

ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកស្កានេះ
ត្រូវបានថតចេញពី ច្បាប់គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកជប៉ុន ។

ឯកសារគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ចាប់ពីភាគ៥១ ដល់ ភាគ១១០
ត្រូវបានវៀបចំធ្វើទៅឡើងដោយ គេហទំព័រ៥000ឆ្នាំ បូជា
ចំពោះព្រះពុទ្ធសាសនា សម្រាប់ជាធម្មទាន ។

ផ្តល់សៀវភៅគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកសម្រាប់ការងារ
ដោយ ឧបាសិកា កាំង ហ្គិចណៃ ។

គ្រប់គ្រងគម្រោង (ទូទៅ និងផ្នែកបច្ចេកទេស)
ដោយ ឧបាសក ស្រុង-ចាន់ណា ។

ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ
ដោយ ចន-ស្រីស្រស់ ។

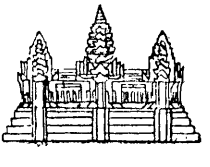
ថតស្កានដោយ
ភ្នួនប្រុស ម៉ាន់ សាវ៉ែត

www.5000-years.org

ក្រោមការឧបត្ថម្ភយ៉ាងក្រៃលែងអំពីៈ

- ឧបាសិកា កាំង ហ៊ួចណៃ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ដុត លីស្រុង និង ឧបាសិកា លី សុខា ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក សន ចន និង ឧបាសិកា អ៊ូច សាទៀង ព្រមទាំងបុត្រ (បាត់ដំបង)
- ឧបាសក ជា ស៊ុវត្ថានា និងឧបាសិកា ឃុន សូនីម៉ា ព្រមទាំងបុត្រី ជា សុមេធាធីតា (ស.ទ.អ)
- លោក ជីម-ជា និងលោកស្រី រតនំ ស្រីមុំ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ផែង យឿន (កូរ៉ែ)
- លោក ស៊ុក ចាន់សេរី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា យ៉ា វ៉ានី (បន្ទាយមានជ័យ)
- ប្អូនស្រី យ៉ា សុភៈ (បន្ទាយមានជ័យ)
- ឧបាសិកា កោ សេង (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ប៉ាន សុគន្ធានីន និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- ឧបាសក ស្រុង ចាន់ណា និង ឧបាសិកា ចន ស្រីស្រស់
  ព្រមទាំងបុត្រ ចាន់ណា សុធានធីរាជ, ចាន់ណា សុធានធិរោធ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ស្រុង ចាន់រស្មី និង ស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- កញ្ញា ស្រុង ចាន់រតនា (ភ្នំពេញ)
- លោក ស្រុង ឃូហេង (ភ្នំពេញ)
- លោក នង សុផល (កូរ៉ែ)
- ប្អូនស្រី សុខ អេង (កំពង់ចាម)
- កញ្ញា ចន កក្កដា (បាត់ដំបង)
- លោកស្រី ចន សត្យា និងលោក ឡូត សេរីសំភ ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោក ចន រចនា (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា ស៊ែ សុផានី (បាត់ដំបង)
- កញ្ញា យឿម សុផានី (បាត់ដំបង)
- លោក ម៉ៅ គន្ធា និងលោកស្រី ធៀង សេដ្ឋា (បាត់ដំបង)
- លោក សៅ សារ៉ុម (បាត់ដំបង)
- ព្រះតេជព្រះគុណ ជុំ សារៈ (ព្រះចៅអធិការវត្ត សម សាន្ត ខេត្តបាត់ដំបង)
- ឧបាសិកា វ៉ាន់ លុយ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ភ្នំពេញ)
- លោកស្រី ហួ ច័ន្ទសុវណ្ណ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ (ស.ទ.អ)

ព្រះ
វិន័យបិដក
និង
សេចក្តីប្រៀបធៀបភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស
បឋមភាគ
២៤

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

៣.ស. ២៥០៤

ឧទ្ទិសកថា

យើងខ្ញុំ សូមផ្តង់ស្មារតីសូត្រព្រះធម៌ឧទ្ទិសជូនជនជាតិខ្មែរ ។
ឥឡូវ យើងខ្ញុំអាចជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកនេះ ទៅអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិខ្មែរបានហើយ ។
ព្រះធម៌នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នេះ ត្រូវបានសូត្រចេញពីជម្រៅដួងចិត្តនៃអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
ជនជាតិជប៉ុន ។

このカンボジア版南伝大蔵経を
カンボジアの佛教徒へ
贈ることができることに感謝します。
これが日本の佛教徒の心です。

It is with a deep sense of gratitude that I present the translation of the complete TRIPITAKA to Cambodian Buddhists on behalf of the Japanese Buddhist community.

អារម្ភកថា

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរ ជាទីរាប់អាន !

ជូនចំពោះជនជាតិខ្មែរដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា ជាទីគោរព !

គម្ពីរព្រះត្រៃបិដកខ្មែរនេះ ត្រូវបាន " ក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដក " នៃពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅភ្នំពេញ បកប្រែពីភាសាបាលីមកជាភាសាខ្មែរ តាំងពីឆ្នាំ ១៩៣០ ទៅឆ្នាំ ១៩៦៨ គឺត្រូវចំណាយពេល ៣៩ ឆ្នាំ ទើបបានសម្រេចហើយសព្វគ្រប់ ។ នេះពិតជាកំណប់ព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ហើយក៏ជាកំណប់វប្បធម៌ខាងផ្នែកបោះពុម្ពរបស់ជនជាតិខ្មែរផងដែរ ។ យើងខ្ញុំ ពុទ្ធសាសនិកជាតិជប៉ុន មានសន្តានចិត្តរីករាយនឹងបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ ដោយសង្ឃឹមថា ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរក៏នឹងរុងរឿងឡើងវិញដែរ ។

នេះគឺជាអំណោយពីជម្រៅដួងចិត្ត ជូនទៅដល់ជនជាតិខ្មែរទាំងអស់ ព្រមទាំងមនុស្សជាតិទូទៅ នៅក្នុងពិភពលោកនេះ ដែលមានចិត្តស្រឡាញ់សន្តិភាព ។

ខ្មែរបានរងសោកនាដកម្មដែលមិនធ្លាប់មានពីមុនមក ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្មែរ ក៏ត្រូវរន្ធត់យ៉ាងខ្លាំង ក៏ប៉ុន្តែឥឡូវនេះ យើងទាំងអស់គ្នា បានឈានជើងកន្លងផុតពីសេចក្តីទុក្ខសោកដ៏ធ្ងន់ធ្ងរនេះ ចាកផុតពីអំពើហោរហៅ បញ្ចប់គំនុំគុំគួន ដើរតាមពុទ្ធដីកាព្រះបរមគ្រូ ខិតខំព្យាយាមធ្វើឱ្យមានសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ។

ការណ៍ដែលយើងខ្ញុំជូនគម្ពីរព្រះត្រៃបិដកពេលនេះ គឺជានិមិត្តរូបនៃការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាជនជាតិជប៉ុនថា យើងខ្ញុំធ្វើសហប្រតិបត្តិការដើម្បីសន្តិភាពក្នុងពិភពលោក ដើម្បីទុកជាភស្តុតាងនៃចំណងមេត្រីភាព និងមិត្តភាពរវាងប្រជាជាតិជប៉ុន និងប្រជាជាតិខ្មែរ ។

ថ្ងៃនក្ខត្តឫក្ស កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤

សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ

អ្នកតំណាងចាត់ការ The Rev. Seikyo Muchaku

ប្រធានការិយាល័យ The Rev. Eiitsu Shinohara

អ្នកចាត់ការ

The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

『トリピタカ』復刻進呈にあたって

親愛なるカンボジアの皆さん！
敬愛するカンボジアの仏教徒の皆さん！

カンボジア版『トリピタカ』は、プノンペンの仏教研究所が、仏教界の英知を集め、1930年から1968年まで、39年の歳月をかけて翻訳し、分類し、集大成して完成されました。まさにカンボジア仏教の法宝であると共に、カンボジア出版文化の至宝です。日本仏教徒の有志は、カンボジア仏教の復興再生を願いつつ、これを復刻刊行し、贈らせていただきます。

これはカンボジア仏教徒のみならず、カンボジア全人民、否、平和を愛する地球上のすべての人々への、心からの贈り物です。

カンボジアは、古今未曾有の悲劇を体験しました。カンボジア仏教もこの受難の時代に壊滅的な打撃を受けました。しかし、今はその悲しみを乗りこえ、瞋りを離れ、怨みを怨し、ブッダの教えに従い、世界平和の実現に努力するときです。

この本の贈呈は、日本の仏教徒も共々に、世界平和のために努力することを誓うしるしであり、相互の連帯と友情の証なのです。

合掌

1994年7月吉日

カンボジア版トリピタカ（南伝大蔵経）復刻救援委員会

世話人代表	無着　成恭	世話人	松永　然道	有馬　実成
事務局長	篠原　鋭一		伊藤　佳通	渡井　奎一
			杉谷　義純	茂田　真澄
			前田　利勝	中島　教之
			永　　六輔	

Acknowledgment

Dear Cambodian friends and respected members of the Cambodian Buddhist community,

It is a matter of great joy that the translation into Cambodian of the Pali Tripitaka has been completed and published. The Tripitaka Commisson of the Buddhist Institute, Phnom Penh, launched the translation project in 1930 and completed the translation, after 39 years of effort, in 1968.

The Cambodian translation of this great work will not only become a cherished treasure of the Cambodian Buddhist community but will also be an important milestone in the history of publication in Cambodia.

The revival and prosperity of Buddhism in Cambodia are the ardent wish of the Japanese Buddhist community, it is in this spirit that we have completed this important project and now present the entire work to the Cambodian Buddhist community, it is a gift not only to the Buddhist community in Cambodia but also to all Cambodian people and all peace-loving people in the world.

Cambodia experienced great tragedies in modern times, and the Cambodian Buddhist community also underwent severe trials and suffered crushing blows during this period. But now a time has come to surmount grief and anger, to forgive, and to start working again for world peace.

This great work is a symbol of the Japanese Buddhist community's resolve to work with our Cambodian brothers and sisters toward world peace and is a testimony to the friendship between our people.

With hands joined in reverence.
July 1994

TRIPITAKA PUBLISHING SUPPORT COMMITTEE
Project Manager : The Rev. Seikyo Muchaku
Secretary General : The Rev. Eiitsu Shinohara
Management Team :
The Rev. Zendo Matsunaga The Rev. Jitsujo Arima The Rev. Yoshimichi Ito
The Rev. Keiichi Watai The Rev. Gijun Sugitani The Rev. Shincho Shigeta
The Rev. Risho Maeda The Rev. Kyoshi Nakajima Mr. Rokusuke Ei

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បឋមភាគ

២៤

ព.ស. ២៥០៤

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥតិវុត្តកោ

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

អដ្ឋកវគ្គិកោ

បឋមោ កាមសុត្តនិទ្ទេសោ

(១) កាមំ កាមយមានស្ស តស្ស ចេតំសមិជ្ឈតិ
អទ្ធា បីតិមនោ ហោតិ លទ្ធា មច្ចោ យទិច្ឆតិ។

(២) កាមំ កាមយមានស្សាតិ កាមាតិ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច។

កតមេ វត្ថុកាមា។ មធុរមិតិ ឃាតំ មធុរមិតិ ជិវ្ហា មធុរមិតិ សទ្ទោ មធុរមិតិ គន្ធោ មធុរមិតិ រសោ មធុរមិតិ ផោដ្ឋព្ពំ អត្ថរណា បាបុរណា ទាសីទាសា អជេឡកា កុក្កុដសូករា ហត្ថិគវាស្សវឡវា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ គាមនិគមរាជធានិយោ រដ្ឋញ្ច ជនបទោ ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច យំកិញ្ចិ រជនីយវត្ថុ វត្ថុកាមា។ អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

តតិយភាគ

សូមនមស្ការព្រះមានព្រះភាគ អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គនោះ ។

អដ្ឋកថាគ្គិកៈ

កាមសុត្តនិទ្ទេស ទី ១

(១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) *កាលសត្វប្រាថ្នាកាម បើវត្ថុ នោះសម្រេចដល់សត្វនោះ សត្វរមែងមានចិត្តប្រកបដោយ បីតិពិត (ព្រោះ) សត្វប្រាថ្នានូវវត្ថុណា បាន (នូវវត្ថុនោះ) ។*

(២) *ពាក្យថា កាម ក្នុងពាក្យថា កាលសត្វប្រាថ្នាកាម ដូច្នេះ បើតាមឧទ្ទាន បានដល់កាម ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។*

ពួកវត្ថុកាម ដូចម្តេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត កម្រាល គ្រឿងស្បែកពាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ ឈ្មោលសេះញី ស្រែ ចម្ការ ទ្រព្យ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង ទីដែលគួរត្រេកអរ ណាមួយ ឈ្មោះថា វត្ថុកាម ។ មួយទៀត កាមទាំងឡាយជាអតីត កាមទាំងឡាយជាអនាគត

ปจฺจุปฺปนฺนา กามา อตีตา กามา อนาคตา กามา อชฺฌตฺตา กามา พหิทฺธา กามา อชฺฌตฺตพหิทฺธา กามา หีนา กามา มชฺฌิมา กามา ปณีตา กามา อาปายิกา กามา มานุสิกา กามา ทิพฺพา กามา ปจฺจุปฏฺฐิตา กามา นิมฺมิตา กามา ปรนิมฺมิตา กามา ปริคฺคหิตา กามา อปริคฺคหิตา กามา มมายิตา กามา อมมายิตา กามา สพฺเพปิ กามาวจรา ธมฺมา สพฺเพปิ รูปาวจรา ธมฺมา สพฺเพปิ อรูปาวจรา ธมฺมา ตณฺหาวตฺถุกา ตณฺหารมฺมณา กามนียฏฺเฐน รชนียฏฺเฐน มทนียฏฺเฐน กามา สเมฯ ขุทฺทกฏฺเฐ วตฺถุกามา ฯ

กตเม กิเลสกามา ฯ ฉนฺโท[๑] กามো ราโค[๒] กามো ฉนฺทราโค กามো สงฺกปฺโป กามো ราโค กามো สงฺกปฺปราโค กามো โย กามेสุ กามจฺฉนฺโท กามราโค กามนนฺที กามตณฺหา

---

๑ ตตฺถ ฉนฺโทติ ทุพฺพลราโค ฯ ๒ ราโคติ ตโต พลวตโร ฯ อฏฺฐกถา ฯ

កាមធាតុឈ្មោះជាបច្ចុប្បន្ន កាមធាតុឈ្មោះជាខាងក្នុង កាមធាតុឈ្មោះជាខាងក្រៅ កាមធាតុឈ្មោះធាតុខាងក្នុងធាតុខាងក្រៅ កាមធាតុឈ្មោះថាកពាប កាមធាតុឈ្មោះជាកណ្តាល កាមធាតុឈ្មោះដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ កាមធាតុឈ្មោះ មានក្នុងអបាយ កាមធាតុឈ្មោះ មានក្នុងមនុស្ស កាមធាតុឈ្មោះជាទិព្វ កាមធាតុឈ្មោះ ដែលតាំងឡើងឯង កាមធាតុឈ្មោះ ដែលខ្លួនមិនត្រូវ កាមធាតុឈ្មោះ ដែលអ្នកដទៃមិនត្រូវ កាមធាតុឈ្មោះ ដែលបុគ្គលហួងហែង កាមធាតុឈ្មោះ ដែលបុគ្គលមិនបានហួងហែង កាមធាតុឈ្មោះ ដែលបុគ្គលរាប់អានថាជារបស់អញ កាមធាតុឈ្មោះ ដែលបុគ្គលមិនរាប់អានថាជារបស់អញ ពួកធម៌ជាកាមាវចរតាំងអស់ក្តី ពួកធម៌ជារូបាវចរតាំងអស់ក្តី ពួកធម៌ជាអរូបាវចរតាំងអស់ក្តី ដែលជាវត្ថុនៃតណ្ហាជាអារម្មណ៍នៃតណ្ហា ឈ្មោះថា កាម ដោយអត្ថថា គួរប្រាថ្នា ដោយអត្ថថា គួរត្រេកអរ ដោយអត្ថថាគួរស្រេកឃឹង ពាក្យនេះហៅថា វត្ថុកាម ។

ពួកកិលេសកាម ដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រាថ្នា ឈ្មោះថាកាម សេចក្តីត្រេកអរ ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរដ៏មានកម្លាំង ឈ្មោះថាកាម សេចក្តីត្រិះរិះ ឈ្មោះថាកាម តម្រេក ឈ្មោះថាកាម តម្រេកដោយការត្រិះរិះ ឈ្មោះថាកាម ឆានដល់ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម ក្នុងកាមធាតុ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម សេចក្តីរីករាយក្នុងកាម តណ្ហាក្នុងកាម

កាមស្នេហោ កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោ-
សានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមុបាទានំ កាម-
ច្ឆន្ទនីវរណំ ។

អន្ធសំ កាមគេធ្យលំ សង្កប្បា កាម ជាយសំ
ឧតំ សង្កប្បយិសប្បមិ ឃវំ កាមនហោមិសំ[1] ។
ឥមេ ទុក្ខន្តិ កិលេសកាមា ។ កាមំ កាមយមានស្សាតំ
កាមំ កាមយមានស្ស ឥច្ឆមានស្ស សាធិយមានស្ស
បត្ថេមានស្ស បិហាយមានស្ស អភិជប្បមានស្សាតំ
កាមំ កាមយមានស្ស ។

(៣) តស្សចេតំ សមិជ្ឈតីតំ តស្សចេតំ តស្សខត្តិ-
យស្សវា ព្រាហ្មណស្សវា វេស្សស្សវា សុទ្ទស្សវា
គហដ្ឋស្សវា បព្ពជិតស្សវា ទេវស្សវា មនុស្សស្សវា ។
តត្ថ វត្ថុកាមា ទុក្ខន្តិ មជាបិកា រូបា មជាបិកា សទ្ទា
មជាបិកា គន្ធា មជាបិកា រសា មជាបិកា ផោដ្ឋព្ពា ។
សមិជ្ឈតីតំ ឥជ្ឈតំ សមិជ្ឈតំ លភតំ បដិលភតំ អភិ-
ប្បតំ ឥដ្ឋតីតំ តស្ស ចេ តំ សមិជ្ឈតំ ។

---

๑ ម.ម. ហោហិសីតិ ។

សេចក្តីស្នេហាក្នុងកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងក្នុងកាម ការជ្រប់ក្នុងកាម ការជាប់ជុះក្នុងកាម អន្ទាក់គឺកាម គ្រឿងប្រកបគឺកាម ការថ្ពក់ជាប់គឺកាម នីវរណៈគឺកាមច្នះ (នឹងពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា)

នែកាម តថាគត បានឃើញឫសគល់ របស់អ្នកហើយ

នែកាម អ្នកឯងតែងតំរិះសេចក្តីត្រិះរិះ តថាគត មិនត្រិះរិះ

ចំពោះអ្នកទេ នែកាម អ្នកនឹងមិនមានយ៉ាងនេះទេ ។

ពាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា កាលសត្វប្រាថ្នាកាម គឺ កាលត្រូវការ កាលចង់បាន កាលត្រេកអរ កាលតាំងទុក កាលស្រឡាញ់ កាលជាប់ចំពាក់ ចំពោះកាម ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលសត្វប្រាថ្នាកាម ។

(៣) អធិប្បាយពាក្យថា បើវត្ថុនោះ សម្រេចដល់សត្វនោះ ត្រង់ពាក្យថា បើ ..ដល់សត្វនោះ គឺដល់សត្វនោះ ទោះក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្រៈក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា វត្ថុនោះ លោកសំដៅយកវត្ថុកាម គឺ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ។ ពាក្យថា សម្រេច គឺស្រេច ស្រេចជាប់ បាន ជានចំពោះ ជានស៊ប់ ជានប្រទះ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើវត្ថុនោះ សម្រេចដល់សត្វនោះ ។

(๔) อฏฺฐา ปีตีสมาโธ เหาตีติ อฏฺฐาติ ฐิติวจนํ นิสฺสยวจนํ นิกฺกฺขิตฺตวจนํ อเนฺวฺฐวจนํ อเนฺวฺฐิติวจนํ นิยฺยาติวจนํ อปณฺณาติวจนํ อวฏฺฐานวจนเมตํ อฏฺฐาติ ฯ ปีตีติ ยา ปญฺจกามคุณาปฺปฏิสญฺญุตฺตา ปีติ จาปฺปฏิ อาโมทนา ปโมทนา หาสา ปหาสา วิตฺติ ตุฏฺฐิ ขิฑฺฑา อตฺตมนตา อภิปฺปมณาติ ปีตสฺส ฯ สมาโธติ ยา จิตฺตสฺส มาธิ สณฺฐาติ สมาโธ สมาธิยนา สมาธิยิตตฺตา วิญฺญาณา วิญฺญาณกฺขนฺธา ตชฺชา สมาโธวิญฺญาณาติ อยา ปีติสมาโธ ฯ อยา สมาโธ สมาย ปีติยา สหคโต เหาติ สหชาโต สมฺสฏฺโฐ สมฺปยุตฺโต เอกุปฺปาโท เอกนิโรโธ เอกวตฺถุโก เอการมฺมโณ ฯ ปีติสมาโธ เหาตีติ ตุฏฺฐสมาโธ หาสสมาโธ ปหาสสมาโธ อตฺตมโน ขุทฺทกสมาโธ สมุทิตสมาโธ[๑] เหาตีติ อฏฺฐา ปีติสมาโธ เหาติ ฯ

---

๑ ฉ.ม. มุทิตสมาโธ ปโมทิตสมาโธ

(៤) អធិប្បាយពាក្យថា សត្វមែនមានចិត្តប្រកបដោយបីតិពិត ត្រង់ពាក្យថា ពិត គឺជាពាក្យប្រាប់សេចក្តីដោយជាប់ខាត ប្រាប់សេចក្តីដោយមិនមានសង្ស័យ ប្រាប់សេចក្តីមិនមានឆ្វើឆ្វល់ ប្រាប់ដំណើរមិនមានពីរ ប្រាប់ហេតុមិនបែកជាពីរ ប្រាប់ការប្រកបដោយទៀងពាត់ ប្រាប់ហេតុមិនខុស ពាក្យថា ពិត នុ៎ះជាពាក្យប្រាប់សេចក្តីកំណត់ ។ ពាក្យថា បីតិ ចានដល់ បីតិ ភាពនៃចិត្តរីករាយ ការរីករាយខ្ជូរខ្ជៅ ការរីករាយសព្វគ្រប់ សេចក្តីស្រស់ស្រាយ សេចក្តីស្រស់ស្រាយសព្វគ្រប់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីពេញចិត្ត ភាពនៃចិត្តអបអរ ភាពនៃចិត្តត្រេកត្រអាល ភាពនៃចិត្តដ៏ពេញលេញក្រៃលែង ដែលប្រកបដោយភាមគុណ ៥ ។ ពាក្យថា ចិត្ត គឺចិត្ត មនៈ មានសៈ ហទយៈ បណ្ឌរៈ មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីផស្សៈជាដើម នោះ ណា នេះ លោកហៅថា ចិត្ត ។ ចិត្តនេះ ជាធម្មជាតទៅជាមួយ កើតជាមួយ ប្រឡំ ប្រកប មានការកើតឡើងក្នុងទីជាមួយ មានការរលត់ក្នុងទីមួយ មានវត្ថុតែមួយ មានអារម្មណ៍តែមួយ ជាមួយ នឹងបីតិនេះ ។ ពាក្យថា មានចិត្តប្រកបដោយបីតិ គឺមានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តរីករាយ មានចិត្តរីករាយខ្លាំង មានចិត្តជាវេបុល្លៈ មានចិត្តខ្ពស់ មានចិត្តស្រស់ស្រាយ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានចិត្តប្រកបដោយបីតិពិត ។

(๕) លទ្ធា មច្ចោ យនិច្ចតីតំ លទ្ធាតំ លទ្ធា ล-
កតិ្វា បដិលភតិ្វា អធិគច្ឆ វិន្ទិត្វា ។ មច្ចោតំ សត្ថា
ឧភោ មាណវកោ ភោសោ បុក្កលោ ជីវកោ ជាតុ[๑] ឧទ្ទ
ឧទ្ទក្ខ[๒] មនុជោ ។ យនិច្ចតីតំ យំ ឥច្ចតំ យំ សាធិ-
យតំ យំ បត្ថេតំ យំ បិហោតំ យំ អភិជប្បតំ រូបំ វ
សទ្ទំ វ គន្ធំ វ រសំ វ ផោដ្ឋព្ពំ វតំ លទ្ធា មច្ចោ
យនិច្ចតំ ។ តេនាហ ភគវា

កាមំ កាមយមានស្ស តស្ស ចេ តំ សមិជ្ឈតិ
អទ្ធា បីតិមនោ ហោតិ លទ្ធា មច្ចោ យនិច្ចតីតំ។

(๖) តស្ស ចេ កាមយមានស្ស[๓] ឆន្ទជាតស្ស ជន្តុនោ
តេ កាមា បរិហាយន្តិ សល្លវិទ្ធោវ រុប្បតិ។

(๗) តស្ស ចេ កាមយមានស្សតិ តស្ស ចេតិ
តស្ស ខត្តិយស្ស វ ព្រាហ្មណស្ស វ វេស្សស្ស វ

---

๑ ម. ជិគុ ។ ឧ. ជិគុ ។ ๒ ហិន្ទូតិបិ ជាហោ ។ ๓ ឧ. កាមយានស្ស ។

(๙) อธิบายพากยว่า สตฺตฺ ปหาย ปชหิตฺวา ณา ปาน (ปชหิตฺวา นั้น) ตรัสพากยว่า ปหาน คือ ปหีนมีแล้ว ปหานมีแล้ว ปหานสิ้นแล้ว ปหานสงบแล้ว ปหานปราศไปแล้ว ฯ พากยว่า สตฺตฺ คือ สตฺตฺ ชน มาณว บุรุส บุคคล สตฺตมีชีวิต สตฺตมีชาติ สตฺตมีชรา สตฺตเข้าถึงซึ่งภพใหม่ สตฺตเกิดแต่มนุษย์ ฯ พากยว่า สตฺตฺ ปหาย ปชหิตฺวา ณา คือ สตฺตฺ ปหาย ปชหิตฺวา ตฺเร อวิตฺวา ณา ก็ดี กจฺจน อวิตฺวา ณา ก็ดี สพฺพ ปชหิตฺวา ณา ก็ดี ปฏิจฺจ วิตฺวา ณา ก็ดี อาทิ ปชหิตฺวา ณา ก็ดี เหตุ นั้น (ตรัสว่า) สตฺตฺ ปหาย ปชหิตฺวา ณา ปาน (ปชหิตฺวา นั้น) ฯ เพราะเหตุนั้น พระมีพระภาค ตรัสว่า

กามสตฺตฺ ปหาย ปชหิตฺวา เมื่อตัดขาดซึ่งสัตว์นั้น
สตฺตมีใจประกอบด้วยปีติอันยิ่ง (เพราะ) สตฺต
ปหาย ปชหิตฺวา ปาน (ปชหิตฺวา นั้น) ฯ

(๑๐) เมื่อกามสตฺตนั้น มีอันตรธานไปแล้ว กำหนดกามทั้งหลายนั้น สาบสูญไปแล้ว สตฺตมีใจปราศไป ดุจเรือแตกฉะนั้น ฯ

(๗) อธิบายพากยว่า เมื่อกามสตฺตนั้นกำหนดปหาย ตรัสพากยว่า เมื่อกามสตฺตนั้นคือกามสตฺตนั้นเป็นกามฉันทะก็ดี พยาปาทะก็ดี

សុន្ទរស្ស ។ តមាដ្ឋស្ស ។ បទ្ធជិតស្ស ។ ទេវស្ស ។ បណ្ឌុស្ស ។ ។ តាមយមានស្សតិ តាមយោនស្ស តិដ្ឋមានស្ស សាធិយមានស្ស បត្តយមានស្ស បិហយមានស្ស អភិជប្បមានស្ស ។ អថវា តាមតណ្ហាយ យាយតិ ឱយ្យតិ ទុយ្ហតិ សំហរីយតិ ។ យថា ហត្ថិយានេន វា អស្សយានេន វា រថយានេន វា អជយានេន វា មេណ្ឌកយានេន វា ឧដ្ឋយានេន វា ខរយានេន វា យាយតិ ឱយ្យតិ ទុយ្ហតិ សំហរីយតិ ឯវមេវ តាមតណ្ហាយ យាយតិ ឱយ្យតិ ទុយ្ហតិ សំហរីយតីតិ តស្ស តេ តាមយមានស្ស ។

(៨) ឆន្ទជាតស្ស ឆន្ទោតិ ឆន្ទោតិ យោ តាមេសុ តាមច្ឆន្ទោ តាមរាគោ តាមនន្ទី តាមតណ្ហា តាមស្នេហោ តាមបរិឡាហោ តាមមុច្ឆា តាមជ្ឈោសានំ តាមោឃោ តាមយោគោ តាមនីវរណំ តាមច្ឆន្ទនីវរណាទីនំ តស្ស តេ តាមច្ឆន្ទោ ជាតោ ហោតិ សញ្ជាតោ ឧប្បន្នោ អភិនិព្ពត្តោ បាតុភូតោ ។ ឆន្ទោតិ សត្តសុ ឆន្ទេសុ មាណវសុ ចោទសសុ បុក្កលសុ ជីវសុ(๑) ជាតុសុ ឆន្ទសុ ឧន្ទកុសុ មន្ទជសុ ឆន្ទជាតស្ស ឆន្ទោ ។

๑ ម. ជីវុស្ស ។

សុទ្ធិះក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា កំពុងប្រាថ្នា គឺ កំពុងត្រេកអរ កំពុងរីបងំបាន កំពុងត្រេកអរ កំពុងតាំងទុក កំពុងស្រឡាញ់ កំពុងជាប់ចំពាក់ ។ មួយទៀត សត្វរមែងទៅ ចេញទៅ រសាត់ទៅ ប្រមូលទៅ តាមកាមតណ្ហា ។ បុគ្គលតែងទៅ ចេញទៅ រសាត់ទៅ ប្រមូលទៅ ដោយយានដ៏រី យានរេះ យានគោ យានពពែ យានចៀម យានទុដ្ឋ ឬយានណា យ៉ាងណា សត្វរមែងទៅ ចេញទៅ រសាត់ទៅ ប្រមូលទៅ ដោយកាមតណ្ហា យ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើកាលសត្វនោះ កំពុងប្រាថ្នា ។

(៨) ពាក្យថា ឆន្ទៈ កើតពាក្យថា កាលសត្វមានឆន្ទៈកើតហើយ គឺ សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាម សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាម សេចក្តីរីករាយក្នុងកាម តណ្ហាក្នុងកាម សេចក្តីស្នេហាក្នុងកាម សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងក្នុងកាម ការស្រវឹកក្នុងកាម ការងប់ងុះក្នុងកាម អនុរ៉ឹងកាម គ្រឿងប្រកបកាម ការជាប់ជំពាក់កាម នីវរណៈគឺកាមច្ឆន្ទៈ ក្នុងកាមធាតុណា កាមច្ឆន្ទៈនោះ របស់សត្វនោះ ជាសភាពកើតហើយ កើតព្រមហើយ កើតឡើងហើយ កើតប៉ិនហើយ កើតប្រាកដហើយ ។ ពាក្យថា កាលសត្វ គឺកាលសត្វ ជន មាណព បុរស បុគ្គល ដ៏វិសត្វ សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយតណ្ហា សត្វកើតអំពីមនុស្ស ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលសត្វមានឆន្ទៈកើតហើយ ។

(๙) តេ កាមា បរិហាយន្តិ តេ វា កាមា បរិហាយន្តិ សោ វា កាមេហិ បរិហាយតិ ។

កថំ តេ កាមា បរិហាយន្តិ ។ តស្ស តំជ្ឈានសង្ខាតេ កោដេ ឋជាតោ វា ហាវន្តិ ចោរា វា ហរន្តិ អគ្គិ វា ឌហតិ ឧទកំ វា វហតិ អប្បិយា វា ទាយាទា ហរន្តិ ឯវមិតំ វា ឆាឯតច្ឆតិ[๑] ឧប្បជ្ជិត្វា វា កម្មន្តា កិច្ឆន្តិ កុលេ វា កុលង្គារកោ[๒] ឧប្បជ្ជតិ យោ តេ កោដេ វិកិរតិ វិឆមេតិ វិទ្ធំសេតិ អនិច្ចតាយ វា អជ្ឈត្តំ វា តេ កាមា ហាយន្តិ បរិហាយន្តិ បរិទ្ធំសេន្តិ បរិច្ឆជ្ជន្តិ[๓] អន្តរធាយន្តិ វិប្បលុជ្ជន្តិ ។

កថំ សោ កាមេហិ បរិហាយតិ ។ តំជ្ឈានសង្ខាតេ កោដេ សោ ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ វា សោ កាមេហិ ហាយតិ បរិហាយតិ បរិទ្ធំសេតិ បរិច្ឆជ្ជតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។

---

๑ ឧ.ម. ឆំហិតង្គារា វា ឆែច្ឆតិ ។ ๒ ឧ.ម. កុលង្គារោ ។ ๓ ឧ.ម. បរិបតន្តិ ។

(๙)ពាក្យថា កាមតំណ្ហាយនោះ សាបសូន្យទៅ អធិប្បាយថា កាមតំណ្ហាយនោះ សាបសូន្យ ឬសត្វនោះ សាបសូន្យចាកកាមតំណ្ហាយ ។

កាមតំណ្ហាយនោះ សាបសូន្យដោយប្រការដូចម្តេច ។ ព្រះរាជតំណ្ហាយ នាំយកគោគៈតំណ្ហាយនោះ របស់សត្វនោះ ដែលកំពុងវស់នៅ ឬពួកចោរនាំយកទៅ ឬភ្លើងឆេះ ឬទឹកបន្សាត់យកទៅ ឬញាតិសាច់មិនជាទីគាប់ចិត្តដណ្តើមយក ឬសត្វនោះ មិនបានកំណាប់ដែលខ្លួនតប់ទុក ការងារតំណ្ហាយ ដែលប្រកបខុសទំនងខ្ជិចខាតទៅ បុគ្គលសម្ងាប់ត្រកូល កើតឡើងក្នុងត្រកូល បុគ្គលណា (ជាខាងក្រោយ) ខ្ជិះខ្ជាយ បំផ្លាញ កំចាត់បង់នូវគោគៈតំណ្ហានោះ បុគ្គលនោះឈ្មោះថាអ្នកមានសេចក្តីវិនាស ព្រោះភាពនៃការមិនទៀង កាមតំណ្ហាយនោះ សាបសូន្យ សាបសូន្យស្រឡះ ខ្ចាត់ខ្ចាយ លះបង់ ចាត់បង់ រលាយ រលត់ទៅ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលនោះ សាបសូន្យចាកកាមតំណ្ហាយ ដោយប្រការដូចម្តេច ។ គោគៈតំណ្ហាយនោះ ឋិតនៅ តែបុគ្គលនោះ ឃ្លាត ស្ងាប់ អន្តរធាន វិនាសទៅ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាសាបសូន្យ សាបសូន្យស្រឡះ ខ្ចាត់ខ្ចាយ ចាត់បង់ អន្តរធាន វិនាសទៅ យ៉ាងនេះ ។

เอวเมว มหาราช ภควาปิ อกฺกิเลสมลสฺสาปิ
อตฺถาย อเนก ปาฏิหาริย[๑] สหิต สมตฺถิย
ปาตุภาวาย เมตฺตาย กรุณาย มุทิตาย
อุเปกฺขาย ทานสฺส ทมสฺส สญฺญมสฺส
อนฺโตวุฏฺฐาย พหิวุฏฺฐาย ยถาวุฏฺฐาย
อนีฆตาย สตฺตมุเขน ปาฏิหาริย ฯ

เตน ภควา ปริหายติ ฯ

(๑๐) สลฺเลขวุฏฺฐาย ปุปฺผตีติ ยถา อโยมยสฺส
วา สลฺลสฺส วิวฏฺฏา อฏฺฐิมยสฺส วา สลฺลสฺส ทนฺตมยสฺส
วา สลฺลสฺส วิสาณมยสฺส วา สลฺลสฺส กฏฺฐมยสฺส
วา สลฺลสฺส วิวฏฺฏา ปุปฺผติ กุปฺผติ ผลฺลติ ผลิตา
ภวติ เอวเมว อริยสาวกสฺส อริเยน สีลกฺขนฺเธน
วิมุตฺติญาณทสฺสนกฺขนฺเธน อุปฺปนฺนาย สมฺมาสมาธิสฺส
มหนฺตสฺส ผลสมาปตฺติสฺส อุปฺปาทา ปุปฺผติ กุปฺผติ
ผลฺลติ ผลิตา ภวติ เอวเมว ภควา

ตสฺมาเตน ภควา มหนฺตสฺส ปุญฺญกฺขนฺธสฺส ปตฺติยา
เตน ภควา ปริหายติ สลฺลวิวฏฺฏาย ปุปฺผตีติ ฯ

---

๑ ม. อสหเนน ปาฏิหาริเยน ฯ ๒ ฉ. ภาสสลฺเลน ปิ สีหสลฺเลน ปิ ฯ

ចោរគាំងឡាយ ព្រះរាជាគាំងឡាយ នាំយកទ្រព្យទៅ ភ្លើងឆេះទ្រព្យ ប្រយោជន៍និនាសទៅ បុគ្គលលះបង់សរីរៈ ព្រមគាំងរបស់ដែលហួងហែង ដោយមរណៈ អ្នកប្រាជ្ញ ជ្រាបសេចក្តីនេះហើយ គប្បីបរិភោគផង ឲ្យទានផង លុះបាន ឲ្យទាន និងបរិភោគ តាមសមគួរដល់អនុភាពហើយ រមែងជាបុគ្គល ដែលមិនត្រូវគេនិន្ទា ហើយចូលទៅកាន់ឋានសួគ៌ ។ កាមគាំងឡាយនោះ ឈ្មោះថា រមែងសាបសូន្យ ។

(១០) ពាក្យថា សត្វរមែងក្តៅក្រហាយ ដូចត្រូវព្រួញមុត គឺសត្វដែលត្រូវព្រួញដែកមុត ឬត្រូវព្រួញឆ្អឹង ត្រូវព្រួញក្អឹក ត្រូវព្រួញ-ស្នែង ឬត្រូវព្រួញឈើមុត រមែងក្តៅក្រហាយ ញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អល់ លំបាក ឈឺចាប់ តូចចិត្ត យ៉ាងណា សេចក្តីសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ចិត្តគាំងឡាយ រមែងកើតឡើង ព្រោះប្រែប្រួល ព្រាត់ប្រាសចាកវត្ថុកាមគាំងឡាយ បុគ្គលនោះត្រូវព្រួញ គឺកាមមុត រមែងក្តៅក្រហាយ ញាប់ញ័រ ចង្អៀតចង្អល់ លំបាក ឈឺចាប់ តូចចិត្ត យ៉ាងនោះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្វក្តៅក្រហាយ ដូចត្រូវព្រួញមុត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បើកាលសត្វនោះ មានធម្មនុះកើតហើយ កំពុងប្រាថ្នា កាមគាំងឡាយ នោះ សាបសូន្យទៅវិញ សត្វរមែងក្តៅក្រហាយ ដូចត្រូវព្រួញមុត ។

(๑๑) យោ កាមេ បរិវជ្ជេតិ សប្បសេវ្ហរ បទា សិរេ
សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្តតិ ฯ

(๑๒) យោ កាមេ បរិវជ្ជេតីតិ យោតិ យោ យា-
ទិសោ យថាយុត្តោ យថាវិហិតោ យថាបការោ
យឡ្ហានប្បត្តោ យំធម្មសមង្គតោ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្ម-
ណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ
វា ទេវោ វា មនុស្សោ វា ฯ កាមេ បរិវជ្ជេតីតិ កាមាតិ
ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា
ច ฯ បេ ฯ ឥមេ វុច្চន্তি វត្থুকាមា ฯ បេ ฯ ឥមេ វុច្চন্তি
កិលេសកាមា ฯ កាមេ បរិវជ្ជេតីតិ ទ្វីហិ ការណេ-
ហិ កាមេ បរិវជ្ជេតិ វិក្ខម្ភនតោ វា សមុច្ឆេទតោ វា ฯ
កថំ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិវជ្ជេតិ ฯ អដ្ឋិកង្កលូបមា
កាមា អប្បស្សាទដ្ឋេនតិ បស្សន្តោ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ
បរិវជ្ជេតិ មំសបេសូបមា កាមា ពហុសាធារណដ្ឋេនតិ

(๑๑) បុគ្គលណា រឿរកាមទាំងឡាយ ដូចបុគ្គលរឿរ
ក្បាលពស់ ដោយដើន បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានសតិ
រមែងកន្ត្រងំវិសត្តិកាតណ្ហានេះ ក្នុងលោក ។

(๑๒) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា រឿរកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យ
ថា បុគ្គលណា គឺជនណា បែបណា ប្រកបដោយប្រការណា តាំងនៅ
ដោយប្រការណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់ហាន:ណា ប្រកបដោយធម៌
ណា ពោះជាក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្យ: សុទ្រ: គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា
មនុស្ស ។ ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ ក្នុងពាក្យថា រឿរកាមទាំងឡាយ
ដូច្នេះ បើតាមទុកនៃ ឋានដល់កាម ๒ គឺវត្ថុកាម๑ កិលេសកាម๑ ។បេ។
ទាំងនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។បេ។ ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេស-
កាម ។ ត្រង់ពាក្យថា រឿរកាមទាំងឡាយ គឺបុគ្គលរឿរកាមទាំងឡាយ
ដោយហេតុ ๒ គឺដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ឬដោយការផ្តាច់ផ្តិល ។

បុគ្គលរឿរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមាដូចរាងធ្នូធំ ដោយសេចក្តី
ថា មានសេចក្តីត្រេកអរតិច ឈ្មោះថារឿរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់
សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមា ដូចដុំសាច់
ដោយសេចក្តីថា ជារបស់សាធារណ៍ ដល់សត្វ មានប្រមាណច្រើន

ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ ปริวชฺเชติ ตีณฺหากุปมา
กามา อนุนยาธิฏฺฐานโต ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ
ปริวชฺเชติ อฏฺฐิกงฺกลูปมา กามา มหาปริฬาหาธิฏฺฐานโต
ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ ปริวชฺเชติ สุปินกูปมา
กามา ปฏิลาภปริโภคาธิฏฺฐานโต ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา
กาเมฯ ปริวชฺเชติ ยาจิตกูปมา กามา ตาวกาลิก-
ฏฺฐานโต ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ ปริวชฺเชติ รุกฺข-
ผลูปมา กามา สมฺภญฺชนปริภญฺชนฏฺฐานโต ปสฺสฏฺฐา
วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ ปริวชฺเชติ อสิสูนูปมา กามา
อธิกรณฏฺฐานโต[๑] ปสฺสฏฺฐา วิกฺขมฺภนเตา กาเมฯ ปริ-
วชฺเชติ สตฺติสูลูปมา กามา วินิวิชฺฌนฏฺฐานโต ปสฺสฏฺฐา

๑ ฉ.ม.อธิกุฏฺฏนฏฺฐานโตติ ฯ

ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំង
ពួយ មានឧបមាដូចគប់ស្មៅ ដោយសេចក្តីថា ដុតកំដៅរឿយ ។
ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាម
ទាំងពួយ មានឧបមាដូចរណ្តៅរងើកភ្លើង ដោយសេចក្តីថា មាន
កិរិយាក្តៅពេលពាលទាំង ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន
កាលឃើញថា កាមទាំងពួយ មានឧបមាដូចការយល់សប្តិ ដោយ
សេចក្តីថាមានកិរិយាតាំងឡើងដំណើសផ្តាស ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយ
កិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំងពួយ មានឧបមាដូច
របស់ដែលខ្ចីគេ ដោយសេចក្តីថាជារបស់ប្រព្រឹត្តទៅបន្ថួយដងមួយកាល
ប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញ
ថា កាមទាំងពួយ មានឧបមាដូចឈើមានផ្លែ ដោយសេចក្តីថា
មានកិរិយាបាក់ខ្ទេចខ្ទី ប្តូបាក់ដាច់តស់ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយ
កិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំងពួយ មានឧបមា
ដូចកាំបិតដ៏ស្រួច ដោយសេចក្តីថាដាច់រចិល ឈ្មោះថាវៀរកាម
ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលឃើញថា កាមទាំងពួយ មាន
ឧបមាដូចមុខលំពែង ដោយសេចក្តីថាចាក់ទម្លុះ ឈ្មោះថាវៀរកាម

វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ សព្ពសំយុបមា តាវមា
សព្ពដិកយេជ្ជនាតិ បសព្ធោ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ
បវិវេជ្ជតិ អត្តិក្ខន្ធូបមា តាវមា មហាត្តិតាបនេជ្ជនាតិ(๑)
បសព្ធោ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ។ ពុទ្ធានុស្សតិ
តាវេនត្តោបិ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ ធម្មានុស្សតិ
តាវេត្តោបិ សង្ឃានុស្សតិ តាវេត្តោបិ សីលានុស្សតិ
តាវេត្តោបិ ចាតានុស្សតិ តាវេត្តោបិ នេវតានុស្សតិ
តាវេត្តោបិ អានាចានស្សតិ តាវេត្តោបិ មរណានុស្សតិ
តាវេត្តោបិ តាយគតាសតិ តាវេត្តោបិ ឧបសមានុស្សតិ
តាវេត្តោបិ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ។ បឋមំ ឈានំ
តាវេត្តោបិ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ ទុតិយំ ឈានំ
តាវេត្តោបិ តតិយំ ឈានំ តាវេត្តោបិ ចតុត្ថំ ឈានំ
តាវេត្តោបិ អាតាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិ តាវេត្តោបិ
វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ តាវេត្តោបិ អាតិញ្ចញ្ញាយ-
តនសមាបត្តិ តាវេត្តោបិ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនស-
មាបត្តិ តាវេត្តោបិ វិក្ខម្ភនតោ តាវមេ បវិវេជ្ជតិ។

๑ ម. ម. មហាតិតាបនេជ្ជនាតិ។

ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលយើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមាដូចក្បាលពស់វែក ដោយសេចក្តីថា ប្រកបដោយភ័យបំពេរមុខ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលយើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមាដូចគំនរក្តៅ ដោយសេចក្តីថា ក្តៅពេលពាល ដោយក្តៅធំ ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។ បុគ្គលកំពុងចំរើនពុទ្ធានុស្សតិក្តី ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កំពុងចំរើនធម្មានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនសង្ឃានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនសីលានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនចាគានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនទេវតានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនអានាបានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនមរណានុស្សតិក្តី កំពុងចំរើនកាយគតាសតិក្តី កំពុងចំរើនឧបសមានុស្សតិក្តី ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។ បុគ្គលកំពុងចំរើនបឋមជ្ឈានក្តី ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កំពុងចំរើនទុតិយជ្ឈានក្តី កំពុងចំរើនតតិយជ្ឈានក្តី កំពុងចំរើន ចតុត្ថជ្ឈានក្តី កំពុងចំរើនអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី កំពុងចំរើន វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី កំពុងចំរើនអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី កំពុងចំរើននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ឈ្មោះថាវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។

ឃវំ វិក្ខម្ភនតោ តាវេ បរិវជ្ជេតិ ។

តាជំ សមុច្ឆេទតោ តាវេ បរិវជ្ជេតិ ។ សោតាបត្តិ-
មគ្គំ តាវជ្ជេបិ អាយតគមនីយេ តាវេ សមុច្ឆេ-
តោ បរិវជ្ជេតិ សកទាគាមិមគ្គំ តាវជ្ជេបិ ទុតិយវតេ
តាវេ សមុច្ឆេទតោ បរិវជ្ជេតិ អនាគាមិមគ្គំ តាវជ្ជេបិ
អរណសមាតតេ តាវេ សមុច្ឆេទតោ បរិវជ្ជេតិ អរហត្ត-
មគ្គំ តាវជ្ជេបិ សេក្ខេ សត្ថុ សទ្ធា សត្ថុ អសេសំ
រំសេសំ សមុច្ឆេទតោ តាវេ បរិវជ្ជេតិ ។ ឃវំ សមុច្ឆេ-
ទតោ តាវេ បរិវជ្ជេតីតិ យោ តាវេ បរិវជ្ជេតិ ។

[១៣] សប្បាសប្បាយេ ឆំ ភេតំ សប្បេ វុច្ចតិ អមា ។
តោនត្តេ សប្បេ ។ សំសយាត្តេ តច្ចតីតិ សប្បេ ។ ភុ-
ជង្គោ តច្ចតីតិ ភុជតោ ។ ទ្វយេ តច្ចតីតិ ទុរតោ ។ ឧរេ-
សយោ តច្ចតីតិ ឧរតោ ។ សរីរំ សរតោ[1] សរីរំ សរតោ ។

---

១ ម. សប្បតីតិ ។

บุคฺคลวีตราคาม ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន យ៉ាងនេះ ។

บุคฺคลวีตราคาม ដោយការផ្តាច់ផ្តិល តើដូចម្តេច ។ บุคฺคลกาล
ចំរើនសោតាបត្តិមគ្គក្តី ឈ្មោះថាវីតរាគាម ដែលជាហេតុទៅកាន់អបាយ
ដោយកិរិយាផ្តាច់ផ្តិល កាលចំរើនសកទាគាមិមគ្គក្តី ឈ្មោះថាវីតរាគាម
ដ៏គ្រោតគ្រាត ដោយកិរិយាផ្តាច់ផ្តិល កាលចំរើនអនាគាមិមគ្គក្តី ឈ្មោះថា
វីតរាគាមដ៏ល្អិត ដោយកិរិយាផ្តាច់ផ្តិល កាលចំរើនអរហត្តមគ្គក្តី ឈ្មោះថា
វីតរាគាម ដោយសព្វគ្រប់ គ្រប់ចំពោះអស់ មិនមានសេសសល់ ឥតសេស
សល់ ដោយកិរិយាផ្តាច់ផ្តិល ។ บุคฺคลวีตราคาม ដោយការផ្តាច់ផ្តិល
យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) บุคฺคลณាវីតរាគាមចំពោះឡាយ ។

(๑๓) ពាក្យថា ដូចបុគ្គលវីតរាគ្យាលពស់ ដោយដើម អធិប្បាយ
ថា អហិសត្វ លោកហៅថា ពស់ ។ ដែលហៅថា ពស់ ដោយ
សេចក្តីដូចម្តេច ។ สត្វณាលូនទៅ ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា
ពស់ ។ สត្វณา ពត់ ពេន ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា កុដគ: ។
สត្វณាទៅដោយទ្រូង ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។ สត្វณา
មានក្បាលទុនពប ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។ สត្វณา
លូនទៅដោយក្បាល ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ពស់ ។

วิเล สยตีติ วิลาสโย[๑] ฯ กุมายํ เสตีติ[๒] กุมาสโย ฯ ธาฆา ตสฺส อาวุโสติ ธาฆาวุโส ฯ วิสํ ตสฺส ยาวนฺติ ยาววิโส ฯ ชีวิกา ตสฺส ทุวิ-ชาติ ทุชีวิกา ฯ ทฺวีหิ ชีวิกาหิ รสํ สายตีติ ทิรสญฺญู ฯ ยถา ปุริโส ชีวิตุกาโม อมริตุกาโม สุขกาโม ทุกฺขปฺปฏิกฺกูโล ฯเปฯ สปฺปสิรํ วาชฺเชยฺย วิวาชฺเชยฺย ปริวาชฺเชยฺย อภิวาชฺเชยฺย ฯเปฯ สุขกาโม ทุกฺขปฺป-ฏิกฺกูโล กาเมน วาชฺเชยฺย วิวาชฺเชยฺย ปริวาชฺเชยฺย อภิวา-ชฺเชยฺยาติ สปฺปสิรา ปทา สิเกฺข ฯ

(๑๔) เสยฺยถาปิ วิสตฺถิกา โลเกน สเตน สมติ-ตฺถิกา เสตา เยน กามา ปริวาชิกา ฯ วิสตฺถิกา ปุจฺฉติ ตณฺหา เย ภเว สาภเว อนุนยา อนุ-โรธา นนฺทิ นนฺทิภเว จิตฺตสฺส สาภเว ฯ

๑- วิลสยเตติปิ ปาโฐ ฯ ๒- ม. สยตีติ ฯ

สตฺตฺวณาเยตกฺกนฺวาน ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា វិលាសំយ ។ សត្វ
ណា ដេកក្នុងគុហា ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា គុហាសំយ ។ សត្វ
នោះមានចង្កួមជាអាវុធ ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ទាឍាវុធ ។ សត្វ
នោះ មានពិសដ៏ពន្លឺក ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ឃោរវិសៈ ។
សត្វនោះមានអណ្តាតពីរ ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ទុដ្ឋជិវ្ហ ។ សត្វណា
ដញ្ជក់រស ដោយអណ្តាតពីរ ហេតុនោះ សត្វនោះ ឈ្មោះថា ទិរសញ្ញ ។
បុរសអ្នកចង់រស មិនចង់ស្តាប់ ប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ខ្ពើមសេចក្តីទុក្ខ
គួរវៀរ គួរចៀសចេញ គួរគេចចេញ គួរវៀរស្រឡះចេញ នូវកាលពស់
ពស់ដោយដើម យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសុខ ខ្ពើមសេចក្តី
ទុក្ខ គួរវៀរ គួរចៀសចេញ គួរគេចចេញ គួរវៀរស្រឡះចេញ នូវ
កាមទាំងឡាយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចបុគ្គល
វៀរកាលពស់ ដោយដើម ។

(១៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានសតិ រមែង
កន្ទងវិសត្តិកាតណ្ហានេះ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គឺបុគ្គល
ដែលវៀរកាម ។ តណ្ហា លោកហៅថា វិសត្តិកា ចានដល់ តម្រេក
តម្រេកមានកំឡាំង សេចក្តីក្តួចកាន់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីរីករាយ
សេចក្តីរីករាយក្នុងតម្រេក តម្រេកមានកំឡាំងរបស់ចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា

ปุญฺญา อาฬฺหกานิ เตเฬ ปลเตเฬ สเฬฺห[๑] ปเฬฺห ฆเฏ มายา ชนิกา สญฺชนนี สนฺธินี ชาลินี สริตา วิสตฺติกา สุตฺตา วิสฏา อายูหนี ทุตียา ปณิธิ ภวเนตฺติ วนานิ วนโถ สนฺถโว สิเนหา อเปกฺขา ปฏิพนฺธา อาสา อาสีสนา อาสีสิตตฺตํ รูปาสา สทฺทาสา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพาสา ลาภาสา ธนาสา[๒] ปุตฺตาสา ทีรตฺตาสา ชปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา ชปฺปา ชปฺปนา ชปฺปิตตฺตํ โลโลปฺปา โลโลปฺปายนา โลโลปฺปายิตตฺตํ ปุตฺตเอสนา ทารเอสนา ธนเอสนา ปุริมโลโก ปรโลโก ทิฏฺฐธมฺมิกา สมฺปรายิกา ทิฏฺฐธมฺมนิพฺพานปตฺถนา ปรินิพฺพานปตฺถนา กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา รูปตณฺหา อรูปตณฺหา นิโรธตณฺหา รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา โอฆา โยคา

---

๑ สเฬฺหติปิ ฐานฺหิ ฯ ๒ ม. ธนาสา ฯ

សេចក្តីជ្រប់ប្លុះ កិរិយាជ់ប់ប្លុះ សេចក្តីប៉ំពាក់ចិត្ត សេចក្តីប៉ំពាក់ម៉ាំ កិលេស
ជាគ្រឿងជាប់ កិលេសដូចកក់ កិរិយាស្វែងរក ការលាក់ពុត កិលេស
ជាតិជាគ្រឿងញ៉ាំងសត្វឲ្យកើត គ្រឿងញ៉ាំងទុក្ខឲ្យកើត គ្រឿងចាក់ស្រេះ
កិលេសជាតិដូចជាបណ្តាញ កិលេសជាតិហូរទៅ ផ្សាយទៅ ក្រសែ គឺ
តណ្ហា កិលេសជាតិដ៏ទូលាយ គ្រឿងញ៉ាំងអាយុឲ្យវិនាស តណ្ហា
ជាគំរប់ពីរ គ្រឿងតម្កល់ទុក គ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់កំព កិលេស-
ជាតិដូចជាព្រៃធំ ដូចជាព្រៃគួច ការស្ទុះស្ទាល សេចក្តីស្នេហា សេចក្តី
អាល័យ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ សេចក្តីប៉ុនប៉ង សេចក្តីនឹកដញ្ឆឹង ភាព
នៃចិត្តនឹកដញ្ឆឹង បំណងរូប បំណងសំឡេង បំណងក្លិន បំណងរស
បំណងផ្សព្វ បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ បំណងបុត្រ បំណងជីវិត ការជាប់
ការជាប់ខ្ជៅ ការជាប់ក្រលែង ការជាប់ កិរិយាជាប់ ភាពនៃចិត្តជាប់
ការជក់ស្អិត កិរិយាជក់ស្អិត ភាពនៃចិត្តជក់ស្អិត ភាពនៃចិត្តរឭបរឭប់
ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាក្រៃពេក តម្រេកខុសគន្លងធម៌ សេចក្តីលោភមិនស្មើ
សេចក្តីអាល័យ កិលេសជាតិជាទីអាល័យ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តី
ស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់យ៉ាង កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា
រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា
រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា អន្ទង់ គ្រឿងប្រកបទុក

តត្ថ ខុទ្ទាធានំ អារវាសំ ធីវវាសំ ឆទនំ ពន្ធនំ[1] ឧបត្ថម្ភ-
លេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេវិច្ឆំ ទុក្ខមូលំ
ទុក្ខនិទានំ[2] ទុក្ខបញ្ញត្តិវោ មារពលានំ មារពលិសំ
មារវិសយោ តណ្ហាឧទធិ តណ្ហាជាលំ តណ្ហាកន្ទលំ
តណ្ហាសមុទ្ទោ អកិច្ឆា លោភោ អកុសលមូលំ ។

វិសត្តិកាតិ កេនដ្ឋេន វិសត្តិកា ។ វិសតាតិ
វិសត្តិកា ។ វិសាលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសជាតិ វិសត្តិកា ។
វិសក្កតីតិ វិសត្តិកា ។ វិសំហរតីតិ វិសត្តិកា ។
វិសំភនិកាតិ វិសត្តិកា ។ វិសមូលាតិ វិសត្តិកា ។
វិសផលាតិ វិសត្តិកា ។ វិសបរិភោគាតិ វិសត្តិកា ។
វិសាលា កិ បន សា រូបេ តណ្ហា សទ្ទេ គន្ធេ រសេ

---

១ ជនេតុនន្តិ អដ្ឋកថាយំ ទិស្សតិ ។ ២ ទុក្ខនិជាតន្តិបិ បាឋោ ។

គ្រឿងចាក់ស្រេះ គ្រឿងប្រកាន់ខុស កិរិយាពាំង កិរិយាខប់ កិរិយាប្រក់ កិរិយាចង កិរិយាសៅហ្មង កិរិយាជេតនៅរឿយ ។ កិរិយាស្អាក់រលឹកគឺតណ្ហា សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេង ។ ឫសគល់នៃទុក្ខ ហេតុនៃទុក្ខ ដែនកើតនៃទុក្ខ អន្ទាក់នៃមារ សន្ទូចនៃមារ វិស័យនៃមារ ស្នឹងគឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ដងដោយគឺតណ្ហា សមុទ្គគឺតណ្ហា អតិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។

សំនួរត្រង់ពាក្យថា វិសត្តិកា តើវិសត្តិកា ដោយសេចក្តីដូចម្តេច ? តណ្ហាណា ផ្សាយទៅ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា ដ៏ខ្លួលាយ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា ជ្រួតជ្រាបទៅ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា អត់ទ្រាំ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា ប្រមូលផ្សេង ។ ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា ញាំងសត្វឲ្យពោលខុស ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា មានឫសគល់ជាពិស ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា មានផ្លែជាពិស ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ តណ្ហាណា មានគ្រឿងបរិភោគជាពិស ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។ មួយទៀត តណ្ហានោះជាកិលេសជាតដ៏ខ្លួលាយ ជាបសាបទៅ ផ្សាយទៅ ក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស

ជោជ្ជង្គេ កុលេ គណេ អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសាយ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌបាតេ សេនាសនេ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញភវេ អសញ្ញភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញភវេ ឯកវោការភវេ ចតុវោការភវេ បញ្ចវោការភវេ អតីតេ អនាគតេ បច្চុប្បន្នេ ធម្មេសុ តមុតវញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ វិសយវិត្ថតាតិ វិសត្តិកា ។

លោភោតិ អយាយលោភោ មនុស្សលោភោ ទេវលោភោ ឧច្ឆលោភោ ជាតុលោភោ អាយតនលោភោ ។

សោតិ ចក្ខុមា ការណេមា សោ ការយេ ការយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេត្តា សោ វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេត្តា សោ ។ អបរេមេបិ ចក្ខុមា ការណេមា សោ អសតិបរិវជ្ជនាយ សោ សតិការណីយានំ ធម្មានំ កតត្តា សោ សតិប្បដិបក្ខានំ[1] ធម្មានំ ហតត្តា សោ សតិនិមិត្តានំ ធម្មានំ អប្បមុជ្ជត្តា សោ ។ អបរេមេបិ ចក្ខុមា ការណេមា សោ សតិយា សមង្គីភតត្តា

---

១ ម. សតិបរិពន្ធានំ ។

ផ្សព្វ ក្នុងត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ក្នុងចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសន: គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក្នុងកាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ ក្នុងកាមភព រូបភព អរូបភព ក្នុងសញ្ញីភព អសញ្ញីភព នេវសញ្ញានាសញ្ញីភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព ក្នុងកាលជាអតីត អនាគត បច្চុប្បន្ន ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយដែលខ្លួនយើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ ឈ្មោះថា វិសត្តិកា ។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។

ពាក្យថា ជាអ្នកមានសតិ គឺមានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងគឺ មានសតិ កាលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ក្នុងចិត្ត មានសតិ កាលចំរើនធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។ មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងទៀត គឺមានសតិ ដោយការវៀរ ចាកការមិនមានសតិ មានសតិដោយការបានឆ្លើងធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនគប្បីឆ្លើងដោយសតិ មានសតិ ដោយការបានកំចាត់ នូវធម៌ទាំងឡាយជាទំនាស់ដល់សតិ មានសតិដោយការមិនភ្លេចភ្លាំង នូវធម៌ទាំងឡាយជានិមិត្តរបស់សតិ ។ មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងទៀត គឺមានសតិ ដោយការបានប្រកបដោយសតិ

សតោ សតិយា វសិតត្តា សតោ សតិយា ជាគរិយានុយុត្តតាយ
សតោ សតិយា អបច្ចុបេក្ខណាយ សតោ ។
អបរេបិ ចត្តារិ ការណានិ សតោ សតត្តា សតោ
សន្តត្តា សតោ សមិតត្តា សតោ សព្ពធម្មសមង្គិតត្តា សតោ ។ តុដ្ឋានុស្សតិយា សតោ ជម្មានុស្សតិយា សតោ សង្ឃានុស្សតិយា សតោ សីលានុស្សតិយា សតោ ចាគានុស្សតិយា សតោ ទេវតានុស្សតិយា សតោ អានាបានសតិយា សតោ មរណានុស្សតិយា សតោ កាយគតាសតិយា សតោ ឧបសមានុស្សតិយា សតោ ។ យោ សតំ អនុស្សតិបដិសន្ធិំ សតិំ សរណតា ជារណតា អបិលាបនតា អសម្មុស្សនតា សតិ សតិន្ទ្រិយំ សតិពលំ សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គោ ឯការយនមគ្គោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។ ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ បោតិ សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គីតោ សោ វុច្ចតិ សតោ ។

មានសតិ ព្រោះជាអ្នកស្មាត់ក្នុងសតិ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកថ្កឹកក្នុងសតិ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកមិនយៀងឃ្លាតចាកសតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ យ៉ាង ផ្សេងទៀតគឺមានសតិ ព្រោះជាអ្នកមានស្មារតី មានសតិ ព្រោះជាអ្នកសូប មានសតិ ព្រោះជាអ្នករម្ងាប់ មានសតិ ព្រោះជាអ្នកប្រកបដោយសប្បុរិសធម៌ ។ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះព្រះពុទ្ធ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះព្រះធម៌ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះព្រះសង្ឃ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះសីល មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះការលះ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះគុណធម៌នៃទេវតា មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះខ្យល់ដង្ហើមចេញចូល មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះមរណៈ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះកាយ មានសតិ ព្រោះការរលឹកវិញ ។ បំពោះឧបសមៈគឺព្រះនិព្វាន ។ តំរិយារលឹក រលឹកវិញ ។ រលឹកបពោះ ឈ្មោះថាសតិ ភាពនៃតំរិយារលឹក ភាពនៃតំរិយាចាំទុក ភាពនៃតំរិយាមិនភ្លេចភ្លាំង ភាពនៃតំរិយាមិនវង្វេង ឈ្មោះថាសតិ សតិន្ទ្រិយ សតិពល: សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈង្គ ឯកាយនមគ្គ (ផ្លូវជាទីប្រព្រឹត្តទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង) នេះលោកហៅថាសតិ ។ បុគ្គលណាកៀកកើយ អែបនែប ចូលទៅជិត ចូលផ្គុំគ្នាត មូលបត្រូ បរិបូណ៌ប្រកបដោយសតិនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។

សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្តតីតិ យោ លោកេ វិសត្តិកា នមំ លោកេ វិសត្តិកំ សតោ តរតិ ឧត្តរតិ បតរតិ សមតិក្កមតិ វីតិវត្តតីតិ សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្តតិ ។ តេនាហ ភគវា

យោ កាមេ បរិវជ្ជតិ សប្បស្សេវ បទា សិរៃ
សោមំ វិសត្តិកំ លោកេ សតោ សមតិវត្តតីតិ ។

(១៥) ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា គវាស្សំ ធនធញ្ញំ ឥត្ថិយោ ពន្ធូ បុត្តេ កាមេ យោ ឧភេ អនុតិវ្ជតិ ។

(១៦) ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វាតិ ខេត្តន្តិ សាលិក្ខេត្តំ វីហិក្ខេត្តំ មុគ្គក្ខេត្តំ មាសក្ខេត្តំ យវក្ខេត្តំ គោធូមក្ខេត្តំ តិលក្ខេត្តំ ។ វត្ថុន្តិ យវត្ថុ គោជវត្ថុ បុរេវត្ថុ បច្ឆាវត្ថុ អាវមវត្ថុ វិហារវត្ថុ ។ ហិរញ្ញន្តិ ហិរញ្ញំ វុច្ចតិ កហាបណោតិ ខេត្តំ វត្ថុំ ហិរញ្ញំ វា ។

ពាក្យថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្ទួតនូវវិសត្តិកាតណ្ហានេះ ក្នុងលោក សេចក្តីថា តណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកាណា ក្នុងលោក បុគ្គលមានស្មារតី រមែងធ្វត ធ្វតឡើង ធ្វតកាត់ ឈានកន្ទួត ប្រព្រឹត្តកន្ទួតនូវតណ្ហាឈ្មោះវិសត្តិកានេះ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្ទួតនូវវិសត្តិកាតណ្ហានេះ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា រៀរកាមតាំងខ្លាយ ដូចបុគ្គលរៀរក្បាលពស់ ដោយដើង បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានស្មារតី រមែងកន្ទួតនូវវិសត្តិកាតណ្ហានេះ ក្នុងលោក ។

(១៥) ជនណា ប្រាថ្នារឿយ ។ នូវស្រែ ទីកន្លែង ប្រាក់ គោ សេះ ទាសៈនិងពួកបុរស ស្ត្រី ផៅពង្សឬកាមតាំងខ្លាយ ច្រើន ។

(១៦) អធិប្បាយពាក្យថា ស្រែ ទីកន្លែង ប្រាក់ ត្រង់ពាក្យថា ស្រែ គឺ ស្រែស្រូវសាលី ស្រែស្រូវឆម្ងាត ចម្ការសណ្តែកបាយ ចម្ការសណ្តែកពាជមាស ស្រែស្រូវដំណើប ស្រែស្រែង ចម្ការល្ង ។ ពាក្យថា ទីកន្លែង គឺទីផ្ទះ ទីដង្ក្រែត ទីមុខ (ផ្ទះ) ទីក្រោយ (ផ្ទះ) ទីសួនទីកន្លែងនៅ ។ កហាបណៈ លោកហៅថា ប្រាក់ ក្នុងបទថា ប្រាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ស្រែ ទីកន្លែង ប្រាក់ ។

(๑๗) តស្សំ ឆាសទោវិសន្តិ តវន្តិ តាវេ វុច្ចន្តិ។ អសប្បតិ បសុកោធយោ វុច្ចន្តិ ។ ឆាសាតិ ចត្តារោ ឆាសា អត្តោជាតតោ ឆាសោ ឆនប្បតិតតោ ឆាសោ សាមំ វា ឆាសវិយំ ខុបេតិ អកាមតោ វា ឆាសវិយំ ខុបេតិ ។

អាមាយ ឆាសាបិ តវន្តិ ហោតេ
ឆនេន តីតាបិ តវន្តិ ឆាសា
សាមញ្ញ ឯតេ ខុបយន្តិ ឆាសំ
តយាបន្តុណ្ណាបិ តវន្តិ ឆាសា ។

ទោវិសន្តិ តយោ បុរិសា តជកា តម្មកាវ ខុបដីវិតោតិ តស្សំ ឆាសទោវិសំ ។

(๑๘) ជិយោ ពន្ធូបុជ្ជ តាមេតិ ជិយោតិ ឥត្តីបរិក្ខ-ហោ វុច្ចតិ ។ ពន្ធូតិ ចត្តារោ ពន្ធូ ញាតិពន្ធវាបិ ពន្ធូ តោត្តពន្ធវាបិ ពន្ធូ មន្តពន្ធវាបិ ពន្ធូ សិប្បពន្ធវាបិ ពន្ធូ។

(១៧) ពាក្យថា គោ សេះ ទាស: នឹងពួកបុរស អធិប្បាយថា គោចាំឆ្លាយ លោកហៅថាគោ ។ ពួកសត្វ មានសត្វចិញ្ចឹមជាដើម លោកហៅថា សេះ ។ ពាក្យថា ទាស: បានដល់ខ្ញុំ ៤ ពួក គឺខ្ញុំដែលកើតខាងក្នុងផ្ទះ[1] ១ ខ្ញុំដែលលោះដោយទ្រព្យ ១ បុគ្គលដែលចូលមកជាខ្ញុំដោយខ្លួនឯង ១ បុគ្គលដែលមិនមានប្រាថ្នា តែចូលមកជាខ្ញុំ[2] ១ ។

បុគ្គលពួកមួយ ជាខ្ញុំកើតអំពីទាសីក៏មាន ជាខ្ញុំដែលគេលោះដោយទ្រព្យក៏មានបុគ្គលពួកមួយ ចូលមកជាខ្ញុំដោយខ្លួនឯង ក៏មាន បុគ្គលដែលត្រូវកង្វល់គ្របសង្កត់មកធ្វើជាខ្ញុំក៏មាន ។

ពាក្យថាពួកបុរស បានដល់បុរស ៣ ពួក គឺអ្នករាជការ ១ កម្មករ ១ អ្នកដំនួញ ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គោ សេះ ទាស: នឹងពួកបុរស ។

(១៨) ពាក្យថា ស្ត្រី ផៅពង្ស ឬកាមចាំឆ្លាយច្រើន អធិប្បាយថា ស្ត្រីជាកិរិយា លោកហៅថា ស្ត្រី ។ ពាក្យថា ផៅពង្ស បានដល់ផៅពង្ស ៤ ពួក គឺផៅពង្សជាប់ដោយញាតិ ១ ផៅពង្សជាប់ដោយគោត្រ ១ ផៅពង្សជាប់ដោយមន្ត ១[3] ផៅពង្សជាប់ដោយសិល្បសាស្ត្រ ១[4] ។

---

១ បានដល់ ខ្ញុំដែលកើតឡើង ក្នុងផ្ទៃម្តាយជាខ្ញុំគេស្រាប់ ។ ២ បានដល់ ខ្ញុំដែលគេបៀតបាន់ យកទាំងអំណាច ។ អដ្ឋកថា ។ ៣-៤ បុគ្គលដែលបានរៀនមន្ត ឬសិល្បៈ ក្នុងសំណាក់អាចារ្យជាមួយគ្នា ហៅថា មន្តពន្ធុ សិប្បពន្ធុ ។ អដ្ឋកថា ។

ปุชฺช กาเมตเ ๓หิ กาเม ฯ ฯเตน ปุชฺช กามา ม๓า-
ปิกา ฯ๓า ฯ เม ฯ ม๓าปิกา ๓ชฺฌคตเ นิยฺยา ๓ชฺฌ
ปุชฺช กาเม ฯ

(๑๙) เยา นเร อนุตฺตรีติ เยาตเ เยา ยา-
นิเสา ยถายุตฺตา ยถาวิหิเตา ยถาปกาเร
ยญฺญาน๓ฺตา๓ฺตา ยิ๎ฐ๓ฺสมฺ๎ตคเตา ๑ตฺเยา ฯ ๒ฺรหฺม-
ณา ฯ ๓เสฏฺ๎ฐา ฯ สุ๎ตา ฯ ตมาชฺเา ฯ ๓ฺ๎ตา ฯ
เธเร ฯ ม๎ตุเสฏฺ๎ฐา ฯ ฯ นเรติ สตฺเา นเร ม๎านเร
เจเสา ปุคฺคเลา นิเร ฯ๓ฺ๎ตุ ๓ฺ๎ตฺ ๓ฺ๎ตคฺ ม๎ตุเร ฯ
อนุตฺตรีติ กิเลสกาเมน ๎ตฺ๎ตกาเมสุ ตีฺ๎ตติ
อนุตฺตรีติ ปลิตีฺ๎ตติ ปลิ๓ฺ๎ตติ ยเา นเร
อนุตฺตรีติ ฯ เตฺ๎ตาหา ภควา

๑ตฺเ ๎ตฺ๎ ๎ตฺ๎ หิ๎ตฺ๎ ฯ ฯ ภ๎ตฺ๎ ๓ฺ๎ตฺ๎ ๓าสเจ๎ตสิ
นิเยา ๓ชฺฌ ปุชฺช กาเม เยา นเร อนุตฺตรีติ ฯ

(๒๐) อ๓ลา นิ๓ลิเยนฺ๎ มนฺ๎ตฺ๎ นิ ปริ๎ส๎ยา

ពាក្យថា កាមទាំងឡាយច្រើន គឺកាមមានប្រមាណច្រើន ។ កាមមានប្រមាណច្រើនទុំះ គឺរូបទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត ។បេ។ ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ស្ត្រីផៅពង្ស កាមទាំងឡាយ ច្រើន ។

(១៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជនណាក្រោថ្នាវើយ។ ត្រង់ពាក្យថា ជនណា គឺបុគ្គលណា បែបណា ប្រកបដោយប្រការណា តាំងនៅដោយប្រការណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវឋានៈណា ប្រកបដោយធម៌ណា ទោះបីជាក្សត្រ ឬព្រាហ្មណ៍ ជាវេស្សៈ ឬសុទ្រៈ ជាគ្រហស្ថ ឬបព្វជិត ជាទេវតា ឬមនុស្ស ។ ពាក្យថា ជន បានដល់ សត្វ ជន មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្រោថ្នាវើយ។ គឺចង់បាន ក្រោថ្នាវើយ។ ជាប់ចិត្ត ញ៉ាំម ក្នុងវត្ថុកាមទាំងឡាយ ដោយសារកិលេសកាម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនណាក្រោថ្នាវើយ ។ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

ជនណាក្រោថ្នាវើយ ។ នូវស្រែ ទីកន្លែង ក្រាក់ គោ សេះ ទាសៈនឹងពួកបុរស ស្ត្រី ផៅពង្ស ឬកាមទាំងឡាយច្រើន ។

(២០) កិលេសមិនមានកំឡាំងទាំងឡាយ រមែងសង្កត់សង្កិនបុគ្គលនោះ[1] អន្តរាយទាំងឡាយ រមែងញាំញីបុគ្គលនោះ

---

๑ សំដៅយកបុគ្គលប្រាសចាកពលៈ ๕ ប្រការមានសទ្ធាពលៈជាដើម ។ អដ្ឋកថា ។

តតោ ន្តំ ឧក្កមន្តេតិ ជាវំ ភិន្នមិវោទកំ ។

(๒๑) អពលោ ន្តំ ពលីយន្តីតិ អពលាតិ អពលា កិ-
លេសា ទុព្ពលា អប្បពលា អប្បថាមកា ហីនា ន្តំហីនា
បរិហីនាឌិមកា លាមកា ឧត្តុក្កា បរិត្តា ។ តេ កិលេ-
សា តំ បុគ្គលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិភវន្តិ អជ្ឈោត្ថរន្តិ
បរិយាទិយន្តិ មទ្ទន្តីតិ ឯវម្បិ អពលា ន្តំ ពលីយន្តិ ។
អថវា អពលំ បុគ្គលំ ទុព្ពលំ អប្បពលំ អប្បថាមកំ
ហីនំ ន្តំហីនំ បរិហីនំ ឌិមកំ លាមកំ ឧត្តុក្កំ បរិត្តំ
យស្ស ន្តិ សទ្ធាពលំ វីរិយពលំ សតិពលំ សមាធិ-
ពលំ បញ្ញាពលំ ហិរិពលំ ឱត្តប្បពលំ តេ កិលេសា
តំ បុគ្គលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិភវន្តិ អជ្ឈោត្ថរន្តិ
បរិយាទិយន្តិ មទ្ទន្តីតិ ឯវម្បិ អពលា ន្តំ ពលីយន្តិ ។

ទុក្ខរមែងជាប់តាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអត្តភាពនោះ ដូច
ជាទឹក កាលជ្រាបចូលកាន់នាវ ដែលប៉ែកធ្លាយ ។

(๒๑) អធិប្បាយពាក្យថា កិលេស មិនមានកម្លាំងខ្លាំងធ្លាយ
រមែងសង្កត់សង្កិនបុគ្គលនោះ ត្រង់ពាក្យថា កិលេសមិនមានកម្លាំងខ្លាំង
ធ្លាយ គឺកិលេសខ្លាំងធ្លាយ មិនមានកម្លាំង មានកម្លាំងថយ មាន
កម្លាំងតិច មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងតិច ថោកទាប ស្លូចស្តើង អូនថយ
ជ្រោកជ្រាក លាមក អាក្រក់ តិចតួច ។ កិលេសខ្លាំងធ្លាយនោះ រមែង
ញាំញី ទន្ត្រាន សង្កត់ គ្របសង្កត់ រួបរឹត ឈ្លុចឈ្លីបុគ្គលនោះ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសមិនមានកម្លាំងខ្លាំងធ្លាយ រមែងសង្កត់
សង្កិន បុគ្គលនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត កិលេសខ្លាំងធ្លាយនោះ
រមែងញាំញី ទន្ត្រាន សង្កត់ គ្របសង្កត់ រួបរឹត ឈ្លុចឈ្លីនូវបុគ្គលមិន
មានកម្លាំង មានកម្លាំងថយ មានកំលាំងតិច មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងតិច
ថោកទាប ស្លូចស្តើង អូនថយ ជ្រោកជ្រាក លាមក អាក្រក់ តិចតួច នូវ
បុគ្គល ដែលមិនមានកម្លាំងគឺសទ្ធា កម្លាំងគឺព្យាយាម កម្លាំងគឺសតិ
កម្លាំងគឺសមាធិ កំលាំងគឺបញ្ញា កម្លាំងគឺហិរិ កំលាំងគឺឧត្តប្បៈ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសមិនមានកម្លាំងខ្លាំងធ្លាយ រមែងសង្កត់
សង្កិនបុគ្គលនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(๒๒) មន្ទន្តេ នំ បរិស្សយោតំ បរិស្សយោតំ ន្ទេ
បរិស្សយា ចាតុកជបរិស្សយោ ច បដិច្ឆន្នបរិស្សយោ ច ។

តតមេ ចាតុកជបរិស្សយោ ។ សីហា ព្យគ្ឃា ទីបិ
អច្ឆតរច្ឆា តោកា តោមហិសា ហត្ថី អមា រិច្ឆិកា
សតបទី ចោរកា អសុ្ឍមាណវកា តតកម្មា កា អតត-
កម្មា ក ចក្ខុរោគោ សោតរោគោ ឃានរោគោ ជិវ្ហារោ-
គោ កាយរោគោ សីសរោគោ កណ្ណរោគោ មុខរោគោ
ទន្តរោគោ កាសោ សាសោ បិនាសោ ឌាហោ ជរោ កុច្ឆិ
រោគោ មុច្ឆា បក្ខន្ទិកា សុលា វិសូចិកា កុដ្ឋំ គណ្ឌោ
កិលាសោ សោសោ អបមារោ ទទ្ទុ កណ្ឌុ កច្ឆុ រខ-
សា វិតច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មធុមេហោ អំសា បិឡកា
ភគន្ទលា បិត្តសមុដ្ឋាន អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋាន អា-
ពាធា វាតសមុដ្ឋាន អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា
ឧតុបរិណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱ-
បក្កមិកា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ

(៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា អន្ត្រាយតាំងផ្សាយ រមែងញ៉ាំញ៉ីបុគ្គលនោះ ត្រង់ពាក្យថា អន្ត្រាយតាំងផ្សាយ សំដៅយកអន្ត្រាយ ៤ យ៉ាងគឺ អន្ត្រាយប្រាកដ ១ អន្ត្រាយកំបាំង ១ ។

អន្ត្រាយប្រាកដ តើដូចម្តេច ។ សីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដម្បង ខ្លាឃ្មុំទឹង ខ្លាត្រី ឆ្កែ គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្លួយ ក្អែប ពួកមាណព កំពុងលួចក្តី ធ្វើចោរកម្មហើយក្តី (១) មិនទាន់ធ្វើចោរកម្មហើយក្តី (២) រោគកុដ្ឋក្អែក រោគកុដ្ឋត្រចៀក រោគកុដ្ឋច្រមុះ រោគកុដ្ឋអណ្តាត រោគកុដ្ឋកាយ រោគកុដ្ឋក្បាល រោគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក រោគកុដ្ឋមាត់ រោគត្រង់ឆ្នេញ រោគក្អក រោគហឺត រោគក្រៅច្រមុះ រោគគ្រុនក្តៅក្រហាយ រោគរីដែរ រោគកុដ្ឋពោះ រោគខ្យល់ចាប់ រោគផ្តាក់ឈាម រោគចុកសៀត ចុះពក ឃ្លង់ រោគពក ស្រែង ស្រកីអណ្តែង ឆ្កួតជ្រូក ដំនួចពិស រមាស់ កម រោគអេះក្តាយ ឃ្លង់ដៃគ មួលឈាម រោគប្រមាត់ ប្រមេះទឹកប្រាយ ឫសដូងដុះ ក្អកឈាម ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្លេស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំនៃ (ខ្យល់ប្រមាត់ស្លេស្ម) អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូរវេជ្ជ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើគ្នា អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាមខ្លាំង (៣) អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ

---

១ សំដៅកំពុងកាត់ដង្ហែងជាដើម ។ ២ ទើបនឹងចេញទៅ ។ ន័យអដ្ឋកថា ។

៣ អាពាធនេះ កើតអំពីការបៀតបៀន របស់អ្នកដទៃ មានសម្លាប់ឬចងជាដើម។ អដ្ឋកថា។

ជិយ្ហនា បិភាសា ខុទ្ទាភេ បសុរាភេ ខីសមភាសា-
ភាតបសិរីសបសម្ភសុរា ឥតិ ភា ឥមេ ទុច្ចរិតា ចាភ-
ជបរិសុរ្ហយោ ។

ភាតមេ បដិច្ចុប្បរិសុរ្ហយោ ។ ភាយទុច្ចរិតំ វចីទុច្ច-
រិតំ មនោទុច្ចរិតំ ភាមច្ចុរាជរិវរណំ ព្យាបាទរិវរណំ ថីន-
មិទ្ធរិវរណំ ឧទ្ធច្ចភុក្កុច្ចរិវរណំ វិចិភិច្ឆារិវរណំ អភោ
ឆោសោ មោហោ ភោធោ ខុបជាហោ មក្ខោ បលា-
សោ ឥសុរ្ហា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ
មាឆោ អតិមាឆោ មឆោ បមាឆោ សព្ពេ ភិលេសា
សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ ឆរថា សព្ពេ បរិឡាហា សព្ពេ
សន្តាបា សព្ពាភុសលាភិសង្ខារា ឥមេ ទុច្ចរិតា បដិច្ចុប្ប-
បរិសុរ្ហយោ ។

បរិសុរ្ហយោតិ ភេនដ្ឋេន បរិសុរ្ហយោ ។ បរិសហន្តីតិ
បរិសុរ្ហយោ ។ បរិបាចាយ សំវត្តន្តីតិ បរិសុរ្ហយោ ។ តរ្ហា-
សយាតិ បរិសុរ្ហយោ ។

ភាជំ បរិសហន្តីតិ បរិសុរ្ហយោ ។ តេ បរិសុរ្ហយោ តំ

ឃ្លាន ស្រេក ទុព្ភរៈ បសព្ភរៈ សម្ផស្ស រហោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់តូចពស់ធំពាំងឆ្ការយ ពាំងនេះ លោកហៅថា អន្ធពាយច្រាកដូច្នេះឯង ។

អន្ធពាយកំបុំង តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត កាមច្ឆន្ទនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ សេចក្តីក្រោធ ការចងក្រោធ ទុក ការលុបលាងគុណអ្នកដទៃ ការលើកខ្លួន សេចក្តីឈ្នានីស សេចក្តីកំណាញ់ ពុតត្បុត ការអួតអាង ការរឹងត្អឹង ការប្រណាំងប្រជែង ការប្រកាន់ខ្លួន ការមើលងាយគេ សេចក្តីស្រវឹង សេចក្តីប្រហែសធ្វេស តិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការគាក់តែងអកុសលទាំងអស់ ពាំងនេះ លោកហៅថា អន្ធពាយកំបុំង ។

សំនួរត្រង់ពាក្យថា អន្ធពាយ តើអន្ធពាយ ដោយអត្ថថាដូចម្តេច ។ អន្ធពាយ ព្រោះហេតុទន្ទ្រាន អន្ធពាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីវិនាស អន្ធពាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យកន្លងសរីរៈនោះ ។

អន្ធពាយព្រោះហេតុទន្ទ្រាន តើដូចម្តេច ។ អន្ធពាយពាំងឆ្ការយនោះ

ปุคฺคลสฺส สหายสฺส ปรสหายสฺส อตีตสฺส อนาคตสฺส ปจฺจุปฺปนฺนสฺส ปรโยนิยสฺส มนฺตสฺส ฯ ยสฺส ปรสหายสฺสาติ ปรสฺสยา ฯ

กามสฺส ปรโมหาย สงฺวตฺตนฺตีติ ปรสฺสยา ฯ เต ปรสฺสยา กุสลานํ ธมฺมานํ ปรโมหาย อนฺตรายาย สงฺวตฺตนฺติ ฯ กตเมสํ กุสลานํ ธมฺมานํ ฯ สมฺมาปฏิปทาย อนุโลมปฏิปทาย อปจฺจนีกปฏิปทาย อนฺวตฺถปฏิปทาย ธมฺมานุธมฺม-ปฏิปทาย สีเลสุ ปริปูรการิตาย สทฺธินฺทฺริยสฺส กุสลูปสมฺปทาย เกวลเน มคฺคภาวนาย ฉนฺทสมุยฺโย-คสฺส สงฺขารสมฺมสนญฺจสฺส จตุนฺนํ สมฺมปฺปธานานํ ภาวนานุโยคสฺส จตุนฺนํ สมฺมปฺปธานานํ ภาวนานุโยค-สฺส จตุนฺนํ อิทฺธิปาทานํ ภาวนานุโยคสฺส ปญฺจนฺนํ สทฺธินฺทฺริยานํ ภาวนานุโยคสฺส ปญฺจนฺนํ พลานํ ภาวนา-นุโยคสฺส สตฺตนฺนํ โพชฺฌงฺคานํ ภาวนานุโยคสฺส อริยสฺส อฏฺฐงฺคิกสฺส มคฺคสฺส ภาวนานุโยคสฺส

ញាំញី ទន្ទ្រោន គ្រប់សង្កត់ រួបរឹត បំផ្លាញ ញីញាត់ នូវបុគ្គលនោះ ។
អន្តពាយ ព្រោះហេតុទន្ទ្រោន យ៉ាងនេះ ។

អន្តពាយ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស តើដូចម្តេច ។
អន្តពាយទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស ដើម្បីអន្តពាយដល់ធម៌
ទាំងឡាយជាកុសល ។ ធម៌ទាំងឡាយជាកុសល តើដូចម្តេច ។ អន្តពាយ
ទាំងឡាយនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាស ដើម្បីអន្តពាយដល់ធម៌
ទាំងឡាយជាកុសលទាំងនេះ គឺសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិ-
បត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនជាសត្រូវ សេចក្តីប្រតិបត្តិសមគួរដល់អត្ថ
សេចក្តីប្រតិបត្តិតាមធម៌សមគួរដល់ធម៌ ភាពនៃបុគ្គលអ្នកផ្ញើទ្បើរបិបូណ៌ក្នុង
សីលទាំងឡាយ ភាពនៃបុគ្គលអ្នកមានទ្វារគ្រប់គ្រងក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ
ភាពនៃបុគ្គលអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗនូវធម៌ជាគ្រឿង
ភ្ញាក់រលឹក សតិនឹងសម្បជញ្ញៈ ការប្រកបរឿយ ។ ក្នុងកិរិយាចំរើនសតិ-
ប្បដ្ឋាន៤ ការប្រកបរឿយៗក្នុងកិរិយាចំរើនសម្មប្បធាន៤ ការប្រកបរឿយ ។
ក្នុងកិរិយាចំរើនឥទ្ធិបាទ ៤ ការប្រកបរឿយ ។ ក្នុងកិរិយាចំរើនឥន្ទ្រិយ ៥
ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនពលៈ ៥ ការប្រកបរឿយ ។ ក្នុងកិរិយា
ចំរើនពោជ្ឈង្គ ៧ ការប្រកបរឿយៗ ក្នុងកិរិយាចំរើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ។

ឥមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ បរិហានាយ អន្តរធានាយ សំវត្តន្តិ ។ ឯវំ បរិហានាយ សំវត្តន្តីតិ បរិសុទ្ធា ។

កេចិ តុត្តាសយាតិ បរិសុទ្ធា ។ តត្ថតេ ចាបភា អកុសលា ធម្មា ឧបច្ឆជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ។ យថា ពិលេ ពិលាសយា ចាណា សយន្តិ ឧភេ ឧភាសយា ចាណា សយន្តិ វនេ វនាសយា ចាណា សយន្តិ រុក្ខេ រុក្ខាសយា ចាណា សយន្តិ ឯវមេវ តត្ថតេ ចាបភា អកុសលា ធម្មា ឧបច្ឆជ្ជន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយាតិ ឯវម្បិ តុត្តាសយាតិ បរិសុទ្ធា ។

រុត្តំ ហេតំ ភគវតា សារទ្ធកាលិកោ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សាចរិយកោ ឧក្កំ ធម្មាសុ វិហរតិ ។ កថញ្ច ភិក្ខវេ ភិក្ខុ សារទ្ធកាលិកោ សាចរិយកោ ឧក្កំ ធម្មាសុ វិហរតិ ។

อนฺตกาย ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីវិនាស យ៉ាងនេះ ฯ

อนฺตกาย ព្រោះហេតុអាស្រ័យ ក្នុងសរីរៈនោះ តើដូចម្តេច ฯ ធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាអកុសលទុំ អាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាព តើតទៅ ក្នុងសរីរៈនោះ ฯ ពួកសត្វ អាស្រ័យនៅក្នុងផ្ទៃ ដេកនៅក្នុងផ្ទៃ ពួកសត្វអាស្រ័យនៅក្នុងទឹក ដេកនៅក្នុងទឹក ពួកសត្វអាស្រ័យនៅក្នុងព្រៃ ដេកនៅក្នុងព្រៃ ពួកសត្វ អាស្រ័យនៅលើដើមឈើ ដេកនៅលើដើមឈើ យ៉ាងណាមិញ ធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាអកុសលទុំ អាស្រ័យនៅ ក្នុងអត្តភាព តើតទៅ ក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ អនฺตกาย ព្រោះអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះឯង ฯ

សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅជាមួយអន្តេវាសិក អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយទេ ฯ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅជាមួយអន្តេវាសិក អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ តើដោយប្រការដូចម្តេច ฯ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌

ឥធ កិត្តាវេ កិត្តាឯោ ចក្ខុមា រូបំ និស្សា ឧប្បជ្ជន្តិ យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្ធាសវន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្ស សាន្តេវាសិកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្ស សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ ។ បុន ចបរំ កិត្តាវេ កិត្តាឯោ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា កាយេន ផោដ្ឋព្វំ ផុសិត្វា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ឧប្បជ្ជន្តិ យេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញោជនិយា ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្ធាសវន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្ស សាន្តេវាសិកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្ស សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ ឃរំ ខោ កិត្តាវេ កិត្តា សាន្តេវាសិកោ សាចរិយកោ ឧក្កំ ជដាសុ វិហរតីតិ។

ពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសល ណា ជាសេចក្តីត្រិះរិះ ដោយអំណាច នៃតិរោរលឹកឃើញ ជាទីតាំងនៃសំយោជន: តើតទ្បើងដល់តិត្ថ ក្នុងសាសនានេះ ព្រោះឃើញរូបដោយចក្ខុ ធម្មពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ រមែងនៅ រមែងជាប់តាមក្នុងសន្តាន នៃតិត្ថនោះ ព្រោះហេតុនោះ តិត្ថនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយអន្តេវាសិក ធម្មពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ រមែងត្រួតត្រាតិត្ថនោះ ព្រោះហេតុនោះ តិត្ថនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ ។ ម្នាលតិត្ថពាល ធម្មាយ មួយទៀត ធម្មពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសលណា ជាសេចក្តីត្រិះរិះដោយតិរោរលឹកឃើញ ជាទីតាំងនៃសំយោជន: តើតទ្បើងដល់តិត្ថ ព្រោះស្តាប់សម្លេងដោយត្រចៀក ហិតក្លិនដោយច្រមុះ លិទ្ធរសដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ធម្មពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ រមែងនៅ រមែងជាប់តាមក្នុងសន្តាននៃតិត្ថនោះ ព្រោះហេតុនោះ តិត្ថនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយអន្តេវាសិក ធម្មពាល ធម្មាយដ៏លាមក ជាអកុសលនោះ រមែងត្រួតត្រាតិត្ថនោះ ព្រោះហេតុនោះ តិត្ថនោះ តថាគតហៅថា អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ ។ ម្នាលតិត្ថពាល តិត្ថអ្នកនៅជាមួយអន្តេវាសិក អ្នកនៅជាមួយអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ។

ឯវម្បិ ឥត្ថាសយោតិ បរិសុទ្ធយោ ។

រូបំ ខោតំ ភិក្ខវេ តយោ មេ កិត្តិវេ អត្តភាសា អត្តភាអមិត្តា អត្តភាសបត្តា អត្តភាវជិកា អត្តភាបច្ចត្ថិកា ។ ភិក្ខវេ តយោ ។ លោភោ ភិក្ខវេ អត្តភាសោ អត្តភាអមិត្តោ អត្តភាសបត្តោ អត្តភាវជិកោ អត្តភាបច្ចត្ថិកោ ទោសោ ភិក្ខវេ អត្តភាសោ អត្តភាអមិត្តោ អត្តភាសបត្តោ អត្តភាវជិកោ អត្តភាបច្ចត្ថិកោ មោហោ ភិក្ខវេ អត្តភាសោ អត្តភាអមិត្តោ អត្តភាសបត្តោ អត្តភាវជិកោ អត្តភាបច្ចត្ថិកោ ។ ឥមេ ខោ ភិក្ខវេ តយោ អត្តភាសា អត្តភាអមិត្តា អត្តភាសបត្តា អត្តភាវជិកា អត្តភាបច្ចត្ថិកាតិ ។

អនត្ថជនកោ លោភោ លោភោ ចិត្តប្បកោបនោ

កាយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ ជាវពុជ្ឈតិ

លុទ្ធោ អត្ថំ ន ជានាតិ លុទ្ធោ ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធតមំ តទា ហោតិ យំ លោភោ សហតេ នរំ

អន្តរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យ ក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុ ទាំង៣ប្រការ ធម៌ទាំង៣ប្រការ ៣ នេះ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ។ ធម៌ទាំង៣ប្រការ តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង៣ប្រការ លោភៈជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុទាំង៣ប្រការ ទោសៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុទាំង៣ប្រការ មោហៈជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំង៣ប្រការ ធម៌ ៣ នេះឯង ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាអមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាពេជ្ឈឃាតខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ។

លោភៈជាកិលេសញាំញីសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត លោភៈជាកិលេសញាំញីចិត្តឲ្យកំរើត ភ័យកើតហើយខាងក្នុង ជនរវែងមិនយល់ប្រាស់នូវភ័យនោះទេ បុគ្គលអ្នកលោភរវែងមិនដឹងអត្ថ បុគ្គលអ្នកលោភ រវែងមិនឃើញធម៌ លោភៈគ្របសង្កត់ជនណា សេចក្តីងងឹតឈឹងស្ងួត (នៃជននោះ) ក៏រវែង មាន ក្នុងកាលនោះ

อนตฺถนฺตเร เธาเสา เธาเสา จิตฺตปฺปโกปเธ

ภยมนฺตรโต ชาตา ตโต ชเธ ธาวตุชฺฌโต

กุนฺถา อตฺถนฺตราชาโต กุนฺถา ธมฺมนฺตปสฺสโต

อนฺธตมา ตถา เหาโต ยา โกเธ สมาเธ ธา

อนตฺถนฺตเร เมาเหา เมาเหา จิตฺตปฺปโกปเธ

ภยมนฺตรโต ชาตา ตโต ชเธ ธาวตุชฺฌโต

มุนฺถา อตฺถนฺตราชาโต มุนฺถา ธมฺมนฺตปสฺสโต

อนฺธตมา ตถา เหาโต ยา เมาเหา สมาเธ ธาติ ฯ

ปาปิยา ตณฺหาสยาโต ปริสฺสยา ฯ

ปุตฺตา เหโต ภตาโต ธโน เม มหาภย ปุริสสฺส

ชนฺตุ อชฺฌตฺตา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย

อสุขาย ฯ ภตาเม ธโน ฯ ปเภโต เม ฯ เอเตา เม

มหาภย ปุริสสฺส ชนฺตุ อชฺฌตฺตา อุปฺปชฺชมาเน อุปฺปชฺชติ

ទោសៈ ជាកិលេសញ្ជាំងសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត ទោសៈជាកិលេសញ្ជាំងចិត្តឲ្យកំរើត ភ័យកើតហើយខាងក្នុង ជនរមែងមិនយល់ច្បាស់នូវភ័យនោះទេ បុគ្គលអ្នកក្រោធ រមែងមិនដឹងអត្ថ បុគ្គលអ្នកក្រោធ រមែងមិនឃើញធម៌ សេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់ជនណា សេចក្តីងងឹតឈឹងសូន្យ (នៃជននោះ) តំរមែងមាន ក្នុងកាលនោះ។ មោហៈ ជាកិលេសញ្ជាំងសេចក្តីវិនាសឲ្យកើត មោហៈជាកិលេសញ្ជាំងចិត្តឲ្យកំរើត ភ័យកើតហើយខាងក្នុង ជនរមែងមិនយល់ច្បាស់ នូវភ័យនោះទេ បុគ្គលអ្នកវង្វេង រមែងមិនដឹងអត្ថ បុគ្គលអ្នកវង្វេង រមែងមិនឃើញធម៌ មោហៈគ្របសង្កត់ជនណា សេចក្តីងងឹតឈឹងសូន្យ (នៃជននោះ) តំរមែងមាន ក្នុងកាលនោះ។ អន្ធពាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យ ក្នុងសំវរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ។

ន័យមួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បពិត្រមហាវជ បុរិសធម៌ (ធម៌របស់បុរស) ៣ កាលកើតឡើងក្នុងសន្តាន រមែងកើតឡើង ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ។ បុរិសធម៌ ៣ តើដូចម្តេច។ បពិត្រមហាវជលោកៈ ជាបុរិសធម៌ កាលកើតឡើងក្នុងសន្តាន រមែងកើតឡើង

អមិតាយ ធុក្ខាយ អជាសុរិភាភាយ នោសោ ខោ មហាភាគ បុរិសស្ស ឆម្ភោ អដ្ឋត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អមិតាយ ធុក្ខាយ អជាសុរិភាភាយ មោមោ ខោ មហាភាគ បុរិសស្ស ឆម្ភោ អដ្ឋត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ អមិតាយ ធុក្ខាយ អជាសុរិភាភាយ ។ ឥមេ ខោ មហាភាគ តយោ បុរិសស្ស ឆម្ភា អដ្ឋត្តំ ឧប្បជ្ជមានា ឧប្បជ្ជន្តិ អមិតាយ ធុក្ខាយ អជាសុរិភាភាយាតិ ។

លោភោ នោសោ ច មោមោហោ ច បុរិសំ ចាបចេតសំ

ហំសន្តិ អត្តសម្ភូតា តចសារំវ សម្ផលន្តិ ។

ឯវម្បិ ភយ្រាសយាតិ បរិស្សយោ ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

រាគោ ច នោសោ ច ឥតោនិទានា

អរតី រតិ លោមហំសោ ឥតោ ជាតោ

ឥតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា

កុមារកា ធង្កមិវោស្សជន្តិ តន្តិ ។

ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ បពិត្រមហា-
ពជ ភោស: ជាបុរិសធម្ម កាលកើតឡើងក្នុងសន្ដាន រមែងកើតឡើង
ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ បពិត្រមហា-
ពជ មោហ:ជាបុរិសធម្ម កាលកើតឡើងក្នុងសន្ដាន រមែងកើតឡើង
ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ ។ បពិត្រ
មហាពជ បុរិសធម្ម ៣ នេះឯង កាលកើតឡើងក្នុងសន្ដាន រមែងកើត
ឡើង ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីជាទុក្ខ ដើម្បីការនៅមិនសប្បាយ ។

លោក: ភោស: ទឹងមោហ: កើតអំពីខ្លួន រមែងបៀតបៀន
នូវបុរស អ្នកមានចិត្តអាក្រក់ ដូចជាឈើមានសំបកជាខ្លឹម
(ឫស្សី) ដែលវិនាសដោយសារផ្លែរបស់ខ្លួន ។

អន្ដរាយ ព្រោះហេតុអាស្រ័យ ក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
មួយវិញទៀត ពាក្យនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភគ:ទឹងភោស: មានអត្ដភាពនេះជាហេតុ សេចក្ដីមិនត្រេក
អរ ទឹងសេចក្ដីត្រេកអរ ទឹងការព្រឺភើម កើតអំពីអត្ដភាព
នេះ មនោវិតក្ក:ទាំងឡាយតាំងឡើងហើយ អំពីអត្ដភាព
នេះ លែងទៅ (នូវចិត្ដ) ដូចជាកុមារចងបង្ហុយនូវក្អែក ។

ឯវម្បិ តណ្ហាសយោតិ បរិស្សយោ ។

មគ្គេន្តេ ឆំ បរិស្សយោតិ តេ បរិស្សយោ តំ បុគ្គលំ សហតិ បរិសហតិ អភិភវតិ អជ្ឈោត្ថរតិ បរិយោទាយ តិដ្ឋតីតិ មគ្គេន្តេ ឆំ បរិស្សយោ ។

(២៣) តតោ ឆំ ទុក្ខមេវាតិ តតោ តតោ បរិស្សយតោ តំ បុគ្គលំ ទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ ជាតិទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ ជរាទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ ព្យាធិទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ មរណទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ នេរយិកទុក្ខំ តិរច្ឆានយោនិកទុក្ខំ បិត្តិវិសយិកទុក្ខំ អេវាតិ អនុគច្ឆតិ អជ្ឈាយិកំ វោតិ មានុសិកទុក្ខំ គព្ភោក្កន្តិមូលកទុក្ខំ គព្ភេ ឋិតិមូលកទុក្ខំ គព្ភវុដ្ឋានមូលកទុក្ខំ ជាតស្សុបនិពន្ធកទុក្ខំ ជាតស្ស បរាធេយ្យកទុក្ខំ អត្តូបក្កមទុក្ខំ បរូបក្កមទុក្ខំ អេវាតិ

อนฺตกาย ព្រោះហេតុអាស្រ័យ កុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា អន្តកាយ ចាំងឡាយ រមែងញ៉ាំញីបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អន្តកាយ ចាំងឡាយនោះ រមែងទ្រុឌទ្រោន ដិះជាន់ គ្របសង្កត់ រួបរឹត បំផ្លាញ ញីញាត់នូវបុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អន្តកាយ ចាំងឡាយ រមែងញ៉ាំញីបុគ្គលនោះ ។

(๒๓) ពាក្យថា ទុក្ខ រមែងជាប់តាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តកាយនោះ អធិប្បាយថា ទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម នូវបុគ្គលនោះ ព្រោះសេចក្តីអន្តកាយនោះ ។ គឺជាតិទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ជរាទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ព្យាធិទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម មរណទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខក្នុងនរក ទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទុក្ខក្នុងបិត្តិវិស័យ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខក្នុងពួកមនុស្ស ទុក្ខមានកិរិយាបុះកាន់គតិជាមូល ទុក្ខមានកិរិយាតាំងនៅក្នុងគតិជាមូល ទុក្ខមានកិរិយាចេញចាកគតិជាមូល ទុក្ខប្រកបដោយគ្រឿងចង (ថែទាំ) របស់សត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខព្រោះអាស្រ័យអ្នកដទៃ របស់សត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខព្រោះការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខព្រោះការព្យាយាមរបស់អ្នកដទៃ រមែងជាប់តាម

អរុតញ្ចតំ អត្ថាយ៎កំ ហោតំ ឧត្តរិឧត្តរំ អនុ-
តញ្ចតំ អត្ថាយ៎កំ ហោតំ សង្ខារឧត្តរំ វិបរិណាមឧត្តរំ ច-
ក្ខុហោតោ សោតហោតោ ឃានហោតោ ជិវ្ហាហោតោ កាយ-
ហោតោ សីសហោតោ កណ្ណហោតោ មុខហោតោ ទន្តហោតោ
កាសោ សាសោ បិបាសោ ឌាហោ ជរោ កុច្ឆិហោតោ
មុច្ឆា បក្ខន្ទិកា សុលា វិសូចិកា កុដ្ឋិតណ្ហោ កិលា-
សោ សោសោ អបមារោ ទទ្ទុ កណ្ឌុ កច្ឆុ រខសា វិតច្ឆិ-
កា ឡោហិតំ បិត្តំ មធុមេហោ អំសា បិឡកា ភគន្ត-
លា បិត្តសមុដ្ឋាន អាពាធា សេម្ហសមុដ្ឋាន អាពាធា
វាតសមុដ្ឋាន អាពាធា សន្និបាតិកា អាពាធា ឧតុបរិ-
ណាមជា អាពាធា វិសមបរិហារជា អាពាធា ឱបក្កមិ-
កា អាពាធា កម្មវិបាកជា អាពាធា សីតំ ឧណ្ហំ ជិ-
ឃច្ឆា បិបាសា ឧច្ចារោ បស្សាវោ ឌំសមកសវាតាតប-
សិរិំសបសម្ផស្សឧត្តំ មាតុមរណឧត្តំ បិតុមរណឧត្តំ
ភាតុមរណឧត្តំ ភគិនីមរណឧត្តំ បុត្តមរណឧត្តំ ធី-
តុមរណឧត្តំ ញាតិព្យសនឧត្តំ ភោគព្យសនឧត្តំ
រោគព្យសនឧត្តំ សីលព្យសនឧត្តំ ទិដ្ឋិព្យសនឧត្តំ

ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម ទុក្ខទុក្ខ រមែងជាប់តាម ទៅតាម ប្រព្រឹត្តតាម សង្ខារទុក្ខ វិបរិណាមទុក្ខ ពោគក្នុងភែក ពោគក្នុងត្រចៀក ពោគក្នុងច្រមុះ ពោគក្នុងអណ្តាត ពោគក្នុងកាយ ពោគក្នុងក្បាល ពោគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក ពោគក្នុងមាត់ ពោគត្រង់ធ្មេញ ពោគអ្នក ពោគហឺត ពោគក្រៅច្រមុះ ពោគគ្រួនក្តៅក្រហាយ ពោគរំងិល ពោគក្នុងពោះ ខ្យល់ចាប់ ពោគផ្តាំឈាម ប៉ុកសៀត ប៉ុះពាល ឃ្លង់ ពោគពត ស្រែង ស្រកអាណ្តឹង ឆ្កួតជ្រូក ដំបូចពិស រមាស់ កម ពោគអេះក្អួយ ឃ្លង់ដែក មួលឈាម ពោគប្រមាត់ ប្រមេះទឹកជ្រាយ ឫសដូងដុះ ក្អកឈាម ឫសជូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពើសេ្លស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំ (នៃខ្យល់ប្រមាត់សេ្លស្ម) អាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូរវេដូរ អាពាធកើតអំពីភក្សាឥរិយាបថមិនស្មើគ្នា អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាមខ្លាំង អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧច្চារៈ បស្សាវៈ សម្ផ័ស្សនៃរោមមួស ខ្យល់កំដៅថ្ងៃ ន័ងពស់តូចពស់ធំ ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃមាតា ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបិតា ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបងប្អូនប្រុស ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់នៃបងប្អូនស្រី ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់កូនប្រុស ទុក្ខព្រោះកិរិយាស្លាប់កូនស្រី ទុក្ខព្រោះវិនាសញាតិ ទុក្ខព្រោះវិនាសភោគសម្បត្តិ ទុក្ខព្រោះវិនាសគឺរោគ ទុក្ខព្រោះវិនាសសីល ទុក្ខព្រោះវិនាសគឺទិដ្ឋិ

อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกเต เหาติติ เตเสา นิ ทุกฺขเมเนฺต ฯ

(๒๔) ชาวิ กิญฺจิภาวนปเนฺต ยถา กิญฺจิ ชาวิ ขุทกิ อนฺโตยีกิ[๑] เตเสา เตเสา ขุทกิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติ ปุรเสาปิ ขุทกิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติ ปญฺญเสาปิ เหฏฺฐเสาปิ ปสฺสเสาปิ ขุทกิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติ ฌานเสา เตเสา เตเสา ปริสฺสยเสา ติ ปุคฺคลิ ทุกฺขิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติ ชาติทุกฺขิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติ ฯ เป ฯ นิชฺชีวสฺสนทุกฺขิ อเนฺต อนฺตคฺคเต อนฺโตยีกิ เหาติติ ชาวิ กิญฺจิภาวนกิ ฯ เตนาห ภควา

อถา นิ ตถียนฺติ มญฺเญ นิ ปริสฺสยา
เตเสา นิ ทุกฺขมเนฺต ชาวิ กิญฺจิภาวนกนฺติ ฯ

---

๑ ฉ. ฆรกิ อนฺโตยีกตฺตา น ทิสฺสติ ฯ

រមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម (នូវបុគ្គលនោះ) ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទុក្ខរមែងជាប់តាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តរាយនោះ ។

(៤៤) ពាក្យថា ដូចជាទឹកកាលជ្រាបចូល កាន់នាវដែលបែកធ្លាយ សេចក្តីថា ទឹកប្រព្រឹត្តតាមទូក ដែលបែកធ្លាយ គឺទឹករមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីដែលធ្លាយនោះ។ ទឹករមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីខាងមុខខ្លះ ទឹករមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម ត្រង់ទីខាងក្រោយខ្លះ ត្រង់ទីខាងក្រោមខ្លះ ត្រង់ទីខាងខ្លះ យ៉ាងណាមិញ សេចក្តីទុក្ខរមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម នូវបុគ្គលនោះ ព្រោះសេចក្តីអន្តរាយនោះ។ ជាតិទុក្ខ រមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម ។ បេ ។ ទុក្ខព្រោះកិរិយាវិនាសគឺទិដ្ឋិ រមែងជាប់តាម ៗតាម ប្រព្រឹត្តតាម ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាទឹកកាលជ្រាបចូល កាន់នាវដែលបែកធ្លាយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា

> កាលសមិនមានកម្ចាត់ចាក់ធ្លាយ រមែងសង្កត់សង្កិនបុគ្គលនោះ អន្តរាយចាក់ធ្លាយ រមែងញាំញីបុគ្គលនោះ ទុក្ខរមែងជាប់តាមបុគ្គលនោះ ព្រោះអន្តរាយនោះ ដូចជាទឹកកាលជ្រាបចូល កាន់នាវដែលបែកធ្លាយ ។

(๒๕)តស្មា ជន្តុ សទា សតោ កាមានិ បរិវជ្ជយេ
តេ បហាយ តរេ ឱឃំ ឆិន្នសិត្វា យថាសុខំ ។

(๒๖) តស្មា ជន្តុ សទា សតោតំ តស្មាតំ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា[๑] ឯតំ អាទីនវំ សម្បស្សមានោ កាមេសុតំ តស្មា ។ ជន្តុតំ សត្តោ នរោ មាណវោ ឥត្ថោសោ បុគ្គលោ ដីវោ ជាតុ ជន្តុ ឥន្ទគូ មនុជោ ។ សទាតំ សទា សព្វទា សព្វ-កាលំ និច្ចកាលំ ធុវកាលំ សតតំ សមិតំ អព្ភោ-កាសំ្ហ ឥោឃានុឥោឃំ[๒] ឧទកុម្មិកជាតំ អរិច សន្តតំ សហិតំ ផុសិតំ បុរេភត្តំ បច្ឆាភត្តំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិម-យាមំ បច្ឆិមយាមំ កាឡេ ជុណ្ហេ វស្សេ ហេមន្តេ គិម្ហេ បុរិមេ វយោខន្ធេ មជ្ឈិមេ វយោខន្ធេ បច្ឆិមេ វយោ-ខន្ធេ ។ សតោតំ ចក្ខុមា ការណេមា សតោ កាយេ កាយានុបស្សនា សតិបដ្ឋានំ ភាវេត្តា សតោ

---

๑ តំនិទានន្តិបិ ជាវេ ។ ๒ ម.ឥោឃាឥុឥោឃំ ។

(๒๕) ព្រោះហេតុនោះ ជនអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល គប្បី
រៀរស្រឡះនូវកាមទាំងឡាយ ជនលុះលះបង់កាមទាំងនោះ
ទើបឆ្លងទុ:ខបាន ដូចបុគ្គលអ្នកដល់ត្រើយ ព្រោះស្ពាននាវា ។

(๒๖) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ជនអ្នកមានស្មារតី
គ្រប់កាល ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុដូច្នោះ ព្រោះ
ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះអំពើនោះជា
ហេតុ ជនកាលឃើញច្បាស់នូវទោសនុ៎ះ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា ជនគឺ សត្វ
នរ: មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វ
មានជរា សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា
គ្រប់កាល គឺសព្វកាល រាល់វេលា អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជានិច្ច
អស់កាលដ៏ទៀងទាត់ ឋិតថេរ រឿយ ។ ប៉ុតប៉ុន ញឹកញាប់ មាន
សភាពដូចជារលកទឹក មិនជាប់ ជាប់ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នា ប៉ះជាប់
គ្នា កាលមុនភត្ត កាលក្រោយភត្ត យាមខាងដើម យាមកណ្តាល
យាមទីបំផុត ក្នុងកាលនោះ ខ្ចីត រំសឹកនូវ ហេមន្តរដូវ
គិម្ហរដូវ គំនរវ័យខាងដើម គំនរវ័យកណ្តាល គំនរវ័យទីបំផុត ។
ពាក្យថា មានសតិ គឺមានសតិ ដោយហេតុ ๔ យ៉ាង គឺមានសតិ
កាលចំរើនកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងកាយ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ

វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិបដ្ឋានំ
ភាវេត្វា សតោ ។ អបរេហិបិ ចតូហិ ការណេហិ សតោ
។បេ។ សោ ឥច្ចេតំ សតោតិ តស្មា ជន្តុ សតា សតោ ។

(๒๗) កាមានំ បរិវជ្ជយេតិ កាមានីតិ ទុច្ចរិតេ
ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។បេ ។
តត្ថ កតមេ ទ្វេ វត្ថុកាមា ។បេ ។ តត្ថ កតមេ ទ្វេ កិលេស-
កាមា ។ កាមានំ បរិវជ្ជយេតិ ទ្វីហិ ការណេហិ កាមេ
បរិវជ្ជេយ្យ វិក្ខម្ភនតោ វា សមុច្ឆេទតោ វា ។ កថំ
វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិវជ្ជេយ្យ ។ អដ្ឋិកង្កលូបមា កាមា
អប្បស្សាទដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិ-
វជ្ជេយ្យ មំសបេសូបមា កាមា ពហុសាធារណដ្ឋេនាតិ
បស្សន្តោ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិវជ្ជេយ្យ តិណុក្កូបមា
កាមា អនុទហនដ្ឋេនាតិ បស្សន្តោ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ
បរិវជ្ជេយ្យ ។ បេ ។ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមា-
បត្តិំ ភាវេន្តោ វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិវជ្ជេយ្យ ។

ក្នុងចិត្ត មានសតិ កាលបំរើនធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងធម៌ទាំង
ឡាយ ។ មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាងដទៃទៀត ។ បេ ។ បុគ្គលនោះ
លោកហៅថា អ្នកមានសតិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ
ជនអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល ។

(៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីរៀនស្រឡះ នូវកាមទាំងឡាយ
ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមទុក្ខន ចានដល់កាមរ ២ យ៉ាង គឺវត្ថុកាម ១
កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ទាំងនេះ
ហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា គប្បីរៀនស្រឡះនូវកាមទាំងឡាយ
គឺគប្បីរៀនូវកាម ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺកិរិយាសង្កត់សង្កិន ១
កិរិយាផ្តាច់បង់ ១ ។ បុគ្គលរៀកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន តើដូច
ម្តេច ។ បុគ្គលកាលយើញថា កាមទាំងឡាយ មានឧបមាដូចរាងឆ្អឹង
ដោយសេចក្តីថាមានសេចក្តីត្រេកអរតិច ឈ្មោះថា រៀកាមដោយកិរិយា
សង្កត់សង្កិន កាលយើញថា កាមទាំងឡាយមានឧបមាដោយដុំសាច់
ដោយសេចក្តីថាជារបស់សាធារណ៍ ដល់សត្វមានប្រមាណច្រើន ឈ្មោះ
ថារៀកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន កាលយើញថា កាមទាំងឡាយ
មានឧបមាដូចគប់ភ្លើងស្មៅ ដោយសេចក្តីថាដុតកំដៅរឿយ ។ ឈ្មោះថា
រៀកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។ បេ ។ កំពុងបំរើនវិសញ្ញានា-
សញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ឈ្មោះថារៀកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ។

ឯវំ វិត្ថារតោ ភាវេតព្ពំ បរិវជ្ជយន្តេន ។ បេ ។ ឯវំ សមុ-
ច្ឆេទតោ ភាវេតព្ពំ បរិវជ្ជយន្តេន បរិវជ្ជេតព្ពានិ ។

(๒๘) តេ បហាយ តរេ ជិឃង្គំ តេតំ វត្តភាវេ
បរិជានិត្វា កិលេសភាវេ បហាយ បដិបាដិត្វា វិនោ-
ទេត្វា ព្យន្តីភាវំ អនភាវង្គមិត្វា ភាវេតព្ពានិ បហា-
យ បដិបាដិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីភាវំ អនភាវង្គ-
មិត្វា ព្យាបាទនីវរណំ ថីនមិទ្ធនីវរណំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច-
នីវរណំ វិចិកិច្ឆានីវរណំ បហាយ បដិបាដិត្វា វិនោទេត្វា
ព្យន្តីភាវំ អនភាវង្គមិត្វា ភាវេយ្យំ ភាវេយ្យំ ទិដ្ឋេយ្យំ
អវិជ្ជេយ្យំ តរេយ្យ ខុត្តរេយ្យ បតរេយ្យ សមតិក្ក-
មេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ តេ បហាយ តរេ ជិឃំ ។

(๒๙) ឆាវំ សិត្វាវ ឆារភូតំ យថា តរុកំ ឆាវំ ភាវកំ
ខុទកំ សិញ្ចិត្វា ជិសិញ្ចិត្វា ឆេទ្ធិត្វា លហុភាយ
ឆាឃាយ ទិប្បំ លហុំ អប្បភសរោគវ ឆាវំ តច្ឆេយ្យ
ឯវមេវ វត្តភាវេ បរិជានិត្វា កិលេសភាវេ បហា-
យ បដិបាដិត្វា វិនោទេត្វា ព្យន្តីភាវំ អនភាវង្គមិត្វា

បុគ្គលវៀរកាម ដោយកិរិយាសង្កត់សង្កិន ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។បេ។ បុគ្គលវៀរកាម ដោយកិរិយាផ្តាច់បង់ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីវៀរស្រឡះ នូវកាមទាំងឡាយ ។

(៤៨) ពាក្យថា កាមទាំងនោះ ក្នុងបទថា ជនលុះលះបង់កាមទាំងនោះ ទើបឆ្លងទុយ៌ៈបាន គឺជនកំណត់ដឹងនូវវត្ថុកាមទាំងឡាយ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវតិលេសកាមទាំងឡាយ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកាមច្ឆន្ទនីវរណៈ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ គប្បីឆ្លង គប្បីឆ្លងឡើង គប្បីឆ្លងកាត់ ឈានកន្ទង ប្រព្រឹត្តកន្ទងនូវទុយ៌ៈ គឺកាមទុយ៌ៈគឺកិត ទុយ៌ៈគឺទិដ្ឋិ ទុយ៌ៈគឺអវិជ្ជា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនលុះលះបង់កាមទាំងនោះ ទើបឆ្លងទុយ៌ៈបាន ។

(៤៩) ពាក្យថា ដូចបុគ្គលអ្នកដល់ត្រើយ ព្រោះស្តារនាវា អធិប្បាយថា បុគ្គល ចាប ស្តារ ដះចោលនូវទឹកក្នុងនាវា មានគ្រឿងផ្គុកដ៏ឆ្ងាន់ ហើយដល់ត្រើយឆាប់រហ័ស មិនលំបាក ដោយសារនាវាស្រាលយ៉ាងណាមិញ បុគ្គលកំណត់ដឹងនូវវត្ថុកាមទាំងឡាយ លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវតិលេសកាមទាំងឡាយ

ការមច្ឆរិយានិ ឥត្ថាគារវតានិ បដិគ្គាហកេសុ អគារវតានិ
ខន្ធេសុ កុក្កុច្ចានិ ធាតូសុ កុក្កុច្ចានិ បហាយ បដិ-
ហិតា វា ឱធោ ធិតា ឥត្តិកវិតា អនភាវគ្គមិតា ខិប្បំ លហុំ
អប្បកសិរេនេវ ចារំ គច្ឆេយ្យ ។ ចារំ ពុទ្ធតំ អមតំ
និព្ភានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិប្បដិនិ-
ស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ភានំ ចារំ
គច្ឆេយ្យ ចារំ អនិគច្ឆេយ្យ ចារំ ដុសេយ្យ ចារំ សន្និ-
កាសេយ្យ ។ ចារក្ខតំ យោបិ ចារំ គច្ឆតីតោ សោបិ
ចារក្ខ យោបិ ចារំ គច្ឆតំ សោបិ ចារក្ខ យោបិ
ចារំ គតោ សោបិ ចារក្ខ ។ ពុទ្ធំ ហេតំ ភគវតា
តំឈ្ញា ចារគតោ ជលេ តំដ្ឋតំ ព្រហ្មណោតំ ។
ព្រហ្មណោតំ ខោ តំក្ខវេ អរហាតោ ឯតំ អធិ-
វចនំ សោ អភិញ្ញាចារក្ខ បរិញ្ញាចារក្ខ បហានចារក្ខ
ភាវនាចារក្ខ សច្ឆិកិរិយាចារក្ខ សមាបត្តិចារក្ខ អភិញ្ញា-
ចារក្ខ សព្ពធម្មានំ បរិញ្ញាចារក្ខ សព្ពទុក្ខានំ បហាន-

លះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកាមច្ឆន្ទនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ថីនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ឆានីវរណៈ ហើយដល់ត្រើយនាប់រហ័ស ដោយមិនលំបាក តឹយ៉ាងនោះដែរ ។ អមតនិព្វាន ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង កិរិយាលះបង់តិលេសទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ (នៃតិលេស) ការចេញចាកតណ្ហា លោកពោលថា ត្រើយ បុគ្គលគប្បីដល់ត្រើយ បានត្រើយ ប៉ះពាល់ត្រើយ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវត្រើយនោះ។ ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកដល់ត្រើយ គឺបុគ្គលណា ប្រាថ្នាដើម្បីទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលណា កំពុងទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាអ្នកទៅកាន់ត្រើយ បុគ្គលណាដល់ហើយនូវត្រើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទៅកាន់ត្រើយ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រាហ្មណ៍ធ្វើដល់ត្រើយបឹតទៅលើគោក ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ នេះជាឈ្មោះនៃព្រះអរហន្ត ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់ត្រើយដោយការត្រាស់ដឹង អ្នកដល់ត្រើយដោយការកំណត់ដឹង អ្នកដល់ត្រើយដោយការលះបង់ អ្នកដល់ត្រើយដោយការចំរើន អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ អ្នកដល់ត្រើយដោយសមាបត្តិ អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការត្រាស់ដឹងធម៌ទាំងពួង អ្នកដល់ត្រើយដោយការ

ចារកូ សព្វក្លេសានំ ភាវនាចារកូ ចតុន្នំ អរិយ-
មគ្គានំ សច្ឆិកិរិយាចារកូ ឯវេឆសច្ច សមាបត្តិចារកូ
សព្វសមាបត្តីនំ សោ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ
សីលស្មឹ វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយស្មឹ សមាធិស្មឹ
វសិប្បត្តោ ចារមិប្បត្តោ អរិយាយ បញ្ញាយ វសិប្បត្តោ
ចារមិប្បត្តោ អរិយាយ វិមុត្តិយា សោ ចារកតោ ចារប្ប-
ត្តោ អន្ធកតោ អន្ធប្បត្តោ កោជិកតោ កោជិប្បត្តោ
បរិយន្ធកតោ បរិយន្ធប្បត្តោ ភៀសានកតោ ភៀសាន-
ប្បត្តោ តាណកតោ តាណប្បត្តោ លេណកតោ លេណ-
ប្បត្តោ សរណកតោ សរណប្បត្តោ អភយកតោ អភយ-
ប្បត្តោ អច្ចុតកតោ អច្ចុតប្បត្តោ អមតកតោ អមតប្ប-
ត្តោ និព្វានកតោ និព្វានប្បត្តោ សោ វុដ្ឋាសោ ចិណ្ណាច-
រណោ កតនេ្ហ កតនិសោ កតកោជិកោ ចាលិតព្រហ្ម-
ចរិយោ ខុត្តមនិដ្ឋប្បត្តោ អារិតមត្តោ បហីនក្លេសោ

កំណត់ដឹងទុក្ខទាំងពួង អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការលះបង់តិលេសទាំង
ពួង អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការចំរើនអរិយមគ្គទាំង ៤ អ្នកដល់ត្រើយ
ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធសច្ចៈ អ្នកដល់ត្រើយ ដោយការ
ចូលទៅកាន់សមាបត្តិទាំងពួង ព្រះអរហន្តនោះដល់នូវភាពដ៏ស្អាត់ ដល់
នូវខុត្តមភាពក្នុងសីលដ៏ប្រសើរ ដល់នូវភាពដ៏ស្អាត់ ដល់នូវខុត្តមភាព
ក្នុងសមាធដ៏ប្រសើរ ដល់នូវភាពដ៏ស្អាត់ ដល់នូវខុត្តមភាព ក្នុងបញ្ញា
ដ៏ប្រសើរ ដល់នូវភាពដ៏ស្អាត់ ដល់នូវខុត្តមភាព ដោយវិមុត្តដ៏ប្រសើរ
ព្រះអរហន្តនោះ ឈ្មោះថា ទៅកាន់ត្រើយ ដល់ត្រើយ ;ទៅកាន់ទីបំផុត
(នៃសង្ខារ) ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ទីខាងចុង ដល់ទីខាងចុង ទៅកាន់
ទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ទៅកាន់ទីអវសាន ដល់ទីអវសាន
ទៅកាន់ទីពំនាក់ ដល់ទីពំនាក់ ទៅកាន់ទីពឹងពួន ដល់ទីពឹងពួន ទៅ
កាន់ទីជាទីពឹង ដល់ទីជាទីពឹង ទៅកាន់ទីមិនមានភ័យ ដល់ទីមិនមាន
ភ័យ ទៅកាន់ទីមិនប្រួត ដល់ទីមិនប្រួត ទៅកាន់ទីមិនស្ងប់ ដល់ទីមិន
ស្ងប់ ទៅកាន់និព្វាន ដល់និព្វាន ព្រះអរហន្តនោះ មានធម៌ជាគ្រឿង
អប់រំនៅស្រេចហើយ មានកិរិយាប្រព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តហើយ មានផ្លូវធ្វើ
គឺសង្ឃរាកន្ធហើយ មានទិសគឺព្រះនិព្វានដល់ហើយ មានទីបំផុតនៃ
ព្រះនិព្វានដល់ហើយ មានព្រហ្មចរិយធម៌រក្សាហើយ ដល់ហើយនូវ
ការឃើញដ៏ខុត្តម មានមគ្គបំរើនហើយ មានតិលេសលះបង់ហើយ មាន

បដិវិជ្ឈាកុប្បោ សច្ចិកតដ្ឋេនោ ឧត្តមំ តស្ស បរិញ្ញា-
តំ សមុទយោ បហីនោ មគ្គោ ភាវិតោ និរោធោ
សច្ឆិកតោ អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញេយ្យំ បរិញ្ញាតំ
បហាតព្ពំ បហីនំ ភាវេតព្ពំ ភាវិតំ សច្ឆិកាតព្ពំ
សច្ឆិកតំ សោ ខុទ្ធិត្តមលវិយោ សន្តិដ្ឋាប-
រិក្ខោ អព្ភុន្នេសិកោ និរត្តន្បោ អរិយោ បន្ទទ្ធជោ
បន្ទភារោ វិសញ្ញុត្តោ បញ្ចន្តវិប្បហីនោ ឆឡង្គ-
សមន្នាគតោ ឯការក្ខោ ចតុរាបស្សេនោ បណ្ណ-
បច្ចេកសច្ចោ សមវយសដ្ឋេសនោ អនាវិលសង្ក-
ប្បោ បស្សទ្ធកាយសង្ខារោ សុវិមុត្តចិត្តោ សុវិមុត្ត-
ប្បញ្ញោ កេវលី វុសិតវា ខីណបុរាសោ បរមបុរិសោ

អរហត្តផលជាធម្មជាតមិនកម្រើកគ្រាស់ដឹងហើយ មានន័យពេធគឺព្រះនិព្វាន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ ទុក្ខព្រះអរហន្តនោះកំណត់ដឹងហើយ សមុទយៈលះបង់ហើយ មគ្គចម្រើនហើយ និរោធធម៌ឲ្យធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ គ្រាស់ដឹងហើយនូវហេតុដែលគួរគ្រាស់ដឹង កំណត់ដឹងហើយនូវហេតុដែលគួរកំណត់ដឹង លះបង់ហើយនូវហេតុដែលគួរលះបង់ ចំរើនហើយនូវហេតុដែលគួរចំរើន ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយនូវហេតុដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានសសរគោល គឺអវិជ្ជាដកចេញហើយ មានស្នាមក្លោះគឺជាតិសង្សារលុបអស់ហើយ មានសសរឿនគឺតណ្ហាដកចេញហើយ មិនមានគន្លឹះទ្វារ គឺឧម្ភាគយសំយោជន៍ ជាអរិយៈ មិនមានកំលែស មានទង់គឺមានះកំលាក់ហើយ មានគ្រឿងធ្ងន់[1] កំលាក់ចេញហើយ ជាអ្នកប្រាសចាកកំលែស លះបង់អង្គ៥គឺនីវរណៈហើយ ប្រកបព្រមហើយដោយអង្គប្រាំមួយ[2] មានការរក្សាដោយធម៌តែមួយគឺសតិ មានធម៌ជាគ្រឿងពិនិត្យ៤ប្រការ មានទិដ្ឋិសច្ចៈដោយឡែកលះបង់ហើយ មានការស្វែងរកចំណីពួកលះបង់ហើយដោយប្រពៃ មានសេចក្តីត្រិះរិះមិនមានល្អក់ មានកាយសង្ខារស្ងប់រម្ងាប់ហើយ មានចិត្តផុតស្រឡះហើយដោយប្រពៃ មានបញ្ញាផុតស្រឡះហើយដោយប្រពៃ ជាបុគ្គលបរិបូណ៌ មានព្រហ្មចរិយធម៌ប្រព្រឹត្តចប់ស្រេចហើយ ជាខត្តមបុរស ជាបរមបុរស

---

១ ខន្ធការៈ កិលេសការៈ អភិសង្ខារការៈ បញ្ចកាមគុណការៈ មានការៈ ។ ២ ភិក្ខុមានសតិសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចឧបេក្ខា កំចាត់បង់នូវសេចក្តីជ្លាំងជ្លាំ ឬ សោមនស្សក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៦ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម ។ អដ្ឋកថា ។

បរមបរ្ដ្ឋិបរ្ដ្ឋោ សោ នេវ អាចិណាតិ ន អបចិណាតិ អប-
ចិនិត្វា ឋិតោ នេវ បដិហាតិ ន ឧបាទិយតិ បដិហិត្វា
ឋិតោ នេវ វិសិនេតិ ន ឧស្សិនេតិ វិសិនេត្វា ឋិតោ
នេវ វិធុបេតិ ន សន្ធុបេតិ វិធុបេត្វា ឋិតោ អសេក្ខេ-
ន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតត្តា ឋិតោ អសេក្ខេន
សមាធិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន បញ្ញាខន្ធេន អសេក្ខេន
វិមុត្តិក្ខន្ធេន អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន
សមន្នាគតត្តា ឋិតោ សច្ចំ បដិជានិយត្វា ឋិតោ ឋវំ
សមតំ ក្កមិត្វា ឋិតោ កិលេសក្ខីបវិយោនិយត្វា ឋិតោ
អបរិគមនតាយ ឋិតោ ក្ខន្ធំ សមាទាយ ឋិតោ មុត្តិ-
បរ្ដ្ឋដិសេវនតាយ ឋិតោ មេត្តាយ ចាវិសុទ្ធិយា ឋិតោ
ករុណាយ មុទិតាយ ឧបេក្ខាយ ចាវិសុទ្ធិយា ឋិតោ
អច្ចន្តចាវិសុទ្ធិយា ឋិតោ អកម្មញ្ញតាយ ចាវិសុទ្ធិយា
ឋិតោ វិមុត្តត្តា ឋិតោ សន្តុសិតត្តា ឋិតោ ខន្ធបរិយន្តេ
ឋិតោ ជាតុបរិយន្តេ ឋិតោ អាយតនបរិយន្តេ ឋិតោ

ដល់នូវការដល់ដ៏ប្រសើរ ព្រះអរហន្តនោះ មិនសន្សំ មិនកំចាត់បង់ លោកនឹងធឹងព្រោះកំចាត់បង់ មិនលះបង់ មិនប្រកាន់ លោកនឹងធឹងព្រោះលះបង់ មិនចាក់ស្រេះ មិនតំកើង (ដោយតណ្ហា នឹងមាន) លោកនឹងធឹង ព្រោះចាក់ស្រេះ មិនរំលត់ មិនបង្អាត់ (នូវក្តីធឹងគឺកិលេស) លោកនឹងធឹង ព្រោះរំលត់ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកបដោយសីលក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះប្រកបដោយសមាធិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយបញ្ញាខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ ដោយវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធជាអសេក្ខៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះយល់ច្បាស់នូវសច្ចធម៌ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះកន្ទុយផុតយ៉ាងនេះ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះរំលត់ក្តីធឹងគឺកិលេស លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះមិនមានដំណើរតទៅទៀត លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះចាប់បាននូវកំពូល (ដ៏ឃ្នាន) លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះតិរិយាសេពនូវធម៌ជាគ្រឿងផុតស្រឡះ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះមេត្តាជាគុណជាតិដ៏បរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ជាគុណជាតិដ៏បរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះដល់ទីបំផុតនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធិ មិនគួរដល់ការងារ (នៃតណ្ហាទិដ្ឋិមាននេះ) លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះផុតស្រឡះ លោកខ្ជាប់ខ្ជួន ព្រោះជាបុគ្គលសន្តោស លោកខ្ជាប់ខ្ជួនកន្ទុយទីបំផុតនៃខន្ធ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនកន្ទុយទីបំផុតនៃធាតុ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនកន្ទុយ

កតិបរិយេន្តេ បិតោ ឧបបត្តិបរិយេន្តេ បិតោ បដិសន្ធិ-
បរិយេន្តេ បិតោ ភវបរិយេន្តេ បិតោ សំសារបរិយេន្តេ
បិតោ វដ្តបរិយេន្តេ បិតោ អន្តិមភវេ បិតោ អន្តិម-
សមុស្សយេ បិតោ អន្តិមទេហធរេ អរហា ។

តស្សាយំ បច្ចិមកោ ភវោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
ជាតិមរណសំសារោ ឧត្តិ តស្ស បុនព្ភវោតិ ។

ជារំ សិត្វាវ ចារកូ ។ តេជាមា ភគវា

តស្មា ជន្តុ សទា សតោ កាមានិ បរិវជ្ជយេ

តេ បហាយ តរេ ឱឃំ ជារំ សិត្វាវ ចារកូតិ ។

បហោនោ កាមសុត្តនិទ្ទេសោ ឥដ្ឋិពោ ។

ទីបំផុតនៃអាយតនៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃគតិ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃឧបបត្តិភព លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃបដិសន្ធិ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃភព លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃសង្សារ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងទីបំផុតនៃវដ្តៈ លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងភពជាទីបំផុត លោកខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងសរីរៈ ជាទីប្រជុំក្នុងទីបំផុត ទ្រទ្រង់រាងកាយជាទីបំផុត ជាព្រះអរហន្ត ។

ភពនេះ ជាទីបំផុតរបស់ព្រះអរហន្តនោះ អត្តភាពនេះ ជាខាងក្រោយបង្អស់ ការអន្ទោលទៅដោយជាតិ នឹងមរណៈ ភពថ្មី របស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាបុគ្គលអ្នកដល់ត្រើយ ព្រោះស្ពានា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រោះហេតុនោះ ជនអ្នកមានស្មារតី គ្រប់កាល គប្បីវៀរស្រឡះ នូវកាមទាំងឡាយ ជនលុះលះបង់នូវកាមទាំងនោះ ទើបឆ្លងទុក្ខៈបាន ដូចបុគ្គលអ្នកដល់នូវ ត្រើយព្រោះស្ពានា ។

ចប់ កាមសុត្តនិទ្ទេស ទី១ ។

ទុតិយោ គុហដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ

(៣០) សត្តោ កុហាយំ ពហុជាកតិឆន្នោ
តិដ្ឋំ នរោ មោហនស្មឹ បតានេ្ឋ
ទុរេ វិវេកា ហិ តថាវិធោ សោ
កាមា ហិ លោកេ ន ហិ សុប្បហាយា ។

(៣១) សត្តោ កុហាយំ ពហុជាកតិឆន្នោតិ សត្តោតិ ហិ ខោ បុគ្គលោ ។ អបិច កុហា តាវ វុត្តញ្ហេ ។ កុហាតិ បុច្ឆតិ តណ្ហាយេ ។ តណ្ហាយេតំ កា កុហាតិ កា ឧទយោតិ កា សន្ទុទយោតិ កា ឋានាតិ កា រជោតិ កា ជដោតិ កា វម្មិកោតិ កា ឯទ្ធន្តិ កា ឧតរន្តិ កា កុដីតិ(1) កា តណ្ហោតិ កា កុម្ភោតិ កា តាយសេ្សតំ (2) អតិ-វចនំ ។ សត្តោ កុហាយន្តិ កុហាយំ សត្តោ វិសត្តោ អាសត្តោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោ ។ យថា តិត្តិរិលេ វា ជាតឧន្តេ វា កណ្ហាំ សត្តំ វិសត្តំ អា-សត្តំ លគ្គំ លគ្គិតំ បលិពុទ្ធំ ឯវមេវ កុហាយំ សត្តោ វិសត្តោ អាសត្តោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោ ។

---

1 ម. ធម្មិកោតិ វា ឧតរន្តិ វា ឯទ្ធន្តិ វា កុដីតិ វា ។ 2 ខ.កុម្ភោតិ វា ឥាតោតិ វា តាយសេ្សតំ ។ ម.កុម្ភោតិ វា ឥាតោតិ វា តាយសេ្សតំ ។

គុហដ្ឋកសុត្តំ ទី ២

(៣០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) នវជនណា កាលបិតនៅ ជាប់នៅក្នុងគុហា ត្រូវកិលេសដ៏ច្រើន បិទបាំង លិចចុះ ក្នុងមោហៈ (អារម្មណ៍ជាគ្រឿងវង្វេង) នវជនមានសភាពដូច្នោះនោះ រមែងបិតនៅក្នុងទីធ្វើយអំពីវិវេក ដ្បិតកាមទាំងឡាយ ក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បានដោយងាយទេ ។

(៣១) អធិប្បាយពាក្យថា ជាប់នៅក្នុងគុហា ត្រូវកិលេសដ៏ច្រើន បិទបាំង ត្រង់ពាក្យថា ជាប់នៅ ព្រះអង្គពោលកំពុងតែហើយ ។ តែខ្ញុំសូមពោលត្រង់ពាក្យថា គុហា ជាមុនសិន ។ កាយ លោកហៅថា គុហា ។ ពាក្យថា កាយក្តី គុហាក្តី ទេហៈក្តី សន្ទេហៈក្តី នាវាក្តី រថក្តី ទន់ក្តី ដំបូកក្តី សម្បុកក្តី នគរក្តី កុដិក្តី ប្អូសក្តី គួមក្តី នេះជាឈ្មោះនៃកាយ ។ ពាក្យថា ជាប់នៅក្នុងគុហា គឺជាប់នៅផ្សេងៗ ជាប់ខ្ជួនៅ ឋិតនៅ ថ្កល់នៅ ព័ន្ធព័ទ្ធនៅ ក្នុងគុហា ។ កណ្តៈដែលជាប់នៅ ជាប់ផ្សេងៗ ជាប់ខ្ជួនៅ ឋិតនៅ ថ្កល់នៅ ព័ន្ធព័ទ្ធនៅ ឮដ៏ចម្រើន ដែលជោគនឹងជញ្ជាំងក្តី ឮដ៏ដែកវែក្តី យ៉ាងណា នវជនជាប់នៅ ជាប់ផ្សេងៗ ជាប់ខ្ជួនៅ ឋិតនៅ ថ្កល់នៅ ព័ន្ធព័ទ្ធនៅ ក្នុងគុហា ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

វុត្តំ មោតំ ភគវតា រូបេ ខោ[1] យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទិ យា តណ្ហា យេ ឧបាយុបាទានាភិនិវេសានុសយា តទ្វិតាសត្តោ[2] តស្មា សត្តោតិ វុច្ចតីតិ[3] ។ សត្តោតិ លក្ខណាទិវចនន្តិ សត្តោ កុហាយំ ។ ពហុធាភិនន្ទោតិ ពហុកេហិ កិលេសេហិ ឆន្ទោ រាគេន ឆន្ទោ នន្ទិសេន ឆន្ទោ មោហេន ឆន្ទោ កោធេន ឆន្ទោ ឧបនាហេន ឆន្ទោ មក្ខេន ឆន្ទោ បឡាសេន ឆន្ទោ ឥស្សាយ ឆន្ទោ មច្ឆរិយេន ឆន្ទោ មាយាយ ឆន្ទោ សាឋេយ្យេន ឆន្ទោ ថម្ភេន ឆន្ទោ សារម្ភេន ឆន្ទោ មានេន ឆន្ទោ អតិមានេន ឆន្ទោ មទេន ឆន្ទោ បមាទេន ឆន្ទោ សព្ពកិលេសេហិ សព្ពទុច្ចរិតេហិ សព្ពទរថេហិ សព្ពបរិឡាហេហិ សព្ពសន្តាបេហិ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារេហិ ឆន្ទោ ឧច្ចន្ទោ អាវុដោ នីវុដោ ឱដ្ឋដោ បិហិតោ បដិច្ឆន្នោ បដិក្កុដ្ឋោតិ សត្តោ កុហាយំ ពហុធាភិនន្ទោ ។

---

១ ម.រូបេ ខោ ភធ ។ ២ ឆ.ម តត្រ សត្តោ តត្រ សិលោ ។ ៣ ម.ឥតោ បរំ វេទនាយ ខោ ភធ ។ បេ ។ សញ្ញាយ ខោ ភធ សង្ខារេសុ ខោ ភធ វិញ្ញាណេ ខោ ភធ យោ ឆន្ទោ យោ រាគោ យា នន្ទិ យា តណ្ហា យេ ឧបាយុបាទានា ចេតសោ អភិនិវេសានុសយា តត្រ សត្តោ តត្រ សិលោ តស្មា សត្តោតិ វុច្ចតីតិ ទិស្សន្តិ ។

សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្តីពេញចិត្តណា តម្រេកណា សេចក្តីត្រេកត្រអាលណា សេចក្តីប៉ុនប៉ងណា សេចក្តីប្រកាន់ដោយទុច្ចរិយ ដែលមានការតាំងចិត្ត នឹងការប្រកាន់ជាអនុស័យណា ក្នុងរូប នូវជនជាប់ក្នុងកិលេសនោះៗ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាប់នៅ ។ ពាក្យថា ជាប់នៅ ជាឈ្មោះនៃការជាប់ចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាប់នៅក្នុងគុហា ។ ពាក្យថា ត្រកៀកលេសជំប្រើន បិទបាំង គឺត្រកៀកលេសតាំងពួកឯ ជំប្រើនបិទបាំង គឺរាគៈបិទបាំង ទោសៈបិទបាំង មោហៈបិទបាំង កោធៈបិទបាំង ឧបនាហៈបិទបាំង មក្ខៈបិទបាំង បឡាសៈបិទបាំង ឥស្សាបិទបាំង មច្ឆរិយៈបិទបាំង មាយាបិទបាំង សាឋេយ្យៈបិទបាំង ថម្ភៈបិទបាំង សារម្ភៈបិទបាំង មានៈបិទបាំង អតិមានៈបិទបាំង មទៈបិទបាំង បមាទៈបិទបាំង កិលេសតាំងពួន ទុច្ចរិតតាំងពួន សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយតាំងពួន សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងតាំងពួន សេចក្តីក្តៅក្រហាយតាំងពួន អកុសលាភិសង្ខារតាំងពួន បិទបាំង ប្រកប់ព្រំ ខ្ទប់ រាំង ហ៊ុមក្លិត គ្រប បង្រួមផ្លាប់ហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាប់នៅក្នុងគុហា ត្រកៀកលេសជំប្រើនបិទបាំង ។

(๓๒) តំដ្ឋំ ឧភោ មោមាឧស្មឹ បភាន្ទេត្តំ តំដ្ឋ
ឧភោតំ តំដ្ឋន្តោ ឧភោ រត្តោ ភគវាសេន តំដ្ឋតំ ឧុដ្ឋោ
ឧោសរាសេន តំដ្ឋតំ ម្ហន្ទេត្តំ មោហរាសេន តំដ្ឋតំ រំ-
ឯ៣ន្តោ មាឧរាសេន តំដ្ឋតំ បភមន្តោ ឯដ្ឋិរាសេន តំដ្ឋតំ
រំក្ខេបភតោ ឧុទ្ធច្ចរាសេន តំដ្ឋតំ អឯដ្ឋន្តោ រំចិកំច្ឆា-
រាសេន តំដ្ឋតំ ឋាមភតោ អឧុសយរាសេន តំដ្ឋតីតំ
ឍរម្ប៊ំ តំដ្ឋំ ឧភោ ។

វុត្តំ ហោតំ ភគវាតា សទ្ធំ កិក្ខវេ ចក្ខុរញ្ញេយ្យា រូបា
ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមុបសញ្ហិតា រជនីយា
តញ្ហេ កិក្ខុ អភិឧន្ទតំ អភិវទតំ អជ្ឈោសាយ តំដ្ឋតំ
សទ្ធំ កិក្ខវេ សោតរញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានរញ្ញេយ្យា
គន្ធា ជិវ្ហារញ្ញេយ្យា រសា កាយរញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ព
មនោញ្ញេយ្យា ឧម្ហា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា

(៣៤) អធិប្បាយពាក្យថា នវដនកាលបិតនៅ... លិចចុះក្នុងមោហៈ ត្រង់ពាក្យថា នវដនកាលបិតនៅ ឈ្មោះថានវដនកាលតំអក់ គឺត្រេកត្រអាលដោយអំណាចរាគៈ ហើយតំអក់ ប្រទូស្តដោយអំណាចទោសៈ ហើយតំអក់ វង្វេងដោយអំណាចមោហៈ ហើយតំអក់ ជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ផ្សេង ៗ ដោយអំណាចមាននេះ ហើយតំអក់ ស្អុបអង្អែលដោយអំណាចទិដ្ឋិ ហើយតំអក់ ពយមាយដោយអំណាចទុច្ចរិតៈ ហើយតំអក់ មិនដល់នូវសេចក្តីចូលចិត្ត ដោយអំណាចវិចិកិច្ឆា ហើយតំអក់ មានកម្ទាំងដោយអំណាចអនុសយ ហើយតំអក់ នវដនកាលបិតនៅយ៉ាងនេះឯង ។

សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានបុណ្យត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបទាំងឡាយគប្បីដឹងច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាមគួរតែរាយ បើភិក្ខុត្រេកអរ តែរាយនឹងរូបនោះហើយ រមែងតំអក់ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នាមិនខាន ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សំឡេងទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយត្រចៀក ក្លិនទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយច្រមុះ រសទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយអណ្តាត ផ្សព្វទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយកាយ ធម្មារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយចិត្ត ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់

ភាមុបសញ្ជិតា រជនីយា តណ្ហេ តិក្ខេ អភិនន្ទតិ អភិ-
វទតិ អជ្ឈោសាយ តិដ្ឋតីតិ ។ ឯវម្បិ តិដ្ឋំ ឆវេ ។

រូបំ ភោតំ ភគវតោ រូបាយតនំ ឯ តិក្ខេ វិញ្ញាណំ
តិដ្ឋមានំ តិដ្ឋតិ រូបារម្មណំ រូបប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេវនំ រុឡ្ហិ
វិរូឡ្ហិ វេបុល្លំ អាបជ្ជតិ វេទនូបាយំ ឯ តិក្ខេ សញ្ញូបាយំ
ឯ តិក្ខេ សង្ខារូបាយំ ឯ តិក្ខេ វិញ្ញាណំ តិដ្ឋមានំ
តិដ្ឋតិ សង្ខារម្មណំ សង្ខារប្បតិដ្ឋំ នន្ទូបសេវនំ រុឡ្ហិ
វិរូឡ្ហិ វេបុល្លំ អាបជ្ជតីតិ ។ ឯវម្បិ តិដ្ឋំ ឆវេ ។

រូបំ ភោតំ ភគវតោ ភេរវន្តិ ញ្ហេ ចេ តិក្ខេ អាហារេ
អត្ថិ ភវោ អត្ថិ នន្ទិ អត្ថិ តណ្ហា បតិដ្ឋិតំ តត្ថ វិញ្ញាណំ
វិរូឡ្ហិ យត្ថ បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ វិរូឡ្ហិ អត្ថិ តត្ថ នាមរូប-
សន្និវាតេតិ យត្ថ អត្ថិ នាមរូបសន្និវាតេតិ អត្ថិ តត្ថ សង្ខា-
រានំ រុឡ្ហិ យត្ថ អត្ថិ សង្ខារានំ រុឡ្ហិ អត្ថិ តត្ថ អាយតិ

ប្រកបដោយកាម គួរតែកាយ បើតិក្ខុត្រេកអរ រីករាយ នឹងអារម្មណ៍នោះហើយ រមែងតំអក់ ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នា មិនខាន ។ នរជនកាលបិតនៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណមានរូបជាទុច្ចយក្តី មានរូបជាអារម្មណ៍តាំងនៅក្នុងរូប សេចក្តីត្រេកអរ កាលសម្ងំ រមែងសម្ងំ (ក្នុងអារម្មណ៍នោះ) ក៏ដល់នូវសេចក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណមានវេទនាជាទុច្ចយក្តី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណមានសញ្ញាជាទុច្ចយក្តី ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វិញ្ញាណមានសង្ខារជាទុច្ចយក្តី មានសង្ខារជាអារម្មណ៍ តាំងនៅក្នុងសង្ខារ សេចក្តីត្រេកអរ កាលសម្ងំ រមែងសម្ងំ (ក្នុងអារម្មណ៍នោះ) ដល់នូវសេចក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ។ នរជនកាលបិតនៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ន័យមួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បើមានពួក មានសេចក្តីត្រេកអរ មានតណ្ហា ក្នុងការឆ្លងឆ្លាវហារ វិញ្ញាណតាំងនៅលូតលាស់ក្នុងទីណា វិញ្ញាណតាំងនៅលូតលាស់ ក្នុងទីនោះ ការចុះកាន់នៃនាមរូប មានក្នុងទីណា ការចុះកាន់នៃនាមរូប ក៏មានក្នុងទីនោះ សេចក្តីចំរើនឡើង នៃសង្ខារទាំងឡាយ មានក្នុងទីណា សេចក្តីចំរើនឡើងនៃសង្ខារទាំងឡាយ ក៏មានក្នុងទីនោះ

បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិំ យត្ថ អត្តំ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិំ
អត្តំ តត្ថ អាយតឹ ជាតិជរាមរណំ យត្ថ អត្តំ អាយតឹ
ជាតិជរាមរណំ សសោកន្តំ តិក្ខវេ សរដំ សុទ្ធា-
យាសន្តិ វទាមិ ឥស្សរេ ចេ តិក្ខវេ អាហារេ មនោ-
សញ្ចេតនាយ ចេ តិក្ខវេ អាហារេ វិញ្ញាណេ ចេ
តិក្ខវេ អាហារេ អត្តំ ភវោ អត្តំ ឧទ្ធំ អត្តំ តណ្ហា
បតិដ្ឋិតំ តត្ថ វិញ្ញាណំ វិរូឡ្ហំ យត្ថ បតិដ្ឋិតំ វិញ្ញាណំ
វិរូឡ្ហំ អត្តំ តត្ថ នាមរូបស្សាវក្កន្តិ យត្ថ អត្តំ នាមរូប-
ស្សាវក្កន្តិ អត្តំ តត្ថ សង្ខារានំ វុឌ្ឍិ យត្ថ អត្តំ សង្ខារានំ
វុឌ្ឍិ អត្តំ តត្ថ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិំ យត្ថ អត្តំ អា-
យតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិំ អត្តំ តត្ថ អាយតឹ ជាតិជរាមរណំ
យត្ថ អត្តំ អាយតឹ ជាតិជរាមរណំ សសោកន្តំ តិក្ខវេ
សរដំ សុទ្ធាយាសន្តិ វទាមីតិ ។ ឯវម្បិ តិដ្ឋំ ឧភោ ។

មោឃនស្មឹ បតាទេ្ឋតិ មោឃាតិ វុច្ចតិ បញ្ចកាម-
គុណា ចក្ខុវិញ្ញេយ្យា រូបា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយ-

ការកើតឡើង នៃកពឋ្ចីតទៅ មានក្នុងទីណា ការកើតឡើង នៃកពឋ្ចី
តទៅ ក៏មានក្នុងទីនោះ ជាតិ ជរា មរណៈ តទៅ មានក្នុងទីណា
ជាតិ ជរា មរណៈ តទៅ មានក្នុងទីនោះ ម្នាលកិកូខាំងឆ្ពាយ តថា-
គត ពោលនូវជាតិ ជរា មរណៈ នោះថា ប្រកបដោយសេចក្តីសោក
ប្រកបដោយធូលី ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ម្នាលកិកូខាំងឆ្ពាយ
បើក្នុងផស្សាហារ ម្នាលកិកូខាំងឆ្ពាយ បើក្នុងមនោសញ្ចេតនាហារ
ម្នាលកិកូខាំងឆ្ពាយ បើមានពាគៈ មានសេចក្តីត្រេកអរ មានតណ្ហា
ក្នុងវិញ្ញាណាហារ វិញ្ញាណ តាំងនៅ ជុំសង់ឡើង ក្នុងទីណា
វិញ្ញាណក៏តាំងនៅជុំសង់ឡើង ក្នុងទីនោះ ការចុះកាន់នៃនាមរូប មានក្នុង
ទីណា ការចុះកាន់នៃនាមរូប ក៏មានក្នុងទីនោះ សេចក្តីចំរើននៃសង្ខារ
ខាំងឆ្ពាយ មានក្នុងទីណា សេចក្តីចំរើននៃសង្ខារខាំងឆ្ពាយ ក៏មាន
ក្នុងទីនោះ ការកើតនៃកពឋ្ចីតទៅ មានក្នុងទីណា ការកើតនៃកពឋ្ចី
តទៅ ក៏មានក្នុងទីនោះ ជាតិ ជរា មរណៈ តទៅ មានក្នុងទីណា
ជាតិ ជរា មរណៈ តទៅ ក៏មានក្នុងទីនោះ ម្នាលកិកូខាំងឆ្ពាយ
តថាគត ពោល នូវជាតិ ជរា មរណៈ នោះថា ប្រកបដោយសេចក្តី
សោក ប្រកបដោយធូលី ប្រកបដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ។ នវដន
កាលបិតទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា លិចចុះក្នុងមោហៈ សេចក្តីថា កាមគុណ៥ហៅថា មោហៈ
ប្រាន់ដល់រូបដែលជាប់ងាយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត

វុច្ចតិ កាមុបសញ្ហិតា វេដនីយា សោតវិញ្ញេយ្យា សទ្ទា ឃានវិញ្ញេយ្យា គន្ធា ជិវ្ហាវិញ្ញេយ្យា រសា កាយវិញ្ញេយ្យា ផោដ្ឋព្ពា ឥដ្ឋា កន្តា មនាបា បិយរូបា កាមុបសញ្ហិតា វេដនីយា ។ កតមា កាមធាតុ មោហោ អកុសលានំ ធម្មានំ សមុទយោ កាមធាតុ ។ យេកុយ្យេន នេវមនុស្សា បញ្ចសុ កាមគុណេសុ មុយ្ហន្តិ សម្មុយ្ហន្តិ សម្បមុយ្ហន្តិ មុច្ឆា សម្មុច្ឆា សម្បមុច្ឆា អវិជ្ជាយ អនិក្ខេតា អាវុដា និវុដា ឆាទិតា បលិច្ឆន្នា បដិកុជ្ជិតា តំ កាមធាតុ មោហោ អកុសលានំ ធម្មានំ សមុទយោ កាមធាតុ ។ មោហេ ញាណំ បតា-ណ្ហាតិ មោហេ ញាណំ បតាណ្ហាតិ ទិដ្ឋាណ្ហាតិ អវិជ្ជាតាណ្ហាតិ និម្មុក្កាតិ តិដ្ឋតិ ឯវេ មោហេ ញាណំ បតាណ្ហាតិ ។

(៣៣) ទ្វេវេទនាវេតោ ហិ តថាវិធោ សោតិ វិវេកាតិ តយោ វិវេកា កាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបធិវិវេកោ ។

កតមោ កាយវិវេកោ ។ ឥធ ភិក្ខុ វិវិត្តំ សេនា-សនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ សុ-សានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ កាយេន ច វិវិត្តោ វិហរតិ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ

មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួររីករាយ សំឡេងដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក ក្លិនដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រសដែលគប្បីដឹងដោយអណ្តាត ផ្សព្វដែលគប្បីដឹងដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីពេញចិត្ត មានសភាពគួរស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួររីករាយ ។ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា មោហៈ តើព្រោះហេតុអ្វី ។ ទេវតានិងមនុស្សដោយប្រើន វង្វេង ក្លេចស្មារតី តាន់តាំងគំនិត ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ជាអ្នកវង្វេង ក្លេចស្មារតី តាន់តាំងគំនិត ត្រូវអវិជ្ជាធ្វើឲ្យវង្វេងធឹត ខ្ទប់ រាំង ហ៊ឹម ក្លិត គ្រប បង្រួម ផ្កាប់ហើយ ព្រោះហេតុនោះ កាមគុណទាំង ៥ លោកហៅថា មោហៈ ។ ត្រង់ពាក្យថា លិចចុះក្នុងមោហៈ គឺចូលទៅ ផ្កាប់ចុះ ចូលទៅស៊ប់ ជ្រមុចចុះ ក្នុងមោហៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរជន កាលបរិតនៅ លិចចុះ ក្នុងមោហៈ ។

(៣៣) អធិប្បាយពាក្យថា នរជនមានសភាពដូច្នោះនោះ (បរិតនៅ) ក្នុងទីធ្លាយអំពីវិវេក ត្រង់ពាក្យថា វិវេក បានដល់វិវេក ៣ គឺ កាយវិវេក ១ ចិត្តវិវេក ១ ឧបធិវិវេក ១ ។

កាយវិវេក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ គប់រកសេនាសនៈស្ងាត់ គឺ ព្រៃ គល់ឈើ ភ្នំ ល្អាង គុហា ព្រៃស្មសាន ព្រៃធ្លាយ ទីវាល និងគំនរចំបើង ជាអ្នកនៅ ស្ងប់ស្ងាត់ដោយកាយ ភិក្ខុនោះ នៅម្នាក់ឯង ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង

ឯសីនតំ ឃកោ សេយ្យំ កប្បេតំ ឃកោ តាមំ បិណ្ឌាយ
បវិសតំ ឃកោ បដិក្កមតំ ឃកោ រហោ ឯសីនតំ
ឃកោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតំ ឃកោ ចរតំ វិហរតំ តំ យំ អ
វត្តតំ តាលេតំ យបេតំ យាបេតំ អយំ កាយវិវេកោ ។

កតមោ ចិត្តវិវេកោ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស
នីវរណេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស
វិតក្កវិចារេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ តតិយំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស បីតិយា ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ ចតុត្ថំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស សុខទុក្ខេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ អាកា-
សានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញាយ បដិឃ-
សញ្ញាយ នានត្តសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ វិញ្ញាណ-
ញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកាសានញ្ចាយតន-
សញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ
សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ
ហោតំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកិ-
ញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតំ សោតាបន្នស្ស
សក្កាយទិដ្ឋិយា វិចិកិច្ឆាយ សីលព្ពតបរាមា

ដើរតម្កាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញ
ម្នាក់ឯង អង្គុយនៅក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចិត្តម្នាក់ឯង ត្រាប់
ទៅ ទៅ (ញ៉ាំងឥរិយាបថ) ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា (ឥរិយាបថ)
ប្រព្រឹត្តទៅ ដើរទៅ ម្នាក់ឯង នេះ ឈ្មោះថា កាយវិវេក ។

ចិត្តវិវេក តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុចូលបឋមជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ចាក
នីវរណៈទាំងឡាយ កិក្ខុចូលទុតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ចាកវិតក្កៈនិងវិចារៈ
ចូលតតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ចាកប៊ីតិ កិក្ខុចូលចតុត្ថជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ចាក
សុខនិងទុក្ខ កិក្ខុចូលអាកាសានញ្ចាយតនជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ចាករូបសញ្ញា
បដិឃសញ្ញា នានត្តសញ្ញា កិក្ខុចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់
ចាកអាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា កិក្ខុចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន ចិត្ត
ស្ងាត់ចាកវិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា កិក្ខុចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយត-
នជ្ឈាន ចិត្តស្ងាត់ ចាកអាកិញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញា កិក្ខុដល់សោតៈ
ចិត្តស្ងាត់ ចាកសក្កាយទិដ្ឋិ ចាកវិចិកិច្ឆា ចាកសីលព្វតបរាមាសៈ

ឯដ្ឋាឧុសយោ វិចិកិច្ឆាឧុសយោ តនេកគ្គេដ្ឋេ ច កិលេ-
សេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សកធាតាមិស្ស ចិទ្ធវិតា
កាមរាគសញ្ញោជនា បដិឃសញ្ញោជនា ចិទ្ធវិតា
កាមរាគានុសយោ បដិឃានុសយោ តនេកគ្គេដ្ឋេ
ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អធាតាមិស្ស អណុ-
សហគតា កាមរាគសញ្ញោជនា បដិឃសញ្ញោជនា
អណុសហគតា កាមរាគានុសយោ បដិឃានុសយោ
តនេកគ្គេដ្ឋេ ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ
អរហាតោ រូបរាគា អរូបរាគា មានា ឧទ្ធច្ចា អវិជ្ជាយ
មានានុសយោ ភវរាគានុសយោ អវិជ្ជានុសយោ តនេ-
គ្គេដ្ឋេ ច កិលេសេហិ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេហិ
ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អយំ ចិត្តវិវេកោ ។

កតមោ ឧបធិវិវេកោ ។ ឧបធិ វុច្ចន្តិ កិលេសា
ច ខន្ធា ច អភិសង្ខារា ច ។ ឧបធិវិវេកោ វុច្ចតិ
អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ព-
បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ
និព្ពានំ អយំ ឧបធិវិវេកោ ។

ចាកទិដ្ឋានុស័យ ចាកវិចិកិច្ឆានុស័យ នឹងកិលេសដែលឋិតនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះ កិក្ខុដល់សកទាគាមិ បិត្តស្ងាត់ចាកកាមាវចរសញ្ញោជន: ចាកបដិឃសញ្ញោជន: ដ៏គ្រោតគ្រាតផង ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិឃានុស័យ យ៉ាងគ្រោតគ្រាត ចាកកិលេសទាំងឡាយដែលឋិតនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះផង កិក្ខុដល់អនាគាមិ បិត្តស្ងាត់ចាកកាមាវចរសញ្ញោជន: ចាកបដិឃសញ្ញោជន: យ៉ាងល្អិតផង ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិឃានុស័យ យ៉ាងល្អិតផង ចាកកិលេសទាំងឡាយដែលឋិតនៅជាមួយគ្នា នឹងកិលេសទាំងនោះផង កិក្ខុដល់ព្រះអរហត្ត បិត្តស្ងាត់ចាកឧបាវចរ: អនុបាវចរ: មាន: ឧទ្ធច្ច: អវិជ្ជា មានានុស័យ ភវរាគានុស័យ អវិជ្ជានុស័យផង ចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលឋិតនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះផង ចាកនិមិត្តគ្រប់យ៉ាងខាងក្រៅផង នេះឈ្មោះថា បិត្តវិវេក ។

ឧបធិវិវេក តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងឡាយ ខន្ធទាំងឡាយ នឹងអភិសង្ខារទាំងឡាយ លោក ហៅថា ឧបធិ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ឧបធិវិវេក ប្រាសចាកសង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការរំលាស់ចាកឧបាវចរ: ការរលត់ (កង ខុទ្ធ) ការចេញចាកតណ្ហា នេះ ឈ្មោះថា ឧបធិវិវេក ។

កាយវិវេកោ ច រូបកដ្ឋកាយានំ ឯកត្តូបគតានំ
ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធចិត្តានំ បរមវោទានប្បត្តានំ
ឧបធិវិវេកោ ច ឧបធីនំ បុគ្គលានំ វិសង្ខារគតានំ ។

ទ្វេ វិវេកា ហីនំ យោ សោ ឃរំ តុហាយ សត្តោ
ឃរំ ពហុកេហិ កិលេសេហិ ឆន្នោ ឃរំ មោហនស្ស
បការេន្តោ សោ កាយវិវេកោបិ ទ្វេ ចិត្តវិវេកោបិ ទ្វេ
ឧបធិវិវេកោបិ ទ្វេវិទ្វេ សុវិទ្វេ ឯ សង្ខេបេ ឯ សាមញ្ញា
អញ្ញាសន្តេ អនុបគមនេ[1] ។ តថាវិធោតំ តថាវិធោ
តានិសោ តស្សណ្ឋិតោ តប្បការោ តប្បដិភាគោ
យោ សោ មោហនស្ស បការេន្តោតំ ទ្វេ វិវេកោ ហិ
តថាវិធោ សោ ។

(៣៤) កាមា ហិ លោកេ ឯ ហិ សុប្បហា-
យាតំ កាមាតំ ខុទ្ទានតោ ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច
កិលេសកាមា ច ។

---

๑ ម. វិវេកន្តេ ។

កាយវិវេក (កើតមាន) ដល់ពួកបុគ្គលដែលចេញចាកពួក ត្រេកអរ ក្នុងការចេញចាកកាមផង ចិត្តវិវេក (កើតមាន) ដល់ពួកបុគ្គលដែលមាន ចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់នូវសេចក្តីផុតផង់ក្រៃលែងផង ឧបធិវិវេក (កើតមាន) ដល់ពួកបុគ្គលដែលមិនមានកិលេស ដល់នូវព្រះនិព្វាន ដែលប្រាសចាកសង្ខារផង ។

ពាក្យថា ក្នុងទីនេះអំពីវិវេក បានដល់នូវបទណា ជាប់ចំពាក់ក្នុងគុហាយ៉ាងនេះ ត្រូវពួកកិលេសដ៏ច្រើនបិទបាំងយ៉ាងនេះ លិចចុះក្នុងមោហៈយ៉ាងនេះ នូវបទនោះ (ឈ្មោះថាឋិតនៅ) ក្នុងទីនេះ អំពីកាយវិវេកផង ក្នុងទីនេះអំពីចិត្តវិវេកផង ក្នុងទីនេះ នេះពោក នេះពោកណាស់ មិនមែនដិត មិនមែននៅស្បែ មិនមែននៅប្រកៀក ឃ្លាតអំពីឧបធិវិវេកផង ។ ពាក្យថា មានសភាពដូច្នោះ គឺមានប្រការដូច្នោះ ប្រកបដោយដូច្នោះ ឋិតនៅដោយអាការនោះ ឋិតនៅដោយប្រការនោះ ជាចំណែកនៃប្រការនោះ ដែលលិចចុះក្នុងមោហៈនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវបទមានសភាពដូច្នោះនោះ (ឋិតនៅ) ក្នុងទីនេះអំពីវិវេក ។

(៣៤) អធិប្បាយពាក្យថា ដូចគ្នាមានទីនេះ ក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បានដោយងាយទេ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមទុកាន បានដល់ កាម ២ យ៉ាង គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។

កតមេ វត្ថុកាមា ។ មាតាបិតា រូបា មាតាបិតា សទ្ទា មាតាបិតា គន្ធា មាតាបិតា រសា មាតាបិតា ផោដ្ឋព្វា អត្ថរណា បាបុរណា ទាសិទាសា អជេឡកា កុក្កុដ-សូករា ហត្ថិគវាស្សវឡវា ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ តាមដកមភជាតិយោ រជ្ជញ្ច ជនបទោ ច កោ-សោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច យញ្ចិញ្ចិ រជនីយវត្ថុ វត្ថុកា-មា ។ អបិច អតីតា កាមា អនាគតា កាមា បច្ចុប្បន្នា កាមា អជ្ឈត្តា កាមា ពហិទ្ធា កាមា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា កាមា ហីនា កាមា មជ្ឈិមា កាមា បណីតា កាមា អាបាយិកា កាមា មានុសិកា កា-មា ទិព្ពា កាមា បច្ចុបដ្ឋិតា កាមា ឯទ្ធិតា កាមា បរនិម្មិតា កាមា បរិគ្គហិតា កាមា អបរិគ្គហិតា កាមា មមាយិតា កាមា អមមាយិតា កាមា សព្ពេបិ កាមាវចរា ធម្មា សព្ពេបិ រូបាវចរា ធម្មា សព្ពេបិ អរូបា វចរា ធម្មា តណ្ហា វត្ថុកា តណ្ហា-វត្ថុណា កាមនីយដ្ឋេន រជនីយដ្ឋេន មទនីយដ្ឋេន កាមា ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។

វត្ថុកាម តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីគាប់ចិត្ត សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត រសជាទីគាប់ចិត្ត ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត កម្រាល គ្រឿងស្បែកពាក់ ខ្ទុះស្រី ខ្ទុះប្រុស ពពែ ចៀម ដាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ លា ស្រែ ចម្ការ ក្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែនជនបទ បន្ទាយ ឃុំឆ័ន នឹងវត្ថុដែលគួរត្រេកអរ ណាមួយ ហៅថា វត្ថុកាម ។ មួយទៀត កាមតាំងឡាយជាអតីត កាមតាំងឡាយជាអនាគត កាមតាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន កាមតាំងឡាយជាខាងក្នុង កាមតាំងឡាយជាខាងក្រៅ កាមតាំងឡាយ តាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ កាមតាំងឡាយថោកទាប កាមតាំងឡាយជាកណ្តាល កាមតាំងឡាយដ៏ខ្ពង់ កាមតាំងឡាយមានក្នុងអបាយ កាមតាំងឡាយមានក្នុងមនុស្ស កាមតាំងឡាយជាទិព្វ កាមតាំងឡាយ ដែលតាំងខ្លួនឯង កាមតាំងឡាយ ដែលខ្លួនទិម្មិត កាមតាំងឡាយ ដែលអ្នកដទៃនិម្មិត កាមតាំងឡាយ ដែលគេហួងហែង កាមតាំងឡាយដែលគេមិនហួងហែង កាមតាំងឡាយ ដែលគេប្រកាន់ថារបស់អញ កាមតាំងឡាយ ដែលគេមិនប្រកាន់ថារបស់អញ ពួកធម៌ជាកាមាវចរតាំងអស់ក្តី ពួកធម៌ជារូបាវចរតាំងអស់ក្តី ពួកធម៌ជាអរូបាវចរតាំងអស់ក្តី ដែលជាវត្ថុនៃតណ្ហា ជាអារម្មណ៍នៃតណ្ហា ឈ្មោះថា កាម ដោយអត្ថថាគួរប្រាថ្នា ដោយអត្ថថាគួរត្រេកអរ ដោយអត្ថថាជាហេតុញ៉ាំងសេចក្តីស្រើបស្រាលឲ្យកើត តាំងនេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។

កតមេ កិលេសកាមា ។ ឆន្ទោ កាមោ រាគោ កាមោ ឆន្ទរាគោ កាមោ សង្កប្បោ កាមោ រាគោ កាមោ សង្កប្បរាគោ កាមោយោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទិ កាមតណ្ហា កាមស្នេហោ កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោយោ កាមយោគោ កាមុទានានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ

អជ្ឈត្តំ កាមេ តេ ម្ហូលំ សង្កប្បា កាមេ ជាយសំ

នតំ សង្កប្បយិស្សាមិ ឃរំ កាមេ ន ហេមិសំ ។

តតមេ ពហិទ្ធា កិលេសកាមា ។ លោភោតំ អភាយ-លោភោ មធុសវ្ហលោភោ ឧទរលោភោ ឧឡុលោភោ ជាតុលោភោ អាយតនលោភោ ។ តាមា ហិ លោភោ ន ហិ សុប្បមាយាតំ តាមា ហិ លោភោ ទុប្បមាយា

កិលេសកាម តើដូចម្តេច ? សេចក្តីពេញចិត្ត ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរ ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរមានកម្លាំង ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រិះរិះ ឈ្មោះថា កាម តម្រេក ឈ្មោះថា កាម សេចក្តីត្រេកអរដោយការត្រិះរិះ ឈ្មោះថាកាម បានដល់សេចក្តីពេញចិត្តគឺកាម សេចក្តីត្រេកអរគឺកាម សេចក្តីត្រេកត្រអាលគឺកាម សេចក្តីប្រាថ្នាគឺកាម សេចក្តីស្រេឡាញ់គឺកាម សេចក្តីក្តៅក្រហាយ គឺកាម ការជ្រប់គឺកាម សេចក្តីចូលចិត្តមាំគឺកាម អនុរ័ធគឺកាម យោគៈគឺកាម ឧបាទានគឺកាម នីវរណៈគឺកាមច្នះ កុន្តីកាមទាំងឡាយ (នឹងពាក្យ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា)

ម្នាលកាម តថាគតបានឃើញដើមកំណើតអ្នកហើយ ម្នាលកាម អ្នកឯងកើតអំពីសេចក្តីត្រិះរិះ តថាគត មិនត្រិះរិះចំពោះអ្នកទៀតទេ ម្នាលកាម កាលបើយ៉ាងនេះ អ្នកនឹងមិនមានទៀយ ។

ទាំងនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ ពាក្យថា កុន្តីលោក គឺ កុន្តីអបាយលោក កុន្តីមនុស្សលោក កុន្តីទេវលោក កុន្តីខន្ធលោក កុន្តីធាតុលោក កុន្តីអាយតនលោក ។ ពាក្យថា ដ្បិត កាមទាំងឡាយ កុន្តីលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បាន ដោយងាយទេ បានសេចក្តីថា ដ្បិតកាមទាំងឡាយ កុន្តីលោក គេលះបង់បានដោយក្រ

ខុទ្ទជា ខុបប្ផរុទ្ទជា ខុដ្ឋិម្ហនយោ ខុព្ភិនវេធយោ ខុគ្គភ
ខុបប្ផតភ ខុសប្បមតិក្កមោ ខុព្ភីតិវត្តតិ កាមោ ហិ
លោកេ ន ហិ សុបប្បហាយោ ។ តេនាហ ភគវា

សត្តោ តុហាយំ ពហុជាតិឆន្នោ
តិដ្ឋំ នរោ មោហនស្មឹ បតាទ្ធោ
ខូរេ រវៃកោ ហិ តថារវៃនោ សោ
កាមោ ហិ លោកេ ន ហិ សុបប្បហាយោតិ ។

(ក ៥) ឥច្ឆានិទានាតិ ភវាសាគតឥច្ឆា[1]

តេ ខុបប្បមុញ្ចេ ន ហិ អញ្ញមោក្ខា
បច្ចា បុរេ ភវិ អបេក្ខមានា
ឥមេវ កាមេ បុរិមេវ ជប្បំ ។

---

๑ ភត្តព្ពំ ហោត្តកេ ភវាសាគតឥច្ឆាតិ ជាហោ ទិស្សតិ ។

ចោរបង់បានដោយក្រ លះលែងបានដោយក្រ ញាំញីបានដោយក្រ
ដោះស្រាយបានដោយក្រ ឆ្លងបានដោយក្រ ឆ្លងកាត់បានដោយក្រ
កន្លងបានដោយក្រ រំលងបានដោយក្រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
តាមតាំងឡាយក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បានដោយងាយទេ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

នរជនកាលបើតទៅ ដាប់នៅក្នុងគុហា ត្រូវតែលេសដ៏ច្រើន
បិទបាំង លិចចុះក្នុងមោហៈ នរជនមានសភាពដូច្នោះ
នោះ (បើតទៅ) ក្នុងទីឆ្ងាយអំពីវិវេក ដ្បិតតាមតាំងឡាយ
ក្នុងលោក បុគ្គលមិនមែនលះបង់បានដោយងាយទេ ។

(៣៩) ពួកសត្វតាំងនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ដាប់
ពាំកាត់ដោយសេចក្តីត្រេកអរក្នុងការចំរើន អាឡោះអាល័យ
ក្នុងកាល ជាខាងក្រោយ ឋិតក្នុងកាលមុន ប្រាថ្នានូវកាម
តាំងនេះ ឋិតនូវកាម ក្នុងកាលមុន រមែងរួចបានដោយក្រ
តាំងពីកាំងបុគ្គលដទៃឲ្យរួចមិនបាន ។

(៣៩) ពាក្យថា មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ដាប់ពាំកាត់ ដោយ

(๓๖) ฉฬาภิญฺญาตา ภาวิตตฺตาติ ฉฬาภิญฺญา วุจฺจติ ตณฺหา ยา ภาโค สาภาโค อนุนยา อนุโรธา นนฺทิ นนฺทิราโค จิตฺตสฺส สาภาโค ฉฬา ภุฬา อเฬฬา-สาภิ โรโค ปลิโรโค[๑] สเฬฬา ปเฬฬา ฬกา มายา ชนิกา สญฺญตฺติ สิพฺพินี ชาลินี สราโค วิ-สตฺติกา สุตฺตํ วิสกา อายูหนี ธุตฺตยา ปลิฆิ ภาโคนทฺธิ วนํ วนโถ สนฺถโว สิเนหา อเปกฺขา ปฏิ-พนฺธา อาสา อาสีสนา อาสีสิตตฺตํ รูปาสา สทฺธา-สา ภตฺตาสา รสาสา ชีวิตาสา ฉปฺปา ปฉปฺปา อภิฉปฺปา ฉปฺปา ฉปฺปกา ฉปฺปิตตฺตํ ลาลปฺปา ลาลปฺปายา-กา ลาลปฺปายิตตฺตํ ปุถุปฺปญฺจกตา สาธุกรมฺยตา

๑ ม.ภาโค ปลิภาโค ฯ

សេចក្តីត្រេកអរក្នុងការចំរើន អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា ចានដល់ តម្រេក តម្រេកមានកម្លាំង សេចក្តីក្តួចកាន់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីរីករាយ សេចក្តីរីករាយនឹងតម្រេក តម្រេកដ៏មានកម្លាំងរបស់ចិត្ត សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីជ្រប់ចុះ កិរិយាជ់ប់ចុះ សេចក្តីបំពាក់ចិត្ត សេចក្តីបំពាក់មាំ គ្រឿងជាប់ កក់ កិរិយាស្មេរភ្លេច ការលាក់ពុតកំលេសជាតិជាគ្រឿងញាំងសត្វឲ្យភ្លើត ជាគ្រឿងញាំងទុក្ខឲ្យភ្លើត ជាគ្រឿងចាក់ស្រែះ កំលេសជាតិដូចជាសំណាញ់ ជាគ្រឿងហូរទៅ ផ្សាយទៅ ក្រសៃ គឺតណ្ហា កំលេសជាតិដ៏ខ្ជួលយឺយ ជាគ្រឿងញាំងអាយុឲ្យវិនាស (របស់សត្វ) ជាគំរប់ពីរ ជាគ្រឿងតំកល់ទុក ជាគ្រឿងនាំសត្វទៅកាន់កំណើត កំលេសជាតិដូចជាព្រៃធំ ដូចជាព្រៃតូច សេចក្តីស្និទ្ធស្នាល សេចក្តីស្នេហា សេចក្តីអាល័យ សេចក្តីជាប់ចំពាក់ សេចក្តីប៉ុនប៉ង សេចក្តីនឹកដញ៉ឹង ភាពនៃចិត្តនឹកដញ៉ឹង បំណងរូប បំណងសំឡេង បំណងក្លិន បំណងរស បំណងផ្សព្វ បំណងលាភ បំណងទ្រព្យ បំណងកូន បំណងដ៏វែង ការជាប់ ការជាប់ទៅ ការជាប់ព្រៃលង ការជាប់ កិរិយាជាប់ ភាពនៃចិត្តជាប់ ការជក់ស្អិត កិរិយាជក់ស្អិត ភាពនៃចិត្តជក់ស្អិត ភាពនៃចិត្តរឭបរឭប់ ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាខ្លាំងក្លា

អនប្ផកតោ វិសមលោភតោ ឯតទត្ថំ ឯតាមយតា បត្តនា បិហនតា សម្បត្ថនា តាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា រូបតណ្ហា អរូបតណ្ហា និរោធតណ្ហា រូបតណ្ហា សទ្ទ-តណ្ហា គន្ធតណ្ហា រសតណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា ឱឃោ យោគោ គន្ថោ ឧបាទានំ អាវរណំ នីវរណំ ឆទនំ ពន្ធនំ ឧបក្កិលេសោ អនុសយោ បរិយុដ្ឋានំ លតា វេវិច្ឆំ ឧក្ខមូលំ ឧក្ខន្ធនានំ ឧក្ខបសាខាតិ មារបាសោ មារពន្ធនំ មារវិសយោ តណ្ហាជដា តណ្ហាជាលំ តណ្ហាគទ្ទុលំ តណ្ហាសម្មុដ្ឋោ អវិជ្ជា លោភោ អកុសលមូលំ ។ ឥច្ឆានិទានាតិ ឥច្ឆានិទានា[1] ឥច្ឆាហេតុកា ឥច្ឆាបច្ចយា ឥច្ឆាការណា ឥច្ឆាបភវាតិ ឥច្ឆានិទានា ។ ភវសោតពន្ធនាតិ ភវសោតំ សុខា វេទនា ។

---

๑ ម.ឥច្ឆានិទានា ។

តម្រេកមិនត្រូវតាមធម៌ សេចក្តីលោភមិនស្មើ សេចក្តីអាល័យ តិលេស-
ជាតជាទីអាល័យ សេចក្តីប្រាថ្នា សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់
យ៉ាង ចំណង់ក្នុងកាម ចំណង់ក្នុងសេចក្តីចំរើន ចំណង់ក្នុងសេចក្តីវិនាស
ចំណង់ក្នុងរូប ចំណង់ក្នុងអរូប ចំណង់ក្នុងនិរោធ ចំណង់ក្នុងរូប ចំណង់
ក្នុងសំឡេង ចំណង់ក្នុងក្លិន ចំណង់ក្នុងរស ចំណង់ក្នុងផ្សព្វ ចំណង់
ក្នុងធម៌ អន្ទង់ គ្រឿងប្រកបទុក គ្រឿងជោតក្រង គ្រឿងប្រកាន់ តិរិយា
ភាព តិរិយាទប់ តិរិយាប្រក់ តិរិយាចង តិរិយាសៅហ្មង តិរិយា
ជេកត្រាំ តិរិយាស្អាត វល្លិគឺតណ្ហា សេចក្តីប្រាថ្នាផ្សេងៗ ឫសគល់នៃ
សេចក្តីទុក្ខ ហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខ ដែនកើតនៃសេចក្តីទុក្ខ អន្លាក់នៃមារ
សន្ទូចនៃមារ វិស័យនៃមារ ស្នំធំគឺតណ្ហា បណ្តាញគឺតណ្ហា ជន្ធដោយ
គឺតណ្ហា សមុទ្ទគឺតណ្ហា អតិផ្សា លោភៈ ឫសគល់នៃអកុសល ។
ពាក្យថា មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ គឺមានសេចក្តីប្រាថ្នាជានិទាន មាន
សេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាបច្ច័យ មានសេចក្តីប្រាថ្នា
ជាការណ៍ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាដែនកើតមុន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ។ ពាក្យថា ជាប់ចំពាក់ដោយសេចក្តី
ត្រេកអរក្នុងការចំរើន គឺសេចក្តីត្រេកអរក្នុងការចំរើន១ គឺសុខវេទនា ។

ទ្វេ អវិសារតានិ សុខានិ ច វេទនា ឥដ្ឋញ្ច វត្ថុ ។ តីណិ អវិសារតានិ យោព្វញ្ញំ អារោគ្យំ ជីវិតំ ។ ចត្តារិ អវិសារតានិ លាភោ យសោ បសំសា សុខំ ។ បញ្ច អវិសារតានិ មជ្ឈិមកោ វុឌ្ឍោ មជ្ឈិមកោ សន្តោ មជ្ឈិមកោ តន្តោ មជ្ឈិមកោ រសោ មជ្ឈិមកោ ផោដ្ឋព្វោ ។ ឆ អវិសារតានិ ចក្ខុសម្បទា សោតសម្បទា ឃានសម្បទា ជិវ្ហាសម្បទា កាយសម្បទា មនោសម្បទា ។ អវិសារតំ[1] សុខាយ វេទនាយ ពន្ធោ[2] ឥដ្ឋស្មិំ វត្ថុស្មិំ ពន្ធោ យោព្វញ្ញេ ពន្ធោ អារោគ្យេ ពន្ធោ ជីវិតេ ពន្ធោ លាភេ ពន្ធោ យសេ ពន្ធោ បសំសាយ ពន្ធោ សុខេ ពន្ធោ មជ្ឈិមកេសុ វុឌ្ឍេសុ ពន្ធោ សន្តេសុ តន្តេសុ រសេសុ មជ្ឈិមកេសុ ផោដ្ឋព្វេសុ ពន្ធោ ចក្ខុសម្បទាយ ពន្ធោ សោតសម្បទាយ ឃានសម្បទាយ ជិវ្ហាសម្បទាយ កាយសម្បទាយ មនោសម្បទាយ ពន្ធោ វិនិពន្ធោ អាពន្ធោ លគ្គោ លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោតិ ឥច្ចាយមត្ថោ អវិសារតពន្ធោ ។

---

๑ ម.តិលក្ខណេ នត្ថិ ។ ๒ ម.វេទនាយ សាតពទ្ធោ ។

សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ៤ គឺសុខវេទនា ១ វត្ថុជាទីប្រាថ្នា ១ ។
សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ៣ គឺភាពនៅក្មេង ១ ការមិនមានរោគ ១
ជីវិត ១ ។ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ៤ គឺលាភ ១ យស ១
សេចក្តីសរសើរ ១ សុខ ១ ។ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ៥ គឺរូប
ជាទីគាប់ចិត្ត ១ សំឡេងជាទីគាប់ចិត្ត ១ ក្លិនជាទីគាប់ចិត្ត ១ រសជាទី
គាប់ចិត្ត ១ ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ១ ។ សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ៦
គឺចក្ខុសម្បទា ១ សោតសម្បទា ១ ឃានសម្បទា ១ ជិវ្ហាសម្បទា ១
កាយសម្បទា ១ មនោសម្បទា ១ ។ ពាក្យថា ជាប់ចំពាក់ដោយសេច-
ក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន គឺ ជាប់ក្នុងសុខវេទនា ជាប់ក្នុងវត្ថុជាទី
ប្រាថ្នា ជាប់ក្នុងភាពនៅក្មេង ជាប់ក្នុងការមិនមានរោគ ជាប់ក្នុងជីវិត
ជាប់ក្នុងលាភ ជាប់ក្នុងយស ជាប់ក្នុងសេចក្តីសរសើរ ជាប់ក្នុងសុខ
ជាប់ក្នុងរូបជាទីគាប់ចិត្ត ក្នុងសំឡេង ក្នុងក្លិន ក្នុងរស ជាប់ក្នុង
ផ្សព្វជាទីគាប់ចិត្ត ជាប់ក្នុងចក្ខុសម្បទា ជាប់ចំពាក់ ជាប់ដោយ
អាការផ្សេងៗ ស្អិត ជាក់ ថ្នាក់ ពន្ធនៈ ក្នុងសោតសម្បទា ឃាន-
សម្បទា ជិវ្ហាសម្បទា កាយសម្បទា មនោសម្បទា ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ជាប់ចំពាក់ដោយសេចក្តី
ត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន ។

(๓๗) เตน ขุปฺปมุญฺจา น หิ อญฺญเมกฺขาติ เตน ภควตาปฺเปตฺ ขุปฺปมุญฺจา สตฺถา ภวิตฺวา ขุมฺโจทยาฯ

กถญฺจิ เตน ภควตาปฺเปตฺ ขุปฺปมุญฺจา ฯ สุตฺวา วิธมา ขุมฺหญฺจา ฯสฺสุ วตฺถุ ขุมฺหญฺจา ยาวญฺจา ขุมฺหญฺจา อาโรคฺยา ขุมฺหญฺจา ฉวิรตฺถ ขุมฺหญฺจา ลาภา ขุมฺหญฺเจา ยสา ขุมฺหญฺเจา ปสาทา ขุมฺหญฺจา สุขา ขุมฺหญฺจา มชฺฌตฺตา ขุมฺหญฺจา สนฺตา ตญฺจา วสา ฉนฺทญฺจา ขุมฺหญฺจา จกฺขุ-สมฺปทา ขุมฺหญฺจา โสตสมฺปทา ฆานสมฺปทา ชิวฺหา-สมฺปทา กายสมฺปทา มโนสมฺปทา ขุมฺหญฺจา ขุปฺปมุญฺจา ขุมฺโจทยา ขุปฺปโมจยา ขุนิมฺมถยา

(๓๗) พากฺยว่า พฺยกฺตสตฺตาทีนนฺโน วเมฆนฺวเยนาปิ ทาตุ น สกฺกา ปุคฺคลสฺส ปฏิคฺคาหกภาวนฺติ อธิปฺปาโย อารมฺมณาทีสุ ตณฺหาทิฏฺฐิวเสน ปวตฺตสฺส ทานสฺส ผลวิเสสทสฺสนตฺถนฺติ

ยุตฺวนฺเวตฺถ ยถา ยุตฺตา ยุตฺตกา ยุตฺตสทิสา ยุสฺสทิสตาย ยุตฺตา-
รหา ฯ ปฏิรูเป ภาวสาธนวเสน ยุตฺตมิทฺธิ ฯ

กาเมสุ สตฺตา ปฏิพทฺธา ยุตฺตาติ ฯ สุตฺวาย เวณ-
ฺฑาย สตฺตา ยุตฺตาติ ฯ ฉทฺวาย วตฺถุสฺมา ยุตฺตาติ ฯ
โยคฺเคฺยน ยุตฺตาติ ฯ อาโรคฺยา ยุตฺตาติ ฯ ฉีวิตา
ยุตฺตาติ ฯ ลาภา ยุตฺตาติ ฯ ยสา ยุตฺตาติ ฯ ปสัง-
สาย ยุตฺตาติ ฯ สุขา ยุตฺตาติ ฯ มคฺคปฺปเตหิ
ผเลหิ ยุตฺตาติ ฯ มคฺคปฺปเตหิ สเทฺธหิ คเทฺธหิ
รเสหิ โผฏฺฐเพฺพหิ ยุตฺตาติ ฯ จกฺขุสมฺผสฺสาย ยุตฺตา-
ติ ฯ โสตสมฺผสฺสาย ฆานสมฺผสฺสาย ชิวฺหาสมฺผ-
สฺสาย กายสมฺผสฺสาย มโนสมฺผสฺสาย ยุตฺตา-
ติ ฯ ยุตฺตมิจฺจาย ยุตฺตาติ ฯ ยุตฺตมิจฺจาย ยุตฺตาติ ฯ
ยุตฺตสทฺทา ยุตฺตสทฺทา ยุตฺตสทฺทาติ ฯ ฉฏฺฐี สตฺตา ปฏิพทฺธา ยุตฺตาติ
เต ยุตฺตมุจฺจา ฯ

ឆ្នូតបានដោយកម្រ ឆ្នូតកាត់បានដោយកម្រ កន្ទុតបានដោយកម្រ
រំលងបានដោយកម្រ ។ អាម្នាណ៍ជាវត្ថុនៃសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការចំរើន
ពាំងនោះ សត្វរួចបានដោយក្រ យ៉ាងនេះ ។

ពួកសត្វរួចបានដោយក្រ ចាកធម៌នុ៎ះ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វរួចបាន
ដោយកម្រ ចាកសុខវេទនា រួចបានដោយកម្រ ចាកវត្ថុជាទីប្រាថ្នា រួច
បានដោយកម្រ ចាកភាពនៅក្មេង រួចបានដោយកម្រ ចាកការមិនមាន
រោគ រួចបានដោយកម្រ ចាកជីវិត រួចបានដោយកម្រ ចាកលាភ រួច
បានដោយកម្រ ចាកយស រួចបានដោយកម្រ ចាកសេចក្តីសរសើរ
រួចបានដោយកម្រ ចាកសុខ រួចបានដោយកម្រ ចាករូបពាំងឆ្ពោយ
ជាទីគាប់ចិត្ត រួចបានដោយកម្រ ចាកសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ
ជាទីគាប់ចិត្ត រួចបានដោយកម្រ ចាកចក្ខុសម្បទា រួចបានដោយ
កម្រ រួចស្រឡះបានដោយកម្រ រើរចេញបានដោយកម្រ សុះឡើង
បានដោយកម្រ ក្រោកឡើងបានដោយកម្រ លោតឡើងបានដោយ
កម្រ ចាកសោតសម្បទា ឃានសម្បទា ជិវ្ហាសម្បទា កាយសម្បទា
មនោសម្បទា ។ ពួកសត្វរួចបានដោយក្រ ចាកធម៌នុ៎ះ យ៉ាងនេះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសត្វពាំងនោះ រួចបានដោយក្រ ។

ន ហិ អញ្ញមោក្ខាតំ តេ អត្តនា បលិបបលិបន្នា ន សក្កោន្តិ បរំ បលិបបលិបន្នំ ខុទ្ធរិតុំ ។ វុត្តំ ហោតំ កតរតោ សោ វត ចុន្ទ អត្តនា បលិបបលិបន្នោ បរំ បលិបបលិបន្នំ ខុទ្ធរិស្សតីតំ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ សោ វត ចុន្ទ អត្តនា អនន្ធោ អវិនីតោ អបរិនិព្ពុតោ បរំ ឧមេស្សតំ វិនេស្សតំ បរិនិព្ពាបេស្សតីតំ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតីតំ ។ ឯវំ ន ហិ អញ្ញមោក្ខា ។ អថវា នត្ថញ្ញោ កោចិ មោចេតុំ តេ យទិ មុច្ចេយ្យុំ សកេន ចាមេន សកេន ពាលេន សកេន វីរិយេន សកេន បរក្កមេន សកេន បុរិសត្តាមេន សកេន បុរិសពាលេន សកេន បុរិសវីរិយេន សកេន បុរិសបរក្កមេន អត្តនា សម្ភាបដិបទំ អនុលោមបដិបទំ អបច្ចនីកបដិបទំ អន្វត្ថបដិបទំ ធម្មានុធម្មបដិបទំ បដិបជ្ជមានា មុច្ចេយ្យុន្តិ ។ ឯវម្បិ ន ហិ អញ្ញមោក្ខា ។

ពាក្យថា ទាំងញុំាងអ្នកដទៃឲ្យប្រតិបត្តិមិនបាន សេចក្តីថា សត្វទាំងនោះ ជាអ្នកលះបង់កិលេសបានដោយខ្លួនឯង មិនអាចនឹងស្រង់បុគ្គលដទៃ ដែលលះបង់កិលេសបានទេ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុ បុគ្គលនោះឯង លះបង់កិលេសបានដោយខ្លួនឯង នឹងស្រង់បុគ្គលដទៃដែលលះបង់កិលេសបាន ហេតុដូច្នេះនេះ មិនមានទេ ម្នាលភិក្ខុ បុគ្គលនោះឯង មិនទាន់ចូលខ្លួនខ្លួន មិនទាន់ប្រៀនប្រដៅខ្លួន មិនទាន់រលត់កិលេស ដោយខ្លួនឯងទេ នឹងចូលខ្លួន ប្រៀនប្រដៅបុគ្គលដទៃ (នឹងញុំាងបុគ្គលដទៃ) ឲ្យរលត់កិលេសបាន ហេតុដូច្នេះនេះ មិនមានទេ ។ ពួកសត្វមិនអាចញុំាងអ្នកដទៃឲ្យប្រតិបត្តិបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលដទៃណាមួយ អាចញុំាងបុគ្គលដទៃឲ្យប្រតិបត្តិបាន មិនមានទេ ប្រសិនបើ ពួកសត្វនោះគប្បីប្រតិបត្តិ លុះតែប្រតិបត្តិនូវសម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អប្បច្চនីកប្បដិបទា អនុត្តប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ដោយខ្លួនឯង ដោយកំឡាំងញាណរបស់ខ្លួន ដោយពលញាណរបស់ខ្លួន ដោយព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយការប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដោយកំឡាំងបុរសរបស់ខ្លួន ដោយពលញាណនៃបុរសរបស់ខ្លួន ដោយព្យាយាមនៃបុរសរបស់ខ្លួន ដោយការប្រឹងប្រែងនៃបុរសរបស់ខ្លួន ទើបប្រតិបត្តិបាន ។ ពួកសត្វមិនអាចញុំាងអ្នកដទៃឲ្យប្រតិបត្តិបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

ជាយា សមិស្សាមិ បមោចនាយ
កថំកថី(១) ឆោតកេ កញ្ចិ លោកេ
ធម្មញ្ច សេដ្ឋំ អភិជានមានោ
ឯវំ តុវំ ឌិយមិមំ តរេសីតិ

ឯវម្បិ ន ហិ អញ្ញាមោក្ខា ។ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

អត្តនា បកតំ ទាបំ អត្តនា សង្កិលិស្សតិ
អត្តនា អកតំ ទាបំ អត្តនាវ វិសុជ្ឈតិ
សុទ្ធិ អសុទ្ធិ បច្ចត្តំ នាញ្ញោ អញ្ញំ វិសោធយេតិ ។

ឯវម្បិ ន ហិ អញ្ញាមោក្ខា ។ វុត្តំ ហេតំ ភគ-
វតា ឯវមេវ ខោ ព្រាហ្មណា តំដ្ឋតេវ ឩញ្ញំ តំដ្ឋតំ
ឩញ្ញតាមិមក្តោ តំដ្ឋមហំ សមានបេតា អថ
ច បន មម សាវកា មយា ឯវំ ឌិវឌិយមានា
ឯវំ អនុសាសិយមានា អបេក្ខកេ្ខ អច្ចន្តឩដ្ឋំ ឩញ្ញំ
អាវឆេន្តិ ឯកេ្ខ ឆាវឆេន្តិ ឯត្ត ក្បាហំ ព្រាហ្មណា
ភគវេមិ មក្តក្ខាយី ព្រាហ្មណា តជាតតោ មក្តំ
ពុន្ធោ អាចិក្ខតិ អត្តនា បដិបជ្ជមានា មុច្ចិយ្យន្តិ ។

---

១ ម.ពកថំពតំ ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា

ម្នាលឆោតកៈ តថាគតមិនអាចញុំាងបុគ្គលណាមួយ ដែលមានសេចក្តីសង្វែកក្នុងលោក ឲ្យរួចបានទេ អ្នកកាលដឹងច្បាស់នូវធម៌ដ៏ប្រសើរ នឹងធ្វើអន្ទឹងនេះ យ៉ាងនេះបាន ។ ពួកសត្វ មិនអាចនឹងញុំាងអ្នកដទៃឲ្យរួចបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

បុគ្គលធ្លាប់ជាប ដោយខ្លួនឯង នឹងសៅហ្មងដោយខ្លួនឯង មិនធ្លាប់ជាបដោយខ្លួនឯង រមែងបរិសុទ្ធ ដោយខ្លួនឯង សេចក្តីបរិសុទ្ធិ នឹងមិនបរិសុទ្ធិ កើតបំពោះខ្លួន បុគ្គលដទៃ នឹងញុំាងបុគ្គលដទៃឲ្យបរិសុទ្ធ មិនបានទេ ។

ពួកសត្វមិនអាចញុំាងបុគ្គលដទៃឲ្យរួចបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ព្រះនិព្វានកំពាំងនៅ ផ្លូវជាទីទៅកាន់ព្រះនិព្វានកំពាំងនៅ តថាគតជាអ្នកណែនាំ កំបិតនៅ យ៉ាងនេះឯង ប៉ុន្តែសាវ័កទាំងឡាយរបស់តថាគត ដែលតថាគតកាលប្រដៅយ៉ាងនេះ កាលប្រៀនប្រដៅយ៉ាងនេះ ពួកខ្លះបានព្រះនិព្វានជាទីសម្រេចទីបំផុត ពួកខ្លះមិនបាន ម្នាលព្រាហ្មណ៍ តថាគតនឹងធ្វើដូចម្តេច បំពោះសាវ័កទាំងនុ៎ះ ម្នាលព្រាហ្មណ៍ ព្រះតថាគតជាអ្នកប្រាប់ផ្លូវ ព្រះពុទ្ធរមែងប្រាប់ផ្លូវ ពួកសត្វកាលប្រតិបត្តិ គប្បីរួចដោយខ្លួនឯង ។

ฯวมฺปิ น หิ อญฺญเมวาหุ เต ทุปฺปมุญฺจา น หิ อญฺญเมวาหุ[๑] ฯ

(๓๘) ปญฺจ ปุเร ภวิ อเปกฺขมานสฺส ปญฺจ ปจฺจุปฺปนฺนสฺส อนาคตสฺส ปุเร ปจฺจุปฺปนฺนสฺส อตีตสฺส ฯ อภิช อตีตสฺส ขนฺธานาย อนาคตญฺจ ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ ปญฺจ อนาคตสฺส ขนฺธานาย อตีตญฺจ ปจฺจุปฺปนฺนญฺจ ปุเร ฯ

กถิ ปุเร อเปกฺขา กเรติ ฯ ฯวรูเปน อเนเกหิ อตีตมทฺธานนฺติ สตฺต นนฺทึ สมนฺนาคเมติ[๒] ฯวรูเปน อเนเกหิ อนาคตมทฺธานนฺติ ฯวรูเปน อเนเกหิ ฯวรูเปน อเนเกหิ ฯวรูเปน อเนเกหิ อตีตมทฺธานนฺติ สตฺต นนฺทึ สมนฺนาคเมติ ฯ ฯวมฺปิ ปุเร อเปกฺขา กเรติ ฯ อถวา สนฺตา เม ปกฺขา อเนเกหิ อตีตมทฺธานนฺติ สนฺตา รูปาติ สตฺต ขนฺธาคตปฏิพนฺธา เนเกหิ วิญฺญาณานิ ขนฺธาคตปฏิพนฺธานิ วิญฺญาณาสฺส สนฺติกา ขนฺธา สนฺติกา ฯวมฺปิ ปุเร อเปกฺขา กเรติ ฯ

---

๑ ม. เต ทุปฺปมุญฺจา น หิ เต ทุปฺปมุญฺจา น หิ อญฺญเมวาหุ ฯ ๒ ม.สมนฺนาเนติ ฯ

ពួកសត្វមិនអាចញុំាងអ្នកដទៃឲ្យរួចយ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសត្វទាំងនោះ រួចបានដោយក្រ តាំងញុំាងអ្នកដទៃឲ្យរួចមិនបាន ។

(៣៨) ពាក្យថា កាលក្រោយកាម ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ប្លែកក្នុងកាលមុន អធិប្បាយថា អនាគត លោកហៅថា កាលជាខាងក្រោយ អតីត លោកហៅថា កាលមុន ។ ម្យ៉ាងទៀត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ដែលអាស្រ័យនឹងអតីត ឈ្មោះថា កាលខាងក្រោយ អតីតនឹងបច្ចុប្បន្ន ដែលអាស្រ័យនឹងអនាគត ឈ្មោះថា កាលមុន ។

នរជនធ្វើ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលមុន តើដោយប្រការដូចម្តេច ។ នរជន ញុំាងសេចក្តីត្រេកអរឲ្យកើត ក្នុងរូបារម្មណ៍នោះថា អាត្មាអញ មានរូបយ៉ាងនេះហើយ ក្នុងអតីតកាល ដល់ព្រមនូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងវេទនាជាដើមនោះថា អាត្មាអញមានវេទនាយ៉ាងនេះហើយ មានសញ្ញាយ៉ាងនេះហើយ មានសង្ខារយ៉ាងនេះហើយ មានវិញ្ញាណយ៉ាងនេះហើយ ក្នុងអតីតកាល ។ នរជនធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលមុន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត វិញ្ញាណជាប់ចំពាក់ដោយឆន្ទរាគ ក្នុងអាយតនៈនោះថា អញមានចក្ខុដូចនេះ មានរូបដូចនេះហើយ ក្នុងអតីតកាល នរជនតែងត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ព្រោះវិញ្ញាណជាប់ចំពាក់ ដោយឆន្ទរាគ កាលត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ឈ្មោះថា ធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលមុន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ឥតិ មេ សោតំ អហោសិ អតីតមទ្ធានំ ឥតិ សទ្ធាតំ ។
ឥតិ មេ ឃានំ អហោសិ អតីតមទ្ធាន ឥតិ គទ្ធាតំ ។
ឥតិ មេ ជិវ្ហា អហោសិ អតីតមទ្ធានំ ឥតិ រសាតំ ។
ឥតិ មេ កាយោ អហោសិ អតីតមទ្ធានំ ឥតិ ផោដ្ឋ-
ព្វាតំ ។ ឥតិ មេ មនោ អហោសិ អតីតមទ្ធានំ ឥតិ
ធម្មាតំ តត្ថ ឆន្ទកតម្បដិពទ្ធំ ហោតិ វិញ្ញាណំ ឆន្ទក-
តម្បដិពទ្ធត្តា វិញ្ញាណស្ស តទភិនន្ទតិ តទភិនន្ទន្តោ
ឯវម្បិ បុរេ អហេក្ខំ កភេតំ ។ អថវា យានិស្ស
តានិ បុព្ពេ មាតុគ្គាមេន សទ្ធិ ហសិតលបិតកីឡិតានិ
តទស្សាទេតិ តំ និកាមេតិ តេន ច វិត្តិំ អាបជ្ជតិ ។
ឯវម្បិ បុរេ អហេក្ខំ កភេតំ ។

កថំ បច្ចា អហេក្ខំ កភេតំ ។ ឯវំរូបោ សីយំ អ-
នាគតមទ្ធានន្តិ តត្ថ ឆន្ទំ សមុទ្ទាគមេតិ ឯវំវេទនោ សី-
យំ ឯវំសញ្ញោ សីយំ ឯវំសង្ខារោ សីយំ ឯវំវិញ្ញាណោ
សីយំ អនាគតមទ្ធានន្តិ តត្ថ ឆន្ទំ សមុទ្ទាគមេតិ ។

ว่า อญฺญมญฺญสมาคโม ประชุมกันแห่งสิ่งนี้กับสิ่งนี้ มีอยู่ในขณะนี้ ฉะนั้น ขณะนี้ จึงชื่อว่า อญฺญมญฺญสมาคโม ประชุมกันแห่งสิ่งนี้กับสิ่งนี้ ในขณะนี้ ด้วยประการฉะนี้ ฯ

ว่า อญฺญมญฺญสมาคโม ประชุมกันแห่งสิ่งนี้กับสิ่งนี้

ឥមម្បិ បច្ឆា អបេក្ខំ ករោតិ ។ អថវា ឥតិ មេ ចក្ខុ
សំយោ អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ វុត្តោតិ អប្បដិលទ្ធស្ស
បដិលាភាយ ចិត្តំ បណិធេហាតិ ចេតសោ បណិធា-
នប្បច្ចយា តទភិនន្ទតិ តទភិនន្ទន្តោ ឥមម្បិ បច្ឆា
អបេក្ខំ ករោតិ ។ ឥតិ មេ សោតំ សំយោ អនា-
គតមទ្ធានំ ឥតិ សទ្ទាតិ ។ ឥតិ មេ ឃានំ សំ-
យោ អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ គន្ធាតិ ។ ឥតិ មេ ជិវ្ហា
សំយោ អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ រសាតិ ។ ឥតិ មេ
កាយោ សំយោ អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ ផោដ្ឋព្ពាតិ ។ ឥតិ
មេ មនោ សំយោ អនាគតមទ្ធានំ ឥតិ ធម្មាតិ អប្ប-
ដិលទ្ធស្ស បដិលាភាយ ចិត្តំ បណិធេហាតិ ចេតសោ
បណិធានប្បច្ចយា តទភិនន្ទតិ តទភិនន្ទន្តោ ឥមម្បិ
បច្ឆា អបេក្ខំ ករោតិ ។ អថវា ឥមិនាហំ សីលេន
វា វតេន វា តបេន វា ព្រហ្មចរិយេន វា ទេវោ វា
ភវិស្សាមិ ទេវញ្ញតរោ វាតិ អប្បដិលទ្ធស្ស បដិលា-
ភាយ ចិត្តំ បណិធេហាតិ ចេតសោ បណិធានប្បច្ចយា

នវជន ធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត នវជនគំកល់ចិត្ត ដើម្បីបានចំពោះនូវអាយតនៈ ដែលមិនទាន់បានថា អញគប្បីមានចក្ខុដូចនេះ មានរូបដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាលដូច្នេះ រមែងត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ព្រោះការគំកល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ឈ្មោះថាធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ថា អញគប្បីមានសោតៈដូចនេះ មានសំឡេងដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ ថា អញគប្បីមានឃានៈដូចនេះ មានគន្ធៈដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ ថា អញគប្បីមានជីវ្ហាដូចនេះ មានរសដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ ថាអញគប្បីមានកាយដូចនេះ មានផ្សព្វដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាល ។ នវជនគំកល់ចិត្ត ដើម្បីបានចំពោះនូវអាយតនៈ ដែលខ្លួនមិនទាន់បានថា អញគប្បីមានចិត្តដូចនេះ មានធម្មារម្មណ៍ដូចនេះ ក្នុងអនាគតកាល ដូច្នេះ រមែងត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ព្រោះការគំកល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលត្រេកអរនឹងអាយតនៈនោះ ឈ្មោះថាធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត នវជនគំកល់ចិត្ត ដើម្បីបានចំពោះនូវអត្តភាព ដែលខ្លួនមិនទាន់បានថា អាត្មាអញនឹងបានជាទេវតា (មានអានុភាពច្រើន) ឬជាទេវតាណាមួយ ដោយសារសីលក្តី វត្តក្តី តបៈក្តី ព្រហ្មចរិយៈនេះក្តី ដូច្នេះ រមែងត្រេកអរនឹងអត្តភាពនោះ ព្រោះការគំកល់ចិត្តជាបច្ច័យ កាលត្រេកអរនឹងអត្តភាពនោះ ឈ្មោះថាធ្វើនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាល

តេនភិនន្ទតិ តេនភិនន្ទន្តោ ឯវម្បិ បច្ចា អបេក្ខំ ករោ-
តីតិ បច្ចា បុរេ ភវំ អបេក្ខមានា ។

(๓๙) ឥមេវ កាមេ បុរិមេវ ឱឃន្តិ ឥមេវ កា-
មេតិ បច្ចុប្បន្នេ បញ្ច កាមគុណេ វទន្តិ សាធិយន្តា
បត្ថយន្តា បិហាយន្តា អភិជប្បន្តា ។ បុរិមេវ ឱឃន្តិ
អតីតេ បញ្ច កាមគុណេ ឱឃន្តា បឱឃន្តា អភិជ-
ប្បន្តាតិ ឥមេវ កាមេ បុរិមេវ ឱឃំ ។ តេនាហ ភគវា

ឥច្ឆានិទានា ភវសាតពទ្ធា
តេ ទុប្បមុញ្ចា ន ហិ អញ្ញមោក្ខា
បច្ចា បុរេ ភវំ អបេក្ខមានា
ឥមេវ កាមេ បុរិមេវ ឱឃន្តិ ។

(๔๐) កាមេសុ តិន្ធា បសុតា បមូឡ្ហា
អវិទ្ទសូ នេ វិសមេ និវិដ្ឋា
ទុក្ខូបនីតា បរិទេវយន្តិ
កីសា ភវិស្សាម ឥតោ ចុតាសេ ។

ជាខាងក្រោយ យ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសត្វ
កាលប្រាថ្នា (កាម) ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ឋិតក្នុងកាលមុន ។

(៣៩) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាថ្នានូវកាមទាំងនេះ ឋិតនូវកាមក្នុងកាលមុន ត្រង់ពាក្យថា កាមទាំងនេះ បានដល់ពួកសត្វកាលចង់បាន កាលត្រេកអរ កាលប្រាថ្នា កាលស្រឡាញ់ កាលជាប់ចិត្ត នូវកាមគុណទាំង ៥ ជាបច្ចុប្បន្ន ។ ពាក្យថា ប្រាថ្នានូវកាមក្នុងកាលមុន បានដល់ពួកសត្វ កាលសរសើរ សរសើរសព្វ សរសើរក្រៃពេក នូវកាមគុណទាំង ៥ ជាអតីត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នានូវកាមទាំងនេះ ឋិតនូវកាមក្នុងកាលមុន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> ពួកសត្វទាំងនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាជាហេតុ ជាប់ចំពាក់ដោយសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងសេចក្តីចំរើន អាទ្យាះអាល័យកាមក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ឋិតក្នុងកាលមុន ប្រាថ្នានូវកាមទាំងនេះ ឋិតនូវកាមក្នុងកាលមុន រមែងរួចបានដោយក្រ ទាំងញុំាងអ្នកដទៃឲ្យរួចមិនបាន ។

(៤០) ជនអ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នករង្គើនក្នុងកាមទាំងឡាយ អ្នកប្រកាន់ថាកតាប អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខទាំងនោះ រមែងខ្សឹកខ្សួលថា យើងទាំងឡាយ ច្យុតចាកអត្តភាពនេះហើយ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ ។

(๔๑) กามโยเสุ กิญฺจิ ปสุตา ปมชฺชนฺตา กามาติ
วุจฺจนฺติ เทฺว กามา วตฺถุกามา จ กิเลสกามา
จ ฯเปฯ อิเม วุจฺจนฺติ วตฺถุกามา ฯเปฯ อิเม
วุจฺจนฺติ กิเลสกามา ฯ เตปิ วุจฺจติ ตณฺหา ยาว
ภาโค สภาคตา ฯเปฯ อภิชฺฌา โลภาโค อกุ-
สลมูลํ ฯ กิเลสกามเยน วตฺถุกามโยเสุ รตฺตา
กิญฺจิ คธิตา มุจฺฉิตา อชฺฌาปนฺนา ลคฺคา ลคฺคิตา
ปลิพุทฺธาติ กามโยเสุ กิญฺจิ ฯ ปสุตาติ เยปิ กา-
เม ปสฺสนฺติ อาเสวนฺติ ปริเยสนฺติ อุปวิตา อชฺฌา-
ปนฺนา ลคฺคา ลคฺคิตา ปลิพุทฺธา ตณฺหาคตา
อนุสยิตา ปริยุฏฺฐิตา อนุสฺสวิกา ทิฏฺฐิคตา
ทิฏฺฐาสวปเตยฺยา เตปิ กามปสุตา ฯ เยปิ ตณฺหา-
วเสน รูปเต ปสฺสนฺติ อาเสวนฺติ ปริเยสนฺติ สทฺเท อนฺเ
รเส โผฏฺฐพฺเพ ปสฺสนฺติ อาเสวนฺติ ปริเยสนฺติ อุปวิตา
อชฺฌาปนฺนา ลคฺคา ลคฺคิตา ปลิพุทฺธา

(៤១) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកវង្វេង ក្នុងកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាម បើតាមខុទ្ទាន បានដល់កាម ២ យ៉ាង គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។ ពាក្យនេះ លោកហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ ពាក្យនេះ លោកហៅថា កិលេសកាម ។ តណ្ហា លោកហៅថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកំឡាំង ។ បេ ។ អកុសលមូល ។ ពួកសត្វជាអ្នកត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ជ្រាក់ជុះ ងុលងប់ ជ្រុលជ្រប់ ជាប់ជំពាក់ ពន្ធនាពន្ធ ក្នុងវត្ថុកាម ព្រោះកិលេសកាម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកជាប់ចំពាក់ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយ សេចក្តីថា ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង សែ្វងរក ស្ទុះសែ្វង នូវកាមទាំងឡាយ ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកកាមនោះ ប្រឹនដោយកាមនោះ ធ្ងន់ក្នុងកាមនោះ ខ្នុនទៅរកកាមនោះ សាសៃទៅរកកាមនោះ ឈមទៅរកកាមនោះ ស្ទុះទៅរកកាមនោះ ធ្វើនូវកាមនោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង សែ្វងរក ស្ទុះសែ្វង នូវរូបទាំងឡាយ ប៉ុនប៉ង សែ្វងរក ស្ទុះសែ្វង នូវសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ប្រឹនដោយអារម្មណ៍នោះ ធ្ងន់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ខ្នុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សាសៃទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរក

តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ កាមប្បសុតា ។
យេបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បដិលភន្តិ សទ្ទេ គន្ធេ
រសេ ផោដ្ឋព្ពេ បដិលភន្តិ តច្ចរិតា តព្ពហុលា តក្ក-
រុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទា-
ធិបតេយ្យា តេបិ កាមប្បសុតា ។ យេបិ តណ្ហា-
វសេន រូបេ បរិភុញ្ជន្តិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ
បរិភុញ្ជន្តិ តច្ចរិតា តព្ពហុលា តក្ករុកា តន្និន្នា តប្បោ-
ណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ
កាមប្បសុតា ។ យថា កលហការកោ កលហ-
ប្បសុតោ កម្មការកោ កម្មប្បសុតោ តោចរេ ចរន្តោ
តោចរប្បសុតោ ឈាយេ ឈានប្បសុតោ ឱវាទេ

អារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះ ឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា បានចំពោះ នូវរូបាវចរឈាន បានចំពោះ នូវសំឡេងក្នុង រស ផ្សព្វផាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ប្រឹនដោយអារម្មណ៍នោះ ធ្លុះក្នុងអារម្មណ៍នោះ ទុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សសៀរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះ ឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា បរិភោគនូវរូបាវចរឈាន បរិភោគនូវសំឡេង ក្នុង រស ផ្សព្វផាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ប្រឹនដោយអារម្មណ៍នោះ ធ្លុះក្នុងអារម្មណ៍នោះ ទុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សសៀរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះ ឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះឯង ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងកាម ។ ដនអ្នកធ្វើនូវការឈ្មោះ ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងការឈ្មោះ អ្នកធ្វើនូវការងារ ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងការងារ អ្នកប្រព្រឹត្តក្នុងគោចរ ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងគោចរ អ្នកមានឈាន ឈ្មោះថាអ្នកឲ្យលះបង់ក្នុងឈាន យ៉ាងណា ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង

យេបិ កាមេ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ តថូបតា តព្ភហុលា តក្តរូបា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ កាមបច្ចុសុតា ។ យេបិ តណ្ហាវសេន រូបេ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេ-សន្តិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ ឯសន្តិ គវេសន្តិ បរិយេសន្តិ តថូបតា តព្ភហុលា តក្តរូបា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ កាមបច្ចុសុតា ។ យេបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បដិល-ភន្តិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ បដិលភន្តិ តថូបតា តព្ភហុលា តក្តរូបា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារ តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ កាមបច្ចុសុតា ។

ស្វែងរក ស្វះស្វែង នូវកាមចាំងឡាយ ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកកាមនោះ ប្រែនដោយកាមនោះ ជ្រួនក្នុងកាមនោះ ខុនទៅរកកាមនោះ សសៀរទៅរកកាមនោះ ឈមទៅរកកាមនោះ ស្ទុះទៅរកកាមនោះ ធ្វើកាមនោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា ប៉ុនប៉ង ស្វែងរក ស្វះស្វែង នូវរូបចាំងឡាយ ប៉ុនប៉ង ស្វែងរក ស្វះស្វែង នូវសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វចាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ប្រែនដោយអារម្មណ៍នោះ ជ្រួនក្នុងអារម្មណ៍នោះ ខុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សសៀរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថាអ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ មួយទៀត ពួកសត្វណា បានចំពោះនូវរូបចាំងឡាយ បានចំពោះនូវសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ចាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅរកអារម្មណ៍នោះ ប្រែនដោយអារម្មណ៍នោះ ជ្រួនក្នុងអារម្មណ៍នោះ ខុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សសៀរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វចាំងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។

យេបិ តណ្ហាវសេន រូបេ បរិកប្បេន្តិ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ បរិកប្បេន្តិ តច្ចរិតា តព្ភហុលា តក្កុកា តន្និន្នា តប្បោណា តប្បព្ភារា តទធិមុត្តា តទាធិបតេយ្យា តេបិ កាមបរិសុតា ។ បមុច្ចន្តិ យេកុយ្យេន ទេវមនុស្សា បញ្ចសុ កាមគុណេសុ មុយ្ហនំ សម្មុយ្ហនំ សម្មុយ្ហនំ មុច្ចន្តិ សម្មុច្ចន្តិ សម្មុច្ចន្តិ អវិជ្ជាយ អដ្ឋកតា[1] អារុឡ្ហា និរុឡ្ហា ពិរុឡ្ហា បិហិតា បដិច្ឆន្នា បដិកុជ្ជិតាតិ កាមេសុ តន្តិ បរិសុតា បមុច្ចន្តិ ។

(៤២) អវិទ្ទាធិយោ តេ វិសមេ និវិដ្ឋាតិ អវិទ្ទាធិយាតិ អវិជ្ជច្ឆន្នាតិបិ អវិទ្ទាធិយោ ។ មច្ចុរាជោបិ វុច្ចតិ អវិទ្ទាធិយោ ។ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសាវកានំ វចនំ ព្យបថំ ទេសនំ អនុសិដ្ឋិ ជាតិយន្តិ អវិទ្ទាធិយោ ។

---

๑ អដ្ឋកថាតិបិ បាឋោ ។

មួយទៀត ពួកសត្វណា បរិភោគនូវរូបទាំងឡាយ បរិភោគនូវសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វទាំងឡាយ ដោយអំណាចតណ្ហា ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់អារម្មណ៍នោះ ប្រទេចដោយអារម្មណ៍នោះ ឆ្អន់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ខ្ពុនទៅរកអារម្មណ៍នោះ សសៀរទៅរកអារម្មណ៍នោះ ឈមទៅរកអារម្មណ៍នោះ ស្ទុះទៅរកអារម្មណ៍នោះ ធ្វើអារម្មណ៍នោះឲ្យជាធំ ពួកសត្វនោះ ឈ្មោះថាអ្នកខ្វល់ខ្វាយក្នុងកាម ។ ពាក្យថា អ្នកវង្វេង បានដល់ទៅតាន់ឆ្អែតមនុស្សទាំងឡាយដោយប្រើន វង្វេង ភ្លេចស្មារតី តាន់តាំងគំនិតក្នុងកាមគុណទាំង ៥ ជាអ្នកវង្វេង ភ្លេចស្មារតី តាន់តាំងគំនិត ត្រូវអវិជ្ជាធ្វើឲ្យវង្វេងឆឹត ខ្ចប់ រាំង ហ៊ុម ភ្ជិត គ្រប បង្រួម ផ្អាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកខ្វល់ខ្វាយ អ្នកវង្វេង ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

(៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថាកថាប អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកប្រកាន់ថាកថាប គឺអ្នកប្រកាន់ថាកថាប ព្រោះហេតុតែកាន់ទីថាកថាប កំបាន ។ ពួកជនមានសេចក្តីកំណាញ់ ហោកហៅថា អ្នកប្រកាន់ថាកថាប កំបាន ។ អ្នកប្រកាន់ថាកថាប ព្រោះហេតុមិនកាន់យកនូវសំដី នូវគន្ថធម៌ពាក្យ នូវទេសនា នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ របស់សាវ័កនៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ កំបាន ។

កថំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា ។ អវិជ្ជាបច្ចយំ ឋានំ បដិច្ច តថាគតស្ស ជាតិយា ជាយមានស្ស ជរាយ ជីយមានស្ស ព្យាធិម្ហិ ព្យាធិយមានស្ស មរណេ មីយមានស្ស សោកេ សោចមានស្ស បរិទេវេ បរិទេវមានស្ស ទុក្ខេ ទុក្ខិតស្ស ទោមនស្សេ ទុម្មនស្សិនោ ឧបាយាសេ ឧបាយាសិនោ ឧប្បជ្ជតិ តថាគតស្ស ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ ។ ឯវំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា ។

កថំ សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ ។ ឯវំ អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា ឯវំ សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ ឯវំ វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ ឯវំ នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ ឯវំ សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ ឯវំ ផស្សបច្ចយា វេទនា ឯវំ វេទនាបច្ចយា តណ្ហា ឯវំ តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ ឯវំ ឧបាទានបច្ចយា ភវោ ឯវំ ភវបច្ចយា ជាតិ ឯវំ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ ។

អ្នកប្រកាន់ថាកតាប ព្រោះហេតុអ្វីកាន់ថាកតាប តើដូចម្តេច ? ត្រង់ពាក្យថា អ្វីកាន់ថាកតាប គឺអ្វីកាន់នូវតណ្ហា អ្វីកាន់កំណើតតណ្ហា អ្វីកាន់បត្តិវិស័យ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកប្រកាន់ថាកតាប ព្រោះហេតុអ្វីកាន់ថាកតាប យ៉ាងនេះ ។

ពួកជនមានសេចក្តីកំណាញ់ លោកហៅថា អ្នកប្រកាន់ថាកតាប តើដូចម្តេច ? សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាងគឺ សេចក្តីកំណាញ់អាវាស ១ សេចក្តីកំណាញ់ត្រកូល ១ សេចក្តីកំណាញ់លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់វណ្ណៈ (សម្បុរ ឬគុណ) ១ សេចក្តីកំណាញ់ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់អាការនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់ ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់យ៉ាងល្មម ភាពនៃសេចក្តីកំណាញ់រឹង សេចក្តីរួញរា ការៈនៃការមិនយកចិត្តយកថ្លើមគេ មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត សេចក្តីកំណាញ់ខន្ធក្តី ក៏ឈ្មោះថាកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ជាតុក្តី ក៏ឈ្មោះថាកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈក្តី ក៏ឈ្មោះថាកំណាញ់ សេចក្តីប្រកាន់ (ដោយអំណាចនៃសេចក្តីប្រាថ្នា) នេះ លោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ ពួកជនប្រកបដោយសេចក្តីកំណាញ់នេះ ព្រោះមិនដឹងនូវការប្រកាន់ថាកតាប ឈ្មោះថាអ្នកប្រមាទ ពួកជនមានសេចក្តីកំណាញ់ លោកហៅថា អ្នកប្រកាន់ថាកតាប យ៉ាងនេះ ។

កតមំ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសច្ចវិភាគំ វចនំ ព្យបថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ ជាតិយន្តីតំ អវិនាភាវយោ ។ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសច្ច-វិភាគំ វចនំ ព្យបថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ ជាតិយន្តីត សុសុទ្ធិសន្តិ ន សោតំ ឱធារន្តិ ន អញ្ញា ចិត្តំ ឧបដ្ឋបេន្តិ អនស្សវា អវិចរន្តកាភ បដិលោមវុត្តិនោ អញ្ញេនេវ មុខំ ករោន្តិ ឯវំ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធសច្ចវិភាគំ វចនំ ព្យបថំ ទេសនំ អនុសន្ធិំ ជាតិយន្តីតំ អវិ-នាភាវយោ ។

តេ វិសមេ ធម្មេតំ វិសមេ កាយកម្មេ ធម្មេ វិសមេ វចីកម្មេ ធម្មេ វិសមេ មនោកម្មេ ធម្មេ វិសមេ ចាណាតិចារេ ធម្មេ វិសមេ អទិន្នាទានេ ធម្មេ វិសមេ កាមេសុ មិច្ឆាចារេ ធម្មេ វិសមេ មុសាវាទេ ធម្មេ វិសមាយ បិសុណាយ វាចាយ ធម្មេ វិសមាយ ផរុសាយ វាចាយ ធម្មេ វិសមេ សម្ផប្បលាបេ ធម្មេ វិសមាយ អភិជ្ឈាយ ធម្មេ វិសមេ ព្យាបាទេ ធម្មេ វិសមាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ធម្មេ វិសមេសុ សង្ខារេសុ ធម្មេ វិសមេសុ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ ធម្មេ វិសមេសុ

អ្នកប្រកាន់ថាកតាប ព្រោះហេតុមិនកាន់យកនូវសំដី នូវគន្ថធម៌ពាក្យ នូវទេសនា នូវពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ របស់សាវ័កនៃព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនមិនកាន់យក មិនស្តាប់ មិនប្រុងត្រចៀក មិនតាំងចិត្តដើម្បីឲ្យដឹង នូវសំដី គន្ថធម៌ពាក្យ ទេសនា ពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ របស់សាវ័កនៃព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ ជាអ្នកមិនស្តាប់ទាល់ មិនធ្វើតាមពាក្យ ប្រព្រឹត្តខុសឆ្គងបែរមុខទៅកាន់ទីដទៃវិញ មិនដឿកាន់សំដី គន្ថធម៌ពាក្យ ទេសនា ធម៌ពាក្យប្រៀនប្រដៅ របស់ព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ របស់សាវ័កនៃព្រះពុទ្ធទាំង៩ឆ្ងាយ ព្រោះហេតុនោះ ឈ្មោះថា អ្នកប្រកាន់ថាកតាប យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា ទាំងនោះ ... អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ អធិប្បាយថា ពួកសត្វតាំងនៅក្នុងកាយកម្មមិនស្មើ តាំងនៅក្នុងវចីកម្មមិនស្មើ តាំងនៅក្នុងមនោកម្មមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងបាណាតិបាតមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងអទិន្នាទានមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងមុសាវាទមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងបិសុណវាចាមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងផរុសវាចាមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងសម្ផប្បលាបៈមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងអភិជ្ឈាមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងព្យាបាទមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងសង្ខារទាំង៩ឆ្ងាយមិនស្មើ តាំងនៅ ក្នុងកាមគុណទាំង ៥ មិនស្មើ

ปญฺจสุ ฐาเนสุ ฉินฺนวิฏฺฐา วิสมาย ขตฺติยาย วิสมาย พฺราหฺมณิยา วิสมาย คหปตานิยา วิสมาย สมณิยา ฉินฺนวิฏฺฐา ปติฏฺฐิตา อสฺสทฺธา อุปรตา อเปฺปสิตา อนิมฺมุตฺตา ลทฺธา ลทฺธิตา ปลิพุทฺธาติ อาหนาติยา เต วิสเม ฉินฺนวิฏฺฐา ฯ

(๔๓) ทุกฺขปติตา ปรินฺเนยฺยฏฺฐเ ทุกฺขปติตาเ ทุกฺขปติตา ทุกฺขปฺปตฺตา ทุกฺขสมฺปตฺตา ทุกฺขุปรตา มารปฺปตฺตา มารสมฺปตฺตา มารุปรตา มรณปฺปตฺตา มรณสมฺปตฺตา มรณูปรตาเ ทุกฺขปติตา ฯ ปรินฺเนยฺยฏฺฐเ ลปนฏฺฐเ ลาลปนฏฺฐเ โสจนฏฺฐเ กิลมนฏฺฐเ ปรินฺเนฏฺฐเ ขรตฺตาณฺหี กรณฏฺฐเ สมฺโมหาย อาปชฺชนฏฺฐเ ทุกฺขปติตา ปรินฺเนยฺยฏฺฐเ ฯ

(๔๔) กึสุ กาสาวา ฆาโต ปุตา เสตา ฆาโต ปุตา กึสุ กาสาวา เนรยิกา กาสาวา ติรจฺฉานโยนิกา กาสาวา ปิตฺติวิสยิกา กาสาวา มนุสฺสา กาสาวา เทวา กาสาวา รูปี กาสาวา อรูปี กาสาวา สญฺญี กาสาวา อสญฺญี กาสาวา เนวสญฺญีนาสญฺญี กาสาวา

តាំងនៅ ក្នុងនីវរណៈ តាំងមិនស្មើ តាំងនៅ តំកល់នៅ ស្ថិតជាប់ ចូលទៅជិតដល់ ជ្រួលជ្រប់ បង្អោនទៅ ជាប់នៅ ពាក់ ព័ន្ធ ក្នុងចេតនាមិនស្មើ ក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នាមិនស្មើ ក្នុងការតាំងចិត្តមិនស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រកាន់ថោកទាប អ្នកតាំងនៅ ក្នុងអំពើមិនស្មើ ។

(៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ រមែងខ្វែកខ្វល់ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ គឺអ្នកចូលទៅដល់ទុក្ខ ដល់នូវទុក្ខ ដល់ព្រមនូវទុក្ខ ចូលទៅរកទុក្ខ ដល់នូវមារ ដល់ព្រមនូវមារ ចូលទៅរកមារ ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ ដល់ព្រមនូវសេចក្តីស្លាប់ ចូលទៅរកសេចក្តីស្លាប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ ។ ពាក្យថា រមែងខ្វែកខ្វល់ គឺរមែងយំរៀបរាប់ យំអណ្តឹតអណ្តក សោកសៅលំបាក ខ្វែកខ្វល់ គក់ទ្រូង កន្ទក់កន្ទេញ ដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកដល់សេចក្តីទុក្ខ រមែងខ្វែកខ្វល់ ។

(៤៤) ពាក្យថា យើងតាំងឡាយ ប្បុតថាកអត្តភាពនេះទៅ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ សេចក្តីថា ពួកយើង ប្បុតថាកអត្តភាពនេះទៅ តើទៅកើតជាអ្វី គឺទៅកើតជាសត្វនរក ឬកើតជាសត្វតិរច្ឆាន កើតជាបិត្តិវិស័យ កើតជាមនុស្ស កើតជាទេវតា កើតជារូបព្រហ្ម កើតជាអរូបព្រហ្ម កើតជាសញ្ញីព្រហ្ម កើតជាអសញ្ញីព្រហ្ម កើតជានេវសញ្ញីនាសញ្ញីព្រហ្ម

ភវិស្សាម នុ ខោ មយំ អនាគតមទ្ធានំ ន នុ ខោ ភវិស្សាម អនាគតមទ្ធានំ កិំ នុ ខោ ភវិស្សាម អនាគតមទ្ធានំ កថំ នុ ខោ ភវិស្សាម អនាគតមទ្ធានំ កិំ ហុត្វា កិំ ភវិស្សាម នុ ខោ មយំ អនាគតមទ្ធានន្តិ សំសយបក្ខន្ទា វិមតិបក្ខន្ទា ទ្វេឡ្ហកជាតា លបន្តិ លាលបន្តិ សោចន្តិ កិលមន្តិ បរិទេវន្តិ ឧរត្តាឡឹ កន្ទន្តិ សម្មោហំ អាបជ្ជន្តិ កិំសុ ភវិស្សាម នតោ ឧតាសេ ។ តេនាហ ភគវា

កាមេសុ តិព្ពា បសុតា បមូឡ្ហា
អវទានិយា តេ វិសមេ និវិដ្ឋា
ឧក្កូបនីតា បរិទេវយន្តិ
កិំសុ ភវិស្សាម នតោ ឧតាសេតិ ។

(៤៥) តស្មា ហិ សិក្ខេថ នវេវ ជន្តុ
យត្ថិញ្ចិ ជញ្ញា វិសមន្តិ លោកេ
ន តេសុ ហេត្វ វិសមំ ចរេយ្យ
អប្បញ្ហិទំ ជីវិតមាហុ ធីរា ។

យើងតាំងឡាយនឹងកើត ក្នុងអនាគតកាល ឬហ្ន៎ ឬនឹងមិនកើតក្នុងអនាគតកាលទេ នឹងជាអ្វីហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល នឹងកើតក្នុងអនាគតកាលដោយសណ្ឋានដូចម្តេចហ្ន៎ យើងតាំងឡាយនឹងបានជាអ្វី កើតជាអ្វីក្នុងអនាគតកាល ពួកជនអ្នកកន្ទក់កន្ទេញ ដោយសេចក្តីសង្ស័យ អ្នកឆ្ងល់ដោយសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ អ្នកបែកចេញជាពីរចំណែក រមែងយំរឭកបង្កើយអណ្តឹតអណ្តក សោកសៅ លំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រូង កន្ទក់កន្ទេញ ដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើងតាំងឡាយ ចូរតថាគតអត្តភាពនេះឯ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ជនអ្នកជាប់ចំពាក់ អ្នកឆ្ងល់ខ្វាយ អ្នកវង្វេង ក្នុងកាមតាំងឡាយ អ្នកប្រកាន់ថាតថាប អ្នកតាំងនៅក្នុងអំពើមិនស្មើ អ្នកដល់សេចក្តីខ្ពើមតាំងនោះ រមែងខ្សឹកខ្សួលថា យើងតាំងឡាយ ចូរតថាគតអត្តភាពនេះឯ នឹងកើតជាអ្វីហ្ន៎ ។

(๔๙) ព្រោះហេតុនោះ ជនក្នុងសាសនានេះ គប្បីសិក្សា គប្បីដឹងនូវកម្មណាមួយ ក្នុងលោក ថាមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកម្មមិនស្មើនោះទេ ដ្បិតថា ធីរជនតាំងឡាយ បាននោលនូវជាតិនេះ ថាតិច ។

(๘๖) ตสฺมา ยา สีเลน สเมติ ปเวณี ปจฺฉโต ตสฺมาตสฺมา ตสฺมา ตทตฺถาย ตทุปคมาย ตทธิมุตฺตาติ ยถา อาทีนวา สมฺปสฺสมาโน ตาเมวสฺสา ตสฺมา ฯ สีเลนาติ ตีเสฺวว สิกฺขา อธิสีลสิกฺขา อธิจิตฺตสิกฺขา อธิปญฺญาสิกฺขา ฯ

กตมา อธิสีลสิกฺขา ฯ ๔๓ ภิกฺขุ สีลวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรสํวุโต วิหรติ อาจารโคจรสมฺปนฺโน อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ ขุทฺทกานิ สีลกฺขนฺธานิ มหนฺตานิ สีลกฺขนฺธานิ สีลานิ ปติฏฺฐา อาทิ จรณานิ สญฺญมา สํวโร มุขานิ ปมุขานิ กุสลานญฺจ ธมฺมานญฺจ สมาปตฺติยา อยํ อธิสีลสิกฺขา ฯ

กตมา อธิจิตฺตสิกฺขา ฯ ๔๓ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยฺยานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ

(๔๖) อธิบายพากยว่า เพราะเหตุนั้น ชนในศาสนานี้ เป็นสิกขา ส่วนพากยว่า เพราะเหตุนั้น คือ เพราะเหตุนั้น เพราะการณ์นั้น เพราะเหตุนั้น เพราะปัจจัยนั้น เพราะนิทานนั้น ชนในกาลใดเห็นโทษนี้ ในกามทั้งหลาย ในเหตุนั้น (ตรัสว่า) เพราะเหตุนั้น ฯ พากยว่า เป็นสิกขา ด้วยสิกขา (การศึกษา) ๓ คือ อธิสีลสิกขา ๑ อธิจิตตสิกขา ๑ อธิปัญญาสิกขา ๑ ฯ

อธิสีลสิกขา เป็นอย่างไร ฯ ภิกษุในศาสนานี้ เป็นผู้มีศีล สำรวมในปาติโมกขสังวร ประกอบพร้อมด้วยอาจาระและโคจร เห็นภัยในโทษมีประมาณน้อย สมาทานศึกษา ในสิกขาบททั้งหลาย สีลขันธ์ใด สีลขันธ์ใหญ่ สีล เครื่องประดับ เครื่องร้อย ความตั้งมั่น ความเป็นประธาน ความเป็นหัวหน้า แห่งการงานในกุศลธรรมทั้งหลาย นี้ชื่อว่า อธิสีลสิกขา ฯ

อธิจิตตสิกขา เป็นอย่างไร ฯ ภิกษุในศาสนานี้ สงัดจากกามทั้งหลาย สงัดจากอกุศลธรรมทั้งหลาย เข้าปฐมฌาน ประกอบด้วยวิตก วิจาร มีปีติและสุขอันเกิดแต่วิเวก ฯ เพราะสงบวิตก วิจาร เข้าทุติยฌาน เป็นเครื่องผ่องใสในภายใน มีความตั้งใจมั่นแห่งจิตเป็นธรรมเอก ไม่มีวิตก วิจาร มีแต่ปีติและสุขอันเกิดแต่สมาธิ ฯ

ปีติยา จ วิคตา ขุเพฺรฺหกาโย จ วิหารติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญฺจ กาเยน ปฏิสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ ขุเพฺรฺหกาโย สติมา สุขวิหารีติ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ฯ สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุเพฺพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเพกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อยํ อธิจิตฺตสิกฺขา ฯ

กตมา อธิปฺปญฺญาสิกฺขา ฯ ๙๘ ภิกฺขุ ปญฺญวา โหติ อุทยตฺถคามินิยา ปญฺญาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพธิกาย สมฺมา ทุกฺขกฺขยคามินิยา โส ๙๘ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๙๘ อาสวาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยं อาสวสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยं อาสวนิโรโธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยं อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยं อธิปฺปญฺญาสิกฺขา ฯ

ព្រោះប្រាសចាកបីតិផង ជាអ្នកប្រកបដោយឧបេក្ខាផង មានសតិនឹងសម្បជញ្ញៈផង សោយសុខដោយនាមកាយផង ចូលកាន់តតិយជ្ឈានដែលព្រះអរិយៈតាំងទ្បាយ សរសើរបុគ្គលអ្នកបានតតិយជ្ឈាននោះ ថាជាអ្នកមានឧបេក្ខា មានសតិ នៅជាសុខដូច្នេះ ។ ព្រោះលះបង់សុខផង លះបង់ទុក្ខផង រំលត់សោមនស្សទើនទោមនស្សតាំងទ្បាយ ក្នុងកាលមុនផង ចូលកាន់ចតុត្ថជ្ឈាន ឥតទុក្ខ ឥតសុខ មានសតិដ៏បរិសុទ្ធិដោយឧបេក្ខា នេះ ឈ្មោះថា អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិត្តកុដ្ឋសាសនានេះ ជាអ្នកមានបញ្ញា ប្រកបដោយបញ្ញាប្រព្រឹត្ត ក្នុងកិរិយាកើតឡើងនិងវិនាសទៅ ជាបញ្ញាដ៏ប្រសើរ ជាគ្រឿងទំលុះទំលាយ ជាគ្រឿងដឹងនូវការអស់ទៅនៃទុក្ខដោយប្រពៃ កិត្តុនោះ តែងដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ហេតុនាំឲ្យកើតទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ទីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ធម៌នាំឲ្យកើតអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ទីរលត់អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់អាសវៈ នេះ ឈ្មោះថា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

ฯมา ตาสฺสา สิกฺขา อาวุโสติ สิกฺขิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ชานิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ปสฺสิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ปฏิเวเธตพฺพา สิกฺขิตพฺพา จิตฺตํ อภิสมาจิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา สทฺธาย อภิมุจฺจิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา วิริยํ ปคฺคเหตพฺพา สิกฺขิตพฺพา สติ อุปฏฺฐเปตพฺพา สิกฺขิตพฺพา จิตฺตํ สมาธิเปตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ปญฺญา ปชานิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา อภิญฺญา อภิชานิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ปริญฺญา ปริชานิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ปหาตพฺพา ปชหิตพฺพา สิกฺขิตพฺพา ภาเวตพฺพา ภาเวตพฺพา สิกฺขิตพฺพา สจฺฉิกาตพฺพา สจฺฉิกาเรตพฺพา สิกฺขิตพฺพา อาจเรยฺย สมาจเรยฺย สมาทาย วตฺเตยฺย ฯ ฯมานิ ฯมิสฺสา ทิฏฺฐิยา ฯมิสฺสา ขนฺติยา ฯมิสฺสา รุจิยา ฯมสฺมึ อาทาเย ฯมสฺมึ ธมฺเม ฯมสฺมึ วินเย ฯมสฺมึ ธมฺมวินเย ฯมสฺมึ จาริเต ฯมสฺมึ พฺรหฺมจริเย ฯมสฺมึ สตฺถุสาสเน ฯมสฺมึ อตฺถการเว ฯมสฺมึ มนุสฺสโลเกติ ฯ[1] ฯตฺถ สิกฺขตีติ สิกฺขา ฯ เปฯ มนุชาตา ฯสฺมา ฯหิ สิกฺขติ ฯเตน ฯตฺถ ฯตฺถ ฯ

---

๑ ม. ฯตฺถนฺตเร ฯเตน วุจฺจติ ฯมานิ ทิสฺวาติ ฯ

តត្ថកាលនឹត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹង ឈ្មោះថាសិក្សា កាលឃើញ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលពិចារណា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលតំកល់ចិត្ត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលបង្អោនចិត្តដោយសទ្ធា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលផ្គងនូវព្យាយាម ឈ្មោះថាសិក្សា កាលតំកល់ស្មារតី ឈ្មោះថាសិក្សា កាលតំកល់ចិត្ត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់ដោយបញ្ញា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់នូវអតិញ្ញេយ្យធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលកំណត់ដឹងនូវបរិញ្ញេយ្យធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលលះបង់នូវបហាតព្វធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលចំរើននូវភាវេតព្វធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវសច្ឆិកាតព្វធម៌ ឈ្មោះថាសិក្សា ប្រព្រឹត្តទូទៅ ប្រព្រឹត្តដោយល្អ ប្រព្រឹត្ត សមាទាន នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ។ ពាក្យថា ក្នុងសាសនានេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ក្នុងសេចក្តីគួរនេះ ក្នុងសេចក្តីគាប់ចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ក្នុងពាក្យជាប្រធាននេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសាសនានៃព្រះសាស្តានេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ។ ពាក្យថា ជនបានដល់សត្វ នរជន ។ បេ ។ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ជនក្នុងសាសនានេះ គប្បីសិក្សា ។

(๔๗) យន្តិញ្ចិ ឥញ្ញា វិសមដ្ឋំ លោកេតំ យទ្ទិ-ញ្ចិតំ សព្ពេន សព្ពំ សព្ពថា សព្ពំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយោនាយវចនមេតំ យទ្ទិញ្ចិតំ ។ ឥញ្ញា វិសមដ្ឋិតំ វិសមំ កាយកម្មំ វិសមដ្ឋំ ជានេយ្យ វិសមំ វចីកម្មំ វិសមដ្ឋំ ជានេយ្យ វិសមំ មនោកម្មំ វិសមដ្ឋំ ជានេយ្យ វិសមំ ចាណាតិចាតំ វិសមោតំ ជានេយ្យ វិសមំ អទិន្នាទានំ វិសមដ្ឋំ ជានេយ្យ វិសមំ កាមេសុ មិច្ឆា-ចារំ វិសមោតំ ជានេយ្យ វិសមំ មុសាវាទំ វិសមោតំ ជានេយ្យ វិសមំ បិសុណំ វាចំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ ផរុសំ វាចំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ សម្ផ-ប្បលាបំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ អភិជ្ឈំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ ព្យាបាទំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមេ សង្ខារេ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមេ បញ្ច កាមគុណេ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមេ បញ្ច និវរណេ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ ខេតនំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ បត្ថនំ វិសមាតំ ជានេយ្យ វិសមំ បណិធិំ វិសមាតំ ជានេយ្យ អ-ជានេយ្យ វិជានេយ្យ បដិវិជានេយ្យ បដិវិជ្ឈេយ្យ ។

(៤៧) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីដឹងនូវតម្កណាមួយ ក្នុងលោក ថាមិនស្មើ ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺពាំងអស់ ដោយអាការពាំងអស់ ពាំងពួង ដោយប្រការពាំងពួង មិនមានសេសសល់ គ្មានសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយ នុ៎ះ ជាពាក្យរួបរួម ។ ពាក្យថា គប្បីដឹងថា មិនស្មើ គឺគប្បីដឹងនូវកាយកម្មមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវវចីកម្ម មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវមនោកម្មមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវបុណ្ណាតិបុគ្គលមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវអទិន្នាទានមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវមុសាវាទមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវបិសុណវាចាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវផរុសវាចាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវសម្ផប្បលាបៈមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវអភិជ្ឈាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវព្យាបាទ មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវសង្ខារពាំងឡាយមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវកាមគុណពាំង ៥ មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវនីវរណៈទាំង ៥ មិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវវេទនាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹងនូវសេចក្តីប្រាថ្នាមិនស្មើ ថាមិនស្មើ គប្បីដឹង គប្បីដឹងនូវ គប្បីដឹងវិសេស គប្បីដឹងប្រាកដ គប្បីពាក់ព័ន្ធនូវកិរិយាតំកល់ (ចិត្ត) មិនស្មើ ថាមិនស្មើ ។

លោកេតំ អថាយលោកេ ។បេ។ អាយតនលោកេ-
តំ យេភុយ្យេន ជញ្ញា វិសមន្តិ លោកេ ។

(៤៨) ន តស្ស ហេតុ វិសមំ ចវេយ្យាតំ វិសមស្ស
កាយកម្មស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស វចី-
កម្មស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស មនោកម្ម-
ស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស ចាណាតិបា-
តស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស អទិន្នាទា-
នស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស កាមេសុ
មិច្ឆាចារស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស មុសា-
វាទស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមាយ បិសុណាយ
វាចាយ ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមាយ ផរុសាយ
វាចាយ ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស សម្ផប្ប-
លាបស្ស ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមាយ អភិ-
ជ្ឈាយ ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមស្ស ព្យាបាទស្ស
ហេតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ហេតុ
វិសមំ ន ចវេយ្យ វិសមានំ សង្ខារានំ ហេតុ វិសមេ

ពាក្យថា កុដិលោក គឺកុដិអបាយលោក ។ បេ ។ កុដិអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹង នូវកម្មណាមួយ កុដិលោក ថាមិនស្មើ ។

(៤៨) ពាក្យថា មិនគប្បីប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកម្មមិនស្មើនោះ អធិប្បាយថា មិនគប្បីប្រព្រឹត្តកាយកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកាយកម្មមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តវចីកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃវចីកម្មមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តមនោកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមនោកម្មមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តបាណាតិបាតមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃបាណាតិបាតមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តអទិន្នាទានមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃអទិន្នាទានមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តមុសាវាទមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមុសាវាទមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តបិសុណវាចាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃបិសុណវាចាមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តផរុសវាចាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃផរុសវាចាមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសម្ផប្បលាបៈមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសម្ផប្បលាបៈមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តអភិជ្ឈាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃអភិជ្ឈាមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តព្យាបាទមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃព្យាបាទមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសង្ខារពាំងឆ្ងាយមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសង្ខារពាំងឆ្ងាយមិនស្មើ

ន ចវេយ្យ វិសមានំ បញ្ហំ ការមកុណាមំ ហោតុ វិសមេ ន ចវេយ្យ វិសមានំ បញ្ហំ ជីវណាមំ ហោតុ វិសមេ ន ចវេយ្យ វិសមាយ ចេតនាយ ហោតុ វិសមាយ បត្ថនាយ ហោតុ វិសមាយ បណិធិយា ហោតុ វិសមំ ន ចវេយ្យ ន អាចវេយ្យ ន សមាចវេយ្យ ន សមាធាយ វត្តេយ្យាតិ ន តស្ស ហេតូ វិសមំ ចវេយ្យ ។

(๒๙) អប្បញ្ញាំ ជីវិតមាហុ ធីរាតិ ជីវិតន្តិ អាយុ បិតិ យបនា យាបនា ឋវិយនា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ ។ អបិច ទ្វីហិ ការណេហិ អប្បកំ ជីវិតំ បិតិបវត្តតាយ ឯ អប្បកំ ជីវិតំ សរសបវត្តតាយ ឯ អប្បកំ ជីវិតំ ។

កថំ បិតិបវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អតីតេ ចិត្តក្ខណេ ជីវិត្ថ ន ជីវតិ ន ជីវិស្សតិ ។ អនាគតេ ចិត្តក្ខណេ ជីវិស្សតិ ន ជីវតិ ន ជីវិត្ថ ។ បច្ចុប្បន្នេ ចិត្តក្ខណេ ជីវតិ ន ជីវិត្ថ ន ជីវិស្សតិ ។

មិនគប្បីប្រព្រឹត្តកាមគុណ ទាំង៥ មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកាមគុណទាំង៥ មិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តនីវរណៈទាំង ៥ មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃនីវរណៈទាំង ៥ មិនស្មើ មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បីប្រព្រឹត្តខ្ជិលច្រអូស មិនគប្បីប្រព្រឹត្តដោយប្រពៃ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន (នូវចេតនាជាដើម) មិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃចេតនាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃសេចក្តីប្រាថ្នាមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកិរិយាតំកល់ (ចិត្ត) មិនស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រព្រឹត្តនូវកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកម្មមិនស្មើនោះទេ ។

(៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា ធីរជនទាំងឡាយ បានពោលនូវជីវិតនេះ ថាតិច ត្រង់ពាក្យថា ជីវិត បានដល់អាយុ ការតាំងនៅ ការទៅ ការញុំាងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ការដើរទៅ ការប្រព្រឹត្តទៅ ការរក្សាការរស់នៅ ឥន្ទ្រិយគឺការរស់នៅ ។ មួយ៉ាងទៀត ជីវិតតិច ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺ ជីវិតតិច ព្រោះជាធម្មជាតតាំងនៅតិច ជីវិតតិច ព្រោះតិចរបស់ខ្លួនតិច ។

ជីវិតតិច ព្រោះជាធម្មជាតតាំងនៅតិច តើដូចម្តេច ។ សត្វដែលរស់នៅហើយ ក្នុងខណៈចិត្តជាអតីត មិនរស់នៅ នឹងមិនរស់នៅ ។ សត្វនឹងរស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្តជាអនាគត មិនរស់នៅ មិនរស់នៅហើយ ។ សត្វកំពុងរស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្តជាបច្ចុប្បន្ន មិនបានរស់នៅហើយ នឹងមិនរស់នៅ ។

ชีวิตํ อตฺตภาเว จ สุขทุกฺขา จ เกวลา
ฯกกจิตฺตสมายุตฺตา ลหุโสา ขเณ ขเณ[๑]
ขุทฺทาสีตีสหสฺสานิ ภวนฺติ ตีสุ ยาม สุ
น ภวฺวา เตปิ ชีวนฺติ ทุวีหิ จิตฺเตหิ สมาหิตา
เย นิรุทฺธา มรนฺตสฺส ตีสุ ยามสุ ฯ ฯน
สเทฺวว สนิสา ขณา ภตา อปฺปฏิสนฺธิกา
อนนฺตกา จ เย ภูตา เย จ ภูตา อนาคตา
ตถนฺตเร นิรุทฺธานิ เวสมฺมึ นตฺถิ ลกฺขเณ
อนิทฺธเนน น ชาเตา ปจฺจุปฺปนฺเน น ชีวิตํ
จิตฺตภงฺคมเตา[๒]เลา เตสา ปญฺญตฺติ ปรมตฺถิยา
ยถา นิชฺชา ปวตฺตนฺติ นทฺเธน ปวิณาทิตา
อจิรฏฺฐิกา[๓] ตตฺถิ สงฺขายคนปฺปฏฺยา
อนิชานคตา ภูตา ปุญฺเญ นตฺถิ อนาคเต

---

๑ ม. วิตฺเต ขเณ ฯ ๒ ม. จิตฺตภงฺคมเต ฯ ๓ ม. อจิรฏฺฐิกา ฯ

ដ៏វិត អត្តភាព សុខនឹងទុក្ខតាំងអស់ ប្រកបដោយខណៈ ចិត្តតែមួយ ព្រោះខណៈប្រព្រឹត្តទៅរហ័ស ពួកទេវតាណា ឋិតនៅអស់៨៤.០០០កល្ប ទេវតាទាំងនោះ មិនមែនប្រកបដោយចិត្តពីរ ហើយរស់នៅទេ ខន្ធតាំងឡាយណា របស់បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅក្តី រស់នៅក្តី រលត់ហើយក្នុងលោកនេះ ខន្ធតាំងអស់នោះ ក៏ដូចគ្នា ទៅបដិសន្ធិទៀតមិនបាន ខន្ធតាំងឡាយណា ដែលកន្លងជាលំដាប់ បែកធ្លាយហើយផង ខន្ធតាំងឡាយណា ជាអនាគតនឹងបែកធ្លាយផង សេចក្តីផ្សេងគ្នា នៃខន្ធតាំងឡាយជាបច្ចុប្បន្ន ដែលរលត់ហើយក្នុងចន្លោះនៃខន្ធតាំងពីរនោះ រមែងមិនមានក្នុងលក្ខណៈ សត្វលោកមិនមែនកើត ដោយអនាគតខន្ធ ដែលមិនទាន់កើត មិនមែនរស់នៅក្នុងបច្ចុប្បន្នទេ សត្វលោកស្លាប់ដោយការបែកធ្លាយនៃចិត្ត ការបញ្ចាត្តិប្រកបដោយបរមត្ថ ប្រែប្រួលទៅដោយឆន្ទៈ ដូចជាទីតាប រមែងប្រព្រឹត្តទៅដូច្នោះ វេទនាតាំងឡាយ មានសឡាយតនៈជាបច្ច័យ មានវារៈមិនដាច់តែងប្រព្រឹត្តទៅ ខន្ធតាំងឡាយដែលបែកធ្លាយហើយ ក៏មិនដល់នូវកិរិយាគំកល់ទុកទេ គំនរនៃខន្ធក្នុងអនាគតក៏មិនមាន

ឯវំ ខ្វាយេវ តំ ដ្ឋានំ អារព្ភ សាសបូបមា
ឯវ្ហានញ្ច ខ្វាយំ ភគ្គោ នេសំ បុរក្ខតោ[๑]
បលោភនញ្ច តំ ដ្ឋានំ បុរាណេហិ អមិស្សិតា
អនស្សនតោ អាយន្តិ ភគ្គា តច្ចន្តិ ទស្សនំ
វិដ្ឋប្បាទោវ អាកាសេ ឧប្បជ្ជន្តិ វយន្តិ ចាតិ ។
ឯវំ បឋមវត្ថុតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។

កថំ សរសបវត្ថុតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អស្សាសុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ បស្សាសុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ អស្សាសបស្សាសុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ មហាភូតុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ ឧស្ម័បនិពទ្ធំ ជីវិតំ កវឡិង្ការាហារុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ វិញ្ញាណុបនិពទ្ធំ ជីវិតំ ។ មូលម្បិ ឥមេសំ ទុព្ពលំ ។ បុព្ពហេតូបិ ឥមេសំ ទុព្ពលា ។ យេបិ បច្ចយា តេបិ ទុព្ពលា ។ យេបិ បភវិកា តេបិ ទុព្ពលា ។ សហភូបិ[๒] ឥមេសំ ទុព្ពលា ។

๑ ម. បុក្ខេ ។ ๒ ម. សហភូមិ ។

ខន្ធទាំង ៥ ក្នុងភពដែលកើតឡើងហើយ រមែងតាំងនៅ ឧបមាដូចជាគ្រាប់ស្ពៃ ដែលជាប់នឹងចុងដែកស្រួច កាលបើខន្ធទាំង ៥ កើតឡើងហើយ ការបែកធ្លាយ នៃខន្ធទាំងនោះ ក៏បិតនៅ ក្នុងខាងមុខ ឯសភាវៈដែលត្រូវវិនាសទាំង ៥ (ខន្ធ) ក៏ពុងបិតនៅ មិនច្រឡូកច្រឡំ ដោយខន្ធថាស់ទេ ពួកសត្វមកអំពីទីមើលមិនឃើញ តែងទៅកាន់ទីមើលមិនឃើញ មុនអំពីការបែកធ្លាយ តែងកើតឡើង ទាំងតែងវិនាសទៅវិញ ដូចជាផ្លេកបន្ទោរ ឰដ៏អាកាស ។

ដ៏វិតតិច ព្រោះការតាំងនៅតិច យ៉ាងនេះ ។

ដ៏វិតតិច ព្រោះកិច្ចរបស់ខ្លួនតិច តើដូចម្តេច ។ ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយដង្ហើមចូល ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយដង្ហើមចេញ ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយដង្ហើមចូលនឹងដង្ហើមចេញ ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយមហាភូតរូប ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយភ្នែងធាតុ ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយកវឡិង្ការាហារ ដ៏វិតជាប់ចំពាក់ដោយវិញ្ញាណ ។ មួលនៃធម៌ទាំងនេះ ក៏មានភង្គៈជាទីបំផុត ។ បុព្វហេតុទាំងឡាយ នៃធម៌ទាំងនេះ ក៏មានភង្គៈជាទីបំផុត ។ សូម្បីធម៌ទាំងឡាយណាជាបច្ចុប្បន្ន ធម៌ទាំងនោះ ក៏មានភង្គៈជាទីបំផុត ។ សូម្បីធម៌ទាំងឡាយណាជាដែនកើតមុន ធម៌ទាំងនោះ ក៏មានភង្គៈជាទីបំផុត ។ ពួកធម៌ដែលកើតជាមួយ នឹងធម៌ទាំងនេះ ក៏មានភង្គៈជាទីបំផុតដូចគ្នា ។

สมฺปยุตฺตาปิ ตเมสํ ธมฺมา ฯ สหชาปิ ตเมสํ ธมฺมา ฯ ยาปิ ปโยคสิกา สาปิ ธมฺมา ฯ อหเมว อิมสฺมึ ธมฺเม ตเม ฯ มเมว อิมสฺมึ ธมฺเม ตเม ฯ มยิ อิมสฺมึ ปริคฺคหเณ ตเม ฯ มเมว อิมสฺมึ ปริคฺคหเณ ตเม ฯ มยิ ปิ อิมสฺมึ ปริคฺคหเณ ตเม ฯ น จาปิ ปเรสุ มเมว อิมสฺมึ ธมฺเม ตเม ฯ โยปิ อิมสฺมึ ธมฺเม ตเม โส น วิชฺชติ ฯ น จ เกนจิ เกนจิ หายติ ฯ ภณฺฑฺยา[1] จ ตเม ปิ สพฺพเส ฯ ปุริเมปิ ปภาวิตา ตเม ฯ เยปิ ปภาวิตา เต ปุเรเมตา ฯ ปุริมาปิ จ ปจฺฉิมาปิ จ อหเมว อิมสฺมึ น เกนจิ อนุสิสฺสามิ ฯ ฌานสมาปตฺติยา อปฺปกา ปีติ ฯ

อปิจ จาตุมฺหาภิกาปิ เขฬา ปีติ อุจฺจาสยา มนุสฺสา อปฺปกา ปีติ ปริตฺตกา ปีติ ขณิกา ปีติ ลหุกา ปีติ ตนฺตา ปีติ อนุธาวนิยา ปีติ น จิรฏฺฐิติกา ปีติ ฯ ตาวตฺตสา เขฬา ฯ ยาวา เขฬา ฯ สุสิตาวา เขฬา ฯ นิมฺนานตา เขฬา ฯ

---

๑ ม. คนฺถา ฯ

ពួកធម៌ដែលសម្បយោគនឹងធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយ ។ សហជាតធម៌នៃធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយ ។ តណ្ហាណាជាគ្រឿងប្រកប តណ្ហានោះ មានកម្លាំងថយ ។ ធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងថយដានិច្ច ចំពោះគ្នានឹងគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ មិនទុនរកគ្នានឹងគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ ញុំាងគ្នានឹងគ្នាឲ្យធ្លាក់ចុះ ។ ព្រោះថា មិនបានជាទីពឹងដល់គ្នានឹងគ្នា ។ មួយទៀត ធម៌ទាំងនេះ មិនលើកតំកើងគ្នានឹងគ្នា ។ ធម៌ណា ជាអ្នកបង្កើត ធម៌នោះ មិនមានទេ ។ ធម៌នីមួយ មិនមែនសាបសូន្យ ដោយធម៌ណាមួយទេ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ បែកធ្លាយទៅ តាំងអស់ ។ ធម៌ទាំងនេះ កើតហើយ ដោយសារហេតុនឹងបច្ច័យជាខាងដើម ។ ហេតុនឹងបច្ច័យតាំងឡាយណាដែលឲ្យកើតមុន ហេតុនឹងបច្ច័យទាំងនោះ តំស្ងប់មុនទៅហើយ ។ ធម៌ទាំងឡាយខាងដើមនឹងខាងចុង មិនបានឃើញគ្នានឹងគ្នាក្នុងកាលណាឡើយ ។ ជីវិតតិច ព្រោះតិចរបស់ខ្លួនតិច យ៉ាងនេះ ។

មួយវិញទៀត មនុស្សទាំងឡាយ មានជីវិតតិច ជីវិតស្ងួតស្ងើ ជីវិតខ្វៃ ជីវិតមានក្នុងមួយខណៈ ជីវិតរហ័ស ជីវិតឆាប់ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនតាំងនៅអស់កាលយូរ បើប្រៀបធៀបនឹងជីវិតរបស់ពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកា ។ របស់ពួកទេវតាជាន់តាវត្តឹង្ស ។ របស់ពួកទេវតាជាន់យាមៈ ។ របស់ពួកទេវតាជាន់តុសិត ។ របស់ពួកទេវតាជាន់និម្មានរតី ។

បរមត្ថវិសវត្តិនំ នេកាន ។ ព្រហ្មកាយិកានំ នេកាន
ជីវិតំ ឧបាទាយ មនុស្សានំ អប្បកំ ជីវិតំ បរិត្តកំ
ជីវិតំ ថោកំ ជីវិតំ ខណិកំ ជីវិតំ លហុកំ ជីវិតំ
ឥត្តរំ ជីវិតំ អនេន្ធនីយំ ជីវិតំ ន ចិរដ្ឋិតិកំ ជីវិតំ ។ វុត្តំ
ហេតំ ភគវតា អប្បមិធំ កិក្ខវេ មនុស្សានំ អាយុ គម-
នីយោ សម្បរាយោ មគ្គាយ ផោដ្ឋព្ពំ កត្តព្ពំ កុសលំ
ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ ន តុ ជាតស្ស អមរណំ យោ
កិក្ខវេ ចិរំ ជីវតិ សោ វស្សសតំ អប្បំ វា កិយ្យោ ។

អប្បមាយុ មនុស្សានំ ហិ ឡេយ្យ នំ សុកោវិសោ
ចរេយ្យាទិត្តសីសោវ នត្ថិ មច្ចុស្ស ជាតមោ
អច្ចយន្តិ អហោរត្តា ជីវិតំ ឧបរុជ្ឈតិ
អាយុ ខីយតិ មច្ចានំ កុន្នទីនំវ ៣ឧកគ្គិ ។

អប្បញ្ញានំ ជីវិតមាហុ ធីរាតិ ធីរាតិ ឯតមាតិ ធីរ ។

របស់ពួកទេវតាជាន់ចតុម្មហារាជិកៈ ។ មនុស្សពាន់ឆ្នាំយមានជីវិតតិច ជីវិតស្អុបស្អើម ជីវិតខ្លី ជីវិតមានក្នុងមួយខណៈ ជីវិតរហ័ស ជីវិតធាប់ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនតាំងនៅអស់កាលយូរ បើប្រៀបធៀបនឹងជីវិត របស់ពួកទេវតាព្រហ្មកាយិកៈ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុពាន់ឆ្នាំយ អាយុរបស់មនុស្សពាន់ឆ្នាំយនេះតិច បុរសោកត្រូវទៅដោយពិត បុគ្គលគប្បីប៉ះពាល់ ដោយបញ្ញា ត្រូវធ្វើកុសល ត្រូវប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ បុគ្គលដែលកើតហើយ មិនមែនមិនស្លាប់ទេ ម្នាលភិក្ខុពាន់ឆ្នាំយ បុគ្គលណា រស់ទៅយ៉ាន់យូរ បុគ្គលនោះ គប្បីរស់ ទៅ ១០០ ឆ្នាំ តិចជាងនេះ ឬប្រើនជាងនេះ (មានខ្លះ) ។

> អាយុរបស់មនុស្សពាន់ឆ្នាំយតិច បុរសអ្នកមានប្រាជ្ញា គួរធុញ្ញទ្រាន់នឹងអាយុនុ៎ះ គប្បីប្រព្រឹត្ត ឲ្យដូចបុគ្គលដែលត្រូវក្តៅឆេះក្បាល ការមិនមកនៃមច្ចុ មិនមានទេ ថ្ងៃនឹងយប់ រមែងកន្ទក់ទៅ ជីវិតកំរិលតំរៅដែរ អាយុនៃសត្វពាន់ឆ្នាំយ រមែងអស់ទៅ ដូចទឹកនៃស្នឹងតូច ។ ។

អធិប្បាយពាក្យថា ជីវិតពាន់ឆ្នាំយ ពោលទូវដីជីវិតនេះថា តិច ត្រង់ពាក្យថា ជីវិតពាន់ឆ្នាំយ គឺឈ្មោះថា ជីវិត ព្រោះហេតុជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ។

ជិតំសម្ប្បដ្ឋាតំ ជីវ ។ ជិក្ខុតភាចាតំ ជីវ ។ ជី វុច្ចតំ
បញ្ញា យោ បញ្ញា បជាន្ធនា វិចយោ បវិចយោ
ធម្មវិចយោ សល្លក្ខណា ឧបលក្ខណា បច្ចុបលក្ខ-
ណា បណ្ឌិច្ចំ កោសល្លំ នេបុញ្ញំ វេភព្យា ចិន្តា ឧបប-
រិក្ខា ភូរី មេធា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្ប្បជញ្ញំ
បតោនោ បញ្ញា បញ្ចិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្ថំ
បញ្ញាចាសានោ បញ្ញាអាលោកោ បញ្ញា ជិភាសោ
បញ្ញាបជ្ជោតោ បញ្ញារតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ
សម្មាទិដ្ឋិ តាយ បញ្ញាយ សមង្គាភតត្តា ជីវ ។
អបិច ១ន្ធជីវ ជាតុជីវ អាយតនជីវ បជិច្ចសមុប្ប-
ធជីវ សតិប្បដ្ឋានជីវ សម្មប្បធានជីវ ឥទ្ធិបាទជីវ
ឥន្ទ្រិយជីវ ពលជីវ ពោជ្ឈង្គជីវ មគ្គជីវ ផលជីវ
និព្ភានជីវ ។ តេ ជីវ ធម្មាហំសុ មនុស្សានំ អប្បកំ
ជីវិតំ បរិត្តកំ ជីវិតំ ថោកំ ជីវិតំ ១ណិកំ ជីវិតំ
លហុកំ ជីវិតំ ឥត្តរំ ជីវិតំ អនេន្ធជីយំ ជីវិតំ

ឈ្មោះថា ឆវដន ព្រោះហេតុជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយប្រាជ្ញា ។ ឈ្មោះថា ឆវដន ព្រោះហេតុជាអ្នកតិះដៀលបាប ។ បញ្ញា លោកហៅថា ធម៌ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹង ការពិចារណា ការពិចារណាសព្វ ការពិចារណាធម៌ ការកំណត់ ការកំណត់មាំ ការកំណត់មាំមួន ភាពជាបណ្ឌិត ភាពជាអ្នកឈ្លាស ភាពជាអ្នកល្អិតល្អន់ ភាពជាអ្នកវាងវៃ ការគិត ការត្រិះរិះ ប្រាជ្ញាដូចជាផែនដី ប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយបង់ (នូវកិលេស) ប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹកនាំ ការយើញច្បាស់ ការដឹងខ្លួន បន្ទូញ គឺបញ្ញា បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ កម្មាំងគឺបញ្ញា សស្ត្រាគឺបញ្ញា ប្រាសាទគឺបញ្ញា ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ប្រទីបគឺបញ្ញា តែវគឺបញ្ញា ការមិនភាន់ច្រឡំ ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ឈ្មោះថា ឆវដន ព្រោះប្រកបព្រមដោយបញ្ញានោះ ។ មួយទៀត ពួកឆវដនខាងក្នុង ឆវដនខាងធាតុ ឆវដនខាងអាយតនៈ ឆវដនខាងបដិច្ចសមុប្បាទ ឆវដនខាងសតិប្បដ្ឋាន ឆវដនខាងសម្មប្បធាន ឆវដនខាងឥទ្ធិបាទ ឆវដនខាងឥន្ទ្រិយ ឆវដនខាងពលៈ ឆវដនខាងពោជ្ឈង្គ ឆវដនខាងមគ្គ ឆវដនខាងផល ឆវដនខាងព្រះនិព្វាន ។ ពួកឆវដនទាំងនោះ បានពោលយ៉ាងនេះថា មនុស្សទាំងឡាយ មានជីវិតតិច ជីវិតស្លួចស្ទើរ ជីវិតខ្លី ជីវិតប្រកបដោយទុក្ខៈ ជីវិតរហ័ស ជីវិតធាប់ ជីវិតមិនមាំមួន

ន ចិរដ្ឋិតិកំ ជីវិតន្តិ ឃវមាហំសុ ឃវំ កេឧន្តិ ឃវំ
កលាន្តិ ឃវំ ធិបយន្តិ ឃវំ ឥមេរវន្តីតិ អប្បញ្ហិនំ ជីវិ-
តមាហុ ធីរា ។ តេនាហ ភគវា

តស្មា ហិ សិក្ខេថ នវេវ ជន្តុ
យត្ថិញ្ចិ ជញ្ញា វិសមន្តិ លោកេ
ន តស្ស ហោត្វេ វិសមំ ចរេយ្យ
អប្បញ្ហិនំ ជីវិតមាហុ ធីរាតិ ។

(៥០) បស្សាមិ លោកេ បរិជន្តុមានំ
បវំ ឥមំ តណ្ហាភតំ ភវេសុ
ហីនា នរា មច្ចុមុខេ លបន្តិ
អវីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសុ ។

(៥១) បស្សាមិ លោកេ បរិជន្តុមានន្តិ បស្សាមីតំ
មំសចក្ខុនាបិ បស្សាមិ ទិព្វចក្ខុនាបិ បស្សាមិ បញ្ញា-
ចក្ខុនាបិ បស្សាមិ ពុទ្ធចក្ខុនាបិ បស្សាមិ សមន្តចក្ខុ-
នាបិ បស្សាមិ ឧក្កាមិ ពិលោកេមិ ឯជ្ឈាយាមិ ឧបបរិ-
ក្ខាមិ ។ លោកេតិ អបាយលោកេ មនុស្សលោកេ

ដ៏វិតមិនតាំងនៅអស់កាលយូរ ធីរជនតាំងខ្លាយ បានពោលយ៉ាងនេះ
សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធីរជនតាំងខ្លាយ បានពោលនូវដ៏វិតនេះ
ថា តិច ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ព្រោះហេតុនោះ ជនក្នុងសាសនានេះ គប្បីសិក្សា គប្បី
ដឹងនូវកម្មណាមួយ ក្នុងលោកថា មិនស្មើ មិនគប្បី
ប្រព្រឹត្ត នូវកម្មមិនស្មើ ព្រោះហេតុនៃកម្មមិនស្មើនោះទេ
ដ្បិតថា ធីរជនតាំងខ្លាយ បានពោលនូវដ៏វិតនេះថា តិច ។

(៩០) តថាគតឃើញ នូវពពួកសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាច
តណ្ហា ក្នុងកពតាំងខ្លាយ កំពុងញាប់ញ័រ ក្នុងលោក
នវជនតាំងខ្លាយថោកទាប មិនមានត្រួតត្រាក្នុងកពតូច
ទឹងកពធំតាំងខ្លាយទេ រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់មច្ចុ ។

(៩១) អធិប្បាយពាក្យថា ឃើញ (នូវពពួកសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រ
ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ឃើញ គឺឃើញដោយមំសចក្ខុក្តី ឃើញដោយ
ទិព្វចក្ខុក្តី ឃើញដោយបញ្ញាចក្ខុក្តី ឃើញដោយពុទ្ធចក្ខុក្តី មើល
ឃើញ ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាមើល ដោយសមន្ត-
ចក្ខុក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក

เนรยิโกเ ขฺฌายิโกเ ชาตุยิโกเ อายตนิโก-
เก ฯ ปริฬาหวนฺตานิ ตณฺหาฬาหนาย ฬาหวนฺตานิ ทิฏฺ-
ฬาหนาย ฬาหวนฺตานิ กิเลสฬาหนาย ฬาหวนฺตานิ ปริฬา-
หนาย ฬาหวนฺตานิ วิฆาตฬาหนาย ฬาหวนฺตานิ ทุจฺจริ-
ตฬาหนาย ฬาหวนฺตานิ รตฺตกเณน ฬาหวนฺตานิ ทุฏฺฐโท-
สเณน ฬาหวนฺตานิ มุยฺหนโมหเณน ฬาหวนฺตานิ วินิพนฺธนา-
เณน ฬาหวนฺตานิ ปรามฏฺฐทิฏฺฐิยา ฬาหวนฺตานิ วิกฺเขปคต-
ทุพฺภเณน ฬาหวนฺตานิ อนิฏฺฐคนฺธวิจิกิจฺฉาย ฬาหวนฺตานิ ถาม-
คตานุสเยหิ ฬาหวนฺตานิ ลาเกน ฬาหวนฺตานิ อลา-
เกน ฬาหวนฺตานิ ยเสน ฬาหวนฺตานิ อยเสน ฬาหวนฺตานิ
ปริสฺสายา ฬาหวนฺตานิ ฉิทฺทาย ฬาหวนฺตานิ สุเขน ฬาหวนฺตานิ
ทุกฺเขน ฬาหวนฺตานิ ชาติยา ฬาหวนฺตานิ ชราย ฬาหวนฺตานิ
พฺยาธิยา ฬาหวนฺตานิ มรเณน ฬาหวนฺตานิ โสกปริเทว-
ทุกฺขโทมนสฺสุปายาเสหิ ฬาหวนฺตานิ เนรยิเกน

ទេវលោក ១ ឆន្នលោក ជាតុលោក អាយតនលោក ៦ ពាក្យថា កំពុងញាប់ញ័រ គឺកំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះតណ្ហា កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះទិដ្ឋិ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះកិលេស កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះឆន្ទៈជាគ្រឿងប្រកប កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះវិចារ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រព្រោះទុច្ចរិត កំពុងញាប់ញ័រ ដោយតម្រេកដែលត្រេកអរហើយ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយទោសៈដែលប្រទូស្តហើយ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយមោហៈដែលវង្វេងហើយ ញាប់ញ័រ ដោយមានះ ដែលជាប់ចំពាក់ហើយ ញាប់ញ័រ ដោយទិដ្ឋិដែលស្អប់អង្អែលហើយ ញាប់ញ័រ ដោយទុច្ចរិតៈ ដែលដល់នូវសេចក្តីរាយមាយ ញាប់ញ័រ ដោយវិចិកិច្ឆា ដែលដល់នូវសេចក្តីមិនជាប់ស្រេច ញាប់ញ័រ ដោយអនុស័យ ដែលដល់នូវតំណាំង ញាប់ញ័រ ដោយលាភ ញាប់ញ័រ ដោយអលាភ ញាប់ញ័រ ដោយយស ញាប់ញ័រ ដោយការមិនមានយស ញាប់ញ័រ ដោយសេចក្តីសរសើរ ញាប់ញ័រ ដោយនិន្ទា ញាប់ញ័រ ដោយសុខ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ញាប់ញ័រ ដោយជាតិ ញាប់ញ័រ ដោយជរា ញាប់ញ័រ ដោយព្យាធិ ញាប់ញ័រ ដោយមរណៈ ញាប់ញ័រ ដោយសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ ឧបាយាសៈ ទាំងឡាយ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ដែលតើតក្នុងនរក

ទុក្ខេន ជរូមានំ តិរច្ឆានយោនិកេន ទុក្ខេន ជរូមានំ
បិត្តវិសយិកេន ទុក្ខេន ជរូមានំ មានុសកេន ទុក្ខេន
ជរូមានំ តម្ភោក្កន្តិមូលកេន ទុក្ខេន ជរូមានំ តព្ភ
បិតិមូលកេន ទុក្ខេន ជរូមានំ តព្ភវុដ្ឋានមូលកេន
ទុក្ខេន ជរូមានំ ជាតិសម្ភុបនិពន្ធិកេន ទុក្ខេន
ជរូមានំ ជាតិសម្ភុបភរណេយ្យកេន ទុក្ខេន ជរូមានំ
អង្គុបក្កមេន ទុក្ខេន ជរូមានំ បរុបក្កមេន ទុក្ខេន
ជរូមានំ ទុក្ខទុក្ខេន ជរូមានំ សង្ខារទុក្ខេន ជរូ-
មានំ វិបរិណាមទុក្ខេន ជរូមានំ ចក្ខុរោគេន ទុក្ខេន
ជរូមានំ សោតរោគេន ទុក្ខេន ជរូមានំ ឃានរោ-
គេន ទុក្ខេន ជិវ្ហារោគេន ទុក្ខេន កាយរោគេន
ទុក្ខេន សីសរោគេន ទុក្ខេន កណ្ណរោគេន មុខរោ-
គេន ទន្តរោគេន កាសេន សាសេន បិនាសេន
ឌាហេន ជរេន កុច្ឆិរោគេន មុច្ឆាយ បក្ខន្ធិកាយ
សូលាយ វិសូចិកាយ កុដ្ឋេន គណ្ឌេន កិលាសេន
សោសេន អបមារេន ឧន្មាយ កណ្ឌាយ កុដ្ឋាយ រា-
សាយ វិតច្ឆិកាយ លោហិតេន បិត្តេន មធុមេហេន

ញាប់ញ័រដោយទុក្ខ ដែលកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ដែលកើតក្នុងបិត្តិវិស័យ ញាប់ញ័រដោយទុក្ខ ដែលកើតជាមនុស្ស ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខមានបុរេកាន់គតិជាហេតុ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ មានការបិតនៅក្នុងគតិជាហេតុ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ មានការចេញចាកគតិជាហេតុ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ដែលជាប់ចំពាក់របស់សត្វ ដែលកើតហើយ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ដែលបណ្តាលអំពីបុគ្គលដទៃ របស់សត្វដែលកើតហើយ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ព្រោះព្យាយាមសម្រាប់ខ្លួន ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ព្រោះព្យាយាមសម្រាប់អំពីបុគ្គលដទៃ ញាប់ញ័រដោយទុក្ខទុក្ខ (កាយិកទុក្ខទឹងចេតសិកទុក្ខ) ញាប់ញ័រ ដោយសង្ខារទុក្ខ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ព្រោះការប្រែប្រួល ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ព្រោះចក្ខុរោគ ញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខ ព្រោះសោតរោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះឃានរោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះដីវ្ហារោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះកាយរោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះសីសរោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះកណ្ណរោគ មុខរោគ ទន្តរោគ ក្អក ហឺត ឫសដូងប្រមុះ ក្តៅក្រហាយ គ្រាំគ្រា រោគក្នុងផ្នែ ជ្រប់ បុះឈាម បុកសៀត បុះរាគ ឃ្លង់ ពក ស្រែង រើងរៃ ឆ្អឹតជ្រូក ដំបូចពិស រមាស់កម រោគក្នុងទីខ្វារដោយក្រចក ឃ្លង់ដែក ឈាម ប្រមាត់ ទឹកមូត្រផ្អែម

อิสายเย ปิฏฺฐิกาเย ภคนฺทลายเย ปิตฺตสมุฏฺฐาเนน อาพาเธน เสมฺหสมุฏฺฐาเนน อาพาเธน วาตสมุฏฺฐาเนน อาพาเธน สนฺนิปาตเกน อาพาเธน อุตุปริณามเชน อาพาเธน วิสมปริหารเชน อาพาเธน โอปกฺกมิเกน อาพาเธน กมฺมวิปากเชน อาพาเธน สีเตน อุณฺหาย ชิฆจฺฉาย ปิปาสาย อุจฺจาเรน ปสฺสาเวน ฑํสมกสวาตาตปสิริสปสมฺผสฺเสน อุกฺโกฏ มาตุมรณาน อุกฺโกฏ ปิตุมรณาน อุกฺโกฏ ภาตุมรณาน อุกฺโกฏ ภคินีมรณาน อุกฺโกฏ ปุตฺตมรณาน อุกฺโกฏ ธีตุมรณาน อุกฺโกฏ ญาติพฺยสเนน โภคพฺยสเนน โรคพฺยสเนน สีลพฺยสเนน ทิฏฺฐิพฺยสเนน อุกฺโกฏ ชาติธมฺมาน ชราธมฺมาน พฺยาธิธมฺมาน มรณธมฺมาน สมฺปราเยธมฺมาน ปสฺสามิ อหมฺปิ เอวเมว ชาติธมฺโม ชราธมฺโม พฺยาธิธมฺโม มรณธมฺโม สมฺปราเยธมฺโม ปสฺสามิ เอวเมว ปริปูรมาน ฯ

(๕๒) ปฐมาย ตณฺหาย ตณฺหาคตา ทุเวสฺสา ปชา สตฺตา-ทิวจนา ฯ ตณฺหาย รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา

ឫសដូងដុះ បូស ឫសដូងចុត អាពាធតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាពាធតាំងឡើងអំពីស្លេស្ម អាពាធតាំងឡើងអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីធាតុទាំង៤ ប្រជុំគ្នា អាពាធកើតអំពីរដូវប្រែប្រួល អាពាធកើតអំពីការប្រកបរបបមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាម (របស់គេមានវ័យចង់ជាដើម) អាពាធកើតអំពីផលនៃកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ទុច្চារៈ បស្សាវៈ ទុក្ខដោយសម្ផស្សនៃរោមមូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់ពូជនីពស់ធំ ទុក្ខព្រោះស្លាប់មាតា ទុក្ខព្រោះស្លាប់បិតា ទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនប្រុស ទុក្ខព្រោះស្លាប់បងប្អូនស្រី ទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនប្រុស ទុក្ខព្រោះស្លាប់កូនស្រី ទុក្ខព្រោះវិនាសញាតិ វិនាសភោគៈ វិនាសព្រោះរោគ វិនាសសីល វិនាសទិដ្ឋិ តថាគត យើញ ម៉ើល ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាយើញ (នូវពួកសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រចំប្រប់ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ រន្ធត់ រន្ធត់ខ្លាំង រន្ធត់ក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើញ (នូវពួកសត្វ) កំពុងញាប់ញ័រក្នុងលោក ។

(៩២) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអណាចតណ្ហា ក្នុងកពពាំងឆ្អាយ ត្រង់ពាក្យថា ពួកសត្វ គឺជាឈ្មោះនៃសត្វ ។ ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់ រូបតណ្ហា សទ្ទតណ្ហា គន្ធតណ្ហា

វេសតណ្ហា ជោដ្ឋព្វតណ្ហា ឯម្ចតណ្ហា ។ តណ្ហាតតិំ តណ្ហាតតំ តណ្ហាឆុតតំ តណ្ហាឆុសដំ តណ្ហាយោបដ្ឋំ តណ្ហាយ បតិតំ អភិភូតំ បរិយោនិដ្ឋចិត្តំ ។ ភវេសុតិ កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេតិ បដិ ឝមំ តណ្ហាតតំ ភវេសុ ។

(៥៣) ហីនា ធភ មក្ខុមុខេ លបដ្ឋតិ ហីនា ធភតិ ហីនេន កាយកម្មេន សម្មដ្ឋាតតិ ហីនា។ ហីនេន វចីកម្មេន សមដ្ឋាតតិ ហីនា ។ ហីនេន មនោកម្មេន សមដ្ឋាតតិ ហីនា ។ ហីនេន ឆាណាតិឆានេន សមដ្ឋាតតិ ហីនា ។ ហីនេន អនិដ្ឋានេន ។ ហីនេន កាមេសុមិដ្ឋាចារេន ។ ហីនេន មុសាវាទេន ។ ហីនាយ បិសុណាយ វាចាយ ។ ហីនាយ ផរុសាយ វាចាយ ។ ហីនេន សម្ផប្បលាបេន ។ ហីនាយ អភិជ្ឈាយ ។ ហីនេន ព្យាបាទេន ។ ហីនាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ។ ហីនេហិ សង្ខារេហិ ។

รสตณฺหา ผสฺสปฏิสญฺญุตฺตตณฺหา ธมฺมตณฺหา ฯ ពាក្យថា លុះក្នុងតណ្ហា គឺនៅក្នុងតណ្ហា ទៅតាមតណ្ហា ផ្សាយទៅតាមតណ្ហា លិចចុះក្នុងតណ្ហា ជាប់ក្នុងតណ្ហា (ត្រូវតណ្ហា) គ្របសង្កត់ហើយ មានចិត្ត (ត្រូវតណ្ហា) សង្កត់សង្កិនហើយ ฯ ពាក្យថា កពពាំងឆ្អាយ ចានដល់ កាមកព រូបកព អរូបកព ហេតុនោះ (ព្រះដ៏ត្រាស់ថា) ពួកសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាចតណ្ហា កុងកពពាំងឆ្អាយ ฯ

(๔๓) អធិប្បាយពាក្យថា នរជនពាំងឆ្អាយ ថោកថាប រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ត្រង់ពាក្យថា នរជនពាំងឆ្អាយថោកថាប គឺនរជនថោកថាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយកាយកម្ម ដ៏ថោកថាប ฯ នរជនថោកថាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយវចីកម្ម ដ៏ថោកថាប ฯ នរជនថោកថាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយមនោកម្ម ដ៏ថោកថាប ฯ នរជនថោកថាប ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយបាណាតិបាត ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយអទិន្នាទាន ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយកាមេសុមិច្ឆាចារ ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយមុសាវាទ ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយបិសុណាវាចា ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយផរុសវាចា ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយសម្ផប្បលាបៈ ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយអភិជ្ឈា ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយព្យាបាទ ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដ៏ថោកថាប ฯ ដោយសង្ខារពាំងឆ្អាយ ដ៏ថោកថាប ฯ

ហីនេហិ បញ្ចហិ ការមត្តេហិ ។ ហីនេហិ បញ្ច-
ហិ ឆវារណេហិ ។ ហីនាយ ទេវនាយ ។ ហីនាយ
បត្ថនាយ ។ ហីនាយ បណិធិយា សមង្គីភតានំ ហីនា
នំ ហីនា ឋិមការ លាមការ ជគ្គនត្ថាយ បវត្តានំ ហីនា
នាភ ។ មច្ចុមុខេ លបដ្ឋីតំ មច្ចុមុខេ មារមុខេ មរណ-
មុខេ មច្ចុប្បត្តា មច្ចុសម្បត្តា មច្ចុគាកតា មារប្បត្តា
មារសម្បត្តា មារុគាកតា មរណប្បត្តា មរណសម្បត្តា
មរណុគាកតា លបដ្ឋំ លាលបដ្ឋំ សោចដ្ឋំ កិលមដ្ឋំ
បរិទេវដ្ឋំ ខុរត្តាឡ្ហី កដ្ឋដ្ឋំ សម្ភោហំ អាបជ្ជដ្ឋីតំ
ហីនា នាភ មច្ចុមុខេ លបដ្ឋំ ។

(៥៤) អរីតតណ្ហាសេ ភវាភវេសុតំ តណ្ហាតំ
រូបតណ្ហា ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហា ។ ភវាភវេសុតំ
ភវាភវេ កម្មភវេ បុនព្ភវេ កាមភវេ កម្មភវេ
កាមភវេ បុនព្ភវេ រូបភវេ កម្មភវេ រូបភវេ
បុនព្ភវេ អរូបភវេ កម្មភវេ អរូបភវេ បុនព្ភវេ

ដោយកាមគុណទាំង៥ ដ៏ថោកទាប ។ ដោយនីវរណៈទាំង ៥ ដ៏ថោកទាប ។ ដោយចេតនា ដ៏ថោកទាប ។ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ដ៏ថោកទាប ។ នវនថោកទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ កំទេច កំទី ព្រោះហេតុជាអ្នកប្រកបដោយការគំកល់ចិត្ត ដ៏ថោកទាប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នវនទាំងឡាយថោកទាប ។ ពាក្យថា រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ សេចក្តីថា ពួកជនដល់នូវមច្ចុ ដល់ព្រមនូវមច្ចុ ចូលទៅរកមច្ចុ ដល់នូវមារ ដល់ព្រមនូវមារ ចូលទៅរកមារ ដល់នូវមរណៈ ដល់ព្រមនូវមរណៈ ចូលទៅរកមរណៈ រមែងយំ យំរៀបរាប់ សោកសោក លំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រូង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ក្នុងមាត់នៃមារ ក្នុងមាត់នៃមរណៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នវនទាំងឡាយថោកទាប រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ។

(៥៤) អធិប្បាយពាក្យថា មិនទាន់កន្លងនូវតណ្ហា ក្នុងកពតូចនឹងកពធំទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា តណ្ហា ជាន់ដល់ រូបតណ្ហា ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថា ក្នុងកពតូចនឹងកពធំទាំងឡាយ គឺក្នុងកម្មកពបុនព្ភព ឈ្មោះថាក្នុងកពតូចនឹងកពធំ គឺថាក្នុងកាមកព ឈ្មោះកម្មកព ក្នុងកាមកព ឈ្មោះបុនព្ភព ក្នុងរូបកព ឈ្មោះកម្មកព ក្នុងរូបកព ឈ្មោះបុនព្ភព ក្នុងអរូបកព ឈ្មោះកម្មកព ក្នុងអរូបកព ឈ្មោះបុនព្ភព

បុនប្បុនំ ភវេ បុនប្បុនំ តតិយា បុនប្បុនំ ឧបបត្តិយា បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយា បុនប្បុនំ អត្តភាវាភិនិព្ពត្តិយា ។ អវីតតណ្ហោ សេតិ អវីតតណ្ហា អវិគតតណ្ហា អប្បត្ត-តណ្ហា អវន្តតណ្ហា អមុត្តតណ្ហា អប្បហីនតណ្ហា អប្បដិនិស្សដ្ឋតណ្ហាតិ អវីតតណ្ហោ សេ ភវាភវេសុ ។ តេនាហ ភគវា

បស្សាមិ លោកេ បរិដ្ឋមានំ
បជំ ឥមំ តណ្ហាគតំ ភវេសុ
ហីនា ឆរា មច្ចុមុខេ លបន្តិ
អវីតតណ្ហោ សេ ភវាភវេសូតិ ។

(๙๕) មមាយិតេ បស្សថ ជន្តុមានេ
មច្ឆេ អបេក្ខានកឱណសោតេ
ឯតម្បិ ទិស្វា អមមោ ចរេយ្យ
ភវេសុ អាសត្តិមកុព្ពមានោ ។

(๙๖) មមាយិតេ បស្សថ ជន្តុមានេតំ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។

គឺថា ក្នុងការកើតរឿយ ។ ការចៅរឿយ ។ ចុបបត្តិរឿយ ។ បដិសន្ធិរឿយ ។ ការញ៉ាំងអត្តភាព ឲ្យកើតឡើងរឿយ ។ ពាក្យថា មិនកន្ទងតណ្ហា គឺ មិនកន្ទងតណ្ហា មិនប្រាសចាកតណ្ហា មានតណ្ហាមិនឃ្លាតចេញ មានតណ្ហាមិនខ្ចាត់ចាល មិនរួចចាកតណ្ហា មិនលះបង់តណ្ហា មិនរលាស់ចោលតណ្ហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនកន្ទងតណ្ហា ក្នុងកពតូចនឹងកពធំតាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតឃើញនូវពួកសត្វនេះ ដែលលុះក្នុងអំណាចតណ្ហា ក្នុងកពតាំងឡាយ កំពុងញាប់ញ័រក្នុងលោក នរជនតាំងឡាយថោកថាប មិនកន្ទងតណ្ហា ក្នុងកពតូចនឹងកពធំតាំងឡាយ រមែងយំរៀបរាប់ ក្នុងមាត់នៃមច្ចុ ។

(៥៥) អ្នកតាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីអាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច តាំងមានទ្រឹទឹកអស់ហើយ បុគ្គលមិនមានអាល័យ លុះឃើញទោសនេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្ត មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងកពតាំងឡាយ ។

(៥៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកតាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វ ដែលមានសេចក្តីអាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ត្រង់ពាក្យថា អាល័យ ឯានដល់អាល័យ ២ យ៉ាង អាល័យគឺតណ្ហា ១ អាល័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។

กตมํ ตณฺหามหนฺตฺตํ ฯ ยาวตา ตณฺหาสงฺ-
ขาตา สีมกตา มริยาทิกตา ขณฺฑิกตา ปริยนฺติกตา
ปริกฺขิตฺตา มหายิตา สนฺธิ มหิ ปลิ มหิ ปลิกฺขา มหิ
ปลิคฺคาตา มหิ มหา รูปา สทฺทา คนฺธา รสา ผොට්ඨ-
ව්‍ය අตฺถรณา ปาปุรณา ธาสีธาสา อาเอฬฺหา
กุกฺกุฬสูกรา หตฺถิควสฺสวฬวา ขෙත්තං වත්ථු หිරญฺ
สุวณฺณา คามนิคมราชธานิโย รฏฺฐญฺจ ชනපදො จ
โกโสจ โกොට්ඨාගාරญฺจ โกවලมฺปิ มหาปථวึ
ตณฺหาวเสන มหายนฺติ ยาวตา อฏฺฐสตตณฺหาวิจริตานิ
สนฺธิ ตณฺหามหนฺตฺตํ ฯ

กตมา นิทฺเทสา ฯ วีสติวตฺถุกา สกฺกายทิฏฺ-
ธิสวตฺถุกา มิจฺฉาทิฏฺฐิ ธิสวตฺถุกา อนฺตคฺคาหิกา ทิฏฺฐิ ยา
ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตารො ทිට්ඨිවිසූකා-
යිකං ทිට්ඨිවිප්ඵන්දිතං ทිට්ඨිසඤฺโญชනං กාโยฆ ยධිට්ඨා-
නාภිนිවෙසො ปරามාසො กුම්මග්ගො มිච්ฉාปථො มිච්ඡත්ตං
ติตฺถายตනං วิปริยෙසග්คාโฆ วිපරීතග්คාโฆ วිපල්ලා-
සග්คාโฆ มිච්ฉාตාโฆ อยාථාවකสฺมිං යාථාවකනฺติ
กාโฆ යාවතา ทිට්ඨිගතානි ගහนං ทිට්ඨිමහนฺตฺตං ฯ

អាល័យគឺតណ្ហា តើដូចម្តេច ? កំណត់ដែន កំណត់ទី កំណត់ផ្សារ កំណត់ផ្ទុំវិញ ការហួងហែង ការអាល័យ ដោយចំណែកនៃតណ្ហា មានប្រមាណណាថា នេះរបស់អញ នុ៎ះរបស់អញ ប៉ុណ្ណេះរបស់អញ មានប្រមាណប៉ុណ្ណេះរបស់អញ រូប: សទ្ទ: គន្ធ: រស: ផោដ្ឋព្ព: របស់អញ គ្រឿងកម្រាល គ្រឿងស្បែកពាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ លា ស្រែ ចម្ការ ច្រកគ្រាក់ មាស ស្រូក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង របស់អញ សូម្បីបុគ្គលប្រកាន់ផែនដីធំពាសពេញ ដោយអំណាចនៃតណ្ហា ពាសតណ្ហាវិបរីត ១០៨ ជាកំណត់ នេះ ឈ្មោះថា អាល័យគឺតណ្ហា ។

អាល័យគឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ? សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិណា មានសភាពយ៉ាងនេះ ជំណឿរគឺទិដ្ឋិ ការសាំញ៉ាំគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ ការញាប់ញ័រគឺទិដ្ឋិ សញ្ញោជន:គឺទិដ្ឋិ ការកាន់ ការប្រកាន់ ប្រកាន់មាំ ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពខុស កំពង់នឹងអណ្តូង ការកាន់ដោយការស្មើងកខុស ការប្រកាន់វិបរីត ការវិបល្លាស ការកាន់ខុស ការប្រកាន់ក្នុងវត្ថុមិនពិត ថាជារបស់ពិត ទិដ្ឋិតាំង ៦២ តាំងប៉ុន្មាន នេះ ឈ្មោះថា អាល័យគឺទិដ្ឋិ ។

មមាយិតេ បស្សថ ឆន្ទូមានេតំ មមាយិតវត្ថុអច្ចេ-
ធសង្ខ្លោបំ ឆន្ទូនិ អច្ចិដ្ឋន្តេបំ ឆន្ទូនិ អច្ចន្តេបំ ឆន្ទូនិ
មមាយិតវត្ថុវិបរិណាមសង្ខ្លោបំ ឆន្ទូនិ វិបរិណាម-
ន្តេបំ ឆន្ទូនិ វិបរិណាតេបំ ឆន្ទូនិ សម្ផន្ទូនិ[1] វិប្ផន្ទូនិ
វេធន្តិ បវេធន្តិ សម្បវេធន្តិ[2] ឯវំ ឆន្ទូមានេ សម្ផន្ទូ-
មានេ វិប្ផន្ទូមានេ វេធមានេ បវេធមានេ សម្បវេធ-
មានេ បស្សថ ឧក្កិដ្ឋំ ឱលោកេថ ឯដ្ឋាយំ ខុប-
បរិក្ខាជាតំ មមាយិតេ បស្សថ ឆន្ទូមានេ ។

[៥៧] មច្ចុវ អប្បាធកុំណាសោតេតំ យថា
មច្ចា អប្បាធកេ បរិត្តាធកេ ខុធកបរិយោធានេ
កាកេហិ វា កុលលេហិ វា ពលាកេហិ វា បរិ-
ចាតយមានា ខុក្កិបិយមានា ខជ្ជមានា ឆន្ទូនិ
សម្ផន្ទូនិ វិប្ផន្ទូនិ វេធន្តិ បវេធន្តិ សម្បវេធន្តិ
ឯវមេវ បជា មមាយិតវត្ថុអច្ចេធសង្ខ្លោបំ ឆន្ទូនិ

---

១ ម.ម.បឯន្ទូនិ សម្ផន្ទូនិ ។ ២ ម.ម. វេធន្តិ បវេធន្តិ សម្បវេធន្តិ ។

ពាក្យថា ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីអាល័យ កំពុងតែញាប់ញ័រ សេចក្តីថា ពួកនរជនមានសេចក្តីរង្គើស ក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុ ដែលខ្វួនអាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ កាលគេកំពុងដណ្តើមយក ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលគេដណ្តើមយកហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ មានសេចក្តីរង្គើស ក្នុងការប្រែប្រួល នៃវត្ថុដែលខ្លួនអាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ ញាប់ញ័រខ្លាំង ញាប់ញ័រផ្សេងៗ រន្ធត់ រន្ធត់ខ្លាំង រន្ធត់ដោយអាការខ្លាំងពួន អ្នកចាំងឡាយ ចូរមើល ចូរឃើញ ចូរត្រេកមើល ចូរសំឡឹងមើល ចូរពិចារណាមើល នូវពួកសត្វកំពុងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រដោយអាការខ្លាំងពួន ញាប់ញ័រផ្សេងៗ រន្ធត់ រន្ធត់ខ្លាំង រន្ធត់ដោយអាការខ្លាំងពួន យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចាំងឡាយ ចូរមើលពួកសត្វដែលមានសេចក្តីអាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ។

(៥៧) ពាក្យថា ដូចពួកត្រី ក្នុងទីមានទឹកតិច ទាំងមានទឹកអស់ហើយ សេចក្តីថា ពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច មានទឹកស្តួចស្តើង មានទឹកអស់ហើយ ត្រូវពួកក្អែកក្តី ពួកត្រដក់ក្តី ពួកកុកក្តី បៀតបៀនចឹកលើកឡើង ពាំស៊ី កំញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រសព្វ ញាប់ញ័រផ្សេងៗ រន្ធត់ រន្ធត់ខ្លាំង រន្ធត់សព្វសាច់ យ៉ាងណាមិញ ពួកសត្វដែលមានសេចក្តីរង្គើស ក្នុងការដណ្តើមយកវត្ថុដែលខ្លួនអាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ

អច្ចិដ្ឋេបិ ដយ្ហន្តិ អច្ចិម្ហេបិ ដយ្ហន្តិ មមាយិតវត្ថុវិបរិ-
ណាមសញ្ញិនោបិ ដយ្ហន្តិ វិបរិណាមេបិ ដយ្ហន្តិ វិបរិ-
ណាមេបិ ដយ្ហន្តិ សមុដ្ឋន្តិ វិបុដ្ឋន្តិ វេឌេន្តិ បរិវេឌេន្តិ
សម្បរិវេឌ្ឍន្តិ តេ ច្ចេវ អបេក្ខានកា ឥណាសោតេ។

(៥៨) ឯតម្បិ និស្សាយ អមមោ ចរេយ្យាតិ ឯតំ អា-
ធារំ និស្សាយ បស្សទ្ធា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូ-
តំ កត្វា មមត្តេស្វេតំ ឯតម្បិ និស្សាយ។ អមមោ ចរេ-
យ្យាតិ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមម-
ត្តញ្ច។ បេ។ អយំ តណ្ហាមមត្តំ។ បេ។ អយំ ទិដ្ឋិម-
មត្តំ។ តណ្ហាមមត្តំ បហាយ ទិដ្ឋិមមត្តំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា
ចក្ខុំ អមមាយន្តោ សោតំ អមមាយន្តោ ឃានំ អមមា-
យន្តោ ជិវ្ហំ អមមាយន្តោ កាយំ អមមាយន្តោ មនំ
អមមាយន្តោ រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ កុលំ
គណំ អាវាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរំ
បិណ្ឌបាតំ សេនាសនំ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ

កាលគេកំពុងដណ្តើម ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលគេ ដណ្តើមហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ មានសេចក្តីរង្គើសក្នុងការប្រែប្រួលនៃវត្ថុដែលខ្លួនអាល័យ ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ញាប់ញ័រខ្លះ កាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ញាប់ញ័រខ្លះ ញាប់ញ័រសព្វ ញាប់ញ័រផ្សេង ។ វន្ទត់ វន្ទត់ភ្ញាំង វន្ទត់សព្វសាច់ កំយ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច ទាំងមានទៀតអស់ហើយ ។

(៤៨) ពាក្យថា បុគ្គលមិនមានអាល័យ លុះឃើញទោសនេះ ហើយ គប្បីប្រតិត្ត គឺឃើញ ម៉ែល ថ្នឹង ពិចារណា សំដែងឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវទោសនេះ ក្នុងអាល័យទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញទោសនេះ ។ ពាក្យថា អាល័យ ក្នុងបទថា បុគ្គលមិនមានអាល័យ គប្បីប្រព្រឹត្ត ឲ្យដល់អាល័យ ២ អាល័យគឺតណ្ហា ១ អាល័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ អាល័យគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ អាល័យគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលលះអាល័យគឺតណ្ហា រលាស់ចោលអាល័យគឺទិដ្ឋិ មិនប្រកាន់ចក្ខុ មិនប្រកាន់សោតៈ មិនប្រកាន់ឃានៈ មិនប្រកាន់ជិវ្ហា មិនប្រកាន់កាយ មិនប្រកាន់ចិត្ត មិនប្រកាន់ មិនទទួល មិនស្ទាបអង្អែល មិនប្រកាន់ស្អិត នូវរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ទាំងឡាយ ត្រកូល ពួក អារ៉ាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ បរិក្ខារគឺថ្នាំ ជាបច្ច័យដល់ជម្ងឺ

កាមជាតុំ រូបជាតុំ អរូបជាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូបភវំ សញ្ញាភវំ អសញ្ញាភវំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវំ ឯកវោការភវំ ចតុវោការភវំ បញ្ចវោការភវំ អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ធម្មំ សុតមុត្តវិញ្ញាតព្ពេ ធម្មេ អមមាយេន្តោ អក្ខណ្ឌេន្តោ អបភមសន្តោ អនតិធាវន្តោ ចវេយ្យ វិមាវេយ្យ ឥរិយេយ្យ វិត្តេយ្យ ចាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យាតិ ឯតម្បិ ធិស្សា អមមោ ចវេយ្យ។

(៥៩) ភវេសុ អាសត្តិមកុព្ពមានោតិ ភវេសុតិ កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ។ អាសត្តិ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភគោ សាភគោ។ បេ។ អតិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ។ ភវេសុ អាសត្តិមកុព្ពមានោតិ ភវេសុ អាសត្តិំ អកុព្ពមានោ ឆន្ទំ បេមំ ភតិំ ១ន្តិ អកុព្ពមានោ អជនយមានោ អសញ្ជនយមានោ អនិព្ពត្តយមានោ អនតិនិព្ពត្តយមានោតិ ភវេសុ អាសត្តិមកុព្ពមានោ។

កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ធម៌ដែលគេគប្បីឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ប្អូជឹង គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីទៅ ដោយស្ងប់ស្ងាត់ គប្បីញុំងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ គប្បីញុំងឥរិយាបថឲ្យកើតឡើង គប្បីរក្សាឥរិយាបថ គប្បីបំពេញឥរិយាបថ គប្បីបង្គ្រប់ឥរិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកមិនមានអាល័យ លុះឃើញទោសនេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្ត ។

(៥៨) ពាក្យថា ក្នុងភពទាំងពួង ក្នុងបទថា មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភពទាំងពួង គឺ ក្នុងកាមភព រូបភព អរូបភព ។ គណ្ហា លោកហៅថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីរីករាយ ដ៏មានកម្លាំង ។ បេ ។ អតិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភពទាំងពួង បានសេចក្តីថា មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភពទាំងពួង មិនធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត សេចក្តីស្រឡាញ់ សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីអត់ធន់ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតបំពេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភពទាំងពួង ។

เตนาหา ภควา

มมายิเต ปสฺสถ ชนฺตุมาเน
มจฺเจ อเปฺปนกขีณาสเวเต
ฯเตมฺปิ นิสฺสา อหเมเว ฆเรยฺย
ภเวสุ อาสตฺติมกุพฺพมาโนติ ฯ

(๖๐) ขุโกสุ อนฺเตสุ วิเรยฺย ชนฺตุ
ชสฺสุ ปริญฺญาย อกาขุตฺถิโน
ยนฺตนฺตรา ตนฺตกุพฺพมาโน
น ลิมฺปติ[๑] ทิฏฺสุเตสุ ธีโร ฯ

(๖๑) ขุโกสุ อนฺเตสุ วิเรยฺย ชนฺตุ อตฺถาติ ชเสฺส ฯเกา อนฺโต ชสฺสสมุทโย ขุตโย อนฺโต ฯ อตีเต ฯเกา อนฺโต อตีตเต ขุตโย อนฺโต ฯ สุขาเวทนา ฯเกา อนฺโต ขุกฺขา เวทนา ขุตโย อนฺโต ฯ นามํ ฯเกา อนฺโต รูปํ ขุตโย อนฺโต ฯ น อชฺฌตฺตเกา นิ อายตนานิ ฯเกา อนฺโต น พาหิเกนิ อายตนานิ ขุตโย อนฺโต ฯ สกฺกายโย ฯเกา อนฺโต สกฺกายสมุทโย ขุตโย อนฺโตติ ฯ

๑ น ลิปฺปตีติปิ ปาโฐ ฯ

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អ្នកចាំដណ្តើយ ចូរមើលពួកសត្វ ដែលមានសេចក្តីអាល័យ កំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទឹកមានទឹកតិច ចាំដណ្តើយនៅតែអស់ហើយ បុគ្គលមិនមានអាល័យ លុះឃើញហេតុនេះហើយ គប្បីប្រព្រឹត្ត មិនធ្វើការជាប់ចំពាក់ ក្នុងភពចាំដណ្តើយ ។

(៦០) អ្នកប្រាជ្ញ រមែងបន្ទោបង់នូវសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងទីបំផុតចាំដណ្តើយ រមែងកំណត់ដឹងផស្សៈ ហើយជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ ជាអ្នកតិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ចាំដណ្តើយ ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយឡើយ ។

(៦១) អធិប្បាយពាក្យថា រមែងបន្ទោបង់នូវសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងទីបំផុត ចាំដណ្តើយ ត្រង់ពាក្យថា ទីបំផុត គឺ ផស្សៈ ជាទីបំផុតទី ១ ហេតុដែលកើតផស្សៈ ជាទីបំផុតទី ២ ។ អតីតកាល ជាទីបំផុតទី ១ អនាគតកាល ជាទីបំផុតទី ២ ។ សុខវេទនា ជាទីបំផុតទី ១ ទុក្ខវេទនា ជាទីបំផុតទី ២ ។ នាម ជាទីបំផុតទី ១ រូប ជាទីបំផុតទី ២ ។ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ជាទីបំផុតទី ១ អាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ជាទីបំផុតទី ២ ។ សក្កាយៈ ជាទីបំផុតទី ១ ហេតុជាដែនកើតនៃសក្កាយៈ ជាទីបំផុតទី ២ ។

ឆន្ទោតិ យោ កាមេសុ កាមច្ឆន្ទោ កាមរាគោ កាមនន្ទី កាមតណ្ហា កាមស្នេហោ កាមបរិឡាហោ កាមមុច្ឆា កាមជ្ឈោសានំ កាមោឃោ កាមយោគោ កាមុបាទានំ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ។ ឧភោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ឆន្ទន្តិ ឧភោសុ អន្តេសុ ឆន្ទំ វិនេយ្យ បដិវិនេយ្យ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តីករេយ្យ អនភាវង្គមេយ្យាតិ ឧភោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ឆន្ទំ ។

(៦២) ផស្សំ បរិញ្ញាយ អនានុគន្ធោតិ ផស្សោតិ ចក្ខុសម្ផស្សោ សោតសម្ផស្សោ ឃានសម្ផស្សោ ជិវ្ហាសម្ផស្សោ កាយសម្ផស្សោ មនោសម្ផស្សោ អធិវចនសម្ផស្សោ បដិឃសម្ផស្សោ សុខវេទនីយោ សម្ផស្សោ ទុក្ខវេទនីយោ សម្ផស្សោ អទុក្ខមសុខវេទនីយោ សម្ផស្សោ កុសលោ ផស្សោ អកុសលោ ផស្សោ អព្យាកតោ ផស្សោ កាមាវចរោ ផស្សោ រូបាវចរោ ផស្សោ អរូបាវចរោ ផស្សោ សុញ្ញតោ ផស្សោ អនិមិត្តោ ផស្សោ អប្បណិហិតោ ផស្សោ

ពាក្យថា សេចក្តីពេញចិត្ត បានដល់សេចក្តីពេញចិត្តគឺកាម សេចក្តី-ត្រេកអរគឺកាម សេចក្តីរីករាយគឺកាម ប៉ំណង់គឺកាម សេចក្តីស្រឡាញ់គឺកាម សេចក្តីក្តៅក្រហាយគឺកាម សេចក្តីដំលង់ដំបន់គឺកាម សេចក្តីជ្រួលជ្រប់គឺកាម អន្ទង់គឺកាម យោគៈគឺកាម ឧបាទានគឺកាម នីវរណៈគឺកាមច្រើន ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា រមែងបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងទីបំផុតទាំងពីរ បានសេចក្តីថា រមែងបន្ទោបង់ បន្ទោបង់ចំពោះ លះបង់ កំចាត់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងទីបំផុតទាំងពីរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងបន្ទោបង់សេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងទីបំផុតទាំងពីរ ។

(៥៦) អធិប្បាយពាក្យថា រមែងកំណត់ដឹងផស្សៈ ហើយជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ ត្រង់ពាក្យថា ផស្សៈ បានដល់ចក្ខុសម្ផស្សៈ សោត-សម្ផស្សៈ ឃានសម្ផស្សៈ ជិវ្ហាសម្ផស្សៈ កាយសម្ផស្សៈ មនោ-សម្ផស្សៈ អធិវចនសម្ផស្សៈ បដិឃសម្ផស្សៈ សុខវេទនីយសម្ផស្សៈ ទុក្ខវេទនីយសម្ផស្សៈ អទុក្ខមសុខវេទនីយសម្ផស្សៈ កុសលផស្សៈ អកុសលផស្សៈ អព្យាកតផស្សៈ កាមាវចរផស្សៈ រូបាវចរផស្សៈ អរូបាវចរផស្សៈ សុញ្ញតផស្សៈ អនិមិត្តផស្សៈ អប្បណិហិតផស្សៈ

លោភោ ជនេស្សា លោភកុដ្ដកេ ជនេស្សា អតីតោ ជនេស្សា អនាគតោ ជនេស្សា បច្ចុប្បន្នោ ជនេស្សា យោ ឍវ្ហរោ ជនេស្សា ដុសនា សម្ដុសនា សម្ដុសិតត្តំ អយំ វុច្ចតិ ជនេស្សា ។ ជនេស្សំ បរិញ្ញាយាតិ ជនេស្សំ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា ញាតបរិញ្ញាយ តីរណាបរិញ្ញាយ បហានបរិញ្ញាយ ។

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ ជនេស្សំ ជានាតិ អយំ ចក្ខុ-សម្ផស្សោ អយំ សោតសម្ផស្សោ អយំ ឃានសម្ផ-ស្សោ អយំ ជិវ្ហាសម្ផស្សោ អយំ កាយសម្ផស្សោ អយំ មនោសម្ផស្សោ អយំ អធិវចនសម្ផស្សោ អយំ បដិឃសម្ផស្សោ អយំ សុខវេទនីយោ ជនេស្សោ អយំ ទុក្ខវេទនីយោ ជនេស្សោ អយំ អទុក្ខមសុខវេទនីយោ ជនេស្សោ អយំ កុសលោ ជនេស្សោ អយំ អកុសលោ ជនេស្សោ អយំ អព្យាកតោ ជនេស្សោ អយំ កាមាវច-រោ ជនេស្សោ អយំ រូបាវចរោ ជនេស្សោ អយំ អរូបាវ-ចរោ ជនេស្សោ អយំ សញ្ញោតិ ជនេស្សោ អយំ អនិ-មិត្តោ ជនេស្សោ អយំ អប្បណិហិតោ ជនេស្សោ

លោកិយផស្សៈ លោកុត្តរផស្សៈ អតីតផស្សៈ អនាគតផស្សៈ
បច្ចុប្បន្នផស្សៈ ការប៉ះពាល់ អាការនៃការប៉ះពាល់ ការពាល់ត្រូវត្រម
ភាពនៃការពាល់ត្រូវត្រម ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា
ផស្សៈ ។ ពាក្យថា កំណត់ដឹងផស្សៈ គឺកំណត់ដឹងផស្សៈ ដោយ
បរិញ្ញា ៣ គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តីរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។
ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ (តិក្ខក្ខត្តុំ) ដឹងនូវ
ផស្សៈ គឺដឹង យើញថា នេះ ចក្ខុសម្ផស្សៈ នេះ សោតសម្ផស្សៈ
នេះ ឃានសម្ផស្សៈ នេះ ជិវ្ហាសម្ផស្សៈ នេះ កាយសម្ផស្សៈ នេះ
មនោសម្ផស្សៈ នេះ អធិវចនសម្ផស្សៈ នេះ បដិឃសម្ផស្សៈ នេះ
សុខវេទនីយផស្សៈ នេះ ទុក្ខវេទនីយផស្សៈ នេះ អទុក្ខមសុខវេទនីយ-
ផស្សៈ នេះ កុសលផស្សៈ នេះ អកុសលផស្សៈ នេះ អព្យាកតផស្សៈ
នេះ កាមាវចរផស្សៈ នេះ រូបាវចរផស្សៈ នេះ អរូបាវចរផស្សៈ
នេះ សុញ្ញតផស្សៈ នេះ អនិមិត្តផស្សៈ នេះ អប្បណិហិតផស្សៈ

អយំ លោកាមិសោ ជនេស្សា អយំ លោកុត្តរោ ជនេស្សា អយំ អតីតោ ជនេស្សា អយំ អនាគតោ ជនេស្សា អយំ បច្ចុប្បន្នោ ជនេស្សាតិ ជាលោតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តីរណបរិញ្ញា ។ ឃរំ ញាតំ កត្វា ជនស្សំ តីរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្លតោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ ឆិជ្ជតោ ឧបទ្ទវតោ ភយតោ ឧបសគ្គតោ ចលតោ បភង្គុតោ អទ្ធុវតោ អត្តាណតោ អលេណតោ អសរណតោ រិត្តតោ តុច្ឆតោ សុញ្ញតោ អនត្តតោ អាទីនវតោ វិបរិណាមធម្មតោ អសារកតោ អឃមូលតោ វធកតោ វិភវតោ សាសវតោ សង្ខតតោ មារាមិសតោ ជាតិធម្មតោ ជរាធម្មតោ ព្យាធិធម្មតោ មរណធម្មតោ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសធម្មតោ សង្កិលេសិកធម្មតោ សមុទយតោ អត្ថង្គមតោ អស្សាទតោ អាទីនវតោ និស្សរណតោ តីរេតិ អយំ តីរណបរិញ្ញា ។

នេះ លោកិយផស្សៈ នេះ លោកុត្តរផស្សៈ នេះ អតីតផស្សៈ នេះ អនាគតផស្សៈ នេះ បច្ចុប្បន្នផស្សៈ នេះ ឈ្មោះថា ញាតបរិញ្ញា ។ តីរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ (កិកុកឆ៍សាសនានេះ) លុះឆ្លងនូវការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ពិចារណាផស្សៈ គឺពិចារណាថា មិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជារោគ ជាបូស ជាព្រួញ ជាសេចក្តីលំបាក ជាអាពាធ ជារបស់អ្នកដទៃ ជារបស់ទ្រុឌ្រោម ជាចង្រៃ ជាឧបទ្រព្វ ជាភ័យ ជាឧបស័គ្គ ជារបស់ញាប់ញ័រ ជារបស់ពុករលួយ ជារបស់មិនយឺនយូរ ជារបស់គ្មានទីពឹង គ្មានទីជ្រក គ្មានទីរលឹក ជារបស់ទទេ ជារបស់រលីងឆេង ជារបស់សោះសូន្យ មិនមែនជារបស់ខ្លួន ជាទោស ជារបស់ប្រែប្រួលធម្មតា ជារបស់ឥតខ្លឹម ជាឫសនៃទុក្ខ ជាពេជ្ឈឃាត គ្មានសេចក្តីចំរើន ប្រកបដោយអាសវៈ មានបច្ច័យតាក់តែង ជាអាមិសៈនៃមារ មានជាតិជាធម្មតា មានជរាជាធម្មតា មានព្យាធិជាធម្មតា មានមរណៈជាធម្មតា មានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ ឧបាយាសៈជាធម្មតា ប្រកបដោយគ្រឿងសៅហ្មងជាធម្មតា ជារបស់តែតឡើង ជារបស់វិនាសទៅវិញ ជារបស់គួរត្រេកអរ ជាទោស ជាគ្រឿងរលាស់ចេញ នេះ ឈ្មោះថា តីរណបរិញ្ញា ។

กตมา បមาនបริญฺญา ฯ ฃาំ ឥរយិតฺวา ជសฺสุ
ជนฺตุกំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ-
គមេតិ ฯ រូបំ ខោ បនាយំ កតមา តា យោ កិញ្ចិ ជសฺสุ
ជนฺตุកោ តំ បជហតิ ฃาំ សោ ជសฺสุ បហីនោ
ភវิสฺสតិ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំគតោ
អាយតឹ អនុប្បាទធម្មោ ฯ អយំ បមានបริญฺญา ฯ

ជសฺสุ បริญฺญាយาតិ ជសฺสុ ឥមាหิ តីหิ បริญฺญាหิ
បរិជានិตฺวา ฯ អនានុតិន្ទោតិ តេនោ រូបេន តណ្ហា
យោ ภเวา សាภเวา ฯ បេ ฯ អកិញ្ចញ្ញา លោភោ
អកុសលមូលំ ฯ យេសฺสุ សោ តេនោ បหีនោ
សមុច្ឆិន្នោ វូបសន្តោ បដិប្បស្សទ្ធោ អភព្វុប្បត្តិកោ
ញាណគ្គិនา ទឌ្ឍោ សោ រូបេ អតិន្ទោ ฯ សោ វេទេ
អតិន្ទោ សញ្ញេ អតិន្ទោ ឝង្ខาเរ អតិន្ទោ វិញ្ញាเណ
អតិន្ទោ ជាតិយา អតិន្ទោ ชรាย ឝរណេ

បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ? (កិកុកធ៌សាសនានេះ) លុះពិចារណាយ៉ាងនេះហើយ កំលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានខ្លួនឆន្ទរាគក្នុងផស្សៈ ? សមដូចជាព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ឆន្ទរាគណា ក្នុងផស្សៈទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់ឆន្ទរាគនោះចេញ កាលបើធ្វើយ៉ាងនេះបាន ផស្សៈនោះ ឈ្មោះថា អ្នកទាំងឡាយ បានលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីតើត ដូចជាមិនមានទីតើតនៃដើមត្នោត ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ធ្វើឲ្យជាធម៌លែងកើត តទៅទៀតហើយ ? នេះ ឈ្មោះថា បហានបរិញ្ញា ?

ពាក្យថា កំណត់ដឹងផស្សៈហើយ គឺកំណត់ដឹងផស្សៈដោយបរិញ្ញាទាំង ៣ នេះ ? ពាក្យថា មិនជាប់ចំពាក់ អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា ការជាប់ចំពាក់ បានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរមានកំឡាំង ? បេ ? អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ? ការជាប់ចំពាក់នុ៎ះ បុគ្គលណាបានលះបង់ហើយ បានផ្តាច់ផ្តិលហើយ បានរម្ងាប់ហើយ បានលោះចោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនជាប់ចំពាក់ ? បុគ្គលនោះមិនជាប់ចំពាក់ក្នុងរូប មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងសំឡេង មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងក្លិន មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងរស មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងផ្សព្វ មិនជាប់ចំពាក់ក្នុងត្រកូល

អាវាសេ លាភេ យសេ បសំសាយេ សុខេ ចីវរេ បិណ្ឌបាតេ សេនាសនេ គិលានប្បច្চយភេសជ្ជបរិក្ខារេ កាមធាតុយា រូបធាតុយា អរូបធាតុយា កាមភវេ រូបភវេ អរូបភវេ សញ្ញាភវេ អសញ្ញាភវេ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវេ ឯកវោការភវេ চតុវោការភវេ បញ្চវោការភវេ អតីតេ អនាគតេ បច্চុប্পন্নে ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្ពេសុ ជម្មេសុ អតិន্ធោ អគធិតោ អមុচ্ឆិតោ អនជ্ឈាបន্নោ វីតរាគោ វិគតរាគោ চត্ত-រាគោ វន্তរាគោ មុត্តរាគោ បហីនរាគោ បដិនិស্সដ্ឋ-ជ্ឈរាគោ វីតទោសោ វិគតទោសោ চত্তទោសោ វন্তទោសោ មុত্តទោសោ បហីនទោសោ បដិនិស্সដ্ឋ-ជ্ឈទោសោ វីតមោហោ វិគតមោហោ চত্তមោហោ វন্তមោហោ មុত্តមោហោ បហីនមោហោ បដិនិស্সដ্ឋ-ជ্ឈមោហោ និচ্চោ ធុវោ សស্សតោ សព্বទិសំវេធី ព្រហ্មភូតេន អត্តនា វិហរតីតិ ឥស্សុំ បរិញ্ញាយ អនាទុតិន্ធោ ។

(๖๓) យតฺถสฺส ปหีนมูลกา តณฺหา ปหียติ อตฺถิ ตสฺส ปหานนฺติ ฯ ทิฏฺฐิ ปหีนมูลกา อตฺถิ ตสฺส ปหานนฺติ กถตฺตา จ อกถตฺตา จ ฯ

ពួក អរហស លោក យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ប៊ីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គ្រឿងបរិក្ខារ គឺប្បាំជាបច្ច័យដល់ដម្ចឹ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេវសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលយើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង មិនធ្លាក់ចុះ មិនជ្រុលជ្រប់ មិនឆ្លងឆ្លប់ មានការជាប់ចំពាក់កន្ទុងហើយ មានការជាប់ចំពាក់ទៅក្រាសហើយ មានការជាប់ចំពាក់លះហើយ មានការជាប់ចំពាក់ខ្ចាត់ខ្ចាយហើយ មានការជាប់ចំពាក់រួចហើយ មានការជាប់ចំពាក់លះបង់ហើយ មានការជាប់ចំពាក់រលាស់ចោលហើយ មានពាគៈកន្ទុងហើយ មានពាគៈទៅក្រាសហើយ មានពាគៈលះហើយ មានពាគៈខ្ចាត់ខ្ចាយហើយ មានពាគៈរួចស្រឡះហើយ មានពាគៈលះបង់ហើយ មានពាគៈរលាស់ចោលហើយ មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នាមានទុក្ខរលត់ហើយ មានសេចក្តីត្រជាក់ ទទួលចំពោះសេចក្តីសុខសម្រេចនៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំណត់ដឹងផស្សៈហើយ ជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ ។

[៦៣] អធិប្បាយពាក្យថា តិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង មិនធ្វើអំពើនោះ ត្រង់ពាក្យថា អំពើណា គឺតិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង ។ តិះដៀលខ្លួន ព្រោះហេតុ ៤ យ៉ាង គឺព្រោះអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ ទើឆ

កថំ កតត្តា ច អកតត្តា ច អត្តានំ ករោតិ ។ កតំ មេ កាយេន ទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយេន សុចរិតន្តិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតំ មេ វចីទុច្ចរិតំ អកតំ មេ វចីសុចរិតន្តិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតំ មេ មនោ-ទុច្ចរិតំ អកតំ មេ មនោសុចរិតន្តិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតោ មេ ចាណាតិបាតោ អកតា មេ ចាណាតិបាត-តា វេរមណីតិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតំ មេ អទិន្នា-ទានំ អកតា មេ អទិន្នាទានា វេរមណីតិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតោ មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ អក-តា មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេរមណីតិ អត្តានំ ករ-ោតិ ។ កតោ មេ មុសាវាទោ អកតា មេ មុសា-វាទា វេរមណីតិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតា មេ បិសុ-ណា វាចា អកតា មេ បិសុណាយ វាចាយ វេរម-ណីតិ អត្តានំ ករោតិ ។ កតា មេ ផរុសា វាចា អក-តា មេ ផរុសាយ វាចាយ វេរមណីតិ អត្តានំ ករោតិ ។

អំពើដែលខ្លួន មិនបានធ្វើហើយ ។

តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ និងអំពើដែលខ្លួនមិនបានធ្វើហើយ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល តិះដៀលខ្លួនឯងថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ កាយសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា វចីទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ វចីសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា មនោទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ មនោសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា បុណ្ណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកបុណ្ណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកអទិន្នាទាន អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា កាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកមុសាវាទ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា បិសុណាវាចា អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកបិសុណាវាចា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ផរុសវាចា អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកផរុសវាចា អាត្មាអញ មិនបានធ្វើទេ ។

កតោ មេ សម្ផប្បលាបោ អកតា មេ សម្ផប្ប-
លាបា វេរមណីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ កតា មេ
អកិរិយា អកតា មេ អនកិរិយាតិ អត្ថាំ ករោតិ ។
កតោ មេ ព្យាបាទោ អកតោ មេ អព្យាបាទោតិ
អត្ថាំ ករោតិ ។ កតា មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អកតា មេ
សម្មាទិដ្ឋីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ ឃំ កតត្តា ច
អកតត្តា ច អត្ថាំ ករោតិ ។ អយំ សីលេសុម្ហិ
ន បរិបូរការីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ ឥន្ទ្រិយេសុម្ហិ
អគុត្តទ្វារោតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ ភោជនេ អមត្តញ្ញុ-
ម្ហីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ ជាគរិយំ អននុយុត្តោម្ហីតិ
អត្ថាំ ករោតិ ។ ន សតិសម្បជញ្ញេន សមន្នាគ-
តោម្ហីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ
សតិបដ្ឋានាតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ អភាវិតា មេ
ចត្តារោ សម្មប្បធានាតិ អត្ថាំ ករោតិ ។ អភាវិតា
មេ ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទាតិ អត្ថាំ ករោតិ ។
អភាវិតានិ មេ បញ្ចិន្ទ្រិយានីតិ អត្ថាំ ករោតិ ។

តិះដៀលខ្លួនឯងថា សម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ ការវៀរចាកសម្ផប្បលាបៈ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អកិដ្ឋា អាត្មាអញបានធ្វើហើយ អនកិដ្ឋា អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ឥរ្យាបថ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ អឥរ្យាបថ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ អាត្មាអញបានធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលខ្លួនបានធ្វើហើយ ឥតអំពើដែលខ្លួន មិនបានធ្វើហើយ យ៉ាងនេះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលតិះដៀលខ្លួនឯងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនបានធ្វើឲ្យពេញលេញ ក្នុងសីលទាំងឡាយ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនបានគ្រប់គ្រងទ្វារ ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនប្រកបរឿយ ។ នូវការភ្ញាក់រឭក ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា សតិបដ្ឋានទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចំរើនទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា សម្មប្បធានទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចំរើនទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ឥទ្ធិបាទទាំង ៤ អាត្មាអញមិនបានចំរើនទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ឥន្ទ្រិយទាំង ៥ អាត្មាអញមិនបានចំរើនទេ ។

អភាវតាយ មេ បញ្ច ពលានីតិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។
អភាវតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។
អភាវតោ មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ អត្ថាយំ
តរហាតិ ។ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។
សមុទយោ មេ អប្បហីនោតិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។
មគ្គោ មេ អភាវិតោតិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។ និរោធោ
មេ អសច្ឆិកតោតិ អត្ថាយំ តរហាតិ ។ ឃរំ ឥតិ អត្ថា
ច អាគតត្ថា ច អត្ថាយំ តរហាតិ ។ ឃរំ អត្ថតរហាយំ
កម្មំ អាកុព្ពមានោ អាជនយមានោ អសញ្ជនយមានោ
យមានោ អនិព្ពត្តយមានោ អនភិនិព្ពត្តយមានោតិ
យនត្ថតរហាំ តនត្ថាកុព្ពមានោ ។

(៦៤) ឆ លិម្បតី និដ្ឋសុតេសុ ឆវោតិ លេខាតិ
ទ្វេ លេខា តណ្ហាលេខោ ច និដ្ឋាលេខោ ច ។ បេ ។
អយំ តណ្ហាលេខោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋាលេខោ ។

តិះដៀលខ្លួនឯងថា ពាលៈខ្លាំង ៥ អាត្មាអញមិនទាន់បំរើនេះទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ពោជ្ឈង្គខ្លាំង ៧ អាត្មាអញមិនទាន់បំរើនេះទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ អាត្មាអញមិនទាន់បំរើនេះទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា ទុក្ខ អាត្មាអញមិនទាន់កំណត់នេះ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា សមុទយៈ អាត្មាអញមិនទាន់លះបង់នេះ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា មគ្គ អាត្មាអញមិនទាន់បំរើនេះទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯងថា និរោធ អាត្មាអញមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នេះទេ ។ តិះដៀលខ្លួនឯង ព្រោះអំពើដែលបានធ្វើហើយ នឹងអំពើដែលខ្លួនមិនបានធ្វើហើយ យ៉ាងនេះឯង ។ អ្នកប្រាជ្ញមិនធ្វើ គឺមិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះនូវអំពើដែលគួរតិះដៀលខ្លួន យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញ ជាអ្នកតិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ ។

(៦៤) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញមិនប្រទ្ធក់កុងអារម្មណ៍ខាងក្នុងឡើយ ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយ ត្រង់ពាក្យថា ការប្រទ្ធក់ ចាន់ដល់ការប្រទ្ធក់ ២ ការប្រទ្ធក់គឺតណ្ហា ១ ការប្រទ្ធក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះឈ្មោះថាការប្រទ្ធក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថាការប្រទ្ធក់គឺទិដ្ឋិ ។

ដីភេតិ ដីភេ បណ្ឌិតោ បញ្ញវាពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី
មេធាវី ។ ដីភេ តណ្ហាលេបំ បហាយ ទិដ្ឋិលេបំ
បដិនិស្សដ្ឋត្តា ទិដ្ឋេ ន លិម្បតិ សុតេ ន លិម្បតិ
មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ
ន ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អសំលិត្តោ អនុបលិត្តោ
និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយា-
ទីកតេន[1] ចេតសា វិហរតីតិ ន លិម្បតិ ទិដ្ឋសុ-
តេសុ ដីភេ ។ តេនាហ ភគវា

ឧភោសុ អន្តេសុ វិនេយ្យ ឆន្ទំ
ផស្សំ បរិញ្ញាយ អនានុតន្ទោ
យទត្តគរហី តទកុព្ពមានោ
ន លិម្បតិ ទិដ្ឋសុតេសុ ដីភេតិ ។

---

๑ ម. វិបរិយាទីកតេន ។

អ្នកមានប្រាជ្ញា បណ្ឌិត អ្នកមានការដឹងសព្វ អ្នកមានការគ្រាស់ជំង អ្នកមានញាណ អ្នកមានប្រាជ្ញាភ្ញៀវឆ្លាស់ អ្នកមានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលាយ បង់នូវកិលេស ឈ្មោះថា អ្នកប្រាជ្ញ ។ អ្នកប្រាជ្ញបានលះបង់ នូវការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលនូវការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញហើយ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលឮហើយ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលទទួលហើយ មិនប្រឡាក់ មិនសៅហ្មង មិនចូលទៅជិតលាបក្នុងអារម្មណ៍ ដែលដឹងច្បាស់ហើយ គឺជាអ្នកមិនប្រឡាក់ មិនសៅហ្មង មិនចូលទៅជិតលាប ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ សម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញ មិនប្រឡាក់ ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញហើយ ឮហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> អ្នកប្រាជ្ញ រមែងបន្ទោបង់នូវសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងទីបំផុតទាំងពីរ រមែងកំណត់ដឹងផស្សៈ ហើយជាអ្នកមិនជាប់ចំពាក់ជាអ្នកតិះដៀលអំពើណាដោយខ្លួនឯង តែងមិនធ្វើអំពើនោះ មិនប្រឡាក់ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញហើយឮហើយ ។

(៦៥) សញ្ញំ បរិញ្ញា វិតរេយ្យ ឱឃំ
បរិក្ខយេ មុនិ នោបលិត្តោ
អព្ភញ្ញាសិ ឆឡេវ ធម្មេ បរិញ្ញា
ឆាសីសតី លោកមិមំ បរញ្ច ។

(៦៦) សញ្ញំ បរិញ្ញា វិតរេយ្យ ឱឃន្តិ សញ្ញាតំ កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា នេក្ខម្ម-សញ្ញា អព្យាបាទសញ្ញា អវិហឹសាសញ្ញា រូបសញ្ញា សទ្ទសញ្ញា គន្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា ធម្មសញ្ញា យា វេទនា សញ្ញា សញ្ជាននា សញ្ជា-និតត្តំ អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា ។ សញ្ញំ បរិញ្ញាតំ សញ្ញំ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា ញាតបរិញ្ញាយ តីរណ-បរិញ្ញាយ បហានបរិញ្ញាយ ។

កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ សញ្ញំ ជានាតិ អយំ កាមសញ្ញា អយំ ព្យាបាទសញ្ញា អយំ វិហឹសាសញ្ញា អយំ នេក្ខម្មសញ្ញា អយំ អព្យាបាទសញ្ញា អយំ អវិហឹសាសញ្ញា អយំ រូបសញ្ញា អយំ សទ្ទសញ្ញា អយំ គន្ធសញ្ញា អយំ រសសញ្ញា អយំ ផោដ្ឋព្ពសញ្ញា

(៦៥) មុនិ កំណត់ដឹងសញ្ញាហើយ គប្បីឆ្លងទុយ៎ោះបាន ដាវ្រួក មិនប្រឡាក់ ក្នុងសេចក្តីហួងហែងពាំងឆ្ងាយ ជាអ្នកមានព្រួញដកផ្លែងហើយ ប្រព្រឹត្តមិនប្រហែស មិនត្រេកអរនូវលោកនេះ នឹងលោកដទៃ ។

(៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា កំណត់ដឹងសញ្ញាហើយ គប្បីឆ្លងទុយ៎ោះបាន ត្រង់ពាក្យថា សញ្ញា បានដល់កាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា នេក្ខម្មសញ្ញា អព្យាបាទសញ្ញា អវិហឹសាសញ្ញា រូបសញ្ញា សទ្ទសញ្ញា គន្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ផោដ្ឋព្វសញ្ញា ធម្មសញ្ញា សេចក្តីសំគាល់ អាការនៃសេចក្តីសំគាល់ ភាពនៃអារម្មណ៍ ដែលបុគ្គលសំគាល់ណា មានសភាព យ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា សញ្ញា ។ ពាក្យថា កំណត់ដឹងនូវសញ្ញា គឺ កំណត់ដឹង នូវសញ្ញា ដោយបរិញ្ញា ៣ គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តីរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។

ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុដឹងនូវសញ្ញា គឺ ដឹង ឃើញថា នេះកាមសញ្ញា នេះព្យាបាទសញ្ញា នេះវិហឹសាសញ្ញា នេះនេក្ខម្មសញ្ញា នេះអព្យាបាទសញ្ញា នេះអវិហឹសាសញ្ញា នេះរូបសញ្ញា នេះសទ្ទសញ្ញា នេះគន្ធសញ្ញា នេះរសសញ្ញា នេះផោដ្ឋព្វសញ្ញា

អយំ ឧច្ចាសញ្ញាតិ ជាណាតិ បស្សតិ អយំ ញាតបរិញ្ញា ។

កតមា តីរណាបរិញ្ញា ។ យំ ញាតំ តុលេតិ សញ្ជានាតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ រោគតោ គណ្ឌតោ សល្ល-តោ អឃតោ អាពាធតោ បរតោ បលោកតោ ឯតំ-តោ ឧបទ្ទវតោ ភយតោ ឧបសគ្គតោ ចលតោ បភង្គុតោ ។ បេ ។ សមុទយតោ អត្ថង្គមតោ អស្សា-ទតោ អាទីនវតោ និស្សរណតោ តីរេតិ អយំ តីរណាបរិញ្ញា ។

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ យំ តីរេត្វា សញ្ញាយ ឆន្ទរាគំ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវង្គ-មេតិ ។ រូបំ ភោតំ ភគវតា យោ តត្ថ រាគោ សញ្ញាយ ឆន្ទរាគោ តំ បជហថ ។ យំ សា សញ្ញា បហីនា ភវិស្សតិ ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវង្គតា អាយតឹ អនុប្បាទធម្មាតិ ។ អយំ បហានបរិញ្ញា ។

នេះឆព្វិញ្ញា ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា ញាតបរិញ្ញា ។

តីរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ (តិក្ខុ) លុះធ្វើនូវការដឹងយ៉ាងនេះហើយ ពិចារណានូវសញ្ញាគឺពិចារណាថា មិនទៀង ថាជាទុក្ខ ជារោគ ជាពក ជាព្រួញ ជាសេចក្តីលំបាក ជាអាពាធ ជារបស់បុគ្គលដទៃ ជារបស់វិនាស ជាបង្រៃ ជាទុព្វិត ជាភ័យ ជាឧបស័គ្គ ជារបស់តម្រើក ជារបស់ពុករលួយ ។ បេ ។ ជាគ្រឿងតើតឡើង ជាគ្រឿងដល់នូវសេចក្តីវិនាស ជាគ្រឿងត្រេកអរ ជាទោស ជាការរលាស់ចេញ នេះ ឈ្មោះថា តីរណបរិញ្ញា ។

បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ (តិក្ខុ) លុះពិចារណា យ៉ាងនេះហើយ កំលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យតើតមានឆន្ទរាគក្នុងសញ្ញា ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុ ទាំងឡាយ ឆន្ទរាគណាក្នុងសញ្ញា អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់ឆន្ទរាគនោះចេញ កាលបើធ្វើយ៉ាងនេះបាន សញ្ញានោះ ឈ្មោះថាអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលឫសគល់ហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីតើត ដូចជាទីតើតនៃដើមត្នោត ធ្វើឲ្យលែងតើតមាន ធ្វើឲ្យជាធម៌លែងតើតតទៅទៀត ។ នេះ ឈ្មោះថា បហានបរិញ្ញា ។

សញ្ញំ បរិញ្ញាតំ សញ្ញំ ឥមាហំ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិជានិត្វា ។ វិតក្កេយ្យ ទិយឌ្ឍំ តាយោឃំ តរេយំ និដ្ឋាយំ អរិដ្ឋាយំ វិតក្កេយ្យ ខុទ្ទកេយ្យ បតក្កេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យាតិ សញ្ញំ បរិញ្ញា វិតក្កេយ្យ ទិយឌ្ឍំ ។

(៦៧) បរិក្ខយោសុ មុនិ ឆោបលិវត្តោតិ បរិក្ខយាតិ ទ្វេ បរិក្ខយា តណ្ហាបរិក្ខយោ ច និដ្ឋិបរិក្ខយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្ខយោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិបរិក្ខយោ ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យោ បញ្ញា បជានតា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ តេន ញាណេន សមន្នាគតោ មុនិ មោនប្បត្តោតិ។ តីណិ មោនេយ្យានិ កាយមោនេយ្យំ វចីមោនេយ្យំ មនោមោនេយ្យំ ។

កតមំ កាយមោនេយ្យំ ។ តីណិ កាយទុច្ចរិតានិ បហាយ កាយសុចរិតំ កាយមោនេយ្យំ ។ តីណិ កាយសុចរិតានិ បហាយ កាយមោនេយ្យំ ។ កាយោឃំ ញាណំ កាយមោនេយ្យំ ។ កាយបរិញ្ញា កាយមោនេយ្យំ ។

ពាក្យថា កំណត់ដឹងសញ្ញា គឺកំណត់ដឹងសញ្ញាដោយបរិញ្ញា ៣ នេះ ។ ពាក្យថា គប្បីឆ្លងនុ៎ះបាន គឺគប្បីឆ្លង ឆ្លងទៀត កន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវការមោឃៈ ភវោឃៈ ទិដ្ឋោឃៈ អវិជ្ជោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កំណត់ដឹងសញ្ញាហើយ គប្បីឆ្លងនុ៎ះបាន ។

(៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ក្នុងសេចក្តីហួងហែងទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីហួងហែងទាំងឡាយ បានដល់សេចក្តីហួងហែង ២ គឺ សេចក្តីហួងហែងគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា សេចក្តីហួងហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា សេចក្តីហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា មុនិ អធិប្បាយថា ការដឹង លោកហៅថា មោនៈ បានដល់បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការសន្សឹមធម៌ ការយល់ឃើញត្រូវ មុនិ ប្រកបព្រមដោយការដឹងនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវមោនៈ ។ មោនេយ្យៈ មាន ៣ គឺ កាយមោនេយ្យៈ ១ វចីមោនេយ្យៈ ១ មនោមោនេយ្យៈ ១ ។

កាយមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់កាយទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ កាយសុចរិត ៣ យ៉ាង ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ ញាណមានកាយជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។ ការកំណត់ដឹងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។

បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ តាយ មោហេន្តិ ។ តាយ ឆន្ទរាគសង្ខាតា បហានំ តាយ មោហេន្តិ ។ តាយ សង្ខារនិរោធោ ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ តាយ មោហេន្តិ ។ ឥមំ តាយ មោហេន្តិ ។

ឥតមំ វចី មោហេន្តិ ។ ចតុព្ពិធានំ វចីទុច្ចរិតានំ បហានំ វចី មោហេន្តិ ។ ចតុព្ពិធំ វចីសុចរិតំ វចី មោហេន្តិ ។ ឯថាវម្មណំ ញាណំ វចី មោហេន្តិ ។ ឯថាបរិញ្ញា វចី មោហេន្តិ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ វចី មោហេន្តិ ។ ឯថាយ ឆន្ទរាគស្ស បហានំ វចី មោហេន្តិ ។ វចីសង្ខារនិរោធោ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ វចី មោហេន្តិ ។ ឥមំ វចី មោហេន្តិ ។

ឥតមំ មនោ មោហេន្តិ ។ តិវិធានំ មនោទុច្ចរិតានំ បហានំ មនោ មោហេន្តិ ។ តិវិធំ មនោសុចរិតំ មនោ មោហេន្តិ ។ ចិត្តារម្មណំ ញាណំ មនោ មោហេន្តិ ។ ចិត្តបរិញ្ញា មនោ មោហេន្តិ ។ បរិញ្ញាសហគតោ មគ្គោ មនោ មោហេន្តិ ។ ចិត្តស្ស ឆន្ទរាគស្ស បហានំ មនោ មោហេន្តិ ។

មគ្គប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្ទឹង ដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា កាយមោ-
នេយ្យៈ ។ ការលះបង់ធម្មារម្មណ៍ក្នុងកាយ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។
ចតុត្ថជ្ឈានសមាបត្តិ ដែលរំលត់កាយសង្ខារ ឈ្មោះថា កាយមោ-
នេយ្យៈ ។ នេះ ឈ្មោះថា កាយមោនេយ្យៈ ។

វចីមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់វចីទុច្ចរិត ៤ យ៉ាង
ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យ ។ វចីសុចរិត៤យ៉ាង ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។
ញាណមានវាចាជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ការកំណត់ដឹង
វាចា ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ មគ្គប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្ទឹងដោយការ
កំណត់ដឹង ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ការលះបង់ធម្មារម្មណ៍ក្នុងវាចា
ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ ទុតិយជ្ឈានសមាបត្តិ ដែលរំលត់វចីសង្ខារ
ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។ នេះ ឈ្មោះថា វចីមោនេយ្យៈ ។

មនោមោនេយ្យៈ តើដូចម្តេច ។ ការលះបង់មនោទុច្ចរិត ៣ យ៉ាង
ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មនោសុចរិត ៣ យ៉ាង ឈ្មោះថា
មនោមោនេយ្យៈ ។ ញាណមានចិត្តជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា មនោ-
មោនេយ្យៈ ។ ការកំណត់ដឹងចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។ មគ្គ
ប្រព្រឹត្តទៅមួយអន្ទឹង ដោយការកំណត់ដឹង ឈ្មោះថា មនោមោ-
នេយ្យៈ ។ ការលះបង់ធម្មារម្មណ៍ក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។

ចិត្តសង្ខារនិរោធោ សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ មនោមោនេយ្យំ ។ ឥទំ មនោមោនេយ្យំ ។

កាយមុនី វាចាមុនី មនោមុនិមជ្ឈាសវំ

មុនិំ មោនេយ្យសម្បន្នំ អាហុ សព្ពប្បហាយិនំ ។

កាយមុនី វាចាមុនី មនោមុនិមជ្ឈាសវំ

មុនិំ មោនេយ្យសម្បន្នំ អាហុ និព្ពុតត្តាបកំ ។

ឥមេហិ តីហិ មោនេយ្យេហិ ឯម្នេហិ សមន្នាគតា ឯ មុនយោ អាគារមុនយោ អនាគារមុនយោ សេក្ខមុនយោ អសេក្ខមុនយោ បច្ចេកមុនយោ មុនិមុនយោ[1] ។ កតមេ អាគារមុនយោ ។ យេ តេ អាគារិកា និដ្ឋបនា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អាគារមុនយោ ។ កតមេ អនាគារមុនយោ ។ យេ តេ បព្ពជិតា និដ្ឋបនា វិញ្ញាតសាសនា ឥមេ អនាគារមុនយោ ។ សត្ត សេក្ខា សេក្ខមុនយោ ។ អរហន្តោ អសេក្ខមុនយោ ។ បច្ចេកពុទ្ធា បច្ចេកមុនយោ ។ មុនិមុនយោ វុច្ចន្តិ តថាគតា អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

---

១ ម. ធម្មមុនិនោ អាគារមុនិនោ អនាគារមុនិនោ សេខមុនិនោ អសេខមុនិនោ បច្ចេកមុនិនោ មុនិមុនិនោតិ ។

សញ្ញាវេទយិតនិរោធសមាបត្តិ ដែលរំលត់ចិត្តសង្ខារ ឈ្មោះថា មនោ-
មោនេយ្យៈ ។ នេះ ឈ្មោះថា មនោមោនេយ្យៈ ។

អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ បានពោលនូវកាយមុនិ វាចាមុនិ
មនោមុនិ អនាសវមុនិ អ្នកបរិបូណ៌ដោយមោនេយ្យធម៌
ថាជាអ្នកលះបង់ចាបទាំងអស់ ។ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ
បានពោលនូវកាយមុនិ វាចាមុនិ មនោមុនិ អនាសវ-
មុនិ អ្នកបរិបូណ៌ ដោយមោនេយ្យធម៌ ថាជាអ្នកលាង
ជម្រះចាបហើយ ។

មុនិដែលប្រកបដោយមោនេយ្យធម៌ នេះមាន ៦ គឺអាគារមុនិ ១
អនាគារមុនិ ១ សេក្ខមុនិ ១ អសេក្ខមុនិ ១ បច្ចេកមុនិ ១ មុនិមុនិ ១ ។
ពួកអាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលទាំងឡាយណា ជាអ្នកនៅគ្រប់
គ្រងផ្ទះ ឃើញបទគឺព្រះនិព្វាន ដ៏ឆ្ងាស់សាសនា បុគ្គលទាំងឡាយ
នេះ ឈ្មោះថា អាគារមុនិ ។ ពួកអនាគារមុនិ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
ទាំងឡាយណា ជាអ្នកបួស ឃើញបទគឺព្រះនិព្វាន ដ៏ឆ្ងាស់សាសនា
បុគ្គលទាំងឡាយនេះ ឈ្មោះថា អនាគារមុនិ ។ សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក
ឈ្មោះថា សេក្ខមុនិ ។ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អសេក្ខមុនិ ។
ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បច្ចេកមុនិ ។ ព្រះតថាគត
អរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ លោកហៅថា មុនិមុនិ ។

ន ភោនេន មុនិ ភោតិ មូឡ្ហរូបោ អវិទ្ទសុ
យោ ច តុលំវ បគ្គយ្ហ វរមាទាយ បណ្ឌិតោ
បាបានិ បរិវជ្ជេតិ ស មុនិ តេន សោ មុនិ
យោ មុនាតិ ឧភោ លោកេ មុនិ តេន បវុច្ចតិ ។

អសតញ្ច សតញ្ច ញត្វា ធម្មំ
អជ្ឈត្តំ ពហិទ្ធា ច សព្ពលោកេ
ទេវមនុស្សេហិ បូជិតោ
យោ សោ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។

លេខាតិ ន្តេ លេខា តណ្ហាលេខោ ច ទិដ្ឋិលេខោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលេខោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិលេខោ ។ មុនិ តណ្ហាលេខំ បហាយ ទិដ្ឋិលេខំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា បរិក្ខីណាសវោ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ន ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អសំលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិ-កតេន ចេតសា វិហរតីតិ បរិក្ខីណាសវោ មុនិ នោបលិត្តោ ។

បុគ្គលមានសភាពជាអ្នកល្ងង់ខ្លៅ មិនចេះដឹង មិនមែនឈ្មោះថា មុនិ ដោយការស្ងៀមទេ លុះតែបុគ្គលណា ជាបណ្ឌិត កាន់យកធម៌ដ៏ប្រសើរ ហើយវៀរបង់បាបធំធ្លាយ ដូចជាបុគ្គលអ្នកកាន់ដញ្ជីង បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ដោយហេតុនោះ បុគ្គលណាដឹងប្រយោជន៍ទាំងពីរ ក្នុងលោក បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ បុគ្គលដែលលោកហៅថា មុនិ ដោយហេតុនោះ។

បុគ្គលណា ដឹងធម៌របស់ពួកអសប្បុរសផង ពួកសប្បុរសផង ខាងក្នុងផង ខាងក្រៅផង ក្នុងលោកទាំងអស់ ជាបុគ្គលដែលទេវតានឹងមនុស្ស បូជាហើយ ឋានកន្ទុំបណ្តាញគឺគ្រឿងចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ។

ពាក្យថា ការប្រឡាក់ ឋានដល់ការប្រឡាក់ ២ គឺ ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ១ ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះ ឈ្មោះថា ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា ការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ ។ មុនិលះបង់ការប្រឡាក់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការប្រឡាក់គឺទិដ្ឋិ មិនប្រឡាក់ មិនជាប់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ ក្នុងសេចក្តីហួងហែងធំធ្លាយ គឺជាអ្នកមិនប្រឡាក់ មិនជាប់ មិនចូលទៅប្រឡាក់ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ សម្រេចដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ មិនប្រឡាក់ក្នុងសេចក្តីហួងហែងធំធ្លាយ ។

(៦៨) អត្ថទ្ធសលោ ចរមប្បមត្តោតិ សល្លំ សត្តសល្លានិ ភតសល្លំ ឆោសសល្លំ មោហសល្លំ មានសល្លំ ទិដ្ឋិសល្លំ សោកសល្លំ កថំកថាសល្លំ។ យេស្សតានិ សល្លានិ បហីនានិ សមុច្ឆិន្នានិ វូបសន្តានិ បដិប្បស្សទ្ធានិ អភព្វុប្បត្តិកានិ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍានិ សោ វុច្ចតិ អត្ថទ្ធសលោ អត្ថមិតសលោ ខុទ្ធសលោ សមុទ្ធសលោ ខុប្បដិតសលោ សមុប្បដិតសលោ ចត្តសលោ វន្តសលោ មុត្តសលោ បហីនសលោ បដិនិស្សដ្ឋសលោ និច្ចោតោ និព្ពុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតីតិ អត្ថទ្ធសលោ។ ចរតិ ចរតោ វិហរតោ ឥរិយតោ វត្តេតោ បាលេតោ យបេតោ យាបេតោ។ អប្បមត្តោតិ សក្កច្ចការី សាតច្ចការី អដ្ឋិតការី អនោលីនវុត្តិកោ អនិក្ខិត្តច្ឆន្ទោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។

(๑๙) អធិប្បាយពាក្យថា មានព្រួញដកហើយ ប្រព្រឹត្តមិនប្រមាទ ត្រង់ពាក្យថា ព្រួញ បានដល់ព្រួញ ๗ គឺ ព្រួញគឺរាគៈ ព្រួញគឺទោសៈ ព្រួញគឺមោហៈ ព្រួញគឺមានះ ព្រួញគឺទិដ្ឋិ ព្រួញគឺសោក ព្រួញគឺសេចក្តីសង្ស័យ ។ ព្រួញទាំងឡាយនេះ បុគ្គលណាបានលះបង់ហើយ បានផ្តាច់ផ្តិលហើយ បានរម្ងាប់ហើយ បានគ្រប សង្កត់ហើយ មិនគួរឲ្យកើតបាន បានដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានព្រួញដកហើយ មានព្រួញកើចឡើងហើយ មានព្រួញគាស់ឡើងហើយ មានព្រួញរំលើងឡើងហើយ មានព្រួញហួតឡើងហើយ មានព្រួញហួតឡើងព្រមហើយ មានព្រួញលះចេញហើយ មានព្រួញងាក់ចោលហើយ មានព្រួញរួចស្រឡះហើយ មានព្រួញលះបង់ហើយ មានព្រួញរលាស់ចោលហើយ មិនមានសេចក្តីស្រេកឃ្លាន មានទុក្ខរលត់ហើយ មានសេចក្តីត្រជាក់ ទទួលសុខ សម្រេចនៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មានព្រួញដកឡើងហើយ ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្ត គឺចរកៅ នៅ ដើរកៅ រក្សា ត្រាច់កៅ ញ៉ាំងឥរិយាបថឲ្យត្រាច់កៅ ។ ពាក្យថា មិនប្រហែស គឺធ្វើគោរព ធ្វើរឿយៗ ធ្វើមិនឈប់ ប្រព្រឹត្តមិនឆ្គួចថយ មិនទម្លាក់ចោលនូវឆន្ទៈ មិនដាក់ធុរៈចោល ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។

កតមាហំ អបរិហានិយំ ឯ សីលក្ខន្ធំ បរិបូរេយ្យំ បរិបូរំ ឯ
សីលក្ខន្ធំ តស្ស តស្ស បញ្ញាយ អន្តរគ្គាហាយ្យន្តិ យោ
តស្ស ឆន្ទោ ច ឯយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី
ច អប្បដិវានិ ច សតិសម្បជញ្ញំ អាតប្បំ បធានំ
អធិដ្ឋានំ អនុយោគោ អប្បមាទោ កុសលេសុ
ធម្មេសុ ។ កតមាហំ អបរិហានិយំ ឯ សមាធិក្ខន្ធំ បរិបូ-
រេយ្យំ បរិបូរំ ឯ សមាធិក្ខន្ធំ តស្ស តស្ស បញ្ញាយ
អន្តរគ្គាហាយ្យន្តិ ។ បេ ។ កុសលេសុ ធម្មេសុ ។
កតមាហំ អបរិហានិយំ ឯ បញ្ញាខន្ធំ វិមុត្តិក្ខន្ធំ វិមុត្តិ-
ញាណទស្សនក្ខន្ធំ បរិបូរេយ្យំ បរិបូរំ ឯ វិមុត្តិ-
ញាណទស្សនក្ខន្ធំ តស្ស តស្ស បញ្ញាយ អន្តរគ្គ-
ហាយ្យន្តិ យោ តស្ស ឆន្ទោ ច ឯយាមោ ច
ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី ច អប្បដិវានិ ច សតិ-
សម្បជញ្ញំ អាតប្បំ បធានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោ-
គោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ ។

សេចក្តីពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការទស្សាហ៍ សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនប្រព្រឹត្តត្រឡប់វិញ សតិសម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាមដុតកំដៅកំលេស ការព្យាយាមដ៏ខ្ពស់ អធិដ្ឋានធំ ការប្រកបរឿយ ๆ ណា ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ ឋា ឆ្លើមែចហ្ន៎ អាត្មាអញនឹងបំពេញសីលក្ខន្ធដែលមិនទាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុគ្រោះសីលក្ខន្ធ ដែលពេញលេញស្រាប់ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ๆ ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា ការមិនប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ๆ ថា ឆ្លើមែចហ្ន៎ អាត្មាអញនឹងបំពេញសមាធិក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុគ្រោះសមាធិក្ខន្ធ ដែលពេញលេញស្រាប់ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ๆ ๆ បេ ๆ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ๆ សេចក្តីពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការទស្សាហ៍ សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនប្រព្រឹត្តត្រឡប់វិញ សតិសម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាមដុតកំដៅកំលេស ការព្យាយាមដ៏ខ្ពស់ អធិដ្ឋានធំ ការប្រកបរឿយ ๆ ណា ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ ឋា ឆ្លើមែចហ្ន៎ អាត្មាអញ គប្បីបំពេញបញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិខន្ធ វិមុត្តិញាណទស្សនខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញលេញ ឬនឹងអនុគ្រោះវិមុត្តិញាណទស្សនខន្ធ ដែលពេញលេញស្រាប់ហើយ ដោយបញ្ញា ក្នុងកិច្ចនោះ ๆ ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា ការមិនប្រហែស ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ๆ

តណ្ហាយ អវិជ្ជាយ ច ឆន្ទំ បរិជានេយ្យំ អប្បហីនេ
ច តណ្ហាសេ បដិហញ្ញំ អកាតំ ច មគ្គំ ភាវេយ្យំ
អសច្ឆិកតំ ច ឯកេនំ សច្ឆិកាតព្ពំ យោ តត្ថ ឆន្ទោ
ច ភយោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សោឡ្ហី ច អប្ប-
ដិវានិ ច សតិសម្បជញ្ញំ អាតប្បំ បធានំ អធិដ្ឋា-
នំ អនុយោគោ អប្បមាទោ កុសលេសុ ធម្មេសុ
អនុប្បត្តិយា ឋានមិទំ ។

(៦៩) ឆាសីសតី លោកធាតុយោ បរិច្ឆិន្នំ ឥមំ
លោកំ ឆាសីសតិ សកគ្គភាវំ បរលោកំ ឆាសី-
សតិ បរគ្គភាវំ ។ ឥមំ លោកំ ឆាសីសតិ សក-
រូបវេទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ បរលោកំ ឆាសីសតិ
បររូបវេទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណំ ។ ឥមំ លោកំ
ឆាសីសតិ ច អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ បរលោកំ
ឆាសីសតិ ច ពាហិរានិ អាយតនានិ ។ ឥមំ លោកំ
ឆាសីសតិ មនុស្សលោកំ បរលោកំ ឆាសីសតិ
ទេវលោកំ ។ ឥមំ លោកំ ឆាសីសតិ កាមធាតុំ
បរលោកំ ឆាសីសតិ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ ។

សេចក្តីព្រងើយកន្តើយ ការព្យាយាម ការខ្មីឃ្មាង សេចក្តីប្រឹងប្រែង ការមិនប្រព្រឹត្តត្រឡប់វិញ សតិសម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាមដុតកំដៅកិលេស ការព្យាយាមដ៏ខ្ពស់ ឥន្ទ្រិយ ពលៈ ការប្រកបរឿយៗ ណា ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ អាត្មាអញនឹងកំណត់ដឹងទុក្ខ ដែលមិនបានកំណត់ដឹងហើយ នឹងលះបង់កិលេសទាំងឡាយ ដែលមិនទាន់លះ នឹងចំរើនមគ្គដែលមិនទាន់ចំរើន ឬនឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ ដូច្នេះ នេះឈ្មោះថា ការមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានព្រួញដកហើយ ប្រព្រឹត្តមិនប្រហែស ។

(៦៩) ពាក្យថា មិនច្រោះនូវលោកនេះ នឹងលោកដទៃ សេចក្តីថា មិនច្រោះលោកនេះ គឺអត្តភាពរបស់ខ្លួន មិនច្រោះលោកដទៃ គឺអត្តភាពដទៃ ។ មិនច្រោះលោកនេះគឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណរបស់ខ្លួន មិនច្រោះលោកដទៃ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណដទៃ ។ មិនច្រោះលោកនេះ គឺអាយតនៈខាងក្នុង ៦ មិនច្រោះលោកដទៃ គឺអាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ។ មិនច្រោះលោកនេះ គឺមនុស្សលោក មិនច្រោះលោកដទៃ គឺទេវលោក ។ មិនច្រោះលោកនេះ គឺកាមធាតុ មិនច្រោះលោកដទៃ គឺរូបធាតុនឹងអរូបធាតុ ។

ឥមំ លោកំ ឆាសីសតិ តាមជាតុំ រូបជាតុំ បរលោកំ
ឆាសីសតិ អរូបជាតុំ ។ បុន ចតឹ ឯ ឧបបត្តឹ ឯ
បដិសន្ធឹ ឯ ភវំ ឯ សំសារំ ឯ វដ្តឹ ឯ ឆាសីសតិ
ឧ ឥច្ចតិ ឧ សាធិយតិ ឧ បត្ថេតិ ឧ បិហេតិ
ឆាភិជប្បតីតិ ឆាសីសតិ លោកាមិមំ បរញ្ច ។
តេនាហ ភគវា

សញ្ញំ បរិញ្ញា វិតរេយ្យ ឱឃំ
បរិគ្គហេសុ មុនិ ឆោបលិត្តោ
អនូបលិត្តោ ឥធ ឬ ហុរំ វា
ឆាសីសតិ លោកាមិមំ បរញ្ច តិ ។

ទុតិយោ គុហដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

មិនច្រោះថ្នាលោកនេះ គឺកាមធាតុ រូបធាតុ មិនច្រោះថ្នាលោកដទៃ គឺអរូបធាតុ ។ មិនច្រោះថ្នាំ មិនត្រូវការ មិនត្រេកអរ មិនប៉ុនប៉ង មិនស្រឡាញ់ មិនជាប់ចិត្ត នូវតណ្ហា ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ កាម សំសារ ប្បវដ្ដៈ ទៀតទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនច្រោះថ្នានូវលោកនេះ នឹងលោកដទៃ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> មុនិកំណាត់ដឹងសញ្ញាហើយ គប្បីឆ្លងឱឃៈបាន ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ ក្នុងសេចក្តីហួងហែងទាំងឡាយ ជាអ្នកមានព្រួញជាក់ខ្លឹងហើយ ប្រព្រឹត្តមិនច្រហោស មិនច្រោះថ្នានូវលោកនេះនឹងលោកដទៃ ។

ចប់ ធុហដ្ឋិកសុត្តនិទ្ទេស ទី ២ ។

---

(៧០) វេនង្គំ វេ ទុដ្ឋមនាបំ[1] ឃកេ
អញ្ញេបំ[2] វេ សទ្ធមនា វេនង្គំ
ភេនញ្ច ជាតំ មុនិ នោ ទុមេតំ
តស្មា មុនី ជគ្គំ ខិលោ កុមាំញ្ច ។

(៧១) វេនង្គំ វេ ទុដ្ឋមនាបំ ឃកេតំ តេ តំត្តយោ
ទុដ្ឋមនា បទុដ្ឋមនា វិទ្ធមនា បដិវិទ្ធមនា អាហត-
មនា បហ្ហាតមនា អាឃាដិតមនា បហ្ហាឃាដិតមនា
វេនង្គំ ឧបវេនង្គំ កតវេទ្ធញ្ច កិក្កុសង្ខ្យញ្ច អក្ខេតាតំ
វេនង្គំ វេ ទុដ្ឋមនាបំ ឃកេ ។

(៧២) អញ្ញេបំ វេ សទ្ធមនា វេនង្គំតំ យេ តេសំ
តំត្តយានំ សទ្ធាតា ជិកខេប្បតា អដិមុក្ខតា សទ្ធមនា
សទ្ធសញ្ញោ ភូតមនា ភូតសញ្ញោ តជមនា

---

១ ម. ទុមនាបំ ។ ២ ម.អញ្ញេបំ ។

(៧០) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) តិរិយពួកខ្លះ មានចិត្តខឹង ហើយដេរ ពួកជនឯទៀត មានចិត្តជឿថាមែន រមែងដេរតាម តែព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនអើពើនូវវាទៈ ដែលកើតហើយ ព្រោះហេតុនោះ បង្គោលគឺកិលេស របស់ព្រះពុទ្ធជាមុនី មិនមានក្នុងខ្លួនទេ ។

(៧១) ពាក្យថា តិរិយពួកខ្លះ មានចិត្តខឹងហើយដេរ គឺពួកតិរិយទាំងនោះ មានចិត្តខឹង មានចិត្តប្រទូស្ត មានចិត្តអាក់អន់ មានចិត្តអាក់អន់តប មានចិត្តបៀតបៀន មានចិត្តបៀតបៀនតប មានចិត្តគុំគួន មានចិត្តគុំគួនតប ហើយដេរប្រទេច នូវព្រះមានព្រះភាគទាំងព្រះកិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិនពិត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តិរិយពួកខ្លះ មានចិត្តខឹង ហើយដេរ ។

(៧២) ពាក្យថា ពួកជនឯទៀត មានចិត្តជឿថាមែន រមែងដេរតាម គឺពួកជនណា ដឿ ដឿសិប ចុះចិត្តសិប តាមពាក្យ នៃតិរិយទាំងនោះ មានចិត្តជឿថាមែន មានសេចក្តីសំគាល់ថាមែន មានចិត្តជឿប្រាកដ មានសេចក្តីសំគាល់ថា ប្រាកដ មានចិត្តថាទៀងទាត់

ตถสญฺเ โ ยาวามคา ยาวาสญฺเ โ อวิ-
ตมคา อวิปาตสญฺเ โ วนฏฺ ฐ อุปวนฏฺ ฐ กควณฺ ฐ
กิกฺกุสงฺฆฺ อกฺโตเ ตาติ อเปวิ เว สกฺขมา
วนฏฺ ฐิ ฯ

(๗๓) ภิกฺขเว ชาติ มุนิ เ โ อุปปตฺติ เสา
ภิเ โ ชาเ โ โหติ สญฺเ โ นิพฺพตฺเ โ อภินิพฺพตฺเ โ
ขนฺธปาตุภูเ โ ปรา โ เยเสา อาลฺเ โสา อุปภิเ โ
ภควา โ จ กิกฺกุสงฺฆสฺส จ อกฺโตเ ภิเ ขเว
ชาติ ฯ มุนิ เ โ อุปปตฺติ มุนิตฺ โหติ ฐาเ ญาณ
ญฺเ โ ยา ปญฺ ปชานนา ฯ เป ฯ อโมโหา
ธมฺมวิจเ โ สมฺโพชฺฌงฺโ โหติ ตเ ญาเ โน สมนฺนาคโ
มุนิ โหติ ปพฺพตฺโ ฯ เป ฯ สนฺตชาลมติกฺก โสา
มุนิตฺ ฯ เ โ ภิเ อุปปตฺ โสา ทิฏฺ โหติ การเ โ
ภิเ อุปปตฺ ฯ การโ การกสาย ภิเ อุปปตฺ ฯ

មានសេចក្តីសំគាល់ថាទៀងទាត់ មានចិត្តថាពិត មានសេចក្តីសំគាល់ថាពិត មានចិត្តថាមិនប្រែប្រួល មានសេចក្តីសំគាល់ថាមិនប្រែប្រួល ហើយដេរប្រទេច នូវព្រះមានព្រះភាគ នឹងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិនពិត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនឯទៀត មានចិត្តដឿថាមែនរមែងដេរតាម ។

(៧៣) ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធជាមុនិ រមែងមិនអើពើនូវវាចៈ ដែលកើតឡើង គឺវាចៈនោះកើត កើតព្រម កើតហើយ កើតបំពេះហើយ កើតប្រាកដហើយ ជាវាចៈលាន់តងំពីអំពីសំណាក់បុគ្គលដទៃ ជាពាក្យដេរប្រទេច នូវព្រះមានព្រះភាគនឹងព្រះភិក្ខុសង្ឃ ដោយហេតុមិនពិតហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវវាចៈដែលកើតហើយ ។ ពាក្យថាព្រះពុទ្ធជាមុនិ រមែងមិនអើពើ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថាមោនៈ ចានដល់ច្បាស់ ការដឹងច្បាស់ ។បេ។ សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ញឹកត្រូវ ព្រះពុទ្ធជាមុនិ ប្រកបដោយញាណនោះ ឈ្មោះថាទ្រង់ដល់នូវមោនៈ ។បេ។ ព្រះមានព្រះភាគនោះកន្ទងនូវបណ្តាញគឺសេចក្តីជាប់ ទើបឈ្មោះថា មុនិ ។ បុគ្គលណាអើពើនូវវាចៈ បុគ្គលនោះ រមែងអើពើនូវវាចៈ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង ។ គឺបុគ្គលអ្នកបង្កាសរមែងអើពើនូវវាចៈ ព្រោះតាំងខ្លួនជាអ្នកបង្កាស ១ ។

អថវា វុច្ចមានេ ឧបវនិយមានេ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ បតិដ្ឋយតិ កោបញ្ច នោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ជាតុកាមតាយ អការកោម្ហីតិ ។ យោ ឯតំ ឧបេតិ សោ ឥមេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឯតំ ឧបេតិ ។ មុនិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឯតំ ន ឧបេតិ ។ អការកោ[1] អការកតាយ ឯតំ ន ឧបេតិ ។ អថវា វុច្ចមានេ ឧបវនិយមានេ ន កុប្បតិ ន ព្យាបជ្ជតិ ន បតិដ្ឋយតិ កោបញ្ច នោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច ជាតុកាមតាយ អការកោម្ហីតិ ។ មុនិ ឥមេហិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឯតំ ន ឧបេតិ ន ឧបគច្ឆតិ ន តណ្ហាតិ ន បរាមសតិ ន អភិនិវិសតីតិ ឯវញ្ច ជានំ មុនិ នោ ឧបេតិ ។

(៧៤) តស្មា មុនី ន តេន ទិសោ កុហិញ្ចិ តស្មាតិ តស្មា តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា មុនិ នោ អាហតចិត្តតា ខីលជាតតាបិ ន តេន ។ បញ្ចបិ ចេតោខីលា ន តេ តយោបិ ខីលា ន តេ កតខីលោ

---

๑ ម. ឯតស្ស មុនីតិ ទិស្សតិ ។

មួយទៀត បុគ្គលត្រូវគេស្តី គេតិះដៀល រមែងខឹង គុំគួន តបត ធ្វើសេចក្តីក្រោធផង ទោសៈផង សេចក្តីអាក់អន់ផង ឲ្យប្រាកដថា អញជាអ្នកមិនបង្កទោស ១ ។ បុគ្គលណារមែងអើពើនូវវាទៈ បុគ្គលនោះរមែងអើពើនូវវាទៈ ដោយហេតុ ២ នេះឯង ។ ព្រះពុទ្ធជាមុនិ រមែងមិនអើពើនូវវាទៈ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង ។ គឺព្រះពុទ្ធជាអ្នកមិនបង្កទោស រមែងមិនអើពើនូវវាទៈ ព្រោះភាពនៃព្រះអង្គ ជាអ្នកមិនបង្កទោស ១ ។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធ កាលគេស្តី គេតិះដៀល រមែងមិនខឹង មិនគុំគួន មិនតបត ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីក្រោធផង ទោសៈផង សេចក្តីអាក់អន់ផង ឲ្យប្រាកដថា អញជាអ្នកមិនបង្កទោស ១ ។ ព្រះពុទ្ធជាមុនិ រមែងមិនអើពើ មិនរវល់ មិនកាន់យក មិនប៉ះពាល់ មិនប្រកាន់ខ្ជាប់នូវវាទៈ ដោយហេតុ ២ នេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះពុទ្ធជាមុនិ រមែងមិនអើពើនូវវាទៈ ដែលកើតហើយ ។

(៧៤) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ បង្អើលគឺតិលេសរបស់ព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនមានក្នុងទីណាទេ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនមានព្រះហឫទ័យត្រេកត្រអែតិលេសបៀតបៀន ឬបង្អើលគឺតិលេសកើតហើយទេ ។ ចេតោខីលៈ (បង្អើលគឺតិលេសរបស់ចិត្ត) ៥ យ៉ាង គឺមិនមាន ខីលៈ ៣ យ៉ាង គឺពាគខីលៈ

โกสชฺโช โกหจฺโจ อุทฺธจฺจํ อนวฏฺฐิตจิตฺตตา ปาปมิตฺตตา
ทุปฺปฏิปตฺติ ปมาโท สมุจฺเฉทปฺปหานาย วายามสฺส-
ปฏิปกฺขา อกตปุญฺญตา กาโย ทุจฺจริตสฺส ภาวนา กุหิญฺจิตา ฯ
กุหิญฺจิตา กิริยาจิตา กตูจิตา อชฺฌตฺตา วา พหิทฺธา วา อชฺฌตฺต-
พหิทฺธา วา ตสฺมา ปุคฺคโล ทุกฺขี โหติ กุหิญฺจิตา ฯ
เตนาหา ภควา

วาจา เว ทุจฺจริตา ปโก
อญฺเญ เว สจฺจสา วาจา
ยาวญฺหิ ตาต ปุคฺคโล ชาโต ชุเตต
ตสฺมา ปุคฺคโล ทุกฺขี โหติ กุหิญฺจิตา ฯ

(๗๕) สกญฺหิ ทิฏฺฐิ กาเยน ปกปฺปเยยฺย
ธมฺมานุธมฺมาย วิโรธเย ทิฏฺฐิ
สยํ สมตฺตานิ ปกปฺปยานา
ยถา หิ ตาเนยฺย ตถา วาเนยฺย ฯ

(๗๖) สกญฺหิ ทิฏฺฐิ กาเยน ปกปฺปเยยฺยาถ เย เต

ទោសខិលៈ មោហខិលៈ មិនមាន អង្គ៌មាន ឥតមាន លែងកើតមាន គឺព្រះពុទ្ធជាមុនិ ហ្មានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ មិនគួរដល់ការកើតទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងខណៈមួយ គឺក្នុងក្នុងខណៈមួយ ក្នុងជម្បូរណាមួយ ក្នុងខ្លះ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ហេតុដូច្នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ហេតុនោះ បង្គោលគឺតិលេស របស់ព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនមានក្នុងខណៈណាទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

តិរ្ថិយពួកខ្លះ មានចិត្តខឹង ហើយដេរ ពួកជនឯទៀត មានចិត្តដឿថាមែន រមែងដេរតាម តែព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនអើពើ នូវវាទៈដែលកើតហើយ ព្រោះហេតុនោះ បង្គោលគឺតិលេស របស់ព្រះពុទ្ធជាមុនិ មិនមានក្នុងខណៈណាទេ ។

(៧៥) *បុគ្គលគប្បីកន្ត្រងនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន បុគ្គល ដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ឋិតនៅស៊ប់ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត រមែងធ្វើនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឲ្យគ្រប់គ្រាន់ដោយខ្លួនឯង ដំណើរយ៉ាងណា ក៏ពោលយ៉ាងនោះ ។*

(៧៦) ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីកន្ត្រងនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនដោយប្រការដូចម្តេចបាន

តំ ភគវា សុទ្ធំ បរិញ្ញាយ ភាសតិ សមណោ សក្ក-
បុត្តិយោតិ អវណ្ណំ បកាសយិតុ ឃរំ ឃរំ លាភំ យសំ
សក្ការសម្មានំ បច្ចាហរិស្សាមាតិ ឃរនិដ្ឋិកា ឃរ១ដ្ឋ-
កា ឃរុបិកា ឃរលទ្ធិកា ឃរអជ្ឈាសយា ឃរអធិប្ប-
យា តេ ឥមេសក្ខីសុ សកំ និដ្ឋិ សកំ ខដ្ឋិ សកំ
រុចិ សកំ លទ្ធិ សកំ អជ្ឈាសយំ សកំ អធិប្ប-
យំ អតិក្កមិតុំ ។ អថខោ ស្សុវ អយសោ តេ បច្ចា-
គតោតិ ឃរមុខំ សកញ្ចិ និដ្ឋិ កថមច្ចយេយ្យ ។
អថវា សស្សតោ លោកោ នត្ថមេវ សច្ចំ មោឃ-
មញ្ញន្តិ យោ សោ ឃរំឃរោ សោ សកំ និដ្ឋិ សកំ
ខដ្ឋិ សកំ រុចិ សកំ លទ្ធិ សកំ អជ្ឈាសយំ សកំ
អធិប្បាយំ កថំ អច្ចយេយ្យ អតិក្កមេយ្យ សមតិក្ក-
មេយ្យ វីតិវត្តេយ្យ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។ តស្ស
សា និដ្ឋិ តថា សមត្តា សមាទិន្នា គហិតា បរាមដ្ឋា

អធិប្បាយថា ពួកតិរ្ថិយណា មានទិដ្ឋិយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីគួរយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីពេញចិត្តយ៉ាងនេះ មានលទ្ធិយ៉ាងនេះ មានអធ្យាស្រ័យយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីប្រព័ន្ធយ៉ាងនេះថា ពួកយើងនឹងសម្លាប់នាងសុន្ទរីបរិព្វាជិកា ហើយប្រកាសទោស របស់ពួកសមណសក្យបុត្តិយ៍ កាលបើធ្វើយ៉ាងនេះ ពួកយើងនឹងប្រមូលយកនូវលាភ យស សក្ការៈ ឧឞ្ឋសេចក្តីពាប់អាន + នុ៎ះបាន ទើបពួកតិរ្ថិយទាំងនោះ មិនអាចនឹងកន្ទួតនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប្រព័ន្ធរបស់ខ្លួនបានឡើយ ។ តាមពិតការមិនបានយសនោះឯង កំត្រូវប្រមូលពួកតិរ្ថិយនោះវិញទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីកន្ទួតនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនដោយប្រការដូចម្តេចបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលណាមានវាទៈយ៉ាងនេះថា លោក គឺអត្តភាព ទៀងពាត់ ការឃើញនេះឯងជាការពិត ការឃើញដទៃជាមោឃៈ បុគ្គលនោះ គប្បីកន្ទួត ឈានកន្ទួត កន្ទួតផុត ប្រព្រឹត្តកន្ទួត នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួររបស់ខ្លួន សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប្រព័ន្ធរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ (ព្រោះថា) ទិដ្ឋិនោះដែលបុគ្គលនោះធ្វើឲ្យពេញលេញ សមាទាន កាន់យក ស្ទាបអង្អែល

អភិជ្ឈាវិដ្ឋោ អព្យាបន្នោ អសម្មុដ្ឋោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ ឥទ្ធិំ ភាវេយ្យ ។ សស្សតោ លោកោ អសស្សតោ លោកោ អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ តំ ជីវំ តំ សរីរំ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ហោតិ ន ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ យោ សោ វិវាទោ សោ សង្កំ ឥទ្ធិំ សង្កំ ឥទ្ធិំ សង្កំ រុចិំ សង្កំ លទ្ធិំ សង្កំ អជ្ឈាសយំ សង្កំ អភិប្បាយំ ភាវំ អច្ចុយេយ្យ អតិក្កមេយ្យ សមតិក្កមេយ្យ វីតិវត្តេយ្យ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។ តស្ស សា ឥទ្ធិ តថា សមត្តា សមាទិន្នា តថាតា បរាមដ្ឋា អភិជ្ឈាវិដ្ឋោ អព្យាបន្នោ អសម្មុដ្ឋោ វិហរតិ សតោ សម្បជានោ ឥទ្ធិំ ភាវេយ្យ ។

ចិត្តទៅសិប់ ជ្រុលជ្រប់ ចុះចិត្តសិប់ហើយ ដោយប្រការដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីកន្ទងនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលណាមានវាទៈយ៉ាងនេះថា លោកទៀងពាត លោកមិនទៀងពាត់ លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត ជីវិតនោះ សរីរៈនោះ ជីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ សត្វស្លាប់ទៅ រមែងកើតទៀត សត្វស្លាប់ទៅ រមែងមិនកើតទៀត សត្វស្លាប់ទៅកើតទៀតខ្លះ មិនកើតទៀតខ្លះ សត្វស្លាប់ទៅ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន ការឃើញនេះឯង ជាការពិត ការឃើញដទៃជាមោឃៈ បុគ្គលនោះ គប្បីកន្ទង ឈានកន្ទង កន្ទងផុត ប្រព្រឹត្តកន្ទងនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួរបស់ខ្លួន សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន អធ្យាស្រ័យរបស់ខ្លួន សេចក្តីប៉ុនប៉ងរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ ដំណើរនោះ តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ។ (ព្រោះថា) ទិដ្ឋិនោះ ដែលបុគ្គលនោះធ្វើឲ្យពេញលេញ សមាទាន កាន់យកស្អាបអង្អែល ចិត្តទៅសិប់ ជ្រុលជ្រប់ ចុះចិត្តសិប់ហើយដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីកន្ទងនូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(៧៧) ឆន្ទាធិបតេយ្យោ រូបិយា ឥរិយាបថោ ឆន្ទាធិបតេយ្យោ-តាតិ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា យាយតិ ឥយ្យតិ វុឡ្ហតិ សំហរិយតិ ។ យថា ហត្ថិយានេន វា រថយានេន វា អស្សយានេន វា គោយានេន វា អជយានេន វា មេណ្ឌកយានេន វា ឆិគ្គលយានេន វា ខរយានេន វា យាយតិ ឥយ្យតិ វុឡ្ហតិ សំហរិយតិ ឯវមេវ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា យាយតិ ឥយ្យតិ វុឡ្ហតិ សំហរិយតីតិ ឆន្ទា-ធិបតេយ្យោ ។ រូបិយា ឥរិយាបថោ សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិ-យា ឥរិយាបថោ បតិដ្ឋាតិ អល្លីយតិ ឧបាគច្ឆតិ អជ្ឈោ-សិតោ អធិមុច្ចតិ ឆន្ទាធិបតេយ្យោ រូបិយា ឥរិយាបថោ ។

(៧៨) សយំ សមត្តោ ឥ បកតូបមាយោតិ សយំ សមត្តំ[1] កតេតិ បរិបុណ្ណំ កតេតិ អនូនំ កតេតិ

---

១ ម. សត្តេ ។

(៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ឋិតនៅស៊ប់ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ គឺបុគ្គលដែលត្រូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួរបស់ខ្លួន សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន នាំទៅ នាំចេញទៅ បន្សាត់ទៅ ប្រមូលទៅ ។ បុគ្គល ដែលហត្ថិយាន ឬរថយាន អស្សយាន ឬគោយាន អជយាន ឬមេណ្ឌកយាន ឧដ្ឋយាន ឬខរយាន (យានដែលទឹមដោយលា) នាំទៅ នាំចេញទៅ បំផាយទៅ ប្រមូលទៅ យ៉ាងណាមិញ បុគ្គលដែលត្រូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួរបស់ខ្លួន សេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន នាំទៅ នាំចេញទៅ បន្សាត់ទៅ ប្រមូលទៅ កំយ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ។ ពាក្យថា ឋិតនៅស៊ប់ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត គឺ ឋិតនៅស៊ប់ តាំងនៅស៊ប់ ជាប់ស្អិត ប្រកាន់ស៊ប់ ជ្រុលជ្រប់ ចុះស៊ប់ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីគួរបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាដឹកនាំ ឋិតនៅស៊ប់ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត ។

(៧៨) ពាក្យថា រមែងធ្វើនូវទិដ្ឋិតាំងខ្លាយ ឲ្យគ្រប់គ្រាន់ដោយខ្លួនឯង គឺរមែងធ្វើនូវទិដ្ឋិឲ្យគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ធ្វើមិនឲ្យខ្វះខាត

អត្តំ សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ភវភោគំ អយំ សត្តា សព្ពញ្ញូតំ សយំ សមត្តំ ភវភោគំ បរិបុណ្ណំ ភវភោគំ អនោមំ ភវភោគំ អត្ត សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ភវភោគំ អយំ ឆម្មា ស្វាក្ខាតោ អយំ ភណោ សុប្បដិបន្នោ អយំ ឯដ្ឋិ ភគ្គិតោ អយំ បដិបទា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មគ្គោ ឯយ្យានិកោតំ សយំ សមត្តំ ភវភោគំ បរិបុណ្ណំ ភវភោគំ អនោមំ ភវភោគំ អត្តំ សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ភវភោគំ ឯនេតំ សញ្ជនេតំ ឯព្យត្តេតំ អភិឯព្យត្តីតំ សយំ សមត្តានំ បភវូមាតោ ។

(๗๙) យថា ហិ ជានេយ្យ តថា វានេយ្យាតំ យថា ជានេយ្យ តថា វានេយ្យ ភវនេយ្យ ភណាយ្យ ឯ-បេយ្យ ភេមាវេយ្យ ។ សស្សតោ លោកោ ឥធមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តំ យថា ជានេយ្យ តថា វានេយ្យ ភវនេយ្យ ភណាយ្យ ឯបេយ្យ ភេមាវេយ្យ ។ អស-ស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតំ ន ន ហោតំ តថាភតោ បរម្មរណា ឥធមេវ សច្ចំ

ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យថ្លៃថ្លា ដោយខ្លួនឯង បុគ្គលរមែងធ្វើនូវទិដ្ឋិឲ្យគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ធ្វើមិនឲ្យរួះខាត ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យថ្លៃថ្លាដោយខ្លួនឯងថា សាស្តានេះ ជាសព្វញ្ញូ ធ្វើនូវទិដ្ឋិឲ្យគ្រប់គ្រាន់ ធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ ធ្វើមិនឲ្យរួះខាត ធ្វើឲ្យខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរ ឲ្យវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យឧត្តម ឲ្យថ្លៃថ្លា រមែងញុំាងទិដ្ឋិឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម ឲ្យកើតឡើង ឲ្យកើតប្រាកដ ដោយខ្លួនឯងថា នេះជាធម៌ ដែលខ្លួនសំដែងល្អហើយ នេះជាគណៈប្រតិបត្តិល្អហើយ នេះជាទិដ្ឋិដ៏ប្រសើរ នេះជាបដិបទាដែលបញ្ញត្តល្អហើយ នេះជាមគ្គ ជាឧបាយស្រោចស្រង់សត្វ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលធ្វើនូវទិដ្ឋិតាំងឡាយ ឲ្យគ្រប់គ្រាន់ ដោយខ្លួនឯង ។

(๗๙) ពាក្យថា បុគ្គលដឹងយ៉ាងណា តែងពោលហ៊ានយ៉ាងនោះ គឺបុគ្គលដឹងយ៉ាងណា តែងពោល សំដែង បរិយាយ បំភ្លឺ និយាយបញ្ចេញយ៉ាងនោះ ។ បុគ្គលដឹងយ៉ាងណាថា លោក ទៀងតាត់ ការឃើញនេះឯង ជាការពិត ការឃើញដទៃ ជាមោឃៈ ដូច្នេះ គប្បីពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ និយាយបញ្ចេញយ៉ាងនោះ ។ បុគ្គលដឹងយ៉ាងណាថា លោកមិនទៀងតាត់ ។បេ។ សត្វស្ងាប់ទៅកើតទៀត ក៏មិនមែន មិនមែនកើតទៀត ក៏មិនមែន ការឃើញនេះឯង ជាការពិត

អោឃមញ្ញន្តិ យេបិ ជាតេយ្យា តបា វតេយ្យា កាមេ-
យ្យា កលោយ្យា ធីរេយ្យា ភេមារេយ្យាតិ យេបិ មា
ជាតេយ្យា តបា វតេយ្យា ។ តេនាហ ភគវា

សក្កញ្ចិ និដ្ឋឹ កថមកុរុយេយ្យ
ឆន្ទានុនីតោ រុចិយា និវិដ្ឋោ
សយំ សមត្តានិ បកុព្ពមានោ
យថា ហិ ជាតេយ្យ តបា វតេយ្យាតិ ។

(៨០) យោ អត្តនោ សីលវតានិ ជន្តុ
អនានុបុដ្ឋោ ច បរេស ភាវ
អនរិយធម្ម កុសលា តមាហុ
យោ អាគុមានំ សយមេវ ភាវ ។

(៨១) យោ អត្តនោ សីលវតានិ ជន្តុតិ យោតិ
យោ យានិសោ យថាយុត្តោ យថាវិហិតោ យថា-
បការោ យញ្ញាធប្បត្តោ យំធម្មសមង្គីតោ ខត្តិយោ
វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ទោ វា គហដ្ឋោ វា
បព្ពជិតោ វា ទេវោ វា មនុស្សោ វា ។ សីលវតេនីតិ
អត្ថិ សីលញ្ចេវ វត្តញ្ច អត្ថិ វត្តំ ន សីលំ ។

ការយើញដទៃ ជាមោឃៈ ដូច្នេះ គប្បីពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ និយាយបញ្ចេញ យ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដឹង យ៉ាងណា ពោលយ៉ាងនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានបុណ្យត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីកន្ទក់នូវទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ដោយប្រការដូចម្តេចបាន បុគ្គលដែលត្រាស់សេចក្តីប្រាថ្នាដ៏កនាំ បិតនៅស៊ប់ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្ត រមែងឆ្លើនូវទិដ្ឋិដ៏ពាំងន្លាយ ឲ្យគ្រប់គ្រាន់ដោយខ្លួនឯង ដំណើរយ៉ាងណា ក៏ពោលយ៉ាងនោះ ។

(៨០) ជនណា ដែលគេមិនបានសាកសួរ នូវសីលនឹងវត្តរបស់ខ្លួន ហើយពោលអួតប្រាប់ពួកបុគ្គលដទៃ ជនអ្នកឈ្លាសវៃពាំងន្លាយ ពោលនូវជន ដែលពោលអួតខ្លួន ដោយខ្លួនឯងនោះ ថាជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ។

(៨១) អធិប្បាយពាក្យថា ជនណា (ដែលគេមិនបានសាកសួរ) នូវសីលនឹងវត្ត របស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា ណា គឺ ជនណា ប្រែបណា ប្រកបដោយប្រការណា តាំងនៅដោយប្រការណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវហេតុៈប្រែបណា ប្រកបដោយធម៌ណា ពោះជាក្សត្រ ឬព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ ឬសូទ្រៈ គ្រហស្ថ ឬបព្វជិត ទេវតា ឬមនុស្ស ។ ពាក្យថា សីលនឹងវត្ត គឺសីលផង វត្តផងក៏មាន វត្តមិនមែនសីលក៏មាន ។

กตมญฺจ สีลพฺพตญฺ ฯ ๔๒ ภิกฺขู สีลวา
โหนฺติ ฆานินฺทฺริยสํวรสมนฺนาคตา วิหรนฺติ อาจารโคจร-
สมฺปนฺนา อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมา-
ทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ ยา ตตฺร สมฺมา
สมฺวโร อวีติกฺกโม ฯเป๎ฯ สีลํ ฯ ยญฺ สมาธานํ ตั
ตฺรตฺตา ฯ สมฺวรฏฺเฐน สีลํ สมาธานฏฺเฐน ตตฺรตฺตา ฯเป๎ฯ
ทุจฺจริตา สีลพฺพตญฺ ฯ

กตมญฺจ ตตฺร ฯเป๎ฯ สีลํ ฯ อฏฺฐ ทุสฺสนิสฺสิตา อาปตฺติกฺขนฺธา
ปิณฺฑาปาติกงฺคญฺจ ปํสุกูลิกงฺคญฺจ เตจีวริกงฺคญฺจ สปทาน-
จาริกงฺคญฺจ เอกาสนิกงฺคญฺจ ขลุปจฺฉาภตฺติกงฺคญฺจ เนสชฺชิกงฺคญฺจ ยถาสนฺถติ-
กงฺคญฺจ ฯเป๎ฯ ทุจฺจริตา ตตฺร ฯเป๎ฯ สีลํ ฯ ตตฺรายสมาธานญฺจ
ทุจฺจริตา ตตฺร ฯเป๎ฯ สีลํ ฯ กามานญฺจ ตถา ฆ ฆหานุ ฆ อฏฺฐ
ฆ อาสวกฺขยญฺจ สรีเร อุปสมฺปชฺชญฺจ มหาสโมหาตมญฺ
ยญฺจ ปุริสสฺมึ ปุริสพลเน ปุริสวีริเย ปุริส-
ปรกฺกเม ปตฺตพฺพ ฯเป๎ฯ ตตฺร อปฺปมาทปฏิปทา ตตฺรายสฺ
สฺสนฺตรา ภาวิตตา จิตฺตสฺ ปญฺญาย ทิฏฺฐตฺตา ทิฏฺฐิยา
ปหีนตฺตา ตตฺรายสมาธานญฺจ ทุจฺจริตา ตตฺร ฯเป๎ฯ สีลํ ฯ

សីលនឹងវត្ត តើដូចម្តេច ។ តថាគតសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីលសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវរៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈនឹងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសតិចតួចឆ្ងាយ ដែលមានប្រមាណតិច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទតិចតួចឆ្ងាយ ការសង្រួម ការរារាំង ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង ណា ក្នុងសិក្ខាបទតិចតួចឆ្ងាយនោះ នេះឈ្មោះថាសីល ។ ការកាន់យកដោយប្រពៃណា នោះ ឈ្មោះថាវត្ត ។ សីល ដោយអត្ថថា សង្រួម វត្ត ដោយអត្ថថា ការកាន់យកដោយប្រពៃ នេះ លោកហៅថា សីលផង វត្តផង ។

វត្តមិនមែនសីល តើដូចម្តេច ។ ធុតង្គវត្ត ៨ គឺ អារញ្ញិកង្គៈ បិណ្ឌបាតិកង្គៈ បំសុកូលិកង្គៈ តេចីវរិកង្គៈ សបទានចារិកង្គៈ ខលុបច្ឆា ភត្តិកង្គៈ នេសជ្ជិកង្គៈ យថាសន្ថតិកង្គៈ នេះ លោកហៅថា វត្តមិនមែនសីល ។ សូម្បីការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវីរិយៈ លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីលដែរ ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តម្កល់ចិត្តថា សឹកសសៃនឹងឆ្អឹងចូរសល់តែស្បែកចុះ ឯសាច់នឹងឈាមក្នុងសរីរៈ ចូរវិនាសទៅក៏ដោយចុះ ហេតុណាដែលអញគួរដល់ ដោយសេចក្តីសង្វាតនៃបុរស ដោយកម្លាំងនៃបុរស ដោយព្យាយាមនៃបុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងនៃបុរស បើការមិនសម្រេចនូវហេតុនោះទេ នឹងមិនបញ្ឈប់នូវព្យាយាមទេ ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវីរិយៈមានសភាពយ៉ាងនេះ ក៏លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។

ន តាវហំ ឥមំ បល្លង្កំ កិញ្ចិសច្ឆាមិ យាវ មេ ន អនុបា-
ទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បក្ខណ្ហាតិ
បនមាតិ ឯវរូបម្បិ វីរិយសមាធិំ វុច្ចតិ វត្តំ ន សីលំ។

ជាសិស្សំ នបិវិសច្ឆាមិ វិហារតោ ន និក្ខមិំ

នបិ បស្សំ និភាតេស្សំ តណ្ហាសល្លេ អព្ភហតេតិ
ចិត្តំ បក្ខណ្ហាតិ បនមាតិ ឯវរូបម្បិ វីរិយសមាធិំ
វុច្ចតិ វត្តំ ន សីលំ ។ ន តាវហំ ឥមម្ហា អាសនា
វុដ្ឋហិស្សាមិ ចក្ខុមា ទិវេហិស្សាមិ វិហារា និក្ខមិស្សាមិ
អឌ្ឍយោគា និក្ខមិស្សាមិ បាសាទា និក្ខមិស្សាមិ
ហម្មិយា និក្ខមិស្សាមិ គុហាយ និក្ខមិស្សាមិ លេណា
និក្ខមិស្សាមិ កុដិយា និក្ខមិស្សាមិ កុដាគារា និក្ខ-
មិស្សាមិ អដ្ឋា និក្ខមិស្សាមិ មាឡា និក្ខមិស្សាមិ
ឧដ្ឋណ្ហា និក្ខមិស្សាមិ ឧបដ្ឋានសាលាយ និក្ខមិស្សាមិ
មណ្ឌបា និក្ខមិស្សាមិ រុក្ខមូលា និក្ខមិស្សាមិ យាវ

បុគ្គលផ្សេងចិត្ត គម្លង់ចិត្តថា ចិត្តអាត្មាអញនឹងមិនទាន់រួចចាកអាសវៈ
ទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដូចបណា អាត្មាអញ នឹងមិនដោះ
ក្នែននេះចេញ ដូចបនោះ ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិរិយៈ មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ក៏លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។ បុគ្គលផ្សេងចិត្ត
គម្លង់ចិត្តថា

> កាលបើសរគឺតណ្ហា ដែលអាត្មាដកមិនទាន់បាននៅឡើយ អាត្មា
> នឹងមិនបរិភោគ នឹងមិនផឹក នឹងមិនចេញ អំពីលំនៅ
> នឹងមិនទម្រេតកាយទេ

ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវិរិយៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ ក៏លោក
ហៅថា វត្ត មិនមែនសីលៈ ។ បុគ្គលផ្សេងចិត្ត គម្លង់ចិត្តថា ចិត្តរបស់
អាត្មាអញ មិនទាន់រួចចាកអាសវៈទាំងឡាយ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដូចប
ណា ដូចបនោះ អាត្មាអញនឹងមិនគ្រាកអំពីអាសនៈ មិនចុះអំពីទី
ចង្រ្កម មិនចេញអំពីវិហារ មិនចេញអំពីអឌ្ឍយោគៈ មិនចេញអំពី
ប្រាសាទ មិនចេញអំពីផ្ទះមានដំបូល មិនចេញអំពីគុហា មិនចេញ
អំពីលេនដ្ឋាន មិនចេញអំពីកុដិ មិនចេញអំពីផ្ទះ មានកំពូល មិន
ចេញអំពីដម្រំ មិនចេញអំពីរោង មិនចេញអំពីលំនៅដ៏ប្លែក មិនចេញ
អំពីឧបដ្ឋានសាលា មិនចេញអំពីមណ្ឌប មិនចេញអំពីគល់ឈើនេះទេ

เมเ ธ อนุตฺตานาย อาสเวหิ จิตฺตๆ วิมุจฺจิสฺสตีติ จิตฺตๆ
ปตฺถณฺหาติ ปธเหติ ฆฏฺเฐมฺหิ วีริยสมาธิๆ ปุจฺฉติ
วตฺตๆ ธ สีลนฺ ฯ ฯมสฺมิญฺเจว ปุพฺพณฺหสมเย อริย-
ธมฺมๆ อาหริสฺสามิ สมาหริสฺสามิ อธิกจฺจสฺสามิ
ชุสเย สฺสามิ สจฺจิกริสฺสามีติ จิตฺตๆ ปตฺถณฺหาติ ปธ-
หติ ฆฏฺเฐมฺหิ วีริยสมาธิๆ ปุจฺฉติ วตฺตๆ ธ สีลนฺ ฯ
ฯมสฺมิญฺเจว มชฺฌนฺติกสมเย สายณฺหสมเย ปุเรภตฺตๆ
ปจฺฉาภตฺตๆ ปุริมยามๆ มชฺฌิมยามๆ ปจฺฉิมยามๆ กาเย
ชุณฺหา วิสฺส เหมนฺเต คิมฺเห ปุริเม วเย เข มชฺฌิเม
วเย เข ปจฺฉิเม วเย เข อริยธมฺมๆ อาหริสฺสามิ
สมาหริสฺสามิ อธิกจฺจสฺสามิ ชุสเย สฺสามิ สจฺจิ-
กริสฺสามีติ จิตฺตๆ ปตฺถณฺหาติ ปธเหติ ฆฏฺเฐมฺหิ วีริ-
เยสมาธิๆ ปุจฺฉติ วตฺตๆ ธ สีลนฺ ฯ ชนฺตุติ สตฺตา
ธเร มาณเวเร เทเสเร ปุคฺคเลเร ชีเวเร ชาตู ชนฺตู
ชนฺตุ มนุเชติ เย อตฺตเร สีลวตาธิ ชนฺตู ฯ

ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវីរិយៈមានសភាពយ៉ាងនេះ កំណើតហៅថា វត្ត មិនមែនសិល្ប ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តម្កល់ចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក ប្រមូលមក សម្រេច ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ក្នុងបុព្វណ្ហសម័យនេះឯង ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវីរិយៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ កំណើតហៅថា វត្ត មិនមែនសិល្ប ។ បុគ្គលផ្គងចិត្ត តម្កល់ចិត្តថា អាត្មាអញនឹងនាំមក ប្រមូលមក សម្រេច ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ក្នុងសម័យថ្ងៃត្រង់នេះឯង ក្នុងសម័យថ្ងៃរសៀល ក្នុងវេលាមុនភត្ត ក្នុងវេលាក្រោយភត្ត ក្នុងយាមដាច ដើម ក្នុងយាមដាកណ្តាល ក្នុងយាមដាចុងបំផុត ក្នុងកាលខាងរនោច ក្នុងកាលខាងខ្នើត ក្នុងវស្សានរដូវ ក្នុងហេមន្តរដូវ ក្នុងគិម្ហរដូវ ក្នុងបំណែកនៃវ័យដាចដើម ក្នុងបំណែកនៃវ័យដាកណ្តាល ក្នុងបំណែកនៃវ័យដាចុងបំផុត ការកាន់យកដោយប្រពៃ ដោយវីរិយៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ កំណើតហៅថា វត្ត មិនមែនសិល្ប ។ ពាក្យថា ជន គឺសត្វនរៈ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វគ្រប់ដោយតណ្ហា សត្វកើតអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនណា (ដែលគេមិនបានសាកសួរ) នូវសិល្បនឹងវត្ត របស់ខ្លួន ។

(๘๒) อตฺถาวุปฺปฺโต จ ปเวสฺส ตาทิตฺ ปเวสฺโต ปเวสนฺ ๑ตฺถิยานนฺ ฺญาณนฺ เวสฺสานนฺ สุทฺธานนฺ คหฏฺฐานนฺ ปพฺพชิตานนฺ เทวานนฺ มนุสฺสานนฺ ฯ อตฺถาวุปฺปฺโตติ อปฺปฺโต อปฺปฺตฺติโต อตฺถาโยติโต อตฺถสิทฺธิโต อปฺปสาทิโต ฯ ตาทิตฺ อตฺตฺโต สีลโต ฯ ปฺ วตฺตฺ ปฺ สีลวตฺตฺ ปฺ ตาวตฺ ฯ อถาปรมฺปิ สีลสมฺปฺโนติ ปฺ วตฺตสมฺปฺโนติ ปฺ สีลวตฺตสมฺปฺโนติ ปฺ ฌานลาภิยา ปฺ ตโตนิทาน ปฺ ตโตลปฺปจฺจเย ปฺ วณฺณาวาทกมฺยตาย ปฺ ฉนฺเทน ปฺ อาลฺเยน ปฺ กมฺมายตนเยน ปฺ สมฺปฺายตนเยน ปฺ วิชฺชาภาเคน ปฺ สุตเยน ปฺ ปฏิสลฺลาเณน ปฺ อญฺญตรญฺญตเรน ปฺ วตฺถุนา ทุจฺจากุลา ปพฺพชิตาติ ปฺ มหากุลา ปพฺพชิตาติ ปฺ มหาโภคกุลา ปพฺพชิตาติ ปฺ ทุปฺปโภคกุลา ปพฺพชิตาติ ปฺ ฺญาตา ยสสฺสิโน คหฏฺฐานนฺ ปพฺพชิตานนฺติ ปฺ ลาภิโน จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปฺปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานนฺติ ปฺ

(៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ជនណា ដែលគេមិនបានសាកសួរ ហើយពោលអួត ប្រាប់បុគ្គលដទៃ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលដទៃ បាន ដល់ជនដទៃ គឺ ក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូទ្រៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្សគ្រាន់ឮឃ្លាយ ។ ពាក្យថា ដែលគេមិនបានសាកសួរ គឺ ដែលគេមិនបានដណ្តឹង មិនបានសួរ មិនបានអាពាធនា មិនបានអញ្ជើញ មិនបានឲ្យដេរថ្វៃ ។ ពាក្យថា ពោលអួត គឺផ្តើមនិយាយនូវសីល ឬវត្ត ឬកិសលនឹងវត្ត របស់ខ្លួន ។ បុគ្គលផ្តើមនិយាយសំដែង ពោល ប្រកាស បញ្ចេញថា អាត្មាជាអ្នកបរិបូណ៌ ដោយសីលក្តី ថា បរិបូណ៌ដោយវត្តក្តី ថា បរិបូណ៌ដោយសីលនឹងវត្តក្តី ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួន ជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនសូត្រក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បៈក្តី ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី ដោយសុតៈក្តី ដោយការវែងឆៃក្តី ដោយវត្ថុណាមួយក្តី ថាជាអ្នក (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលដ៏ប្រសើរ ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលមានទ្រព្យប្រើនហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលមានទ្រព្យលើសលុបហើយបួសក្តី ថាជាអ្នកមានយស ល្បីល្បាញជាឯគ្រហស្ថនឹងបព្វជិតទាំងឮឃ្លាយក្តី ថាអាត្មាអញជាអ្នកមានលាភ ចំពោះចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក្តី

សុត្តន្តំ កោតំ ក វិនយេ ឆកោតំ ក ធម្មកថិកោតំ ក អារញ្ញិកោតំ ក បិណ្ឌបាតិកោតំ ក បំសុកូលិកោតំ ក តេចីវរិកោតំ ក សបទានចារិកោតំ ក ខលុបច្ឆាភត្តិកោតំ ក នេសជ្ជិកោតំ ក យថាសន្ថតិកោតំ ក បឋមមស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក តតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក ចាវនតំ កោដេតំ អលាតំ ឌយតំ ភៀមរតីតំ អជានុបុរុជ្ជោ ច បរេស ធាតុ។

(៨៧) អនរិយេ ធម្មំ កុសលា តមាហុតំ កុសលាតំ យេ តេ ទ្វេ កុសលា ជាតុ កុសលា អាយតនកុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិបដ្ឋានកុសលា សម្មប្បធានកុសលា ឥទ្ធិបាទកុសលា ឥន្ទ្រិយកុសលា ពលកុសលា ពោជ្ឈង្គកុសលា មគ្គកុសលា ផលកុសលា និព្វានកុសលា តេ កុសលា ឯមាហំសុ

ថាជាអ្នកចេះព្រះសូត្រក្តី ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់វិនយក្តី ថាជាធម្មកថិកក្តី ថាជាអ្នកកាន់អារញ្ញិកធុតង្គក្តី កាន់បិណ្ឌបាតិកធុតង្គក្តី កាន់បំសុកូលិក-ធុតង្គក្តី កាន់តេចីវរិកធុតង្គក្តី កាន់សបទានចារិកធុតង្គក្តី កាន់ខលុបច្ឆា-ភត្តិកធុតង្គក្តី កាន់នេសជ្ជិកធុតង្គក្តី កាន់សន្ថតិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកបាន បឋមជ្ឈានក្តី បានទុតិយជ្ឈានក្តី បានតតិយជ្ឈានក្តី បានចតុត្ថជ្ឈានក្តី បានអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី បានវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី បានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមា-បត្តិក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនណាដែលគេមិនចាន់សាកសួរ ហើយពោលអួតប្រាប់បុគ្គលដទៃ ។

(៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា ជនអ្នកឈ្វេសវៃតាំងខ្លាយ ពោលនូវជននោះថា ជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ជនអ្នកឈ្វេសវៃ គឺជនតាំងខ្លាយណា ជាអ្នកឈ្វេសវៃក្នុងខន្ធ ឈ្វេសវៃក្នុងធាតុ ឈ្វេសវៃក្នុងអាយតនៈ ឈ្វេសវៃក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្វេសវៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្វេសវៃក្នុងសម្មប្បធាន ឈ្វេសវៃក្នុងឥទ្ធិបាទ ឈ្វេសវៃក្នុងឥន្ទ្រិយ ឈ្វេសវៃក្នុងពលៈ ឈ្វេសវៃក្នុងពោជ្ឈង្គ ឈ្វេសវៃក្នុងមគ្គ ឈ្វេសវៃក្នុងផល ឈ្វេសវៃក្នុងព្រះនិព្វាន ពួកអ្នកឈ្វេសវៃនោះ បានពោលយ៉ាងនេះថា

អនភិយោគំ ឯសោ ធម្មោ នេសោ ធម្មោ អភិយោគំ
ពាលានំ ឯសោ ធម្មោ នេសោ ធម្មោ បណ្ឌិតានំ
អសប្បុរិសានំ ឯសោ ធម្មោ នេសោ ធម្មោ សប្បុរិសា-
ធម្មំ ឯវមាហំសុ ឯវំ កុរេថម្ហំ ឯវំ កលានំ ឯវំ ឱបយិកំ
ឯវំ ភេមានម្ហីតិ អនភិយតធម្មំ កុសលា តមាហុ ។

(៨៤) យោ អាតុមានំ សយមេវ ជានតិ អាតុមាវុដ្ឋា-
តិ អត្តា ។ សយមេវ ជានតិ សយមេវ អត្តានំ ជាវេន-
តិ អហមស្មិ សីលសម្បន្នោតិ វា វត្តសម្បន្នោតិ វា
សីលវត្តសម្បន្នោតិ វា ជាតិយា វា គោត្តេន វា គោ-
លបុត្តិកេន វា វណ្ណោកុរតាយ វា ធនេន វា អជ្ឈ-
នេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋា-
នេន វា សុតេន វា បដិភានេន វា អញ្ញតរញ្ញត-
រេន វា វត្ថុនា ខុទ្ទាកុលា បព្ភជិតោតិ វា មហាកុ-
លា បព្ភជិតោតិ វា មរេកោតកុលា បព្ភជិតោតិ
វា ខុទ្ទារកោតកុលា បព្ភជិតោតិ វា ញាតោ
យសស្សី តមាជានំ បព្ភជិតានន្តិ វា លាភីម្ហិ

+ នុះដាធម៌របស់ពួកជនមិនមែនជាអរិយៈ + នុះមិនមែនជាធម៌របស់ពួកអរិយៈ + នុះដាធម៌របស់ពួកពាល + នុះមិនមែនធម៌របស់ពួកបណ្ឌិត + នុះដាធម៌របស់ពួកអសប្បុរស + នុះមិនមែនដាធម៌របស់ពួកសប្បុរស ពួកជនអ្នកឈ្មោះ ណា បានពោលយ៉ាងនេះហើយ សំដែងយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺ យ៉ាងនេះ បញ្ជាក់យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកឈ្មោះ ណា ទាំងឆ្កាយ បានពោលនូវជននោះថា ជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ។

(៨៤) ពាក្យថា ជនណា ពោលអួតខ្លួនដោយខ្លួនឯង អធិប្បាយថា អត្តា លោកពោលថា ខ្លួន ។ ពាក្យថា ពោលអួតដោយខ្លួនឯង គឺ បុគ្គលពោលអួតខ្លួនដោយខ្លួនឯង គឺថា ពោលអួត សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ជាក់ថា អាត្មាអញជាអ្នកបរិបូណ៌ដោយសីលក្តី ថាបរិបូណ៌ដោយវត្តក្តី ថាបរិបូណ៌ដោយសីលនិងវត្តក្តី ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយ ភាពនៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ដោយភាពនៃខ្លួន មានសម្បុរល្អក្តី ដោយទ្រព្យក្តី ដោយការរៀនសូត្រក្តី ដោយការងារក្តី ដោយសិល្បៈ ក្តី ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី ដោយសុតៈក្តី ដោយការវាងវៃក្តី ដោយវត្ត ណាមួយក្តី ថាជាអ្នក (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលដ៏ប្រសើរហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលមានទ្រព្យ ច្រើនហើយបួសក្តី ថា (ចេញ) អំពីត្រកូលមានទ្រព្យលើសលុបហើយ បួសក្តី ថាជាអ្នកមានយសល្បីល្បាញដាងគ្រហស្ថនិងបព្វជិតទាំងឆ្កាយក្តី

ปาปมิตฺตตาสงฺขาตสฺส อสปฺปุริสสหายตาย ปาปกมฺมนฺตตาย ปาปกมฺมสมาจารตาย ปาปกมฺมสมาทานตาย ปาปกมฺมปฏิปตฺติยา ปาปกมฺมปฏิปชฺชนตาย ปาปกมฺมปฏิปตฺติยา ปาปกมฺมปฏิปชฺชนตาย ปาปกมฺมสมาจารตาย ปาปกมฺมสมาทาน

ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តន្តទុទ្ទស ទី ៣

ថាអាត្មាជាអ្នកមានលាភ ចំពោះចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក្តី ថាជាអ្នកចេះព្រះសូត្រក្តី ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យក្តី ថាជាធម្មកថិកក្តី ថាជាអ្នកកាន់អារញ្ញិកធុតង្គក្តី កាន់បិណ្ឌបាតិកធុតង្គក្តី កាន់បំសុកូលិកធុតង្គក្តី កាន់តេចីវរិកធុតង្គក្តី កាន់សបទានចារិកធុតង្គក្តី កាន់ខលុបច្ឆាភត្តិកធុតង្គក្តី កាន់នេសជ្ជិកធុតង្គក្តី កាន់យថាសន្ថតិកធុតង្គក្តី ថាជាអ្នកបានបឋមជ្ឈានក្តី បានទុតិយជ្ឈានក្តី បានតតិយជ្ឈានក្តី បានចតុត្ថជ្ឈានក្តី បានអាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី បានវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី បានអាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនណា ពោលអួតខ្លួន ដោយខ្លួនឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជនណា ដែលគេមិនបានសាកសួរ នូវសីលនឹងវត្តរបស់ខ្លួន
ហើយពោលអួតប្រាប់ពួកបុគ្គលដទៃ ជនអ្នកឈ្មោះយ៉ៃចាំន
ឡាយ ពោលនូវជន ដែលពោលអួតខ្លួន ដោយខ្លួនឯងនោះ
ថាជាអ្នកមិនមានអរិយធម៌ ។

(๘๕) សង្ខោ ច កិកី អរិដ្ឋកត្តោ
ឥតិ(๑) មាតិ សំសេសុ អកត្តមានោ
តមរិយធម្មំ កុសលា វទន្តិ
យស្សុស្សន្នោ ឧត្តំ កុមាញ្ជំ លោភកោ ។

(๘๖) សង្ខោ ច កិកី អរិដ្ឋកត្តោតិ សង្ខោតិ រាគស្ស សន្ធាតា សង្ខោ ទោសស្ស សន្ធាតា សង្ខោ មោហស្ស សន្ធាតា សង្ខោ កោធស្ស ឧបនាហស្ស មក្ខស្ស បឡាសស្ស ឥស្សាយ មច្ឆរិយស្ស មាយាយ សាឋេយ្យស្ស ថម្ភស្ស សារម្ភស្ស មានស្ស អតិមានស្ស មទស្ស បមាទស្ស សព្ពកិលេសានំ សព្ពទុច្ចរិតានំ សព្ពទរថានំ សព្ពបរិឡាហានំ សព្ពសន្តាបានំ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារានំ សន្ធាតា សមិតត្តា វូបសមិតត្តា វិជ្ឈាតត្តា និព្ពុតត្តា វិគតត្តា បដិប្បស្សទ្ធត្តា សង្ខោ វូបសង្ខោ និព្ពុតោ បដិប្បស្សទ្ធោតិ សង្ខោ ។

๑ ម. ឥទហន្តិ ។

(៨៥) កិត្តុណាជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលត់ផង អ្នកមិនអួតអាង បំពោះសីលទាំងឡាយថា អាត្មាអញដូច្នេះផង កិលេស ជំក្រាស់ណាមួយ ក្នុងលោក នៃកិត្តុណា មិនមានផង ដូនអ្នកឈ្មោះវៃទាំងឡាយ រមែងពោល នូវកិត្តុនោះថា ជាអ្នកមានអរិយធម៌ ។

(៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា កិត្តុណាជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលត់ផង ត្រង់ពាក្យថា អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ គឺអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់រាគៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ទោសៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់មោហៈ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ចូលទៅដិតស្ងប់ រំលត់ រលាស់ចេញ ព្រោះជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ចូលទៅដិតស្ងប់ ជុត រំលត់ ក្រាស់ចេញ រលាស់ចេញ នូវកោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សាមច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្চរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង **ការគាក់**តែងនូវអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ ។

กิกฺขิตา สตฺตฏฺฐ ฉฑฺฑนา กิฏฺฐา กิกฺขิ ฯ สกฺกายนิฏฺฐา กิฏฺฐา เหตาทิวิจิกิจฺฉา กิฏฺฐา เหตาทิสีลพฺพตปรามาสา กิฏฺฐา เหตาทิ ภาคา กิฏฺฐา เหตาทิ โอเสา กิฏฺฐา เหตาทิ เหเฏา กิฏฺฐา เหตาทิ ฯ กิฏฺฐสฺส เหตาทิ ตาปตา อกุสลา ฉฑฺฑา สฏฺฐิเลสา สตฺตติ โอเสา ภวติ สงฺขาตา สพฺพา ทุกฺขวิตกฺกา อายติ ชาติชรามรณิยา ฯ

ปเฏน กเรน อตฺถา (สกิยาติ ภควา)
ปรินิพฺพานเตา ทิเฏฺฐ ภควนฺโต
วิภวาทิ ภวาทิ วิปฺปหาย
ปุริสติกา ขีณาปุนพฺภวาติ[1] ฯ

สตฺตา จ กิกฺขิ ฯ อกิริยทิฏฺฐิสงฺขาติ ภควนฺโต นิพฺพิ-ตฺตา โอรสสฺส นิพฺพิตฺตา เหตาทิสฺส นิพฺพิตฺตา อกิริยทิฏฺฐิสงฺขาติ เหตาทิสฺส อุปฺปาทาทิสฺส มคฺคสฺส ปฏิลาภสฺส ฯสฺสายา มคฺคปริยาปนฺนสฺส มายายา สา-เขยฺยสฺส ชมฺภสฺส สาริมฺภสฺส มานสฺส อติมานสฺส มทสฺส ปมาทสฺส สพฺพกิเลสานญฺจ สพฺพทุจฺจริตานญฺจ

---

๑ ม. ขีณาโนนพฺภเว สติ ภิกฺขเว ฯ

ពាក្យថា កិក្ខុ គឺឈ្មោះថា កិក្ខុ ព្រោះខំលះបង់ចោល នូវធម៌ទាំង ៧ ។ គឺជាអ្នកខ្ជាយសក្កាយទិដ្ឋិ ខ្ជាយវិចិកិច្ឆា ខ្ជាយសីលព្វតបរាមាស: ខ្ជាយរាគៈ ខ្ជាយទោសៈ ខ្ជាយមោហៈ ខ្ជាយមានៈ ។ ពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភពថ្មី ប្រកបដោយការក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ មានជាតិ ជរា មរណៈក្នុងខាងមុខ កិក្ខុនោះ ខ្ជាយបង់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងថា ម្នាលសកិយៈ បុគ្គលណា) ដល់នូវការរលត់ ធ្វើសេចក្តីសង្ឃឹម ដោយផ្លូវដែលខ្ជះខ្ជាយហើយ លះបង់នូវតិរតណ្ហា ទីតវតណ្ហា មានព្រហ្មចរិយធម៌ ប្រព្រឹត្តគ្រប់គ្រាន់ហើយ មានភពថ្មីអស់ហើយ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា កិក្ខុ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិក្ខុណា ជាអ្នកសង្ឃប់រម្ងាប់ផង ។ ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តរលត់ គឺ អ្នកមានចិត្តរលត់ ព្រោះជាអ្នករំលត់ នូវរាគៈ ព្រោះជាអ្នករំលត់ទោសៈ ព្រោះជាអ្នករំលត់មោហៈ អ្នកមានចិត្តរលត់ ព្រោះជាអ្នករំលត់ នូវកោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង

សព្ពនរជានំ សព្ពនរិន្ទាមានំ សព្ពសង្ខាតានំ សព្ព-
កុសលាភិសង្ខារានំ ឯញ្ជាភិតណ្ហា អភិនន្ទនតោ តណ្ហា
សង្ខោ ច ភិក្ខុ អភិនន្ទនតោ ។

(៨៧) តតិយាយ សីលេសុ អកុក្កមាយោតិ តតិ-
យាយ បទេសេ បទេសំ សង្កោ បទេ បទវីតិហារំ អក្កមនតា
ឥរិយា ព្យញ្ជនសិលិដ្ឋតា បទានុបុព្ពតាមេតំ តតិយាយ។
សីលេសុ អកុក្កមាយោតិ តត្ថ កុក្កុច្ចំ កុក្កុ យោតិ
វិកុក្កុ ។ សេយ្យថិទំ កុក្កុតិ វិកុក្កុតិ អហោសិ សីល-
សម្បន្នោតិ ឯ វត្តសម្បន្នោតិ ឯ សីលវត្តសម្បន្នោតិ
ឯ ជាតិយា ឯ គោត្តេន ឯ គោលបុត្តិកេន ឯ
វណ្ណោក្កវនាយ ឯ ។ បេ ។ ឥមេសញ្ច ជាសញ្ញា-
យតនសមារម្ភត្ថា លាភីតិ ឯ កុក្កុតិ វិកុក្កុតិ ។
ឃរំ ឧ កុក្កុតិ ឧ វិកុក្កុតិ កុក្កុជា អារតោ វិរតោ
បដិវិរតោ ឯក្ខុដ្ឋោ ឯសុដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ
វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ តតិយាយ សីលេ-
សុ អកុក្កមាយោ ។

សេចក្តីត្រាស់ត្រាវយ៉ាងក្លៀវ សេចក្តីក្តៅក្រហាយយ៉ាងក្លៀវ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងយ៉ាងក្លៀវ ការគាត់តែងអក្សរយ៉ាងក្លៀវ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តិក្ខិណា ជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលត់ផង ។

(៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនអួតអាង បំពោះសីលយ៉ាងណា ឆ្លាយថា អាត្មាអញដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យតបទ ជាប់ជាមួយដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ប្រយោជន៍អក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា មិនអួតអាង បំពោះសីលយ៉ាងណា ឆ្លាយ គឺបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកពោលអួតអាង ។ បុគ្គលនោះ រមែងពោលអួតអាងថា អាត្មាអញបរិបូណ៌ដោយសីលក្តី បរិបូណ៌ដោយវត្តក្តី បរិបូណ៌ដោយសីលនឹងវត្តក្តី ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ដោយភាពនៃខ្លួនជាអ្នកមានសម្បុរល្អក្តី ។ បេ ។ ពោលអួតអាងថា អាត្មាអញជាអ្នកបាន នូវនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ។ បុគ្គលរមែងមិនពោល មិនអួតអាងយ៉ាងនេះ គឺជាអ្នកវៀរ ដៀសវាង គេចចេញ រលាស់ចេញ ដោះចេញ ច្រាសចេញឆ្ងាយ ចាកការពោលអួត នៅដោយចិត្តច្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនអួតអាង បំពោះសីលយ៉ាងណា ឆ្លាយថា អាត្មាអញ ដូច្នេះ ។

[๘๘] ตตฺรายเมตฺถ กุสลา ธมฺมาติ กุสลาติ
เย เต ขนฺธกุสลา ชาตฺยากุสลา อายตน-
กุสลา ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสลา สติปฏฺฐานกุส-
ลา สมฺมปฺปธานกุสลา อิทฺธิปาทกุสลา อินฺทฺริย-
กุสลา พลกุสลา โพชฺฌงฺคกุสลา มคฺคกุสลา
ผลกุสลา นิพฺพานกุสลา เต กุสลา ฯ
ธมฺเม ญาเณ อารมฺมณญฺจ ยา เอกุปฺปาทา
เอกนิโรธา เอกวยฏฺฐานา เอกวิปริณามฏฺฐา
เอกลกฺขณา เอกรสา เอกปจฺจุปฏฺฐานา เอกปทฏฺฐานา
อิเม ธมฺมา กุสลา ธมฺมา ฯ

[๘๙] เย สงฺขฺยสงฺขาตา ธมฺมา กุหิญฺจิ โลเกกจิ
เยสญฺจิ อารมฺมณเมตา จิตฺตเจตสิกา ฯ ทุสฺสงฺขาตา
สงฺขฺยาตา ทกฺขุสฺสงฺขาตา เนวสุสฺสงฺขาตา เนวทุสฺสงฺขา

(៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា ជនអ្នកឈ្មោសវៃ រមែងពោលនូវបុគ្គលនោះថាជាអ្នកមានអរិយធម៌ ត្រង់ពាក្យថា ជនអ្នកឈ្មោសវៃ គឺជនទាំងឡាយណា ជាអ្នកឈ្មោសវៃក្នុងខន្ធ ឈ្មោសវៃក្នុងធាតុ ឈ្មោសវៃក្នុងអាយតនៈ ឈ្មោសវៃ ក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្មោសវៃក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោសវៃក្នុងសម្មប្បធាន ឈ្មោសវៃក្នុងឥទ្ធិបាទ ឈ្មោសវៃក្នុងឥន្ទ្រិយ ឈ្មោសវៃក្នុងពលៈ ឈ្មោសវៃក្នុងពោជ្ឈង្គ ឈ្មោសវៃក្នុងមគ្គ ឈ្មោសវៃក្នុងផល ឈ្មោសវៃក្នុងព្រះនិព្វាន ជនអ្នកឈ្មោសវៃនោះ រមែងពោលយ៉ាងនេះថា នុ៎ះជាធម៌ របស់ពួកអរិយៈ នុ៎ះមិនមែនជាធម៌ របស់ពួកអ្នកមិនមែនអរិយៈ នុ៎ះជាធម៌របស់ពួកបណ្ឌិត នុ៎ះមិនមែនជាធម៌របស់ពួកពាល នុ៎ះជាធម៌របស់ពួកសប្បុរស នុ៎ះមិនមែនជាធម៌របស់ពួកអសប្បុរស ពួកអ្នកឈ្មោសវៃ រមែងពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ បញ្ជាក់យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកឈ្មោសវៃទាំងឡាយ រមែងពោលនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកមានអរិយធម៌ ។

(៨៩) អធិប្បាយពាក្យថា កិលេសដ៏ក្រាស់ណាមួយ ក្នុងលោកនៃកិក្ខុណា មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា នៃកិក្ខុណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា កិលេសដ៏ក្រាស់ បានដល់ កិលេសដ៏ក្រាស់ ៧ គឺ កិលេសដ៏ក្រាស់គឺរាគៈ កិលេសដ៏ក្រាស់គឺទោសៈ

មាឃុសទ្ធោ និដ្ឋុសទ្ធោ កក្កសុសទ្ធោ ភុម្មសទ្ធោ ។ តេសម្បមេ ទុសទ្ធា ឆត្តំ ឆ សត្តំ ឆ សំវិដ្ឋត្តំ ជុបលព្ភត្តំ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍា ។ កុហិញ្ចិ តំ កុហិញ្ចិ កត្ថចិ ភត្តច អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ។ លោកេតំ អភាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេតំ យសទ្ទសទ្ធោ ឆត្តំ កុហិញ្ចិ លោកេ ។ តេនាហ ភគវា

សព្ពេ ច តក្កុ អភិនន្ទតត្តោ
ឥតិហត្តិ សីលេសុ អភត្តមាសោ
តមរិយធម្មំ កុសលា វទន្តិ
យសទ្ទសទ្ធោ ឆត្តំ កុហិញ្ចិ លោកេតំ ។

(៩០) បភប្បតា សង្ខតា យសទ្ទ ឆម្ភា
បុរក្ខតា សត្តិ អវីវទាតា
យឆត្តជ បសទ្ធតិ អាឆសំសំ
តន្តិសទ្ទិតោ កុប្បបដិច្ចសន្តិ ។

កិលេសដ៏ក្រាស់គឺមោហៈ កិលេសដ៏ក្រាស់គឺមានៈ កិលេសដ៏ក្រាស់គឺទិដ្ឋិ កិលេសដ៏ក្រាស់គឺកិលេស កិលេសដ៏ក្រាស់គឺកម្ម ។ កិលេសដ៏ក្រាស់ទាំងនេះ នៃព្រះខីណាស្រពនោះ មិនមាន ត្រូវមាន គ្មាន សោះ មិនកើតមាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនឲ្យកើតទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ។ ពាក្យថា ណាមួយ គឺណាមួយ នីមួយ ណានីមួយ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសដ៏ក្រាស់ណាមួយ ក្នុងលោក នៃកិក្ខុណាមិនមាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ សំដែងថា

> កិក្ខុណាជាអ្នកស្ងប់រម្ងាប់ផង អ្នកមានចិត្តរលត់ផង អ្នកមិនអួតអាង ចំពោះសីលទាំងឡាយថា អាត្មាអញ ដូច្នេះផង កិលេសដ៏ក្រាស់ណាមួយក្នុងលោក នៃកិក្ខុណាមិនមានផង ដូនអ្នកឈ្វាសវៃទាំងឡាយ រមែងពោលនូវបុគ្គលនោះ ថាជាអ្នកមានអរិយធម៌ ។

(៩០) ធម៌ទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលណាសម្រេចហើយ តាក់តែងហើយ ធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្សេងពីបុគ្គលនោះឡើយ ព្រោះនូវអានិសង្សណាក្នុងខ្លួន រមែងអាស្រ័យនូវអានិសង្សនោះ នឹងសេចក្តីស្ងប់ដែលអាស្រ័យនូវការតាំងរឹត ។

(๙๑) បកប្បនា សង្ខតា យេសញ្ច ឆម្ភាតិ បកប្ប-
ប្បជាតិ ទ្វេ បកប្បជា តណ្ហាបកប្បជា ច ឯដ្ឋិប-
កប្បជា ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបកប្បជា ។បេ។
អយំ ឯដ្ឋិបកប្បជា ។ សង្ខតាតិ សង្ខតា វាសង្ខតា
អភិសង្ខតា សណ្ឋបិតាតិបិ សង្ខតា ។ អថវា អដ្ឋ
សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នា ។យេឆម្ភា វយឆម្ភា វិភគ-
ឆម្ភា ឋិតេឆឆម្ភាតិបិ សង្ខតា ។ យេសញ្ចាតិ ឯដ្ឋិតតិ-
កេសញ្ច ។ ឆម្ភា វុច្ចន្តិ ទ្វាសដ្ឋិ ឯដ្ឋិតតាដិតិ បកប្បនា
សង្ខតា យេសញ្ច ឆម្ភា ។

(๙๒) បុរេក្ខតា សន្តិ អវីតរាគតាតិ បុរេក្ខារាតិ ទ្វេ
បុរេក្ខារា តណ្ហាបុរេក្ខារេ ច ឯដ្ឋិបុរេក្ខារេ ច ។បេ ។

(៩១) អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌គាំងឡាយ ដែលបុគ្គលណា សម្រេចហើយ តាក់តែងហើយ ត្រង់ពាក្យថា សម្រេច បានដល់កិរិយាសម្រេច ២ ប្រការ គឺ កិរិយាសម្រេចតណ្ហា ១ កិរិយាសម្រេចគឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះហៅថា កិរិយាសម្រេចតណ្ហា ។បេ។ នេះហៅថា កិរិយាសម្រេចគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា តាក់តែងហើយ គឺធ្វើព្រមហើយ ចាត់ចែងហើយ តាក់តែងប្រុងជហើយ តាំងទុកព្រមហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាក់តែងហើយ ។ មួយ៉ាងទៀត ធម៌គាំងឡាយមានសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យតាក់តែងហើយ អាស្រ័យគ្នាកើតឡើង មានការអស់ទៅជាធម្មតា មានការសូន្យទៅជាធម្មតា មានការប្រែប្រួលជាធម្មតា មានការរលត់ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាក់តែងហើយ ។ ពាក្យថា ដែលបុគ្គលណា គឺបុគ្គលដែលលុះក្នុងទិដ្ឋិ ។ ទិដ្ឋិ ៦២ លោកពោលថា ធម៌គាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌គាំងឡាយដែលបុគ្គលណា សម្រេចហើយ តាក់តែងហើយ ។

(៩២) អធិប្បាយពាក្យថា ធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្សុះផង ត្រង់ពាក្យថា ធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ បានដល់ ការធ្វើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ២ គឺ ការធ្វើតណ្ហា ឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ១ ការធ្វើទិដ្ឋិ ឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ១ ។ បេ ។

อยเ ตณฺหาปุเรกฺขาเร ฯ เป ฯ อยเ นิฏฺฐปุเรกฺขาเร ฯ
ตสฺส ตณฺหาปุเรกฺขาเร อปฺปหีเน นิฏฺฐปุเรกฺขาเร
อปฺปฏินิสฺสฏฺเ ตสฺส ตณฺหาปุเรกฺขารสฺส อปฺปหี-
นตฺตา ตสฺส นิฏฺฐปุเรกฺขารสฺส อปฺปฏินิสฺสฏฺตฺตา เสา
ตณฺหา จ นิฏฺฐี จ ปุริโส ตสฺมา จริตา ตณฺหาจเรา
ตณฺหาเกตุ ตณฺหาธิปเตยฺยา นิฏฺฐาจเรา นิฏฺฐาเกตุ
นิฏฺฐาธิปเตยฺยา ตณฺหาย จ นิฏฺฐาย จ ปริวริโต
จริตฺวา วิตฺถาเรตฺวา ฯ สนฺถเตติ สนฺถเ สณฺฐิตฺวา[๑] อุป-
ลพฺภติ ฯ อาวิญฺชนาติ อาวิญฺชนา อาเวญฺชนา อปริ-
สุทฺธา สงฺกิลิฏฺฐา สงฺกิเลสิกาติ ปุริสฺมึ สนฺถเ
อาวิญฺชนา ฯ

(๙๓) ยถนฺตเ ปสฺสติ อาสเ สนฺถเ ยถนฺตเติ
ยเ อนฺตเ ฯ อนฺตา วุจฺจติ นิฏฺฐา ฯ อนฺตเ นิฏฺฐา-
ยา เอ อาสเ ปสฺสติ นิฏฺฐมฺปิ คจฺฉ อาส-
สเ สมฺภวเ คจฺฉ อาสเ ฯ

---

๑ ม. ฐิตฺวา อตฺถเ ฐิเต ฯ

នេះ ឈ្មោះថា ការឆ្លើតណ្ហាឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ។ បេ ។ នេះ ឈ្មោះថា ការឆ្លើទិដ្ឋិឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ។ ការឆ្លើតណ្ហាឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ដែលបុគ្គលនោះ មិនទាន់លះបង់ហើយ ការឆ្លើទិដ្ឋិឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ដែលបុគ្គលនោះ មិនទាន់រលាស់ចេញហើយ បុគ្គលនោះ ឆ្លើតណ្ហាឬទិដ្ឋិឲ្យតាំងនៅអំពីមុខ ហើយប្រព្រឹត្ត មានតណ្ហាដូចជាទន់ដ៏យ មានតណ្ហាដូចជាទន់ មានតណ្ហាជាធំ មានទិដ្ឋិដូចជាទន់ដ៏យ មានទិដ្ឋិដូចជាទន់ មានទិដ្ឋិជាធំ ត្រូវតណ្ហាឬទិដ្ឋិរួបរឹតហើយប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហេតុនៃការឆ្លើតណ្ហា ឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ដែលខ្លួនមិនទាន់លះបង់ ព្រោះហេតុនៃការឆ្លើទិដ្ឋិឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខ ដែលខ្លួនមិនទាន់រលាស់ចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆ្លើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ ។ ពាក្យថា រមែងមាន គឺ មាន មានគ្រប់គ្រាន់ កើតមាន ។ ពាក្យថា មិនផ្សះផ្សាំ គឺមិនផ្សះផ្សាំ មិនថ្លាស្អាត មិនបរិសុទ្ធ ជាធម៌សៅហ្មង ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆ្លើឲ្យតាំងនៅក្នុងខាងមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្សះផ្សាំ ។

(៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលនោះ ឃើញនូវអានិសង្សណា ក្នុងខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា អានិសង្សណាក្នុងខ្លួន គឺអានិសង្សណាចំពោះខ្លួន ។ ទិដ្ឋិ លោកហៅថា ខ្លួន ។ បុគ្គលរមែងឃើញអានិសង្ស ៤ យ៉ាង នៃទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន គឺអានិសង្សក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ អានិសង្សក្នុងបរលោក ១ ។

ភគវតោ ធិដ្ឋិយា ធិដ្ឋហន្តិកោ អាឯសំសោ ។ យំ ធិដ្ឋិកោ សត្តា ហោតិ តំ ធិដ្ឋិកា សាវកា ហោន្តិ ។ តំ ធិដ្ឋិកំ សត្តារំ សាវកា សក្ការេន្តិ គរុការេន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ អបចិតិំ ករោន្តិ លភន្តិ ច តតោ-ឯនានំ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេស-ជ្ជបរិក្ខារំ អយំ ធិដ្ឋិយា ធិដ្ឋហន្តិកោ អាឯសំសោ ។

ភគវតោ ធិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អាឯសំសោ ។ អយំ ធិដ្ឋិ អលំ ឋានាយ ក សុបណ្ណាយ ក យក្ខ-ត្តាយ ក អសុរត្តាយ ក គន្ធព្វត្តាយ ក មហារាជត្តាយ ក ឥន្ទត្តាយ ក ព្រហ្មត្តាយ ក ទេវត្តាយ ក អយំ ធិដ្ឋិ អលំ សុទ្ធិយា វិសុទ្ធិយោ បរិសុទ្ធិយា មុត្តិយា វិមុត្តិយា បរិមុត្តិយា ឥមាយ ធិដ្ឋិយា សុជ្ឈន្តិ វិសុជ្ឈន្តិ បរិសុជ្ឈន្តិ មុច្ចន្តិ វិមុច្ចន្តិ បរិមុច្ចន្តិ ឥមាយ ធិដ្ឋិយា សុដ្ឋុសប្បាមិ វិសុដ្ឋុសប្បាមិ បរិសុដ្ឋុសប្បាមិ មុច្ចិសប្បាមិ វិមុច្ចិសប្បាមិ បរិមុច្ចិសប្បាមិតិ អាយតឹ ដសលចាដកង្គិ ហោតិ អយំ ធិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អាឯសំសោ ។

អានិសង្សនៃទិដ្ឋិក្នុងបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ សាស្តាជាអ្នកមានទិដ្ឋិបែបណា ពួកសាវក ក៏រមែងមានទិដ្ឋិបែបនោះ ។ ពួកសាវករមែងធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា ធ្វើនូវការគោរពក្រែងចំពោះសាស្តាមានទិដ្ឋិបែបនោះ ទាំងបានន្ទូវបិវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ព្រោះការធ្វើសក្ការៈ ជាដើមនោះជាហេតុនេះឈ្មោះថា អានិសង្សនៃទិដ្ឋិក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។

អានិសង្សនៃទិដ្ឋិក្នុងបរលោក តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីភាពជានាគក្តី ភាពជាគ្រុឌក្តី ភាពជាយក្ខក្តី ភាពជាអសុរក្តី ភាពជាគន្ធព្វក្តី ភាពជាមហារាជក្តី ភាពជាព្រះឥន្ទ្រក្តី ភាពជាព្រះព្រហ្មក្តី ភាពជាទេវតាក្តី ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីសេចក្តីមិនជាប់ ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត រួចស្រឡះ រួចចេញ ជនទាំងឡាយ រមែងមិនជាប់ ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត រួចស្រឡះ រួចចេញ (ចាកទុក្ខ) ដោយទិដ្ឋិនេះ អាត្មាអញ នឹងមិនជាប់ ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត រួចស្រឡះ រួចចេញ ដោយទិដ្ឋិនេះ បុគ្គលជាអ្នកប៉ុនប៉ងចំពោះផលក្នុងខាងមុខ ដូច្នេះ នេះ ឈ្មោះថា អានិសង្សនៃទិដ្ឋិក្នុងបរលោក ។

អត្តនោ និដ្ឋយា ឥមេ ទ្វេ អានិសំសេ បស្សតិ ឧក្កំតិ ខិលោកេតិ និដ្ឋាយតិ ឧបបរិក្ខតីតិ យទត្ថំ បស្សតិ អានិសំសំ ។

(៨៦) តត្ថស្សិតោ កុប្បបដិច្ចសន្និស្សិតោ តំស្សាសន្និយោ អច្ចន្តសន្តិ តទង្គសន្តិ សម្មតិសន្តិ ។

កតមា អច្ចន្តសន្តិ ។ អច្ចន្តសន្តិ វុច្চតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ អយំ អច្ចន្តសន្តិ ។

កតមា តទង្គសន្តិ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស នីវរណា សន្តា ហោន្តិ ។ ទុតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស វិតក្កវិចារា សន្តា ហោន្តិ ។ តតិយំ ឈានំ សមាបន្នស្ស បីតិ សន្តា ហោតិ ។ ចតុត្ថំ ឈានំ សមាបន្នស្ស សុខទុក្ខា សន្តា ហោន្តិ ។ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញា បដិឃសញ្ញា នានត្តសញ្ញា សន្តា ហោន្តិ ។

បុគ្គលយើញ ម៉ែល គន់គិត ពិនិត្យ ពិចារណា នូវអានិសង្សនៃ
ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនពីរនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះយើញ
នូវអានិសង្សណាក្នុងខ្លួន ។

(៩៤) ពាក្យថា រមែងអាស្រ័យ នូវអានិសង្សនោះ នឹងសេចក្តីសូម
ដែលអាស្រ័យនូវការកំរើក អធិប្បាយថា សេចក្តីសូម ៣ យ៉ាង គឺ
អច្ចន្តសន្តិ (សូមដោយជាប់ខាត) តទង្គសន្តិ (សូមដោយអង្គឈាន
នោះ) សម្មុតិសន្តិ (សូមដោយសេចក្តីសន្មត) ។

អច្ចន្តសន្តិ តើដូចម្តេច ។ អមតនិព្វាន ឈោកហៅថា
អច្ចន្តសន្តិ ជានាមការរម្ងាប់សង្ខារគាំងពួន ការលះលែងឧបធិគាំងពួន
ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកវាគៈ ការរលត់ និព្វាន នេះ ឈ្មោះ
ថា អច្ចន្តសន្តិ ។

តទង្គសន្តិ តើដូចម្តេច ។ នីវរណៈរបស់បុគ្គលចូលបឋមជ្ឈាន រមែង
ស្ងប់រម្ងាប់ ។ វិតក្កៈនឹងវិចារៈ របស់បុគ្គលចូលទុតិយជ្ឈាន រមែងស្ងប់
រម្ងាប់ ។ បីតិរបស់បុគ្គលចូលតតិយជ្ឈាន រមែងស្ងប់រម្ងាប់ សុខនឹងទុក្ខ
របស់បុគ្គលចូលចតុត្ថជ្ឈាន រមែងស្ងប់រម្ងាប់ ។ រូបសញ្ញា បដិឃសញ្ញា
នានត្តសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ ។

វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកាសានញ្ចាយ-
តនសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមា-
បន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ នេវ-
សញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកិញ្ចញ្ញាយ-
តនសញ្ញា សន្តា ហោតិ ។ អយំ តនុត្តំសុតិ ។

កតមា សម្មតិសុតិ ។ សម្មតិសុតិ ទ្វុច្ចតិ ទ្វាសដ្ឋិ
ទិដ្ឋិគតានិ ទិដ្ឋិសុតិយោ ។ អបិច សម្មតិសុតិ នមស្មឹ
អធិប្បាតា សុតីតិ ។

តត្ថិស្សរិតោ កុប្បបដិច្ចសមុទ្ធិ កុប្បសុតិ បកុប្ប-
សុតិ ឋិតិសុតិ សមេតិសុតិ ចលិតសុតិ ឃដ្ដិតសុតិ
កម្បិតសុតិ បកម្បិតសុតិ អធិប្បំ សង្ខិតំ បដិច្ចស-
មុប្បន្នំ ឧយតម្បំ វយតម្បំ វិភតតម្បំ ឯកោតតម្បំ សុតិ
ឯស្សរិតោ អល្លិនោ ឧបាគតោ អជ្ឈាសិតោ អធិមុ-
ត្តោតិ តត្ថិស្សរិតោ កុប្បបដិច្ចសមុតិ ។ តេនាហ ភគវា

អាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញា របស់បុគ្គលចូលនៅនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ ។ នេះឈ្មោះថា តទង្គសន្តិ ។

សម្មតិសន្តិ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ដោយអំណាចទិដ្ឋិ គឺ ទិដ្ឋិ ៦២ លោកហៅថា សម្មតិសន្តិ ។ មួយទៀត សេចក្តីស្ងប់ដែលលោកអធិប្បាយទុកក្នុងទីនេះ ក៏ឈ្មោះថា សម្មតិសន្តិ ។

ពាក្យថា រមែងអាស្រ័យ នូវអានិសង្សនោះ នឹង សេចក្តីស្ងប់អាស្រ័យនូវការកំរើក បានសេចក្តីថា បុគ្គលអាស្រ័យ ជាប់ចំពាក់ អែបនែប លិចចុះ ដើម្បីសំដៅនូវសេចក្តីស្ងប់នៅកំរើក សេចក្តីស្ងប់នៅកំរើកខ្លាំង សេចក្តីស្ងប់នៅញាប់ញ័រ សេចក្តីស្ងប់នៅញាប់ញ័រខ្លាំង សេចក្តីស្ងប់នៅរំភើប សេចក្តីស្ងប់នៅបៀតបៀន សេចក្តីស្ងប់ដែលគេចាត់ចែង សេចក្តីស្ងប់ដែលគេចាត់ចែងដោយវិសេស សេចក្តីស្ងប់ជាសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យតាក់តែង អាស្រ័យគ្នាកើតឡើង មានតិរោអស់ទៅជាធម្មតា សូន្យទៅជាធម្មតា ច្រុះទៅជាធម្មតា រលត់ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងអាស្រ័យ នូវអានិសង្សនោះ នឹងសេចក្តីស្ងប់ អាស្រ័យនូវការកំរើក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បកកប្បតា សង្ខតា យេស្សុ ឆម្ភា
បុរក្ខតា សន្តិ អវីវធាតា
យទត្តនី បស្សតិ អានិសំសំ
តន្តិសន្ថរោ ភុប្បបដិច្ចសន្តិនិ ។

(៩៥) និដ្ឋីនិវេសោ ន ហិ ស្វាតិវត្តោ
ឆម្ភេសុ និច្ចេយ្យ សមុក្កហីតំ
តស្មា នរោ តេសុ និវេសនេសុ
និទស្សតី អានិយតិច្ច ឆម្ភំ ។

(៩៦) និដ្ឋីនិវេសោ ន ហិ ស្វាតិវត្តាតិ និដ្ឋីនិវេសោតិ សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ អតិ-និវេសបរាមាសោ និដ្ឋីនិវេសនំ អសស្សតោ លោកោ អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ តំ ជីវំ តំ សរីរំ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា នេវ ហោតិ ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ

ធម៌ទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលណា សម្រេចហើយ តាក់តែងហើយ ធ្វើឲ្យកាន់នៅក្នុងខាងមុខហើយ ជាធម៌មិនផ្សេងពីបុគ្គលនោះ រមែងយើញនូវអានិសង្សណាក្នុងខ្លួន រមែងអាស្រ័យនូវអានិសង្សនោះ នឹងសេចក្តីស្ងប់ អាស្រ័យនូវការកំរើក ។

(៨៥) ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ នឹងការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយប្រកាន់ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្លងបានទេ ព្រោះហេតុនោះ ទើបជន រមែងលះបង់ផង ប្រកាន់ផង នូវធម៌ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ។

(៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្លងបានទេ ត្រង់ពាក្យថា ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ បានដល់ការចុះចិត្តស៊ប់ ការស្ទាបអង្អែល ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិថា លោកទៀង ការយើញនេះឯងជាការពិត ការយើញដទៃជាមោឃៈ ការចុះចិត្តស៊ប់ ការស្ទាបអង្អែល ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត ជីវិតនោះ សរីរៈនោះ ជីវិតដទៃ សរីរៈដទៃ សត្វស្លាប៧ កើតទៀតក៏មាន សត្វស្លាប់៧ មិនកើតទៀតក៏មាន សត្វស្លាប់៧ កើតទៀតផង មិនកើតទៀតផង សត្វស្លាប់៧ កើតទៀត ក៏មិនមែន មិនកើតទៀត ក៏មិនមែន ការយើញនេះឯងជាការពិត

อภิมาเรสมฺภวาเยว นิฏฺฐมาเรสนฺติ นิฏฺฐมาเรสา ฯ ยาว หิ สาตฺถานิ ทุรตฺถานิ ทุพฺภาคานิ ทุปฺปตฺตานิ ทุสฺสมตฺถานิ ทุพฺภิตฺถานิ นิฏฺฐมาเรสานิ ยาว หิ สาตฺถานิ ฯ

(๙๗) ยมฺหาสุ นิจฺเจยฺยา สมุคฺคหีตนฺติ ยมฺหาสุ ทฺวาสฏฺฐินิฏฺฐิตเตสุ ฯ นิจฺเจยฺยาติ นิจฺจินิตฺวา วินิจฺฉินิตฺวา วิจินิตฺวา ปวิจินิตฺวา ตุลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา[๑] ขีณาสวาหนฺติ[๒] วิลาสวาหนฺติ[๓] วิราคาหนฺติ เกวลิสวาหนฺติ ขตฺติยสวาหนฺติ สมุจฺฉินฺนภวสวาหนฺติ สพฺเพ สงฺขิตฺตา ปิณฺฑิตา ราสิกตา ภูตา ยาถาวา อวิปรีตนฺติ ตถาหิตํ ปถมชฺฌานํ อภินิวิฏฺฐา อาฬฺหาสิตา อชฺโฌสิตา อธิมุตฺตนฺติ ยมฺหาสุ นิจฺเจยฺยา สมุคฺคหีตา ฯ

(๙๘) ตสฺมา ยาเว เตสุ นิเวสเนสฺวติ ตสฺมาติ ตสฺมา ตาวาวตเกน ตาเวตฺตเก ตาวจฺฉิกา ตาวนิกา ฯ

---

๑ ม ฉตฺตุตฺถเร สมุคฺคหิตนฺติ ทิสฺสติ ฯ ๒ ฉ.ขีณาสวาหนฺติ ฯ ๓ ม. พิลวาหนฺติ ฯ

ការយើញដែរ ដោយ: ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្ទួរបានទេ គឺប្រព្រឹត្តកន្ទួរដោយលំបាក ឆ្ងួរដោយក្រ ឆ្ងួរចេញបានដោយកម្រ ប្រព្រឹត្តកន្ទួរបានដោយតឹង **ឈាន**កន្ទួរបានដោយលំបាក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការជាប់ចំពាក់គឺទិដ្ឋិ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្ទួរបានទេ ។

(๙๗) ពាក្យថា ការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌តាំងឡាយ ហើយប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌តាំងឡាយ គឺក្នុងទិដ្ឋិ ๖๒ ។ ពាក្យថា ជ្រើសរើស គឺ ការរិះរក វិនិច្ឆ័យ ជ្រើសរើស ពិនិត្យ ថ្លឹងមើល លៃលក ពិចារណា ធ្វើឲ្យច្បាស់ហើយ ប្រកាន់តាមដួរ ប្រកាន់ស្អិត ប្រកាន់មាំ ប្រកាន់ចំណែក ប្រកាន់គំនរ ប្រកាន់ដោយការប្រមូល គឺថា ការប្រកាន់ ការស្អប់អង្អែល ការជាប់ចំពាក់ ការចូលចិត្ត ការបុះចិត្តជឿថា ហេតុនេះ ពិត ទៀង ទៀងទាត់ ច្បាកដ ពិតមែន មិនប្រែប្រួល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌តាំងឡាយហើយប្រកាន់ ។

(๙๘) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ របស់បទថា ព្រោះហេតុនោះ ជន (រមែងប្រកាន់) ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះគឺ ព្រោះ ហេតុដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទានៈនោះ ។

ឧភោតិ សត្តោ ឧភោ មាឃាភោ កោសោ បុគ្គលោ ជីវោ ជាតុ ជន្តុ ឥន្តុក្ក មនុជោ ។ ឥត្ថេ ឯវមេវ-សូតិ ឥត្ថេ ឯដ្ឋិឯវមេវសូតិ តស្មា ឧភោ ឥត្ថេ ឯវមេវសូ ។

(៤៤) ឯឧសូតិ អានិយតិច្ច ឧម្មដ្ឋ ឯឧសូតិតិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឯឧសូតិ បរិច្ឆិន្នភាយ ឯ ឯឧសូ-តិ អនភិសម្ភុណាត្តោ ឯ ឯឧសូតិ ។

ភេទំ បរិច្ឆិន្នភាយ ឯឧសូតិ ។ បភេ វិច្ឆិន្នតិ សោ សត្តា ឧ សត្តញ្ញ ឧម្មោ ឧ ស្វាក្ខាតោ ភគវោ ឧ សុប្បដិបន្នោ ឯដ្ឋិ ឧ ភដ្ឋិកោ បដិបន្នា ឧ សុប្ប-ញ្ញត្តា មគ្គោ ឧ ឯយ្យាឯកោ ឧត្តេត្ត សុទ្ធិ ឯ វិ-សុទ្ធិ ឯ បរិសុទ្ធិ ឯ មុត្តិ ឯ វិមុត្តិ ឯ បរិមុត្តិ ឯ ឧ តត្ត សុឈ្ឈន្តិ ឯ វិសុឈ្ឈន្តិ ឯ បរិសុឈ្ឈន្តិ ឯ មុច្ចន្តិ ឯ វិមុច្ចន្តិ ឯ បរិមុច្ចន្តិ ឯ ហីនា ឯហីនា ឯិមកា លាមកា ឧត្តុក្កា[1] បរិត្តាតិ ។ ឃវំ បភេ វិច្ឆិន្នតិ។ ឃវំ វិច្ឆិន្និយមាភោ សត្តានំ ឯឧសូតិ ឧម្មក្កាឯំ

---

១ ម ឧត្តុក្កា ។

ពាក្យថា ជន គឺសត្វ នរៈ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវិត សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងការជាប់ចំពាក់ពាំងនោះ គឺក្នុងហេតុជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ គឺទិដ្ឋិពាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ជន (រមែងប្រកាន់) ក្នុងការជាប់ចំពាក់ពាំងនោះ ។

(៩៩) អធិប្បាយពាក្យថា រមែងលះបង់ផង ប្រកាន់ផង នូវធម៌ ត្រង់ពាក្យថា រមែងលះបង់ គឺបុគ្គលលះបង់ដោយហេតុ ២ យ៉ាង គឺលះបង់ដោយកិរិយាកាត់ចោល អំពីបុគ្គលដទៃ ឬកាលមិនមានដល់ លះបង់ ។

បុគ្គលលះបង់ដោយកិរិយាកាត់ចោល អំពីបុគ្គលដទៃ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដទៃ កាត់ចោលថា សាស្តានោះ មិនមែនជាសត្វញ្ញូ ធម៌មិនមែនសំដែងត្រូវទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិត្រូវទេ ទិដ្ឋិ មិនល្អទេ បដិបទា មិនមែនបញ្ញត្តិល្អទេ មគ្គ មិនមែនជាទុក្ខប្បាយស្រោចស្រង់ទេ សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការរួច ការរួចវិសេសនឹងការរួចស្រឡះ ក្នុងធម៌នុ៎ះ តែងមិនមាន ពួកជន រមែងស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ព្រោះធម៌នុ៎ះតែងមិនមានទេ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកថោកទាប ខ្សត់ខ្សោយ អាប់ឱន លាមក ជ្រោកជ្រាក រំកាច់រំកោច ។ បុគ្គលដទៃ កាត់ចោលយ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលនោះ ដែលត្រូវគេកាត់ចោលយ៉ាងនេះ រមែងលះបង់សាស្តា

ឯតេសុត្ថ កលាំ ឯតេសុត្ថ ឥដ្ឋឹ ឯតេសុត្ថ បដិបទំ ឯតេ-
សុត្ថ អត្តំ ឯតេសុត្ថ ។ ឯវំ បរវិច្ឆេជាយ ឯតេសុត្ថ ។

កតំ អនភិសម្ភុណាត្តា ឯតេសុត្ថ ។ សីលំ អនភិ-
សម្ភុណាត្តា សីលំ ឯតេសុត្ថ វត្តំ អនភិសម្ភុណាត្តា
វត្តំ ឯតេសុត្ថ សីលវត្តំ អនភិសម្ភុណាត្តា សីលវត្តំ
ឯតេសុត្ថ ។ ឯវំ អនភិសម្ភុណាត្តា ឯតេសុត្ថ ។

អារិយតិច្ច ធម្មដ្ឋំ សត្ថារំ តណ្ហាតំ ធម្មក្ខាតំ
តណ្ហាតំ កលាំ តណ្ហាតំ ឥដ្ឋឹ តណ្ហាតំ បដិបទំ
តណ្ហាតំ មត្តំ តណ្ហាតំ បភមសតំ អភិនិវិសតីតំ
ឯតេសុត្ថ អារិយតិច្ច ធម្មំ ។ តេនាហ ភគវា

ឥដ្ឋឹ ឯវេសា ន ហិ ស្វាតិវត្តា
ធម្មេសុ ឯច្ចេយ្យ សមុក្កហីតំ
តស្មា ន តេ តេសុ ឯវេសនេសុ
ឯតេសុត្ថ អារិយតិច្ច ធម្មដ្ឋំ ។

លះបង់ធម៌ដែលសាស្តាសំដែង លះបង់គណៈ លះបង់ទិដ្ឋិ លះបង់សេចក្តីប្រតិបត្តិ លះបង់មគ្គ ។ បុគ្គលលះបង់ ដោយកិរិយាកាត់ចោលអំពីបុគ្គលដទៃ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលកាលមិនទាន់ដល់ លះបង់ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាលមិនទាន់ដល់សីល លះបង់សីល មិនទាន់ដល់វត្ត លះបង់វត្ត មិនទាន់ដល់សីលនឹងវត្ត លះបង់សីលនឹងវត្ត ។ បុគ្គលកាលមិនទាន់ដល់លះបង់ យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា ប្រកាន់ផង នូវធម៌ គឺបុគ្គលប្រកាន់សាស្តា ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្តាសំដែង ប្រកាន់គណៈ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ ប្រកាន់សេចក្តីប្រតិបត្តិ ប្រកាន់ ស្មាបអង្អែល ជាប់ចំពាក់ នូវមគ្គ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់ផង ប្រកាន់ផងនូវធម៌ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ សំដែងថា

ការជាប់ចំពាក់ដោយទិដ្ឋិ នឹងការជ្រើសរើស ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ហើយប្រកាន់ បុគ្គលមិនងាយប្រព្រឹត្តកន្លងបានទេ ព្រោះហេតុនោះ ទើបជន រមែងលះបង់ផង ប្រកាន់ផង នូវធម៌ ក្នុងការជាប់ចំពាក់ទាំងនោះ ។

(១០០) ដោនសុ្ស មិ ន្តំ កុមិញ្ជំ លោកេ
បកប្បិតា និដ្ឋំ អភិភវេសុ
មាយញ្ច មានញ្ច បហាយ ដោដោ
សកេន កប្បេយ្យ អនូបយោ សោ ។

(១០១) ដោនសុ្ស មិ ន្តំ កុមិញ្ជំ លោកេ បកប្បិតា និដ្ឋំ អភិភវេសូតិ ដោដោតំ ដោដា វុច្ចតិ បញ្ញា យា បញ្ញា បជានន វិចយោ បវិចយោ ធម្ម-វិចយោ សល្លក្ខណា ឧបលក្ខណា បច្ចុបលក្ខណា បណ្ឌិច្ចំ កោសល្លំ នេបុញ្ញំ វេភព្យា ចិន្តា ឧបបរិក្ខា ភូរី មេធា បរិណាយិកា វិបស្សនា សម្បជញ្ញំ បតោដោ បញ្ញា បញ្ចិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ បញ្ញាសត្ថំ បញ្ញាចាសនោ បញ្ញាអាលោកោ បញ្ញាឱភាសោ បញ្ញាបជ្ជោតោ បញ្ញារតនំ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ កតិ ការណា ដោដា វុច្ចតិ បញ្ញា ។ តាយ បញ្ញាយ កាយទុច្ចរិតំ ជុតញ្ច ដោតញ្ច សដ្ឋោតញ្ច និដ្ឋោតញ្ច ។ វចីទុច្ចរិតំ ជុតញ្ច ដោតញ្ច សដ្ឋោតញ្ច និដ្ឋោតញ្ច ។ មនោទុច្ចរិតំ

(១០០) ទិដ្ឋំ វិដ្ឋលេគេកំណត់ហើយក្នុងកតគូបធំ ក្នុងលោកណាមួយ នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនមានទេ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ លះបង់មាយាផង មានះផង តើនធីលុះដោយកិលេសដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការអែបនែប ។

(១០១) អធិប្បាយពាក្យថា ទិដ្ឋំ វិដ្ឋលេគេកំណត់ហើយ ក្នុងកតគូបធំ ក្នុងលោកណាមួយ នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ប្រាជ្ញា កំចាត់ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹង ការពិចារណា ការពិចារណាសព្វ ការពិចារណាធម៌ ការកំណត់ ការចូលទៅកំណត់ ការចូលទៅកំណត់ចំពោះ ភាពជាបណ្ឌិត ភាពជាអ្នកឈ្លាស ភាពជាអ្នកឈ្លាសឆ្លៀត ភាពជាអ្នកវៀនវៃ ការគិត ការត្រិះរិះ បញ្ញាដូចផែនដី បញ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយបង់ (នូវកិលេស) បញ្ញាជាគ្រឿងដឹកនាំ ការយើញច្បាស់ ការដឹងខ្លួន ជន្លួញគឺ (បញ្ញា) ការដឹងច្បាស់ បញ្ញិន្ទ្រិយ កម្លាំងគឺបញ្ញា សស្ត្រាគឺបញ្ញា ប្រាសាទគឺបញ្ញា ពន្លឺគឺបញ្ញា រស្មីគឺបញ្ញា ប្រទីបគឺបញ្ញា តែវគឺបញ្ញា ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សម្មាទិដ្ឋិ ។ ព្រោះហេតុអ្វីបញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ (ព្រោះថា) ដោយបញ្ញានោះ កាយទុច្ចរិតបុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរះហើយ វចីទុច្ចរិតបុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរះហើយ ។ មនោទុច្ចរិត

ឆុតញ្ច ជោតញ្ច សង្ខោតញ្ច ឱន្ថោតញ្ច ។ អតោ
ឆុតោ ច ជោតោ ច សង្ខោតោ ច ឱន្ថោតោ ច ។
ជោសោ មោហោ តោជោ ឧបនាហោ មក្ខោ
បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ
សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្ពេ
កិលេសា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ ទរថា សព្ពេ
បរិឡាហា សព្ពេ សន្តាបា សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា
ឆុតា ច ជោតា ច សង្ខោតា ច ឱន្ថោតា ច ។
តំការណា ជោជា វុច្ចតិ បញ្ញា ។ អថវា សម្ប-
ឱដ្ឋិយា មិច្ឆាឱដ្ឋិ ឆុតា ច ជោតា ច សង្ខោតា ច
ឱន្ថោតា ច ។ សម្ផាសង្កិលេសេន មិច្ឆាសង្កិលេសា
ឆុតោ ច ជោតោ ច សង្ខោតោ ច ឱន្ថោតោ ច ។
សម្ផាវាចាយ មិច្ឆាវាចា ឆុតា ច ។ សម្ផាកម្ម-
ន្តេន មិច្ឆាកម្មន្តោ ឆុតោ ច ។ សម្ផាអាជីវេន
មិច្ឆាអាជីវោ ឆុតោ ច ។ សម្ផាវាយាមេន មិច្ឆា-
វាយាមោ ឆុតោ ច ។ សម្ផាសតិយា មិច្ឆា-
សតិ ឆុតា ច ។ សម្ផាសមាធិនា មិច្ឆាសមាធិ
ឆុតោ ច ។ សម្ផាញ្ញាណេន មិច្ឆាញ្ញាណំ ឆុតញ្ច ។

បុគ្គល កំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរេហើយ ។ ភគៈ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរេហើយ ។ គោសៈ មោហៈ គោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការតាក់តែងនូវអកុសលទាំងអស់ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរេហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ បញ្ញា លោកហៅថា ប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរេហើយ ដោយសម្មាទិដ្ឋិ ។ មិច្ឆាសង្កប្បៈ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដំរេហើយ ដោយសម្មាសង្កប្បៈ ។ មិច្ឆាវាចា បុគ្គលកំចាត់បង់ ដោយសម្មាវាចា ។ មិច្ឆាកម្មន្តៈ បុគ្គលកំចាត់បង់ ដោយសម្មាកម្មន្តៈ ។ មិច្ឆាអាជីវៈ បុគ្គលកំចាត់បង់ ដោយសម្មាអាជីវៈ ។ មិច្ឆាវាយាមៈ បុគ្គល កំចាត់បង់ ដោយសម្មាវាយាមៈ ។ មិច្ឆាសតិ បុគ្គល កំចាត់បង់ ដោយសម្មាសតិ ។ មិច្ឆាសមាធិ បុគ្គល កំចាត់បង់ ដោយសម្មាសមាធិ ។ មិច្ឆាញាណៈ បុគ្គលកំចាត់បង់ ដោយសម្មាញាណៈ ។

សម្ភាវិម្ភត្តិយោ មិច្ឆាវិមុត្តិ ឆុតា ច ឆោតា ច សង្ខោ-
តា ច ឯឆ្ឆោតា ច ។ អថវា អវិយេន អដ្ឋង្គិកេន
មគ្គេន សព្ពេ កិលេសា សព្ពេ ឆុច្ចវិតា សព្ពេ
ឧបធិ សព្ពេ បរិឡាហា សព្ពេ សន្តាបា សព្ពាកុ-
សលាភិសង្ខារា ឆុតា ច ឆោតា ច សង្ខោតា ច
ឯឆ្ឆោតា ច ។ អរហា វុច្ចតិ ឆោនេយ្យោ
ឆម្មោ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ
ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គីភូតោ តស្មា អរហា
ឆោឆោ ។ សោ ឆុតវាតោ ឆុតបាបោ ឆុតក្កិ-
លេសោ ឆុតបរិឡាហោតិ ឆោឆោ ។ កុហិញ្ចិតិ
កុហិញ្ចិ កិម្ហិចិ កត្ថចិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា
អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ។ លោកេតិ អបាយលោកេ
។បេ។ អាយតនលោកេ ។បកប្បាតិ ទ្វេ បកប្បា
តណ្ហាបកប្បា ច ទិដ្ឋិបកប្បា ច ។បេ។ អយំ
តណ្ហាបកប្បា ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិបកប្បា ។
ភវាភវេសុតិ ភវាភវេ កម្មភវេ បុនព្ភវេ ភោគភវេ

មិច្ឆាវិមុត្តិ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដុះហើយ ដោយសម្មាវិមុត្តិ ។ មួយទៀត កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការគាក់តែងអកុសលទាំងអស់ បុគ្គលកំចាត់បង់ លាង លាងដោយល្អ លាងដុះហើយ ដោយអរិយមគ្គមានអង្គ ៨ ។ ព្រះអរហន្ត ផ្តេកផ្តិត មូលមិត្រ ចូលទៅដិត អែបនែប ចូលទៅដល់ តើតឡើងព្រម ប្រកបដោយគុណធម៌ទាំងឡាយ ជាគ្រឿងកំចាត់បង់នេះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអរហន្ត ឈ្មោះថា អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ព្រះអរហន្តនោះមានពាគៈកំចាត់ហើយ មានបាបកំចាត់ហើយ មានកិលេសកំចាត់ហើយ មានសេចក្តីអន្ទះអន្ទែងកំចាត់ហើយ ព្រោះហេតុនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ពាក្យថា ណាមួយ គឺនីមួយ ណានីមួយ ណាកំដោយ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ។ ពាក្យថា កិរិយាកំណត់ ដូនដល់កិរិយាកំណត់ ២ យ៉ាង គឺ កិរិយាកំណត់គឺតណ្ហា ១ កិរិយាកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថា កិរិយាកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថា កិរិយាកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ក្នុងកតញ្ញូចកតវេទិ ដូនដល់ ក្នុងកម្មកត បុនព្ភព ឈ្មោះថា កតញ្ញូចកតវេទិ គឺក្នុងកាមកត កម្មកត

កម្មកវេ គាមកវេ បុនព្ភវេ រូបកវេ កម្មកវេ រូបកវេ បុនព្ភវេ អរូបកវេ កម្មកវេ អរូបកវេ បុនព្ភវេ បុនប្បុនំ ភវេ បុនប្បុនំ កតំយោ បុនប្បុនំ ឧបបត្តិយោ បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយោ បុនប្បុនំ អត្តភាវាភិនិព្ពត្តិយោ ។ ឆោនស្ស ហិ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ បកប្បិតា និដ្ឋា ភវាភវេសុតំ ឆោនស្ស កុហិញ្ចិ លោកេ ភវាភវេសុ ច កប្បិតា បកប្បិតា អភិសង្ខតា សណ្ឋបិតា និដ្ឋា នត្ថិ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ នុបលព្ភន្តិ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិបស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតំ ឆោនស្ស ហិ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ បកប្បិតា និដ្ឋា ភវាភវេសុ ។

(๑๐๒) មាយញ្ច មានញ្ច បហាយ ឆោនោតំ មាយា វុច្ចតិ វញ្ចនិកា ចរិយា ។ ឥតេកច្ចោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា តស្ស បដិច្ចាទនហេតុ ចាបិកាំ វច្ចំ បណិធេហិតំ មា មំ ជញ្ញាតំ វចតិ មា មំ ជញ្ញាតំ សង្កប្បេតិ មា មំ ជញ្ញាតំ វាចំ ភាសតិ មា មំ ជញ្ញាតំ កាយេន បរក្កមតិ ។

ក្នុងកាមភព បុនព្ភព ក្នុងរូបភព ភម្ភព ក្នុងរូបភព បុនព្ភព ក្នុងអរូប-
ភព ភម្ភព ក្នុងអរូបភព បុនព្ភព គឺថាក្នុងការតើតរឿយ ។ ការប្រព្រឹត្ត
ទៅរឿយ ។ ការតើតរឿយ ។ បដិសន្ធិរឿយ។ ការញាំងអត្តភាពឲ្យតើត
រឿយ។ ។ ពាក្យថា ទិដ្ឋិដែលគេកំណត់ហើយ ក្នុងភពតូចភពធំ ក្នុង
លោកណាមួយ នៃបុគ្គលមានប្រក្រាជ្ញាកំចាត់ មិនមានទេ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិ
ដែលតែងតាំង បង្កើត តាក់តែង គម្លង់ក្នុងភពតូចភពធំក្នុងលោក
ណាមួយ នៃបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនមាន ឥតមាន គ្មាន មិនតើត
មាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ សូន្យអស់ហើយ រមែងមិនគួរឲ្យ
តើត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទិដ្ឋិ
ដែលគេកំណត់ ក្នុងភពតូចភពធំ ក្នុងលោកណាមួយ នៃបុគ្គលមាន
ប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនមានទេ ។

(១០៦) ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ លះបង់ មាយាផង
មានះផង អធិប្បាយថា ការប្រព្រឹត្តបញ្ឆោត លោកហៅថា មាយា ។
បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត
ដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តាំងទុកនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ដ៏
លាមក ព្រោះហេតុនៃការបំពេញនូវទុច្ចរិតនោះ គឺប្រាថ្នាថា សូមកុំឲ្យ
ជនដទៃដឹងអញ ត្រិះរិះថា សូមកុំឲ្យជនដទៃដឹងអញ ពោលវាចាថា សូមកុំ
ឲ្យជនដទៃដឹងអញ ព្យាយាមដោយកាយថា សូមកុំឲ្យជនដទៃដឹងអញ ។

យា ឥត្ថត្តា មាយា មាយាវិតា អច្ចសរា វញ្ចនា និកតិ
និកិរណា បរិហរណា គុហនា បរិគុហនា ជាឧជ
បរិប្ផាឧជ អនុត្តានិកម្មំ អនាវិកម្មំ ភេប្ផាឧជ
ចាបកិរិយា អយំ វុច្ចតិ មាយា ។

អាលោតិ ឯកវិធេន អាលោ យា ចិត្តស្ស ឱលុឡិតិ ។
ទុវិធេន អាលោ អត្តុក្កំសនអាលោ បរវម្ភនអាលោ ។
តិវិធេន អាលោ សេយ្យោហមស្មីតិ អាលោ សទិ-
សោហមស្មីតិ អាលោ ហីនោហមស្មីតិ អាលោ ។
ចតុព្ពិធេន អាលោ លាភេន អាឧំ ជនេតិ យសេន
អាឧំ ជនេតិ បសំសាយ អាឧំ ជនេតិ សុខេន អាឧំ
ជនេតិ ។ បញ្ចវិធេន អាលោ លាភន្តរាយេ អាបត្តិយា
វុដ្ឋានន្តរាយេ អាឧំ ជនេតិ លាភន្តរាយេ អាបត្តិយា សង្ឃាទិ-
សេសន្តរាយេ វុដ្ឋានន្តរាយេ អាឧំ ជនេតិ ។
ឆព្ពិធេន អាលោ ចក្ខុសម្បទាយ អាឧំ ជនេតិ
សោតសម្បទាយ អាឧំ ជនេតិ ឃានសម្បទាយ

មាយា ភាពនៃមាយា ការនិយាយលើស ការបញ្ឆោត ការបោកប្រាស ការលាក់កំបួច ការល្បួងគំនិត ការលាក់ពុត ការលាក់ទោសខ្លួន ការបិទបាំងមាយោ ការបិទបាំងជិតស្និទ្ធ អំពើមិនពាក់ អំពើមិនប្រាកដ ការបំបាំងទោសដោយប្រស្នា ពិរិយាអក្រក់ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា មាយា ។

ពាក្យថា មានះ អធិប្បាយថា មានះ ដោយចំណែកមួយ គឺការក្រអឺតក្រអោងនៃចិត្ត ។ មានះដោយចំណែក ២ គឺ សេចក្តីប្រកាន់ដោយការលើកខ្លួន សេចក្តីប្រកាន់ដោយការបន្ទះបន្ទាបអ្នកដទៃ ។ មានះដោយចំណែក ៣ គឺ ការប្រកាន់ថា អញជាមនុស្សប្រសើរ ការប្រកាន់ថា អញជាមនុស្សស្មើ ការប្រកាន់ថា អញជាមនុស្សថោកទាប ។ មានះដោយចំណែក ៤ គឺបុគ្គលញុំាងមានះឲ្យកើតព្រោះលាភ ញុំាងមានះឲ្យកើត ព្រោះយស ញុំាងមានះឲ្យកើត ព្រោះបសំសា ញុំាងមានះឲ្យកើត ព្រោះសុខ ។ មានះ ដោយចំណែក ៥ គឺ បុគ្គលញុំាងមានះឲ្យកើតថា អញជាអ្នកបានរូបទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ញុំាងមានះឲ្យកើតថា អញជាអ្នកបានសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ទាំងឡាយ ជាទីគាប់ចិត្ត ។ មានះ ដោយចំណែក ៦ គឺ បុគ្គលញុំាងមានះ ឲ្យកើត ព្រោះការបរិប្បូរដោយចក្ខុ ញុំាងមានះឲ្យកើត ព្រោះការបរិប្បូរដោយសោតៈ ញុំាងមានះ ឲ្យកើត ព្រោះការបរិប្បូរ ដោយឃានៈ

ชิวฺหาสมฺผสฺสปจฺจยา กายสมฺผสฺสปจฺจยา มโนสมฺผสฺสปจฺจยา
มานํ ชเนติ ฯ สตฺถริเญน มาโน มาโน อติมาโน
มาตฺถติมาโน ธมฺมาโน อภิมาโน อสฺมิมาโน
ภิญฺญามาโน ฯ อฏฺฐานิเญน มาโน ลาภเญน มานํ
ชเนติ อลาภเญน ธมฺมานํ ชเนติ ยเสน มานํ
ชเนติ อยเสน ธมฺมานํ ชเนติ ปสํสาย มานํ
ชเนติ นินฺทาย ธมฺมานํ ชเนติ สุเขน มานํ
ชเนติ ทุกฺเขน ธมฺมานํ ชเนติ ฯ นวหิเญน มาโน
เสยฺยสฺส เสเยฺยาหมสฺมีติ มาโน เสยฺยสฺส
สทิเสาหมสฺมีติ มาโน เสยฺยสฺส หีโนหม-
สฺมีติ มาโน สทิสสฺส เสเยฺยาหมสฺมีติ มาโน
สทิสสฺส สทิเสาหมสฺมีติ มาโน สทิสสฺส
หีโนหมสฺมีติ มาโน หีนสฺส เสเยฺยาหม-
สฺมีติ มาโน หีนสฺส สทิเสาหมสฺมีติ มาโน

បរិបូរដោយដំរ៉ា បរិបូរដោយកាយ បរិបូរដោយចិត្ត ។ មានះដោយ
ចំណែក ៧ គឺ ការប្រកាន់ (ក្រអឺតក្រអោង) ការមើលងាយ ការ
ប្រកាន់ថាអញប្រសើរជាង ការប្រកាន់ថាថោកទាប ការប្រកាន់ថាមាន
គុណវិសេសក្នុងខ្លួន ការប្រកាន់ថា អញមាន (ខន្ធគ្រប់គ្រាន់) ការ
ប្រកាន់ខុស ។ មានះដោយចំណែក ៨ គឺបុគ្គលញុំាងការក្រអឺតក្រអោង
ឲ្យកើត ព្រោះលោកៈ ញុំាងការប្រកាន់ថោកទាបឲ្យកើត ព្រោះមិន
មានលាភ ញុំាងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើត ព្រោះយស ញុំាងការ
ប្រកាន់ថោកទាបឲ្យកើត ព្រោះមិនមានយស ញុំាងការក្រអឺតក្រអោង
ឲ្យកើត ព្រោះបសំសា ញុំាងការប្រកាន់ថោកទាបឲ្យកើត ព្រោះនិន្ទា
ញុំាងការក្រអឺតក្រអោងឲ្យកើត ព្រោះសុខ ញុំាងការប្រកាន់ថោកទាប
ឲ្យកើត ព្រោះទុក្ខ ។ មានះដោយចំណែក ៩ គឺបុគ្គលប្រសើរ មាន
សេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលប្រសើរ បុគ្គលប្រសើរ មានសេចក្តី
ប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ បុគ្គលប្រសើរ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា
អញជាបុគ្គលថោកទាប បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជា
បុគ្គលប្រសើរ បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ
បុគ្គលស្មើ មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលថោកទាប បុគ្គល
ថោកទាប មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលប្រសើរ បុគ្គល
ថោកទាប មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលស្មើ បុគ្គលថោកទាប

ហីនស្ស ហីនោ ហេតុ មាតោ ។ ឧសវំនេន មាតោ វនេកច្ចោ មានំ ជនេតិ ជាតិយា ឯ គោត្តេន ឯ កោលបុត្តិកេន ឯ វណ្ណោក្ខរតាយ ឯ ធនេន ឯ អជ្ឈេនេន ឯ កម្មាយតនេន ឯ សិប្បាយតនេន ឯ វិជ្ជដ្ឋានេន ឯ សុតេន ឯ បដិភានេន ឯ អញ្ញតរញ្ញតរេន ឯ វត្ថុនា ។ យោ ឯវរូបោ មានោ មញ្ញនា មញ្ញិតត្តំ ឧណ្ណតិ ឧណ្ណមោ ធជោ សម្បគ្គាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មានោ ។

មាយញ្ច មានញ្ច បហាយ ឥមោ ឥមេ តិ មាយញ្ច មានញ្ច បហាយ បដិឃាតិ វា ឥមោ ឥធ តិ វា ឥមស្មិំ ឥធ តិ វា អនភាវំ គច្ឆតិ មេ ត្វា តិ មាយញ្ច មានញ្ច បហាយ ឥមោ ឥមោ ។

(១០៣) ស ឥមេន ឥមេ ន យ្យ អន្ទុបយោ សោតិ ឧបយោ តិ ទ្វេ ឧបយា តណ្ហុបយោ ច ទិដ្ឋុបយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហុបយោ ។ បេ ។

មានសេចក្តីប្រកាន់ថា អញជាបុគ្គលថោកជាង ។ មានៈដោយចំណែក ១០ គឺបុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ ញុំាងមានៈឲ្យកើត ព្រោះ ជាតិ ព្រោះ គោត្រ ព្រោះភាពនៃខ្លួនជាកូនមានត្រកូល ព្រោះភាពនៃខ្លួនមាន សម្បុរល្អ ព្រោះទ្រព្យ ព្រោះការរៀន ព្រោះការងារ ព្រោះសិល្ប-សាស្ត្រ ព្រោះហេតុជាទីតាំងនៃវិជ្ជា ព្រោះសុតៈនិងបដិភាណៈ ព្រោះវត្ថុណាមួយ ។ មានៈ ការប្រកាន់ ភាពជាអ្នកប្រកាន់ ការក្រអឺតក្រអោង ការតម្កើង ការប្រកាន់ឫកខ្ពស់ដូចទង់ជ័យ ការផ្គងឡើង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នា ដូចជាទង់ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា មានៈ ។

ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ លះបង់មាយោផង មានៈផង គឺលះបង់ កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើទិ្ធវិនាស មិនឲ្យកើត នូវមាយានិងមានៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ លះបង់មាយាផង មានៈផង ។

(១០៣) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ គប្បីលុះដោយកិលេស ដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការអែបនែប ត្រង់ពាក្យថា ការអែបនែប ចាន់ខាងការអែបនែប ២ គឺការអែបនែបគឺតណ្ហា ១ ការអែបនែបគឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះឈ្មោះថា ការអែបនែបគឺតណ្ហា ។បេ។

អយំ ឯដ្ឋបយោ ។ តស្ស តណ្ហាបយោ បហីនោ ឯដ្ឋបយោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាបយស្ស បហីនត្តា ឯដ្ឋបយស្ស បដិនិស្សដ្ឋតា អដ្ឋបយោ ។ សោ កោធោ ភកោធោ កត្ថយ្យតា កោធោ ឧបាសនោ កត្ថយ្យតា កោធោ មោហោ កត្ថយ្យតា កោធោ មានោ កត្ថយ្យតា កាយ ឯដ្ឋិយា កត្ថយ្យតា កោធោ ឧទ្ធច្ចោ កត្ថយ្យតា កាយ វិចិកិច្ឆាយ កត្ថយ្យតា កោហិ អនុសយេហិ កត្ថយ្យតា រត្តោតិ ឯ ទុដ្ឋោតិ ឯ មូឡ្ហោតិ ឯ វិនិពទ្ធោតិ ឯ បរាមដ្ឋោតិ ឯ វិក្ខេបគតោតិ ឯ អនិដ្ឋង្គតោតិ ឯ ថាមគតោតិ ឯ ។ តេ អកិសង្ខារា បហីនា អកិសង្ខារំ បហីនត្តា តតិយោ កោធោ កត្ថយ្យតា នេរយិកោតិ ឯ តិរច្ឆានយោនិកោតិ ឯ បិត្តិវិសយិកោតិ ឯ មនុស្សត្តិ ឯ ទេវេតិ ឯ រូបីតិ ឯ អរូបីតិ ឯ សញ្ញីតិ ឯ អសញ្ញីតិ ឯ នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ ឯ ។

នេះឈ្មោះថា ការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ លះបង់ការអែបនៃបគឺតណ្ហា រលាស់ចេញនូវការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានការអែបនៃប ព្រោះលះបង់ការអែបនៃបគឺតណ្ហាហើយ ព្រោះរលាស់ចេញនូវការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិហើយ ។ បុគ្គលនោះ គប្បីលុះដោយរាគៈដូចម្តេច លុះដោយទោសៈដូចម្តេច លុះដោយមោហៈដូចម្តេច លុះដោយមានះដូចម្តេច លុះដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច លុះដោយឧទ្ធច្ចៈដូចម្តេច លុះដោយវិចិកិច្ឆាដូចម្តេច លុះដោយអនុសយក្កិលេសតាំងឡាយដូចម្តេចកើត ថាជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកខឹងក្តី ថាជាអ្នករើឡើងក្តី ថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ក្តី ថាជាអ្នកស្អប់អង្កើលក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការពាយមាយក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការមិនជាប់ស្រេចក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវកម្ចាំងក្តី ។ អតិសង្ខារតាំងនោះ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់លះបង់ហើយ បុគ្គលនោះ គប្បីកាន់គតិតាំងឡាយ ថាជាបុគ្គលកើតក្នុងនរកក្តី ថាកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី ថាកើតក្នុងបិត្តិវិស័យក្តី ថាជាមនុស្សក្តី ថាជាទេវតាក្តី ថាមានរូបក្តី ថាមិនមានរូបក្តី ថាមានសញ្ញាក្តី ថាមិនមានសញ្ញាក្តី ថាមានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែនក្តី ដោយហេតុដូចម្តេចកើត ព្រោះអតិសង្ខារតាំងឡាយ លោកលះបង់ហើយ ។

សោ ហោតុ នត្ថិ បច្ចយោ នត្ថិ ការណំ នត្ថិ យេន
តញ្ញេវ្យាតិ ស កោធ តញ្ញេវ្យ អនុបយោ សោ ។
តេនាហ ភគវា

ឆោនស្ស ហិ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ
បរកប្បិតា ឥដ្ឋិ ភវាភវេសុ
អាយញ្ច អានញ្ច បហាយ ឆោឆោ
ស កោធ តញ្ញេវ្យ អនុបយោ សោតិ ។

(១០៤) ឧបយោ ហិ ឆម្មេសុ ឧបេតិ វាទំ
អនុបយំ កោធ កថំ វាទេយ្យ
អត្តំ និរត្តំ ន ហិ តស្ស អត្ថិ
អាឆោសិ សោ ឥដ្ឋិមិធេវ សព្ពំ ។

(១០៥) ឧបយោ ហិ ឆម្មេសុ ឧបេតិ វាទំ
ឧបយោតិ ទ្វេ ឧបយា តណ្ហាបយោ ច

បុគ្គលមានច្បាជ្ឈាកំចាត់ គប្បីទៅដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យមិនមាន ការណ៍មិនមានទេ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានច្បាជ្ឈាកំចាត់នោះ គប្បីលុះដោយកិលេសដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការអែបនែប ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ទិដ្ឋិដែលគេកំណត់ហើយក្នុងគតគូចគតធំ ក្នុងលោកណាមួយ នៃបុគ្គលមានច្បាជ្ឈាកំចាត់ មិនមានទេ បុគ្គលមានច្បាជ្ឈាកំចាត់នោះ លះបង់មាយាផង មានះផង តើនឹងលុះដោយកិលេសដូចម្តេចកើត ព្រោះលោកមិនមានការអែបនែប ។

(១០៤) បុគ្គលមានកិលេសជាគ្រឿងអែបនែប រមែងអើពើនឹងវាទៈក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដូនគប្បីពោលនូវបុគ្គលមិនមានការអែបនែប ដោយកិលេសណាដូចម្តេចបាន ព្រោះអត្តទិដ្ឋិ (ការយើញថាមានខ្លួន) និរត្តទិដ្ឋិ (ការយើញថាមិនមានខ្លួន) នៃព្រះអរហន្តនោះមិនមានទេ ព្រះអរហន្តនោះ បានលាងនូវទិដ្ឋិទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។

(១០៥) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានកិលេស ជាគ្រឿងអែបនែប រមែងអើពើនឹងវាទៈក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កិលេសជាគ្រឿងអែបនែប បានខាង ការអែបនែប ២ យ៉ាង គឺ ការអែបនែបគឺតណ្ហា ១

និដ្ឋបយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបយោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋបយោ ។ តស្ស តណ្ហាបយោ អប្បហីនោ និដ្ឋបយោ អប្បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាបយស្ស អប្បហីនត្តា និដ្ឋបយស្ស អប្បដិនិស្សដ្ឋត្តា ឆន្នេសុ ឋានេសុ រត្តោតិ ឯ ទុដ្ឋោតិ ឯ មូឡ្ហោតិ ឯ វិនិពទ្ធោតិ ឯ បរាមដ្ឋោតិ ឯ វិនិក្ខិបតនោតិ ឯ អនិដ្ឋង្គតោតិ ឯ ថាមគតោតិ ឯ ។ តេ អភិសង្ខារា អប្បហីនា អភិសង្ខារានំ អប្បហីនត្តា តតិយា ឯនំ ឧបេតិ នេរយិកោតិ ឯ តិរច្ឆានយោនិកោតិ ឯ បិត្តិវិសយិកោតិ ឯ មនុស្សត្តំ ឯ នេរយិតិ ឯ រូបីតិ ឯ អរូបីតិ ឯ សញ្ញីតិ ឯ អសញ្ញីតិ ឯ នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ ឯ ឯនំ ឧបេតិ ឧបគច្ឆតិ តណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិនិវិសតីតិ ឧបយោ ហោ ឆន្នេសុ ឧបេតិ ឯនំ ។

ការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះឈ្មោះថា ការអែបនៃបគឺតណ្ហា ។បេ។ នេះឈ្មោះថា ការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះ មិនចាន់លះបង់ការអែបនៃបគឺតណ្ហា មិនចាន់រលាស់ចោលការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ រមែងអែបនូវនូវនេះ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយថា ជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកខឹងក្តី ថាជាអ្នកវង្វែងក្តី ថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ក្តី ថាជាអ្នកស្អប់អង្កែលក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការពេយមាយក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការមិនជាប់ស្រេចក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវកម្មាំងក្តី ព្រោះការអែបនៃបគឺតណ្ហា ខ្លួនមិនចាន់លះបង់ ព្រោះការអែបនៃបគឺទិដ្ឋិ ខ្លួនមិនចាន់រលាស់ចេញ ។ អកិសង្ខារទាំងនោះ បុគ្គលមិនចាន់លះបង់ហើយ បុគ្គលរមែងអែបនូវនូវនេះ ដោយគតិ ព្រោះអកិសង្ខារទាំងឡាយដែលខ្លួនមិនចាន់លះបង់ គឺរមែងដល់ បួលទៅដិតប្រកាន់ ស្អប់អង្កែល ជាប់ចំពាក់នូវនូវនេះ ថា ជាអ្នកកើតក្នុងនរកក្តី កើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី កើតក្នុងបិត្តិវិសយក្តី ជាមនុស្សក្តី ជាទេវតាក្តី មានរូបក្តី មិនមានរូបក្តី មានសញ្ញាក្តី មិនមានសញ្ញាក្តី មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែនក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានកិលេសជាគ្រឿងអែបនៃប រមែងអែបនូវនូវនេះ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។

(๑๐๖) อนฺตปยา เกจน กเจ ปเนยฺยาตา อุป-
ยาตา เต อุปยา ตณฺหูปยาจ ทิฏฺฐูปยาจ
ฯ เป ฯ อยๆ ตณฺหูปยาจ ฯ เป ฯ มยๆ ทิฏฺฐูป-
ยาจ ฯ ตสฺส ตณฺหูปยาจ ปหีนาจ ทิฏฺฐูปยาจ ปฏิ-
นิสฺสฏฺฐา ตณฺหูปยสฺส ปหีนตฺตา ทิฏฺฐูปยสฺส
ปฏินิสฺสฏฺฐตฺตา อนฺตปยา เกจน กเจน ปเนยฺย เกจน
โรเสน ปเนยฺย เกจน โมเหน ปเนยฺย เกจน
มาเนน ปเนยฺย กาย ทิฏฺฐิยา ปเนยฺย เกจน
อุทฺธจฺเจน ปเนยฺย กาย วิจิกิจฺฉาย ปเนยฺย เกหิจิ
อนุสเยหิ ปเนยฺย ปตฺตาตา ปา อุปฺปชฺชาตา ปา มุจฺจนาตา
ปา วินิพนฺธาตา ปา ปรามฏฺฐาตา ปา วิรชฺฌิตาตา ปา
อนิฏฺฐงฺคาตา ปา อนามกาตา ปา ฯ เต อกิสฺสวาหิ
ปหีนา อกิสฺสวาหิตา ปหีนตฺตา กตาปยา เกจน ปเน-
ยฺย เนวปยินาตา ปา ฯ เป ฯ เนวสญฺญีนาสญฺญีตา ปา ฯ

(១០៦) អធិប្បាយពាក្យថា ជនគប្បីពោលនូវបុគ្គលមិនមានការអែបនែបដោយតណ្ហាដូចម្តេចបាន ត្រង់ពាក្យថា ការអែបនែបបានដល់ការអែបនែប ៤ គឺការអែបនែបគឺតណ្ហា ១ ការអែបនែបគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថា ការអែបនែបគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះឈ្មោះថា ការអែបនែបគឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលនោះលះបង់ការអែបនែបគឺតណ្ហា រលាស់ចោលការអែបនែបគឺទិដ្ឋិ ព្រោះការអែបនែបគឺតណ្ហា លោកលះបង់ហើយ ព្រោះការអែបនែបគឺទិដ្ឋិលោករលាស់ចេញហើយ ជនគប្បីពោលនូវបុគ្គលមិនមានតិលេសជាគ្រឿងអែបនែប ដោយពាគៈដូចម្តេច គប្បីពោលដោយទោសៈដូចម្តេច គប្បីពោលដោយមោហៈដូចម្តេច គប្បីពោលដោយមានៈដូចម្តេច គប្បីពោលដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច គប្បីពោលដោយឧទ្ធច្ចៈដូចម្តេច គប្បីពោលដោយវិចិកិច្ឆាដូចម្តេច គប្បីពោលដោយអនុស័យតំណាក់ឡាយដូចម្តេច ថាជាអ្នកត្រេកអរក្តី ថាជាអ្នកខឹងក្តី ថាជាអ្នកវង្វេងក្តី ថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ក្តី ថាជាអ្នកស្អប់អង្កូលក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការពោយមាយក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវការមិនជាប់ស្រេចក្តី ថាជាអ្នកដល់នូវកម្ចាំងក្តី ។ អកិសង្ខារតំណនោះ បុគ្គលនោះ លះបង់ហើយ ជនគប្បីពោលនូវគតិតំណឡាយថា ជាអ្នកកើតក្នុងនរកជាដើមក្តី ។ បេ ។ មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែនដូច្នេះក្តី ដោយហេតុដូចម្តេចបាន ព្រោះអកិសង្ខារតំណឡាយ លោកលះបង់ហើយ ។

សោ ហេតុ ឯតំ បច្ចយោ ឯតំ ការណំ ឯតំ យេន
វាទេយ្យ កាថេយ្យ កត្ថយ្យ ទីបយេយ្យ ឋបេ-
យ្យាតំ អន្វយំ កោឯ កថំ វាទេយ្យ ។

(១០៧) អត្តំ ឯវត្តំ ឯ ហិ តស្ស អត្តីតំ អត្តាតំ
សស្សតឯដ្ឋិ ឯតំ ឯវត្តាតំ ឧច្ឆេទឯដ្ឋិ ឯតំ អត្តាតំ
តរហិតំ ឯតំ ឯវត្តាតំ មុញ្ចិតព្ពំ ឯតំ ។ យស្សត្តំ តហិតំ
តស្សត្តំ មុញ្ចិតព្ពំ យស្សត្តិ មុញ្ចិតព្ពំ តស្សត្តំ តហិតំ ។
តហាណមុញ្ចំ សមតិក្កន្តោ អរហា វុដ្ឋិបរិហាឯិ
រីតិវត្តោ ។ សោ វុដ្ឋហសោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។
ឯតំ តស្ស បុឯព្ភវេតំ អត្តំ ឯវត្តំ ឯ ហិ តស្ស អត្តំ ។

(១០៨) អឆោសិ សោ ឯដ្ឋមិឆេវ សព្ពំ
តស្ស ទ្ធាសដ្ឋិ ឯដ្ឋតាឯ បហីឆាឯ សមុច្ឆិន្នាឯ

ជនគប្បីពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ ដោយហេតុណា ហេតុនោះមិនមាន បច្ច័យមិនមាន ការណ៍មិនមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនគប្បីពោល នូវបុគ្គលមិនមានការអែបនែប ដោយកិលេសណា ដូចម្តេចបាន ។

(១០៧) អធិប្បាយពាក្យថា អត្តទិដ្ឋិនឹងនិវត្តទិដ្ឋិ នៃបុគ្គលនោះមិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា អត្តទិដ្ឋិ គឺសស្សតទិដ្ឋិ មិនមាន ពាក្យថា និវត្តទិដ្ឋិ គឺឧច្ឆេទទិដ្ឋិ ក៏មិនមាន បានសេចក្តីថា ការប្រកាន់ថាខ្លួនមិនមាន ការគួរដោះថាមិនមែនខ្លួន ក៏មិនមាន ។ ការប្រកាន់របស់បុគ្គលណាមាន ការគួរដោះរបស់បុគ្គលនោះក៏មាន ការគួរដោះរបស់បុគ្គលណាមាន ការប្រកាន់របស់បុគ្គលនោះក៏មាន ។ ព្រះអរហន្ត កន្ទងផុតការប្រកាន់ ឆ្ងាយការដោះ ហើយប្រព្រឹត្តកន្ទងនូវសេចក្តីចំរើនឆ្ងាយសេចក្តីវិនាស ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានព្រហ្មចរិយៈនៅហើយ មានធម៌ជាគ្រឿងប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តហើយ ។ បេ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មិនមានភពថ្មីទៀតទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អត្តទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញថាមានខ្លួន) និវត្តទិដ្ឋិ (ការយល់ឃើញថាមិនមានខ្លួន) នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

(១០៨) ពាក្យថា បុគ្គលនោះបានលាឆន្ទរាគៈទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិទាំង ៦២ បុគ្គលនោះ លះបង់ ផ្តាច់ផ្តួល

វូបសន្តានិ បដិប្បស្សទ្ធានិ អភព្វុប្បត្តិកានិ ញាណ-
គ្គិនា ឌឌ្ឍានិ ។ សោ សព្ពំ និដ្ឋិតំ ឥតេវ អជ្ឈត្តំ
ឆុនិ សន្តំ និន្តំ បដិបស្សទ្ធំ វូបសន្តំ ឥត្តិអភាសំ
អនភាវង្គមេសីតិ អជ្ឈត្តំ សោ និដ្ឋិមេវ សព្ពំ ។

តេនាហ ភគវា

ឧបយោ ហិ ឆម្មេសុ ឧបេតិ ភវនេត្តិ
អនូបយំ កេន កថំ វទេយ្យ
អត្តំ និរត្តំ ន ហិ តស្ស អត្ថិ
អជ្ឈត្តំ សោ និដ្ឋិមេវ សព្ពន្តិ ។

តតិយោ ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរដល់ការកើតទៀត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ ហើយ ។ បុគ្គលនោះ ឆ្លាស់ កំចាត់បង់ កំចាត់ជាប់ស្រឡះ កំចាត់ដោយមិនសល់ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវទិដ្ឋិទាំងអស់ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ ឆ្លាស់នូវទិដ្ឋិទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលមានកិលេសជាគ្រឿងអែបនែប រមែងអើតើនូវវាទៈ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ជនគប្បីពោល នូវបុគ្គលមិនមានការអែបនែប ដោយកិលេសណាដូចម្តេចបាន ព្រោះអត្តទិដ្ឋិ (ការឃើញថាមានខ្លួន) និរត្តទិដ្ឋិ (ការឃើញថាមិនមានខ្លួន) នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ បុគ្គលនោះឆ្លាស់នូវទិដ្ឋិទាំងអស់ ក្នុងលោកនេះហើយ ។

ចប់ ខុទ្ទកនិកាយសុត្តន្តនិទ្ទេស ទី ៣ ។

(១០៩) បសញ្ញាមិ សុទ្ធំ បរមំ អរោគំ
និដ្ឋេន សំសុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ
វិរាគិជានំ បរមន្តិ ញត្វា
សុទ្ធានុបស្សីតិ បច្ចេតិ ញាណំ ។

(១១០) បសញ្ញាមិ សុទ្ធំ បរមំ អរោគន្តិ បសញ្ញាមិ សុទ្ធន្តិ បសញ្ញាមិ សុទ្ធំ ឧក្ខាមិ សុទ្ធំ ឱលោកេមិ សុទ្ធំ និជ្ឈាយាមិ សុទ្ធំ ឧបបរិក្ខាមិ សុទ្ធំ ។ បរមំ អរោគន្តិ បរមំ អរោគ្យបញ្ញំ ខេមបញ្ញំ តាណបញ្ញំ លេណបញ្ញំ សរណបញ្ញំ បភយនបញ្ញំ អភយបញ្ញំ អច្ចុតបញ្ញំ អមតបញ្ញំ និព្ភានបញ្ញន្តិ បសញ្ញាមិ សុទ្ធំ បរមំ អរោគំ ។

សុទ្ធិកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៤

(១០៩) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) អាត្មាអញឃើញ (នូវរូប) ជាបរិសុទ្ធ ឧត្តម មិនមានរោគ សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ជាប្រពៃរបស់នរជន រមែងកើតមាន ដោយសារតែរូប ដែលខ្លួនឃើញ បុគ្គលពាល អ្នកឃើញរឿយៗ នូវការបរិសុទ្ធិ ការដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ រមែងយល់ថា (ការឃើញនេះ) ឧត្តម ហើយដឿនូវការឃើញនោះ ថាជាញាណ ។

(១១០) អធិប្បាយពាក្យថា អាត្មាអញឃើញ (នូវរូប) ជាបរិសុទ្ធ ឧត្តម មិនមានរោគ ត្រង់ពាក្យថា អាត្មាអញឃើញ (នូវរូប) ជាបរិសុទ្ធ គឺ អាត្មាអញឃើញ (រូប) បរិសុទ្ធ មើល (រូប) បរិសុទ្ធ ក្រឡេកមើល (រូប) បរិសុទ្ធ សម្លឹងមើល (រូប) បរិសុទ្ធ សង្កេតមើល (រូប) បរិសុទ្ធ ។ ពាក្យថា ឧត្តម មិនមានរោគ គឺឧត្តម ដល់នូវភាពមិនមានរោគ ដល់នូវសេចក្តីក្សេម ដល់នូវទីជ្រក ដល់នូវទីពឹងពំនាក់ ដល់នូវទីរលឹក ដល់នូវការប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ដល់នូវការមិនមានភ័យ ដល់នូវភាពខ្ចៅឆ្ងាត់ ដល់នូវអមតៈ ដល់នូវភាព ប្រាសចាកតណ្ហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញឃើញ (នូវរូប) បរិសុទ្ធ ឧត្តម មិនមានរោគ ។

(១១១) ឯត្ថេត សំសុទ្ធំ នរស្ស លោតីតិ ចក្ខុ-
ញ្ញាណេន រូបនិស្សន្ទេន នរស្ស សុទ្ធំ វិសុទ្ធំ
បរិសុទ្ធំ មុត្តំ វិមុត្តំ បរិមុត្តំ លោតិ នភេ សុដ្ឋុតំ
វិសុដ្ឋុតំ បរិសុដ្ឋុតំ មុច្ចតំ វិមុច្ចតំ បរិមុច្ចតីតិ ឯត្ថេត
សំសុទ្ធំ នរស្ស លោតិ ។

(១១២) ឱភាកិជ្ឈនំ បរមត្ថំ ញត្វាតិ ឱភា អកិជ្ឈន-
ន្តេ អាជ្ឈនន្តេ វិជ្ឈនន្តេ បដិវិជ្ឈនន្តេ បដិវិដ្ឋ-
ន្តេ ឥទំ បរមំ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ឋានមោក្កមំ ខុត្តមំ
បវរត្ថំ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភា-
យិត្វា វិភូតំ កត្វាតិ ឱភាកិជ្ឈនំ បរមត្ថំ ញត្វា ។

(១១៣) សុទ្ធាធិបស្សីតិ បច្ចេតិ ញាណត្ថំ យោ
សុទ្ធំ បស្សតិ សោ សុទ្ធាធិបស្សី ។ បច្ចេតិ ញាណត្ថំ
ចក្ខុវិញ្ញាណេន រូបនិស្សន្ទំ ញាណត្ថំ បច្ចេតិ មគ្គេតិ

(๑๑๑) พากฺยว่า เสจกฺกีปริสุทฺธิ์ดีปฺรเพ รเบสนาวเณน วาเมหิ เกิ์ตมาน เฉาะยสาวุเบ ไดิ์ลขฺเนเยิ์ญ เสจกฺกีว่า เสจกฺกีสฺนาต เสจกฺกีสฺนาตวิเสส เสจกฺกีปริสุทฺธิ์ กาวผุต กาวผุตสฺรอฺย์ กาวผุต เฉาะยดุ๊วิญ รเบสนาวเณน วาเมหิเกิ์ตมาน ขฺนาวเณน สฺนาต สฺนาตวิเสส ปริสุทฺธิ์ ผุต ผุตสฺรอฺย์ ผุตเฉาะยดุ๊วิญ เฉาะยสาวกาเรเยิ์ญวุเบ เฉาะยจกฺขุวิญฺญาณ เหตุโนะ (ทฺรงฺค์ตฺราสฺ่ว่า) เสจกฺกีปริสุทฺธิ์ ดีปฺรเพ รเบสนาวเณน วาเมหิเกิ์ตมาน เฉาะยสาวุเบ ไดิ์ลขฺเนเยิ์ญ ฯ

(๑๑๒) พากฺยว่า บุคฺคลพาลกาลดีหฺจฺบาสฺ่ยา๊หฺนาเอ วาเมหิยลฺ่ว่า (กาเรเยิ์ญาเอ) เขตฺตม คือกาลดีหฺจ่ำพาเอ ดีหฺจขฺเว๎ ดีหฺจวิเสส ดีหฺจบาสฺ่ ตาก์ตุ๋จ่ำพาเอยา๊หฺนาเอ วาเมหิยลฺ ดีหฺจ ถฺวีหฺมีล พิตาณาเยิ์ญ ยลฺ บาสฺ่ เฉาะยเฉฺวาะกฺรุกดาว่า การเรเยิ์ญาเอไถฺวถฺวา เลิ์สลุบ ปฺรเสิ์ร ปฺรเสิ์รวิเสส จมฺปาหฺ เขตฺตม ไกฺรลีหฺ เหตุโนะ (ทฺรงฺค์ตฺราสฺ่ว่า) บุคฺคลพาลกาลดีหฺจบาสฺ่ยา๊หฺนาเอ วาเมหิยลฺ่ว่า (กาเรเยิ์ญาเอ) เขตฺตม ฯ

(๑๑๓) พากฺยว่า อฺนกาเรเยิ์ญเริ์ย ฯ ญุวกาวปริสุทฺธิ์ วาเมหิเดิ์ (ญุวกาเรเยิ์ญาโนะ) ว่าดาญาณ เสจกฺกีว่า บุคฺคลณา เยิ์ญญุว เสจกฺกีปริสุทฺธิ์ บุคฺคลโนะเฉาะยว่า อฺนกาเรเยิ์ญเริ์ย ฯ ญุวเสจกฺกี ปริสุทฺธิ์ ฯ พากฺยว่า เดิ์ (ญุวกาเรเยิ์ญาโนะ) ว่าดาญาณ คือเดิ์ ญุวกาเรเยิ์ญวุเบ เฉาะยจกฺขุวิญฺญาณ ว่าดาญาณ เดิ์ว่าดามคฺค

បច្ចេតំ បដោតំ បច្ចេតំ និយ្យានដ្ឋំ បច្ចេតីតំ
សុទ្ធាឧបសវ្ហតំ បច្ចេតំ ញាណំ ។ តេនាហ ភគវា

បសវ្ហាមិ សុទ្ធំ បរមំ អភេតំ
និដ្ឋេន សំសុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ
ឯកាភិជានំ បរមង្គតិ ញត្វា
សុទ្ធាឧបសវ្ហតំ បច្ចេតំ ញាណង្គតិ ។

(១១៤) និដ្ឋេន ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ
ញាណេន វា សោ បដមោតិ ទុក្ខំ
អញ្ញេន សោ សុដ្ឋតិ សោបធីសោ
និដ្ឋី ហិ នំ ចារ តថា វទានំ ។

(១១៥) និដ្ឋេន ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតីតិ ចក្ខុ-
វិញ្ញាណេន រូបទស្សនេន ចេ នរស្ស សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ
បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ហោតិ នកេ សុដ្ឋិតំ
វិសុដ្ឋិតំ បរិសុដ្ឋិតំ មុច្ចតំ វិមុច្ចតំ បរិមុច្ចតីតំ និដ្ឋេន
ចេ សុទ្ធិ នរស្ស ហោតិ ។

ដឿ ថាជាផ្លូវ ដឿ ថាជាគ្រឿងដឹកនាំ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកឃើញរឿយ ។ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដឿ (នូវការឃើញនោះ) ថាជាញាណ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អាត្មាអញឃើញ (នូវរូប) ដ៏បរិសុទ្ធ ទុតិយ មិនមានរោគ សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដ៏ប្រពៃ របស់នរជន រមែងមាន ដោយសារ (រូប) ដែលខ្លួនឃើញ បុគ្គលពាលអ្នកឃើញរឿយ។ នូវការបរិសុទ្ធិ ភាលដ៏ឆិនច្បាស់យ៉ាងនេះ រមែងយល់ថា (ការឃើញនេះ) ទុតិយ ហើយដឿ (នូវការឃើញនោះ) ថាជាញាណ ។

(១១៤) បើសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់នរជន កើតមាន ដោយសាររូបដែលខ្លួនឃើញ ឬនរជននោះលះបង់ទុក្ខ គឺរួចចាកទុក្ខ ដោយសារញាណបាន នរជនអ្នកមានឧបធិក្លេសនោះ ឈ្មោះថាបរិសុទ្ធ ដោយផ្លូវដទៃ ព្រោះថា ទិដ្ឋិរមែងប្រាប់នូវបុគ្គល អ្នកពោលដូច្នោះ ។

(១១៥) ពាក្យថា បើសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់នរជនកើតមាន ដោយសាររូប ដែលខ្លួនឃើញ គឺសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការផុតផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ របស់នរជន កើតមាន ឬនរជនស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយសារការឃើញរូប ដោយចក្ខុញាណ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់នរជន កើតមាន ដោយសាររូប ដែលខ្លួនឃើញ ។

(១១៦) ញាណេន ច សោ បដិហាតិ ទុក្ខដ្ឋេ ចក្ខុំ ញាណេន រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ ទុក្ខំ បដិហតិ ជរាទុក្ខំ បដិហតិ ព្យាធិទុក្ខំ បដិហតិ មរណទុក្ខំ បដិហតិ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្ស-ឧបាយាសទុក្ខំ បដិហតីតិ ញាណេន ច សោ បដិហាតិ ទុក្ខំ ។

(១១៧) អញ្ញេន សោ សុដ្ឋុតិ សោបធីកោតិ អញ្ញេន អសុទ្ធិមគ្គេន មិច្ឆាបដិបទាយ អនិយ្យានប-ថេន អញ្ញត្រ សតិបដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សម្មប្បធានេហិ អញ្ញត្រ ឥទ្ធិបាទេហិ អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រ ពលេហិ អញ្ញត្រ ពោជ្ឈង្គេហិ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិ-កា មគ្គា ឧភេ សុដ្ឋុតិ វិសុដ្ឋុតិ បរិសុដ្ឋុតិ មុដ្ឋុតិ វិមុដ្ឋុតិ បរិមុដ្ឋុតិ ។ សោបធីកោតិ សកកោ សឧកោ សមោហោ សមានោ សតណ្ហោ សឧដ្ឋិ សកិលេសោ សឧបធានោតិ អញ្ញេន សោ សុដ្ឋុតិ សោបធីកោ ។

(១១៦) ពាក្យថា ឫនរជននោះ លះបង់ទុក្ខដោយសារញាណបាន គឺបើនរជន លះបង់ជាតិទុក្ខ លះបង់ជរាទុក្ខ លះបង់ព្យាធិទុក្ខ លះបង់មរណៈទុក្ខ លះបង់សោកទុក្ខ បរិទេវទុក្ខ ទុក្ខទុក្ខ ទោមនស្សទុក្ខ ឧបាយាសទុក្ខ ដោយសារការយើញរូប ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឫនរជននោះ លះបង់ទុក្ខ គឺរួចចាកទុក្ខ ដោយសារញាណបាន ។

(១១៧) ពាក្យថា នរជនអ្នកមានឧបធិក្កិលេសនោះ ឈ្មោះថាបរិសុទ្ធ ដោយផ្លូវដទៃ សេចក្តីថា នរជនរមែងស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ ផុតផុតស្រឡះ ផុតដោយដុំវិញ ដោយផ្លូវមិនបរិសុទ្ធដទៃ ដោយបដិបទាខុស ដោយគន្ថធម៌មិនមែនជាទីដឹកនាំ ក្រៅអំពីសតិប្បដ្ឋាន ក្រៅអំពីសម្មប្បធាន ក្រៅអំពីឥទ្ធិបាទ ក្រៅអំពីឥន្ទ្រិយ ក្រៅអំពីពលៈ ក្រៅអំពីពោជ្ឈង្គ ក្រៅអំពីអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យថា មានឧបធិក្កិលេស គឺប្រកបដោយរាគៈ ប្រកបដោយទោសៈ ប្រកបដោយមោហៈ ប្រកបដោយមានៈ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ ប្រកបដោយកិលេស ប្រកបដោយឧបាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នរជនអ្នកមានឧបធិក្កិលេសនោះ ឈ្មោះថា បរិសុទ្ធ ដោយផ្លូវដទៃ ។

(๒๑๘) อิฏฺฐึ หิ อิ อาทิ วุจฺจติ สาทิ อิฏฺฐึ
ตึ ปุคฺคลึ อาทยติ ปาปยติ ปุคฺคโล อิฏฺฐาทิ
วิปริตานิฏฺฐสทฺทโยติ ฯ ตถา วุจฺจติ ตถา วุตฺตึ กนฺตึ
กามนฺตึ อิจฺฉนฺตึ เวหาสฏฺฐึ สสฺสตา โลกา
นิตฺเยว สตฺถุ โมกฺขมญฺญนฺติ ตถา วุตฺตึ กนฺตึ
กมนฺตึ อิจฺฉนฺตึ เวหาสฏฺฐึ อสสฺสตา โลกา
อนฺตวา โลกา อนนฺตวา โลกา ตึ ชีวึ ตึ สรีรึ
อญฺญึ ชีวึ อญฺญึ สรีรึ โหติ ตถาคโต បរម្មរណา
น โหติ ตถาคโต បរម្មរណា โหติ จ น จ
โหติ ตถาคโต បរម្មរណា เนว โหติ น น
โหติ ตถาคโต បរម្មរណា นิตฺเยว สตฺถุ โมกฺข-
มญฺญนฺติ ตถา วุตฺตึ กนฺตึ กมนฺตึ อิจฺฉนฺตึ เว-
หาสฏฺฐนฺติ อิฏฺฐึ หิ อิ อาทิ วุจฺจติ ฯ เตนาห ภควา

อิฏฺฐญฺจ เย สุตฺวา ชานาติ โหติ
ญาณญฺจ ตา เสา ปชหาติ ทุกฺขึ
อญฺเญน เสา สุชฺฌติ เสาปตฺติโย
อิฏฺฐึ หิ อิ อาทิ วุตฺตนฺติ ฯ

(១១៨) ពាក្យថា ព្រោះថាទិដ្ឋិវមែងច្រឡាប់នូវបុគ្គល អ្នកពោលដូច្នោះនោះ សេចក្តីថា ទិដ្ឋិនោះឯង រមែងច្រឡាប់បុគ្គលនោះដូច្នេះថា បុគ្គលនេះជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ មានសេចក្តីយល់ផ្ទួយ ។ ពាក្យថា ពោលដូច្នោះ គឺពោលថ្លែង ពណ៌នា ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ដោយប្រការដូច្នោះ គឺពោលថ្លែង ពណ៌នា ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ដោយប្រការដូច្នោះថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ពោលថ្លែង ពណ៌នា ពន្យល់ ពោលប្រកាន់ ដោយប្រការដូច្នោះថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត ជីវៈនោះ សរីរៈនោះ ជីវៈដទៃ សរីរៈដទៃ សត្វស្លាប់ហើយ តើតទៀត សត្វស្លាប់ហើយ មិនតើតទៀត សត្វស្លាប់ហើយតើតទៀតក៏មាន មិនតើតទៀតក៏មាន សត្វស្លាប់ហើយតើតទៀតក៏មិនមែន មិនតើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ទិដ្ឋិវមែងច្រឡាប់នូវបុគ្គល អ្នកពោលដូច្នោះនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> បើសេចក្តីបរិសុទ្ធិ របស់នរជន តើតមាន ដោយសារបុគ្គលដែលខ្លួនឃើញ ឬនរជននោះ លះបង់ទុក្ខដោយញាណបាន នរជនអ្នកមានឧបធិក្លេសនោះ រមែងបរិសុទ្ធ ដោយផ្សេងដទៃ ព្រោះថា ទិដ្ឋិវមែងច្រឡាប់ នូវបុគ្គលអ្នកពោលដូច្នោះនោះ ។

(១១៩) ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ
ឥធេវ សុទ្ធេ សីលវាតេ មុតេ វា
បុញ្ញេ ច ឋានេ ច អនូបលិត្តោ
អត្តញ្ជហោ នយិធ បក្កុព្ភមាគោ ។

(១២០) ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ
ឥធេវ សុទ្ធេ សីលវាតេ មុតេនិតំ ឯតំ បដិច្ចោ ។
ព្រាហ្មណោតំ សន្តដ្ឋំ ឆម្ភានំ តាទិតត្តា ព្រាហ្ម-
ណោ សក្កាយនិដ្ឋំ តាហិតា ហោតំ វិចិកិច្ឆា តាហិ-
តា ហោតំ សីលព្ពតបរាមាសោ តាហិតោ ហោតំ
រាគោ តាហិតោ ហោតំ ទោសោ តាហិតោ ហោតំ
មោហោ តាហិតោ ហោតំ មានោ តាហិតោ ហោតំ ។
តាហិតស្ស ហោន្តិ ឥមេ អកុសលា ធម្មា
សង្កិលេសិកា ទោនោព្ភវិកា សទរា ទុក្ខវិបាកា
អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយា ។

តាហេតូ សព្ពឥមេកានំ (សកិយាតំ ភគវា)
វិមលោ សាធុសមាហិតោ បិតត្តោ

(១១៩) ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮពុ ព្រោះសីលនឹងវត្ត ឬព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ឡើយ ទាំងជាអ្នកមិនជាប់នៅ ក្នុងបុណ្យនឹងបាប ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តា ជាអ្នកលែងធ្វើ ក្នុងលោកនេះ ។

(១២០) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮពុ ព្រោះសីលនឹងវត្ត ឬព្រោះអារម្មណ៍ ដែលប៉ះពាល់ឡើយ ត្រង់ពាក្យថា មិន គឺជាពាក្យបដិសេធ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលដែលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្សាត់បង់ នូវធម៌៧គឺ ជាអ្នកបន្សាត់បង់សក្កាយទិដ្ឋិ បន្សាត់បង់វិចិកិច្ឆា បន្សាត់បង់សីលព្វតបរាមាសៈ បន្សាត់បង់រាគៈ បន្សាត់បង់ទោសៈ បន្សាត់បង់មោហៈ បន្សាត់បង់មានៈ ។ លោកបន្សាត់បង់អកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាធម៌ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងព្រម មានតិរោនាំសត្វឲ្យកើតទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានផលជាទុក្ខ ជាបច្ច័យរបស់ជាតិ ជរា នឹងមរណៈតទៅទៀត ។

(ព្រះមានព្រះភាគត្រង់ត្រាស់ថា ម្នាលសភិយៈ) បុគ្គលណា ដែលបន្សាត់ចោល នូវធម៌ដ៏លាមកទាំងពួង ជាអ្នកមានមន្ទិលទៅប្រាសហើយ មានចិត្តតំកល់មាំ ដោយប្រពៃ

សំសារមតិច្ច កេវលី សោ

អនាសវោ តាទិ បរាភវស្ស ។

ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហាតិ ព្រាហ្មណោ អញ្ញេន អសុទ្ធិមក្ខេន មិច្ឆាបដិបទាយ អនិយ្យានបដេន អញ្ញត្រ សតិបដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សម្មប្បធានេហិ អញ្ញត្រ ឥទ្ធិបាទេហិ អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រ ពលេហិ អញ្ញត្រ ពោជ្ឈង្គេហិ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋង្គិកា មគ្គា សុទ្ធិ វា សុទ្ធិ បរា សុទ្ធិ មុត្តិ វា មុត្តិ បរា មុត្តិ ជាហ ន កប្បេតិ ន កណាតិ ន ធីបយតិ ន ឱហារតីតិ ន ព្រាហ្មណោ អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ ។ ទិដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វាតិ សង្គតេ សមណព្រាហ្មណា ទិដ្ឋសុទ្ធិកា តេ ឯកច្ចានំ រូបានំ ទស្សនំ មង្គលំ បច្ចន្តិ ឯកច្ចានំ រូបានំ ទស្សនំ អមង្គលំ បច្ចន្តិ ។

មានបិត្តនឹងធឹង កន្ទងហើយនូវសំសារបុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានកិច្ច សម្រេចអស់ហើយ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហានឹងទិដ្ឋិ) ជាតាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។

ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ គឺ ព្រាហ្មណ៍ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិនពោលប្រកាន់ នូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយផ្លូវមិនបរិសុទ្ធិដទៃ ដោយមិច្ឆាបដិបទា ដោយគន្ថៈ មិនជាទីដឹកនាំ ក្រៅចាកសតិប្បដ្ឋាន ក្រៅចាកសម្មប្បធាន ក្រៅចាកឥទ្ធិបាទ ក្រៅចាកឥន្ទ្រិយ ក្រៅចាកពលៈ ក្រៅចាកពោជ្ឈង្គៈ ក្រៅចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ ។

ពាក្យថា ព្រោះអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ព្រោះសីលនឹងវត្ត ឬព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ឡើយ សេចក្តីថា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសារបែប ដែលឃើញ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំនោះ ដឿនូវការឃើញរូបពាំនឡាយខ្លះ ថាជាមង្គល ដឿនូវការឃើញរូបពាំនឡាយខ្លះ ថាមិនមែនជាមង្គល ។

កតមេសំ ទ្វាទស នវុតិ មត្តានិ បទសតានិ ។ តេ
កាលតោ វុដ្ឋហិត្វា អភិមត្តានតានំ ទ្វាទស បុគ្គលសតានិ
ឯតស្សកុណាំ[1] បុគ្គលានំ បុគ្គលវេឡុវលដ្ឋី បុគ្គលានំ
តត្ថិនិតិ បុគ្គលានំ កុមារកំ ខេឡេ អាកេបេត្វា តត្ថេវ
បុគ្គលានំ បុណ្ណាយនំ បុគ្គលានំ ភេមាតមច្ចំ បុគ្គលានំ
អាជញ្ញំ បុគ្គលានំ អាជញ្ញរថំ បុគ្គលានំ ទុសកំ បុគ្គលានំ
តោកបិលំ បុគ្គលានំ ឥទ្ធានំ ទ្វាទស នវុតិ មត្តានិ
បទសតានិ ។

កតមេសំ ទ្វាទស នវុតិ អមត្តានិ បទសតានិ ។
បលាលបុញ្ជំ បុគ្គលានំ តក្កាយនំ បុគ្គលានំ វត្តាយនំ
បុគ្គលានំ ឆនំ បុគ្គលានំ ឧក្កុសមណាំ បុគ្គលានំ ខរំ បុគ្គលានំ
ខរយានំ បុគ្គលានំ ឯកយុត្តយានំ បុគ្គលានំ កាលាំ
បុគ្គលានំ កុណាំ បុគ្គលានំ ខញ្ជំ បុគ្គលានំ បក្ខហតំ[2]
បុគ្គលានំ ជិណ្ណកំ បុគ្គលានំ ព្យាធិកំ បុគ្គលានំ មតំ
បុគ្គលានំ ឥទ្ធានំ ទ្វាទស នវុតិ អមត្តានិ បទសតានិ ។

---

១ ម. ចាបសកុណា ។ ២ ម. បក្ខហាតំ ។

សមណព្រាហ្មណ៍ពាំនឹងឮសព្ទពួកខ្លះ ដើម្បីនូវការយើញរូបពាំនឹងឮសព្ទដូចម្តេច ថាជាមង្គល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំនោះ ក្រោកឡើងអំពីព្រលឹម យើញនូវរូបពាំនឹងឮសព្ទ ដែលសម្មតថាជាមង្គលដ៏ក្រៃលែង គឺយើញសត្វត្រកៀកកាំ យើញដើមញៅដែលដុះ ដោយបុស្សនក្ខត្តឫក្ស យើញស្ត្រីមានគតិ យើញបុគ្គលកំពុងបញ្ចិះនាងកុមារិកាលើ-ក ដើរទៅ យើញក្អមមានទឹកពេញ យើញត្រីឆ្ពិន យើញសេះអាជានេយ្យ យើញវ៉ដែលទឹម ដោយសេះអាជានេយ្យ យើញគោឧសភ យើញមេគោក្រហម តំប្រកាន់ដើម្បីនូវការយើញរូបពាំនឹងឮសព្ទ មានសភាពយ៉ាងនេះថាជាមង្គល ។

សមណព្រាហ្មណ៍ពាំនឹងឮសព្ទ ពួកខ្លះ ដើម្បីនូវការយើញរូបពាំនឹងឮសព្ទដូចម្តេច ថាមិនមែនជាមង្គល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ ពាំនោះ យើញគំនរចំបើង យើញភ្នំពាំនឹងភ្ញាក់ យើញភ្នំពាំនឹងទេ យើញស្ត្រីរបាំ យើញស្រមណ៍អាក្រាត យើញលា យើញយាន ដែលទឹមដោយលា យើញយាន ដែលទឹមដោយសត្វគាហនៈម្ខាង យើញមនុស្សខ្វាក់ យើញមនុស្សកែង យើញមនុស្សខ្វក យើញមនុស្សខ្វិន យើញមនុស្សដក យើញមនុស្សឈឺ យើញមនុស្សស្លាប់ តំប្រកាន់ដើម្បីនូវការយើញរូបពាំនឹងឮសព្ទ មានសភាពយ៉ាងនេះ ថាមិនមែនជាមង្គល ។

ចតុក្កៈ សុទ្ធិកសុត្តនិទ្ទេសោ

អមេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឥដ្ឋសុទ្ធិកា តេ ឥដ្ឋេន សុទ្ធឹ វិសុទ្ធឹ បរិសុទ្ធឹ មុត្តឹ វិមុត្តឹ បរិមុត្តឹ បច្ចេតិ ។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា សុតសុទ្ធិកា តេ ពហុកច្ចានំ សន្តានំ សាធុំ មច្ចលំ បច្ចេតិ ពហុកច្ចានំ សន្តានំ សាធុំ អមច្ចលំ បច្ចេតិ ។

កតមេសំ សន្តានំ សាធុំ មច្ចលំ បច្ចេតិ ។ តេ កាលវាទា វុដ្ឋវាទិនោ អកិរិយវាទិនោ សន្តានំ សុ-ណន្តិ វិញ្ញាតិ វ វិញ្ញមាចាតិ វ បុណ្ណាតិ វ បុសន្តិ វ អសេ្សកាតិ វ សុមនាតិ វ សុនក្ខត្តាតិ វ សុមច្ចលាតិ វ សិរីតិ វ សិរីវិញ្ញាតិ វ ពហុកានំ សន្តានំ សាធុំ មច្ចលំ បច្ចេតិ ។

កតមេសំ សន្តានំ សាធុំ អមច្ចលំ បច្ចេតិ ។

សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងឡាយនេះ ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសារបុប ដែលយើញ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងនោះ តែងដឿថា សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយដុំវិញ ដោយសារបុបដែលយើញ ។

មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសម្លេង ដែលឮ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងនោះ ដឿនូវការឮសំឡេងពាំងឡាយខ្លះ ថាជាមង្គល ដឿនូវការឮសំឡេងពាំងឡាយខ្លះ ថាមិនមែនជាមង្គល ។

សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងឡាយពួកខ្លះ រមែងដឿនូវការឮសំឡេងពាំងឡាយដូចម្តេច ថាជាមង្គល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងឡាយនោះ ក្រោកឡើងអំពីព្រលឹម ឮសំឡេងពាំងឡាយ ដែលសម្មតថាជាមង្គលដ៏ក្រៃលែង ដូចឮថាចំរើនក្តី កំពុងចំរើនក្តី ពេញក្តី សក្តី មិនមានសោកក្តី មានចិត្តល្អក្តី នក្ខត្តឫក្សល្អក្តី មង្គលល្អក្តី សិរីក្តី ចំរើនដោយសិរីក្តី កំប្រកាន់ដឿនូវការឮសំឡេងពាំងឡាយ មានសភាពយ៉ាងនេះ ថាជាមង្គល ។

សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងឡាយ ពួកខ្លះ ដឿនូវការឮសំឡេងពាំងឡាយដូចម្តេច ថាមិនមែនជាមង្គល ។

ការណោតិ វា ការណីតិ វា ញាណោតិ វា បញ្ញាតោតិ វា ជិញ្ញាការោតិ វា ព្យាធិការោតិ វា មតោតិ វា ឆិន្នដ្ឋិ វា ភិន្នដ្ឋិ វា ឧប្បាដ្ឋិ វា ឆដ្ឋិ វា ឆត្តីតិ វា ឃាវ-ចាំ សន្ធាំ សវាំ អមង្គលំ បច្ចេតិ ។ ឥមេ តេ សមណព្រាហ្មណា សុតសុទ្ធិការា តេ សុតេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេតិ ។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា សីលសុទ្ធិការា តេ សីលមត្តេន សញ្ញមមត្តេន សំវរមត្តេន អវីតិក្កមម-ត្តេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចេតិ ។ សមណាមុណ្ឌិកាបុត្តោ ឃវមាហ ចក្ខុមា ភោ អរិ-យបតិ[1] ឥច្ចេហិ សមច្ចាគតំ បុរិសបុគ្គលំ បញ្ញាបេមិ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ខុត្តមប្បត្តិប្បត្តំ សមណំ អរោដ្ឋំ ។ កតមេហិ ចក្ខុមិ[1] ។ ឥធ ឥបតិ ន ការយេន ចាបកម្មំ ការកេតិ ន ចាបិកំ វចំ ភាសតិ

---

១ ម. គហបតិ ។

សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ពួកក្យថា មនុស្សខ្វាក់ភ្លឺ កែងភ្លឺ ខ្វក់ភ្លឺ ខ្វិនភ្លឺ ជពក្តី ឈឺភ្លឺ ស្លាប់ភ្លឺ ជាប់ភ្លឺ បែកភ្លឺ នេះភ្លឺ វិនាសភ្លឺ មិនមានភ្លឺ ក៏ប្រកាន់ដឿនូវការពួនសំឡែង មានសភាពយ៉ាងនេះ ថាមិនមែនជាមគ្គល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ អ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសម្ងែងដែលពួ គឺសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ដឿនូវសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ព្រោះសម្ងែងដែលពួ ។

មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសីល សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងដឿថាសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយហេតុត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរាំង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តកន្លង ។ សមណមុណ្ឌិកាបុត្រ ចានពោលយ៉ាងនេះថា ម្នាលជាងឈើ ខ្ញុំតែងបញ្ញត្ត នូវបុរសបុគ្គល ដែលប្រកបដោយធម៌ទាំង ៤ យ៉ាង ថាជាបុគ្គលមានកុសលបរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាបុគ្គលដល់ហើយនូវធម៌ ដែលគេគប្បីដល់ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាសមណៈមិនមានភ័យ ។ ធម៌ ៤ យ៉ាង តើដូចម្តេចខ្លះ ។ ម្នាលជាងឈើ បុរសបុគ្គលក្នុងលោកនេះ មិនធ្វើនូវអំពើលាមកដោយកាយ ១ មិនពោលនូវពាក្យលាមក ១

ន ចាបកំ សង្កប្បំ សង្កប្បេតិ ន ចាបកំ អាដីរំ អាដីរតិ ។ ឥមេហិ ខោ អហំ ឥមិនា ចក្ខូហិ ឥមិនា សមុទ្ទាគតេន បុរិសបុគ្គលេន បញ្ញាយេវ សម្បន្នកុសលំ បរមកុសលំ ឧត្តមបដិបត្តិំ សមណំ អយោជ្ឈំ ។ ឯវមេវ សន្ធេកេ សមណព្រាហ្មណា សីលសុទ្ធិកា តេ សីលមត្តេន សញ្ញមមត្តេន សំវរមត្តេន អវីតិ-ក្កមមត្តេន សុទ្ធិំ វិសុទ្ធិំ បរិសុទ្ធិំ មុត្តិំ វិមុត្តិំ បរិមុត្តិំ បត្ថេន្តិ ។

សន្ធេកេ សមណព្រាហ្មណា វត្តសុទ្ធិកា តេ ហត្ថិ-វត្តិកា វ ហោន្តិ អស្សវត្តិកា វ ហោន្តិ គោវត្តិកា វ ហោន្តិ កុក្កុរវត្តិកា វ ហោន្តិ កាកវត្តិកា វ ហោន្តិ វាសុទេវវត្តិកា វ ហោន្តិ ពលទេវវត្តិកា វ ហោន្តិ បុណ្ណភទ្ទវត្តិកា វ ហោន្តិ មណិភទ្ទវត្តិ-កា វ ហោន្តិ អគ្គិវត្តិកា វ ហោន្តិ នាគវត្តិកា វ ហោន្តិ សុបណ្ណវត្តិកា វ ហោន្តិ យក្ខវត្តិកា វ ហោន្តិ អសុរវត្តិកា វ ហោន្តិ គន្ធព្វវត្តិកា វ ហោន្តិ មហារាជវត្តិកា វ ហោន្តិ ចន្ទវត្តិកា វ ហោន្តិ

មិនត្រេះរំនូវសេចក្តីត្រេះរំដ៏លាមក ១ មិនចិញ្ចឹមជីវិតដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏លាមក ១ ម្នាលជាន់ឈើ ខ្ញុំតែងបញ្ញត្តនូវបុរសបុគ្គល ដែលប្រកបដោយធម៌ ៤ នេះឯង ថាជាបុគ្គល មានកុសលដ៏បរិបូណ៌ មានកុសលដ៏ទុត្តម ជាបុគ្គលដល់ហើយនូវធម៌ ដែលបុគ្គលគប្បីដល់ដ៏ទុត្តម ជាសមណៈ មិនមានបាបដ៏យ ។ មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកាន់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយសីល សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ រមែងដឿសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតដ៏ឥតព្រៀង ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយដ៏ឥតព្រៀង ដោយហេតុត្រឹមតែសីល ត្រឹមតែការសង្រួម ត្រឹមតែការរាំង ត្រឹមតែការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង យ៉ាងនេះឯង ។

មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកាន់នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយវត្ត សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តវត្តដ៏រកមាន ប្រព្រឹត្តវត្តសេះក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តគោក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តឆ្កែក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តក្អែកក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តរបស់វាសុទេពក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តរបស់ពលទេពក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តរបស់បុណ្ណភទ្ទក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តរបស់មណិភទ្ទក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តភ្នំដ៏ក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តនាគក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តគ្រុឌក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តយក្ខក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តអសុរក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តគន្ធព្វក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តមហារាជក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តព្រះចន្ទ្រក៏មាន

សុវិយវត្ថិកា ឯ ហោន្តិ ឥន្ទ្រវត្ថិកា ឯ ហោន្តិ ព្រហ្ម-
វត្ថិកា ឯ ហោន្តិ ទេវវត្ថិកា ឯ ហោន្តិ ឱសវត្ថិកា ឯ
ហោន្តិ ។ ឥមេ តេ សមណព្រាហ្មណា វត្ថសុទ្ធិកា
តេ វត្ថេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ
បច្ចន្តិ ។

សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា មុតសុទ្ធិកា ។
តេ កាលតោ វុដ្ឋហិត្វា បឋមំ អាមសន្តិ ហរិតំ អា-
មសន្តិ តោមយំ អាមសន្តិ ភទ្ទបីឋំ អាមសន្តិ ជាលំ
អក្កមន្តិ តិលភាហំ អាមសន្តិ បុស្សតិលំ ខាទន្តិ
បុស្សតេលំ មក្ខេន្តិ បុស្សឧត្តរភង្គំ ខាទន្តិ បុស្ស-
មិត្តិកាយ ឧទាយន្តិ បុស្សសាជតរំ ឯកាសេន្តិ បុស្ស-
វេដ្ឋំ វេដ្ឋន្តិ ។ ឥមេ តេ សមណព្រាហ្មណា មុត-
សុទ្ធិកា តេ មុតេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ
វិមុត្តិ បរិមុត្តិ បច្ចន្តិ ។

ឯ ព្រាហ្មណា អញ្ញតោ សុទ្ធិមាហ

ប្រព្រឹត្តវត្តព្រះអាទិត្យក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តព្រះច័ន្ទ្រក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្ត
ព្រះព្រហ្មក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តទេព្តាក៏មាន ប្រព្រឹត្តវត្តសំពះទិសក៏មាន ។
សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងឆ្កាយនេះ ជាអ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយវត្ត
សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងនោះ រមែងដឿសេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស
ស្អាតជុំវិញ ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ព្រោះវត្ត ។
មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ អ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធដោយ
អារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងនោះ ក្រោកឡើង
អំពីព្រលឹម ស្អុបប្រថពី ស្អុបស្មៅស្រស់ ស្អុបអាចម៍គោ ស្អុប
អណ្តើក ជាន់នូវបណ្តាញ (ដែក) ស្អុបរនេះដែលពេញដោយលូ ស៊ីលូ
ដែលជាមង្គល លាបប្រេងមង្គល ស៊ីឈើស្នូនមង្គល ដុតដោយដ៏ស្អិត
មង្គល ស្វែកសំពត់មង្គល ដួតឈូតមង្គល ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពាំងនេះ
ជាអ្នកប្រកាន់សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ សមណ_
ព្រាហ្មណ៍ពាំងនោះ រមែងដឿ សេចក្តីស្អាត ស្អាតវិសេស ស្អាតជុំវិញ
ការផុត ផុតស្រឡះ ផុតដោយជុំវិញ ដោយអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ។
ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះផ្លូវដទៃ

ន៎ជ្ជ សុតេ សីលវតេ មុតេ កតិ ព្រាហ្មណោ ន៎ជ្ជ-
សុទ្ធិយោបិ សុទ្ធី តាហ សុតសុទ្ធិយោបិ សុទ្ធី តាហ
សីលសុទ្ធិយោបិ សុទ្ធី តាហ វត្តសុទ្ធិយោបិ សុទ្ធី
តាហ មុតសុទ្ធិយោបិ សុទ្ធី តាហ ន កេចិតិ ន
កេណាតិ ន ឧបយតិ ន កេហាវតីតិ ន ព្រាហ្មណោ
អញ្ញត្រ សុទ្ធិមាហ ន៎ជ្ជ សុតេ សីលវតេ មុតេ កតិ ។

(១២១) បុញ្ញេ ច តាបេ ច អជ្ជបលិត្តោតិ បុញ្ញំ
វុច្ចតិ យញ្ហិញ្ចិ តេជាតុកំ កុសលាភិសង្ខារំ ។ អ-
បុញ្ញំ[1] វុច្ចតិ សព្ពំ អកុសលំ ។ យតោ បុញ្ញាភិ-
សង្ខារេ ច អបុញ្ញាភិសង្ខារេ ច អានេញ្ជាភិសង្ខា-
រេ ច បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា

---

១ ម. អយំ ។

ព្រោះអារម្មណ៍ដែលយើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនឹងវត្តក្តី ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ក្តី ឲ្យនសេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលយើញផង មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឮផង មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះសីលផង មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះវត្តផង មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនពន្យល់ មិននិយាយ នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ផង ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍មិនពោល នូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយផ្លូវដទៃ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលយើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនឹងវត្តក្តី ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ក្តី ។

(១៦១) ពាក្យថា មិនជាប់នៅក្នុងបុណ្យនឹងបាប មានសេចក្តីថា កុសលាភិសង្ខារណាមួយ ដែលឲ្យឋដល់សន្ធិក្នុងវិបាកធាតុ លោកហៅថា បុណ្យ ។ អកុសលាភិសង្ខារ លោកហៅថា បាប ។ កាលណាបុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារនឹងអានេញ្ជាភិសង្ខារ ដែលព្រាហ្មណ៍លះបង់ហើយ ផ្តាច់ឫសចោលហើយ ធ្វើមិនឲ្យមានទីតាំងដូចជាដើមត្នោត

อนคาริยตฺตา อายตึ อนุปฺปาทนฺติ ปฏิปตฺติยา จ ปุญฺเ จ ปาเป จ น ลิมฺปติ น สิลิมฺปติ น อุปลิมฺปติ อลิตฺโต อสิลิตฺโต อนุปลิตฺโต นิกฺกิเลโส นิสฺสิเลโส วิปฺปมุตฺโต วิสญฺโญ วิมริยาทิกเตน เจตสา วิหรตีติ ปุเญฺ จ ปาเป จ อนุปลิตฺโต ฯ

(๑๒๒) อตฺถญฺเญว ยานิ จ ปกาสิตานีติ อตฺถญฺเญวาติ อตฺถนิสฺสิตเมว ฯ อตฺถญฺเญวาติ ตาทิเมว ฯ อตฺถญฺเญวาติ ตณฺหาวเสน ทิฏฺฐิวเสน กิเลสานเมตฺถ ปหานฏฺเ อภิญฺญาปริญฺญาปฺปหานฏฺเ สจฺจานิ[๑] ตเมว ตตฺถ เญยฺยเมว ปหาตพฺพเมว ภาเวตพฺพเมว สจฺฉิกาตพฺพเมว ปริญฺญาปฺปหานาภิสมยาทิเมว ยานิ จ ปกาสิตานีติ ปุญฺญาภิสงฺขารา วา อปุญฺญาภิสงฺขารา วา อาเนญฺชาภิสงฺขารา วา อกุสลา ธมฺมา อายตนิกา อายตนิกธมฺมา อสญฺญตนิกา อสญฺญตนิกธมฺมา อนิทฺธนิกา อนิทฺธนิกธมฺมา อนภิสงฺขตา อนภิสงฺขตธมฺมา อนภิสงฺขริยา อนภิสงฺขริยธมฺมา อนาทานิยา อนาทานิยธมฺมา อโนกาสิยา อโนกาสิยธมฺมา อปฺปฏิลาภิยา อปฺปฏิลาภิยธมฺมา อสมุทาจาริยา อสมุทาจาริยธมฺมา อปฺปหาตพฺพา อปฺปหาตพฺพธมฺมา อปริญฺญาตา อปริญฺญาตธมฺมา อสจฺฉิกาตพฺพา อสจฺฉิกาตพฺพธมฺมา อภาเวตพฺพา อภาเวตพฺพธมฺมา อเญฺญว ตานิ จ ปกาสิตานีติ อตฺถญฺเญว ยานิ จ ปกาสิตานิ ฯ

เตนาห ภควา

---

๑ ม. สจฺจานิ ฯ

ដល់នូវភាពតាំងនៅមិនបាន មានសភាពមិនកើតតទៅទៀត ក្នុងកាលណា ព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះថា មិនជាប់ មិនជាប់ព្រម មិនជាប់មាំ ជាអ្នកមិនប្រឡាក់ មិនប្រឡាក់ព្រម មិនប្លែកទៅប្រឡាក់ ស្ទុះចេញ លះបង់រួចស្រឡះ ច្រាសចេញ មានចិត្តច្រាសចាកកិលេសដូចជាទំនប់ជាដើមក្នុងបុណ្យនទីជាប ព្រោះហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនជាប់នៅក្នុងបុណ្យនទីជាប ។

(១៦២) ពាក្យថា ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តា លែងធ្វើក្នុងលោកនេះ អធិប្បាយថា អ្នកលះបង់នូវអត្តទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា អ្នកលះបង់នូវអត្តា ។ អ្នកលះបង់នូវសេចក្តីប្រកាន់ ឈ្មោះថា អ្នកលះបង់នូវអត្តា ។ វត្តុណា ដែលគេប្រកាន់ បង្ហាសអង្អែល ត្រេកអរចំពោះ ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ហើយ ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ វត្តុតាំងអស់នោះ ព្រាហ្មណ៍ បានកំចាត់ ញាក់ចោល ផុត លះបង់ រលាស់ចោលហើយ ឈ្មោះថា អ្នកលះបង់នូវអត្តា ។ ពាក្យថា លែងធ្វើក្នុងលោកនេះ គឺមិនធ្វើ មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវបុញ្ញាភិសង្ខារក្តី នូវអបុញ្ញាភិសង្ខារក្តី នូវអានេញ្ជាភិសង្ខារក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តាលែងធ្វើក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

น ฺญาโตฺมณา อญฺญาตา สุทฺธิมาหา

นิฏฺเฐ สุเต สีลวเต มุเต วา

ปุญฺเญ จ ยาเค จ อนูปลิตฺตา

อตฺตญฺเญน ฉยิเธ ปกุพฺพมาเณติ ฯ

(๑๒๓) ปุริโม ปหาย อปรํ สิตาเสฯ

ปฏิฆาตา เต น ตรนฺติ สงฺกิ

เต ขุทฺทหายนฺติ นิรสฺสชนฺติ

ทีปีว สาขํ ปมุขํ ปหาย ฯ

(๑๒๔) ปุริโม ปหาย อปรํ สิตาเสติ ปุริโม สตฺถารํ ปหาย อปรํ สตฺถารํ นิสฺสิตา ปุริโม ธมฺมกฺขานํ ปหาย อปรํ ธมฺมกฺขานํ นิสฺสิตา ปุริโม คณํ ปหาย อปรํ คณํ นิสฺสิตา ปุริโม นิฏฺฐึ ปหาย อปรํ นิฏฺฐึ นิสฺสิโต ปุริโม ปฏิปทํ ปหาย อปรํ ปฏิปทํ นิสฺสิตา ปุริโม มคฺคึ ปหาย อปรํ มคฺคึ นิสฺสิตา สงฺกิสฺสิตา อลฺลีนา อุปคตา อชฺฌาสิตา อภินิวิฏฺฐาติ ปุริโม ปหาย อปรํ สิตาเสฯ

ព្រាហ្មណ៍ មិនពោលនូវសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយផ្លូវដទៃ ព្រោះអារម្មណ៍ដែលឃើញក្តី ដែលឮក្តី ព្រោះសីលនឹងវត្តក្តី ព្រោះអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ក្តី តាំងមិនជាប់នៅក្នុងបុណ្យ នឹងបាប ជាអ្នកលះបង់នូវអត្តា លែងជ្រួតជ្រាបក្នុងលោកនេះ ។

(១៦៣) ជនណា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ លះបង់វត្ថុមុន អាស្រ័យវត្ថុក្រោយ ជននោះ នឹងធ្វើនូវការជាប់ចំពាក់ មិនបានទេ ជននោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ ដូចជាស្វាគោងមែកឈើចំពោះមុខ ។

(១៦៤) ពាក្យថា លះបង់វត្ថុមុន ហើយអាស្រ័យវត្ថុក្រោយ គឺលះបង់សាស្តាមុន មកពឹងផ្អែកនឹងសាស្តាក្រោយ លះបង់ធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់មុន មកអាស្រ័យធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ក្រោយ លះបង់ពួកមុន មកអាស្រ័យពួកក្រោយ លះបង់ទិដ្ឋិមុន មកអាស្រ័យទិដ្ឋិក្រោយ លះបង់បដិបទាមុន មកអាស្រ័យបដិបទាក្រោយ លះបង់មគ្គមុន ហើយអាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់នៅ ជក់នៅ ចុះចិត្ត ចុះចិត្តស៊ប់ នូវមគ្គក្រោយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងលះបង់វត្ថុមុន អាស្រ័យវត្ថុក្រោយ ។

(๑๒๕) ฯ ជាឧកា តេ ន តរន្តិ សង្គន្តិ ฯ ជា
វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ฯ បេ ฯ អភិជ្ឈា
លោភោ អកុសលមូលំ ฯ ជាឧកាតិ ជាឧកា
ជាឧកតា ជាឧសជា ជាយោបដ្ឋា បតិតា អភិភូ-
តា បរិយាទិន្នចិត្តា ฯ ន តរន្តិ សង្គន្តិ កុតសង្គំ នោស-
សង្គំ មោហសង្គំ មានសង្គំ ទិដ្ឋិសង្គំ កិលេសសង្គំ
ទុច្ចរិតសង្គំ ន តរន្តិ ន ខុត្តរន្តិ ន បតរន្តិ ន សមតិ-
ក្កមន្តិ ន វីតិវត្តន្តីតិ ជាឧកា តេ ន តរន្តិ សង្គំ ฯ

(๑๒๖) តេ ខុត្តហាយន្តិ ឯវស្សុជន្តីតិ សត្ថា
កណ្ហស្ស តំ មុញ្ចស្សុ អញ្ញំ សត្ថារំ កណ្ហស្ស ធម្មក្ខានំ
កណ្ហស្ស តំ មុញ្ចស្សុ អញ្ញំ ធម្មក្ខានំ កណ្ហស្ស កលិំ
កណ្ហស្ស តំ មុញ្ចស្សុ អញ្ញំ កលិំ កណ្ហស្ស ទិដ្ឋិំ
កណ្ហស្ស តំ មុញ្ចស្សុ អញ្ញំ ទិដ្ឋិំ កណ្ហស្ស បដិបទំ
កណ្ហស្ស តំ មុញ្ចស្សុ អញ្ញំ បដិបទំ កណ្ហស្ស មគ្គំ កណ្ហស្ស

(๑๔๕) ពាក្យថា ជនណា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ... ជននោះ នឹងធ្វើនូវការជាប់ចំពាក់មិនបានទេ អធិប្បាយថា តណ្ហាហៅថា ការញាប់ញ័រ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិរិយាលោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ គឺជាអ្នកប្រព្រឹត្តតាមការញាប់ញ័រ ទៅតាមការញាប់ញ័រ ផ្សាយទៅតាមការញាប់ញ័រ ដល់នូវការញាប់ញ័រ ជ្រាក់ចុះ គ្រប សង្កត់ មានចិត្តរួបរឹតដោយការញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា នឹងធ្វើនូវការជាប់ចំពាក់ មិនបានទេ គឺនឹងធ្វើមិនបាន ធ្វើឡើងមិនបាន ធ្វើមិនផុត មិនកន្លងព្រម មិនប្រព្រឹត្តកន្លង នូវការចំពាក់គឺរាគៈ ការចំពាក់គឺទោសៈ ការចំពាក់គឺមោហៈ ការចំពាក់គឺមានៈ ការចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ការចំពាក់គឺកិលេស ការចំពាក់គឺទុច្ចរិត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនណា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ ជននោះ នឹងធ្វើនូវការជាប់ចំពាក់បានទេ ។

(๑๔๖) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ សេចក្តីថា ប្រកាន់យកនូវសាស្តា លះបង់នូវសាស្តានោះ ហើយប្រកាន់សាស្តាដទៃវិញ ប្រកាន់ធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ លះបង់ធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់នោះ ហើយប្រកាន់ធម៌ដទៃដែលសាស្តាប្រាប់វិញ ប្រកាន់ពួក លះបង់ពួកនោះហើយប្រកាន់ពួកដទៃវិញ ប្រកាន់ទិដ្ឋិ លះបង់ទិដ្ឋិនោះ ហើយប្រកាន់ទិដ្ឋិដទៃវិញ ប្រកាន់បដិបទា លះបង់បដិបទានោះ ហើយប្រកាន់បដិបទាដទៃវិញ

ตสฺ มฺหา อญฺ มคฺค กลาปสฺส กลาปสฺส จ มฺหา จ อาธิ ยสฺส จ นิรสฺสนสฺส ตาส เต ขุทฺทกายสฺส นิรสฺสนสฺส ฯ

(๑๒๗) กปีว สาขา ปมุขา ปหายาติ ยถา มกฺกโฏ อรญฺ ปวเน จรมาโณ สาขา คณฺหาติ ตสฺ มฺหา อญฺ สาขา คณฺหาติ ตสฺ มฺหา อญฺ สาขา คณฺหาติ ฬวเมว ปุชฺช สมณพฺราหฺมณา ปุชฺช นิฏฺฐ-ตาน คณฺหาสฺส จ มฺหาสฺส จ อาธิยสฺส จ นิรสฺสนสฺส ตาส กปีว สาขา ปมุขา ปหาย ฯ เตนาห ภควา

ปุริม ปหาย อปร สิตาเส
ฬชาตุคา เต น ตรนฺติ สงฺค
เต ขุทฺทกายสฺส นิรสฺสนสฺส
กปีว สาขา ปมุขา ปหายาติ ฯ

(๑๒๘) สยโ สมาธาย วาน ฉนฺท
ขุทฺทาจ กฺขติ สญฺสาร
วิทฺวา จ [๑] เวเธหิ สเมจฺจ ธมฺ
น ขุทฺทาจ กฺขติ กปิลาย ฯ

๑ ฐ. วิทฺ ฯ

ប្រកាន់មគ្គ លះបង់មគ្គនោះ ហើយប្រកាន់មគ្គដទៃវិញ ប្រកាន់ផល លះបង់ផល ប្រកាន់យកផល លែងចោលផល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនពាលនោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ ។

(១៤៧) ពាក្យថា ដូចជាស្វាគោងមែកឈើចំពោះមុខ សេចក្តីថា ស្វាកាលត្រាច់ទៅក្នុងព្រៃតូចព្រៃធំ តែងគោងមែកឈើ លែងនូវមែកឈើនោះចោល ហើយគោងមែកឈើដទៃ លែងមែកឈើនោះចោល ហើយគោងមែកឈើដទៃវិញ យ៉ាងណា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ផ្តេសផ្តាស តែងប្រកាន់ផង លះបង់ផង កាន់យកផង លែងចោលផង នូវទិដ្ឋិផ្តេសផ្តាស ក៏យ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាស្វាគោងមែកឈើចំពោះមុខ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> ជនណា ជាអ្នកលង់តាមការញាប់ញ័រ លះបង់វត្ថុមុន អាស្រ័យវត្ថុក្រោយ ជននោះ នឹងធ្លាក់នូវការជាប់ចំពាក់មិនបាន ជននោះ តែងប្រកាន់ តែងលះបង់ ដូចជាស្វា គោងមែកឈើចំពោះមុខ ។

(១៤៨) ជនសមាទាននូវវត្តដ៏ឆ្គាំឆ្គាយ ដោយខ្លួនឯង ជាអ្នកជាប់ក្នុងសញ្ញា តែងទៅកាន់វត្ថុទាប ឯអ្នកប្រាជ្ញ មានបញ្ញាដូចផែនដី ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដោយវេទដ៏ឆ្គាំឆ្គាយ មិនទៅកាន់វត្ថុទាបទេ ។

(๑๒๙) สยํ สมาธาย วตาธิ ปฏิปตฺติ สยํ สมาธายาติ สามํ สมาธาย ฯ วตาธิมาติ หตฺถิวตฺตกา อสฺสวตฺตกา รถวตฺตกา ธนุวตฺตกา จริยวตฺตกา สุเทฺธวตฺตกา พลเทววตฺตกา ปุณฺณกวตฺตกา มณิกวตฺตกา อกฺกนฺทวตฺตกา ชาครวตฺตกา สุปณฺณวตฺตกา ยกฺขวตฺตกา อสุรวตฺตกา ฯ เป ฯ อิสวตฺตกา อาธาย สมาธาย อาธิยิตฺวา สมาธิยิตฺวา ปณิธิตฺวา ปกาเสตฺวา อกิตฺติตฺวา ฯ ปฏิปตฺติ สตฺถา อหุ ฯ เป ฯ มญฺเญยฺยาติ สยํ สมาธาย วตาธิ ปฏิปนฺโน ฯ

(๑๓๐) ขุทฺทาวตฺถุ กตฺถติ สญฺญาสตฺถาติ สตฺถารโต สตฺถารํ กตฺถติ ธมฺมกฺขานโต ธมฺมกฺขานํ กตฺถติ คณโต คณํ กตฺถติ อิฏฺฐิยา อิฏฺฐึ กตฺถติ ปฏิปนฺนโต ปฏิปนฺนํ กตฺถติ มคฺคโต มคฺคํ กตฺถติ ฯ สญฺญาสตฺถาติ กาม-สญฺญาย พฺยาปาทสญฺญาย วิหึสาสญฺญาย อิฏฺฐิ-สญฺญาย สตฺถา วิสตฺถา อาสตฺถา ลคฺคา ลคฺคิโต ปลิพุทฺธา ฯ ยถา กิตฺติเล ปาชนฺเต ปาณิ สตฺถา วิสตฺถา อาสตฺถา ลคฺคา ลคฺคิตา ปลิพุทฺธา ฯเปฯ

(១២៩) អធិប្បាយពាក្យថា ជនសមាទាន នូវវត្តចាំឆ្លាយ ដោយខ្លួនឯង ត្រង់ពាក្យថា សមាទានដោយខ្លួនឯង គឺកាន់យកព្រម ដោយខ្លួនឯង ។ ពាក្យថា វត្តចាំឆ្លាយ សេចក្តីថា កាន់យក កាន់យកព្រម ប្រកាន់ ប្រកាន់ព្រម កួចកាន់យក បរិបូណ៌អង្គែល ជាប់ចិត្ត នូវវត្តជំរក្តី វត្តសេះក្តី វត្តគោក្តី វត្តឆ្កែក្តី វត្តក្អែកក្តី វត្តវ៉ាសុទេពក្តី វត្តពលទេពក្តី វត្តបុណ្ណភទ្រក្តី វត្តមណិភទ្រក្តី វត្តភ្លើងក្តី វត្តនាគក្តី វត្តគ្រុឌក្តី វត្តយក្ខក្តី វត្តអសុរក្តី ។ បេ ។ វត្តទិសក្តី ។ ពាក្យថា ជនគឺសត្វ នរៈ ។ បេ ។ សត្វមានជាតិជាមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនសមាទាននូវវត្តចាំឆ្លាយដោយខ្លួនឯង ។

(១៣០) ពាក្យថា ជាអ្នកជាប់ក្នុងសញ្ញា រមែងទៅរកវត្ថុទាប សេចក្តីថា ចេញអំពីសាស្តា ទៅរកសាស្តា ចេញអំពីធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ ទៅរកធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ អំពីពួក ទៅរកពួក អំពីទិដ្ឋិ ទៅរកទិដ្ឋិ អំពីបដិបទា ទៅរកបដិបទា អំពីមគ្គ ទៅរកមគ្គ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកជាប់នៅក្នុងសញ្ញា គឺ បំពាក់ បំពាក់ធ្ងន់ បំពាក់ចាក់ស្រែះ ជ្រុក ពាក់ជាប់មាំហើយ កន្លងកាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា ទិដ្ឋិសញ្ញា ។ ភណ្ឌៈដែលបំពាក់ បំពាក់ធ្ងន់ បំពាក់ចាក់ស្រែះ ជ្រុក ពាក់ជាប់មាំហើយ ឮដំបម្រើដញ្ជាំងឆ្កែវែក យ៉ាងណាមិញ

កាមសញ្ញាយ ព្យាបាទសញ្ញាយ វិហឹំសាសញ្ញាយ
និដ្ឋិសញ្ញាយ សត្តោ វិសត្តោ អាសត្តោ លគ្គោ
លគ្គិតោ បលិពុទ្ធោតិ ឧច្ចាវចំ គច្ឆតិ សញ្ញសត្តោ ។

(១៣១) វិទ្ធា ច វេទេហិ សមេច្ច ធម្មន្តិ វិទ្ធាតិ
វិទ្ធា វិដ្ឋាតោ ញាណី តុទ្ធិមា វិភាវី មេធាវី ។ វេ-
ទេហីតិ វេទា វុច្ចន្តិ ចតូសុ មគ្គេសុ ញាណំ បញ្ញា
បញ្ចិន្ទ្រិយំ បញ្ញាពលំ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គោ វីមំសា
វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ តេហិ វេទេហិ ជាតិជរាម-
រណស្ស អន្តគតោ អន្តប្បត្តោ កោដិគតោ កោ-
ដិប្បត្តោ បរិយន្តគតោ បរិយន្តប្បត្តោ ភវសានគតោ
ភវសានប្បត្តោ តាណគតោ តាណប្បត្តោ លេណគ-
តោ លេណប្បត្តោ សរណគតោ សរណប្បត្តោ អ-
កយគតោ អកយប្បត្តោ អច្ចុតគតោ អច្ចុតប្បត្តោ
អមតគតោ អមតប្បត្តោ និព្វានគតោ និព្វានប្បត្តោ ។

បុគ្គលអ្នកបំពាក់ បំពាក់ផ្កាក់ បំពាក់ចាក់ស្រែះ ថ្កត់ ទាក់ជាប់មាំហើយ ក្នុងកាមសញ្ញា ព្យាបាទសញ្ញា វិហឹសាសញ្ញា ទិដ្ឋសញ្ញា កំយ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកជាប់នៅក្នុងសញ្ញា តែងនៅកាន់តួខ្ពស់ទាប ។

(๑๓๑) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដោយវេទ៣ឆ្លាយ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញ គឺអ្នកដឹង អ្នកប្រកបដោយវិជ្ជា អ្នកមានញាណ អ្នកមានប្រាជ្ញា មានបញ្ញាជាគ្រឿងឆ្លុះយល់ មានបញ្ញាជាគ្រឿងថ្លឹង ។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិន្ទ្រិយ បញ្ញាពល ធម្មវិចយៈ សម្មោជ្ឈង្គ វីមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ៣ឆ្លាយ៤ លោកហៅថា វេទ ក្នុងបទថា ដោយវេទ៣ឆ្លាយ ។ បុគ្គលដល់នូវទីបំផុតសម្រេចនូវទីបំផុត ដល់នូវចុង សម្រេចនូវចុង ដល់នូវទីបំផុតដោយដុំវិញ សម្រេចនូវទីបំផុតដោយដុំវិញ ដល់នូវទីអាសាន សម្រេចនូវទីអាសាន នៃជាតិ ជរាមរណៈ ដល់ហើយនូវទីជ្រកកោន សម្រេចនូវទីជ្រកកោន ដល់នូវទីពួន សម្រេចនូវទីពួន ដល់នូវទីពឹងពំនាក់ សម្រេចនូវទីពឹងពំនាក់ ដល់នូវទីមិនមានភ័យ សម្រេចនូវទីមិនមានភ័យ ដល់នូវទីមិនច្យុត សម្រេចនូវទីមិនច្យុត ដល់នូវអមតៈ សម្រេចនូវអមតៈ ដល់នូវព្រះនិព្វាន សម្រេចនូវព្រះនិព្វាន ដោយវេទ៣ឆ្លាយនោះ ។

វេទានំ ឯ អដ្ឋកតោតិ វេទក្ខ ។ វេទេហិ ឯ អដ្ឋ-
កតោតិ វេទក្ខ ។ សត្តន្នំ ធម្មានំ វិនិតត្តា វេទក្ខ
សញ្ញាយនិដ្ឋ វិនិតា ហោតិ វិចិកិច្ឆា វិនិតា ហោតិ
សីលព្ពតបរាមាសោ វិនិតោ ហោតិ រាគោ វិនិតោ
ហោតិ ទោសោ វិនិតោ ហោតិ មោហោ វិនិតោ
ហោតិ មានោ វិនិតោ ហោតិ ។ វិនិតស្ស ហោតិ
ចាបលោ អកុសលា ធម្មា សង្កិលេសិកា ទោសាភព្ព-
វិកា សនរ ទុក្ខវិបាកា អាយតឹ ជាតិជរាមរណីយោ ។

វេទានំ វិវេយ្យ តេរលានំ (សតិយាតិ ភគវា)
សមណានំ យានិ បតុ ព្រាហ្មណានំ
សព្ពវេទនាសុ វីតរាគោ
សព្ពំ វេទមតិច្ច វេទក្ខ សោ ។

សមេច្ច ធម្មន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សព្ពេ
សង្ខារ អនិច្ចាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សព្ពេ
សង្ខារ ទុក្ខាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។ សព្ពេ
ធម្មា អនត្តាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ធម្មំ ។

មួយទៀត បុគ្គលដល់នូវទីបំផុតនៃវេទាំង៤ឯណា ឈ្មោះថា វេទគូ-បុគ្គល ។ បុគ្គលដល់នូវទីបំផុតដោយវេទាំង៤ឯណា ឈ្មោះថា វេទគូ-បុគ្គល ។ បុគ្គលដែលឈ្មោះថា វេទគូ ព្រោះដឹងច្បាស់នូវធម៌ទាំង៤ឯណា ៧ប្រការ គឺ ជាអ្នកដឹងច្បាស់សក្កាយទិដ្ឋិ ១ ដឹងច្បាស់វិចិកិច្ឆា ១ ដឹងច្បាស់សីលព្វតបរាមាសៈ ១ ដឹងច្បាស់រាគៈ ១ ដឹងច្បាស់ទោសៈ ១ ដឹងច្បាស់មោហៈ ១ ដឹងច្បាស់មានៈ ១ ។ អកុសលធម៌ទាំង៤ឯណា ដ៏លាមក ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក្រម ជាធម៌ញុំាងសត្វឲ្យកើតក្នុងកំណើតថ្មីទៀត ប្រកបដោយសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ ជាធម៌មានសេចក្តីទុក្ខជាផល ជាបច្ច័យរបស់ជាតិ ជរានិងមរណៈតទៅទៀត វេទគូបុគ្គល ដឹងច្បាស់ហើយ ។

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលសកិយៈ) បុគ្គលណា ពិចារណាហើយ នូវវេទាំងអស់ របស់ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ជាអ្នកប្រាសចាកតម្រេក ក្នុងវេទាំងពួង កន្លងនូវវេទាំងពួង បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា វេទគូបុគ្គល ។

ពាក្យថា ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ គឺត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះ នូវធម៌ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ។

อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย ฯ
สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณนิทานปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย
นิสฺสนฺทปจฺจโย ฯ วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปนิทานปจฺจโย ฯ นามรูปปจฺจยา
สฬายตนนิทานปจฺจโย ฯ สฬายตนปจฺจยา ผสฺสปจฺจโย ฯ ผสฺสปจฺจยา เวทนาปจฺจโย ฯ
เวทนาปจฺจยา ตณฺหาปจฺจโย ฯ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานปจฺจโย ฯ อุปาทานปจฺจยา
ภวปจฺจโย ฯ ภวปจฺจยา ชาติปจฺจโย ฯ ชาติปจฺจยา ชรา-
มรณนิทานปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย ฯ อวิชฺชาอาสวา
สงฺขารอาสวปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย ฯ สงฺ-
ขารอาสวา วิญฺญาณอาสวปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย
นิสฺสนฺทปจฺจโย ฯ วิญฺญาณอาสวา นามรูปอาสวปจฺจโย ฯ นามรูป-
อาสวา สฬายตนอาสวปจฺจโย ฯ สฬายตนอาสวา ผสฺสอาสวปจฺจโย ฯ ผสฺสอาสวา
เวทนาอาสวปจฺจโย ฯ เวทนาอาสวา ตณฺหาอาสวปจฺจโย ฯ ตณฺหาอาสวา
อุปาทานอาสวปจฺจโย ฯ อุปาทานอาสวา ภวอาสวปจฺจโย ฯ ภวอาสวา
ชาติอาสวปจฺจโย ฯ ชาติอาสวา ชรามรณอาสวปจฺจโย สหชาตปจฺจโย อญฺญมญฺญปจฺจโย ฯ

ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើត) ព្រោះអវិជ្ជា ជាបច្ច័យ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា វិញ្ញាណ (កើត) ព្រោះសង្ខារ ជាបច្ច័យ ។ នាមនឹងរូប (កើត) ព្រោះវិញ្ញាណ ជាបច្ច័យ ។ អាយតនៈ ៦ (កើត) ព្រោះ នាមរូប ជាបច្ច័យ ។ ផស្សៈ (កើត) ព្រោះអាយតនៈ ៦ ជាបច្ច័យ ។ វេទនា (កើត) ព្រោះផស្សៈ ជាបច្ច័យ ។ តណ្ហា (កើត) ព្រោះវេទនា ជាបច្ច័យ ។ ឧបាទាន (កើត) ព្រោះតណ្ហា ជាបច្ច័យ ។ ភព (កើត) ព្រោះឧបាទាន ជាបច្ច័យ ។ ជាតិ (កើត) ព្រោះភព ជាបច្ច័យ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា ជរានឹងមរណៈ (កើត) ព្រោះជាតិ ជាបច្ច័យ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយារលត់សង្ខារ ព្រោះការរលត់អវិជ្ជា ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយារលត់វិញ្ញាណ ព្រោះការរលត់សង្ខារ ។ កិរិយារលត់នាមនឹងរូប ព្រោះការរលត់វិញ្ញាណ ។ កិរិយារលត់អាយតនៈ ៦ ព្រោះការរលត់នាមនឹងរូប ។ កិរិយារលត់ផស្សៈ ព្រោះការរលត់អាយតនៈ ៦ ។ កិរិយារលត់វេទនា ព្រោះការរលត់ផស្សៈ ។ កិរិយារលត់តណ្ហា ព្រោះការរលត់វេទនា ។ កិរិយារលត់ឧបាទាន ព្រោះការរលត់តណ្ហា ។ កិរិយារលត់ភព ព្រោះការរលត់ឧបាទាន ។ កិរិយារលត់ជាតិ ព្រោះការរលត់ភព ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា កិរិយារលត់ជរានឹងមរណៈ ព្រោះការរលត់ជាតិ ។

ឥទំ ទុក្ខន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ ។ អយំ ទុក្ខនិរោធោតិ ។ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ ឥមេ អាសវាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ អយំ អាសវសមុទយោតិ ។ អយំ អាសវនិរោធោតិ ។ អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យាតិ ។ ឥមេ ធម្មា បរិញ្ញេយ្យាតិ ។ ឥមេ ធម្មា បហាតព្ពាតិ ។ ឥមេ ធម្មា ភាវេតព្ពាតិ ។ ឥមេ ធម្មា សច្ឆិកាតព្ពាតិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ ឆន្ទំ ជនេត្វា យតនំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ បញ្ញំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ ចតុន្នំ មហាភូតានំ សមុទយញ្ច អត្ថង្គមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណញ្ច សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណំ ។ យញ្ចិញ្ចិ សមុទយធម្មំ សព្ពន្តំ និរោធធម្មន្តិ សមេច្ច អភិសមេច្ច ញាណន្តិ វិត្ថា ច វេនេយ្យេ សមេច្ច ញាណំ ។

ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា នេះទុក្ខ ។ នេះជាហេតុនាំឲ្យកើតទុក្ខ ។ នេះជាការរលត់ទុក្ខ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា នេះជាបដិបទាដ៏កាន់ការរលត់ទុក្ខ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា នេះពួកអាសវៈ ។ នេះជាហេតុនាំឲ្យកើតអាសវៈ ។ នេះជាការរំលត់អាសវៈ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះ នូវធម៌ថា នេះបដិបទាដ៏កាន់ការរំលត់អាសវៈ ។ នេះពួកធម៌គួរត្រាស់ដឹង ។ នេះពួកធម៌គួរកំណត់ដឹង ។ នេះពួកធម៌គួរលះបង់ ។ នេះពួកធម៌គួរចំរើន ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា នេះពួកធម៌គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ គឺហេតុឲ្យកើតផង ឲ្យរលត់ផង សេចក្តីរីករាយផង ទោសផង រលាស់ចេញផង នៃផស្សាយតនៈ ៦ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ គឺហេតុឲ្យកើតផង ឲ្យរលត់ផង សេចក្តីរីករាយផង ទោសផង រលាស់ចេញផង នៃឧបាទានក្ខន្ធ ៥ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ គឺហេតុឲ្យកើតផង ឲ្យរលត់ផង សេចក្តីរីករាយផង ទោសផង រលាស់ចេញផង នៃមហាភូត ៤ ។ ត្រាស់ដឹង ត្រាស់ដឹងចំពោះនូវធម៌ថា វត្ថុណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា វត្ថុទាំងពួងនោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឯអ្នកប្រាជ្ញត្រាស់ដឹងនូវធម៌ ដោយវេគៈដ៏ឆាប់ ។

[๑๗๒] ฉ ขุทฺทาวตฺถุ กถญฺจิ ภวิปฺปญฺเจติ ฉ สตฺถารเตา สตฺถารุ กถญฺจิ ฉ ฉมฺภิกาฉเตา ฉมฺภิกาฉิ กถญฺจิ ฉ กณาเตา กณาหิ กถญฺจิ ฉ ฉิฏฺฐิยา ฉิฏฺฐิ กถญฺจิ ฉ ปฉิปทาย ปฉิปทิ กถญฺจิ ฉ มกฺกเตา มกฺกิ กถญฺจิ ฯ ภวิปฺปญฺเจติ มหาปญฺเญ ปุถุปญฺเญ หาสปญฺเญ ชวนปญฺเญ ติกฺขปญฺเญ นิพฺเพธิกปญฺเญ ฯ ภวิ วุจฺจติ ปหวี ฯ ตาย ปหวีสมาย ปญฺญาย วิปุลาย วิตฺถตาย สมนฺนาคเตติ ฉ ขุทฺทาวตฺถุ กถญฺจิ ภวิปฺปญฺเจ ฯ เตนาห ภควา

สยํ สมาธาย วตาธิ ชนฺตุ
ขุทฺทาวตฺถุ กถญฺจิ สญฺญเตสุ
วิทฺวา จ เวเธหิ สเมจฺจ ธมฺมํ
ฉ ขุทฺทาวตฺถุ กถญฺจิ ภวิปฺปญฺเจติ ฯ

[๑๗๓] ส สพฺพฉมฺเสสุ วิเสนิกฺเขโป
ยญฺเญ นิฉฺฉา สุตฺตา มุตฺตา จ

(១៣៦) ពាក្យថា មានបញ្ញាដូចផែនដី មិនចេះកាត់ខ្ពស់ទន្ទឹងតាប គឺ មិនចេញ អំពីសាស្តា ចេះកសាស្តា មិនចេញ អំពីធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ ចេះកធម៌ដែលសាស្តាប្រាប់ មិនចេញ អំពីពួកចេះកពួក មិនចេញអំពីទិដ្ឋិចេះកទិដ្ឋិ មិនចេញ អំពីបដិបទាចេះកបដិបទា មិនចេញ អំពីមគ្គ ចេះកមគ្គ ។ ពាក្យថា មានបញ្ញាដូចផែនដី គឺ មានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញាក្រាស់ មានបញ្ញាស្រស់ មានបញ្ញាហ៊ាស មានបញ្ញាមុត មានបញ្ញាជាគ្រឿងកំណាយបង់នូវកិលេស ។ ប្រថពី ហៅថា ផែនដី ។ អ្នកប្រាជ្ញប្រកបព្រមហើយដោយបញ្ញាដ៏ទូលាយ លាតផ្សាយស្មើ ដោយប្រថពីនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានបញ្ញាដូចផែនដី មិនចេះកាត់ខ្ពស់ទាប ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជនសមាទានន្ទូវត្តពាំងឡាយ ដោយខ្លួនឯង ជាអ្នកជាប់នៅក្នុងសញ្ញា តែងចេះកាត់ខ្ពស់ទាប ឯអ្នកប្រាជ្ញមានបញ្ញាដូចផែនដី ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ ដោយវេទាំងឡាយ មិនចេះកាត់ខ្ពស់ទន្ទឹងតាបទេ ។

(១៣៣) អ្នកប្រាជ្ញនោះ ជាអ្នកមានសេនាចេះប្រាសហើយ ក្នុងធម៌ទាំងពួងទាំងឡាយ គឺអារម្មណ៍ណាមួយ ដែលលោកយើញហើយក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី

តមេវ ឧសុឞ្ឞ វាឡំ ចរន្តំ

កោធំ លោភស្មិ វិកប្បយេយ្យ ។

(๑๓๔) ស សព្ពញ្ញុតញ្ញាណំ វិសេធេតីតិ យញ្ញិញ្ចិ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ ញាតំ សេដ្ឋំ វុច្চតិ មារសេដ្ឋា ។ កាយទុច្চរិតំ មារសេដ្ឋោ វចីទុច្চរិតំ មារសេដ្ឋោ មនោ-ទុច្চរិតំ មារសេដ្ឋោ ឥតោ មារសេដ្ឋោ ឥតោសោ មារ-សេដ្ឋោ មោហោ មារសេដ្ឋោ តតោ ឧបដ្ឋាហោ ។ បេ ។ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា មារសេដ្ឋោ ។ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា

កាមា តេ បឋមា សេដ្ឋា ទុតិយា រតិ វុច្চតិ

តតិយោ ខុប្បិបាសា តេ ចតុត្ថី តណ្ហា បវុច្চតិ

បញ្ចមំ ថីនមិទ្ធន្តេ ឆដ្ឋា ភិរូ បវុច្চតិ

ជនគប្បីកំណត់ នូវអ្នកប្រាជ្ញ ជាអ្នកឃើញ អ្នកមានដំបូល បើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង ដោយកិលេសដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះបាន ។

(๑๓๔) ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញនោះ ជាអ្នកមានសេនាទៅប្រាសហើយ ក្នុងធម៌ទាំងពួងទាំងឡាយ គឺអារម្មណ៍ណាមួយ ដែលលោកឃើញ ហើយក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី អធិប្បាយថា សេនារបស់មារ លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិត ជាមារសេនា វចីទុច្ចរិត ជាមារសេនា មនោទុច្ចរិត ជាមារសេនា រាគៈ ជាមារសេនា ទោសៈ ជាមារសេនា មោហៈ ជាមារសេនា កោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ជាមារសេនា ។ ដូចពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដូច្នេះថា

កាម ជាសេនាទី ๑ របស់អ្នក សេចក្តីមិនត្រេកអរ (ក្នុងធម៌ជាកុសល) លោកហៅថា សេនាទី๒ សេចក្តីស្រេកឃ្លាន ជាសេនាទី๓ របស់អ្នក តណ្ហា លោកហៅថា សេនាទី๔ ថីនមិទ្ធៈ ជាសេនាទី๕ របស់អ្នក សេចក្តីខ្ជាក លោកហៅថា សេនាទី๖

สตฺตมี วิภตฺติยา เต มกฺโก ชมฺโภ เต อชฺชุโน
ลาเภ สิโลเก ปสเส สกฺกาเร มิจฺฉาลาเภ ปโยเชยฺย โส
โย จตฺตาโร สมุกฺกํเส ปเร จ อวชานติ
ฆสา ธมฺมา เต เสฏฺฐา กลฺยาณา ภิยฺยหาริณี
นาม อสฺส เอตาทิ เชฏฺฐา จ ลกฺเต สุเขฺ ฯ
ยโต จตูหิ อริยมคฺเคหิ สพฺเพ จ มารเสนา
สพฺเพ จ ปฏิเสนิกรา กิเลสา ชิตา จ ปหา-
ชิตา จ ภคฺคา วิปฺปลุตฺตา[๑] ปรมฺมุขา เสา วุจฺจติ
วิเสนิกฺขโต ฯ เสา นิชฺชิ วิเสนิกฺขโต สุเต
วิเสนิกฺขโต มุเต วิเสนิกฺขโต วิญฺญาเต วิเสนิกฺ-
ขโตติ สา สพฺพญฺญุสุ วิเสนิกฺขโต ยญฺหิ นิชฺชิ
สุตํ มุตํ ฯ

๑ ฉ. ม. วิปฺปลุตฺตา ฯ

វិចិកិច្ឆា ជាសេនាទី ៧ របស់អ្នក ការលុបគុណ នឹងសេចក្តី
រឹងត្អឹង ជាសេនាទី ៨ របស់អ្នក លាភ សេចក្តីសរសើរ
នឹងសក្ការៈ (ជាសេនាទី ៩) យសដែលបុគ្គលបានមកដោយ
ការខុស បុគ្គលដែលលើកតម្កើងខ្លួនឯង ទាំងមើលងាយអ្នក
ដទៃ (នេះជា) សេនាទី ១០ ម្នាលមារ នេះជាសេនារបស់
អ្នកឯងដែលមានធម្មតាខ្មៅ ជាសេនាតែងបៀតបៀន (នូវពួក
សមណព្រាហ្មណ៍) បុគ្គលមិនក្លៀវក្លា មិនអាចឈ្នះនូវសេនា
នោះទេ (លុះតែបុគ្គលក្លៀវក្លា) ទើបឈ្នះហើយបានសុខ ។
កាលណា មានសេនាទាំងពួង នឹងកំលេសជាសត្រូវទាំងពួង ដែល
បុគ្គលណា ឈ្នះ ផ្តាញ់ បំបាក់ កំចេញ ធ្វើឲ្យមានមុខងាកចេញ
ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ បានហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមាន
សេនាឈ្នះហើយ ។ បុគ្គលនោះមានសេនាឈ្នះ ក្នុងអារម្មណ៍
ដែលឃើញ មានសេនាឈ្នះ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឮ មាន
សេនាឈ្នះ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ មានសេនាឈ្នះ
ក្នុងអារម្មណ៍ដែលដឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកឈ្នះនោះ
មានសេនាឈ្នះហើយ ក្នុងធម៌ទាំងពួងទាំងឡាយ គឺអារម្មណ៍
ណាមួយ ដែលលោកឃើញហើយក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី ។

(๑๓๕) អមេវ ឧសភំ វាចំ ចរន្តំ អមេវ សុន្ទរសភំ វាសុន្ទរសភំ បរិសុន្ទរសភំ ភេរញ្ញសភំ បរិយោធញ្ញសភំ ។ អថវា សុន្ទរសភំ វាសុន្ទរសភំ បរិសុន្ទរសភំ ភេរញ្ញសភំ បរិយោធញ្ញសភំ ។ វាចន្តិ តណ្ហាចរិតំ កិលេសចរិតំ អវិជ្ជាចរិតំ ។ តាយ ចរិតាយ វាចាយ បេសុញ្ញំ វិទ្ទំសិតាយ ខុបយាតិ-តាយ សមុក្ករិតាយ បហីនាយ សមុច្ឆិន្នាយ វូបស-ន្តាយ បដិប្បស្សទ្ធាយ អភព្វុប្បត្តិកាយ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាយ ។ ចរន្តន្តិ ចរន្តំ វិចរន្តំ វិហរន្តំ វត្តេន្តំ បាលេន្តំ យបេន្តំ យាបេន្តន្តិ អមេវ ឧសភំ វាចំ ចរន្តំ ។

(๑๓๖) កេនចិ លោកស្មិ វិកប្បយេយ្យាតិ កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បេ ច ទិដ្ឋិកប្បេ ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាកប្បេ ។បេ។ អយំ ទិដ្ឋិកប្បេ ។

(១៣៥) ពាក្យថា អ្នកយើញ អ្នកមានដំបូលបើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង គឺអ្នកយើញការស្អាត អ្នកយើញការស្អាតវិសេស អ្នកយើញការបរិសុទ្ធិ អ្នកយើញការម៉ត់ចត់ អ្នកយើញការផ្សេងផ្សំ ។ ឬថា អ្នកមានសេចក្តីយល់ស្អាត អ្នកមានសេចក្តីយល់ស្អាតវិសេស អ្នកមានសេចក្តីយល់បរិសុទ្ធិ អ្នកមានសេចក្តីយល់ម៉ត់ចត់ អ្នកមានសេចក្តីយល់ផ្សេងផ្សំ ។ ពាក្យថា អ្នកមានដំបូលបើកហើយ សេចក្តីថា ដំបូលគឺតណ្ហា ដំបូលគឺកិលេស ដំបូលគឺអវិជ្ជា ។ គ្រឿងប្រក់ពាំងនោះ លោកបើក កំចាត់បង់ បំផ្លាញចោល ដកចោលឆាប់ លះបង់ផ្តាច់បង់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ។ ពាក្យថា កំពុងប្រព្រឹត្ត គឺ កំពុងត្រាច់ទៅ កំពុងត្រាច់ទៅផ្សេងៗ កំពុងសម្រេចនឹយោបថ កំពុងប្រព្រឹត្ត កំពុងរក្សា កំពុងរស់នៅ កំពុងញ៉ាំងអត្តភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកយើញ អ្នកមានដំបូលបើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង ។

(១៣៦) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីកំណត់ដោយកិលេស ដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះ ត្រង់ពាក្យថា កំណត់ ឋានដល់ការកំណត់មាន ២ គឺ ការកំណត់ គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់ គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់ គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់ គឺទិដ្ឋិ ។

តស្ស តណ្ហាកប្បោ បហីនោ ទិដ្ឋិកប្បោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកប្បស្ស បហីនត្តា ទិដ្ឋិកប្បស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា កេនចិ កតេនចិ កប្បេយ្យ កេនចិ នោសេនចិ កប្បេយ្យ កេនចិ មោហេនចិ កប្បេយ្យ កេនចិ មានេនចិ កប្បេយ្យ តាយ ទិដ្ឋិយា កប្បេយ្យ កេនចិ ខុទ្ទកេន កប្បេយ្យ តាយ វិចិកិច្ឆាយ កប្បេយ្យ កេហិ អនុសយេហិ កប្បេយ្យ រត្តោតិ ឯ ទុដ្ឋោតិ ឯ មូឡ្ហោតិ ឯ វិនិពទ្ធោតិ ឯ បរាមដ្ឋោតិ ឯ វិក្ខេបគតោតិ ឯ អនិដ្ឋង្គតោតិ ឯ ថាមគតោតិ ឯ ។ តេ អកិសង្ខារ បហីនា អកិសង្ខារកំ បហីនត្តា តតិយោ កេនចិ កប្បេយ្យ នេវយិ តោតិ ឯ តិវិជ្ជានយោនិតោតិ ឯ បិត្តវិសយិតោតិ ឯ មនុស្សាតិ ឯ នេរយិតិ ឯ ឫបីតិ ឯ អរូបីតិ ឯ សញ្ញីតិ ឯ អសញ្ញីតិ ឯ នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ ឯ ។ សោ សោតុ ឆដ្ឋំ

ការកំណត់គឺតណ្ហា អ្នកប្រាជ្ញនោះ ប្រាន់លះបង់ហើយ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ អ្នកប្រាជ្ញនោះ ប្រាន់រលាស់ចោលហើយ ព្រោះលោកលះបង់ នូវការកំណត់គឺតណ្ហា ព្រោះលោករលាស់ចោល នូវការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ដូន គប្បីកំណត់ដោយរាគៈដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយទោសៈដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយមោហៈដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយមានះដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយឧទ្ធច្ចៈដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយវិចិកិច្ឆាដូចម្តេច គប្បីកំណត់ដោយអនុស័យទាំងឡាយដូចម្តេចបាន ថា លោក នៅត្រេកត្រអាលក្តី នៅប្រទូស្តក្តី នៅវង្វេងក្តី នៅជាប់ចំពាក់ក្តី នៅបបោសអង្អែលក្តី ដល់នូវការពេញចិត្តក្តី ដល់នូវការមិនជាប់ស្រេចក្តី ដល់នូវភ្លាំងក្តី ។ អតិសង្ខារទាំងនោះ អ្នកប្រាជ្ញនោះ លះបង់ហើយ ព្រោះលោកលះអតិសង្ខារហើយ ដូន គប្បីកំណត់ នូវគតិទាំងឡាយថា លោក នៅកើតក្នុងនរកក្តី កើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆានក្តី កើតក្នុងប្រេតវិស័យក្តី ជាមនុស្សក្តី ជាទេវតាក្តី ព្រហ្មមានរូបក្តី ព្រហ្មឥតរូបក្តី ព្រហ្មមានសញ្ញាក្តី ព្រហ្មឥតសញ្ញាក្តី ព្រហ្មមានសញ្ញា ក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញា ក៏មិនមែនក្តី ដោយប្រការដូចម្តេចបាន ។ មិនមានហេតុ

បច្ចយោ ឧត្តិ ការណំ ឧត្តិ យេន ភគវន្តំ វិភង្គ-
បច្ចយ្យ វិភង្គំ អាបជ្ជេយ្យ ។ លោភស្មិន្តិ អជ្ឈ-
យលោភេ មជ្ឈិមលោភេ ឱរលោភេ ខន្ធលោភេ
ជាតុលោភេ អាយតនលោភេតិ ភេទំ ឯ លោភស្មិ
វិភង្គយេយ្យ ។ តេនាហ ភគវា

សំ សព្ពន្តេ សុវិសេនិក្ខតោ
យញ្ញំញ្ញំ និដ្ឋវ សុតំ មុតំ វា
តមេវ ឧស្សុំ វិវដំ ចរន្តំ
ភេទំ ឯ លោភស្មិ វិភង្គយេយ្យាតិ ។

(១៣៧) ឧ ភគវន្តិ ឧ បុរេក្ខារេន្តិ
អច្ចន្តសុទ្ធិតំ ឧ តេ វទន្តិ
អាជានតំ តថិតំ វិសជ្ជ
អាសំ ឧ ភវន្តិ ភវាភវេ លោភេ ។

(១៣៨) ឧ ភគវន្តិ ឧ បុរេក្ខារេន្តីតិ ភ-
គវាតិ ទ្វេ ភគវា តណ្ហាភគវេ ច ទិដ្ឋិភគវេ ច
។ បេ ។ អយំ តណ្ហាភគវេ ។ បេ ។

មិនមានបច្ច័យ មិនមានទំនង ជាហេតុល្មមឲ្យដឹង គប្បីកំណត់ គប្បីកំណត់ច្បាស់ គប្បីដល់នូវការកំណត់ច្បាស់បានឡើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជន គប្បីកំណត់ ដោយកិលេសដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អ្នកប្រាជ្ញនោះ មានសេនាទៅប្រាសហើយ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ទាំងឡាយ គឺអារម្មណ៍ណាមួយ ដែលលោកយើញហើយ ក្តី ឮហើយក្តី ប៉ះពាល់ហើយក្តី ជនគប្បីកំណត់នូវអ្នកប្រាជ្ញ ជាអ្នកយើញ មានដំបូលបើកហើយ កំពុងប្រព្រឹត្តនោះឯង ដោយកិលេសដូចម្តេច ក្នុងលោកនេះបាន ។

(១៣៧) *ព្រះវណ្ណស្រពទាំងឡាយនោះ មិនកំណត់ មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន មិនពោលថា (ទិដ្ឋិ) មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត កាត់គ្រឿងចងស្រែះគឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចងស្រែះហើយ មិនធ្វើនូវបំណងក្នុងលោកណាមួយ ។*

(១៣៨) អធិប្បាយពាក្យថា មិនកំណត់ មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន ត្រង់ពាក្យថា កំណត់ ចានដល់ការកំណត់ ២ គឺ ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។

អយំ និដ្ឋិកប្បោ ។ តេសំ តណ្ហាកប្បោ បហីនោ និដ្ឋិកប្បោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកប្បស្ស បហីនត្តា និដ្ឋិកប្បស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា តណ្ហាកប្បំ ឯ និដ្ឋិកប្បំ ឯ ន កប្បេន្តិ ន ឧបេន្តិ ន សញ្ជនេន្តិ ន ឧព្ភត្តេន្តិ នាភិនព្ភត្តេន្តីតិ ន កប្បយន្តិ ។ ន បុរេក្ខារេន្តីតិ ទ្វេ បុរេក្ខារា តណ្ហាបុរេក្ខារោ ច និដ្ឋិបុរេក្ខារោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបុរេក្ខារោ ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិបុរេក្ខារោ ។ តេសំ តណ្ហាបុរេក្ខារោ បហីនោ និដ្ឋិបុរេក្ខារោ បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាបុរេក្ខារស្ស បហីនត្តា និដ្ឋិបុរេក្ខារស្ស បដិនិស្សដ្ឋត្តា ន តណ្ហាំ ឯ និដ្ឋឹ ឯ បុរតោ កត្វា ចរន្តិ ន តណ្ហាធជា ន តណ្ហាកេតូ ន តណ្ហាធិបតេយ្យា ន និដ្ឋិធជា ន និដ្ឋិកេតូ ន និដ្ឋាធិបតេយ្យា ន តណ្ហាយ ឯ និដ្ឋិយា ឯ បរិវារិតា ចរន្តីតិ ន កប្បយន្តិ ន បុរេក្ខារេន្តិ ។

នេះការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ការកំណត់គឺតណ្ហា ព្រះខីណាស្រពចាំងនោះ ចានលះបង់ហើយ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ លោកវលាស់ចោលហើយ ព្រះខីណាស្រពចាំងឡាយ មិនកំណត់ មិនបណ្តុះ មិនឲ្យលូតលាស់ មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះ នូវការកំណត់គឺតណ្ហា ឬការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ព្រោះការកំណត់គឺតណ្ហា លោកលះបង់ហើយ ព្រោះការកំណត់គឺទិដ្ឋិ លោកវលាស់ចោលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនកំណត់ ។ ពាក្យថា មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានខាងការធ្វើឲ្យជាប្រធាន ២ គឺ ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន គឺតណ្ហា ១ ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ព្រះខីណាស្រពចាំងនោះ លះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ លោកវលាស់ចោលហើយ ព្រះខីណាស្រពចាំងឡាយ រមែងមិនធ្វើនូវតណ្ហានឹងទិដ្ឋិឲ្យជាប្រធាន មិនមានតណ្ហាជាទង់ជ័យ មិនមានតណ្ហាជាទង់សំគាល់ មិនមានតណ្ហាជាអធិបតី មិនមានទិដ្ឋិជាទង់ជ័យ មិនមានទិដ្ឋិជាទង់សំគាល់ មិនមានទិដ្ឋិជាអធិបតី មិនមានតណ្ហានឹងទិដ្ឋិចេះមកមោម ព្រោះការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា លោកលះបង់ហើយ ព្រោះការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ លោកវលាស់ចោលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនកំណត់ មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន ។

(๑๓๙) อชฺฌตฺตสุญฺญตา น เจว วิภตฺติ อชฺฌตฺตสุญฺญตา อชฺฌตฺตสุญฺญตา สมารสุญฺญตา อกิริยสุญฺญตา สสฺสตภาโว น วิภตฺติ น กเถตฺติ น กลาปิ น ปริยนฺติ น ปเภทา-ยตฺติ อชฺฌตฺตสุญฺญตา น เจว วิภตฺติ ฯ

(๑๔๐) อาการนตฺถิ ปเทสตฺถิ วิสชฺชนาติ ปญฺหาติ ปญฺหาเย ปญฺหา อกิญฺจา ปาปกาโย ปญฺหาเย ปญฺหา สีลวฺตปภมาเสา ปาปกาโย ปญฺหา สนิสฺสกิตฺติเวเสา ปาปกาโย ปญฺหา ฯ อตฺถาโย ทิฏฺฐิยา ภาเคา อกิญฺจา ปาปกาโย ปญฺหา ฯ ปรภาเวสุ อายาเคา อปฺปฺจยา ปาปกาโย ปญฺหา ฯ

(១៣៩) ពាក្យថា មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត កត៌បទថា ព្រះខីណាស្រពតាំងនោះ មិនពោលថា ទិដ្ឋិមានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត គឺព្រះខីណាស្រពតាំងខ្លាយ មិនពោល មិនថ្លែង មិនពណ៌នា មិនសំដែង មិននិយាយ នូវអភិនិយទិដ្ឋិ នូវសស្សតវាទថា មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិព្រោះសំសារ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះខីណាស្រពតាំងនោះ មិនពោលថា (ទិដ្ឋិ) មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត ។

(១៤០) អធិប្បាយពាក្យថា កាត់គ្រឿងចងស្រែះ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចងស្រែះហើយ ត្រង់ពាក្យថា គ្រឿងចងស្រែះ បានដល់ គ្រឿងចងស្រែះ ៤ គឺ អភិដ្ឋកាយគន្ថៈ[1] ១ ពាហុបាទកាយគន្ថៈ ១ សីលព្វតបរាមាសកាយគន្ថៈ ១ ឥទំសច្ចាភិនិវេសកាយគន្ថៈ[2] ១ ។ តម្រេកក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា អភិដ្ឋកាយគន្ថៈ ។ ការគាំទ្រ ការមិនពេញចិត្ត ក្នុងវាទៈរបស់បុគ្គលដទៃ ឈ្មោះថា ពាហុបាទកាយគន្ថៈ ។

---

១ ក៏សេសជាគ្រឿងចងនូវនាមកាយ ជាគ្រឿងបន្ត (នូវនាមកាយ) ក្នុងអត្តភាព ដោយអំណាចចុតិបដិសន្ធិ ហៅថា កាយគន្ថ ។ ២ ការជួសចិត្តដែលបដិសេធនូវភាសិតរបស់ព្រះសព្វញ្ញូដោយអាការថា លោកទៀង ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ ហៅថា ឥទំសច្ចាភិនិវេសៈ ។ អដ្ឋកថា ។

อตฺถเตฺว สีลานิ กานิ สีลานิ กานิ สีลาวยวานิ กานิ ปกติสีลานิ สีลาวยวปกติยาเสาปิ กายกมฺมนฺติ ฯ อตฺถเตฺว นิยฺยานิกสีลานิ กานิ สีลานิ กานิ สีลาวยวานิ กานิ ปกติสีลานิ สีลาวยวปกติยาเสาปิ กายกมฺมนฺติ ฯ กตีการณานิ วุฏฺฐาตุ อาทานตฺถาย ฯ เตหิ การเณหิ รูปี อาทิยติ ธุตาทิยติ กณฺหาติ ปกติสนฺติ อกิริยาสนฺติ เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณา กตี ธุปฺปตฺติ ปฏิสนฺธิ ภวา สงฺสารา วฏฺฏา อาทิยติ ธุตาทิยติ กณฺหาติ ปกติสนฺติ อกิริยาสนฺติ กตีการณานิ วุฏฺฐาตุ อาทานตฺถาย ฯ วิสชฺชนานิ กานิ เวสฺสชฺชิตฺวา กา วิสชฺชนา ฯ อชฺฌตฺตา กานิ กติเต กติเต ตาเน วิตาเน อาตาเน ลาภา ลาภเต ปลิพุทฺธา ตานิเน ฉาเชยิตฺวา กา วิสชฺชนา ฯ ยถา วณฺโณ กา รติ กา สกฺกจฺจ กา สนฺตาติกา กา สณฺฐิ วิสณฺฐิ กาโรกฺขิ วิกาโรกฺขิ ฆานเวฬา กานิ เวสฺสชฺชิตฺวา กา วิสชฺชนา อชฺฌตฺตา กานิ กติเต กติเต ตาเน วิตาเน อาตาเน ลาภา ลาภเต ปลิพุทฺธา ตานิเน ฉาเชยิตฺวา กา วิสชฺชนานิ อาทานตฺถาย กติหิ วิสชฺชนา ฯ

បុគ្គលបង្កាសអង្អែល នូវសីលក្តី វត្តក្តី សីលនឹងវត្តក្តី របស់ខ្លួន ឈ្មោះ
ថាសីលព្វតបរាមាសកាយគន្ថៈ ។ ទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ឈ្មោះថា ឥទំសច្ចា-
ភិនិវេសកាយគន្ថៈ ។ ព្រោះហេតុអ្វី (គន្ថៈទាំង២ឋាយ) លោកហៅថា
គ្រឿងចងស្រែះគឺសេចក្តីប្រកាន់ ។ ពួកបុគ្គលកាន់យក ប្រកាន់ ក្លួច
កាន់ បង្កាសអង្អែល ចូលចិត្តរួប កាន់យក ប្រកាន់ ក្លួចកាន់ បង្កាស
អង្អែល ចូលចិត្ត វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧប្បត្តិ
បដិសន្ធិ កត សង្ខារ រួម ដោយគន្ថៈទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ គន្ថៈ
ទាំងនោះ លោកហៅថា គ្រឿងចងស្រែះគឺសេចក្តីប្រកាន់ ។ ពាក្យថា
កាត់ គឺ លះបង់ ឬកំចាត់បង់ នូវគ្រឿងចងស្រែះទាំង២ឋាយ ។ មួយ
ទៀតថា ស្រាយ ឬថាលះបង់នូវបំណង គ្រឿងចង ដែលចងស្រែះហើយ
បំណងដែលចងហើយ ចងវិសេសហើយ ចងដោយប្រការដ៏ច្រើន
ជាប់នៅ ជំពាក់នៅ គាក់នៅ ។ បុគ្គលទាំង២ឋាយនុ៎ះ ធ្វើឲ្យខ្លួនចុះ
នូវក្តី វង្កត់ រុះក្តី រលត់គ្រឿងក្តី យ៉ាងណាមិញ មុនីបោះបង់ ឬលះ
ចោលនូវគន្ថៈទាំង២ឋាយ ឬថាស្រាយ ឬលះចោល នូវគន្ថៈទាំង២ឋាយ
ដែលចាក់ស្រែះ ក្រងចង ធ្លាក់ ពាក់ព័ន្ធ ព័ទ្ធមាំ ជាប់ ជំពាក់ ចងមាំ
ចងជាប់ តឹយ៉ាងនោះដែរ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់
នូវគ្រឿងចងស្រែះ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចងស្រែះហើយ ។

(១៤១) អាសំ ន ករុត្តន្តិ ករុមាញ្ជិ លោកេតំ អាសវ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភវោ សភវោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ អាសំ ន ករុត្តន្តិតំ អាសំ ន ករុត្តន្តិ ន ជនេន្តិ ន សញ្ជនេន្តិ ន និព្ពត្តេន្តិ ន អភិនិព្ពត្តេន្តិ ។ ករុមាញ្ជិតំ ករុមាញ្ជិ តាម្ហិច តាតូបិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វា ។ លោកេតិ អាយលោកេ ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ អាសំ ន ករុត្តន្តិ ករុមាញ្ជិ លោកេ ។ តេនាហ ភគវា

ន ករប្បយន្តិ ន បុរេក្ខរោន្តិ
អច្ឆន្តសុទ្ធីតំ ន តេ វទន្តិ
អាទានគន្ថំ ករថិតំ វិសជ្ជ
អាសំ ន ករុត្តន្តិ ករុមាញ្ជិ លោកេតំ ។

(១៤២) សីមាតិគោ[1] ព្រាហ្មណោ ឥស្សរំ ន តំ
ញត្វា ច ទិស្វា ច សមុច្ចមាំ
ន ភគវាតិ ន វិភគវន្តោ
ឥស្សរំ ន តំ បរមុច្ចមាំ ។

---

១ ម. ម. សីមាតិគោ ។

(១៤១) ពាក្យថា មិនឆ្លើនូវបំណងក្នុងលោកណាមួយ សេចក្តីថា តណ្ហា លោក ហៅថា បំណង ចានដល់តម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា មិនឆ្លើនូវបំណង គឺមិនឆ្លើ មិនបង្កើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតចំពោះ នូវបំណង ។ ពាក្យថា ណាមួយ គឺណាមួយ ឯណាមួយ ឯណានីមួយ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុង ខាងក្រៅក្តី ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនឆ្លើនូវបំណង ក្នុងលោកណាមួយ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រះខីណាស្រពចាំងឡាយនោះ មិនកំណត់ មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន មិនពោលថា ទិដ្ឋិមានសេចក្តីបរិសុទ្ធិជាទីបំផុត កាត់គ្រឿងចងស្រែះ គឺសេចក្តីប្រកាន់ ដែលចងស្រែះហើយ មិនឆ្លើនូវបំណង ក្នុងលោកណាមួយ ។

(១៤២) ព្រាហ្មណ៍ណា កន្ទុងហួសដែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់មាំ ព្រោះដឹងច្បាស់ យើញទេ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាមភព មិនត្រេកអរក្នុងរូបភពនឹងអរូបភព ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា នេះប្រសើរ ដូច្នេះទៀយ ។

(๑๔๓) สีมาติ เกน อฏฺเฐน สีมา ปฐวีสณฺ-
ฐานสณฺฐิตา ปพฺพตนทีรุกฺขาทโย สีมา วิย สีมา ฯ
ปพฺพตาทโย หิ ปฐวีสณฺฐานสณฺฐิตา ปฐวิยา
มริยาทภูตา ปฐวิยา สีมา วิย ปฐวิยา สีมา ฯ
ตถา อยมฺปิ สงฺฆสมูหสณฺฐานสณฺฐิตตาย
สงฺฆสฺส มริยาทภูตา สงฺฆสฺส สีมา วิย สงฺฆสฺส
สีมา ฯ ตสฺมา สงฺฆสฺส สีมา วิย สงฺฆสฺส สีมา
ติ สีมา ฯ อถ วา สีมยติ ปริจฺฉินฺทติ ตาย
สงฺฆสฺส ปาปกรณนฺติ สีมา ฯ ตาย หิ สีมาย
ปริจฺฉินฺนา สงฺฆสฺส ปาปกรณนฺติ ปาปกรณ-
ปริจฺเฉทกา สีมา ฯ อถ วา สีมยติ ปริจฺฉินฺทติ
ตาย สงฺฆสฺส ปาปกรณนฺติ สีมา ฯ ตาย หิ
สีมาย ปริจฺฉินฺนา สงฺฆสฺส ปาปกรณนฺติ ปาป-
กรณ

(១៤៣) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ណា កន្ទដ៍ហួសដែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់មាំ ព្រោះដឹង ព្រោះយល់ច្បាស់ ត្រង់ពាក្យថា ដែន ចានដល់ ដែន ៤ ។ សក្កាយទិដ្ឋិ វិចិកិច្ឆា សីលព្ពតបរាមាសៈ ទិដ្ឋានុសយ វិចិកិច្ឆានុសយ ព្រមទាំងកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានោះ នេះដែនទី ១ ។ កាមរាគសញ្ញោជនៈ បដិឃសញ្ញោជនៈដ៏គ្រោតគ្រាត កាមរាគានុសយ បដិឃានុសយដ៏គ្រោតគ្រាត ព្រមទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានោះ នេះដែនទី ២ ។ កាមរាគសញ្ញោជនៈ បដិឃសញ្ញោជនៈដ៏ល្អិត កាមរាគានុសយ បដិឃានុសយដ៏ល្អិត ព្រមទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានោះ នេះដែនទី ៣ ។ រូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានៈ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុសយៈ ភវរាគានុសយៈ អវិជ្ជានុសយៈ ព្រមទាំងពួកកិលេស ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានោះ នេះ ដែនទី ៤ ។ កាលណា បុគ្គលកន្ទដ៍ កន្ទដ៍ព្រមប្រព្រឹត្តកន្ទដ៍ដែនទាំង ៤ នេះ ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ ហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកកន្ទដ៍ហួសដែន ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ សេចក្តីថា បុគ្គលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះបន្សាត់បង់ធម៌ ៧ ។ បេ ។

អដ្ឋិសង្ខលិកោ តាទិ បរិច្ឆេទេ ស ព្រហ្មា ។ តស្សត្ថំ អរហាតោ ខីណាសវាសង្ខ ។ ញត្វាតិ បរិចិត្តញ្ញោណេន វា ញត្វា បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញ្ញោណេន វា ញត្វា ។ និស្សាតិ មំសចក្ខុនា វា និព្ពេធិកាយ វា និស្សាតិ សីមាតោ ព្រហ្មាណោ តស្ស នត្តំ ញត្វា ច និស្សា ច ។ សមុក្កហីតន្តិ តស្ស នាមំ បរមំ អក្ខំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ កថិតំ បកាសិតំ អភិនិវិដ្ឋំ អជ្ឈាសិតំ អធិមុត្តំ ។ នត្តីតិ នត្តំ ន សំវិជ្ជតិ (១) ឧបលព្ភតិ ។ បហីនំ សមុច្ឆិន្នំ វូបសន្តំ បដិបស្សទ្ធំ អភព្ពុប្បត្តិកំ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍន្តិ សីមាតោ ព្រហ្មាណោ តស្ស នត្តំ ញត្វា ច និស្សា ច សមុក្កហីតំ ។

(១៤៤) ន ភគវាតិ ន វិភគវន្តោតិ ភគវន្តោ វុច្ចន្តិ យេ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ វន្តា គិទ្ធា គធិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈាបន្នា លគ្គា លគ្គិតា បលិពុទ្ធា ។

---

១ ម. នត្ថីតិ នត្ថិ ន សន្តិ ។ ម. នត្ថិ ន សន្តិ ។

មិនអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហានិដ្ឋ) ជាតាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គឺ ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា ព្រោះដឹង គឺព្រោះដឹងដោយបរចិត្តញាណក្តី ព្រោះដឹង ដោយបុព្វេនិវាសានុស្សតិញាណក្តី ។ ពាក្យថា ព្រោះឃើញ គឺ ព្រោះឃើញ ដោយមំសចក្ខុក្តី ដោយទិព្វចក្ខុក្តី ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រាហ្មណ៍ណា កន្ទងហួសដែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ។ ពាក្យថា ការប្រកាន់មាំ គឺការប្រកាន់ ការបបោសអង្អែល ការចូលចិត្ត ការជាប់ចិត្ត ការបុះចិត្តសិប់ នៃព្រាហ្មណ៍នោះថា នេះ ថ្លៃថ្លា ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរ វិសេស ចម្បង ឧត្តម បវរ ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺមិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន ។ គឺលោភ លះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ណា កន្ទងហួសដែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់មាំ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ។

(១៤៤) ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកាមរាគ មិនត្រេកអរក្នុងរូបរាគនឹងអរូបរាគ សេចក្តីថា បុគ្គលចាំងឡាយណា ត្រេកអរ រីករាយ ជាប់ ជ្រប់ ងប់ ងាក់ ជ្លក់ ជំពាក់ ក្នុងកាមគុណចាំងប្រាំ បុគ្គលចាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកត្រេកអរ ក្នុងកាមរាគ ។

วิภงฺคสฺส ปุพฺพนฺเต ยญฺจ ปุคฺคลาวจนปุคฺคลาวจนสมาปตฺติสุ ญาณ
ตนฺตา ตนฺตายนา ตนฺตาวุตฺตา อชฺฌาปนฺนา ลคฺคา ลคฺคิตา ปลิ-
พุนฺธา ฯ ๑ ภควโต วิภงฺคสฺเสว ยาโค กามภาโค
จ รูปภาโค จ อรูปภาโค จ มหาคา เหฏฺฐิ ขุทฺท-
กมฺมลา ตาลาวตฺถุกตา อนภาวกตา อายตึ อนุ-
ปฺปาทธมฺมา ฌาณาวาโค ๑ ภควโต วิภงฺคสฺส ฯ

(๑๔๙) ตสฺสิทํ ๑ วตฺถุ[1] ปรมุกฺกหิตฺวา ตสฺสาติ
อรหาโต ขีณาสวสฺส ฯ ตสฺส สนฺตกํ ปรมํ อคฺคํ
เสฏฺฐํ วิเสฏฺฐํ ปาโมกฺขํ อุตฺตมํ ปวรฏฺฐิ ตหิตํ ปกมฺมฏฺฐิ
อคฺคนิวฏฺฐิ อชฺฌาสิตํ อธิมุตฺตํ ฯ ลทฺธนฺติ ลทฺธิ ๑ สมาปตฺติ
ปฺปลาภนฺติ ฯ มหนฺตนฺติ สมฺปนฺนนฺติ ปมาณสมฺปนฺนนฺติ
อคฺคปุคฺคลกนฺติ ญาณาภิญฺญาย ๑ตสฺสิทนฺติ[2] วตฺถุ
ปรมุกฺกหิตนฺติ ฯ

๑ ม. วตฺถุ ฯ ๒ ม. ตสฺมึ ฯ

បុគ្គលទាំងឡាយ **ណា** ត្រេកអរ រីករាយ ជាប់ ជ្រប់ ជំពប់ ពាក់ ថ្នក់ ចំពាក់ ក្នុងរូបាវចរសមាបត្តិ នឹងអរូបាវចរសមាបត្តិទាំងឡាយ បុគ្គលទាំងនោះ លោកហៅថា អ្នកត្រេកអរក្នុងរូបភពនឹងអរូបភព ។ ពាក្យថា មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាមភព មិនត្រេកអរក្នុងរូបភពនឹងអរូបភព ឲ្យានសេចក្តីថា ក្នុងកាល**ណា** កាមភព រូបភព នឹងអរូបភព ព្រះខីណាស្រពសះបង់ ផ្តាច់ចុះសោល ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន មានសភាពមិនកើតទៀតឡើង ត្រឡប់ទៀត ព្រះខីណាស្រព មិនមានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាមភព មិនត្រេកអរក្នុងរូបភពនឹងអរូបភព ក្នុងកាលនោះ ដោយកាលមានប្រមាណប៉ុណ្ណេះឯង ។

(១៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា នេះប្រសើរជ្រុះឡើយ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍នោះ គឺព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ការប្រកាន់ ការបបោសអង្អែល ការបួលចិត្ត ការជាប់ចិត្ត ការចុះចិត្តស៊ប់របស់លោកថា នេះថ្លៃថ្លា ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរ វិសេស ចម្បង ទុតម បវរ ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺមិនមាន មិនមានព្រម មិនបាន ។ គឺលោភៈលះបង់ ផ្តាច់បង់ រម្ងាប់បង់ កំចាត់ កំចាត់បង់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា នេះប្រសើរជ្រុះឡើយ ។

នមោ ភគវតោ

សីមាតលោ ព្រាហ្មណោ តស្ស ឆត្តំ
ញត្វា ច ឆិស្វា ច សមុក្កហីតំ
ឆ ភគវតោ ឆ វិភគវត្តោ
តស្ស៊ំ ឆត្តំ បរមុក្កហីតត្តំ ។

ចតុត្ថោ សុទ្ធិកសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រាហ្មណ៍ណា កន្ទងហួសដែនហើយ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់មាំ ព្រោះដឹង ព្រោះឃើញទេ ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងកាមភព មិនត្រេកអរក្នុងរូបភពគន្លងអរូបភព ព្រាហ្មណ៍នោះ មិនមានការប្រកាន់ថា នេះប្រសើរ ដូច្នេះឡើយ ។

ចប់ សុទ្ធដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៤ ។

បញ្ចមោ បរមដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ

(១៤៦) បរមន្តិ និដ្ឋីសុ បរិព្ភុសាឆោ

យន្តត្ថំ ភុរុតេ ជន្តុ លោកេ

ហីនាតិ អញ្ញេ តតោ សព្ភមាហ

តស្មា វិវាទានិ អតីតរត្តោ ។

(១៤៧) បរមន្តិ និដ្ឋីសុ បរិព្ភុសាឆោតិ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា និដ្ឋិតតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិយា និដ្ឋិ-គតានំ អញ្ញតរញ្ញតរំ និដ្ឋិគតំ ឥទំ បរមំ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ឆាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ ភវោតិ ខុត្តភវោតិ ភណ្ឌិតិ បភវសិតិ អភិនិវិសិតិ សតាយ សតាយ និដ្ឋិយា វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តិ ។ យថា អាតាវិកា វា ឃរេសុ វសន្តិ សាមត្ថិកា វា អាមត្តីសុ វសន្តិ សក្កិលេសា វា កិលេសេសុ វសន្តិ ឯវមេវ សន្តេកេ សមណព្រាហ្មណា និដ្ឋិតតិកា តេ ទ្វាសដ្ឋិ-យា និដ្ឋិគតានំ អញ្ញតរញ្ញតរំ និដ្ឋិគតំ ឥទំ បរមំ អគ្គំ

បរមដ្ឋកសុត្តន្តទ្វេសទី ៥

(១៤៦) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) សត្វក្នុងលោក កាលត្រាំក្នុងទិដ្ឋិតាំងខ្លាយ (របស់ខ្លួន) ថា ក្រៃលែង រមែងធ្លើនូវបស់ណាឲ្យលើសលុប កំពោលនូវបស់តាំងអស់ ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថោកទាប ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្លងវាងទិដ្ឋិតាំងខ្លាយបានទេ ។

(១៤៧) ពាក្យថា កាលត្រាំក្នុងទិដ្ឋិតាំងខ្លាយ (របស់ខ្លួន) ថាក្រៃលែង អធិប្បាយថា សមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ប្រកបដោយទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍តាំងនោះ ប្រកាន់ រឿនយក កួចកាន់ ស្អាបអង្អែល ប្រកាន់ស្អិត បណ្តាទិដ្ឋិតាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ថា នេះក្រៃលែង ជាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ឧត្តម ប្រសើរក្រៃលែង ហើយនៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅត្រាំក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។ ពួកអ្នកមានសំផុះ តែងនៅក្នុងផុះ ពួកអ្នកត្រូវអាបត្តិ តែងនៅក្នុងអាបត្តិតាំងខ្លាយ ឬពួកអ្នកមានកិលេស នៅក្នុងកិលេសតាំងខ្លាយ យ៉ាងណា មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកខ្លះ ជាអ្នកប្រកបក្នុងទិដ្ឋិ សមណព្រាហ្មណ៍តាំងនោះ ប្រកាន់ រឿនយក កួចកាន់ ស្អាបអង្អែល ប្រកាន់ស្អិត បណ្តាទិដ្ឋិតាំង ៦២ នូវទិដ្ឋិណាមួយ ថា នេះក្រៃលែង ជាកំពូល

សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ តហោត្វា ឧក្ក-
ហោត្វា តណ្ហាត្វា បភមសិត្វា អភិនិវិសិត្វា សកាយ
សកាយ និដ្ឋយោ វសន្តិ សំវសន្តិ អាវសន្តិ បរិវសន្តីតិ
យាមន្តិ និដ្ឋីសុ បរិញ្ញសោតោ ។

(១៤៨) យទុត្តរិ ភិក្ខុតេ ជន្តុ លោកេតិ យទន្តិ
យំ ។ ឧត្តរិ ភិក្ខុតេតិ ឧត្តរិ ភវេតិ អក្ខំ សេដ្ឋំ
វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ ភវេតិ ។ អយំ សត្ថា
សព្ពញ្ញូតិ ឧត្តរិ ភវេតិ អក្ខំ សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ
ឧត្តមំ បវរំ ភវេតិ អយំ ជម្មោ ស្សាក្ខាតោ អយំ
តណោ សុប្បដិបន្នោ អយំ និដ្ឋំ ភន្តិកា អយំ ប-
ដិបទា សុប្បញ្ញត្តា អយំ មគ្គោ និយ្យានិកោតិ ឧត្តរិ
ភវេតិ អក្ខំ សេដ្ឋំ វាសេដ្ឋំ ចាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរំ
ភវេតិ និព្ភត្តេតិ អភិនិព្ភត្តេតិ ។ ជន្តូតិ សត្តោ នរោ
។បេ។ មនុជោ ។ លោកេតិ អបាយលោកេ ។ បេ។
អាយតនលោកេតិ យទុត្តរិ ភិក្ខុតេ ជន្តុ លោកេ ។

ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ជាប្រធាន ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរក្រៃលែង ហើយ នៅ នៅរួម នៅគ្រប់គ្រង នៅគ្រាំ ក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួនៗ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គ្រាំក្នុងទិដ្ឋិទាំងឡាយ (របស់ខ្លួន) ថា ក្រៃលែង ។

(១៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា សត្ថុក្នុងលោក រមែងធ្វើនូវរបស់ណា ឲ្យលើសលុប ត្រង់ពាក្យថា របស់ណា គឺរបស់ណាមួយ ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យលើសលុប គឺធ្វើឲ្យក្រៃលែង ធ្វើឲ្យជាកំពូល ឲ្យប្រសើរ ឲ្យប្រសើរវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរក្រៃលែង ។ ធ្វើឲ្យលើសលុប ធ្វើឲ្យជាកំពូល ឲ្យប្រសើរ ឲ្យប្រសើរវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរក្រៃលែងថា សាស្តានេះជាសត្ថុញ្ញ ធ្វើឲ្យលើសលុប ធ្វើឲ្យជាកំពូល ឲ្យប្រសើរ ឲ្យប្រសើរវិសេស ឲ្យជាប្រធាន ឲ្យខ្ពង់ខ្ពស់ ឲ្យប្រសើរក្រៃលែង ឲ្យកើត ឲ្យកើតចំពោះថា ធម៌នេះ លោកសំដែងល្អហើយ ពួកនេះប្រតិបត្តិល្អហើយ ទិដ្ឋិនេះល្អ បដិបទានេះ លោកបញ្ញត្តល្អហើយ មគ្គនេះជាទីស្រោចស្រង់សត្ថុ ។ ពាក្យថា សត្ថុ គឺ សត្ថុ នរជន ។ បេ ។ សត្ថុកើតអំពីមនុស្ស ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សត្ថុក្នុងលោក រមែងធ្វើនូវរបស់ណាឲ្យលើសលុប ។

(๑๘๙) ហីនាតំ អញ្ញេ តតោ សព្ពមាហាតំ អគ្គ-
ញោ សត្ថវំ ធម្មក្ខាធំ កលាំ ធិដ្ឋី បដិបធំ មក្ខំ
ឋបេត្វា សព្ពេ បរប្បវាទេ ខិបតិ ខុក្ខិបតិ បរិក្ខិបតិ
សោ សត្ថា ធ សព្ពញ្ញ ធម្មោ ធ សាវក្ខាតោ កលោ
ធ សុប្បដិបន្នោ ធិដ្ឋិ ធ កង្ខិកា បដិបធា ធ សុប្ប-
ញ្ញត្តា មក្កោ ធ ធំយ្យាធិកោ ធត្ថត្ត **សុទ្ធំ** ឥ វិសុទ្ធំ
ឥ បរិសុទ្ធំ ឥ មុត្តំ ឥ វិមុត្តំ ឥ បរិមុត្តំ ឥ ធ តត្ត
សុជ្ឈន្តំ ឥ វិសុជ្ឈន្តំ ឥ បរិសុជ្ឈន្តំ ឥ មុច្ចន្តំ ឥ វិមុច្ចន្តំ ឥ
បរិមុច្ចន្តំ ឥ ហីនា ធិហីនា ឯម ឥ លាមកា ជឆុក្កា
បរិត្តាតំ ឃវមាហ ឃវំ ភកេថតំ ឃវំ កលាតំ ឃវំ ធីបយតំ
ឃវំ ភេហរតីតំ ហីនាតំ អញ្ញេ តតោ សព្ពមាហ ។

(๑๙๐) តស្មា វិវាធាធិ អវីតិវត្តាតំ តស្មា តំ-
ការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំធិធាធ ធិដ្ឋិកល-
ហាធិ ធិដ្ឋិកលាធាធិ ធិដ្ឋិវិវាទហាធិ ធិដ្ឋិវិវាធាធិ

(១៤៩) ពាក្យថា ពោលនូវរបស់ចាំងអស់ ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថៅកថាប សេចក្តីថា បុគ្គលលើកតំកើងសាស្តា ឆបំដែលសាស្តាសំដែង គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គរបស់ខ្លួន ហើយបោះលើកបោះបោះចាល នូវអ្នកដទៃចាំងអស់ គឺពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះថា សាស្តានោះ មិនមែនជាសព្វញ្ញូទេ ធម៌មិនមែនសំដែងដោយប្រពៃទេ គណៈប្រតិបត្តិមិនប្រពៃទេ ទិដ្ឋិមិនល្អទេ បដិបទាមិនមែនបញ្ចុះល្អទេ មគ្គមិនមែនស្រោចស្រង់សត្វទេ សេចក្តីស្អាត ឬសេចក្តីស្អាតវិសេស សេចក្តីបរិសុទ្ធិការរួច រួចវិសេស ឬរួចស្រឡះ មិនមានក្នុងធម៌នុ៎ះទេ ពួកជនមិនមែនស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស ឬរួចស្រឡះ ព្រោះធម៌នោះទេ បុគ្គលនោះជាអ្នកថៅកថាប ថៅកថាបពេក ទន់ថាប លាមកអក្រក់ ជាមនុស្សកំទេច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលនូវរបស់ចាំងអស់ ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថៅកថាប ។

(១៥០) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្ទួលវាងទៅចាំងឡាយបានទេ គឺព្រោះដំណើរនោះ ការណ៍នោះ ហេតុនោះ បច្ច័យនោះ និទាននោះ សត្វមិនកន្ទួល មិនកន្ទួលផុត មិនកន្ទួលហួស នូវការឈ្លោះ ព្រោះទិដ្ឋិចាំងឡាយ ការដកដែក ព្រោះទិដ្ឋិចាំងឡាយ សេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ ព្រោះទិដ្ឋិចាំងឡាយ ការទាស់ទែង ព្រោះទិដ្ឋិចាំងឡាយ

និដ្ឋមេឯតានិ អវីតិវត្តោ អនតិក្កន្តោ អសមតិក្កន្តោតិ តស្មា វាឯនានិ អវីតិវត្តោ ។ តេនាហ ភគវា

បរមន្តិ និដ្ឋំ បរិយោសានោ
យទុត្តរិ ករុតេ ឋានំ លោកេ
ហីនាតិ អញ្ញេ តតោ សព្ពេហេ
តស្មា វាឯនានិ អវីតិវត្តោតិ ។

(๑๙๑) យទត្ថីតិ បស្សតិ អានិសំសំ និដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ ឯតេនេវ សោ តត្ថ សុមុត្តហាយ និហីនតោ បស្សតិ សព្ពមញ្ញំ ។

(๑๙๒) យទត្ថីតិ បស្សតិ អានិសំសំ និដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ ឯតំ យទត្ថីតិ យំ អត្ថិ ។ អត្ថាវុត្តំ និដ្ឋកតំ ។ អត្ថេោ និដ្ឋិយា ទ្វេ អានិសំសេ បស្សតិ និដ្ឋធម្មិកញ្ច អានិសំសំ សម្បរាយិកញ្ច អានិសំសំ ។

កតមោ និដ្ឋិយា និដ្ឋធម្មិកោ អានិសំសោ ។ យំ និដ្ឋិកោ សត្ថា ហោតិ តំ និដ្ឋិកោ សាវកោ ហោតិ

ការបៀតបៀន ព្រោះទិដ្ឋិជាន់ឆ្លាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្ទក់រវាទជាន់ឆ្លាយបានទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សត្វក្នុងលោក ត្រាំក្នុងទិដ្ឋិជាន់ឆ្លាយ (របស់ខ្លួន) ថា វៃក្រៃលែង រមែងធ្វើនូវរបស់ណាឲ្យលើសលុប កំពោលនូវរបស់ជាន់អស់ដទៃ (អំពីរបស់ខ្លួន) នោះថា ថោកទាប ព្រោះហេតុនោះ សត្វមិនកន្ទក់រវាទជាន់ឆ្លាយបានទេ ។

(១៩១) បុគ្គលឃើញអានិសង្សណា ចំពោះខ្លួន ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬក្នុងសីលនិងវត្ត បុគ្គលនោះ ក៏ប្រកាន់អានិសង្សនោះក្នុងទិដ្ឋិនោះ រមែងយល់ឃើញសភាពដទៃជាន់អស់ថា ថោកទាប ។

(១៩២) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញអានិសង្សណាចំពោះខ្លួនក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬក្នុងសីលនិងវត្ត ត្រង់ពាក្យថា អានិសង្សណា ចំពោះខ្លួន គឺអានិសង្សណាមួយ ចំពោះខ្លួន ។ ទិដ្ឋិ លោកហៅថា ខ្លួន ។ បុគ្គលឃើញអានិសង្ស នៃទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ២ យ៉ាងគឺ ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស ១ សម្បរាយិកានិសង្ស ១ ។

ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ គ្រូជាអ្នកប្រកប ដោយទិដ្ឋិណា ពួកសាវ័ក ក៏ជាអ្នកប្រកប ដោយទិដ្ឋិនោះ

តំ ឯដ្ឋកំ សត្ថារំ សាវកោ សក្ការេន្តិ ករុកាវេន្តិ មានេន្តិ បូជេន្តិ អបចិតិំ ករោន្តិ លភន្តិ ច តតោ ឯនោ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ អយំ ឯដ្ឋយា ឯដ្ឋធម្មោ អាឯសំសោ ។

ករតមោ ឯដ្ឋយា សម្បរាយោ អាឯសំសោ ។ អយំ ឯដ្ឋិ អលំ ជាករត្តាយ ឯ សុបណ្ណត្តាយ ឯ យក្ខត្តាយ ឯ អសុរត្តាយ ឯ ករន្ធ្វត្តាយ ឯ មហារ-ជត្តាយ ឯ នន្ធ្វត្តាយ ឯ ព្រហ្មត្តាយ ឯ ទេវត្តាយ ឯ អយំ ឯដ្ឋិ អលំ សុន្ធិយា វិសុន្ធិយា បរិសុន្ធិយា មុត្តិយា វិមុត្តិយា បរិមុត្តិយា ឝមាយ ឯដ្ឋយា សុជ្ឈន្តិ វិសុជ្ឈន្តិ បរិសុជ្ឈន្តិ មុច្ចន្តិ វិមុច្ចន្តិ បរិមុច្ចន្តិ ឝមាយ ឯដ្ឋយា សុជ្ឈិសន្តិ វិសុជ្ឈិសន្តិ បរិសុជ្ឈិសន្តិ មុច្ចិសន្តិ វិមុច្ចិសន្តិ បរិមុច្ចិសន្តីតិ អាយតឹ ជលា-ជាដិកត្តាយ ហោតិ ។ អយំ ឯដ្ឋយា សម្បរាយោ អាឯសំសោ ។ អត្តា ឯដ្ឋយា ឝមេ ទ្វេ អាឯសំសេ បសវតិ ។

ពួកសាវ័កឆ្លើសក្តាវៈ គោរព រាប់អាន បូជា ឆ្លើការកោតក្រែង នូវគ្រូ ដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិនោះ ហើយបាននូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ព្រោះហេតុតែគ្រូនោះ នេះឈ្មោះថា ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃទិដ្ឋិ ។

សម្បរាយិកានិសង្សនៃទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលជាអ្នកប្រាថ្នាផលក្នុងអនាគតថា ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីបានជានាគ ជាគ្រុឌ ជាយក្ស ជាអសុរ ជាគន្ធព្វ ជាមហាពរហ្ម ជាឥន្ទ្រ ជាព្រហ្ម ឬជាទេវតា ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ពួកសត្វមែនស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយទិដ្ឋិនេះ អាត្មាអញនឹងស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធ រួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយទិដ្ឋិនេះ ។ នេះសម្បរាយិកានិសង្ស នៃទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលឃើញកានិសង្ស ៤ យ៉ាងនេះឯង នៃទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ។

ធម្មសុទ្ធិយាបិ ទ្វេ អាធំសំសេ បសវ្ហតិ សុតសុទ្ធិ-
យាបិ ទ្វេ អាធំសំសេ បសវ្ហតិ សីលសុទ្ធិយាបិ ទ្វេ
អាធំសំសេ បសវ្ហតិ វត្តសុទ្ធិយាបិ ទ្វេ អាធំសំសេ
បសវ្ហតិ មុតសុទ្ធិយាបិ ទ្វេ អាធំសំសេ បសវ្ហតិ ធម្ម-
ឆន្ទកេញ្ច អាធំសំសំ សម្បវយិតេញ្ច អាធំសំសំ ។

កតមោ មុតសុទ្ធិយា ធម្មឆន្ទោ អាធំសំសោ ។
យំ ធម្មំ សុណាតិ សុត្តា ហោតិ តំ ធម្មំ សរតិ ធារេតិ
។ បេ ។ អយំ មុតសុទ្ធិយា ធម្មឆន្ទោ អាធំសំសោ ។

កតមោ មុតសុទ្ធិយា សម្បវយិតោ អាធំសំ-
សោ ។ អយំ ធម្មំ អលំ ជាតវ្ហាយ ភ ។ បេ ។ អយំ
មុតសុទ្ធិយា សម្បវយិតោ អាធំសំសោ ។ មុតសុទ្ធិ-
យាបិ វិមេ ទ្វេ អាធំសំសេ បសវ្ហតិ ឧក្ខិតំ ចិលោ-
កេតិ ធំដ្ឋាយតិ ខុបបវិក្ខិតីតិ យទត្ថតិ បសវ្ហតិ
អាធំសំសំ ធម្មេ សុតេ សីលវតេ មុតេ ភ ។

(๑๙๓) តត្រាយំ សោ តត្ត សមុក្កហាយាតិ
តត្រាតិ តំ ធម្មេតំ ។ តត្ថាតិ សកាយ ធម្មេយ្យា
សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ ខន្តិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិ-
យា ។ សមុក្កហាយាតិ ឥទំ បរមំ អត្ថំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ

បុគ្គលឃើញអានិសង្ស ២ យ៉ាង នៃទិដ្ឋិសុទ្ធិផង ឃើញអានិសង្ស ២យ៉ាង នៃសុតសុទ្ធិផង ឃើញអានិសង្ស ២ យ៉ាង នៃសីលសុទ្ធិផង ឃើញអានិសង្ស ២ យ៉ាង នៃវត្តសុទ្ធិផង ឃើញអានិសង្ស ២ យ៉ាងនៃមុតសុទ្ធិផង ដែលជាទិដ្ឋធម្មិកានិសង្សនឹងសម្បរាយិកានិសង្ស ។

ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃមុតសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ គ្រប្រកបក្នុងទិដ្ឋិណា ពួកសាវ័កតំប្រកបក្នុងទិដ្ឋិនោះ ។ បេ ។ នេះទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃមុតសុទ្ធិ ។

សម្បរាយិកានិសង្សនៃមុតសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ ទិដ្ឋិនេះ គួរដើម្បីបានជានាគ ។ បេ ។ នេះសម្បរាយិកានិសង្ស នៃមុតសុទ្ធិ ។ បុគ្គលឃើញ មើល រមិលមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាឃើញនូវអានិសង្ស ២ យ៉ាងនេះឯង នៃមុតសុទ្ធិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញអានិសង្សណា ចំពោះខ្លួន ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬក្នុងសីលនឹងវត្ត ។

(១៩៣) ពាក្យថា បុគ្គលនោះតំប្រកាន់អានិសង្សនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនោះ ត្រង់ពាក្យថា នោះ គឺទិដ្ឋិនោះ ។ ពាក្យថា ក្នុងទិដ្ឋិនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងការគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ប្រកាន់ គឺប្រកាន់ តំកើង កួចកាន់ ស្អាបអង្អែលប្រកាន់ស្អិតថា នេះក្រៃលែង ជាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស

ឯវមេកំ ឧត្តមំ បរមង្គលំ ឥមេត្វា ឧក្កមេត្វា តណ្ហា-
ត្វា បរាមសិត្វា អភិនិវិសិត្វាតិ ឥទេវ សោ តត្ថ
សមុក្កមោ ។

(១៥៤) និហីនតោ បស្សតិ សព្ពមញ្ញំ អញ្ញំ
សត្តំ ឆម្មក្កានំ កណាំ និដ្ឋិ បដិបទំ មក្កំ ហីនតោ
និហីនតោ ឱមកតោ លាមកតោ ជតុក្កតោ បរិត្តតោ
បស្សតិ ឧក្កតិ ឱលោកេតិ និជ្ឈាយតិ ឧបបរិក្ខតីតិ
និហីនតោ បស្សតិ សព្ពមញ្ញំ ។ តេនាហ ភគវា

យទត្តនី បស្សតិ អានិសំសំ
និដ្ឋេ សុតេ សីលវតេ មុតេ វា
ឥទេវ សោ តត្ថ សមុក្កមោ
និហីនតោ បស្សតិ សព្ពមញ្ញំ ។

(១៥៥) តំ វាបិ តត្ថ កុសលា វទន្តិ
យំ និស្សិតោ បស្សតិ ហីនមញ្ញំ
តស្មា ហិ និដ្ឋេ សុតំ មុតំ វា
សីលព្ពតំ ភិក្ខុ ន និស្សយេយ្យ ។

ជាប្រធាន ចុត្តម ប្រសើរក្រៃលែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះក៏ប្រកាន់អានិសង្សនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនោះ ។

(១៩៤) ពាក្យថា រមែងយល់ឃើញសភាពដ៏ទៃតាំងអស់ថា ថោកថាប គឺឃើញ មើល រមិលមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាឃើញ នូវគ្រូដ៏ទៃ ធម៌ដែលគ្រូនោះ សំដែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ ថា ថោកថាប ថោកថាបពេក ខន់ថាប លាមក អាក្រក់ តិចតួច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងយល់ឃើញសភាពដ៏ទៃតាំងអស់ថា ថោកថាប ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលឃើញអានិសង្សណា ចំពោះខ្លួន ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ប្ដូរក្នុងសីលនិងវត្ត បុគ្គលនោះ ក៏ប្រកាន់អានិសង្សនោះ ក្នុងទិដ្ឋិនោះ រមែងយល់ឃើញសភាពដ៏ទៃតាំងអស់ថា ថោកថាប ។

(១៩៥) បុគ្គល អាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដ៏ទៃថា ថោកថាប ពួកជនអ្នកឈ្លាសតែងពោលការឃើញនោះថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ព្រោះហេតុនោះ កិកូមិនត្រូវអាស្រ័យអារម្មណ៍ ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ប្ដូរសីលនិងវត្តឡើយ ។

(๑๙๖) តំ ភយំ ភន្តំ កុសលា វេទល្លំតំ កុសលាតំ យេ តេ ខេមកុសលា ជាតុកុសលា អាយតនកុសលា បដិច្ចសមុប្បាទកុសលា សតិប្បដ្ឋានកុសលា សម្មប្បធានកុសលា ឥទ្ធិបាទកុសលា ឥន្ទ្រិយកុសលា ពលកុសលា ពោជ្ឈង្គកុសលា មគ្គកុសលា ផលកុសលា និព្ពានកុសលា តេ កុសលា ភាវេតព្ពេ តេ ភាវេតព្ពេ តេ បរិពោធេតព្ពេ តេ ភាវេតព្ពេ ភាវេតព្ពេ ភាវេតព្ពេ ភាវេតព្ពេ ភាវេតព្ពេ ឧបាយេតព្ពេ ភាវេតព្ពេ ភាវេតព្ពេតំ តំ ភយំ ភន្តំ កុសលា វេទល្លំ។

(๑๙๗) យំ និស្សិតោ បស្សតិ ហីនមញ្ញតរំ យំ និស្សិតោតំ យំ សត្តារំ ធម្មក្ខាយំ គណាំ ទិដ្ឋិបដិបន្នំ មក្តំ និស្សិតោ សង្ខិស្សិតោ អល្លីនោ ឧបគតោ អជ្ឈោសិតោ អធិមុត្តោ។

(๑๙๖) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនអ្នកឈ្វេស តែងពោលការឃើញនោះ ថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ត្រង់ពាក្យថា ពួកជនអ្នកឈ្វេស បានដល់ពួកជនអ្នកឈ្វេសក្នុង ๒ ន អ្នកឈ្វេសក្នុងធាតុ អ្នកឈ្វេសក្នុងអាយតនៈ អ្នកឈ្វេសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ អ្នកឈ្វេសក្នុងសតិប្បដ្ឋាន អ្នកឈ្វេសក្នុងសម្មប្បធាន អ្នកឈ្វេសក្នុងឥទ្ធិបាទ អ្នកឈ្វេសក្នុងឥន្ទ្រិយ អ្នកឈ្វេសក្នុងពលៈ អ្នកឈ្វេសក្នុងពោជ្ឈង្គ អ្នកឈ្វេសក្នុងមគ្គ អ្នកឈ្វេសក្នុងផល អ្នកឈ្វេសក្នុងព្រះនិព្វាន ពួកជនអ្នកឈ្វេសទាំងនោះ តែងពោលយ៉ាងនេះ គឺតែងពោលយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះថា នុ៎ះជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ នុ៎ះជាគ្រឿងជាប់ស្អិត នុ៎ះជាគ្រឿងចង នុ៎ះជាគ្រឿងកង្វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនអ្នកឈ្វេស តែងពោលការឃើញនោះ ថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។

(๑๙๗) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដទៃថា ថោកទាប ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលអាស្រ័យសភាពណាហើយ គឺអាស្រ័យ អាស្រ័យព្រម ជាប់ស្អិត ចូលទៅរក ដេញសិប់ ដេញជាក់នូវគ្រូណា ធម៌ដែលគ្រូនោះសំដែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ។

បស្សតិ ហិ ឧមញ្ញេ អញ្ញំ សត្តារំ ឧម្មុក្កាយ តណ្ហំ ឧដ្ឋិ បដិបទំ មគ្គំ ហិនតោ ឯហិនតោ ខិមកតោ លាមកតោ ឯតុក្កតោ បរិត្តតោ បស្សតិ ឧក្កុតិ ខិលោកេតិ ឯដ្ឋាយតិ ឧបបរិក្កុតីតិ យំ ឯសច្ចតោ បស្សតិ ហីនមញ្ញំ ។

(๑๙๘) តស្មា ហិ ឧដ្ឋេ សុតំ មុតំ ឯ សីល-ព្វតំ កិក្ខុ ន ឯសច្ចយេយ្យាតិ តស្មា[๑] តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយា តំឯធាធា ឯដ្ឋំ ឯ ឯដ្ឋសុទ្ធិ ឯ សុតំ ឯ សុតសុទ្ធិ ឯ មុតំ ឯ មុតសុទ្ធិ ឯ សីលំ ឯ សីលសុទ្ធិ ឯ វត្តំ ឯ វត្តសុទ្ធិ ឯ ន ឯសច្ចយេយ្យ ន តណ្ហាយេយ្យ ន បរាមសេយ្យ ឆាកិឯវិសេយ្យាតិ តស្មា ហិ ឧដ្ឋេ សុតំ មុតំ ឯ សីលព្វតំ កិក្ខុ ន ឯសច្ច-យេយ្យ ។ តេនាហ ភគវា

តំ ឯបិ គន្ថំ ឱកុស វេនដ្ឋិ

យំ ឯសច្ចតោ បស្សតិ ហីនមញ្ញំ

---

๑ ម. តស្មាតិ តស្មា ។

ពាក្យថា តែងឃើញសភាពដទៃ ថា ថោកទាប គឺឃើញ មើល រមិល មើល សំឡឹងមើល ពិចារណាឃើញ នូវគ្រប់ដទៃ ធម៌ដែលគ្រប់នោះ សំដែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គ ថា ថោកទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ តិចតួច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដទៃ ថា ថោកទាប ។

(១៩៨) ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវអាស្រ័យអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬសីលឧត្តមវត្តខ្លួយ គឺព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះការណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទានៈនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវអាស្រ័យ មិនត្រូវប្រកាន់ មិនត្រូវសម្លាបអង្អែល មិនត្រូវចុះចិត្តស៊ប់ នូវទិដ្ឋៈ[1] ឬទិដ្ឋសុទ្ធិ[2] សុតៈ[3] ឬសុតសុទ្ធិ[4] មុតៈ[5] ឬមុតសុទ្ធិ[6] សីល ឬសីលសុទ្ធិ វត្ត ឬវត្តសុទ្ធិទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវអាស្រ័យអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់ហើយ ឬ សីលឧត្តមវត្តខ្លួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលអាស្រ័យសភាពណាហើយ តែងឃើញសភាពដទៃ
ថាថោកទាប ពួកជនអ្នកឈ្លាស តែងពោលការឃើញនោះ

---

១ អារម្មណ៍ដែលឃើញ ។ ២ បរិសុទ្ធិព្រោះឃើញ ។ ៣ អារម្មណ៍ដែលឮ ។
៤ បរិសុទ្ធិព្រោះឮ ។ ៥ អារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ ។ ៦ បរិសុទ្ធិព្រោះបះពាល់ ។

ตสฺมา หิ นิฏฺฐํ สุตฺวา มุนึ ฯ
สีลพฺพตํ กิญฺจิ น นิสฺสเยยฺยาติ ฯ

(๑๕๙) นิฏฺฐิติ เลขกสฺส นิทฺเทโส

ญาณสฺส จ สีลวิเสสสฺส จ
สเมตสฺส อตฺถาภิสมฺภุเนยฺย
หีนสฺส จ มญฺญติ วิเสสสฺส จ ฯ

(๑๖๐) นิฏฺฐิติ เลขกสฺส[๑] นิทฺเทโส ญาณสฺส จ สีลวิเสสสฺส จ อฏฺฐสมาปตฺติญาณสฺส จ ปญฺจาภิญฺญาญาณสฺส จ มิจฺฉาญาณสฺส จ สีลสฺส จ วตฺตสฺส จ สีลวตฺตสฺส จ นิฏฺฐิ นิทฺเทโส ชานนฺยา น สญฺชานนฺยา น นิพฺเพยฺยา ตาภินิพฺเพยฺยา ฯ เลขกสฺมิ อภยา เลขเก มนุสฺสเลขเก เทวเลขเก ขตฺติเลขเก ชาติเลขเก อายตนเลขเกติ นิฏฺฐิติ เลขกสฺส นิทฺเทโส ญาณสฺส จ สีลวิเสสสฺส จ ฯ

(๑๖๑) สเมตสฺส อตฺถาภิสมฺภุเนยฺยาติ สนิฏฺฐสมาปตฺติสฺมึ อตฺถานิ นิพฺเพยฺย ตาติยา จ เขตฺตสฺส จ เขลปตฺติเขตสฺส จ วณฺณเหตุกฺวาตาย จ

๑ ฉ. ม.เลขกสฺมึ ฯ

ថាជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមិនត្រូវ
អស្រ័យអារម្មណ៍ ដែលឃើញ ដែលឮ ដែលប៉ះពាល់
ហើយ ប្តូរសីលនឹងវត្តឡើយ ។

(១៩៩) បុគ្គលមិនគប្បីតែងតាំងទុក្ខដ្ឋ ក្នុងលោក ដោយញាណ
ឬដោយសីលវត្ត មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា ស្មើ (នឹងបុគ្គល
ដទៃ) មិនគប្បីសំគាល់ថា ថោកទាប ឬថាវិសេសឡើយ ។

(១៦០) ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីតែងតាំងទុក្ខដ្ឋ ក្នុងលោកដោយ
ញាណ ឬដោយសីលវត្ត គឺមិនគប្បីតែងតាំង មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បី
បង្កើតព្រម មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតចំពោះ នូវទុក្ខដ្ឋ ដោយអដ្ឋ-
សមាបត្តិញាណ ដោយបញ្ញាកិញ្ចញ្ញាញាណ ដោយមិច្ឆាញាណ ដោយ
សីល ដោយវត្ត ឬដោយសីលវត្ត ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុង
អបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក
អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតែងតាំងទុក្ខដ្ឋ
ក្នុងលោក ដោយញាណ ឬដោយសីលវត្ត ។

(១៦១) ពាក្យថា មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា ស្មើ គឺ មិនគប្បីប្រៀប
ផ្ទឹមខ្លួនថា អាត្មាអញជាអ្នកស្មើនឹងគេ ដោយជាតិ ដោយគោត្រ ដោយ
ភាពនៃខ្លួន ជាកូនអ្នកមានត្រកូល ដោយភាពនៃខ្លួនជាអ្នកមានសម្បុរល្អ

ជនេន ឯ អវិជ្ជនេន ឯ តណ្ហាយតនេន ឯ
សិប្បាយតនេន ឯ ទិដ្ឋិដ្ឋានេន ឯ សុតេន ឯ បដិ-
ភានេន ឯ អញ្ញតរញ្ញតរេន ឯ វត្ថុនាតិ សមោតិ
អត្តានមនុបនេយ្យ ។

(๑๒๒) ហីនោ ន មញ្ញេថ វិសេសិ ឯបីតិ ហី-
នោមមស្មីតិ អត្តានំ ន ឧបនេយ្យ ជាតិយា ឯ
តោត្តេន ឯ ។ បេ ។ អញ្ញតរញ្ញតរេន ឯ វត្ថុនា សេ-
យ្យោមមស្មីតិ អត្តានំ ន ឧបនេយ្យ ជាតិយា ឯ
តោត្តេន ឯ ។ បេ ។ អញ្ញតរញ្ញតរេន ឯ វត្ថុនាតិ
ហីនោ ន មញ្ញេថ វិសេសិ ឯបិ ។ តេនាហ ភគវា

ទិដ្ឋិំ លោកស្មិំ ន កប្បយេយ្យ
ញាណេន ឯ សីលវតេន ឯបិ
សមោតិ អត្តានមនុបនេយ្យ
ហីនោ ន មញ្ញេថ វិសេសិ ឯបីតិ ។

(๑๒๓) អត្តំ បហាយ អនុគាមិយោគោ
ញាណេបិ សោ និស្សយ នោ តណ្ហាតិ
ស វេ វិយត្តេសុ ន វគ្គសារី
ទិដ្ឋិំ បិ សោ ន បច្ចេតិ តាទិ ។

ដោយទ្រព្យ ដោយការរៀនមន្ត ដោយកន្ទែងធ្វើនូវការងារ ដោយកន្ទែងរៀនសិល្បៈ ដោយកន្ទែងនៃវិជ្ជា ដោយពហុស្សុត្រ ដោយបដិភាណ ឬដោយវត្ថុណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា ស្មើ ។

(๑๖๒) ពាក្យថា មិនគប្បីសំគាល់ថា ថោកទាប ឬវិសេស គឺ មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា អាត្មាអញជាអ្នកថោកទាប ដោយជាតិ ដោយគោត្រ ។ បេ ។ ឬដោយវត្ថុណាមួយ មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា អាត្មាអញជាអ្នកប្រសើរ ដោយជាតិ ដោយគោត្រ ។ បេ ។ ឬដោយវត្ថុណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសំគាល់ថា ថោកទាប ឬវិសេស ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលមិនគប្បីតែងតាំងទិដ្ឋិក្នុងលោក ដោយញាណ ឬដោយសីលវត្ត មិនគប្បីប្រៀបផ្ទឹមខ្លួនថា ស្មើ (នឹងបុគ្គលដទៃ) មិនគប្បីសំគាល់ថា ថោកទាប ឬវិសេសឡើយ ។

(๑๖๓) បុគ្គលនោះ លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ មិនធ្វើនិស្ស័យ សូម្បីក្នុងញាណទេ កាលសត្វយល់ខែកគ្នាផ្សេង ។ បុគ្គលនោះឯង ជាអ្នកមិនលុះតាមពួក បុគ្គលនោះ មិនត្រូវប់មកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ ។

(๑๖๔) อตฺถิ ปหาย อนุปาทินฺนาโกติ อตฺถิ ปหายาติ อตฺถิทิฏฺฐิ ปหาย ฯ อตฺถิ ปหายาติ ตณฺหา[๑] ปหาย ฯ อตฺถิ ปหายาติ ตณฺหาสเ-ม ทิฏฺฐิสเม ตหิตัง ปหาย ปฏินิสฺสชฺชิย อภินิสฺสชฺชิย อนุปาทาย อปฏิสนฺธิกตฺตา อนาคพฺภมูติตฺตา ฯ อตฺถิ ปหาย อนุปาทินฺนาโกติ จตฺตาริ ฌานานิ อนุปาทินฺนกานิ อปฺปณิหิตานิ อนภิสงฺขตานิ อนภิสญฺเจตยิตานิ อนภิสงฺขรณาภาวูปคานิ ปหาย ปฏินิสฺสชฺชิย อนุปาทินฺนาโก ฯ

(๑๖๕) ญาณมฺปิ เสา อินฺทฺริยเ โก กเรติ อฏฺฐสมาปตฺติญาณานิ ปฏิปกฺขโต ญาณานิ ปฏิปสฺสทฺธิญาณานิ ตณฺหาอินฺทฺริยเ ทิฏฺฐิอินฺทฺริยเ อ กเรติ อ ภาเวติ อ สจฺฉิกเรติ อ อาวชฺชนาโต ยาว ปจฺจเวกฺขณาโต ตาวนฺตานิ ญาณานิ ปฏิปกฺขโต ญาณมฺปิ เสา อินฺทฺริยเ โก กเรติ

(๑๖๖) สเ วิยเตสุ อ วตฺถูสุ[๒] สเ วิยเตสุ กิเลเสสุ ทุจฺจริตสงฺกิเลเสสุ ทุคฺคติคามิเตสุ ทุคฺคติคามิโกเสสุ ทุคฺคติคามิทุปฺปถโกเสสุ

๑ ฉ. ม. อตฺถิคาหํ ฯ

(๑๖๔) អធិប្បាយពាក្យថា លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា លះបង់អត្តា គឺលះបង់អត្តទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា គឺ លះបង់សេចក្តីប្រកាន់ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា គឺលះបង់ បន្សាត់បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវសេចក្តីប្រកាន់ ការស្អប អង្អែល សេចក្តីប្រកាន់ស្អិត ការជ្រុលជ្រប់ ការទន្ទេរ ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ គឺមិនប្រកាន់ មិនកាន់យក មិនស្អប អង្អែល មិនប្រកាន់ស្អិត ដោយឧបាទាន៤ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ ។

(๑๖๕) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ មិនធ្វើនិស្ស័យសូម្បីក្នុងញាណទេ គឺ មិនធ្វើ មិនបង្កើត មិនបង្កើតព្រម មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតចំពោះនូវតណ្ហានិស្ស័យ ឬទិដ្ឋិនិស្ស័យ ក្នុងអដ្ឋសមាបត្តិញាណ ក្នុងបញ្ញាកិញ្ចញ្ញាណ ឬក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ មិនធ្វើនិស្ស័យក្នុងញាណ ។

(๑๖๖) ពាក្យថា កាលសត្វយល់ខែកគ្នាផ្សេង ។ បុគ្គលនោះឯងជាអ្នកមិនលុះតាមពួក គឺកាលពួកសត្វ អ្នកកំណត់ហើយ ខែកគ្នាហើយ ខែកចិត្តជាពីរ កើតទៅជាពីរពួក ប្រកបដោយទិដ្ឋិផ្សេង ។ ប្រកបដោយការគួរ ផ្សេង ។ ប្រកបដោយសេចក្តីពេញចិត្ត ផ្សេង ។

ជាតិលទ្ធំ កោសុ ជាតិធនំ ដំ ធនំ សុវណ្ណំ សុ ឆឡ-
តតិ តច្ឆន្តេសុ នោសាតតិ តច្ឆន្តេសុ មោហាតតិ
តច្ឆន្តេសុ កយាតតិ តច្ឆន្តេសុ ឆ ឆឡាតតិ តច្ឆតិ
ឆ នោសាតតិ តច្ឆតិ ឆ មោហាតតិ តច្ឆតិ ឆ កយា-
តតិ តច្ឆតិ ឆ ភគវាសេន តច្ឆតិ ឆ នោសវាសេន
តច្ឆតិ ឆ មោហវាសេន តច្ឆតិ ឆ មានវាសេន
តច្ឆតិ ឆ ទិដ្ឋិវាសេន តច្ឆតិ ឆ ទុច្ចរិតវាសេន តច្ឆតិ
ឆ វិចិកិច្ឆាវាសេន តច្ឆតិ ឆ អនុសយវាសេន តច្ឆតិ
ឆ រាគេហិ ឆទ្ទោសេហិ យាយតិ ដាយ្យាយតិ វុយ្ហតិ
សំហរិយតីតិ សវេ វិយត្តេសុ ឆ វត្តសារី ។

(១៦៧) ទិដ្ឋីបិ សោ ឆ បច្ចេតិ កិញ្ចីតិ តស្ស
ទ្ធាសដ្ឋិទិដ្ឋិគតាឆ បហីនាឆ សមុច្ឆិន្នាឆ វូបសន្តាឆ
បដិប្បស្សទ្ធាឆ អភព្វុប្បត្តិកាឆ ញាណគ្គិនា ឌឌ្ឍាឆ
សោ កិញ្ចិ ទិដ្ឋិគតំ ឆ បច្ចេតិ ឆ បច្ចាគច្ឆតីតិ ទិដ្ឋីបិ
សោ ឆ បច្ចេតិ កិញ្ចិ ។ តេនាហ ភគវា

ប្រកបដោយលទ្ធិផ្សេង ។ អាស្រ័យទិដ្ឋិនិស្ស័យផ្សេង ។ កាលលុះបួរ
ឆ្នាគតិ លុះនូវពោសាគតិ លុះនូវមោហាគតិ លុះនូវតយាគតិ បុគ្គល
នោះ មិនលុះនូវឆ្នាគតិ មិនលុះនូវពោសាគតិ មិនលុះនូវមោហាគតិ
មិនលុះនូវតយាគតិ មិនលុះដោយអំណាចរាគៈ មិនលុះដោយអំណាច
ទោសៈ មិនលុះដោយអំណាចមោហៈ មិនលុះដោយអំណាចមានៈ មិន
លុះដោយអំណាចទិដ្ឋិ មិនលុះដោយអំណាចឧទ្ធច្ចៈ មិនលុះដោយអំណាច
វិចិកិច្ឆា មិនលុះដោយអំណាចអនុស័យ គឺធម៌ជាពួកតាំងឡាយនាំទៅ
នាំយកទៅ បន្ទាត់ទៅ ដឹកនាំទៅ មិនបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) កាលសត្វយល់ខែកគ្នាផ្សេង ។ បុគ្គលនោះឯង មិនលុះតាមពួក ។

(១៦៧) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់មកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ
គឺទិដ្ឋិ ៦២ បុគ្គលនោះលះបង់ហើយ ផ្តាច់បង់ហើយ រម្ងាប់ហើយ ត្រូប
សង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់មក មិនងាកមកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយទេ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់មកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អត្តំ បហាយ អនុតានិយោគោ
ញាណេបិ សោ និស្សយ នោ ករោតិ
ស វេ វិយត្តេសុ ន វគ្គសារី
និដ្ឋិបិ សោ ន បច្ចេតិ កិញ្ចិតំ ។

(๑๖๘) យស្សូភយន្តេ បណិធីធ នត្ថិ
ភវភវាយ នេធ កា ហរុំ កា
និវេសនា តស្ស ន សន្តិ កេចិ
ធម្មេសុ និច្ឆេយ្យ សមុគ្គហីតំ ។

(๑๖๙) យស្សូភយន្តេ បណិធីធ នត្ថិ ភវភវាយ នេធ កា ហរុំ កា តំ យស្សាតិ អរហាតោ ខីណាសវស្ស ។ អន្តាតិ ជស្សា ឯកោ អន្តោ ជស្សុមុនយោ ទុតិយោ អន្តោ ។ អតីតំ ឯកោ អន្តោ អនាគតំ ទុតិយោ អន្តោ ។ សុខា វេទនា ឯកោ អន្តោ ទុក្ខា វេទនា ទុតិយោ អន្តោ ។ ធាតុំ ឯកោ អន្តោ ផស្សំ ទុតិយោ អន្តោ ។ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយតនានិ ឯកោ អន្តោ ឆ ពាហិកានិ អាយតនានិ ទុតិយោ អន្តោ ។ សក្កាយោ ឯកោ អន្តោ សក្កាយ សមុទយោ ទុតិយោ អន្តោ ។

បុគ្គលនោះ លះបង់អត្តា មិនប្រកាន់ មិនធ្វើនិស្ស័យ សូម្បីក្នុងញាណ ការលះសង្ខយល់ដែកគ្នាផ្សេង ។ បុគ្គលនោះឯង មិនលុះតាមពួក បុគ្គលនោះ មិនត្រឡប់មកកាន់ទិដ្ឋិណាមួយឡើយ ។

(๑๖๘) ការតាំងទុកអត្ថៈតាំងពីរ ក្នុងលោកនេះ នឹងលោកដទៃ ដើម្បីកំពតគូបកំពតនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ដម្រកតាំងឡាយណាមួយ នឹងការពិនិត្យ ហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌តាំងឡាយ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

(๑๖๙) អធិប្បាយពាក្យថា ការតាំងទុកអត្ថៈតាំងពីរ ក្នុងលោកនេះ នឹងលោកដទៃ ដើម្បីកំពតគូបកំពតនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា អត្ថៈ គឺផស្សៈ ជាអត្ថៈមួយ ការកើតឡើងនៃផស្សៈ ជាអត្ថៈទីពីរ ។ អតីត ជាអត្ថៈមួយ អនាគត ជាអត្ថៈទីពីរ ។ សុខវេទនា ជាអត្ថៈមួយ ទុក្ខវេទនា ជាអត្ថៈទីពីរ ។ នាម ជាអត្ថៈមួយ រូបជាអត្ថៈទីពីរ ។ អាយតនៈខាងក្នុង ជាអត្ថៈមួយ អាយតនៈខាងក្រៅ ជាអត្ថៈទីពីរ ។ សក្កាយ ជាអត្ថៈមួយ ការកើតឡើងនៃសក្កាយ ជាអត្ថៈទីពីរ ។

បណ្ឌិតំ វុច្ចតិ តណ្ហាយ យោ ភវោ សោ ភវោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលមូលំ ។ កាយកាយាតិ កាយកាយ កម្មកាយ បុនព្ភាយ កាមកាយ កម្ម-កាយ កាមកាយ បុនព្ភាយ រូបកាយ កម្ម-កាយ រូបកាយ បុនព្ភាយ អរូបកាយ កម្មកាយ អរូបកាយ បុនព្ភាយ បុនប្បុនំ កាយ បុនប្បុនំ កតិ-យោ បុនប្បុនំ ឧបបត្តិយោ បុនប្បុនំ បដិសន្ធិយោ បុនប្បុនំ អត្តភាវាភិនិព្ពត្តិយោ ។ ឥធាតិ សកត្ត-ភាវេ ។ ហុរាតិ បរត្តភាវេ ។ ឥធាតិ សកេរូបវេ-ទនាសញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណេ ។ ហុរាតិ បរេរូបវេទនាស-ញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណេ ។ ឥធាតិ ឆ អជ្ឈត្តិកានិ អាយត-នានិ ។ ហុរាតិ ឆ ពាហិរានិ អាយតនានិ ។ ឥធាតិ មនុស្សលោកេ ។ ហុរាតិ ទេវលោកេ ។ ឥធាតិ កាមធាតុ ។ ហុរាតិ រូបធាតុ អរូបធាតុ ។ ឥធាតិ កាមធាតុ រូបធាតុ ។ ហុរាតិ អរូបធាតុ ។

តណ្ហា លោកហៅថា ការដំកល់ទុក ឋានដល់សេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីត្រេកអរដ៏មានកម្លាំង ។ បេ ។ អកិដ្ឋា លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា ដើម្បីកំពតតូចនិងកំពតធំ គឺដើម្បីកម្មកំព បុនព្ភព ឈ្មោះថាកំពតតូចនិងកំពតធំ គឺថាដើម្បីកាមកំព កម្មកំព កាមកំព បុនព្ភព រូបកំព កម្មកំព រូបកំព បុនព្ភព អរូបកំព កម្មកំព អរូបកំព បុនព្ភព គឺថាដើម្បីការកើតរឿយ ។ ការឋៅរឿយ ។ ឧបបត្តិរឿយ ។ បដិសន្ធិរឿយ ។ ការញ៉ាំងអត្តភាព ឲ្យកើតរឿយ ។ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺអត្តភាព របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺអត្តភាព របស់បុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ របស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ របស់បុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺ អាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺមនុស្សលោក ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺ ទេវលោក ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ កាមធាតុ ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺរូបធាតុ អរូបធាតុ ។ ពាក្យថា លោកនេះ គឺ កាមធាតុ រូបធាតុ ។ ពាក្យថា លោកដទៃ គឺអរូបធាតុ ។

យស្សកយន្តេ បណិធីឍ ឆត្តំ ភវភវាយ នឍ ភ ហុរំ ភតំ យស្ស ខុភោ អន្តេ ភវភវាយ នឍ ភ ហុរំ ភ បណិធំ ឆត្តំ ឆ សំវិជ្ជតំ ឆុបលព្ភតំ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ឌឌ្ឍាតំ យស្សកយន្តេ បណិធីឍ ឆត្តំ ភវភវាយ នឍ ភ ហុរំ ភ ។

(๑๗๐) និរោសនា តស្ស ឆ សត្តំ ភោចីតំ និរោសនាតំ ខ្វេ និរោសនា តណ្ហានិរោសនា ច និដ្ឋនិរោសនា ច ។បេ។ អយំ តណ្ហានិរោសនា ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋនិរោសនា ។ តស្សាតំ អរហាតោ ខីណាសវស្ស ។ ឆ សត្តីតំ ឆ សត្តំ ឆ សំវិជ្ជតំ ឆុបលព្ភតំ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្វុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ឌឌ្ឍាតំ និរោសនា តស្ស ឆ សត្តំ

ពាក្យថា ការតាំងទុកអន្តៈតាំងពីរក្នុងលោកនេះនឹងលោកដទៃ ដើម្បីកពតូបកពធំនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ឯានសេចក្តីថា ការតាំងទុកអន្តៈតាំងពីរ ក្នុងលោកនេះនឹងលោកដទៃ ដើម្បីកពតូបកពធំនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលណា លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលហើយ រម្ងាប់ហើយ ស្ងប់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការតាំងទុកអន្តៈតាំងពីរ ក្នុងលោកនេះនឹងលោកដទៃ ដើម្បីកពតូបកពធំនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ។

(๑๗๐) អធិប្បាយពាក្យថា ជម្រកតាំងឡាយណាមួយ នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ត្រង់ពាក្យថា ជម្រកតាំងឡាយ ឯានដល់ជម្រក ๒ យ៉ាង គឺជម្រកគឺតណ្ហា ๑ ជម្រកគឺទិដ្ឋិ ๑ ។ បេ ។ នេះជម្រកគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះជម្រកគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលនោះ គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា មិនមាន គឺមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គល លះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលហើយ រម្ងាប់ហើយ ត្រូបសង្កត់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជម្រកតាំងឡាយណាមួយ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

[๑๗๑] ឆម្នេសុ ឯត្ថេយ្យា សមុក្កហីតត្តំ ឆម្នេសុតំ
ទ្វាសដ្ឋិយោ ឯដ្ឋិតសេសុ ។ ឯត្ថេយ្យាតំ ឯច្ចិឯត្វា
វិឯច្ចិឯត្វា វិចិឯត្វា បវិចិឯត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា
វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ខិឯិត្តាហោ វិលត្តាហោ វរត្តា-
ហោ កោដ្ឋាសត្តាហោ ខុច្ចយត្តាហោ សមុច្ចយត្តា-
ហោ ឥទំ សច្ចំ តច្ចំ តថំ ភូតំ យាថាវំ អវិបរីតន្តិ
តហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិឯិដ្ឋំ អជ្ឈាសិតំ អឯិមុត្តំ ឆត្តំ
ឆ សំវិជ្ជតិ ឧបលព្ភតិ បហីនំ សមុច្ឆិន្នំ វូបសន្តំ
បដិប្បស្សទ្ធំ អភព្វុប្បត្តិកំ ញាណគ្គិនា ឌឌ្ឍន្តិ
ឆម្នេសុ ឯត្ថេយ្យា សមុក្កហីតំ ។ តេនាហ ភគវា

យស្សុភយន្តេ បណិធីឆ ឆត្តំ
ភវាភវាយ ឥឆ វា ហុរំ វា
ឯវេសនា តស្ស ឆ សន្តិ កេចិ
ឆម្នេសុ ឯត្ថេយ្យា សមុក្កហីតន្តិ ។

(๑๗๑) អធិប្បាយពាក្យថា ការពិនិត្យហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គឺ ក្នុងទិដ្ឋ ๖๒ ។ ពាក្យថា ពិនិត្យ គឺការពិនិត្យ ពិចារណា សន្សំ ជ្រើសរើស ថ្លឹងត្រិះរិះ សំដែងឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហើយកាន់យកតាមដូរ កាន់យកតាមចំណែក កាន់យកមាំ កាន់យកតាមសង្កាត់ កាន់យកជាគំនរ កាន់យកដោយការសន្សំព្រម គឺសេចក្តីប្រកាន់ ការស្អប់អង្អែល ការប្រកាន់ស្អិត ការប្រកាន់ស៊ប់ ការចុះចិត្តដឹងថា នេះទៀង ពិតមិនឃ្លៀងឃ្លាត ប្រាកដ គួរតាមសភាពពិត មិនប្រែប្រួល រមែងមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺបុគ្គលបានលះបង់ហើយ ផ្តាច់ផ្តិលហើយ រម្ងាប់ហើយ ស្ងប់ហើយ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការពិនិត្យហើយប្រកាន់ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគសំដែងថា

> ការតាំងទុកអន្តៈទាំងពីរ ក្នុងលោកនេះនឹងលោកដទៃ ដើម្បីភពតូចភពធំនេះ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ដម្រកទាំងឡាយណាមួយ (នឹង) ការពិនិត្យ ហើយប្រកាន់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានឡើយ ។

(๑๗๒) តស្សឆ ឥដ្ឋេ សុតេ មុតេ ឯ
បកប្បនា ឆន្ទំ អលម្ពិ សញ្ញា
តំ ព្រាហ្មណំ ឥដ្ឋិមជាតិយោនំ
កោធឆ លោភស្មិំ វិកប្បយេយ្យ ។

(๑๗๓) តស្សឆ ឥដ្ឋេ សុតេ មុតេ ឯ បកប្បនា ឆន្ទំ អលម្ពិ សញ្ញាតិ តស្ស អរហោតោ ទីឃាសវស្ស[๑] ឥដ្ឋេ ឯ ឥដ្ឋសុទ្ធិយោ ឯ សុតេ ឯ សុតសុទ្ធិយោ ឯ មុតេ ឯ មុតសុទ្ធិយោ ឯ សញ្ញា បុព្ពន្តមតា អធិបតេយ្យតា សញ្ញាវិក្ខេបេ ឆ សញ្ញាយ ខុទ្ធបិតា[๒] កប្បនា[๓] អភិសង្ខតា សង្ខាបិតា ឥដ្ឋំ ឆន្ទំ ឆ សំវិដ្ឋតំ ឧបលព្ភតិ[๔] បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា អភព្ពុប្បត្តិកា ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍាតិ តស្សឆ ឥដ្ឋេ សុតេ មុតេ ឯ បកប្បនា ឆន្ទំ អលម្ពិ សញ្ញា ។

(๑๗๔) តំ ព្រាហ្មណំ ឥដ្ឋិមជាតិយានន្តិ ព្រាហ្មណោ តំ សត្តន្នំ ជម្មានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។

---

๑ ឧ. ម. តស្សាតិ អរហោតោ ទីឃាសវស្ស តស្សាតិ ទិស្សតិ ។ ๒ ឧ. ខុទ្ទិបិ-តោ ។ ម. ខុទ្ទិបិតា សមុទ្ទិបិតា ។ ๓ ម. កប្បិតា បកប្បិតា ។ ๔ ម. ទសន្តំ ឆ សំវិដ្ឋន្តំ ឧបលព្ភន្តិ ។

(๑๗๒) សេចក្តីសំគាល់សូម្បីតូចមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ អ្នកផងគប្បីកំណត់ បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ ក្នុងឧទ្ទេសនេះ ដោយកិលេស ដូចម្តេចបាន ។

(๑๗๓) ពាក្យថា សេចក្តីសំគាល់សូម្បីតូចមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ សេចក្តីថា សេចក្តីសំគាល់ តាពជាប្រធាន តាពជាធំ ក្នុងទិដ្ឋៈ ឬក្នុងទិដ្ឋសុទ្ធិ ក្នុងសុតៈ ឬក្នុងសុតសុទ្ធិ ក្នុងមុតៈ ឬក្នុងមុតសុទ្ធិ ដែលគេតាំងឡើង កំណត់តាក់តែង តាំងនៅព្រមដោយសញ្ញា ព្រោះសេចក្តីប្រកាន់ខុសដោយសញ្ញា នៃព្រះអរហន្តខីណាស្រពនោះ មិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺលោកលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលរម្ងាប់ ស្ងប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីសំគាល់សូម្បីតូចមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ ។

(๑๗๔) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ ត្រង់ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ បុគ្គលឈ្មោះថាព្រាហ្មណ៍ ព្រោះជាអ្នកបន្សាត់បង់ នូវធម៌ទាំង ៧ ។ បេ ។

អនិស្សិតោ តានិ បវុច្ចតេ សព្រាហ្មណោ ។ តំ ព្រាហ្មណំ
និដ្ឋមជាតិយានន្តិ តំ ព្រាហ្មណំ និដ្ឋឹ អជាតិយន្តិ
អកុល្លាន្តិ អបរាមសន្តិ អនភិនិវិសន្តន្តិ[1]តំ ព្រាហ្មណំ
និដ្ឋមជាតិយានំ ។

(១៧៥) កោនិធ លោកស្មិំ វិកប្បយេយ្យាតិ
កប្បាតិ ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច និដ្ឋិកប្បោ
ច ។បេ។ អយំ តណ្ហាកប្បោ ។បេ។ អយំ និដ្ឋិ-
កប្បោ ។ តស្ស តណ្ហាកប្បោ បហីនោ និដ្ឋិកប្បោ
បដិនិស្សដ្ឋោ តណ្ហាកប្បស្ស បហីនត្តា និដ្ឋិកប្បស្ស
បដិនិស្សដ្ឋត្តា កោនុ ឥធ កោនុ កប្បេយ្យ កោនុ នុ-
សោនុ កប្បេយ្យ កោនុ មោហេនុ កប្បេយ្យ កោនុ
មានេនុ កប្បេយ្យ កាយ និដ្ឋិយា កប្បេយ្យ កោនុ
ទុទ្ធច្ចេនុ កប្បេយ្យ កាយ វិចិកិច្ឆាយ កប្បេយ្យ
កេហិ អនុសយេហិ កប្បេយ្យ រត្តោតិ វា ទុដ្ឋោតិ
វា មូឡ្ហោតិ វា វិនិពទ្ធោតិ វា បរាមដ្ឋោតិ វា វិក្ខេ-
បគតោតិ វា អនិដ្ឋង្គតោតិ វា ថាមគតោតិ វា ។

---

๑ ម. អភិនិវិសន្តន្តិ ។

ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ជាអ្នកនឹងធឹង បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ បានសេចក្តីថា បុគ្គលជាព្រាហ្មណ៍នោះ មិនប្រកាន់ មិនកាន់យក មិនស្អាបអង្អែល មិនប្រកាន់ស្អិតនូវទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ ។

(១៧៩) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីកំណត់ ក្នុងលោកនេះ ដោយតំណែសដូចម្តេចបាន ត្រង់ពាក្យថា កំណត់ បានដល់ការកំណត់ ២ គឺ ការកំណត់គឺតណ្ហា ១ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ ការកំណត់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ។ ការកំណត់គឺតណ្ហា ព្រាហ្មណ៍នោះ លះបង់ហើយ ការកំណត់គឺទិដ្ឋិ ព្រាហ្មណ៍នោះ រលាស់ចោលហើយ ព្រោះលោកបានលះបង់ នូវការកំណត់ គឺតណ្ហា បានរលាស់ចោលនូវការកំណត់គឺទិដ្ឋិ អ្នកផងគប្បីកំណត់ដោយពាគៈដូចម្តេច កំណត់ដោយទោសៈដូចម្តេច កំណត់ដោយមោហៈដូចម្តេច កំណត់ដោយមានះដូចម្តេច កំណត់ដោយទិដ្ឋិដូចម្តេច កំណត់ដោយឧទ្ធច្ចៈដូចម្តេច កំណត់ដោយវិចិកិច្ឆាដូចម្តេច កំណត់ដោយអនុស័យទាំង ឡាយដូចម្តេច ថា លោកជាអ្នកត្រេកអរ ថាជាអ្នកប្រទូស្ត ថាជាអ្នករង្កៀង ថាជាអ្នកជាប់ចំពាក់ ថាជាអ្នកស្អាបអង្អែល ថាជាអ្នកដល់ នូវសេចក្តីរាយមាយ ថាជាអ្នកដល់ នូវការមិនជាប់ស្រេច ឬថាជាអ្នកដល់នូវកម្ចាំង ។

តេ អភិសង្ខារា បរិត្តា អភិសង្ខារនិ បរិត្តានិ តតិយោ តេសុ កបេ្បយ្យ នេរយិកោតិ វា តិរច្ឆានយោនិកោតិ វា បិត្តិវិសយិកោតិ វា មនុស្សត្តំ វា ទេវភោតិ វា រូបីតិ វា អរូបីតិ វា សញ្ញីតិ វា អសញ្ញីតិ វា នេវសញ្ញីនាសញ្ញីតិ វា ។ សោ ហេតុ ឧត្តំ បច្ចយោ ឧត្តំ ការណំ ឧត្តំ យេន កបេ្បយ្យ វិកបេ្បយ្យ វិកប្បំ អាបជ្ជេយ្យ ។ លោកស្មិំ អថាយ លោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ខន្ធលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ តេនិ ឯ លោកស្មិ វិកបេ្ប-យេយ្យ ។ តេនាហ ភគវា

តស្សិ ឯ ធិដ្ឋេ សុតេ មុតេ វា
បកបេ្បតា ឧត្តំ អណ្ឌិ សញ្ញា
តំ ព្រាហ្មណំ ធិដ្ឋិមនាធិយានំ
តេនិ ឯ លោកស្មិ វិកបេ្បយេយ្យាតិ ។

(๑๗๖) ន កបេ្បយ្យ ន បុរេក្ខរេ
ធម្មាបិ តេសំ ន បដិច្ចតាសេ

អកិសង្ខារចាំងនោះ លោកលះបង់ហើយ ព្រោះលោកលះបង់អកិសង្ខារ
ចាំងឆ្លាយហើយ អ្នកផងតប្បីកំណត់តតិចាំងឆ្លាយ ថាលោកកើតក្នុងនរក
ថាកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ថាកើតជាបិត្តិវិសយ ថាជាមនុស្ស
ថាជាទេវតា ថាជាព្រហ្មមានរូប ថាជាព្រហ្មមិនមានរូប ថាជាសញ្ញី-
ព្រហ្ម ថាជាអសញ្ញីព្រហ្ម ឬថាជានេវសញ្ញីនាសញ្ញីព្រហ្ម ដោយ
កិលេសដូចម្តេច ។ អ្នកផងតប្បីកំណត់ តប្បីសំគាល់ តប្បីដល់នូវ
ការកំណត់ ដោយហេតុណា ហេតុនោះ មិនមាន បច្ច័យមិនមាន
ការណ៍មិនមានទេ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក
មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តប្បីកំណត់ក្នុងលោកនេះ ដោយកិលេស
ដូចម្តេចបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សេចក្តីសំគាល់សូម្បីតូចមួយ ដែលកំណត់ហើយ ក្នុង
អារម្មណ៍ដែលយើញ ដែលឮ ឬដែលប៉ះពាល់ហើយនេះ
នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ អ្នកផងតប្បីកំណត់ បុគ្គលដែល
ជាព្រាហ្មណ៍ មិនប្រកាន់ទិដ្ឋិនោះ ក្នុងលោកនេះ ដោយ
កិលេស ដូចម្តេចបាន ។

(๑๗๖) ព្រះអរហន្តចាំងឆ្លាយ មិនតែងតាំង មិនធ្វើឲ្យជា
ប្រធាន ដ្បិត ធម៌ចាំងឆ្លាយ លោកមិនទទួលយកទេ

ន ព្រាហ្មណោ សីលវាតេន នេយ្យោ

ចារដ្ឋតោ ន បច្ចេតិ តាទិ ។

(๑๗๗) ន កប្បយន្តិ ន បុរេក្ខរោន្តីតិ កប្បាតិ

ទ្វេ កប្បា តណ្ហាកប្បោ ច ទិដ្ឋិកប្បោ ច ។

កតមោ តណ្ហាកប្បោ ។ យាវតា តណ្ហាសង្ខាតេន

សីមកតំ មរិយាទិកតំ ឋិតិកតំ បរិយន្តិកតំ

បរិក្ខេបិតំ មមាយិតំ ឥទំ មមំ ឯតំ មមំ ឯត្តកំ មមំ

ឯត្តាវតា មម មម វត្ថុ សន្តា តត្ថ រសោ ជោដ្ឋា

អគ្គរណោ ចាបុរណោ ទាសីទាសោ អជេឡកោ កុក្កុ-

ដសូករោ ហត្ថិគវាស្សវឡវោ ខេត្តំ វត្ថុ ហិរញ្ញំ សុ-

វណ្ណំ តាមជាតមរជជាទិយោ រជ្ជញ្ច ជនបទោ ច កោ-

សោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច កេវលម្បិ មហាបឋវឹ តណ្ហា-

វសេន មមាយតិ យាវតា អដ្ឋសតតណ្ហាវិចរិតំ អយំ

តណ្ហាកប្បោ ។

កតមោ ទិដ្ឋិកប្បោ ។ វីសតិវត្ថុកា សក្កាយទិដ្ឋិ

ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា អន្តគ្គាហិកា ទិដ្ឋិ-

យា ឋវត្ថុកា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិគតំ ទិដ្ឋិគហនំ ទិដ្ឋិកន្តារោ

ព្រាហ្មណ៍ មិនមែនស៊ីលវត្ត ដឹកនាំបានទេ លោកដល់ត្រើយហើយ ជាអ្នកនឹងធឹង មិនត្រឡប់មកវិញឡើយ ។

(១៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា មិនតែងតាំង មិនឆ្លើឲ្យជាប្រជាន ត្រង់ពាក្យថា តែងតាំង បានដល់ ការតែងតាំង ២ គឺការតែងតាំងគឺតណ្ហា ១ ការតែងតាំងគឺទិដ្ឋិ ១ ។

ការតែងតាំងគឺតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ ការកំណត់ដែន កំណត់ទឹក កំណត់ផ្លូវ កំណត់ដោយដុំវិញ ហួងហែង អាល័យ ដោយចំណែកតណ្ហា ពាំងប៉ុន្មានថា នេះរបស់អញ នុ៎ះរបស់អញ ប៉ុណ្ណោះរបស់អញ ពាំងប៉ុណ្ណោះ របស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ របស់អញ គ្រឿងកម្រាល គ្រឿងស្បែកពាក់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ លា ស្រែ ចម្ការ ច្រាក់ មាស ស្រុក និគម រាជធានី ដែន ជនបទ បន្ទាយ ឃ្លាំង របស់អញ បុគ្គលប្រកាន់ដែនដីពាំងអស់ ដោយអំណាចតណ្ហា តណ្ហាវិបរីត ១០៨ ពាំងប៉ុន្មាន នេះការតែងតាំងគឺតណ្ហា ។

ការតែងតាំង គឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តគ្គាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិដំណើរ គឺទិដ្ឋិ ការសាំញ៉ាំ គឺទិដ្ឋិ ថ្លូវលំបាក គឺទិដ្ឋិ

นิฏฺฐิสฺส กายิกา นิฏฺฐิปฺปฏิสนฺถารา นิฏฺฐิสญฺโญชนสฺส ตาเยา
ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา อกิตฺติยา อวณฺณสฺส อกุสฺสลสฺส มิจฺฉา-
ปโถ มิจฺฉตฺตํ ตสฺสายตนสฺส วิปริเยสคฺคาโหา วิปรีต-
คฺคาโหา วิปลฺลาสคฺคาโหา มิจฺฉาตาโหา อยาถาวกสฺมึ
ยาถาวกนฺติ ตาโหา ยาวตา ทฺวาสฏฺฐิ นิฏฺฐิคตานิ
อยํ นิฏฺฐิกปฺปา ฯ

เตสํ ตณฺหากปฺปา ปหีนา นิฏฺฐิกปฺปา ปฏิ-
นิสฺสฏฺโฐ ตณฺหากปฺปสฺส ปหีนตฺตา นิฏฺฐิกปฺปสฺส
ปฏินิสฺสฏฺฐตฺตา ตณฺหากปฺโป นิฏฺฐิกปฺโป น กปฺปนฺติ
น ฉินฺทนฺติ น สญฺฉินฺทนฺติ น นิกฺกฑฺฒนฺติ ตาหิ นิกฺกฑฺฒนาหิ
น กปฺปยนฺติ ฯ

น ปุเรกฺขาเรนาติ ปุเรกฺขาราติ ทฺเว ปุเรกฺขารา ตณฺหา-
ปุเรกฺขาโร จ นิฏฺฐิปุเรกฺขาโร จ ฯ เปฯ อยํ ตณฺหา-
ปุเรกฺขาโร ฯ เปฯ อยํ นิฏฺฐิปุเรกฺขาโร ฯ เตสํ
ตณฺหาปุเรกฺขาโร ปหีนา นิฏฺฐิปุเรกฺขาโร ปฏินิสฺสฏฺโฐ

ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ សេចក្តីអួនអន្លែងគឺទិដ្ឋិ ការប្រកបព្រមគឺទិដ្ឋិ ការកាន់ការទទួល ការប្រកាន់ ការស្អាបអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ ផ្លូវខុស ភាពខុស កំពង់នឹងអណ្តូង ការកាន់យកដោយការស្វែងរកខុស ការកាន់យកវិបរីតការកាន់យកវិបល្លាស ការកាន់យកខុស ការកាន់យកក្នុងវត្ថុមិនពិតថាជាសភាពពិត ទិដ្ឋិ ๖๒ ទាំងប៉ុន្មាន ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះការតែងតាំងគឺទិដ្ឋិ ។

ការតែងតាំងគឺតណ្ហា ព្រះអរហន្តទាំងនោះ លះបង់ហើយ ការតែងតាំងគឺទិដ្ឋិ លោកលាស់ចោលហើយ ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ មិនតែងតាំង មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនបង្កើត មិនបង្កើតចំពោះនូវការតែងតាំងគឺតណ្ហា ឬនូវការតែងតាំងគឺទិដ្ឋិ ព្រោះលោកលះបង់ការតែងតាំងគឺតណ្ហា លាស់ចោលការតែងតាំងគឺទិដ្ឋិហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនតែងតាំង ។

ពាក្យថា ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន ក្នុងបទថា មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន បានដល់ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន ๒ គឺការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ๑ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ๑ ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ ។ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា ព្រះអរហន្តទាំងនោះលះបង់ហើយ ការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺទិដ្ឋិ លោកលាស់ចោលហើយ ព្រះអរហន្តទាំងនោះ មិនធ្វើតណ្ហានឹងទិដ្ឋិ ឲ្យជាប្រធានហើយប្រព្រឹត្ត

តណ្ហាបុរេក្ខារសប្ប បមាទត្តា ឧដ្ឋិបុរេក្ខារសប្ប បដិ-
ឧសប្បដ្ឋត្តា ឧ តណ្ហាំ ឯ ឧដ្ឋឺ ឯ បុរតោ កត្វា ចរន្តិ
ឧ តណ្ហាឆជា ឧ តណ្ហាកេតុ ឧ តណ្ហាធិបតេយ្យា
ឧ ឧដ្ឋិដ្ឋជា ឧ ឧដ្ឋិកេតុ ឧ ឧដ្ឋាធិបតេយ្យា ឧ
តណ្ហាយ ឯ ឧដ្ឋិយា ឯ បរិវារិតា ចរន្តីតិ ឧ កប្ប-
យន្តិ ឧ បុរេក្ខរោន្តិ ។

(១៧៨) ឆម្ចាបិ តេសំ ឧ បដិច្ចតាសេតិ ឆម្ចា
ផ្ទុន្តិ ទ្វាសដ្ឋឺ ឧដ្ឋិកតានិ ។ តេសន្តិ តេសំ អរហន្តានំ
ខីណាសវានំ ។ ឧ បដិច្ចតាសេតិ សស្សតោ លោ-
កោ ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ ឧ បដិច្ចតាសេ
អសស្សតោ លោកោ ។ បេ ។ នេវ ហោតិ ឧ ឧ
ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥទមេវ សច្ចំ មោឃ-
មញ្ញន្តិ ឧ បដិច្ចតាសេតិ ឆម្ចាបិ តេសំ ឧ បដិច្ចតាសេ ។

(១៧៩) ឧ ព្រាហ្មណោ សីលវតេន
នេយ្យាតិ ជាតិ បដិក្ខេបោ ។ ព្រាហ្មណោតិ
សត្តន្នំ ឆម្ចានំ ពាហិតត្តា ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។

ព្រោះលោកលះបង់ការឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងការធ្វើឲ្យជាប្រធានគឺតណ្ហា រលាស់ចោលការឆ្លៀវឆ្លាសក្នុងការធ្វើឲ្យជាប្រធាន គឺទិដ្ឋិ ព្រះអរហន្តខីណាស្រពត់មិនមានតណ្ហា ដូចជាទន់ជ័យ មិនមានតណ្ហាដូចជាទន់ មិនមានតណ្ហាជាអធិបតិ មិនមានទិដ្ឋិដូចជាទន់ជ័យ មិនមានទិដ្ឋិដូចជាទន់ មិនមានទិដ្ឋិជាអធិបតិ គឺតណ្ហានិងទិដ្ឋិមិនប្រព្រឹត្តចោមរោមហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនតែងតាំង មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន ។

(១៧៨) ទិដ្ឋិ ក្នុងបទថា ធម្មេ ក្នុងបទថា ដ្បិតធម៌ទាំងឡាយលោកមិនទទួលយកទេ ។ ពាក្យថា លោក គឺព្រះអរហន្តខីណាស្រពត់នោះ ។ ពាក្យថា មិនទទួលយកទេ គឺមិនទទួលថា លោកទៀង ពាក្យនេះពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ មិនទទួលថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វខាងមុខអំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏ទេ មិនកើតទៀតក៏ទេ ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យឯទៀតជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដ្បិតធម៌ទាំងឡាយ លោកមិនទទួលយកទេ ។

(១៧៩) ពាក្យថា មិនមែន ក្នុងបទថា ព្រាហ្មណ៍មិនមែនសីលវត្តដឹកនាំបានទេ ជាពាក្យហាមឃាត់ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺបុគ្គលឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះលោកបន្សាត់បង់នូវធម៌ទាំង ៧ ។ បេ ។

អនិស្សិតោ តាណំ បវុច្ចតេ ស ព្រាហ្មោ ។ ន ព្រាហ្មណោ សីលេវតេន នេយ្យោតិ ព្រាហ្មណោ សីលេន វា វត្តេន វា សីលវត្តេន វា ន យាយតិ ន និយ្យាយតិ ន វុយ្ហតិ ន សំហារីយតីតិ ន ព្រាហ្ម-ណោ សីលវតេន នេយ្យោ ។

(๑๘๐) ចារដ្ឋំ‌តោ ន បច្ចេតិ តានីតិ ចារំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពានំ ។ យោ ចារគតោ ចារបញ្ញោ អន្តគតោ អន្តបញ្ញោ កោដិគតោ កោដិបញ្ញោ ។ បេ ។ ន តេន តស្ស បុនព្ភវាយ ចារដ្ឋំ‌តោ ។ ន បច្ចេតីតិ សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ[1] ន បច្ចាគច្ឆតិ សកទាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ចេតិ ន បច្ចាគច្ឆ-តិ អនាគាមិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា

---

๑ ម. ន បុន បច្ចេតិ ។

ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ (នូវទិដ្ឋិ) ជាតាទិបុគ្គល បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ មិនមែនសីលវត្ត ដឹកនាំបានទេ បានសេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍គឺសីលឬវត្ត ឬសីលវត្តដឹកនាំមិនបាន នាំទៅមិនបាន បន្សាត់ទៅមិនបាន ទង់ជាញ៉ាទៅមិនបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រាហ្មណ៍ មិនមែនសីលវត្ត ដឹកនាំបានទេ ។

(១៨០) ពាក្យថា លោកដល់ត្រើយហើយ ជាអ្នកនឹងធឹង មិនត្រឡប់មកវិញទេ អធិប្បាយថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ត្រើយ បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារទាំងអស់ ការលះបង់ឧបធិទាំងអស់ ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកវាគៈ ការរលត់ និព្វាន ។ បុគ្គលណា ទៅកាន់ត្រើយដល់ត្រើយ ទៅកាន់ទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ទៅកាន់ខាងចុង ដល់ខាងចុង ។ បេ ។ កពង្គីទៀត នៃបុគ្គលនោះ មិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកដល់ត្រើយហើយ ។ ពាក្យថា មិនត្រឡប់មកវិញ គឺកិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសោតាបត្តិមគ្គ លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះវិញទេ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយសកទាគាមិមគ្គ លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មករកកិលេសទាំងនោះ វិញទេ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអនាគាមិមគ្គ

តេ កាលេសេ ច បុនេតិ ច បដ្ឋេតិ ច បច្ចាភដ្ឋេតិ អរហត្តមគ្គេន យេ កាលេសា បហីនា តេ កាលេសេ ច បុនេតិ ច បដ្ឋេតិ ច បច្ចាភដ្ឋេតីតិ ចារដ្ឋោ ច បដ្ឋេតិ ។ តានីតិ អរហា បញ្ចហាការេហិ តានិ វជ្ឈានិជ្ជេ តានិ ចត្តារីតិ តានិ តិណ្ណាវីតិ តានិ មុត្តារីតិ តានិ តំនិន្ទេសា តានិ ។

កថំ អរហា វជ្ឈានិជ្ជេ តានិ ។ អរហា លាភេបិ តានិ អលាភេបិ តានិ យសេបិ តានិ អយសេបិ តានិ បសំសាយបិ តានិ និន្ទាយបិ តានិ សុខេបិ តានិ ទុក្ខេបិ តានិ ។ ឯកច្ចេ ពាហាំ កន្ទេន លិម្បយ្យុំ ឯកច្ចេ ពាហាំ ឆសិយា តច្ឆយ្យុំ អមុស្មិំ នត្ថិ រាគោ អមុស្មិំ នត្ថិ បដិឃំ អនុនយបដិឃវិប្បហីនោ ទុក្ខាតិដ្ឋាតីវិតិវត្តោ អនុភវនវិភវនសមតិក្កន្តោ ឯវំ អរហា វជ្ឈានិជ្ជេ តានិ ។

លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មក រកកិលេសទាំងនោះវិញទេ កិលេសទាំងឡាយណា ដែលលោកលះបង់ហើយ ដោយអរហត្តមគ្គ លោកមិនត្រឡប់ មិនមក មិនត្រឡប់មក រកកិលេសទាំងនោះវិញទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកដល់ត្រើយ ហើយមិនត្រឡប់មកវិញទេ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកនឹងធឹង បានដល់ព្រះអរហន្ត លោកនឹងធឹងដោយអាការ ៤ យ៉ាង គឺលោកនឹងធឹង ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍នឹងអនិដ្ឋារម្មណ៍ ๑ លោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ ๑ លោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកផ្តាច់ហើយ ๑ លោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នករួចហើយ ๑ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះ ๑ ។

លោកនឹងធឹង ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍នឹងអនិដ្ឋារម្មណ៍ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្ត លោកនឹងធឹងក្នុងលាភ នឹងធឹងក្នុងអលាភ នឹងធឹងក្នុងយស នឹងធឹងក្នុងអយស នឹងធឹងក្នុងសេចក្តីសរសើរ នឹងធឹងក្នុងនិន្ទា នឹងធឹងក្នុងសុខ នឹងធឹងក្នុងទុក្ខ ។ បើពួកជនលាបដៃម្ខាង ដោយគ្រឿងក្រអូប បើពួកជនច្រាសដៃម្ខាងដោយកាំបិត តម្រេកក្នុងការលាបឯណោះក៏មិនមាន សេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ក្នុងការច្រាសឯណោះ ក៏មិនមាន ព្រះអរហន្ត លះបង់ស្រឡះនូវសេចក្តីត្រេកអរនឹងសេចក្តីថ្នាំងថ្នាក់ ប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសេចក្តីលើកតំកើងនឹងសេចក្តីផ្ងាញ់ផ្ងាល់ កន្លងផុតនូវសេចក្តីស្រឡាញ់នឹងសេចក្តីស្អប់ហើយ ព្រះអរហន្ត លោកនឹងធឹង ក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍នឹងអនិដ្ឋារម្មណ៍យ៉ាងនេះ ។

กตมํ อารมฺมณตฺตายเ ญาณํ ฯ อารมฺมณเตา ก-
เตา จตฺตาโร ขนฺธา มุตฺตา ปหีนา ปฏินิสฺสฏฺฐา ฯ
นิพฺพานญฺจ เหวเหตุ ขุปฺปนาเหตุ มคฺคา
ปฏิปทาเสา ฉสฺสุ ผสฺเสสุ ผุฏฺฐายเ เวทนายเ
สาเหยฺยา ชาตฺยา สาราเคา อตฺถิตาเคา ภเวา ภเว
กามเลาเสา สเพฺพ ทุจฺจริตา สเพฺพ ทรถา สเพฺพ ปริ-
ฬาหา สเพฺพ สนฺตาปา สพฺพากุสลาภิสงฺขาร
จตฺตา วนฺตา มุตฺตา ปหีนา ปฏินิสฺสฏฺฐา ฯเปฯ อารมฺม
ณตฺตายเ ญาณํ ฯ

กตมํ อารมฺมณตฺตายเ ญาณํ ฯ อารมฺมณเตา กา-
เมหิ ขนฺธา กาเมหิ ธาตุโย กาเมหิ อายตนานิ กาเมหิ
อายุโย กาเมหิ สเพฺพ สงฺขารา กาเมหิ ขนฺธา ขนฺธ-
ปฏิพทฺธา ฉนฺทราคปฏิพทฺธา สมฺปยุตฺตกา ธมฺมา ฯเปฯ
สเพฺพ ปาปกา อกุสลา ธมฺมา ฯเปฯ อารมฺมณตฺตายเ ญาณํ ฯ

กตมํ อารมฺมณตฺตายเ ญาณํ ฯ อารมฺมณเตา
รูปา จกฺขุ มุขายตนสฺส วิมุขายตนสฺส ฯ โสตา

ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្ត លះបង់ ខ្ជាក់ចោល រួចស្រឡះ លះចោល រលាស់ចោល ហើយ នូវរាគៈ ។ ព្រះអរហន្ត លះបង់ ខ្ជាក់ចោល រួចស្រឡះ លះចោល រលាស់ចោលហើយ នូវទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ តំលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ព្រះអរហន្ត លោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកលះបង់ហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកឆ្ងាយហើយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្ត ឆ្ងាយកាមោយៈ ឆ្ងាយរោគៈ ឆ្ងាយទិដ្ឋិយៈ ឆ្ងាយអវិជ្ជាយៈ ឆ្ងាយ ឆ្ងាយផុត ឆ្ងាយស្រឡះ កន្ទងផុត កន្ទងហួស នូវផ្លូវគឺសង្សារទាំងអស់ ព្រះអរហន្តនោះ លោកមានកិរិយានៅ នៅស្រេចហើយ មានការប្រព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តហើយ ។បេ។ កាលជាទៀត នៃព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ ហេតុនោះ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកឆ្ងាយហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នកក្សួចហើយ តើដូចម្តេច ។ ចិត្តរបស់ព្រះអរហន្ត ក្សួច ក្សួចស្រឡះ ក្សួចផុតស្រឡះ ចាកពាគៈ ។

ជិតំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ មោរោ ជិតំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ គោតោ ខុបតាហោ មក្ខោ បឌ្ឍាសោ ឥសប្បាយ មច្ចរិយោ មាយោយ សាឋេយ្យោ ជម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្ព-កិលេសេហិ សព្ពទុច្ចរិតេហិ សព្ពទរថេហិ សព្ពបរិឡាហេហិ សព្ពសន្តាបេហិ សព្ពាកុសលាភិសង្ខារេហិ ជិតំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ឯវំ អរហា មុត្តោតិ តាទិ ។

កេនំ អរហា តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។ អរហា សីលេ សតិ សីលវាតិ តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។ សន្តាយ សតិ សន្តោតិ តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។ វីរិយេ សតិ វីរិយវាតិ តាទិ-នេ្ទសោ តាទិ ។ សតិយោ សតិ សតិមាតិ តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។ សមាធិស្មិំ សតិ សមាហិតោតិ តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។ បញ្ញាយ សតិ បញ្ញវាតិ តាទិនេ្ទសោ តាទិ ។

ចិត្តលោក រួច រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកទោសៈ ។ ចិត្តលោក រួច រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកមោហៈ ។ ចិត្តលោក រួច រួចស្រឡះ រួចផុតស្រឡះ ចាកកោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះជាអ្នករួចហើយ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះ តើដូចម្តេច ។ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសីលមាន លោកជាអ្នកមានសីល ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសទ្ធាមាន លោកជាអ្នកមានសទ្ធា ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើវិរិយៈមាន លោកជាអ្នកមានវិរិយៈ ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសតិមាន លោកជាអ្នកមានសតិ ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើសមាធិមាន លោកជាអ្នកមានសមាធិ ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើបញ្ញាមាន លោកជាអ្នកមានបញ្ញា ។

វិជ្ជាយ សតិ តេវិជ្ជោតិ តំនិទ្ទេសា តានិ ។ អភិ-
ញ្ញាយ សតិ ឆឡភិញ្ញោតិ តំនិទ្ទេសា តានិ ឯវំ
អរហា តំនិទ្ទេសា តានីតិ ចារិត្តំ តោ ន បញ្ញត្តិ តានិ ។
តេនាហ ភគវា

ន ភាវនាយ ន បុរេក្ខារេន
ឯម្ហាបិ តេសំ ន បដិច្ចតាសេ
ន ព្រាហ្មណោ សីលវតេន នេយ្យោ
ចារិត្តំ តោ ន បញ្ញត្តិ តានីតិ ។

បញ្ចមោ បរមដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើវិជ្ជាមាន លោកជាអ្នកមានវិជ្ជាបីប្រការ ។ លោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះថា កាលបើអកិញ្ចាមាន លោកជាអ្នកមានអកិញ្ចាប្រាំមួយ ព្រះអរហន្តលោកនឹងធឹង ព្រោះការសំដែងចេញនូវហេតុនោះយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកដល់ត្រើយហើយ ជាអ្នកនឹងធឹង មិនត្រឡប់មកវិញទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រះអរហន្តខាងក្នុង មិនតែងតាំង មិនធ្វើឲ្យជាប្រធាន ដ្បិតធម៌ខាងក្នុង លោកមិនទទួលយកទេ ព្រាហ្មណ៍មិនមែនសីលវត្ត ជឹកនាំបានទេ លោកដល់ត្រើយហើយ ជាអ្នកនឹងធឹង មិនត្រឡប់មកវិញទៀយ ។

ចប់ បរមដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៥ ។

(១៨១) អប្បំ វត ជីវិតំ នរំ

ឱរំ វស្សសតាបិ មិយ្យតិ

យោ ចេបិ អតិក្កូ ជីវិតំ

អថោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតិ ។

(១៨២) អប្បំ វត ជីវិតំ នរន្តិ ជីវិតន្តិ អាយុ បិតំ យបនា យាបនា នរិយេនា វត្តនា ចាលនា ជីវិតំ ជីវិតុប្បដ្ឋំ ។ អបិច ទ្វីហិ ការណេហិ អប្បកំ ជីវិតំ ឆោកំ ជីវិតំ បិតិបវត្តតាយ ឯ អប្បកំ ជីវិតំ សរសបវត្តតាយ ឯ អប្បកំ ជីវិតំ ។

កថំ បិតិបវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អតីតេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិត្ថ ន ជីវតិ ន ជីវិស្សតិ ។ អនាគតេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិស្សតិ ន ជីវតិ ន ជីវិត្ថ ។ បច្ចុប្បន្នេ ចិត្តក្ខណោ ជីវតិ ន ជីវិត្ថ ន ជីវិស្សតិ ។

ជីវិតំ អត្តភាវោ ច សុខទុក្ខា ច កេវលា

ឯកចិត្តសមាយុត្តា លហុសោ វត្តតិក្ខណោ

ជរាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៦

(១៨១) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ជីវិតនេះតិចណាស់ រមែងស្ងាប់ខាងអាយុ អំពីមួយរយឆ្នាំ បើបុគ្គលណា រស់នៅកន្លងហួស (ពីមួយរយឆ្នាំ) ទៅ បុគ្គលនោះ ក៏ស្ងាប់ព្រោះដកពុំខាន ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា ជីវិតនេះតិចណាស់ ត្រង់ពាក្យថា ជីវិត គឺអាយុ ការតាំងនៅ ការរស់នៅ ការញុំាងអត្តភាពឲ្យរស់នៅ ការដើរទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សាជីវិត ជីវិតន្ទ្រិយ ។ មួយទៀត ជីវិតតិច ជីវិតស្តួចស្តើង ដោយហេតុពីរ គឺជីវិតតិច ព្រោះជាធម្មជាតតាំងនៅតិច១ ជីវិតតិច ព្រោះតិចរបស់ខ្លួនតិច១ ។

ជីវិតតិច ព្រោះធម្មជាតតាំងនៅតិច តើដូចម្តេច ។ សត្វដែលរស់នៅហើយ ក្នុងខណៈចិត្តជាអតីត មិនកំពុងរស់នៅ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ធ៌មិនរស់នៅ ក្នុងអនាគតទេ ។ សត្វនឹងរស់នៅ ក្នុងខណៈចិត្តជាអនាគត មិនកំពុងរស់នៅ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន មិនរស់នៅហើយ ក្នុងអតីតទេ ។ សត្វកំពុងរស់នៅក្នុងខណៈចិត្ត ជាបច្ចុប្បន្ន មិនបានរស់នៅហើយ ក្នុងអតីត នឹងមិនរស់នៅ ក្នុងអនាគតទេ ។

ជីវិត អត្តភាព សុខទុក្ខ ក៏ដូចគ្នាអស់ ប្រកបដោយខណៈចិត្តតែមួយ ព្រោះខណៈ ប្រព្រឹត្តទៅរហ័ស

ปญฺจสีลานิ สมาทิยิตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณา ยเ ปรา

น ภเวยฺย เตปิ ตาวเทว ทิฏฺเ ธมฺเ สมาหิตา[๑]

เย อิมสฺมา มนุสฺสา ปรมฺมรณา ปน ๕๐

สเตฺวสุ สนิกาเย ขตฺตา ตตา อปฺปฏิสนฺธิกา

อนนฺตกา จ เย ภกฺขา เย จ ภกฺขา อนาคตา

ตนนฺตเร อิมสฺมิงฺ เวสฺมึ นตฺถิ ลกฺขณา

อนิมิตฺตเน น ตาเตา ปจฺจุปฺปนฺเน น ตีสุปิ

จิตฺตภงฺคมตา เลาเกา ปญฺญตฺติ ปรมตฺถิยา

ยถา อิตฺถา มหาภูเต น เตเน ปริณามิตา

อิจฺเจวมาท[๒] ภูเตหิ สทฺธายตนปฺปจฺจยา

อนิจฺจตา ตตา ภกฺขา ปุเญฺญ นตฺถิ อนาคเต

อิมสฺมาเยว ฐานมฺหิ อารเภ สาสนูปมา

---

๑ ม. สมาหิตา ฯ ๒ ม. อิจฺเจวมาทิ ฯ

ពួកទេវតាណា បិតនៅអស់ ៨៤ ពាន់តប្បៈ ទេវតាទាំងនោះ មិនមែនប្រកបដោយចិត្ត ๒ ហើយរស់នៅទេ ខន្ធទាំងឡាយណា របស់បុគ្គលដែលស្លាប់ទៅក្តី រស់នៅក្តី រលត់ហើយក្នុងលោកនេះ ខន្ធទាំងអស់នោះ ក៏ដូចគ្នា ទៅបដិសន្ធិទៀតមិនបាន ខន្ធទាំងឡាយណា ដែលកន្ទងទៅជាលំដាប់ បែកធ្លាយហើយផង ខន្ធទាំងឡាយណា ជាអនាគត នឹងបែកធ្លាយផង សេចក្តីផ្សេងគ្នានៃខន្ធទាំងឡាយ ជាបច្ចុប្បន្ន ដែលរលត់ហើយ ក្នុងចន្លោះ នៃខន្ធទាំងពីរនោះ រមែងមិនមានក្នុងលក្ខណៈ សត្វលោក ដែលកើតហើយដោយអនាគតក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់កើត មិនឈ្មោះថា រស់នៅហើយទាំងមិនឈ្មោះថា កំពុងរស់នៅក្នុងខន្ធជាបច្ចុប្បន្នទេ សត្វលោកស្លាប់ ដោយការបែកធ្លាយនៃចិត្ត (នេះជា) បញ្ញត្តិនៃបរមត្ថ ការប្រែប្រួលទៅដោយឆន្ទៈ ដូចជាទឹកដោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅជូរជាដើម វេទនាទាំងឡាយ មានសភាពយ៉ាងនេះជាបច្ច័យ មានវារៈមិនដាច់ តែងប្រព្រឹត្តទៅ ខន្ធទាំងឡាយ ដែលបែកធ្លាយហើយ ក៏មិនដល់នូវការតាំងលំនៅ គំនរនៃខន្ធ ក្នុងអនាគត ក៏មិនមាន ខន្ធទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ រមែងបិតនៅ ដូចគ្រាប់ស្វៃ ដែលបិតនៅលើចុងដែកស្រួច

ជំពូតារេញ្ច ឆម្ចាំ ភជ្ជោ នេសំ បុរេក្ខ្វតោ
បលោភេឆម្ចា តិដ្ឋន្តំ ទោភណោមា អមិស្សិតា
អនស្សនតោ អាយន្តំ ភជ្ជា តច្ចន្តំនស្សរំ
វិដ្ឋប្បាទោវ អាភាសេ ខុប្បដ្ឋន្តំ វយន្តំ ចាតំ ។
ឃាំ បិតិបវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។

ភេថំ សរសបវត្តតាយ អប្បកំ ជីវិតំ ។ អស្សា-
សុបដិពទ្ធំ ជីវិតំ បស្សាសុបដិពទ្ធំ ជីវិតំ អស្សាស-
ប្បស្សាសុបដិពទ្ធំ ជីវិតំ មហាភូតុបដិពទ្ធំ ជីវិតំ ឧស្ម-
បដិពទ្ធំ ជីវិតំ ភេវង្គឆ្លាភហារុបដិពទ្ធំ ជីវិតំ វិញ្ញាណុ-
បដិពទ្ធំ ជីវិតំ ។ មូលមូរ្ហ ឥមេសំ ទុព្ភលំ ។ បុព្ព-
ហេភូបិ ឥមេសំ ទុព្ភលា ។ យេបិ បច្ចយា តេបិ
ទុព្ភលា ។ យេបិ បភវិតោ តេបិ ទុព្ភលា ។ សហភូបិ
ឥមេសំ ទុព្ភលា ។ សម្បយោតាបិ ឥមេសំ ទុព្ភ-
លា ។ សមាជាបិ ឥមេសំ ទុព្ភលា ។

กาลเป็นขันธ์ดับไป เกิดขึ้นแล้ว ความแปรปรวนแห่งขันธ์นั้น ชื่อว่าปวัตตะในขันธ์ทั้งหลาย ส่วนอาการที่ขันธ์ดับไป (ขันธ์) ชื่อว่าปวัตตะหามิได้ ไม่ประกอบประกอบด้วยขันธ์ด้วย ไม่มีความคิดเห็นว่าเป็นขันธ์ ชื่อว่าแปรปรวนแล้ว ไม่มีความคิดเห็นว่าเป็นขันธ์ ชื่อว่าแปรปรวนแล้วด้วย ชื่อว่าเกิดขึ้นด้วย ชื่อว่าวินาศด้วย ดุจดังเรือนยอดในอากาศ ฯ ชื่อว่าติด เพราะความปวัตตะติด อย่างนี้ ฯ

ชื่อว่าติด เพราะติดประกอบด้วยขันธ์ติด เป็นอย่างไร ฯ ชื่อว่าติดด้วยฉันทราคะว่าเข้าไปยึดถือ ชื่อว่าติดด้วยฉันทราคะว่าออกไปยึดถือ ชื่อว่าติดด้วยฉันทราคะว่าเข้าไปยึดถือและออกไปยึดถือ ชื่อว่าติดด้วยมหาภูตรูป ชื่อว่าติดด้วยธาตุ ชื่อว่าติดด้วยอาหาร ชื่อว่าติดด้วยวิญญาณ ฯ บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ เหตุแห่งความยึดถือของธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ ความยึดถือในธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ ความยึดถือในธรรมชาติเป็นปัจจัย ธรรมชาตินั้น มีความยึดถือ ฯ ความยึดถือในธรรมชาติ ที่ประกอบ ธรรมชาตินั้น มีความยึดถือ ฯ ความยึดถือในธรรมชาติที่เกิดขึ้น ด้วยอำนาจธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ ความยึดถือในธรรมชาติที่ประกอบด้วยกัน ด้วยอำนาจธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ ธรรมชาติที่เกิดขึ้น ด้วยอำนาจกันและกันด้วยอำนาจธรรมชาตินี้ มีความยึดถือ ฯ

ยาปิ ปเรสญฺจ สาปิ ฆาตนา ฯ อญฺญมญฺญ
ฆาตนา ฯเป ฯ อญฺญมญฺญ อนวฏฺฐิตา ฯเป ฯ
อญฺญมญฺญ ปริภวนฺติ ฯเป ฯ อญฺญมญฺญสฺส หิ ฉฏฺ
ฐายิตา ฯ ฉ ตาปิ ปเรสุ อญฺญมญฺญเมว ฯ เยปิ
ฉฏฺฐกา สา ฉ วิชฺชติ ฯ ฉ จ ภิกฺขเว ตาปิ
หายติ ฯ กณฺฏฺฐา[1] จ ฯเป สพฺพสา ฯ
ปุริเมหิ ปกาวิตา ฯเป ฯ เยปิ ปกาวิตา เต ปุเร
มตา ฯ ปุริมาปิ จ ปจฺฉิมาปิ จ อญฺญมญฺญ ฉ ภกฺขาติ
อฏฺฐสีสกา ฯ ฆา สาสปริฏฺฐาย อปฺปกา ชีวิตา ฯ

อปิจ จาตุมฺหาภิกานี ฉกฺขณี ชีวิตา ขุทฺ-
ทกาย มนุสฺสานี อปฺปกา ชีวิตา ปริตฺตกา ชีวิตา ปโกกา
ชีวิตา ฯณิกา ชีวิตา ลหุกา ชีวิตา มุตฺตา ชีวิตา อ-
ฉนฺทนิยา ชีวิตา ฉ จิรฏฺฐิติกา ชีวิตา ฯ ตาวตฺตึสานี
ฉกฺขณี ฯ ยามานี ฉกฺขณี ฯ ตุสิตานี ฉกฺขณี ฯ
นิมฺมานรตีนี ฉกฺขณี ฯ ปรนิมฺมิตวสวตฺตีนี ฉกฺขณี ฯ
พฺรหฺมกายิกานี ฉกฺขณี ชีวิตา ขุทฺทกาย มนุสฺสานี
อปฺปกา ชีวิตา ปริตฺตกา ชีวิตา ปโกกา ชีวิตา ฯณิกา

---

๑ ม. คนฺถา ฯ

ធម្មជាតិណាជាគ្រឿងប្រកប ធម្មជាតិនោះ ក៏មានកម្លាំងឋិយ ។ ធម៌ទាំងនេះ មានកម្លាំងឋិយជាន់ចូដល់គ្នានឹងគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ មិនខុនវេគ្គានឹងគ្នា ។ ធម៌ទាំងនេះ ញ៉ាំងគ្នានឹងគ្នាឲ្យភ្ជាប់ចុះ ។ ព្រោះមិនបានជាទំពឹងដល់គ្នានឹងគ្នា ។ មួយទៀត ធម៌ទាំងនេះ មិនតំកល់ខុកន្លូគ្នានឹងគ្នា ។ សូម្បីធម៌ណា ជាអ្នកបង្កើត ធម៌នោះ ក៏មិនមាន ។ ធម៌ណាមួយ មិនមែនវិនាស ដោយធម៌ណាមួយទេ ។ ព្រោះថា ធម៌ទាំងនេះ បែកធ្លាយទៅដោយប្រការទាំងពួង ។ ធម៌ទាំងនេះ កើតហើយ ព្រោះហេតុនឹងបច្ច័យអំពីមុន ។ ហេតុនឹងបច្ច័យទាំងឡាយណា ដែលឲ្យកើតមុន ហេតុនឹងបច្ច័យទាំងនោះ ក៏ស្ងាប់មុនទៅហើយ ។ ធម៌ទាំងឡាយខាងដើមនឹងខាងចុង មិនបានឃើញគ្នានឹងគ្នា ក្នុងកាលណាមួយឡើយ ។ ជីវិតតិច ព្រោះតិចរបស់ខ្លួនតិច យ៉ាងនេះ ។

មួយទៀត ពួកមនុស្ស មានជីវិតតិច ជីវិតសួចស្តើង ជីវិតខ្លី ជីវិតមានក្នុងមួយខណៈ ជីវិតរហ័ស ជីវិតធាប់ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនបឋមទៅយូរ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងជីវិត របស់ពួកទេវតាជាន់ចាតុម្មហារាជិកា ។ របស់ពួកទេវតាជាន់តាវត្តិង្ស ។ របស់ទេវតាជាន់យាមៈ ។ របស់ទេវតាជាន់តុសិត ។ របស់ទេវតាជាន់និម្មានរតី ។ របស់ទេវតា ជាន់បរនិម្មិតវសវត្តី ។ ពួកមនុស្ស មានជីវិតតិច ជីវិតសួចស្តើង ជីវិតថោកថយ ជីវិតមានក្នុងមួយខណៈ

ជីវិតំ លេហុកាំ ជីវិតំ ឥត្តរំ ជីវិតំ អនេឆជយំ ជីវិតំ
ន ចិរដ្ឋិតិកាំ ជីវិតំ ។ ភូតំ ខោតំ កតវតា អប្បមិទំ
កិក្ខវេ មនុស្សានំ អាយុ តមនីយោ សម្បរាយោ
មច្ចាយ ជោដ្ឋំ ភត្តំ កុសលំ ចរិតព្ពំ ព្រហ្មចរិយំ
ឧត្តំ ជាតស្ស អមរណំ យោ កិក្ខវេ ចិរំ ជីវិតំ សោ
វស្សសតំ អប្បំ វា កិរេយ្យា

អប្បមាយុ មនុស្សានំ ហិរេឞ្ញេយ្យ ំ សុភោវិសោ
ចរេយ្យាដិត្តសីសោវ ឧត្តំ មច្ចុស្ស ជាតមោ
អច្ចយន្តិ អហោរត្តា ជីវិតំ ឧបរុជ្ឈតិ
អាយុ ខីយតិ មច្ចានំ កុន្នទីនំវ ឧទកន្តិ ។

អប្បំ វត ជីវិតំ ឥទំ ។

(១៨៣) ឯវំ វស្សសតាបិ មិយ្យតីតិ កលលកាលេបិ ចវតិ មរតិ អណ្ឌជាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ អណ្ឌកោសេបិ ចវតិ មរតិ អណ្ឌជាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ ជេសិកាលេបិ ចវតិ មរតិ អណ្ឌជាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។

ជីវិតរហ័ស ជីវិតធាប់ ជីវិតមិនមាំមួន ជីវិតមិនបឋមទៅយូរ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងជីវិតរបស់ទេវតាព្រហ្មកាយិកៈ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាយុរបស់ពួកមនុស្សនេះតិច បរលោកពួកសត្វត្រូវទៅដោយពិត បុគ្គលគប្បីប៉ះពាល់ដោយបញ្ញា គប្បីធ្វើកុសល គប្បីប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយៈ (ព្រោះថា) សត្វដែលកើតហើយ មិនមែនជាមិនស្លាប់ទេ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលណារស់ទៅអស់កាលយូរ បុគ្គលនោះ គប្បីរស់នៅ ១០០ ឆ្នាំ តិចពីមួយរយឆ្នាំ ឬច្រើនជាង ១០០ ឆ្នាំ ។

> អាយុរបស់ពួកមនុស្ស តិច បុរសល្អគប្បីធ្វើយ៉ាងណាយ នឹងអាយុនោះ គប្បីប្រព្រឹត្តដូចជាបុគ្គល ដែលភ្លើងឆេះក្បាលដំណើរមិនមកនៃមច្ចុ មិនមានទេ ថ្ងៃនឹងយប់តែងកន្ត្រងទៅ ជីវិតក៏ស្រកស្រុតទៅដែរ អាយុរបស់ពួកសត្វ រមែងអស់ទៅដូចជាទឹកនៃស្ទឹងតូចទាំងឡាយ ។

ហេតុនេះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជីវិតនេះ តិចណាស់ ។

(១៨៣) ពាក្យថា សត្វរមែងស្លាប់ខាងអាយុអំពីមួយរយឆ្នាំ អធិប្បាយថា សត្វរមែងច្យុត ស្លាប់ ឃាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាលជាកលលៈ ក៏មាន ។ សត្វរមែងច្យុត ស្លាប់ ឃាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាលជាអម្ពុទៈ ក៏មាន ។ សត្វរមែងច្យុត ស្លាប់ ឃាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាល ជាបេសិ ក៏មាន ។

ឃនកោលេបិ ចវតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។
បញ្ចសាខកោលេបិ ចវតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុ-
ជ្ជតិ ។ ជាតិមត្តោបិ ចវតិ មរតិ អន្តរាយតិ
វិប្បលុជ្ជតិ ។ បស្សតិយរេបិ ចវតិ មរតិ អន្តរាយតិ
វិប្បលុជ្ជតិ ។ អង្គុមាសិកោបិ ចវតិ មរតិ អន្តរា-
យតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ មាសិកោបិ ចវតិ មរតិ អន្ត-
រាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ ទ្វិមាសិកោបិ តិមាសិកោបិ
ចតុម្មាសិកោបិ បញ្ចមាសិកោបិ ចវតិ មរតិ អន្ត-
រាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ ឆមាសិកោបិ សត្តមាសិកោបិ
អដ្ឋមាសិកោបិ នវមាសិកោបិ ទសមាសិកោបិ
សំវច្ឆរិកោបិ ចវតិ មរតិ អន្តរាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។
ទ្វិវស្សិកោបិ តិវស្សិកោបិ ចតុវស្សិកោបិ បញ្ច-
វស្សិកោបិ ឆវស្សិកោបិ សត្តវស្សិកោបិ អដ្ឋវស្សិ-
កោបិ នវវស្សិកោបិ ទសវស្សិកោបិ វីសតិវស្សិ-
កោបិ តឹសវស្សិកោបិ ចត្តាឡីសវស្សិកោបិ បញ្ញា-
សវស្សិកោបិ សដ្ឋិវស្សិកោបិ សត្តតិវស្សិកោបិ
អសីតិវស្សិកោបិ នវុតិវស្សិកោបិ ចវតិ មរតិ អន្ត-
រាយតិ វិប្បលុជ្ជតីតិ ឯវំ វស្សសតាបិ មិយ្យតិ ។

សត្វមែងប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាល ដាយនៈ ក៏មាន ។ សត្វមែងប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាស ក្នុងកាល ដាបញ្ចសាខា ក៏មាន ។ សត្វគ្រាន់តែមានកំណើត ប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ។ សត្វមែងប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាស ក្នុងផ្ទះជាទីប្រសូតិ ក៏មាន ។ សត្វកើតបានកន្លះខែប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ។ សត្វកើតបាន ១ ខែ ប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ។ សត្វកើតបាន ២ ខែខ្ទះ បាន ៣ ខែខ្ទះ បាន ៤ ខែខ្ទះ បាន ៥ ខែខ្ទះ ប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ។ សត្វកើតបាន ៦ ខែខ្ទះ ៧ ខែខ្ទះ ៨ ខែខ្ទះ ៩ ខែខ្ទះ ១០ ខែខ្ទះ ១ ឆ្នាំខ្ទះ ប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ។ សត្វកើតបាន ២ ឆ្នាំខ្ទះ ៣ ឆ្នាំខ្ទះ ៤ ឆ្នាំខ្ទះ ៥ ឆ្នាំខ្ទះ ៦ ឆ្នាំខ្ទះ ៧ ឆ្នាំខ្ទះ ៨ ឆ្នាំខ្ទះ ៩ ឆ្នាំខ្ទះ ១០ ឆ្នាំខ្ទះ ២០ ឆ្នាំខ្ទះ ៣០ ឆ្នាំខ្ទះ ៤០ ឆ្នាំខ្ទះ ៥០ ឆ្នាំខ្ទះ ៦០ ឆ្នាំខ្ទះ ៧០ ឆ្នាំខ្ទះ ៨០ ឆ្នាំខ្ទះ ៩០ ឆ្នាំខ្ទះ ប្រុស ស្វាប់ ចាត់បង់ វិនាសទៅវិញ ក៏មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមែងស្វាប់ខាងអាយុ អំពីមួយរយឆ្នាំ ។

(๑๘๔) យោ ខេបិ អតិច្ច ជីវតីតំ យោ វស្ស-
សតំ អតិក្កមិត្វា ជីវតិ សោ ឯកំ វ វស្សំ ជីវតិ
ទ្វេ វ វស្សានិ ជីវតិ តីណិ វ វស្សានិ ជីវតិ
ចត្តារិ វ វស្សានិ ជីវតិ បញ្ច វ វស្សានិ ជីវតិ
ឆ វ វស្សានិ ជីវតិ សត្ត វ វស្សានិ ជីវតិ
អដ្ឋ វ វស្សានិ ជីវតិ នវ វ វស្សានិ ជីវតិ
ទស វ វស្សានិ ជីវតិ ចត្តាឡីសំ វ វស្សានិ
ជីវតីតិ យោ ខេបិ អតិច្ច ជីវតិ ។

(๑๘๕) អថខោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតីតិ យថា
ដិណ្ណោ ភោតិ ភុញ្ជា មហល្លកោ អទ្ធគតោ វយោ-
អនុប្បត្តោ ខណ្ឌទន្តោ បលិតកេសោ វិលូនំ ខលិត-
សិរោ វលីនំ តិលកាហតគត្តោ វង្កោ កត្តោ ទណ្ឌប-
ភយោ សោ ជរាយបិ ចវតិ មរតិ អន្តរធាយតិ
វិបរិណ្ឌតិ ។

ឧត្តិ មរណាម្ហា មោក្ខោ
ជលានមិវ បក្កានំ ឆាតោ បតនតោ ភយំ
ឯវំ ជាតានមច្ចានំ និច្ចំ មរណតោ ភយំ

(๑๘๔) ពាក្យថា បើបុគ្គលណា រស់នៅកន្លងហួសទៅ គឺ បុគ្គលណា រស់នៅកន្លងមួយរយឆ្នាំ បុគ្គលនោះ រស់នៅអស់ ១ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ២ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ៣ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ៤ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ៥ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ១០ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ២០ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ៣០ ឆ្នាំក្តី រស់នៅអស់ ៤០ ឆ្នាំក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើបុគ្គលណា រស់នៅកន្លងហួសទៅ ។

(๑๘๕) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ គង់ស្លាប់ ព្រោះដកពុំខាន អធិប្បាយថា កាលណា បុគ្គលចាស់ ចំរើនដោយវ័យ មានអាយុប្រើនកន្លងកាល ជ្រុលចូលក្នុងបច្ឆិមវ័យ មានធ្មេញបាក់ សក់ស្កូវ ក្បាលឆកក្បាលថ្លែក សែ្បកជ្រួញជ្រីវ មានខ្លួនវន្ទុះដោយប្រជ្រុយ ខ្លួនកោងកូត់ កាន់ឈើច្រត់ បុគ្គលនោះ គង់ប្តូត ស្លាប់ ឃាត់បង់ វិនាស ព្រោះជរា ។

ការរួចចាកមរណៈ មិនមានទេ សត្វទាំងពួយ ដែលកើតហើយ តែងមានភ័យអំពីមរណៈជានិច្ច ដូចជាផ្លែឈើទុំទាំងពួយ តែងមានភ័យអំពីការជ្រុះចុះ ក្នុងវេលាព្រឹក

យថាបិ កុម្ភការស្ស ភតា មត្តិកភាជនា
សព្ពេ ភេទមវយ្ហន្តា[1] ឯវំ មច្ចាន ជីវិតំ
ឧមារ ច មហាឡា ច យេ ពាលា យេ ច បណ្ឌិតា
សព្ពេ មច្ចុវសំ យន្តិ សព្ពេ មច្ចុបរាយនា
តេសំ មច្ចុបរេតានំ តត្ថ តំ បរលោកតោ
ន បិតា តាយតេ បុត្តំ ញាតី វា បន ញាតកេ
បេក្ខតញ្ញេវ ញាតីនំ បស្ស លាលប្បតំ បុថូ
ឯកមេកោវ មច្ចានំ គោវជ្ឈោ វិយ និយ្យតិ
ឯវំ អព្ភាហតោ លោកោ មច្ចុនា ច ជរាយ ចាតិ ។

អថខោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតិ ។ តេនាហ ភគវា

អប្បំ វត ជីវិតំ ឥទំ
ឱរំ វស្សសតាបិ មិយ្យតិ
យោ ចេបិ អតិច្ចំ ជីវតិ
អថខោ សោ ជរសាបិ មិយ្យតីតិ ។

---

១ ម. ភេទនបរិយន្តា ។

ភាវនាដ៏ ដែលកុប្បកាវត្តៀហើយ ទាំងអស់ មានការបែក
ធ្លាយជាទីបំផុត យ៉ាងណា ជីវិត របស់សត្វទាំងឡាយ
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ពួកជនណា ទាំងក្មេង ទាំងចាស់ ទាំង
ពាល ទាំងបណ្ឌិត ពួកជនទាំងអស់នោះ រមែងលុះអំ-
ណាចនៃមច្ចុ ពួកជនទាំងអស់ មានមច្ចុប្រព្រឹត្តទៅជាមុខ
កាលពួកជនទាំងនោះ ដែលមច្ចុគ្របសង្កត់ ទៅកាន់បរ-
លោក បិតាពឹងបុត្តមិនបាន ឬថាពួកញាតិពឹងពួកញាតិក៏
មិនបាន អ្នកចូរមើលចុះ កាលពួកញាតិកំពុងសំឡឹងមើល
កំពុងយំវៀរភាប់ច្រើន សត្វលោក ដែលត្រូវមច្ចុនឹងជក
បំផ្លាញហើយ ដូចជាបណ្តាសត្វទាំងឡាយ គោមួយ ។
ដែលគេត្រូវនាំទៅសម្លាប់ ។

ហេតុនោះ (ព្រះធម៌ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះគង់ស្លាប់ ព្រោះជរាពុំខាន ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជីវិតនេះ តិចណាស់ រមែងស្លាប់ខាងអាយុ អំពីមួយរយឆ្នាំ
ប៉ែបុគ្គលណា រស់នៅកន្លងហួស (ពីមួយរយឆ្នាំ) ទៅ
បុគ្គលនោះ គង់ស្លាប់ ព្រោះជរាពុំខាន ។

(๑๘๖) សោចន្តិ ជនា មមាយិតេ

ន ហិ សន្តិ និច្ចា បរិគ្គហា

វិនាភាវសន្តមេវិទំ

ឥតិ ទិស្វា នាគារមាវសេ ។

(๑๘๗) សោចន្តិ ជនា មមាយិតេតិ ជនាតិ ខត្តិយោ ច ព្រាហ្មណោ ច វេស្សោ ច សុទ្ទោ ច គហដ្ឋោ ច បព្ពជិតោ ច ទេវោ ច មនុស្សោ ច ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ មមាយិតវត្ថុអភេទេសញ្ញិនោបិ សោចន្តិ អច្ឆិជ្ជភេទេបិ សោចន្តិ អច្ឆេជ្ជេបិ សោចន្តិ មមាយិតវត្ថុវិបរិណាមសញ្ញិនោបិ សោចន្តិ វិបរិណាមភេទេបិ សោចន្តិ វិបរិណាតេបិ សោចន្តិ កិលមន្តិ បរិទេវន្តិ ទុរត្តាឡឺ កន្ទន្តិ សម្មោហំ អាបជ្ជន្តីតិ សោចន្តិ ជនា មមាយិតេ ។

(๑๘๖) ពួកជន រមែងសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែលហួងហែង ការហួងហែងនាំឲ្យ ពុំមែនជាការទៀងទាត់ទេ វត្ថុនេះ មានសភាពប្រែប្រួលជាប្រាកដ បុគ្គលកាលឃើញដូច្នេះ ហើយ មិនគួរនៅក្នុងគ្រប់គ្រងផ្ទះទៀតឡើយ ។

(๑๘๗) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជន រមែងសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែលហួងហែង ត្រង់ពាក្យថា ពួកជន បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្ស ។ ពាក្យថា ការហួងហែង បានដល់ការហួងហែង ๒ គឺការហួងហែងគឺតណ្ហា ๑ ការហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ๑ ។ បេ ។ នេះការហួងហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពួកជនជាអ្នកមានសេចក្តីរង្គើស ដោយការដណ្តើមយកវត្ថុដែលហួងហែង រមែងសោកស្តាយ ក៏មាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែលគេកំពុងដណ្តើមយក ក៏មាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែលគេដណ្តើមយកហើយ ក៏មាន ពួកជន មានសេចក្តីរង្គើសដោយការប្រែប្រួលចាកវត្ថុដែលហួងហែង រមែងសោកស្តាយ ក៏មាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ក៏មាន សោកស្តាយចំពោះវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ក៏មាន រមែងលំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រូង ដល់នូវការវង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជន រមែងសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុដែលហួងហែង ។

[๑๘๘] ឧ ឥតិ សង្ខំ ឯត្ថោ បរិគ្គហោតិ បរិគ្គហោតិ
ទ្វេ បរិគ្គហោ តណ្ហាបរិគ្គហោ ច ទិដ្ឋិបរិគ្គហោ ច
។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិគ្គហោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិប-
រិគ្គហោ ។ តណ្ហាបរិគ្គហោ អនិច្ចោ សង្ខតោ បដិច្ចស-
មុប្បន្នោ ខយធម្មោ វយធម្មោ វិរាគធម្មោ និរោធ-
ធម្មោ វិបរិណាមធម្មោ ។ ទិដ្ឋិបរិគ្គហោ អនិច្ចោ សង្ខ-
តោ បដិច្ចសមុប្បន្នោ ខយធម្មោ វយធម្មោ វិរាគធម្មោ
និរោធធម្មោ វិបរិណាមធម្មោ ។ វុត្តំ ហេតំ ភគវតា
បស្ស ភោ តុម្ហេ ភិក្ខវេ តំ បរិគ្គហំ យ្វាយំ បរិគ្គ-
ហោ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិណាមធម្មោ
សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតីតិ ។ នោ ហេតំ ភន្តេ ។
សាធុ ភិក្ខវេ អមាមកា ខោ ឋំ ភិក្ខវេ បរិគ្គហំ ឧ
សមនុបស្សថ យ្វាយំ បរិគ្គហោ និច្ចោ ធុវោ សស្ស-
តោ អវិបរិណាមធម្មោ សស្សតិសមំ តថេវ ឋស្សតីតិ ។

(๑๘๘) អធិប្បាយពាក្យថា ការហួងហែងពាំងឡាយ ពុំមែនដាក់ទៀងទាត់ទេ ត្រង់ពាក្យថា ការហួងហែង ចាន់ដល់ការហួងហែង ๒ គឺការហួងហែងតិណ្ហា ๑ ការហួងហែងទិដ្ឋិ ๑ ។ បេ ។ នេះការហួងហែងតិណ្ហា ។ បេ ។ នេះការហួងហែងទិដ្ឋិ ។ ការហួងហែងតិណ្ហាជាសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យតាក់តែង កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យ (បច្ច័យ) មានការអស់ទៅជាធម្មតា វិនាសទៅជាធម្មតា ប្រាសទៅជាធម្មតា រលត់ទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។ ការហួងហែងទិដ្ឋិ ជាសភាពមិនទៀង ដែលបច្ច័យតាក់តែង កើតឡើង ព្រោះអាស្រ័យ (បច្ច័យ) មានការអស់ទៅជាធម្មតា វិនាសទៅជាធម្មតា ប្រាសទៅជាធម្មតា រលត់ទៅជាធម្មតា ប្រែប្រួលទៅជាធម្មតា ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុពាំងឡាយ អ្នកពាំងឡាយ ចាប់យើញការហួងហែង ដែលជាសភាពទៀង មាំមួន ឋិតថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ឋិតនៅ ស្មើដោយសស្សតិវត្ត ដូច្នោះដែរឬ ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ដំណើរនុ៎ះយើងខ្ញុំមិនចាប់យើញទេ ។ ព្រះអង្គត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុពាំងឡាយ ប្រពៃហើយ ម្នាលភិក្ខុពាំងឡាយ តថាគត ក៏ពិចារណាមិនយើញនូវការហួងហែងនុ៎ះ ដែលជាសភាពទៀង មាំមួន ឋិតថេរ មិនប្រែប្រួលជាធម្មតា ឋិតនៅស្មើដោយសស្សតិវត្ត ដូច្នោះដែរ ។

បរិក្ខារោ ដំឡូ ឆុកា សស្សតា អវិបរិណាមធម្មា ឆន្នំ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ ឧបលព្ភន្តីតិ ន ហិ សន្តំ ដំឡូ បរិក្ខារោ ។

(๑๘๙) រោគាសន្តមេវិទន្តិ ឯតាគារេ រោគាគារេ អញ្ញាគារេ សន្តេ សំវិជ្ជមានេ[๑] ឧបលព្ភិយមានេ ។ រុក្ខំ ហោតំ ភគវតា អលំ អានន្ទ មា សោចិ មា បរិទេវិ ឧទុ ឋិតំ អានន្ទ មយា បដិកច្ចេវ[๒] អក្ខាតំ សព្ពេហេវ បិយេហិ មនាបេហិ ឯតាគារេ រោគាគារេ អញ្ញាគារេ តំ ភុត្តេត្ថ អានន្ទ លព្ភា យន្តំ ឯតំ ភូតំ សង្ខតំ បលោកធម្មំ តំ វត មា បលុជ្ជីតិ ឯតំ ឋានំ វិជ្ជតីតិ ។ បុរិមានំ បុរិមានំ ខន្ធានំ ឯតាគារេ អាយតនានំ បរិបរិណាមញ្ញថាភាវា បច្ចិមា បច្ចិមា ខន្ធា ច ឯតាគារេ ច អាយតនានំ ច បវត្តន្តីតិ រោគាសន្តមេវិទំ ។

---

๑ ម. សំវិជ្ជមានេ អត្ថិ ។ ๒ បដិគច្ចេវាតិបិ ឯកច្ចេ ។

ការហួងហែងទាំងឡាយ ជាសភាពទៀង មាំមួន ឋិតថេរ មិនប្រែប្រួល ជាធម្មតា ឥតមាន មិនដែលមាន មិនមានប្រាកដ មិនកើតមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការហួងហែងទាំងឡាយ ពុំមែនជាការទៀងទាត់ទេ ។

(១៨៩) ពាក្យថា វត្ថុនេះមានសភាពព្រាត់ប្រាសដោយពិត គឺ ភាវៈផ្សេង ។ ភាវៈព្រាត់ប្រាស ភាវៈទៅជាយ៉ាងដទៃ កាលមាន កាលកានព្រម កាលកើតមាន ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានបុណ្យ ត្រាស់ហើយថា ម្នាលអានន្ទ មិនគួរទេ អ្នកកុំសោក កុំខ្សឹកខ្សួលឡើយ ម្នាលអានន្ទ ក្រែងតថាគតបានពោលហើយ ក្នុងកាលមុន នូវពាក្យនេះថា ភាវៈផ្សេង ។ ភាវៈព្រាត់ប្រាស ភាវៈជាយ៉ាងដទៃ ចាកសត្វនិងសង្ខារទាំងពួង ជាទីស្រឡាញ់ពេញចិត្តដូច្នេះឬ ម្នាលអានន្ទ បុគ្គលគប្បីបាននូវហេតុនោះ ក្នុងសត្វនិងសង្ខារទាំងនោះ អំពីណាថា វត្ថុណាកើតហើយ ប្រាកដហើយ តាក់តែងហើយ មានកិរិយាវិនាសជាធម្មតា ចុះវត្ថុនោះ កុំវិនាសឡើយ ដំណើរនោះមិនសមហេតុទេ ។ ព្រោះសេចក្តីប្រែប្រួលជាយ៉ាងដទៃ របស់ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ ដែលមានក្នុងកាលមុន ។ ខន្ធ ធាតុ អាយតនៈ ដែលមានក្នុងកាលខាងក្រោយ ។ កំរែមធ្វើប្រព្រឹត្តទៅ (ដូចគ្នា) ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វត្ថុនេះមានសភាពព្រាត់ប្រាសដោយពិត ។

(๑๙๐) ส๎วาหิ นิสฺสา ชาคารมาวสเตติ ส๎วาหีติ ปทสนฺธิ ปทสํสคฺโค ปทปารปูริ[๑] อกฺขรสมวายโย ฯเปฯ สิลิฏฺฐตา ปทธาตุปทฺธกเมตํ ส๎วาหีติ ฯ ส๎วาหิ นิสฺสา ปสฺสิตฺวา สุตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา วิภูตํ กตฺวา มมตฺตเสฺสตํ ส๎วาหิ นิสฺสา ฯ ชาคารมาวสเตติ สพฺเพ ยกฺขา สมลิเภาคํ นิกฺขิตฺตา ปุตฺตา ธารมลิเภาคํ นิกฺขิตฺตา ญาติมลิเภาคํ นิกฺขิตฺตา มิตฺตามจฺจมลิเภาคํ นิกฺขิตฺตา สนฺถิมลิเภาคํ นิกฺขิตฺตา เกสมสฺสุ ฉิทฺทาเปตฺวา กาสาวานิ วตฺถานิ อจฺฉาเปตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺวา อากิญฺจญฺญาตฺวา อุปคนฺตฺวา ฯเปฯ จเยยฺย วิมาเยยฺย ส๎วิเยยฺย วเทยฺย กาเลยฺย เยเปยฺย ยาเปยฺยาติ ส๎วาหิ นิสฺสา ชาคารมาวสเ ฯ

เตนาหา ภควา

เสาจเตฺต ปิ ชนา มมายิเต
น มหิ สเตฺต นิกฺขา ปริกฺขยา

---

๑ ม. ปร ปาริปูรี ฯ

(๑๙๐) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះទៀយ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យជាប់ចាក់ទងដោយបទ ជាពាក្យញុំាងបទឲ្យពេញ ជាពាក្យប្រដុំដោយអក្ខរៈ ជាបទសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ ជាលំដាប់នៃបទ ។ បុគ្គលឃើញ យល់ ថ្លឹង តិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ក្នុងវត្ថុដែលហួងហែង ដូច្នេះហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ ។ ពាក្យថា មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះ គឺគប្បីកាត់បលិពោធ ក្នុងឃរាវាសគ្រប់យ៉ាង កាត់បលិពោធ ក្នុងបុត្តភរិយា កាត់បលិពោធក្នុងពួកញាតិ កាត់បលិពោធក្នុងមិត្តនិងអាមាត្យ កាត់បលិពោធក្នុងការសន្សំ ហើយកោរសក់នឹងពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ(ចេញ) ចាកផ្ទះ ហើយបួសដោយតេទជាបុគ្គលមិនមានផ្ទះ ដល់នូវភាពមិនមានកង្វល់ ត្រាច់ទៅ នៃបនៅ សម្រេចសម្រាន្ត ប្រព្រឹត្ត រក្សា សម្រួល រស់នៅតែម្នាក់ឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលឃើញដូច្នេះហើយ មិនគួរនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះទៀយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកជន រមែងសោកស្តាយ បំពោះវត្ថុដែលហួងហែង
ការហួងហែងទាំងឡាយ ពុំមែនជាការទៀងទាត់ទេ

វិនាភាវសន្តមេវិនំ

ឥតិ ឥស្សា ជាតារមារសេតិ ។

(๑๙๑) មរណេនបិ តំ បហីយតិ

យំ បុរិសោ មមយិទន្តិ មញ្ញតិ

ឯតម្បិ វិទិត្វា បណ្ឌិតោ

ន មមត្តាយ ន មេថ មាមកោ ។

(๑๙๒) មរណេនបិ តំ បហីយតីតិ មរណន្តិ យា តេសំ តេសំ សត្តានំ តម្ហា តម្ហា សត្តនិកាយា ចុតិ ចវនតា[๑] ភេទោ អន្តរធានំ មច្ចុ មរណំ កាលកិរិយោ ខន្ធានំ ភេទោ កឡេវរស្ស និក្ខេបោ ជីវិតិន្ទ្រិយស្សុបច្ឆេទោ ។ តត្ថ រូបតំ វេទនាតតំ សញ្ញាតតំ សង្ខារតតំ វិញ្ញាណតតំ ។ បហីយតីតិ បហីយតិ ឧបហីយតិ វិឧបហីយតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុជ្ជតិ ។ អាសិតម្បិ ហេតំ

បុត្តេ មច្ចុ វិឧបាន្តិ ភោគា

មច្ចោ វេ បុត្តតរំ ឧបាតិ

អសស្សតា ភោតិនោ កាមកាមិ

---

๑ ម. បរិភេទោ ខន្ធានំ ។

វត្ថុនេះ មានសភាពព្រោត់ប្រាសដោយពិត បុគ្គលយើញ
ដូច្នេះហើយ មិនគួរទៅគ្រប់គ្រងផ្ទះឡើយ ។

(១៩១) បុរសសំគាល់នូវខន្ធបញ្ចកៈណាថា នេះរបស់អញ ខន្ធ-
បញ្ចកៈនោះ រមែងសាបសូន្យ ដោយមរណៈ បណ្ឌិត
ជាអ្នកពប់ពែន ដឹងច្បាស់ដំណើរនុ៎ះហើយ មិនគប្បីបង្អោន
ទៅក្នុងសេចក្តីហួងហែងឡើយ ។

(១៩២) អធិប្បាយពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈនោះ រមែងសាបសូន្យ ដោយ
មរណៈ គ្រង់ពាក្យថា មរណៈ បានដល់ ការច្យុត ការឃ្លាត ការ
បែកធ្លាយ ការបាត់បង់ មច្ចុ មរណៈ កាលកិរិយា ការបែកធ្លាយខន្ធ
ការដាក់ចោលសាកសព ការផ្តាច់បង់ជីវិតិន្ទ្រិយ ពាកសត្តនិកាយ
នោះ។ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ។ ។ ពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈនោះ
គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា សាបសូន្យ
គឺ សាបសូន្យ លះបង់ ចោះបង់ បាត់ទៅ វិនាសទៅ ។

សមដូចភាសិតនេះថា

កោគៈទាំងឡាយ រមែងលះបង់នូវសត្វក្នុងកាលមុន ក៏មាន
សត្វលះបង់កោគៈទាំងនោះ មុនជាងទៅទៀត ក៏មាន
នែអ្នកប្រាថ្នាកាម ពួកជនអ្នកមានកោគៈ មិនទៀងទេ

តស្មា ន សោចាមហំ សោកកាលេ

ទុនេតំ អាបូរតំ វេតំ ចង្គោ

អត្តំ តមេត្ថាន បលេតំ សុវិយោ

វិនិតា មយោ សត្តុកា លោកធម្មា

តស្មា ន សោចាមហំ សោកកាលេតំ ។

មរណោនមិ តំ មហីយតំ ។

(๑๙๓) យំ បុរិសោ មមយិនន្តិ មញ្ញតីតំ យន្តិ

រូបតតំ វេទនាតតំ សញ្ញាតតំ សង្ខារតតំ វិញ្ញាណ-

តតំ ។ បុរិសោតំ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ លោក-

ភេហាភេ ធាមំ ធាមកម្មំ ធាមធេយ្យំ និរុត្តិ ព្យញ្ជនំ

អភិលាបោ ។ មមយិនន្តិ មញ្ញតីតំ តណ្ហាមញ្ញនាយ

មញ្ញតំ និដ្ឋិមញ្ញនាយ មញ្ញតំ មានមញ្ញនាយ មញ្ញតំ

កិលេសមញ្ញនាយ មញ្ញតំ ទុច្ចរិតមញ្ញនាយ មញ្ញតំ

បយោគមញ្ញនាយ មញ្ញតំ វិបាកមញ្ញនាយ មញ្ញតីតំ

យំ បុរិសោ មមយិនន្តិ មញ្ញតំ ។

ព្រោះហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកស្តាយ ក្នុងកាលដែលគួរសោកស្តាយ ព្រះបន្ទូលនេះឯង លិបិ ព្រះអាទិត្យរះឡើងហើយអស្តង្គតទៅ នៃអ្នកជាសត្រូវ លោកធម៌ទាំងពួង ខ្ញុំដឹងច្បាស់ហើយ ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំទើបមិនសោកស្តាយ ក្នុងកាលដែលគួរសោកស្តាយ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខន្ធបញ្ចកៈរមែងសាបសូន្យដោយមរណៈ ។

(๑๙๗) អធិប្បាយពាក្យថា បុរសសំគាល់នូវខន្ធបញ្ចកៈណាថា នេះរបស់អញ ត្រង់ពាក្យថា ខន្ធបញ្ចកៈណា គឺ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា បុរស គឺ ការពោលឈ្មោះ បញ្ញត្តិ លោកវោហារ នាម អំពើរបស់នាម ពាក្យប្រទ្រង់ទុកនូវនាម ភាសា ព្យញ្ជនៈ ការហៅរក ។ ពាក្យថា សំគាល់ថា នេះរបស់អញ គឺសំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយតណ្ហា សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយទិដ្ឋិ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយមានះ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយកិលេស សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយទុច្ចរិត សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយបរិយោគៈ សំគាល់ក្នុងការសំគាល់ដោយវិបាក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុរសសំគាល់ខន្ធបញ្ចកៈណាថា នេះរបស់អញ ។

(๑๙๔) ฯតមវ្ច វិនិត្វា[๑] បណ្ឌិតោតិ ฯតំ អាធិ-
ឆវំ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា
វិភូតំ កត្វា មមត្តេស្វតិ ฯតមវ្ច វិនិត្វា ។ បណ្ឌិ-
តោតិ[๒] ពុទ្ធិមា ញាណី វិភាវី មេធាវីតិ ฯតមវ្ច វិ-
និត្វា[๓] បណ្ឌិតោ ។

(๑๙๕) ន មមត្តាយ នមេថ មាមកោតិ
មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិម-
មត្តញ្ច ។ បេ ។ ឥទំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ ឥទំ
ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ មាមកោតិ ពុទ្ធមាមកោ ធម្មមាមកោ
សង្ឃមាមកោ សោ ភគវន្តំ មមាយតិ ភគវា តំ
បុគ្គលំ បរិក្ខណ្ហាតិ ។ រុឡ្ហំ ហោតំ ភគវតា យេ តេ
កិក្ខវេ កិក្ខូ កុហា ថទ្ធា[๔] លបា សង្កិ ខុដ្ឋឆ្ឆា
អសមាហិតា ន មេ តេ កិក្ខវេ កិក្ខូ មាមកា

---

๑ ម. ឯតំ វិទិត្វាន ។ ๒ ម. បណ្ឌិកោ ធីរោ បណ្ឌិកោ បញ្ញវា ។ ๓ ម. ឯតំ វិទិត្វាន ។
๔ ម. ពទ្ធា ។

(១៩៤) ពាក្យថា បណ្ឌិតដឹងច្បាស់ដំណើរនុ៎ះ គឺ ដឹង ស្គាល់ ថ្នឹង ត្រិះរិះ ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ជាក់នូវហេតុនុ៎ះ ក្នុងវត្ថុ ដែលហួសហែងពាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងច្បាស់ដំណើរនុ៎ះ ។ ពាក្យថា បណ្ឌិត គឺអ្នកមានប្រាជ្ញា មានញាណ មានបញ្ញា ភ្លឺច្បាស់ មានបញ្ញាធ្ងន់ឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្ឌិតដឹងច្បាស់ដំណើរនុ៎ះ ។

(១៩៥) អធិប្បាយពាក្យថា ជាអ្នកពាប់អាន មិនគប្បីបង្អោនទៅក្នុងសេចក្តីហួសហែងទេ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីហួសហែង បានដល់ សេចក្តីហួសហែង ២ គឺ សេចក្តីហួសហែងគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហួសហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហួសហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហួសហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា អ្នកពាប់អាន គឺអ្នកពាប់អានព្រះពុទ្ធ អ្នកពាប់អានព្រះធម៌ អ្នកពាប់អានព្រះសង្ឃ បុគ្គលនោះ តែងពាប់អានព្រះមានព្រះភាគ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ពាប់អានបុគ្គលនោះ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកកុហក មានចិត្តរឹងត្អឹង ចរចាហួសហេតុ មានការជាប់ចំពាក់ ជាអ្នកឆ្មើងឆ្មៃ មានចិត្តមិនតាំងមាំ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុទាំងនោះ មិនមែនពាប់អានតថាគតទេ

អបតតា ច តេ កិត្តី[1] ឥមស្មា ឆម្មវិនយា ឧ
ច តេ ឥមស្មឹ ឆម្មវិនយេ វុឌ្ឍិ វិរូឡ្ហិ វេបុល្លំ អាបជ្ជន្តិ
យេ ច ខោ តេ កិត្តវេ កិត្តិ ឯក្កមេ ឯល្លកា
ឯកា អឌ្ឍា[2] សុសមាហិតា តេ ខោ មេ កិត្តវេ
កិត្តិ មាមកា អនបតតា ច តេ កិត្តិ ឥមស្មា
ឆម្មវិនយា តេ ច ឥមស្មឹ ឆម្មវិនយេ វុឌ្ឍិ វិរូឡ្ហិ
វេបុល្លំ អាបជ្ជន្តិតំ ។

ឯក្កមេ ឯឌ្ឍា លភា សន្តិ ខុទ្ទទ្បា អសមាហិតា
ឧ តេ ឆម្មេ វិរូហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធទេសិតេ
ឯក្កមេ ឯល្លកា ឯកា អឌ្ឍា សុសមាហិតា
តេ វេ ឆម្មេ វិរូហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធទេសិតេ ។

ឧ មមត្តាយ ឧមេឌ មាមកោតិ មាមកោ តណ្ហា-
មមត្តំ បហាយ និដ្ឋមមត្តំ បដិនិស្សដ្ឋត្តា មមត្តាយ

---

๑ ម. តេ កិត្តវេ កិត្តិ ។ ๒. ម. អឌ្ឍា ។

មួយទៀត កិកូ៎ពាំងនោះ ប្រាសចាកធម៌វិន័យនេះហើយ កិកូ៎ពាំងនោះ មិនដល់នូវការចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម៌វិន័យនេះទេ ម្នាលកិកូ៎ពាំងឡាយ លុះតែពួកកិកូ៎ណា មិនកុហក មិនចរចាហួសហេតុ មានប្រាជ្ញាឆ្លាប់ខ្ជួន មិនរឹងត្អឹង មានចិត្តតាំងមាំល្អ ម្នាលកិកូ៎ពាំងឡាយ កិកូ៎ពាំងនោះឯង ឈ្មោះថា អ្នកពាល់អានតថាគត មួយទៀត កិកូ៎ពាំងនោះ មិនប្រាសចាកធម៌វិន័យនេះទេ កិកូ៎ពាំងនោះ ដល់នូវសេចក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម៌វិន័យនេះ ។

ពួកកិកូ៎ណា ជាអ្នកកុហក រឹងត្អឹង ចរចាហួសហេតុ មានការជាប់ចំពាក់ ឆ្មើងឆ្មៃ មានចិត្តមិនតាំងមាំ កិកូ៎ពាំងនោះ មិនលូតលាស់ ក្នុងធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសំដែងទេ ពួកកិកូ៎ណា ជាអ្នកមិនកុហក មិនចរចាហួសហេតុ មានប្រាជ្ញាឆ្លាប់ខ្ជួន មិនរឹងត្អឹង មានចិត្តតាំងមាំល្អ កិកូ៎ពាំងនោះ ទើបលូតលាស់ ក្នុងធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសំដែងហើយ ។

ពាក្យថា បណ្ឌិតជាអ្នកពាល់អាន មិនគប្បីបង្អាន់ក្នុងសេចក្តីហួនហែង ជានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកពាល់អាន (ព្រះត្រៃបិដក) គប្បីលះចង់សេចក្តីហួនហែងគឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីហួនហែង គឺទិដ្ឋិ

ន ជនេយ្យ ន ទិនេយ្យ ន តន្តិន្នោ អស្ស

ន តប្បោ ណោ ន តយ្យញ្ញោ ន តនធម្មុត្តោ ន

តនាធិបតេយ្យោតំ ន មមត្តាយ ជនេថ មាមកោ ។

តេនាហ ភគវា

មរណេនបិ តំ បហីយតំ

យំ បុរិសោ មមយិនន្តិ មញ្ញតំ

ឯតម្បិ វិទិត្វា បណ្ឌិតោ

ន មមត្តាយ ជនេថ មាមកោតំ ។

(๑๙๖) សុបិនេន យថាបិ សង្គតំ

បដិពុទ្ធោ បុរិសោ ន បស្សតំ

ឯវម្បិ បិយាយិតំ ជនំ

បេតំ កាលកតំ ន បស្សតំ ។

(๑๙๗) សុបិនេន យថាបិ សង្គតន្តិ សង្គតំ សមាគ-

តំ សមាហិតំ សន្និបតិតន្តិ សុបិនេន យថាបិ សង្គតំ ។

ហើយមិនបង្អោនទៅ មិនបន្ថយទៅ ក្នុងសេចក្តីហួងហែង ជាអ្នកមិនតុនទៅរកសេចក្តីហួងហែងនោះ មិនងាកទៅរកសេចក្តីហួងហែងនោះ មិនឈមទៅរកសេចក្តីហួងហែងនោះ មិនចុះចិត្តស៊ប់ទៅរកសេចក្តីហួងហែងនោះ មិនយកសេចក្តីហួងហែងនោះជាធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បណ្ឌិតជាអ្នកពប់រឥន មិនគប្បីបង្អោនទៅ ក្នុងសេចក្តីហួងហែង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុរសសំគាល់ខន្ធបញ្ចកៈណាថា នេះរបស់អញ ខន្ធបញ្ចកៈនោះ រមែងសាបសូន្យដោយមរណៈ បណ្ឌិតជាអ្នកពប់រឥនជ្ញានដ៏ឆ្ងាស់ដំណើរទុំនេះហើយ មិនគប្បីបង្អោនទៅក្នុងសេចក្តីហួងហែងឡើយ ។

(๑๙๖) បុរសភ្លក់ឡើងហើយ មិនឃើញអារម្មណ៍ ដែលចួបប្រទះដោយការយល់សប្តិ យ៉ាងណា បុគ្គលមិនឃើញជនជាទីស្រឡាញ់ ដែលធ្វើមរណកាល ទៅកាន់បរលោកហើយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(๑๙๗) ពាក្យថា អារម្មណ៍ដែលចួបប្រទះដោយការយល់សប្តិ យ៉ាងណា គឺចួបប្រទះ កប់ប្រសប់ រួមគ្នា ចួបជុំគ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អារម្មណ៍ដែលចួបប្រទះ ដោយការយល់សប្តិ យ៉ាងណា ។

(๑๙๘) ปฐวีธาตุยา ปุริเสา ฯ ปสฺสทฺธีติ ยถา ปุริเสา สุปินกเตา จตฺตาริ ปสฺสทฺธิ สุริยา ปสฺสทฺธิ มหาสมุทฺทา ปสฺสทฺธิ สิเนรุปพฺพตราชา ปสฺสทฺธิ หตฺถี ปสฺสทฺธิ อสฺสา ปสฺสทฺธิ รถา ปสฺสทฺธิ ปตฺตี ปสฺสทฺธิ เสนาพฺยูหา ปสฺสทฺธิ อากาสภูมิยา ปสฺสทฺธิ วนภูมิยา ปสฺสทฺธิ ภูมิภูมิยา ปสฺสทฺธิ เทวตาภูมิยา ปสฺสทฺธิ ปฐวีธาตุยา กายิกา ปสฺสทฺธิ ปฐวีธาตุยา ฯ

(๑๙๙) ฌายี ปิยายิตพฺพา ฌานฺติ ฌายี ฌานาภิรตา ฯ ปิยายิตพฺพา ฌานฺติ ปิยายิตพฺพา มนาปายิตพฺพา ฌานา มาตรา ปิตรา ภาตรา ภคินิยา ปุตฺตา ธีตรา มิตฺตา อมจฺจา ญาติสาโลหิตา ภาตโร ฌานา ปิยายิตพฺพา ฌานา ฯ

(๒๐๐) เขมนฺติ ภยาภาวฏฺเน ปสฺสทฺธีติ เขมา วุฏฺฐิ เขมา ภาสิตา ฯ ปสฺสทฺธิ ฯ นิกฺกิเลสตา นิมิตฺตตา ฯ ปสฺสทฺธิ ฯ เขมนฺติ ปสฺสทฺธิ ฯ

เตรสหิ ภิกฺขูหิ

(๑๙๘) ពាក្យថា បុរសក្លាក់ឡើងហើយ មិនឃើញ សេចក្តីថា បុរសអ្នកយល់សប្តិឃើញព្រះចន្ទ្រ ឃើញព្រះអាទិត្យ ឃើញមហាសមុទ្រ ឃើញស្តេចភ្នំសិនេរុ ឃើញដំរី ឃើញសេះ ឃើញរថ ឃើញពលថ្មើដើរ ឃើញសេនាព្យូហៈ ឃើញសួនច្បារជាទីត្រេកអរ ឃើញព្រៃជាទីត្រេកអរ ឃើញផែនដីជាទីត្រេកអរ ឃើញស្រះបោក្ខរណីជាទីត្រេកអរ ក្លាក់ឡើងហើយ ក៏មិនឃើញអ្វីសោះ យ៉ាងណា ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុរសក្លាក់ឡើងហើយមិនឃើញ ។

(๑๙๙) ពាក្យថា ក៏យ៉ាងនោះដែរ រមស់បទថា ជនជាទីស្រឡាញ់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ គឺដាក់ចាត្តល់ដោយសេចក្តីឧបមា ។ ពាក្យថា ជនជាទីស្រឡាញ់ គឺជនដែលស្រឡាញ់ ដែលរាប់អាន គោរពដូចមាតាក្តី បិតាក្តី បងប្អូនប្រុសក្តី បងប្អូនស្រីក្តី បុត្តក្តី ធីតាក្តី មិត្រក្តី អាមាត្យក្តី ញាតិសាលោហិតក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនជាទីស្រឡាញ់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(๒๐๐) ពាក្យថា បុគ្គលមិនឃើញជន ដែលធ្វើមរណកាលទៅកាន់បរលោកហើយ សេចក្តីថា ពួកជនស្លាប់ ធ្វើមរណកាលហើយ លោកហៅថា អ្នកទៅកាន់បរលោក ។ បុគ្គលមិនឃើញ មិនបួប មិនប្រទះ មិនបាន ឥតបាន ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនឃើញជន ដែលធ្វើមរណ-កាលទៅកាន់បរលោកហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុបិនេន យេថាបិ សន្ថុតំ
បដិពុទ្ធោ បុរិសោ ន បស្សតិ
ឯវម្បិ បិយោយិតំ ជនំ
បេតំ កាលកតំ ន បស្សតីតិ ។

(๒๐๑) និដ្ឋាបិ សុតាបិ តេ ជនា
យេសំ ជាមមិទំ បវុច្ចតិ
ជាមមេវាវសិស្សតិ
អក្ខេយ្យំ បេតស្ស ជន្តុនោ ។

(๒๐๒) និដ្ឋាបិ សុតាបិ តេ ជនាតិ និដ្ឋាតិ យេ ចក្ខុវិញ្ញេយ្យានភិសម្ភុតា ។ សុតាតិ យេ សោតវិញ្ញេយ្យានភិសម្ភុតា ។ តេ ជនាតិ ខត្តិយោ ច ព្រាហ្មណោ ច វេស្សោ ច សុទ្ទោ ច គហដ្ឋោ ច បព្ពជិតោ ច ទេវា ច មនុស្សា ចាតិ និដ្ឋាបិ សុតាបិ តេ ជនា ។

(๒๐๓) យេសំ ជាមមិទំ បវុច្ចតីតិ យេសន្តិ យេសំ ខត្តិយានំ ព្រាហ្មណានំ វេស្សានំ សុទ្ទានំ គហដ្ឋានំ បព្ពជិតានំ ទេវានំ មនុស្សានំ ។ ជាមន្តិ សង្ខា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ លោកវោហារោ ជាមំ

បុរសស្លាក់ខ្សែធ្នូហើយ មិនឃើញការម្ចាស់ដែលចួបប្រទះ ដោយការយល់សប្តិ យ៉ាងណា បុគ្គលមិនឃើញ ជនជាទីស្រឡាញ់ ដែលឆ្លើមរណកាល ទៅកាន់បរលោកហើយ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(២០១) នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេតែងពោល ពួកជននោះ គេឃើញខ្លះ មិនខ្លះ នាមហ្នឹងឯងរបស់សត្វទៅកាន់បរលោក ដែលគេគួរហៅបាន រមែងសល់នៅ ។

(២០២) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជននោះ គេឃើញខ្លះ មិនខ្លះ ត្រង់ពាក្យថា គេឃើញ គឺពួកជនណា ដែលចួបប្រទះ ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា មិន គឺពួកជនណា ដែលចួបប្រទះ ដោយសោតវិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា ពួកជននោះ គឺក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និង មនុស្ស ហេតុនោះ (ត្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជននោះ គេឃើញខ្លះ មិនខ្លះ ។

(២០៣) អធិប្បាយពាក្យថា នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេតែងពោល ត្រង់ពាក្យថា របស់ពួកជនណា គឺរបស់ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ទៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា មនុស្សណា ។ ពាក្យថា នាម គឺការរាប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ លោកវោហារ នាម

ฉนฺทราคปฺปหานาย ฉนฺทราคปฺปหานาย ฯ ปหีนตณฺหา ฯ ปหีนตณฺหาย กามตณฺหาย ภวตณฺหาย วิภวตณฺหาย ปหีนตณฺหาย กามตณฺหาย ภวตณฺหาย วิภวตณฺหาย

អំពើរបស់នាម ពាក្យទ្រទ្រង់នូវនាម ភាសា ព្យញ្ជនៈ ការហៅរក ។ ពាក្យថា គេតែងពោល គឺ គេតែងសំដែង តែងនិយាយ តែងបំភ្លឺ តែងបញ្ចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេតែងពោល ។

(២០៤) ពាក្យថា នាមហ្នឹងឯងដែលគួរហៅបាន រមែងសល់នៅ សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ដែលឃ្លាតចេញ លះចេញស្រឡះ ផ្តាច់បង់ វិនាស តែនាមរមែងសល់នៅ ។ ពាក្យថា គួរហៅបាន គឺ គួរពោល សំដែង បំភ្លឺ បញ្ចេញបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នាមហ្នឹងឯង ដែលគួរហៅបាន រមែងសល់នៅ ។ ពាក្យថា ទៀកាន់បរលោក របស់បទថា របស់សត្វទៀកាន់បរលោក គឺ សត្វស្លាប់ ឆ្លើមរណកាលហើយ ។ ពាក្យថា របស់សត្វ គឺរបស់សត្វនេះ មាណព បុរស បុគ្គល សត្វមានជីវៈ សត្វមានជាតិ សត្វមានជរា សត្វទៅដោយឥន្ទ្រិយ សត្វមានជាតិអំពីមនុស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់សត្វទៀកាន់បរលោក ដែលគួរហៅបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> នាមនេះ របស់ពួកជនណា ដែលគេតែងពោល ពួកជន
> នោះ គេយើញខ្លះ ឮខ្លះ នាមហ្នឹងឯងរបស់សត្វ ទៀកាន់
> បរលោក ដែលគេគួរហៅបាន រមែងសល់នៅ ។

(๒๐๔) សោកាមរតិនោមច្ចុ

ន ឥហត្ថិ តិន្ទ្ធោ មមាយិតេ

តស្មា មុនយោ បរិក្កមា

ហិត្វា អបរិសុ ខេមទស្សិនោ ។

(๒๐๖) សោកមរតិនោមច្ចុ ន ឥហត្ថិ តិន្ទ្ធោ មមាយិតេតិ សោកោតិ ញាតព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ភោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស រោគព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នាគតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋស្ស សោកោ សោចនា សោចិតត្តំ អន្តោ សោកោ អន្តោ បរិសោកោ អន្តោជាលោ អន្តោបរិជាលោ ចេតសោ បរិដ្ឌាយនា ចោមនស្សំ សោកសល្លំ ។ បរិទេវោតិ ញាតព្យសនេន វា ផុដ្ឋស្ស ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យសនេន វា

(๒๐๕) ពួកជនអ្នកប្រាថ្នា រមែងមិនលះបង់នូវសេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុ ដែលហួងហែង ព្រោះហេតុនោះ មុនិពាំងឡាយ ជាអ្នកឃើញសេចក្តីក្សេម ឃ្លាតប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហួងហែងចេញ ។

(๒๐๖) អធិប្បាយពាក្យថា ពួកជនអ្នកប្រាថ្នា រមែងមិនលះបង់សេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុដែលហួងហែង ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីសោកគឺការសោក ការសោកស្តាយ ភាពនៃចិត្តសោកស្តាយ សោកខាងក្នុង ស្តាយស្រណោះខាងក្នុង ក្តៅក្រហាយខាងក្នុង ក្តៅពោលកលខាងក្នុង ជ្រប់ ស្រពោនចិត្ត ទោមនស្ស សរគឺសោក របស់សត្វ ដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី សេចក្តីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី សេចក្តីវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្តី សេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី សេចក្តីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល គឺការយំ ការយំរឿបរាប់ អាការយំ អាការយំរឿបរាប់ ភាពនៃការយំ ភាពនៃការយំរឿបរាប់ ការនិយាយ ការពោលឥតប្រយោជន៍ ការពោលរអើរអៃ ការពោលរឿយៗ អាការដាក់ពោលរឿយៗ ភាពនៃការពោលរឿយៗ របស់សត្វដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ។ បេ ។

ជុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នា-
គតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន វា ផុដ្ឋស្ស
អានេរៀ បរិនេរៀ អានេរិយា បរិនេរិយា អានេរិតត្តំ
បរិនេរិតត្តំ វា បលាបោ វិប្បលាបោ លាលប្បោ
លាលប្បាយនា លាលប្បាយិតត្តំ ។ មច្ចរិយន្តិ បញ្ច
មច្ចរិយានិ អាវាសមច្ចរិយំ កុលមច្ចរិយំ លាភមច្ចរិយំ
វណ្ណមច្ចរិយំ ធម្មមច្ចរិយំ យំ ឯវរូបំ មច្ចរិយំ មច្ច-
រាយនា មច្ចរាយិតត្តំ វេវិច្ឆំ កទរិយំ កដុកញ្ចុកតា
អគ្គហិតត្តំ ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មច្ចរិយំ ។ អបិច ទ្វេ-
មច្ចរិយានិបិ មច្ចរិយំ ជាតុមច្ចរិយំបិ មច្ចរិយំ អាយតនម-
ច្ចរិយំបិ មច្ចរិយំ តាវោ អយំ វុច្ចតិ មច្ចរិយំ ។ តេជោ
វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
លោភោ អកុសលមូលំ ។ មមត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា
តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហា-
មមត្តំ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ មមាយិតវត្ថុ-
អច្ចេនសន្តិំ នោបិ សោចន្តិ អច្ចិដ្ឋន្តេបិ សោចន្តិ
អច្ចន្តេបិ សោចន្តិ មមាយិតវត្ថុវិបរិណាមសន្តិំ នោបិ

សេចក្តីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយក្តី ទុក្ខ-
ធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ ជាន់ដល់សេចក្តី
កំណាញ់ ៥ យ៉ាង គឺសេចក្តីកំណាញ់អាវាស ១ សេចក្តីកំណាញ់ត្រកូល ១
សេចក្តីកំណាញ់លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់វណ្ណៈ ១ សេចក្តីកំណាញ់ធម៌ ១
សេចក្តីកំណាញ់ អាការកំណាញ់ ភាពនៃការកំណាញ់ សេចក្តីប្រាថ្នា
ផ្សេងៗ ស្វាក្រន្ទឹះ ភាពនៃចិត្តរួញ ភាពនៃការមិនយកចិត្តគេ ណា
មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ ហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ មួយទៀត
សេចក្តីកំណាញ់ខន្ធ ក៏ឈ្មោះថាសេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់ធាតុ
ក៏ឈ្មោះថា សេចក្តីកំណាញ់ សេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈ ក៏ឈ្មោះ
ថាសេចក្តីកំណាញ់ ការគិតតែកាន់យក នេះលោកហៅថា សេចក្តី
កំណាញ់ ។ តណ្ហា លោកហៅថា ការចង់បាន ជាន់ដល់តម្រេក
តម្រេកខ្លាំង ។បេ។ ការសំឡឹងរំពៃ លោភៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា
ការហួងហែង ជាន់ដល់ការហួងហែង ៤ គឺ ការហួងហែងគឺតណ្ហា ១
ការហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។បេ។ នេះការហួងហែងគឺតណ្ហា ។បេ។ នេះ
ការហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ ពួកជនមានសេចក្តីរង្កៀស ដោយការដណ្តើម
យកវត្ថុដែលហួងហែង សោកស្តាយក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលគេកំពុង
ដណ្តើមយក ក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលគេដណ្តើមយកហើយ ក៏មាន
ពួកជន មានសេចក្តីរង្កៀសដោយការប្រែប្រួល នៃវត្ថុដែលហួងហែង

សោចន្តំ វិបរិណាមន្តេបិ សោចន្តិ វិបរិណាតេបិ
សោចន្តិ ។ មមាយិតវត្ថុអច្ឆេទសង្កិនោបិ បរិទេវន្តិ
អច្ឆិជ្ជន្តេបិ បរិទេវន្តិ អច្ឆិន្នេបិ បរិទេវន្តិ ។ មមាយិ-
តវត្ថុវិបរិណាមសង្កិនោបិ បរិទេវន្តិ វិបរិណាមន្តេបិ
បរិទេវន្តិ វិបរិណាតេបិ បរិទេវន្តិ ។ មមាយិតវត្ថុំ
រក្ខន្តិ គោបេន្តិ បរិក្ខណ្ហន្តិ មមាយិតន្តិ មច្ចុកាយន្តិ ។
មមាយិតស្មឹ វត្ថុស្មឹ សោចន្តិ សោកំ ន ជហន្តិ
បរិទេវំ ន ជហន្តិ មច្ចុរាយំ ន ជហន្តិ តេនំ ន
ជហន្តិ ឆម្ភជហន្តិ ន វិនោទេន្តិ ន ព្យន្តីករោន្តិ
ន អនភាវង្គមេន្តីតិ សោកបរិទេវមច្ចុំ ន ជហន្តិ
តំន្វា មមាយិតេ ។

(๒๐๗) តស្មា មុនយោ បរិក្កមំ ហិត្វា
អចរីសុ ខេមទស្សិនោតិ តស្មាតិ តស្មា
តំការណា តំហេតុ តប្បច្ចយោ តំនិទានា ឯតំ

រមែងសោកស្តាយ ក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួល ក៏មាន សោកស្តាយវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ ក៏មាន ។ អ្នកមានសេចក្តីរង្កៀស ដោយការដណ្តើមយកវត្ថុដែលហួងហែង ខ្វែកខ្វួល ក៏មាន ខ្វែកខ្វួលនឹងវត្ថុដែលគេកំពុងដណ្តើមយកក៏មាន ខ្វែកខ្វួលនឹងវត្ថុដែលគេដណ្តើមយកហើយក៏មាន អ្នកមានសេចក្តីរង្កៀសដោយការប្រែប្រួលនៃវត្ថុដែលហួងហែង ខ្វែកខ្វួលក៏មាន ខ្វែកខ្វួលនឹងវត្ថុដែលកំពុងប្រែប្រួលក៏មាន ខ្វែកខ្វួលនឹងវត្ថុ ដែលប្រែប្រួលហើយក៏មាន ។ ពួកជនរមែងរក្សា គ្រប់គ្រងកួចកាន់ ហួងហែង កំណាញ់វត្ថុដែលហួងហែង ។ ពួកជនរមែងសោកស្តាយ វត្ថុដែលហួងហែង មិនលះបង់សេចក្តីសោក មិនលះបង់សេចក្តីខ្វែកខ្វួល មិនលះបង់សេចក្តីកំណាញ់ មិនលះបង់ មិនលះចោល មិនបន្ទោបង់ មិនធ្វើឲ្យវិនាស មិនធ្វើឲ្យដល់នូវភាវមិនកើតមានសេចក្តីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនអ្នកប្រាថ្នា រមែងមិនលះបង់នូវសេចក្តីសោក សេចក្តីខ្វែកខ្វួល និងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុដែលហួងហែង ។

(๒๐๗) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ មុនិចាំនឹងក្លាយជាអ្នកឃើញសេចក្តីក្សេម បានប្រព្រឹត្ត លះបង់សេចក្តីហួងហែងចេញ ទ្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះដូច្នោះ ព្រោះដំណើរនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ

អានេត្វាំ សម្ប្បុប្ផិតោ មមត្តេសុតំ តស្មា ។ មុនយោតំ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យោ បញ្ញា បជា-ននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ តេន ញាណេន សមន្នាគតា មុនយោ មោនប្ប-ត្តា ។ តីណិ មោនេយ្យានិ កាយមោនេយ្យំ វចី-មោនេយ្យំ មនោមោនេយ្យំ ។ បេ ។ សង្គជាលមតិក្ក សោ មុនិ ។ បរិក្ខយោតំ ទ្វេ បរិក្ខយា តណ្ហា-បរិក្ខយោ ច ទិដ្ឋិបរិក្ខយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាបរិក្ខយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិបរិក្ខយោ ។ មុនយោ តណ្ហាបរិក្ខយំ បហាយ ទិដ្ឋិបរិក្ខយំ បដិ-និស្សដ្ឋត្តា អចវីសុ វិចវីសុ[1] ឥរយីសុ វត្តីសុ ថាលវី-សុ យបីសុ យាបីសុ ។ ខេមធស្សីតោតំ ខេមំ វុច្ចតិ អមតំ និព្ពានំ យោ សោ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូប-ធិប្បដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពា-នំ ។ ខេមធស្សីនោតំ ខេមធស្សីនោ តាណធស្សីនោ

๑ ម. វិហរីសុ ។

មុនិកាលយើញច្បាស់ នូវគោសន្ទុះ ក្នុងវត្ថុដែលហួងហែងចាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ។ ពាក្យថា មុនិចាំងឡាយ សេចក្តីថា ញាណ ហៅថា មោនៈ ជាន់ខ្ពស់ជ្រុងជ្រាស ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់យើញត្រូវ មុនិចាំងឡាយ ប្រកបដោយញាណនោះ ដល់ហើយនូវការដឹង ។ មោនេយ្យៈ មាន ៣ គឺ កាយមោនេយ្យៈ វចីមោនេយ្យៈ មនោមោនេយ្យៈ ។ បេ ។ បុគ្គលណាកន្ទងបង់បណ្តាញគឺគ្រឿងជាប់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ហៅថាមុនិ ។ ពាក្យថា សេចក្តីហួងហែង ជាន់ដល់សេចក្តីហួងហែង ៦ គឺ សេចក្តីហួងហែងគឺតណ្ហា ១ សេចក្តីហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហួងហែងគឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ។ មុនិចាំងឡាយ លះបង់សេចក្តីហួងហែងគឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីហួងហែងគឺទិដ្ឋិ ជានវង្គតស៍ ត្រាច់ ៧ ដើរ ៧ សម្រេច ប្រព្រឹត្ត រក្សាចិញ្ចឹម ទំនុកបម្រុង ។ ពាក្យថា អ្នកយើញសេចក្តីក្សេម សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា សេចក្តីក្សេម ជាន់ការរម្ងាប់សង្ខារចាំងពួង ការរលាស់ចេញនូវឧបធិចាំងពួង ការអស់ទៅនៃតណ្ហា សេចក្តីនឿយណាយ សេចក្តីរលត់ ព្រះនិព្វាន ។ ពាក្យថា អ្នកយើញសេចក្តីក្សេម ជាន សេចក្តីថា អ្នកយើញសេចក្តីក្សេម អ្នកយើញទីជ្រែកកាន

លេណានទស្សនោ សរណានទស្សនោ អភយទស្សនោ
អក្ខយទស្សនោ អមតទស្សនោ និព្ពានទស្សនោតិ
តស្មា មុនយោ បរិក្កមំ ហិត្វា អចិរស្សេ ខេមទស្ស-
នោ ។ តេនាហ ភគវា

សោកាបរិទេវមច្ឆរំ
ន ជហាតិ តន្ហា មមាយិតេ
តស្មា មុនយោ បរិក្កមំ
ហិត្វា អចិរស្សេ ខេមទស្សនោតិ ។

(๒๐๘) បដិលីនចរស្ស តិក្ខត្តោ
ភជមានស្ស វិវិត្តមាសនំ
សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ
យោ អត្តានំ ភាវយេ ន ទស្សយេ ។

(๒๐๙) បដិលីនចរស្ស តិក្ខត្តោតិ បដិលីនចរ
ភាវនំ សត្ត សេក្ខា អរហា បដិលីនោ ។ កិំការណា
បដិលីនចរ ភាវនំ សត្ត សេក្ខា ។ តេ តតោ តតោ
ចិត្តំ បដិលីនេន្តា បដិក្កុដ្ឋេន្តា[1] បដិវដ្តេន្តា សង្កុដ្ឋេន្តា

---

๑ ម. បដិក្កុដ្ឋេន្តា ។

អ្នកឃើញទំពីនឹងពួន អ្នកឃើញទំពីនឹង អ្នកឃើញមិនមានភ័យ អ្នកឃើញមិនប្រុត អ្នកឃើញអមតៈ អ្នកឃើញព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ មុនិទាំងឡាយ ជាអ្នកឃើញសេចក្តីក្សេម ឃើញប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហួងហែង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> ពួកជនអ្នកប្រាថ្នា រមែងមិនលះបង់នូវសេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ ក្នុងវត្ថុដែលហួងហែង ព្រោះហេតុនោះ មុនិទាំងឡាយ ជាអ្នកឃើញសេចក្តីក្សេម ឃើញប្រព្រឹត្តលះបង់សេចក្តីហួងហែងចេញ ។

(๒๐๗) អ្នកប្រាថ្នាទាំងឡាយ ពោលអំពើនោះថាជាសាមគ្គី របស់តិត្ថិអ្នកប្រព្រឹត្តរញ្ជួយ តបំរកអាសនៈស្ងាត់ ដែលមិនបង្ហាញខ្លួនក្នុងទីកើត ។

(๒๐๘) ពាក្យថា របស់តិត្ថិអ្នកប្រព្រឹត្តរញ្ជួយ អធិប្បាយថា សេក្ខបុគ្គល ៧ លោកហៅថារញ្ជួយ ឯព្រះអរហន្ត ជាអ្នកប្រព្រឹត្តរញ្ជួយហើយ ។ សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក លោកហៅថា អ្នកប្រព្រឹត្តរញ្ជួយ ព្រោះហេតុអ្វី ? សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួកនោះ ញុំាងចិត្តឲ្យរញ្ជួយ ឲ្យខ្វល ឲ្យរំលេចរំលាញ អំពីតណ្ហាទិដ្ឋិនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត សង្ខតសង្ខារ

สนฺตฏฺฐญฺจ สนฺตาสญฺจ ปวิเวกญฺจ โกสชฺชปฏิปกฺขภูตตฺตา วีริยารมฺภสฺส ปธานภาวโต วีริยารมฺภาทีนิ ตีณิ วุตฺตานิ[1] ฯ ตตฺถาปิ ปฐมปทวเสน ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิ วุตฺตา ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขโก หิ ปุคฺคโล ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชติ ตสฺมา สนฺตุฏฺฐญฺจ สนฺตาสญฺจ ปวิเวกญฺจ โกสชฺชปฏิปกฺขภูตตฺตา วีริยารมฺภสฺส ปธานภาวโต วีริยารมฺภาทีนิ ตีณิ วุตฺตานิ ฯ สนฺตุฏฺฐิยา สติ สมฺปชญฺญสฺส ปธานภาวโต สติสมฺปชญฺญานิ วุตฺตานิ ฯ สติสมฺปชญฺญานิ ปน ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชนฺตสฺส ปุคฺคลสฺส สาตฺถกานิ โหนฺติ ตสฺมา สนฺตุฏฺฐญฺจ สนฺตาสญฺจ ปวิเวกญฺจ โกสชฺชปฏิปกฺขภูตตฺตา วีริยารมฺภสฺส ปธานภาวโต วีริยารมฺภาทีนิ ตีณิ วุตฺตานิ ฯ ยถา กุกฺกุฏมตฺตานิ กา มหาทุทฺธลิ กา อกฺกมิตฺถ ปกฺกมิตฺถ เอวเมว ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชติ ปฏิปชฺชตา ฯ สมฺปชานการิยาย เอวเมว เต เตสา เตสา จิตฺตานิ ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขโก ปุคฺคโล ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชติ ปฏิปชฺชตา ฯ สมฺปชานการิยาย สนฺตุฏฺฐญฺจ สนฺตาสญฺจ ปวิเวกญฺจ โกสชฺชปฏิปกฺขภูตตฺตา วีริยารมฺภสฺส ปธานภาวโต วีริยารมฺภาทีนิ ตีณิ วุตฺตานิ ฯ ตตฺถาปิ ปฐมปทวเสน ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิ วุตฺตา ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขโก หิ ปุคฺคโล ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชติ ตสฺมา สนฺตุฏฺฐญฺจ สนฺตาสญฺจ ปวิเวกญฺจ โกสชฺชปฏิปกฺขภูตตฺตา วีริยารมฺภสฺส ปธานภาวโต วีริยารมฺภาทีนิ ตีณิ วุตฺตานิ ฯ สนฺตุฏฺฐิยา สติ สมฺปชญฺญสฺส ปธานภาวโต สติสมฺปชญฺญานิ วุตฺตานิ ฯ สติสมฺปชญฺญานิ ปน ปฏิลทฺธคุณานุรกฺขณตฺถาย สนฺตุฏฺฐิยา ปฏิปชฺชนฺตสฺส ปุคฺคลสฺส สาตฺถกานิ โหนฺติ ตสฺมา

ការ៉ាង រក្សា គ្រប់គ្រង គ្រាប់ផ្គរ សម្រេចឥរិយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិញ្ចឹម ខំនុកបម្រុង ។ សេក្ខបុគ្គលពាំងនោះ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងចក្ខុទ្វារឲ្យរួញថយ ឲ្យខ្វះ ឲ្យរលីវិញ ខ្ចប់ សង្កត់សង្កិន ការ៉ាង រក្សា គ្រប់គ្រង គ្រាប់ផ្គរ សម្រេចឥរិយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិញ្ចឹម ខំនុកបម្រុង ។ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងសោតទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងឃានទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងជិវ្ហាទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងកាយទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងមនោទ្វារ ឲ្យរួញថយ ឲ្យខ្វះ ឲ្យរលីវិញ ខ្ចប់ សង្កត់សង្កិន ការ៉ាង រក្សា គ្រប់គ្រង គ្រាប់ផ្គរ សម្រេចឥរិយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិញ្ចឹម ខំនុកបម្រុង ។ ស្វាមមាន់ ឬទង សរសៃ ដែលគេដាក់ក្នុងក្អែង រមែងរួញ ខ្វះ រលីវិញ មិនលា យ៉ាងណាមិញ សេក្ខបុគ្គលពាំងនោះ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យរួញថយ ឲ្យខ្វះ ឲ្យរលីវិញ អំពីអារម្មណ៍នោះ ។ ខ្ចប់ សង្កត់សង្កិន ការ៉ាង រក្សា គ្រប់គ្រង គ្រាប់ផ្គរ សម្រេចឥរិយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា ចិញ្ចឹម ខំនុកបម្រុង ក៏យ៉ាងនោះដែរ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងចក្ខុទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងសោតទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងឃានទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងជិវ្ហាទ្វារ ញ៉ាំងចិត្តកើតក្នុងកាយទ្វារ

មនោទ្វារេ ចិត្តំ បដិលីនេត្តា បដិកុដ្ឋេត្តា បដិវដ្តេត្តា
សន្និរុន្ធិត្តា សន្និក្កឡ្ហិត្តា សន្និវារេត្តា រក្ខិត្តា គោបេត្តា
ចរន្តិ វិហរន្តិ ឥរិយន្តិ វត្តេន្តិ បាលេន្តិ យបេន្តិ យោ-
បេន្តិ ។ តំការណា បដិលីនចរា វុច្ចន្តិ សត្ត សេក្ខា ។
កិក្ខុនោតិ ករុណ្យាណាបុថុជ្ជនស្ស វា កិក្ខុនោ សេ-
ក្ខស្ស វា កិក្ខុនោតិ បដិលីនចរស្ស កិក្ខុនោ ។

(๒๑๐) កថមាធស្ស វិវិត្តមាសនន្តិ អាសនំ វុច្ចតិ
យត្ថ ឯសីទតិ មញ្ចោ បីឋំ តិដ្ឋតិ ភិសិ តដ្ដិកា ចម្មខណ្ឌោ
តិណសន្ថារោ បណ្ណសន្ថារោ បលាលសន្ថារោ[1] ។
តំ អាសនំ អសប្បាយរូបធស្សនេន វិវិត្តំ[2] វិវិត្តំ បវិ-
វិត្តំ អសប្បាយសទ្ទស្សវនេន វិវិត្តំ[3] វិវិត្តំ បវិវិត្តំ អ-
សប្បាយគន្ធាយនេន អសប្បាយរសាយនេន អ-
សប្បាយផោដ្ឋព្វុដ្ឋនេន អសប្បាយេហិ បញ្ចហិ
កាមគុណេហិ វិវិត្តំ វិវិត្តំ បវិវិត្តំ ។ តំ អាសនំ កថ-
តោ សម្ភវតោ សេវតោ និសេវតោ សំសេវតោ បដិ-
សេវតោតិ កថមាធស្ស វិវិត្តមាសនំ ។

---

๑ ម. ម. បលាលសន្ថារោ ។ ๒. ๓. ម. វិវិត្តំ ។

ញ្ចាំងចិត្តកុដិមនោទ្វារ ឲ្យរួញថយ ឲ្យខ្ជិល ឲ្យរៀលវៀញ ខ្ជប់ សង្កត់សង្កិន រាំងរាំ រក្សា គ្រប់គ្រង ត្រាច់ទៅ សម្រេចឥរិយាបថ សម្រាន្តចិត្ត ប្រព្រឹត្ត រក្សា ចិញ្ចឹម ទំនុកបម្រុង ។ ព្រោះហេតុនោះ សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក លោកហៅថា អ្នកប្រព្រឹត្តរួញថយ ។ ពាក្យថា របស់កិកុ គឺរបស់កិកុជាកល្យាណបុថុជ្ជនក្តី កិកុជាសេក្ខៈក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របស់កិកុអ្នកប្រព្រឹត្តរួញថយ ។

(๒๑๐) ពាក្យថា គប់រកអាសនៈស្ងាត់ សេចក្តីថា កិកុអង្គុយក្នុងទីណា ទីនោះលោកហៅថាអាសនៈ គឺគ្រែ តាំង ពូក កន្ទេល ចម្ការណ្ឌ កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹកឈើ កម្រាលចំបើង ។ អាសនៈនោះ ជាទីស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការឃើញរូបមិនជាទីសប្បាយ ស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការឮសំឡេងមិនជាទីសប្បាយ ស្ងាត់ ស្ងាត់ច្រៀប ស្ងាត់ឈឹង ចាកការធុំក្លិនមិនជាទីសប្បាយ ចាកការលិទ្ធភក្សារសមិនជាទីសប្បាយ ចាកការពាល់ត្រូវផ្សព្វមិនជាទីសប្បាយ ចាកកាមគុណ៦ ៥ មិនជាទីសប្បាយ ។ កាលគប់រក តពេ្រសព្វ សេពគប់ អាស្រ័យ ចូលចិត្ត ផ្គេកផ្គិត ចំពោះអាសនៈនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប់រកអាសនៈស្ងាត់ ។

(๒๑๑) សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ យោ អត្តនំ ភវេ ន ឧស្សុយេតិ សាមគ្គិយាតិ តិស្សោ សាមគ្គិ-យោ តណ្ហាសាមគ្គី ឆន្ទសាមគ្គី អនភិនិវ្វត្តិសាមគ្គី ។

កតមា តណ្ហាសាមគ្គី ។ ពហូ ចេបិ ភិក្ខូ សា-មគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញ-មញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ អយំ តណ្ហា-សាមគ្គី ។

កតមា ឆន្ទសាមគ្គី ។ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បធានា ចត្តារោ ឥទ្ធិបាទា បញ្ចិន្ទ្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ តេ ឯកតោ បក្ខន្ទន្តិ បសីទន្តិ សម្បតិដ្ឋន្តិ វិមុច្ចន្តិ ន តេសំ ឆន្ទោ វិវទតោ វិប្បដិសារោ អត្ថ អយំ ឆន្ទសាមគ្គី ។

កតមា អនភិនិវ្វត្តិសាមគ្គី ។ ពហូ ចេបិ ភិក្ខូ អនុបាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា បរិនិព្ពាយន្តិ ន តេសំ និព្ពានធាតុយា ញាណំ[1] វា បុណ្ណាតិ វា បញ្ញា-យតិ អយំ អនភិនិវ្វត្តិសាមគ្គី ។

---

๑ ម. ឆ. ញាណំ ។

(๒๑๑) อธิบายพากย์ว่า ผู้ใดปฏิบัติข้อปฏิบัติอันยิ่งใหญ่ เป็นเหตุให้ถึงพระนิพพานนั้น ชื่อว่าเป็นสมณะ ผู้ดำเนินไปสู่ทางอันประเสริฐ ด้วยอรรถว่าสงบกิเลส ผู้ใดเป็นสมณะ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ด้วยอรรถว่าลอยบาปธรรมเสียได้ ผู้ใดลอยบาปธรรมเสียได้ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ด้วยอรรถว่าเป็นผู้ลอยบาปธรรมเสียได้ ผู้ใดเป็นพราหมณ์ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นฤาษี ด้วยอรรถว่าเห็นแจ้งสัจจะ ๔ ผู้ใดเป็นฤาษี ผู้นั้นชื่อว่าเป็นมุนี ด้วยอรรถว่าประกอบด้วยญาณ ๓ ผู้ใดเป็นมุนี ผู้นั้นชื่อว่าเป็นนาค ด้วยอรรถว่าไม่ทำบาปอกุศล ผู้ใดเป็นนาค ผู้นั้นชื่อว่าเป็นเวทคู ด้วยอรรถว่าถึงพร้อมด้วยวิชชา ๓ ผู้ใดเป็นเวทคู ผู้นั้นชื่อว่าเป็นวสี ด้วยอรรถว่าถึงพร้อมด้วยอภิญญา ๖ ผู้ใดเป็นวสี ผู้นั้นชื่อว่าเป็นเวทคู ด้วยอรรถว่าถึงพร้อมด้วยวิชชา ๓ ผู้ใดเป็นเวทคู ผู้นั้นชื่อว่าเป็นวสี ด้วยอรรถว่าถึงพร้อมด้วยอภิญญา ๖ ผู้ใดเป็นวสี ผู้นั้นชื่อว่าเป็นสุชาติ ด้วยอรรถว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ ๔ ผู้ใดเป็นสุชาติ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นโพธิ ด้วยอรรถว่าตรัสรู้ธรรม ๓๗ ประการ ผู้ใดเป็นโพธิ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นพุทธะ ด้วยอรรถว่าตรัสรู้ธรรมทั้งปวง ผู้ใดเป็นพุทธะ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นภควา ด้วยอรรถว่าเป็นผู้ทำลายข้าศึกคือกิเลส ผู้ใดเป็นภควา ผู้นั้นชื่อว่าเป็นตถาคต ด้วยอรรถว่าเสด็จไปแล้วอย่างนี้ ผู้ใดเป็นตถาคต ผู้นั้นชื่อว่าเป็นอรหันต์ ด้วยอรรถว่าไกลจากกิเลส ผู้ใดเป็นอรหันต์ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นสัมมาสัมพุทธะ ด้วยอรรถว่าตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ผู้ใดเป็นสัมมาสัมพุทธะ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นวิชชาจรณสัมปันนะ ด้วยอรรถว่าถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ ผู้ใดเป็นวิชชาจรณสัมปันนะ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นสุคตะ ด้วยอรรถว่าเสด็จไปดีแล้ว ผู้ใดเป็นสุคตะ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นโลกวิทู ด้วยอรรถว่าทรงรู้แจ้งโลก ผู้ใดเป็นโลกวิทู ผู้นั้นชื่อว่าเป็นอนุตตรปุริสทัมมสารถิ ด้วยอรรถว่าเป็นสารถีฝึกบุรุษผู้ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม ผู้ใดเป็นอนุตตรปุริสทัมมสารถิ ผู้นั้นชื่อว่าเป็นสัตถาเทวมนุสสานัง ด้วยอรรถว่าเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ ผู้ใดเป็นสัตถาเทวมนุสสานัง

ភវនេតំ នេវយិ្យកានំ និរយោ ភវនំ តិរច្ឆានយោ-
និកានំ តិរច្ឆានយោនិ ភវនំ បិត្តិវិសយិ្យកានំ បិត្តិវិ-
សយោ ភវនំ មនុស្សានំ មនុស្សលោកោ ភវនំ
នេវានំ នេវលោកោ ភវនំ ។ សាមគ្គិយមាហុ តស្ស
តំ យោ អត្តានំ ភវនេ ន ទស្សយេតិ តស្សសោ
សាមគ្គី ឯតំ ឆន្នំ ឯតំ បដិរូបំ ឯតំ អនុច្ឆវិកំ ឯតំ
អនុលោមំ យោ ឯវំ បដិបន្នោ[1] និរយេ អត្តានំ ន
ទស្សយ្យ តិរច្ឆានយោនិយោ អត្តានំ ន ទស្សយ្យ
បិត្តិវិសយេ អត្តានំ ន ទស្សយ្យ មនុស្សលោកេ
អត្តានំ ន ទស្សយ្យ នេវលោកេ អត្តានំ ន ទស្សយ្យ-
តិ ឯវមាហុ ឯវមាហំសុ ឯវំ កថេន្តិ ឯវំ ភណន្តិ
ឯវំ ទីបយន្តិ ឯវំ ភោជាវន្តិតិ សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ
យោ អត្តានំ ភវនេ ន ទស្សយេ ។ តេនាហ ភគវា

បដិលីនចរស្ស ភិក្ខុនោ
ភជមានស្ស វិវិត្តមាសនំ
សាមគ្គិយមាហុ តស្ស តំ
យោ អត្តានំ ភវនេ ន ទស្សយេតិ ។

---

๑ ម. បដិបជ្ជន្តេ ។

ពាក្យថា ក្នុងទីកើត គឺនរកជាទីកើតរបស់ពួកសត្វនរក តិរច្ឆានជាទីកើតរបស់ពួកសត្វ ក្នុងតិរច្ឆានតិរច្ឆាន បិត្តិវិស័យជាទីកើតរបស់ពួកសត្វក្នុងបិត្តិវិស័យ មនុស្សលោកជាទីកើតរបស់ពួកមនុស្ស ទេវលោកជាទីកើតរបស់ពួកទេវតា ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយពោលអំពើនោះថាជាសាមគ្គីរបស់ភិក្ខុដែលមិនបង្អាញខ្នងក្នុងទីកើត បានសេចក្តីថា ភិក្ខុណាប្រតិបត្តិយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា មិនតបង្អាញខ្នងក្នុងនរក មិនបង្អាញខ្នងក្នុងតិរច្ឆាន មិនបង្អាញខ្នងក្នុងបិត្តិវិស័យ មិនបង្អាញខ្នងក្នុងមនុស្សលោក មិនបង្អាញខ្នងក្នុងទេវលោក អំពើនុ៎ះឈ្មោះថាសេចក្តីព្រមព្រៀង នុ៎ះឈ្មោះថាជាទីប្រជុំ នុ៎ះឈ្មោះថាជាទីសមវាយ នុ៎ះឈ្មោះថាជាទីសមសួន នុ៎ះឈ្មោះថាជាទីសមស្លួន របស់ភិក្ខុនោះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលហើយយ៉ាងនេះ បានពោលហើយយ៉ាងនេះ ពិចារណាហើយយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ បញ្ជាក់យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលអំពើនោះ ថាជាសាមគ្គីរបស់ភិក្ខុដែលមិនបង្អាញខ្នងក្នុងទីកើត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ពោលអំពើនោះ ថាជាសាមគ្គី របស់ភិក្ខុ អ្នកប្រព្រឹត្តញ្ញាយ គប្បីកសាងនូវភាព ដែលមិនបង្អាញខ្នង ក្នុងទីកើត ។

(๒๑๒) សព្ពំ មុនិ អនិស្សិតោ

ន បិយំ កុព្ពតិ នោបិ អប្បិយំ

តស្មឹ បវិវេកមច្ចន្តំ

បណ្ណេ ជលំ យថា ន លិម្បតិ ។

(๒๑๓) សព្ពំ មុនិ អនិស្សិតោតិ សព្ពំ រូបគតំ ឆន្ទរាគវិនយតោ អនិស្សិតោ ច សោតញ្ច សទ្ទា ច ឃានញ្ច គន្ធា ច ជិវ្ហា ច រសា ច កាយោ ច ផោដ្ឋព្ពា ច មនោ ច ធម្មា ច ។ មុនីតិ មោនំ រូបគតិ ញាណំ យោ បញ្ញា បជានណា ។ បេ ។ សន្តុដ្ឋោ-លមតិច្ច សោ មុនិ ។ អនិស្សិតោតិ ទ្វេ និស្សយោ តណ្ហានិស្សយោ ច ទិដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិនិស្សយោ ។ មុនិ តណ្ហានិស្សយំ បហាយ ទិដ្ឋិនិស្សយំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា ឧក្ខិ អនិស្សិតោ សោតំ អនិស្សិតោ យានំ អនិស្សិ-តោ ជិវ្ហំ អនិស្សិតោ កាយំ អនិស្សិតោ មនំ អនិ-ស្សិតោ រូបេ សទ្ទេ គន្ធេ រសេ ផោដ្ឋព្ពេ ធម្មេ ករុ-លំ តណ្ហំ អាវុសំ លោកំ យសំ បសំសំ សុខំ

(៤១៤) មុនិមិនអាស្រ័យនៅ កន្លងវត្តគាំងពួន មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ គាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ (ចំពោះសត្វនិងសង្ខារ) សេចក្តីខ្ពើមរអើម នឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់នៅក្នុងមុនីនោះ ដូចជារាវ៉ៃ មិនជាប់នៅលើស្មឹក (ឈូក) ។

(៤១៣) ពាក្យថា មុនិ មិនអាស្រ័យនៅក្នុងវត្តគាំងពួន អធិប្បាយថា វត្តគាំងពួន លោកពោលសំដៅយកអាយតនៈ ១២ គឺ ភ្នែក ១ រូប ១ ត្រចៀក ១ សំឡេង ១ ច្រមុះ ១ ក្លិន ១ អណ្តាត ១ រស ១ កាយ ១ ផ្សព្វ ១ ចិត្ត ១ ធម៌ ១ ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ ហៅថា មោនៈ គឺប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ បុគ្គលណា កន្លងបង់នូវបណ្តាញ គឺគ្រឿងជាប់ចំពាក់បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។ ពាក្យថា មិនអាស្រ័យនៅ បានដល់និស្សយ ២ យ៉ាង គឺ តណ្ហានិស្សយ ១ ទិដ្ឋិនិស្សយ ១ ។ បេ ។ នេះតណ្ហានិស្សយ ។ បេ ។ នេះទិដ្ឋិនិស្សយ ។ មុនិលះបង់តណ្ហានិស្សយ រលាស់ចោលទិដ្ឋិនិស្សយ មិនអាស្រ័យចក្ខុ មិនអាស្រ័យសោតៈ មិនអាស្រ័យឃានៈ មិនអាស្រ័យជិវ្ហា មិនអាស្រ័យកាយ មិនអាស្រ័យចិត្ត មិនអាស្រ័យរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ ធម្មារម្មណ៍ ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ

ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខា-
រំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ កាមភវំ រូបភវំ អរូប-
ភវំ សញ្ញាភវំ អសញ្ញាភវំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាភវំ ឯ-
កវោការភវំ ចតុវោការភវំ បញ្ចវោការភវំ អតីតំ
អនាគតំ បច្চុប្បន្នំ ធម្មំ សុតមុតវិញ្ញាតព្ពេ ធម្មេ អនិ-
ស្សិតោ អសន្និស្សិតោ អនល្លីនោ អនុបគតោ អនា-
ផន្ទាសិតោ អនបិមុត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដោ[1] វិប្ប-
មុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ
សព្ពត្ថ មុនិ អនិស្សិតោ ។

(๒๑๔) ន បិយំ ករុត្វាតិ នោបិ អប្បិយន្តិ បិ-
យានំ ទ្វេ បិយោ សត្តា ច សង្ខារា ច ។

តត្ថមេ សត្តា បិយា ។ ឥធ យេស្សុ តេ ហោន្តិ
អត្តកាមា មាតុកាមា បិតុកាមា ភាតុកាមា ភគិនីកាមា បុត្តា
ច ធីតា ច មិត្តា ច អមច្ចា ច ញាតី ច សាលោ-
หิตา ច ឥមេ សត្តា បិយា ។

๑ ម. និស្សដោ ។

ចរិវប្បច្ច័យ បណ្ណិជាតប្បច្ច័យ សេនាសនប្បច្ច័យ គិលានប្បច្ច័យកេ-
សជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព
សញ្ញីភព អសញ្ញីភព នេវសញ្ញីនាសញ្ញីភព ឯកវោការភព
ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អារម្មណ៍ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
អារម្មណ៍ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ប្អូតប្រជីដឹង គឺមិនអាស្រ័យនៅព្រម
មិនពួនសម្ងំ មិនបួលទៅជិត មិនជ្រួលជ្រប់ មិនបុះចិត្តស៊ប់ ជាអ្នក
ចេញទៅ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាក
សេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ មិនអាស្រ័យនៅ
ក្នុងវត្ថុទាំងពួង ។

(២១៤) អធិប្បាយពាក្យថា មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ទាំងមិន
ធ្វើសេចក្តីស្អប់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីស្រឡាញ់ បានដល់ សេចក្តី
ស្រឡាញ់ ២ គឺ ពួកសត្វ ១ សង្ខារ ១ ។

ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនណាក្នុងលោក
នេះ ជាអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសប្បាយ
ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ដល់មុខនោះ ទោះជាមាតាក្តី បិតាក្តី
បងប្អូនប្រុសក្តី បងប្អូនស្រីក្តី បុត្តក្តី ធីតាក្តី មិត្តក្តី អាមាត្យក្តី ញាតិ
ក្តី សាលោហិតក្តី នេះពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។

កតមេ សង្ខារ បិយា ។ មនាបិកា រូបា មនាបិកា សទ្ទា មនាបិកា គន្ធា មនាបិកា រសា មនាបិកា ផោដ្ឋព្ពា ឥមេ សង្ខារ បិយា ។

អប្បិយោតិ ទ្វេ អប្បិយា សត្តា ច សង្ខារ ច ។

កតមេ សត្តា អប្បិយា ។ ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ អនត្ថកាមា អហិតកាមា អផាសុកាមា អយោគក្ខេមកាមា ជីវិតា វោរោបេតុកាមា ឥមេ សត្តា អប្បិយា ។

កតមេ សង្ខារ អប្បិយា ។ អមនាបិកា រូបា អមនាបិកា សទ្ទា អមនាបិកា គន្ធា អមនាបិកា រសា អមនាបិកា ផោដ្ឋព្ពា ឥមេ សង្ខារ អប្បិយា ។

ន បិយេ ករុត្វាតិ ន បិយេ អប្បិយន្តិ អយំ មេ សត្តោ បិយោ ឥមេ ច មេ សង្ខារ មនាបាតិ ភគវាសេន[1] បិយេ ន ករោតិ អយំ មេ សត្តោ អប្បិយោ ឥមេ ច មេ សង្ខារ អមនាបាតិ បដិឃវសេន អប្បិយេ ន ករោតិ ន ជនេតិ ន សញ្ជនេតិ ន និព្ពត្តេតិ ន ចាភិនិព្ពត្តេតីតិ ន បិយេ ករុត្វាតិ អប្បិយេ ។

---

๑ ម. ភង្គវសេន ។

ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបជាទីពេញចិត្ត សំឡេងជាទីពេញចិត្ត ក្លិនជាទីពេញចិត្ត រសជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ស្អប់ ប្រាន់ដល់សេចក្តីស្អប់ ២ គឺពួកសត្វ ១ សង្ខារ ១ ។

ពួកសត្វជាទីស្អប់ តើដូចម្តេច ។ ពួកជនណា ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមិនប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន មិនប្រាថ្នាប្រយោជន៍ មិនប្រាថ្នាសប្បាយ មិនប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេម ចាកយោគៈ ជាអ្នកប្រាថ្នា ដើម្បីឲ្យរំនាសចាកជីវិត ដល់មុនិនោះ នេះពួកសត្វជាទីស្អប់ ។

ពួកសង្ខារជាទីស្អប់ តើដូចម្តេច ។ រូបមិនជាទីពេញចិត្ត សំឡេងមិនជាទីពេញចិត្ត ក្លិនមិនជាទីពេញចិត្ត រសមិនជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វមិនជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាទីស្អប់ ។

ពាក្យថា មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ ប្រាន់សេចក្តីថា បុគ្គលមិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ដោយអំណាចរាគៈថា សត្វនេះជាទីស្រឡាញ់របស់អញ សង្ខារទាំងនេះ ជាទីពេញចិត្តរបស់អញ បុគ្គលមិនធ្វើ មិនបង្កើត មិនឲ្យកើត មិនឲ្យកើតព្រម មិនឲ្យកើតឡើង មិនឲ្យកើតចំពោះ នូវសេចក្តីស្អប់ ដោយអំណាចបដិឃៈថា សត្វនេះជាទីស្អប់របស់អញ សង្ខារទាំងនេះ ជាទីស្អប់របស់អញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ ។

(๒๑๕) តស្មឹ បរិនេវមច្ចំ បណ្ឌោ កវិ យថា ឧ
លិម្បតីតំ តស្មិន្តិ តស្មឹ បុគ្គលេ អវហន្តេ ឱណាសវេ។
បរិនេវតីតិ ញាតិព្យសនេន វា ភោគព្យសនេ-
ន វា ភោគព្យសនេន វា ភោគព្យសនេន វា សីលព្យ-
សនេន វា ទិដ្ឋិព្យសនេន វា អញ្ញ-
តរញ្ញតរេន វា ព្យសនេន សមន្នាគតត្តា អញ្ញ-
តរញ្ញតរេន វា ទុក្ខធម្មេន ផុដ្ឋត្តា អាទេវ បរិ-
នេវ អាទេវនា បរិនេវនា អាទេវិតត្តំ បរិនេវិតត្តំ
វចោ បលាបោ វិប្បលាបោ លាលេប្បា លាលប្ប-
យនា លាលប្បាយិតត្តំ។ មច្ចរិយន្តិ បញ្ច មច្ចរិ-
យានិ អាវាសមច្ចរិយំ កុលមច្ចរិយំ លាភមច្ចរិយំ
វណ្ណមច្ចរិយំ ធម្មមច្ចរិយំ យំ វិវរូបំ មច្ចរិយំ មច្ចរ-
យនា មច្ចរាយិតត្តំ វេវិច្ឆំ កទរិយំ កដុកញ្ចុកតា
អគ្គហិតត្តំ ចិត្តស្ស។ ឥមំ វុច្ចតិ មច្ចរិយំ អបិច
ទសុមច្ចរិយំបិ បច្ចរិយំ ជាតុមច្ចរិយំបិ មច្ចរិយំ

(๒๑๙) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីខ្វក់ខ្វល់ ឆន្ទៈសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់នៅ ក្នុងបុគ្គលនោះ ដូចជារាវមិនជាប់នៅលើស្មៅក(ឈូក) ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលនោះ គឺក្នុងបុគ្គលជាព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថាសេចក្តីខ្វក់ខ្វល់ គឺ ការយំ ការយំរៀបរាប់ អាការយំ អាការយំអណ្តឹតអណ្តក ភាពនៃការយំ ភាពនៃការយំរៀបរាប់ ការនិយាយ ការពោលប៉ាច់ប៉ាច់ ប៉ោច ការពោលរអើរវើយ ការពោលរឿយៗ អាការដាក់ពោលរឿយៗ ភាពនៃការពោលរឿយៗ របស់សត្វដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញ្ជាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ប្រកបព្រមដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី ។ ពាក្យថា សេចក្តីកំណាញ់ បានដល់សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាង គឺសេចក្តីកំណាញ់អាវាស ១ សេចក្តីកំណាញ់ត្រកូល ១ សេចក្តីកំណាញ់លាភ ១ សេចក្តីកំណាញ់វណ្ណៈ ១ សេចក្តីកំណាញ់ធម៌ ១ សេចក្តីកំណាញ់អាការកំណាញ់ ភាពនៃចិត្តកំណាញ់ សេចក្តីចង់មានហួសហេតុ ស្វាតន្ត្រីស ភាពនៃចិត្តរួញ ភាពនៃការមិនយកចិត្តគេ ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ មួយទៀត សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់ខន្ធ ក៏ឈ្មោះថា កំណាញ់ សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់ធាតុ ក៏ឈ្មោះថា កំណាញ់

អាយតនមច្ចរិយំបិ មច្ចរិយំ តាហេវ វដ្ដតិ មច្ចរិ-
យំ ។ បណ្ណា ភវំ យថា ន លិម្បតីតិ បណ្ណំ វុច្ចតិ បឆ្ច-
មបត្តំ ។ ភវំ វុច្ចតិ ខុទកំ ។ យថា ភវំ បឆ្ចមបត្តេ
ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តំ អសំ-
លិត្តំ អនុបលិត្តំ ឯវមេវ តស្មឹ បុគ្គលេ អរហន្តេ
ខីណាសវេ បរិនិព្ពុតេ ច មច្ចរិយញ្ច ន លិម្បតិ ន
សំលិម្បតិ[1] ឧបលិម្បតិ អលិត្តា អសំលិត្តា[2] អនុ-
បលិត្តា តេនាហ ច បុគ្គលោ តេហិ កិលេសេហិ ន
លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អសំ-
លិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ
វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ តស្មឹ
បរិនិព្ពេមច្ចរំ បណ្ណា ភវំ យថា ន លិម្បតិ ។ តេ-
នាហ ភគវា

សព្ពត្ថ មុនិ អនិស្សិតោ
ន បិយំ កុព្ពតិ នោបិ អប្បិយំ
តស្មឹ បរិនិព្ពេមច្ចរំ
បណ្ណា ភវំ យថា ន លិម្បតីតិ ។

---

๑ ម. បលិម្បតិ ។ ๒ ម. អបលិត្តា ។

សូម្បីសេចក្តីកំណាញ់អាយតនៈ ឈ្មោះថា កំណាញ់ ការគិតគៃកាន់យក នេះលោកហៅថា សេចក្តីកំណាញ់ ។ ពាក្យថា មិនជាប់នៅដូចជាវារិ មិនជាប់លើស្មៅក(ឈូក) សេចក្តីថា ស្មៅកឈូក លោកហៅថា ស្មៅក ។ ទឹក លោកហៅថា វារិ ។ វារិមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយនឹងស្មៅកឈូក យ៉ាងណាមិញ សេចក្តីខ្វក់ខ្វល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ ក្នុងបុគ្គលនោះ គឺក្នុងព្រះអរហន្តខីណាស្រព កំយ៉ាងនោះដែរ ទាំងបុគ្គលនោះ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ ចេញរួចហើយ រលាស់ចេញហើយ រួចស្រឡះហើយ ប្រាសចេញហើយ ចាកកិលេសទាំងនោះ ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីខ្វក់ខ្វល នឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់ក្នុងបុគ្គលនោះ ដូចជាវារិ មិនជាប់លើស្មៅក (ឈូក) ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> មុនិ មិនអាស្រ័យនៅក្នុងវត្ថុទាំងពួង មិនធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ ទាំងមិនធ្វើសេចក្តីស្អប់ (ចំពោះសត្វនឹងសង្ខារ) សេចក្តីខ្វក់ខ្វលនឹងសេចក្តីកំណាញ់ មិនជាប់នៅក្នុងមុនិនោះ ដូចជាវារិ មិនជាប់នៅលើស្មៅក (ឈូក) ។

(๒๑๖) ទុធវិទ្ធ យថាបិ ភោក្ខរេ
បទុមេ ភវំ យថា ឧ លិម្បតិ
ឯវំ មុនិ ភោបលិម្បតិ
យទិទំ ឥដ្ឋសុតំ មុតេសុ ភ ។

(๒๑๗) ទុធវិទ្ធ យថាបិ ភោក្ខរេតំ ទុធវិទ្ធតិ វុច្ចតិ ទុធកាថេរោ ។ ភោក្ខរំ វុច្ចតិ បទុមបត្តំ ។ យថា ទុធកវិទ្ធ បទុមបត្តេ ឧ លិម្បតិ ឧ សំលិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តំ អសំលិត្តំ អនុបលិត្តត្តំ ទុធវិទ្ធ យថាបិ ភោក្ខរេ ។

(๒๑๘) បទុមេ ភវំ យថា ឧ លិម្បតីតិ បទុមំ វុច្ចតិ បទុមបុប្ផំ ។ ភវំ វុច្ចតិ ទុធកំ ។ យថា ភវំ បទុមបុប្ផេ ឧ លិម្បតិ ឧ សំលិម្បតិ ឧបលិម្បតិ អលិត្តំ អសំលិត្តំ អនុបលិត្តត្តំ បទុមេ ភវំ យថា ឧ លិម្បតិ ។

(๒๑๙) ឯវំ មុនិ ភោបលិម្បតិ យទិទំ ឥដ្ឋសុតំ មុតេសុ ភតិ ឯវត្តំ ទិបម្មសម្បដិភាទនា ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យោ បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។

(๒๑๖) ដំណក់ទឹក មិនជាប់នៅលើស្បឹកឈូក យ៉ាងណា វារិមិន ជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា មុនិ មិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រុងពាល់ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

(๒๑๗) ពាក្យថា ដំណក់ទឹកមិនជាប់លើស្បឹកឈូក យ៉ាងណា សេចក្តីថា គ្រាប់ទឹក លោកហៅថា ដំណក់ទឹក ។ ស្បឹកឈូកលោកហៅថាឈូក ។ ដំណក់ទឹកមិនជាប់នៅ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ លើស្បឹកឈូកយ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដំណក់ទឹកមិនជាប់លើស្បឹកឈូក យ៉ាងណា។

(๒๑๘) ពាក្យថា វារិ មិនជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា សេចក្តីថា ផ្កាឈូក លោកហៅថា ឈូក ។ ទឹក លោកហៅថា វារិ ។ វារិ មិនជាប់នៅ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់នៅ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ហើយ លើផ្កាឈូក យ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វារិ មិនជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា ។

(๒๑๙) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិមិនជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រុងពាល់ ក៏យ៉ាងនោះ ត្រង់ពាក្យថា យ៉ាងនោះ គឺជាពាក្យផ្តល់សេចក្តីឧបមា ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោក ហៅថា មោនៈ ប្រាជ្ញាជា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។

សន្តំ ជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ លោកាតិ ទ្វេ លោកា តណ្ហាលោកោ ច ទិដ្ឋិលោកោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហាលោកោ ។ បេ ។ អយំ ទិដ្ឋិលោកោ ។ មុនិ តណ្ហាលេបំ បហាយ ទិដ្ឋិលេបំ បដិនិស្សជ្ជិត្វា ទិដ្ឋេ ន លិម្បតិ សុតេ ន លិម្បតិ មុតេ ន លិម្បតិ វិញ្ញាតេ ន លិម្បតិ ន សំលិម្បតិ ន ឧបលិម្បតិ អលិត្តោ អសំលិត្តោ អនុបលិត្តោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ ឃរំ មុនិ នោបលិម្បតិ យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា ។ តេនាហ ភគវា

ខុទវិត្ថុ យថាបិ ទោក្ករេ
បទុមេ វារិ យថា ន លិម្បតិ
ឃរំ មុនិ នោបលិម្បតិ
យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វាតិ ។

(๒๒๐) នោនោ ន ហិ តេន មញ្ញតិ
យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា
ជាញេន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ
ន ហិ សោ រជ្ជតិ នោ វិរជ្ជតិ ។

បុគ្គលណា កន្ទដ្ឋបណ្តាញគឺគ្រឿងជាប់ចំពាក់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា មុនិ ។ ពាក្យថា ជាប់ ចានដល់ការជាប់ ២ គឺការជាប់គឺតណ្ហា ១ ការជាប់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះការជាប់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ នេះការជាប់គឺទិដ្ឋិ ។ មុនិ លះបង់ការជាប់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលការជាប់គឺទិដ្ឋិ មិនជាប់ក្នុងរូបដែលឃើញ មិនជាប់ក្នុងសំឡេងដែលឮ មិនជាប់ក្នុងផស្សៈដែលប៉ះពាល់ មិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ គឺមិនជាប់ មិនជ្រួតជ្រាប មិនប្រឡាក់ ចេញទៅ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញហើយ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលដឹង ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិមិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រទះពាល់ យ៉ាងនោះ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ដំណក់ទឹក មិនជាប់នៅលើស្លឹកឈូក យ៉ាងណា វារិ មិនជាប់នៅលើផ្កាឈូក យ៉ាងណា មុនិ មិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រទះពាល់ ក៏យ៉ាងនោះ ។

[๒๒๐] បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់នូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រទះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយហេតុដទៃ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ រមែងមិនត្រេក មិន(ត្រាន់) ។

(๒๒๑) ជោជោ ច ហិ តេសេ មញ្ញតិ យេនិធ ឥដ្ឋ-
សុតំ មុតេសុ វាតំ ជោជោតិ ជោជា វុច្ចតិ បញ្ញា
យា បញ្ញា បជានតា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិ-
ចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។ តំការណា ជោជា វុច្ចតិ បញ្ញា ។
តាយ បញ្ញាយ កាយទុច្ចរិតំ ជុតញ្ច ជោតញ្ច សន្ធោ-
តញ្ច និន្ធោតញ្ច ។ វចីទុច្ចរិតំ ជុតញ្ច ជោតញ្ច សន្ធោ-
តញ្ច និន្ធោតញ្ច ។ មនោទុច្ចរិតំ ជុតញ្ច ជោតញ្ច
សន្ធោតញ្ច និន្ធោតញ្ច ។ វាតោ ជុតោ ច ជោតោ
ច សន្ធោតោ ច និន្ធោតោ ច ។ ឆោសោ មោហោ
បោជោ ឧបធោមោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា
មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ជម្ភោ សារម្ភោ មានោ
អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្ពេ កិលេសា សព្ពេ
ទុច្ចរិតា សព្ពេ ទរថា សព្ពេ បរិឡាហា សព្ពេ សន្តាបា
សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា ជុតា ច ជោតា ច សន្ធោតា
ច និន្ធោតា ច ។ តំការណា ជោជា វុច្ចតិ បញ្ញា ។
អថវា សម្មាទិដ្ឋិយា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ជុតា ច ជោតា ច
សន្ធោតា ច និន្ធោតា ច ។

(๒๒๑) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់ចំពោះអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ប្រាជ្ញាកំចាត់ ចាន់ខាងប្រាជ្ញា សេចក្តីដឹងច្បាស់ ។បេ។ សេចក្តីមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ត្រូវ ។ បញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ តើព្រោះហេតុដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ដោយបញ្ញានោះ ។ វចីទុច្ចរិតលោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ។ មនោទុច្ចរិត លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ។ ពួកលោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ។ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រៃលែងក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការតាក់តែងអកុសលទាំងអស់ លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ។ ហេតុនោះ បញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ មួយទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិ លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឲ្យស្អាតហើយ ដោយសម្មាទិដ្ឋិ ។

សម្មាសង្កប្បេន មិច្ឆាសង្កប្បា ឆុតោ ច ជោតោ ច
សន្ធោតោ ច និន្ធោតោ ច ។ សម្មាវាចាយ មិច្ឆាវាចា
ឆុតា ច ។ សម្មាកម្មន្តេន មិច្ឆាកម្មន្តោ ឆុតោ ច ។
សម្មាអាជីវេន មិច្ឆាអាជីវោ ឆុតោ ច ។ សម្មាវាយា-
មេន មិច្ឆាវាយាមោ ឆុតោ ច ។ សម្មាសតិយោ មិច្ឆា-
សតិ ឆុតា ច ។ សម្មាសមាធិនា មិច្ឆាសមាធិ ឆុតោ
ច ។ សម្មាញ្ញាណេន មិច្ឆាញ្ញាណំ ឆុតញ្ច ។ សម្មាវិ-
មុត្តិយា មិច្ឆាវិមុត្តិ ឆុតា ច ជោតា ច សន្ធោតា ច
និន្ធោតា ច ។ អថវា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន សព្ពេ
កិលេសា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ ទរថា សព្ពេ បរិ-
ឡាហា សព្ពេ សន្តាបា សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា
ឆុតា ច ជោតា ច សន្ធោតា ច និន្ធោតា ច ។
អរហា ឥមេហិ ជោតេយ្យេហិ ឆម្មេហិ ឧបេតោ
សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមុប-
បន្នោ សមង្គីភូតោ តស្មា អរហា ជោតោ ។ សោ
ឆុតវាតោ ឆុតទោសោ ឆុតកិលេសោ ឆុតបរិឡាហោតិ
ជោតោ ។

មិច្ឆាសង្កប្បៈ លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ដោយសម្មាសង្កប្បៈ ។ មិច្ឆាវាចា លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាវាចា ។ មិច្ឆាកម្មន្តៈ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាកម្មន្តៈ ។ មិច្ឆាអាជីវៈ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាអាជីវៈ ។ មិច្ឆាវាយាមៈ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាវាយាមៈ ។ មិច្ឆាសតិ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាសតិ ។ មិច្ឆាសមាធិ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាសមាធិ ។ មិច្ឆាញាណៈ លោកកំចាត់បង់ហើយ ដោយសម្មាញាណៈ ។ មិច្ឆាវិមុត្តិ លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ដោយសម្មាវិមុត្តិ ។ មួយទៀត កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ ការគាត់តែងអកុសលទាំងអស់ លោកកំចាត់បង់ហើយ លាងហើយ សំអាតហើយ ជម្រះឱ្យស្អាតហើយ ដោយអរិយមគ្គមានអង្គ ៨ ប្រការ ។ ព្រះអរហន្ត ចូលទៅ ចូលទៅព្រម ចូលទៅជិត ផ្គេតផ្គិត តើត តើតឡើងជាមួយ ប្រកបដោយគោនេយ្យធម៌ទាំងនេះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះអរហន្តឈ្មោះថាអ្នកមានព្រះភាគកំចាត់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ កំចាត់បង់រាគៈ កំចាត់បង់ទោសៈ កំចាត់បង់មោហៈ កំចាត់បង់សេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមានព្រះភាគកំចាត់ ។

ឆោឆោ ន រាំ តេន មញ្ញតិ យនិនំ និដ្ឋសុតំ មុតេសុ រាតិ ឆោឆោ និដ្ឋំ ន មញ្ញតិ និដ្ឋស្មឹ ន មញ្ញតិ និដ្ឋតោ ន មញ្ញតិ និដ្ឋំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ សុតំ ន មញ្ញតិ សុតស្មឹ ន មញ្ញតិ សុតតោ ន មញ្ញតិ សុតំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ មុតំ ន មញ្ញតិ មុតស្មឹ ន មញ្ញតិ មុតតោ ន មញ្ញតិ មុតំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ វិញ្ញាតំ ន មញ្ញតិ វិញ្ញាតស្មឹ ន មញ្ញតិ វិញ្ញាតតោ ន មញ្ញតិ វិញ្ញាតំ មេតិ ន មញ្ញតិ ។ រូបំ បោតំ កកវតា អស្មឹតិ កិក្ខវេ មញ្ញិតមេតំ អនស្មឹតិ[1] មញ្ញិតមេតំ កវិសុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ ន កវិសុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ រូបី កវិសុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ អរូបី កវិសុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ សញ្ញី កវិ-សុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ អសញ្ញី កវិសុទ្ធិ មញ្ញិតមេតំ

---

๑ ឧ. ម. អយមហមស្មីតិ ។

ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់នូវអារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប្រឹះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ ឬនសេចក្តីថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់រូបដែលឃើញ មិនសំគាល់ក្នុងរូបដែលឃើញ មិនសំគាល់ដោយរូបដែលឃើញ មិនសំគាល់ថារូបដែលអញឃើញហើយ ។ មិនសំគាល់សំឡេងដែលឮ មិនសំគាល់ក្នុងសំឡេងដែលឮ មិនសំគាល់ដោយសំឡេងដែលឮ មិនសំគាល់ថា សំឡេងដែលអញឮហើយ ។ មិនសំគាល់អារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ មិនសំគាល់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ មិនសំគាល់ដោយអារម្មណ៍ដែលប៉ះពាល់ មិនសំគាល់ថា អារម្មណ៍ដែលអញប៉ះពាល់ហើយ ។ មិនសំគាល់ហេតុដែលដឹង មិនសំគាល់ក្នុងហេតុដែលដឹង មិនសំគាល់ដោយហេតុដែលដឹង មិនសំគាល់ថា ហេតុដែលអញដឹងហើយ ។ សមដូចពាក្យនុ៎ះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញកំពុងមាន អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញកំពុងមិនមាន អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមាន អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមិនមាន អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមានរូប អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមិនមានរូប អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមានសញ្ញា អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមិនមានសញ្ញា

เนวสญฺีนาสญฺี ภวิสฺสนฺ มญฺิตเมตํ มญฺิตํ ภวิสฺสเ ภเวเ มญฺิตํ ภเวหิ มญฺิตํ สงฺขาเร มญฺิตํ อุปธิเว ตสฺมาติหา ภิกฺขเว อนญฺาหานาย เจตสภาวิหาริสฺสามาติ ปฏิปชฺเถ เว ภิกฺขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ เอเตน น หิ เตน มญฺิตํ ยเทตฺถ ทิฏฺสุตมุตเสสุ ฯ

(๒๒๒) กาเมน วิสุทฺธิมิจฺฉตา เอเตน อเมน อสุทฺธิมเตน มิจฺฉาปฏิปทาย อเนยฺยาเนกปเทน อเมน สตินปฺปฏฺานเตหิ อเมน สมฺมปฺปธานเตหิ อเมน อิทฺธิปาเทหิ อเมน อินฺทฺริยเตหิ อเมน พลเตหิ อเมน โพชฺฌงฺคเตหิ อเมน อริยเ อฏฺงฺคิกา มคฺคา สุทฺธิ วิสุทฺธิ ปริสุทฺธิ มุตฺติ วิมุตฺติ ปริมุตฺติ น ทิฏฺติ น สาทิยติ น ปตฺเถติ น ปิเหติ นาภิชปฺปตีติ เอเมน วิสุทฺธิมิจฺฉติ ฯ

អ្នកសំគាល់ហេតុនុ៎ះថា អាត្មាអញនឹងមានសញ្ញាក៏ទេ មិនមានសញ្ញាក៏ទេ ម្នាលកិកូពាំងឆ្ងាយ អ្នកសំគាល់ថាជារោគ អ្នកសំគាល់ថាជាបូស អ្នកសំគាល់ថាជាសរ អ្នកសំគាល់ថាជាឧបទ្រព ម្នាលកិកូពាំងឆ្ងាយ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកពាំងឆ្ងាយ (ចូរសិក្សា)ថា យើងពាំងឆ្ងាយ គប្បីនៅដោយចិត្តមិនបានសំគាល់ ម្នាលកិកូពាំងឆ្ងាយ អ្នកពាំងឆ្ងាយគប្បីសិក្សាយ៉ាងហ្នឹងឯង ។ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់អារម្មណ៍ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ ។

(๒๒) ពាក្យថា មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយហេតុដូចម្តេច គឺបុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ រមែងមិនចងធំបាន មិនត្រេកអរ មិនប្រាថ្នា មិនស្រឡាញ់ មិនជាប់ចំពោះនូវសេចក្តីស្អាត ការហ្មត់ចត់ ការបរិសុទ្ធិ ការរួច ការរួចស្រឡះ ការផុតស្រឡះ ដោយមគ្គមិនបរិសុទ្ធិ ដោយសេចក្តីប្រតិបត្តិខុស ដោយគន្ថធម៌មិនមែនជានិយ្យានិកធម៌ដូចម្តេច រៀបចាកសតិបដ្ឋាន រៀបចាកសម្មប្បធាន រៀបចាកឥទ្ធិបាទ រៀបចាកឥន្ទ្រិយ រៀបចាកពល: រៀបចាកពោជ្ឈង្គ រៀបចាកអរិយមគ្គមានអង្គ ๘ ឲ្យហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយហេតុដូចម្តេច ។

(๒๒๓) ន ហិ សោ រជ្ជតិ យោ វីតរាគោ សព្ពំ
ពាលបុថុជ្ជនា រជ្ជន្តិ កល្យាណបុថុជ្ជនំ ឧបាទាយ
សត្ថុ សេក្ខា វីតរាគន្តិ អរហា នេវ រជ្ជតិ យោ វីតរាគោ ។
វីតរាគោ សោ ទ្វេយេវ ភគវន្តំ វីតរាគត្តា ទ្វេយេវ យោ សន្តំ
វីតទោសត្តា ទ្វេយេវ មោហស្ស វីតមោហត្តា ។ សោ
វុច្ចតិ សោ ចិណ្ណចរណោ ។ បេ ។ ឧត្តមំ តស្ស បុគ្គលោ-
តិ ន ហិ សោ រជ្ជតិ យោ វីតរាគោ ។ តេនាហ ភគវា

យោ យោ ន ហិ តេន មញ្ញតិ
យទិទំ ទិដ្ឋសុតំ មុតេសុ វា
យាញ្ញេន វិសុទ្ធិមិច្ឆតិ
ន ហិ សោ រជ្ជតិ យោ វីតរាគោ ។

ធម្មិ ជាតកដ្ឋកថា ឆន្និដ្ឋា ។

(៤៦៣) ពាក្យថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ រមែងមិនត្រេក មិនត្រាន់ សេចក្តីថា ពាលបុថុជ្ជនទាំងអស់ រមែងត្រេក សេក្ខបុគ្គល ៧ ពួក រាប់ទាំងកល្យាណបុថុជ្ជនផង រមែងត្រាន់ ព្រះអរហន្ត រមែងមិនត្រេក មិនត្រាន់ ។ ព្រះអរហន្តនោះ ប្រាសចាកតម្រេក ព្រោះអស់រាគៈ ព្រោះប្រាសចាករាគៈ ព្រោះអស់ទោសៈ ព្រោះប្រាសចាកទោសៈ ព្រោះអស់មោហៈ ព្រោះប្រាសចាកមោហៈហើយ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការអប់រំព្រហ្មចរិយធម៌ស្រេចហើយ មានការប្រព្រឹត្តិ ប្រព្រឹត្តរួចហើយ ។បេ។ កតញ្ញូតាបស់ព្រះអរហន្តនោះ មិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) ថា បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ រមែងមិនត្រេក មិនត្រាន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនសំគាល់នូវអារម្មណ៍ ដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ដោយវត្ថុនោះ មិនប្រាថ្នាសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ដោយហេតុដទៃ បុគ្គលមានប្រាជ្ញាកំចាត់នោះ រមែងមិនត្រេក មិនត្រាន់ ។

ចប់ ជរាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៦ ។

សត្តមោ ពិសុទ្ធមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេសោ

(២២៤) មេថុនមនុយុត្តស្ស (ឥច្ចាយស្មា តិស្សមេត្តេយ្យោ)

វិយាតំ ព្រហ្មេ មារិស

សុត្វាន តវ សាសនំ

វិវេកេ សិក្ខិសាមសេ ។

(២២៥) មេថុនមនុយុត្តស្សាតំ មេថុនធម្មោ នាម យោ សោ អសទ្ធម្មោ គាមធម្មោ វសលធម្មោ ទុដ្ឋុល្លោ ឱទកន្តិកោ រហស្សោ ទ្វយទ្វយសមាបត្តិ ។ កិំការណា វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ ឱកិរ្ណំ វត្តានំ សារត្តានំ អវស្សុតានំ បរិយុដ្ឋិតានំ បរិយាទិន្នចិត្តានំ ឱកិរ្ណំ សន្និសានំ ធម្មោតិ តំការណា វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ យថា ឱភោ កសហកាវកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ កណ្ហធេនវកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ កស្សកាវកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ វាណិជកាវកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ អធិការណិកាវកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ ឥធលោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ ឱភោ សល្លាបកោ មេថុនកាតិ វុច្ចតិ

ពិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេស ទី ៧

(២៦៤) (ព្រះតិស្សមេត្តេយ្យៈ មានអាយុក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា) បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់ដ៏មានទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីបង្អែកបង្អល់ របស់បុគ្គលដែលប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងមេថុន យើងខ្ញុំស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះអង្គហើយ នឹងសិក្សាក្នុងវិវេក ។

(២៦៥) ពាក្យថា បុគ្គលប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងមេថុន អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា មេថុនធម្ម ចានដល់ ធម៌របស់អសប្បុរស ធម៌របស់អ្នកស្រុក ធម៌របស់ជនថោកទាប ធម៌អាក្រក់ មានទឹកជាទីបំផុត ធម៌កើតក្នុងទីកំចាំង ការបួបដុំរបស់បុគ្គលពីរ ៗ នាក់ ៗ ដែលលោកហៅថា មេថុនធម្ម តើព្រោះហេតុអ្វី ។ ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរខ្លាំង ជោក (ដោយរាគៈ) ប្រកាន់ (ដោយរាគៈ) មានចិត្តត្រេកលេសត្រេបសង្កត់ស្មើគ្នាតាំងពីរនាក់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ។ ជនពីរនាក់ ធ្វើដំណើរ លោកហៅថា គូដម្ងែ ជនពីរនាក់ ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ លោកហៅថា គូប្រកួតប្រកាន់ ជនពីរនាក់ធ្វើការនិយាយគ្នា លោកហៅថា គូនិយាយគ្នា ជនពីរនាក់ធ្វើការជជែកគ្នា លោកហៅថា គូជជែកគ្នា ជនពីរនាក់ ធ្វើអធិករណ៍ លោកហៅថា គូអធិករណ៍ ជនពីរនាក់ ចរចាគ្នាជាប្រក្រតី លោកហៅថា គូចរចា ជនពីរនាក់ និយាយធ្វើយឆ្លងគ្នា លោកហៅថា គូធ្វើយឆ្លង

ปฐเมว ขุทฺทกนฺติ รตฺตนฺติ สารตฺตนฺติ อาสฺสุตวนฺติ ปริยุ-
ฏฺฐิตวนฺติ ปริยาทินฺนจิตฺตนฺติ ขุทฺทกนฺติ สนิสานนฺติ ฉมฺหิตา
ตณฺหาวณา วุจฺจติ เมตฺตนฺติ เมตฺตนฺติ ฯ เมตฺตนฺติ เมตฺตา-
สมฺปยุตฺตา เมตฺตนฺติ ยุตฺตสฺส ปยุตฺตสฺส อายุตฺตสฺส
สมายุตฺตสฺส ตชฺชาตสฺส ตพฺภาวสฺส ตกฺกิริยสฺส
ตทฺธมฺมสฺส ตปฺปาฏิภาคสฺส ตปฺปกฺขิกสฺส ตธมฺมตสฺส
ตทาธิปเตยฺยสฺสาติ เมตฺตนฺติ ฯ

(๒๒๖) ฉฏฺฐายสฺมา ตาเสฺส เมตฺเตยฺยาติ ฉฏฺฐาติ
ปธานสฺส ปธานสีสกฺโก ปธานาธิปฺปาโย อกฺขาสมหาเยา
ฌายิฺจสีลวนฺตา ปธานปุคฺคลเมตฺถ ฉฏฺฐาติ ฯ อา-
ยสฺมาติ ปิยวจนํ ครุวจนํ สคารวจนํ สปฺปติสฺส-
วจนเมตฺถ อายสฺมาติ ฯ ตาเสฺสติ ตสฺส เถรสฺส
นามํ สงฺขา สมญฺญา ปญฺญตฺติ วোหาโร นามํ นาม-
กมฺมํ นามเธยฺยํ นิรุตฺติ พฺยญฺชนํ อภิลาโปติ ฯ

យ៉ាងណា ធម៌របស់ជនពីរនាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរខ្លាំង ជោក (ដោយរាគៈ) រួបរឹត (ដោយរាគៈ) មានចិត្តត្រូវកិលេសគ្របសង្កត់ស្មើគ្នាទាំងពីរនាក់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថា ប្រកបរឿយៗក្នុងមេថុន បានសេចក្តីថា ប្រកបតាក់តែង ប្រជុំងប្រជា ប្រកបព្រមក្នុងមេថុនធម្ម ប្រព្រឹត្តមេថុនធម្មនោះ ក្រាស់ដោយមេថុនធម្មនោះ គោរពមេថុនធម្មនោះ ចុនៅក្នុងមេថុនធម្មនោះ គោរៅក្នុងមេថុនធម្មនោះ ឈមមុខៅក្នុងមេថុនធម្មនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ៅក្នុងមេថុនធម្មនោះ ធ្លាប់មេថុនធម្មនោះឲ្យជាធំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងមេថុន ។

(๒๖๖) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះតិស្សមេត្តេយ្យៈមានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះ ត្រង់ពាក្យថា យ៉ាងនេះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាប់ជោយបទ បំពេញបទ ប្រជុំនៃអក្ខរៈ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា យ៉ាងនេះ នុ៎ះជាលំជាប់នៃបទ ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យជាទីគោរព ពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ពាក្យថា មានអាយុ នុ៎ះ ជាពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរពក្រែង ។ ពាក្យថា តិស្សៈ គឺជានាមការរាប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ វោហារ ជានាម អំពើរបស់នាម ពាក្យទ្រទ្រង់ទុកនូវនាម តាសា ព្យញ្ជនៈ ការហៅរក នៃព្រះថេរៈនោះ ។

មេត្តេយ្យោតិ តាសញ្ច ថេរាសញ្ច តោត្តំ សជ្ជា សមញ្ញា បញ្ញត្តិ ភេហារោតិ ឥច្ចាយស្មា តិស្សោ មេត្តេយ្យោ ។

(๒๒๗) វិយាតំ ព្រូហិ មាវិសាតិ វិយាតំ ឧបយាតំ បីឡនំ យដ្ឋនំ ឧបដ្ឋានំ ឧបសដ្ឋំ ព្រូហិ អាចិក្ខ ទេ-សេហិ បញ្ញាបេហិ បដ្ឋបេហិ វិវរ វិភជ ឧត្តានីករោហិ បកាសេហិ ។ មាវិសាតិ បិយរូបំ គរុរូបំ សភា-វរូបំ សម្ភតិសញ្ញូបនេមតំ មាវិសាតិ វិយាតំ ព្រូហិ មាវិស ។

(๒๒๘) សុត្វាន តវ សាសនន្តិ តុយ្ហំ វចនំ ព្យប-ថំ ទេសនំ អនុសិដ្ឋិ សុត្វា សុណិត្វា ឧគ្គហិត្វា ឧប-ធារេត្វា ឧបលក្ខយិត្វាតិ សុត្វាន តវ សាសនំ ។

(๒๒๙) វិវរោតិ សិក្ខាសាមសេតិ វិវរោតាតិ តយោ វិវរោ តាយវិវរោ ចិត្តវិវរោ ឧបធិវិវរោ ។

ពាក្យថា មេត្តេយ្យៈ គឺជាគោត្រ ការពាប់ ឈ្មោះ បញ្ញត្តិ វោហារ របស់ព្រះថេរៈនោះ ហេតុនោះ (លោកពោល) ថា ព្រះតិស្សមេត្តេយ្យៈ មានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះ ។

(๒๒๗) ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់នូវទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោល សេចក្តីបង្អើតចង្អល់ សេចក្តីថា សូមព្រះអង្គពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែករំលែក ធ្វើឲ្យពាក់ ប្រកាស នូវសេចក្តីបង្អើតចង្អល់ សេចក្តីតានតឹង សេចក្តីបៀតបៀន សេចក្តីលំបាក សេចក្តីទុបទ្រេត សេចក្តីខ្វាំងខ្វាស់ ឲ្យដាន ។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គទ្រង់នូវទុក្ខ នុ៎ះ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ពាក្យជាទីគោរព ពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរព ពាក្យថា ព្រះអង្គទ្រង់នូវទុក្ខ នុ៎ះជាពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីកោតក្រែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បពិតព្រះអង្គទ្រង់នូវទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីបង្អើតចង្អល់ ។

(๒๒๘) ពាក្យថា ខ្ញុំស្តាប់ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ គឺខ្ញុំស្តាប់ ត្រងត្រាប់ រៀន ចំណាំ កំណត់ នូវពាក្យ គន្ថៈនៃពាក្យ ទេសនា ការប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំស្តាប់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ ។

(๒๒๙) អធិប្បាយពាក្យថា សិក្ខាកុដ្ឋវិវេក ត្រង់ពាក្យថា វិវេក បានដល់ វិវេក ๓ គឺ កាយវិវេក ចិត្តវិវេក ឧបធិវិវេក ។

ភគវាមោ ភាយវិវេកោ ។ ឥធ ភិក្ខុ វិវិត្តំ សេនា-
សនំ ភជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្ពតំ កន្ទរំ គិរិគុហំ
សុសានំ វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ ភាយេន
ច វិវិត្តោ វិហរតិ សោ ឯកោ គច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ
ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេតិ ឯកោ
គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ
រហោ និសីទតិ ឯកោ ចង្កមំ អធិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ
វិហរតិ អីរិយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ
អយំ ភាយវិវេកោ ។

ភគវាមោ ចិត្តវិវេកោ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស
នីវរណេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជ-
ន្តស្ស វិតក្កវិចារេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ តតិយំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស បីតិយា ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ ចតុត្ថំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស សុខទុក្ខេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អាភា-
សានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញាយ បដិឃ-
សញ្ញាយ នានត្តសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ វិញ្ញាណញ្ចា-
យតនំ សមាបន្នស្ស អាភាសានញ្ចាយតនសញ្ញាយ

កាយវិវេក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប់រកសេនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រៃ គល់ឈើ ភ្នំ ជ្រោះ គុហាភ្នំ ព្រៃស្មសាន ព្រៃធំ ទីវាល គំនរចំបើង ជាអ្នកស្ងាត់ ដោយកាយ ភិក្ខុនោះ ដើរម្នាក់ឯង ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង សម្រេចកិរិយាដេកម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចង្រ្កមម្នាក់ឯង ត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញុំាងអត្តភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯងនេះ កាយវិវេក ។

ចិត្តវិវេក តើដូចម្តេច ។ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលបឋមជ្ឈាន ជាចិត្តស្ងាត់ចាកនីវរណៈ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលទុតិយជ្ឈាន ជាចិត្តស្ងាត់ចាកវិតក្កៈនឹងវិចារៈ ចិត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកចូលតតិយជ្ឈាន ជាចិត្តស្ងាត់ចាកបីតិ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលចតុត្ថជ្ឈាន ជាចិត្តស្ងាត់ចាកសុខនឹងទុក្ខ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលអាកាសានញ្ចាយតនៈ ជាចិត្តស្ងាត់ចាករូបសញ្ញា ចាកបដិឃសញ្ញា ចាកនានត្តសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ អ្នកចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ជាចិត្តស្ងាត់ ចាកអាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា

ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស
វិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ នេវ-
សញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមាបន្នស្ស អាកិញ្ចញ្ញាយ-
តនសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សោតាបន្នស្ស សក្កា-
យទិដ្ឋិយា វិចិកិច្ឆាយ សីលព្ពតបរាមាសា និដ្ឋានុ-
សយា វិចិកិច្ឆានុសយា តនេកដ្ឋេហិ ច កិលេ-
សេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សកទាគាមិស្ស ឱឌ្ឍារិកា
កាមរាគសញ្ញោជនា បដិឃសញ្ញោជនា ឱឌ្ឍារិកា
កាមរាគានុសយា បដិឃានុសយា តនេកដ្ឋេហិ
ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អនាគាមិស្ស
អណុសហគតា កាមរាគសញ្ញោជនា បដិឃសញ្ញោ-
ជនា អណុសហគតា កាមរាគានុសយា បដិឃានុសយា
តនេកដ្ឋេហិ ច កិលេសេហិ ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អរ-
ហតោ រូបរាគា អរូបរាគា មានា ឧទ្ធច្ចា អវិជ្ជាយ
មានានុសយា ភវរាគានុសយា អវិជ្ជានុសយា តនេ-
កដ្ឋេហិ ច កិលេសេហិ ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេហិ
ចិត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អយំ ចិត្តវិវេកោ ។

ចិត្តរបស់កិកូ អ្នកប្រកបដោយវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកវិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា ចិត្តរបស់កិកូ អ្នកប្រកបនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកអាកិញ្ចញ្ញាយតនសញ្ញា ចិត្តរបស់កិកូអ្នកដល់សោតៈ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកសក្កាយទិដ្ឋិ ចាកវិចិកិច្ឆា ចាកសីលព្វតបរាមាសៈ ចាកទិដ្ឋានុស័យ ចាកវិចិកិច្ឆានុស័យ ចាកកិលេសជាតិឆ្អាយ ដែលតាំងនៅជាមួយគ្នានឹងសញ្ញោជនៈទាំងនោះ ចិត្តរបស់កិកូជាសកទាគាមិ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកកាមរាគសញ្ញោជនៈ ចាកបដិឃសញ្ញោជនៈ ដ៏គ្រោតគ្រាតចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិឃានុស័យ ដ៏គ្រោតគ្រាត ចាកកិលេសដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញោជនៈទាំងនោះ ចិត្តរបស់កិកូជាអនាគាមិ ជាចិត្តស្ងាត់ចាកកាមរាគសញ្ញោជនៈ នឹងបដិឃសញ្ញោជនៈ ដែលលាយឡំនៅដ៏ល្អិត ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិឃានុស័យ ដែលលាយឡំនៅដ៏ល្អិត ចាកកិលេសដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញោជនៈទាំងនោះ ចិត្តរបស់កិកូជាព្រះអរហន្ត ជាចិត្តស្ងាត់ចាករូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានៈ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុស័យ ភវរាគានុស័យ អវិជ្ជានុស័យ ចាកកិលេសដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងសញ្ញោជនៈទាំងនោះ ចាកនិមិត្តទាំងពួងជាខាងក្រៅ នេះ ចិត្តវិវេក ។

สตฺตเม ติสฺสเมตฺเตยฺยสุตฺตนิทฺเทโส

กตเมา ทุปฏิวิเวกา ฯ ทุปฏิ ปุจฺฉนฺติ ติเลสา จ ทฺวา จ อกิสฺสทฺธา จ ฯ ทุปฏิวิเวกา ปุจฺฉติ อมตํ นิพฺพานํ เยา เสา สพฺพสงฺขารสมถา สพฺพูปธิปฏินิสฺสคฺคา ตณฺหกฺขยา วิราคา นิโรธา นิพฺพานํ อยํ ทุปฏิวิเวกา ฯ

กายวิเวกา จ จิตฺตกฺขณิกกายานํ[๑] เนกฺขมฺมาภิรตานํ จิตฺตวิเวกา จ ปริสุทฺธจิตฺตานํ ปรมวิโมกฺขปฺปตฺตานํ ทุปฏิวิเวกา จ นิรูปธีนํ ปุคฺคลานํ วิสงฺขารคตานํ ฯ

วิเวเก สิกฺขิสามเสติ เสา ถเวเร ปกติยา สิกฺขิตสิกฺขา อปิจ ธมฺเมสนํ เยาจญฺญา[๒] ปฺวาหาหา วิเวเก สิกฺขิสามเสติ ฯ เตนาหา ถเวเร ติสฺสา เมตฺเตยฺยา

เมถุนมนุยุตฺตสฺส (ปจฺจยสฺสา ติสฺสา เมตฺเตยฺยา)
ปิยาตนฺ ปฺรเวทิ มาริส
สุตฺวาน ตาว สาสนํ
วิเวเก สิกฺขิสามเสติ ฯ

---

๑ ม. วิเวกฏฺฐกายานํ ฯ ๒ ม. อปิจ ธมฺเมสนํ อาจาริย ธมฺเมสนํ สาเวเตฺวา ฯ

ឧបធិវិវេក តើដូចម្តេច ។ កិលេស ខន្ធ នឹងអភិសង្ខារទាំងពួង
លោកហៅថា ឧបធិ ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ឧបធិវិវេក បាន
ខាងការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ចេញនូវឧបធិទាំងពួង ការអស់
តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន នេះ ឧបធិវិវេក ។
កាយវិវេក សម្រាប់អ្នកមានកាយគេចចេញ (ចាកពួក) អ្នកត្រេកអរ
ចំពោះនេក្ខម្ម: ចិត្តវិវេក សម្រាប់អ្នកមានចិត្តបរិសុទ្ធ អ្នកដល់សេចក្តី
ផូរផង់ដ៏ក្រៃលែង ឯឧបធិវិវេក សម្រាប់បុគ្គលមិនមានឧបធិ អ្នកដល់
នូវវិសង្ខារ គឺព្រះនិព្វាន ។

ពាក្យថា សិក្ខាក្នុងវិវេក គឺព្រះថេរៈនោះ មានសិក្ខាសិក្សាហើយដោយ
ប្រក្រតី តែ លោកសូមធម្មទេសនា ទើបពោលយ៉ាងនេះថា នឹងសិក្សា
ក្នុងវិវេក ។ ហេតុនោះ ព្រះថេរៈឈ្មោះតិស្សមេត្តេយ្យៈ ពោលថា
(ព្រះតិស្សមេត្តេយ្យៈមានអាយុ ក្រាបទូលយ៉ាងនេះថា)បពិត្រ
ព្រះអង្គទ្រង់និរទុក្ខ សូមព្រះអង្គពោលសេចក្តីចម្រើនតបង្គល់
របស់បុគ្គលដែលប្រកបហើយ ។ ក្នុងមេថុន យើងខ្ញុំស្តាប់
ពាក្យប្រដៅរបស់ព្រះអង្គហើយ នឹងសិក្សាក្នុងវិវេក ។

(๒๓๐) មេថុនមនុយុត្តស្ស (មេត្តេយ្យាតិ ភគវា)

មុស្សតោ ភវំ សាសនំ

មិច្ឆា ច បដិបជ្ជតិ

ឯតំ ឥស្សឹ អនាវិលំ ។

(๒๓๑) មេថុនមនុយុត្តស្សាតិ មេថុនធម្មោ នាម យោ សោ អសទ្ធម្មោ គាមធម្មោ វសលធម្មោ ទុដ្ឋុល្លោ ឱទកន្តិកោ រហស្សោ ទ្វយទ្វយសមាបត្តិ ។ កិំ-ការណា វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ ឧភិន្នំ រត្តានំ សា-រត្តានំ អវស្សុតានំ បរិយុដ្ឋិតានំ បរិយោទិន្នចិត្តានំ ឧភិន្នំ សទិសានំ ធម្មោតិ តំការណា វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ យថា ឧភោ កលហការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ កណ្ហនការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ កស្សការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ វាឯនការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ អង្គារណការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ ឥង្គាលោ មេថុនការកា វុច្ចន្តិ ឧភោ សណ្ឋាបការកា មេថុនការកា វុច្ចន្តិ

(๒๓๐) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា **ម្នាលមេត្តគូយ្យៈ**) សាសនារបស់បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយ ๆ ក្នុងមេថុនធម្ម រមែងវិនាសដោយពិត តាំងបុគ្គលនោះ ក៏រមែងប្រតិបត្តិខុស អំពើនុ៎ះ មិនមែនជាអំពើប្រសើរ បំពោះបុគ្គលនោះទេ ។

(๒๓๑) ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយ ๆ ក្នុងមេថុនធម្ម អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា មេថុនធម្ម បានខាងធម៌របស់អសប្បុរស ធម៌របស់អ្នកស្រុក ធម៌របស់ជនថោកទាប ធម៌អាក្រក់ មានទឹកដាច់បំផុត ធម៌តើតក្នុងទីកំចាំង ការចូលដុំរបស់បុគ្គលពីរ ๆ នាក់ ។ ដែលលោកហៅថា មេថុនធម្ម តើព្រោះហេតុអ្វី ។ ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរខ្លាំង ជោក(ដោយរាគៈ) រួបរឹត(ដោយរាគៈ) មានចិត្តត្រូវតែសេសគ្រប់សង្កត់ស្មើគ្នាតាំងពីរនាក់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម **ដូច្នេះ** ។ ជនពីរនាក់ធ្វើដំណើរ លោកហៅថា គូដង្ហែ ជនពីរនាក់ធ្វើសេចក្តីប្រកួតប្រកាន់ លោកហៅថា គូប្រកួតប្រកាន់ ជនពីរនាក់ធ្វើការនិយាយគ្នា លោកហៅថា គូនិយាយគ្នា ជនពីរនាក់ធ្វើការជជែកគ្នា លោកហៅថា គូជជែកគ្នា ជនពីរនាក់ធ្វើអធិករណ៍ លោកហៅថា គូអធិករណ៍ ជនពីរនាក់ចរចាជាប្រក្រតី លោកហៅថា គូចរចា ជនពីរនាក់និយាយធ្វើយធ្ងន់គ្នា លោកហៅថា គូធ្វើយធ្ងន់ យ៉ាងណា

ឯវមេវ ខុកិន្តំ វត្តាំ សារត្តាំ អវស្សុតាំ បរិយុដ្ឋិតាំ បរិយោនទ្ធចិត្តាំ ខុកិន្តំ សនិសភាំ ឧម្មោតំ តំការណា វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ មេថុនមធុយុត្តសទ្ទាតិ មេថុនធម្មេ យុត្តសទ្ទ បយុត្តសទ្ទ អាយុត្តសទ្ទ សមាយុត្តសទ្ទ តច្ចរិតសទ្ទ តព្ភហុលសទ្ទ តក្កុកសទ្ទ តន្និន្នសទ្ទ តប្បោណសទ្ទ តប្បព្ភារសទ្ទ តទធិមុត្តសទ្ទ តទាធិបតេយ្យសទ្ទាតិ មេថុនមធុយុត្តសទ្ទ ។ មេត្តេយ្យោតិ កកភ តំ ថេរំ តោត្តេន អាលបតិ ។ កកភតិ តារភិវចនំ ។ អបិច កក្កភតោតិ កកភ ។ កក្កសោសេភតិ កកភ ។ កក្កមោហោតិ កកភ ។ កក្កមានោតិ កកភ ។ កក្កនិដ្ឋិតិ កកភ ។ កក្កកណ្ហាតោតិ កកភ ។

ធម៌របស់បុគ្គលពីរនាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរខ្លាំង ជោក (ដោយរាគៈ) រួបរឹត (ដោយរាគៈ) មានចិត្តត្រូវកិលេសគ្រប់សង្កត់ស្មើគ្នាទាំងពីរនាក់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថា ប្រកបរឿយៗក្នុងមេថុន គឺប្រកប តាក់តែង ប្រជុំផ្គុំប្រជា ប្រកបព្រម ក្នុងមេថុនធម្ម ប្រព្រឹត្តមេថុនធម្មនោះ ក្រាស់ដោយមេថុនធម្មនោះ គោរពមេថុនធម្មនោះ ខ្នះខ្នែងក្នុងមេថុនធម្មនោះ ខ្ជាប់ខ្ជួនក្នុងមេថុនធម្មនោះ ឈមមុខទៅក្នុងមេថុនធម្មនោះ ចុះចិត្តស៊ប់ក្នុងមេថុនធម្មនោះ ធ្វើមេថុនធម្មនោះឲ្យជាធំ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយៗក្នុងមេថុនធម្ម ។ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅព្រះថេរៈនោះតាមគោត្រថា ម្នាលមេត្តេយ្យៈ ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធ មានភគៈបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានទោសៈបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានមោហៈបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានមានៈបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានទិដ្ឋិបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មានបន្ទាគឺកិលេសបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។

ភគ្គក្កិលេសោតិ ភគវា ។ ភជិ វិភជិ បដិវិភជិ
ធម្មរតនន្តិ ភគវា ។ ភគវំ អគ្គកភេតិ ភគវា ។
ភាវិតកាយោតិ ភគវា ។ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ
ភាវិតបញ្ញោតិ ភគវា ។ ភជិ ឯ ភគវា អរញ្ញវន-
បត្ថានិ បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិ-
គ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិ-
សល្លានសារុប្បានីតិ ភគវា ។ ភាតី ឯ ភគវា ចីវរបិណ្ឌ-
បាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារធន្តិ ភ-
គវា ។ ភាតី ឯ ភគវា អត្តរសស្ស ធម្មរសស្ស
វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិបញ្ញាយាតិ
ភគវា ។ ភាតី ឯ ភគវា ចតុន្នំ ឈានានំ ចតុន្នំ
អប្បមញ្ញានំ ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តីនន្តិ ភគវា ។ ភាតី
ឯ ភគវា អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្នំ អភិភាយតនានំ

มានកិលេសបំបាក់បង់ហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
ទ្រង់បែងចែក វិលែកធម្មតនៈ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
ជាអ្នកឆ្លើយទូទៅបំផុតនៃភព ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
មានព្រះកាយចំរើនហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។
មានសីលចំរើនហើយ មានចិត្តចំរើនហើយ មានប្រាជ្ញាចំរើនហើយ
ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ
ទ្រង់គប់រកសេនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រៃតូច នឹងព្រៃធំ មិនមានសំឡេង
មិនមានការគឹកកង ជាទីប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើត អំពីកាយនៃជន
ជាទីស្ងាត់កំបាំងរបស់មនុស្ស ជាទីសមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ហេតុនោះ
ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមាន
ចំណែកចំរើរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ
ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ
ព្រះអង្គមានចំណែកអនុរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត
នឹងអធិប្បញ្ញា ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះ
មានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូប-
សមាបត្តិ ៤ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត
ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកវិមោក្ខ ៨ អភិភាយតនៈ ៨

ឧភយន្តំ អនុបុព្ពវិហារសមាបត្តីនញ្តំ ភគវា ។ ភាគី វា
ភគវា ឧសន្តំ សញ្ញាភាវានំ ឧសន្តំ ភសិណាសមា-
បត្តីនំ អាជានាឧសន្តានសមាជិសន្ត អសុភសមាបត្តិ-
យាតំ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចតុន្តំ សតិប្បដ្ឋានំ
ចតុន្តំ សម្មប្បធានានំ ចតុន្តំ ឥទ្ធិបាទានំ បញ្ចន្តំ
ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្តំ ពលានំ សត្តន្តំ ពោជ្ឈង្គានំ អរិ-
យសន្ត អដ្ឋង្គិកសន្ត មគ្គសន្តាតំ ភគវា ។ ភាគី វា
ភគវា ឧសន្តំ តថាគតពលានំ ចតុន្តំ វេសារជ្ជានំ
ចតុន្តំ បដិសម្ភិទានំ ឆន្តំ អភិញ្ញានំ ឆន្តំ ពុទ្ធធម្មានន្តំ
ភគវា ។ ភគវាតំ ដេតំ ដាមំ មានភ កតំ ឧ បិតភ
កតំ ឧ ភាតភ កតំ ឧ ភគិនិយា កតំ ឧ មិត្ត-
មច្ចេហិ កតំ ឧ ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ឧ
សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ឧ ទេវតាហិ កតំ
វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ ពោធិយា
មូលេ សហ សព្ពញ្ញុតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សច្ចិកា
បញ្ញត្តិ យទិទំ ភគវាតំ មេត្តេយ្យាតំ ភគវា ។

អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ๙ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកសញ្ញាភាវនា ๑๐ កសិណសមាបត្តិ๑๐ អានាបានស្សតិសមាធិ ឧដ្ឋានសុភសមាបត្តិ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកសតិបដ្ឋាន ๔ សម្មប្បធាន ๔ ឥទ្ធិបាទ ๔ ឥន្ទ្រិយ ๕ ពលៈ ๕ ពោជ្ឈង្គ ๗ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ๘ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ មួយទៀត ព្រះមានបុណ្យ ព្រះអង្គមានចំណែកតថាគតពល ๑๐ វេសារជ្ជៈ ๔ បដិសម្ភិទា ๔ អភិញ្ញា ๖ ធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ๖ យ៉ាង ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ នុ៎ះ មិនមែនព្រះមាតាធ្វើ មិនមែនព្រះបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនមិត្រឥន្ធមាត្យធ្វើ មិនមែនញាតិសាលោហិតធ្វើ មិនមែនសមណៈឬព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនទេវតាធ្វើទេ (ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ) នុ៎ះ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមានព្រះភាគ ជាព្រះនាមកើតក្នុងទីបំផុតវិមោក្ខ គឺសេចក្តីបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគនេះ(កើត) អំពីការបានត្រាស់ ដំណាលគ្នានឹងការបានចំពោះសព្វញ្ញុតញ្ញាណទៀបគល់ពោធព្រឹក្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តេយ្យៈ ។

(๒๓๒) มุสฺสเต ภเว สาสนฺเ ยฺหิ กาเรณหิ สาสนํ มุสฺสติ ปริยตฺติสาสนมฺปิ มุสฺสติ ปฏิปตฺติสาสนมฺปิ มุสฺสติ ฯ

กตมํ ปริยตฺติสาสนํ ฯ ยํ ตสฺส ปริยาปุณนา สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณนฺติ ตาทิ ฯ ปุณาติ ฯ ปริยาปุณนา ฯ ปริยตฺติสาสนํ ฯ ตมฺปิ มุสฺสติ ปริมุสฺสติ ปริหายติ เนว โหติ ฯ ตมฺปิ มุสฺสเต ภเว สาสนนฺติ ฯ

กตมํ ปฏิปตฺติสาสนํ ฯ สมฺมาปฏิปทา อนุโลมปฏิปทา อปฺปฏิกปฺปฏิปทา อนุตฺตรปฏิปทา ธมฺมานุธมฺมปฏิปทา สีเลสุ ปริปูรการิตา อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารตา โภชเน มตฺตญฺญุตา ชาคริยานุโยโค สตฺตสมฺปชญฺญํ ฌานานิ ปฏิปทา สตฺตปฏฺฐานา ฌานานิ สมฺมปฺปธานา ฌานานิ อิทฺธิปาทา ปญฺจินฺทฺริยานิ ปญฺจพลานิ สตฺต โพชฺฌงฺคา อริโย อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค อิทํ ปฏิปตฺติสาสนนฺติ ฯ ตมฺปิ มุสฺสติ ปริมุสฺสติ[1] ปริหายติ เนว โหติ ตมฺปิ มุสฺสเต ภเว สาสนนฺติ ฯ

---

๑ ม. สมุสฺสติ ปมุสฺสติ สมฺปมุสฺสติ ฯ

(๒๗๒) ពាក្យថា សាសនា វិនាស ឈ្មោះដល់សាសនាវិនាស ដោយហេតុ ๒ គឺ បរិយត្តិសាសនា ក៏វិនាស បដិបត្តិសាសនា ក៏វិនាស ។

បរិយត្តិសាសនា តើដូចម្តេច ។ ពុទ្ធវចនៈណា គឺសុត្តៈ គេយ្យៈ វេយ្យាករណៈ គាថា ឧទានៈ ឥតិវុត្តកៈ ជាតកៈ អព្ភូតធម្មៈ វេទល្លៈ ដែលបុគ្គលនោះរៀនហើយ នេះបរិយត្តិសាសនា ។ បរិយត្តិសាសនាវិនាស ឈ្មោះបង់ចោល (បុគ្គលនោះ) ទៅជាបុគ្គលខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សាសនាវិនាស យ៉ាងនេះខ្លះ ។

បដិបត្តិសាសនា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនជាសឹកសត្រួវ សេចក្តីប្រតិបត្តិចំពោះប្រយោជន៍មគ្គ ផល លំដាប់ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ភាពបុគ្គលអ្នកធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្នុងសីលទាំងឡាយ ភាពបុគ្គលមានទ្វារគ្រប់គ្រងក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ភាពបុគ្គលអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន សេចក្តីប្រកបរឿយៗក្នុងការភ្ញាក់រលឹក សតិនិងសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ๔ សម្មប្បធាន ๔ ឥទ្ធិបាទ ๔ ឥន្ទ្រិយ ๕ ពលៈ ๕ ពោជ្ឈង្គ ๗ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ ๘ នេះបដិបត្តិសាសនា ។ បដិបត្តិសាសនានោះ រមែងវិនាស ឈ្មោះបង់ចោល (បុគ្គលនោះ) ទៅជាបុគ្គលខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សាសនាវិនាស យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(๒๓๓) មិច្ឆា ច បដិបជ្ជតិ ចាណាម្ប៎ ហនតិ អទិន្នម្ប៎ អាទិយតិ សន្ធិម្ប៎ ឆិន្ទតិ ឯឡោបម្ប៎ ហរតិ វិកោរិកម្ប៎ ករោតិ បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ បរទារម្ប៎ គច្ឆតិ មុសាបិ ភណតីតិ មិច្ឆា ច បដិបជ្ជតិ ។

(๒๓๔) ឯតំ តស្ស៊ អនារិយន្តិ ឯតំ តស្ស៊ បុគ្គលេ អនរិយេឆម្ហោ ពាលេឆម្ហោ មូឡ្ហេឆម្ហោ អញ្ញាណេឆម្ហោ អមគ្គវិក្ខេបេឆម្ហោ យទិទំ មិច្ឆា បដិបត្តាតិ ឯតំ តស្ស៊ អនារិយំ ។ តេនាហ ភគវា

មេត្តេយ្យមនុយុត្តស្ស (មេត្តេយ្យាតិ ភគវា)
មុស្សតេ កាមិ សាសនំ
មិច្ឆា ច បដិបជ្ជតិ
ឯតំ តស្ស៊ អនារិយន្តិ ។

(๒๓๕) ឯកោ បុព្ពេ ចរិត្វាន
មេត្តេយ្យំ យោ ឧបាសតិ
យាវំ ភវ្ហ៊ាវ តំ លោកេ
ហិតមាហុ បុថុជ្ជនំ ។

(๒๓๓) ពាក្យថា វាមេនប្រតិបត្តិខុស គឺបុគ្គលសម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់ច្រឹតខ្លះ វាយប្រហារ ទាំងប្លន់ធំខ្លះ ធ្វើការបៀតបៀនទ្រព្យក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ចាំនៅកែរថ្នល់ខ្លះ គប់រកប្រពន្ធបុគ្គលដទៃខ្លះ ពោលកុហកខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វាមេនប្រតិបត្តិខុស ។

(๒๓๔) ពាក្យថា អំពើនុ៎ះ មិនមែនជាអំពើប្រសើរ ចំពោះបុគ្គលនោះទេ គឺ អំពើនុ៎ះ ជាធម៌មិនប្រសើរ ជាធម៌របស់បុគ្គលពាល ជាធម៌របស់បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ជាធម៌របស់បុគ្គលមិនមានបញ្ញា ជាធម៌របស់បុគ្គលបោះចោលនូវពាក្យមិនឲ្យស្ងាប់សំដី គឺជាសេចក្តីប្រតិបត្តិខុស ចំពោះបុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អំពើនុ៎ះមិនមែនជាអំពើប្រសើរ ក្នុងបុគ្គលនោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្នាលមេត្តេយ្យ៍) សាសនារបស់បុគ្គលអ្នកប្រកបរឿយៗក្នុងមេថុនធម្ម វាមេនវិនាសទៅដោយពិត ទាំងបុគ្គលនោះ ក៏វាមេនប្រតិបត្តិខុស អំពើនុ៎ះមិនមែនជាអំពើប្រសើរ ចំពោះបុគ្គលនោះទេ ។

(๒๓๕) បុគ្គលណា ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯងក្នុងកាលមុន ហើយសេពមេថុនធម្ម អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះថាជាបុថុជ្ជន ថោកទាប ក្នុងលោក ដូចជាយានដែលក្ងក់ហើយ ។

(๒๓๖) ฯเปฯ បុព្វេ ចរិត្វាជាតំ ន្តីហិ ការ-ណេហិ ฯเปฯ បុព្វេ ចរិត្វាន បញ្ញាសង្ខាតេន ฯ កណាវាសុក្ខេដ្ឋេន ฯ ฯ

កថំ បញ្ញាសង្ខាតេន ฯเปฯ បុព្វេ ចរិត្វាន ฯ សព្ពំ យកវាសមលវរោធំ ឯន្តិត្វា បុត្តទារមលវរោធំ ឯន្តិត្វា ញាតិមលវរោធំ ឯន្តិត្វា មិត្តាមច្ចមលវរោធំ ឯន្តិត្វា សន្និធិមលវរោធំ ឯន្តិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្វជិត្វា អាកិញ្ចញ្ញាយំ ឧបសម្បជ្ជ ฯเปฯ ចរតិ វិហរតិ រីរយតិ វត្តតិ បាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ฯ បញ្ញាសង្ខាតេន ฯเปฯ បុព្វេ ចរិត្វាន ฯ

កថំ កណាវាសុក្ខេដ្ឋេន ฯเปฯ បុព្វេ ចរិត្វាន ฯ សោ ฯ បញ្ចជិនោ សមាធោ ฯเปฯ អញ្ញាវិនយត្ថានិ បត្ថានិ សោធាសនិ បដិសេវតិ អប្បសទ្ធានិ អប្បនិក្កាសានិ វិវេកដ្ឋានិ មុសាវាទមហាសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ ฯ

(๒๓๖) ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង កុងកាលមុន អធិប្បាយថា បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង កុងកាលមុន ដោយហេតុ ๒ គឺ ដោយចំណែកបព្វជ្ជា ឬដោយការលះបង់ពួក ។

បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង កុងកាលមុន ដោយចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាត់បង់កង្វល់ គឺយកវ៉ាសចាំងអស់ កាត់បង់កង្វល់ គឺបុត្តភរិយា កាត់បង់កង្វល់ គឺញាតិ កាត់បង់កង្វល់គឺមិត្រនិងអាមាត្យ កាត់បង់កង្វល់ គឺការសន្សំ កោរសក់នឹងពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់ដែលជ្រលក់ដោយទឹកចត់ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវភាពជាអ្នកមិនមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយ ត្រាច់ទៅ សម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង កុងកាលមុន ដោយចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯង កុងកាលមុន ដោយការលះបង់ពួក តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះ លុះបួសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង តែងគប់រកសេនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រៃភ្នូចនឹងព្រៃធំ មិនមានសំឡេង មិនមានការគឹកកង ជាទីប្រាសចាកខ្យល់ ដែលកើតអំពីកាយនៃជន ជាទីស្ងាត់កំបាំង របស់មនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ។

เสา ฯเกา ตฺวตฺ ฯเกา ตฺวตฺ ฯเกา ฉสีตฺ ฯเกา สเยยฺ์ เกาเปฺปตฺ ฯเกา ตามฺ ปิณฺฑาย ปวิสตฺ ฯเกา ปฏิกฺกมตฺ ฯเกา รเหา นิสีทตฺ ฯเกา จงฺกมฺ อธิฏฺฐาตฺ ฯเกา จรตฺ วิหรตฺ สโยตฺ วฏฺฏตฺ ตาเวตฺ ยเปตฺ ยาเปตฺ ฯ์ กณฺหาวาสฺส-ตฺถเฉน ฯเกา ปุเพฺพ จริตฺวาน ฯ

(๒๓๗) เมตฺตนฺ ยา นิเสวิตพฺพา เมตฺตนฺนาม์ ยา เสา อสนฺนาม์ ฯ เป ฯ ตำการณา ภาวิตตฺตา เมตฺตนฺนาม์ ฯ เมตฺตนฺ ยา นิเสวิตพฺพา เสา อปเรน สมเยน พุทฺธ ธมฺม สงฺฆ สิกฺขา ปจฺจ-กฺขาย ภินฺนา ยาวตฺถิกา เมตฺตนฺนาม์ เสวิตา นิเสวิตา สนฺเสวิตา ปฏิเสวิตา เมตฺตนฺ ยา นิเสวิตา ฯ

(๒๓๘) ยานิ กานิจิ ตำ เลาเกตา ยานนฺติ มาตฺตยานนฺ อสฺสยานนฺ คาวยานนฺ อชยานนฺ

បុគ្គលនោះ ដើរតែម្នាក់ឯង ឈរតែម្នាក់ឯង អង្គុយតែម្នាក់ឯង សម្រេចការដេកតែម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតតែម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញតែម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់តែម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានចង្រ្កមតែម្នាក់ឯង ត្រាច់ទៅ សម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចឥរិយាបថប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញុំាងអត្តភាព ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង បុគ្គលប្រព្រឹត្តតែម្នាក់ឯង ក្នុងកាលមុនដោយការលះបង់ពួក យ៉ាងនេះ ។

(๔๓๗) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា សេពមេថុនធម្ម ឈ្មោះថា មេថុនធម្ម ចានខាង ធម៌របស់អសប្បុរស ។ បេ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ។ ពាក្យថា បុគ្គលណា សេពមេថុនធម្ម ចានសេចក្តីថា បុគ្គលនោះ ពោលលាព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខា ត្រឡប់ដើម្បីភាពជាបុគ្គលថោកទាប ហើយគប់រក សេពគប់ សេពសម្អប សេពចំពោះមេថុនធម្ម ក្នុងសម័យដទៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណា សេពមេថុនធម្ម ។

(๔๓๘) អធិប្បាយពាក្យថា ដូចជាយានដែលភ្លូកហើយក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា យាន គឺ យានទឹម ដោយដំរី យានទឹម ដោយសេះ យានទឹម ដោយគោ យានទឹម ដោយពពែ

เมฺฆกายนฺ ชิฆจฺฉายนฺ ขรายนฺ กณฺหํ อธนฺตฺตํ อการิตฺตํ
อาวีตฺตนฺ ขุปฺปฏิ กณฺหาติ วิสมํ ฆาณุมฺหิ ฆาสา-
ณามฺหิ อกิรฺยหาติ[1] อาเรหาคมฺหิ กญฺจติ ปกาเรปิ
ยปตฺตนฺ ฯ ยถา ตนฺ กณฺหํ ยานฺ อธนฺตฺตํ อการิตฺตนฺ
อาวีตฺตนฺ ขุปฺปฏิ กณฺหาติ ฆาเมว เสา วิฺญฺญาเกา
กณฺฑยานปฺปฏิภาเคา ขุปฺปฏิ กณฺหาติ มิญฺชาธนฺตฺตี
กณฺหาติ ฯ เป ฯ มิญฺชาสมาธิ กณฺหาติ ฯ ยถา
ตนฺ กณฺหํ ยานฺ อธนฺตฺตํ อการิตฺตนฺ อาวีตฺตนฺ วิสมํ ฆา-
ณามฺหิ ฆาสาณามฺหิ อกิรฺยหาติ ฆาเมว เสา วิฺญฺญา-
เกา กณฺฑยานปฺปฏิภาเคา วิสมํ กายกมฺมํ อกิรฺ-
หาติ วิสมนฺ วจีกมฺมํ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ มโนกมฺมํ
อกิรฺยหาติ วิสมนฺ ฆาณาติฆาตนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ
อทินฺนาทานนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ กาเมสุ มิจฺฉาจารนฺ อกิ-
รฺยหาติ วิสมนฺ มุสาวาทนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ ปิสุณา
วาจนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ ผรุสนฺ วาจนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ
สมฺผปฺปลาปนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ อภิชฺฌนฺ อกิรฺยหาติ วิ-
สมนฺ พฺยาปาทนฺ อกิรฺยหาติ วิสมนฺ มิจฺฉาทิฏฺฐิ อกิรฺยหาติ

---

๑ ฉ ม. ฉตฺตนฺตเ ยาทฺยตฺถิ อตฺถิ ฯ

យានទឹមដោយពៀម យានទឹមដោយឆ្នូ យានទឹមដោយលា ជាយានភ្ជុកហើយ ដែលគេមិនបានខ្ជូនាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់ រមែងកាន់យកផ្លូវខុស ឡើងកាន់ទីមានដង្គត់ ន័ឆ្ងាយដាបវដុបវខ្លះ កំនដនអ្នកបរខ្លះ ភ្ជុកធ្លាក់ទៅក្នុងច្រោះខ្លះ ។ យានភ្ជុកហើយ ដែលគេមិនបានខ្ជូនាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់នោះ រមែងកាន់យកផ្លូវខុស យ៉ាងណា បុគ្គលជាអ្នកភ្ជុកនោះ (សឹក) ប្រៀបដោយយានភ្ជុកហើយ រមែងកាន់យកផ្លូវខុស គឺកាន់យកទិដ្ឋិខុស ។ បេ ។ កាន់យកសមាធិខុស យ៉ាងនោះដែរ ។ យានភ្ជុកហើយ ដែលគេមិនបានខ្ជូនាន មិនបានធ្វើ មិនបានបង្ហាត់នោះ រមែងឡើងកាន់ទីមានដង្គត់ ន័ឆ្ងាយដាបវដុប យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកភ្ជុកនោះ ប្រៀបដោយយានភ្ជុកហើយ រមែងឡើងកាន់កាយកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់វចីកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់មនោកម្មមិនស្មើ ឡើងកាន់ជាណាតិជាតមិនស្មើ ឡើងកាន់អាទិន្នាទានមិនស្មើ ឡើងកាន់កាមេសុមិច្ឆាចារមិនស្មើ ឡើងកាន់មុសាវាទមិនស្មើ ឡើងកាន់បិសុណវាចាមិនស្មើ ឡើងកាន់ផរុសវាចាមិនស្មើ ឡើងកាន់សម្ផប្បលាបៈមិនស្មើ ឡើងកាន់អភិជ្ឈាមិនស្មើ ឡើងកាន់ព្យាបាទមិនស្មើ ឡើងកាន់មិច្ឆាទិដ្ឋិមិនស្មើ

วิสเม สงฺกาเร อกิรฺยมาตเ วิสเม ปงฺโก คามกุโล อกิรฺยมาตเ วิสเม ฉีวาโล อกิรฺยมาตเ ฯ ยถา ตถา กตฺตา ยาน อนตฺตา อกาโรตเ อวีตเ อาโรหกมฺมา กญฺตเ ฆาเมว สา วิภตฺตโก กตฺตยานปฺปฏิภาโค ติเรย อตฺตาน กญฺตเ ตีรปฺปาณโยนิยา อตฺตาน กญฺตเ ปิตฺติวิสเย อตฺตาน กญฺตเ มนุสฺสโลเก อตฺตาน กญฺตเ เทวโลเก อตฺตาน กญฺตเ ฯ ยถา ตถา กตฺตา ยาน อนตฺตา อกาโรตเ อวีตเ ปถาเตปิ ปปตเต ฆาเมว สา วิภตฺตโก กตฺตยานปฺปฏิภาโค ฌานปถาตมฺปิ ปปตเต ฉกปถาตมฺปิ ปปตเต ฌา-ปิปถาตมฺปิ ปปตเต มรณปถาตมฺปิ ปปตเต สาโกก-ปริเทวทุกฺโขมนสฺสุปายาสปถาตมฺปิ ปปตเต ฯ โลเกตเ อกายโลเก ฯ เป ฯ มนุสฺสโล-เกตเ ยาน กตฺตา ตถา โลเก ฯ

(๒๓๙) ปาณมาหุ ปุญฺญนฺติ ปุญฺญตเ เกนตฺถ-น ปุญฺญนฺติ ฯ ปุญฺ กิเลเส ฉนตีติ ปุญฺญนฺติ ฯ

ឡើងកាន់សង្ខារថាំងឡាយមិនស្មើ ឡើងកាន់កាមគុណ ๕ មិនស្មើ ឡើងកាន់នីវរណៈថាំងឡាយមិនស្មើ យ៉ាងនោះដែរ ។ យានភ្លុកហើយដែលគេមិនបានខ្ចូនាន មិនបានផ្ចឹ មិនបានបង្ហាត់នោះ រមែងកិនដនអ្នកបរ យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកភ្ងាត់នោះ ប្រៀបដោយយានភ្លុកហើយ រមែងកិនខ្លួនកន្លងនរក កិនខ្លួនកន្លងកំណើតតិរច្ឆាន កិនខ្លួនកន្លងបិត្តិវិសយ កិនខ្លួនកន្លងមនុស្សលោក កិនខ្លួនកន្លងទេវលោក យ៉ាងនោះដែរ ។ យានភ្លុកហើយ ដែលគេមិនបានខ្ចូនាន មិនបានផ្ចឹ មិនបានបង្ហាត់នោះ រមែងភ្លុកភ្ងាក់ទៅកន្លងជ្រោះ យ៉ាងណា បុគ្គលអ្នកភ្ងាត់នោះ ប្រៀបដោយយានភ្លុកហើយ រមែងភ្ងាក់ចុះកន្លងជ្រោះគឺជាតិខ្លះ ភ្ងាក់ចុះកន្លងជ្រោះគឺជរាខ្លះ ភ្ងាក់ចុះកន្លងជ្រោះគឺព្យាធិខ្លះ ភ្ងាក់ចុះកន្លងជ្រោះគឺមរណៈខ្លះ ភ្ងាក់ចុះកន្លងជ្រោះគឺសោចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស នឹងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ខ្លះ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពាក្យថា កន្លងលោក គឺកន្លងអបាយលោក ។បេ។ កន្លងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាយាន ដែលភ្លុកហើយ កន្លងលោក ។

(๒.๓๔) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញថាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះថាជាបុថុជ្ជន ដោកខាប ត្រង់ពាក្យថា បុថុជ្ជន គឺឈ្មោះថាបុថុជ្ជន ដោយសេចក្តីដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាបុថុជ្ជន ព្រោះញាំងតិលេសត្រាស់ឲ្យកើត ។

បុថុ អវិហតសក្កាយទិដ្ឋិកាតំ បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ
សត្តាភនំ មុខុល្លោកិកាតំ បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ សព្ព-
កតីហំ អារុជាតំ បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ ឆាឆាភិសង្ខារេហិ អភិ-
សង្ខរេន្តីតំ បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ ឆាឆាឆិយេហិ វុយ្ហន្តីតំ
បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ ឆាឆាសត្តាបេហិ សន្តប្បន្តីតំ
បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ ឆាឆាបរិឌ្ឌាហេហិ បរិឌយ្ហន្តីតំ
បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ បញ្ចសុ កាមគុណេសុ រត្តា តិដ្ឋា
កដិតា មុច្ឆិតា អជ្ឈោបន្នា លគ្គា លគ្គិតា បលិ-
ពុទ្ធាតំ បុថុដ្ឋជា ។ បុថុ បញ្ចហិ ឆវរណេហិ អារុជា
ឆវុជា ឆិទ្ទជា ភិន្នជា បភិន្នជា បដិច្ឆន្នា បដិកុជ្ជិតាតំ
បុថុដ្ឋជា ។ ហីនមាហ បុថុដ្ឋនដ្ឋេ បុថុដ្ឋនំ ហីនំ
ឯហីនំ ឆិមកំ លាមកំ ឯតុក្កំ បរិត្តដ្ឋេ ឯវមាហ ឯវ-
មាហំសុ ឯវំ ភគេន្តេ ឯវំ ភណន្តេ ឯវំ ឧបយន្តេ ឯវំ
ភោមរន្តីតិ ហីនមាហ បុថុដ្ឋនំ ។ តេនាហ ភគវា

ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះជាអ្នកមានសក្កាយទិដ្ឋិដ៏ក្រាស់មិនទាន់លះបង់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះជាអ្នកពោលប្តេជ្ញា ចំពោះមុខសាស្តាថាំងឡាយ ច្រើន ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះជាអ្នកត្រេកតំណាងពួងដ៏ក្រាស់ចាក់ស្រែះ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះគាក់តែងដោយអកិសង្ខារផ្សេង ។ ដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះត្រូវទុយ៌ះផ្សេង ។ ដ៏ក្រាស់បន្សាត់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះក្តៅក្រហាយ ដោយកំដៅផ្សេង ។ ដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះរោលពាលដោយកំដៅពេលពាលផ្សេង ។ ដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះត្រេកអរ ញ៉ាំម ជាប់ចិត្ត ជ្រប់ ងាល់ងប់ ជាប់ចំពាក់ ចាក់ស្រែះ រួបរឹតក្នុងកាមគុណ ៥ ដ៏ក្រាស់ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះត្រូវនីវរណៈ ៥ ដ៏ក្រាស់ ចាក់ស្រែះ រួបរឹត គ្របសង្កត់ សន្ធប់ ចំទាំង សណ្តាំជាប់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាជ្ញថាំងឡាយ ហៅបុគ្គលនោះ ថាជាបុថុជ្ជនថោកទាប គឺ អ្នកប្រាជ្ញថាំងឡាយ ពោលយ៉ាងនេះ ឃើនពោលហើយយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ និយាយយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ បញ្ជាក់យ៉ាងនេះ នូវបុគ្គលនោះ ថាជាមនុស្សបុថុជ្ជន ថោកទាប ទន់ថយ ជ្រោកជ្រាក លាមក អាក្រក់ រាំងចំរោច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកប្រាជ្ញថាំងឡាយ ពោលនូវបុគ្គលនោះ ថាជាបុថុជ្ជន ថោកទាប ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ឯតោ ពុទ្ធេ ចរិត្វាន មេថុនំ យោ ឧសេវតិ
យោនំ កន្តំវ តំ លោកេ ហីនមាហុ បុថុជ្ជនន្តិ ។
[๒๔๐]យសោ កិត្តិ ច យា ពុទ្ធេ ហាយតេ ភវិ តស្សុ សា
ឯតម្បិ ឧស្ហា សិក្ខេថ មេថុនំ វិប្បហាតវេ ។
[๒๔๑]យសោ កិត្តិ ច យា ពុទ្ធេ ហាយតេ ភវិ តស្សុ
សាតំ តតមោ យសោ ។ ឥធេកច្ចោ ពុទ្ធេ
សមណាការេ សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មានិតោ
បូជិតោ អបចិតោ លាភី ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសន-
គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ អយំ យសោ ។
តតមោ កិត្តិ ។ ឥធេកច្ចោ ពុទ្ធេ សមណាការេ
កិត្តិវណ្ណកតោ ហោតិ បសំសិតោ វិយត្តោ មេ-
ធាវី ពហុស្សុតោ ចិត្តកថី តាលវ្យាណប្បដិ-
ភាណោ សុត្តន្តិកោតិ វា វិនយធរោតិ វា

បុគ្គលណា ប្រព្រឹត្តតែម្ចាស់ឯង ក្នុងកាលមុន ហើយសេព
មេថុនធម្ម អ្នកប្រាជ្ញតំណិះឃ្លាយ ហៅបុគ្គលនោះ ថាជា
បុថុជ្ជន ថោកទាប ក្នុងលោក ដូចជាយានដែលភ្លូតហើយ ។

(๒๔๐) យសនឹងកើត្តឈ្មោះណា (ឆ្លាប់មាន) ក្នុងកាលមុន
យសនឹងកើត្តឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ តំណាបសូន្យ
ទៅ បព្វជិតយើញទូវដំណើរនុ៎ះហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បី
លះបង់មេថុនធម្ម ។

(๒๔๑) ពាក្យថា យសនឹងកើត្តឈ្មោះ ណា ឆ្លាប់មាន ក្នុងកាល
មុន យសនឹងកើត្តឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងសាបសូន្យទៅ
មានសេចក្តីអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ចុះយស តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួក
ខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកដែលគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា
កោតក្រែង ជាអ្នកបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយ-
ភេសជ្ជបរិក្ខារ ក្នុងភាពជាសមណៈក្នុងកាលមុន នេះឈ្មោះថា យស ។
ចុះកើត្តឈ្មោះ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលនៅក្នុង
ភាពជាសមណៈក្នុងកាលមុន ជាអ្នកពេញដោយកើត្តឈ្មោះ នឹងសេចក្តី
សរសើរ ជាបណ្ឌិត វាងវៃ មានប្រាជ្ញា ជាពហុស្សូត មានពាក្យ
ដ៏រិះគិត្រ មានប្រាជ្ញាល្អ ជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសូត្រក្តី ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យក្តី

ឆម្ភកថំ កោតំ ក អារញ្ញំ កោតំ ក បិណ្ឌបាតំ កោតំ
ក បំសុកូលំ កោតំ ក តេចីវរំ កោតំ ក សបទាន-
ចារំ កោតំ ក ខលុបច្ឆាភត្តំ កោតំ ក នេសជ្ជំ កោ-
តំ ក យថាសន្ថតំ កោតំ ក បឋមស្ស ឈានស្ស
លាភីតំ ក ទុតិយស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក តតិ-
យស្ស ឈានស្ស លាភីតំ ក ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស
លាភីតំ ក អាកាសានញ្ចាយតនសមាបត្តិយា លាភី-
តំ ក វិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក
អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក នេវសំ-
ញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភីតំ ក អយំ
កត្តុ ។ យេសោ កត្តុ ច យោ បុព្ពេ មាយេតេ
ភាវិ តស្ស សាតិ តស្ស អបរេន សមយេន ទុទ្ទ
ឆម្ភំ សង្ខ្យំ សង្កុ បច្ចុក្ខាយ ហីនាយាវត្តស្ស សោ
ច យេសោ សោ ច កត្តុ ភោយតិ បរិភាយតិ បរិ-
ភំសតិ បរិភវតិ អន្តរធាយតិ វិប្បលុជ្ជតីតិ យេសោ
កត្តុ ច យោ បុព្ពេ ហាយេតេ ភាវិ តស្ស សោ ។

ជាធម្មកថិកក្តី ជាអ្នកកាន់អាវញ្ជិកធុតង្គក្តី ជាឯកាសនិកធុតង្គ-
ក្តី ជាអ្នកកាន់បត្តបិណ្ឌិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកកាន់ខលុបច្ឆាភត្តិក-
ធុតង្គក្តី ជាអ្នកកាន់សបទានចារិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកកាន់ខលុបច្ឆាភត្តិក-
ធុតង្គក្តី ជាអ្នកកាន់នេសជ្ជិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកកាន់យថាសន្ថតិកធុតង្គក្តី
ជាអ្នកបានបឋមជ្ឈានក្តី ជាអ្នកបានទុតិយជ្ឈានក្តី ជាអ្នកបានតតិយ-
ជ្ឈានក្តី ជាអ្នកបានចតុត្ថជ្ឈានក្តី ជាអ្នកបានអាកាសានញ្ចាយតន-
សមាបត្តិក្តី ជាអ្នកបានវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិក្តី ជាអ្នកបានអា-
កិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ជាអ្នកបាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមា-
បត្តិក្តី នេះឈ្មោះថា កេវ្ហឈ្មោះ ។ ពាក្យថា យសនឹងកេវ្ហឈ្មោះ
ណា ធ្លាប់មានក្នុងកាលមុន យសនឹងកេវ្ហឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ
រមែងសាបសូន្យទៅ បានសេចក្តីថា កាលបព្វជិតនោះ ពោលលា
ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខា ក្នុងសម័យដទៃ ហើយត្រឡប់
ដើម្បីកេរខ្មោកតាប យសនឹងកេវ្ហឈ្មោះនោះ រមែងសូន្យ
សាបរលាប ខ្ចាត់ចេញ ជ្រុះចេញ ឃ្លាតបង់ វិនាស ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) យសនឹងកេវ្ហឈ្មោះ ណា ធ្លាប់មាន ក្នុងកាលមុន
យសនឹងកេវ្ហឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ រមែងសាបសូន្យទៅ ។

(๒๔๒) ปตมฺหิ นิสฺสา สงฺเขฺย เมถุนํ วิปฺป-
หาตเวติ ปตฺวา ปุเพฺพ สมณภาเว ยเสา จ กิตฺติ
จ อปรภาเค ตุจฺฉ ฆมฺมิ สงฺโฆ สกฺกา ปจฺจยา
ภิกฺขาจริยาวตฺตสฺส อยเสา จ อกิตฺติ จ ปฏิ สมฺปฏิ-
วิปตฺตี นิสฺสา ปสฺสิตฺวา ตุลยิตฺวา ตีรยิตฺวา วิภาวยิตฺวา
วิภูตํ กตฺวาติ ปตมฺหิ นิสฺสา ฯ สงฺเขฺยติ ตีสฺเว
สงฺขา อธิสีลสงฺขา อธิจิตฺตสงฺขา อธิปฺปญฺ-
สงฺขา ฯ

กตมา อธิสีลสงฺขา ฯ ๔ ปาริสุทฺธิ สีลานิ
เหาติ ปาติโมกฺขสํวรสีลเมว วิเสสโต อาชีวเหตุ-
สมฺปฺปโน อณุมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวี สมา-
ทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ ขุทฺทกา สีลกฺขนฺธา
มหนฺตา สีลกฺขนฺธา สีลเมว ปติฏฺฐา อาทิ จรณา
สญฺญมา สวโร มุขํ ปมุขํ กุสลานเมตฺถ ฆมฺมานเม
สมาปตฺติยา อยเมา อธิสีลสงฺขา ฯ

กตมา อธิจิตฺตสงฺขา ฯ ๔ ปาริสุทฺธิ
ปาริสุทฺธิ
ปหานเมเหา ปาริสุทฺธิ อกุสลเมเหา ฆมฺเมเหา สพฺพกิ

(๒๔๒) អធិប្បាយពាក្យថា បពុជតយើញ នូវដំណើរនុ៎ះហើយ គប្បីសិក្សាដើម្បីលះបង់មេថុនធម្ម ត្រង់ពាក្យថា នូវដំណើរនុ៎ះ សេចក្តីថា យសនឹងកើតឡើងក្នុងភាពជាសមណៈ ក្នុងកាលមុន ការមិនមានយសនឹងការមិនមានកើតឡើង របស់បពុជត ដែលពោលណា នូវព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខា ហើយត្រឡប់ដើម្បីកេរទៅថាកថាប ក្នុងកាលជាចំណែកខាងក្រោយ បពុជតយើញ ច្បួប ប្រទះ ថ្នូរ ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវសម្បត្តិនឹងវិបត្តិនុ៎ះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បពុជតយើញ នូវដំណើរនុ៎ះ ។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ๑ អធិចិត្តសិក្ខា ๑ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ๑ ។

អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិកុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវរៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ នឹងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសមានប្រមាណបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ សីលក្នុងតូច សីលក្នុងធំ សីលទាំងខាងដើម ការប្រព្រឹត្តិ ការសង្រួម ការរារាំង ច្រកាន ប្រមុខនៃការបានធម៌ជាកុសលទាំងឡាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិកុក្នុងសាសនានេះ ស្ងាត់ចាកកាម ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ ចូលបឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈ

សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
វិហរតិ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ
ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិ-
សុខំ ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្ថំ ឈានំ
ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ អយំ អធិចិត្តសិក្ខា ។

កតមា អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធ ភិក្ខុ បញ្ញវា
ហោតិ ឧទយត្ថគាមិនិយា បញ្ញាយ សមន្នាគតោ
អរិយាយ និព្ពេធិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយគាមិនិយា
សោ ឥទំ ទុក្ខន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ អយំ ទុក្ខ-
សមុទយោតិ យថាភូតំ បជានាតិ អយំ ទុក្ខនិរោ-
ធោតិ យថាភូតំ បជានាតិ អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី
បដិបទាតិ យថាភូតំ បជានាតិ ឥមេ អាសវាតិ
យថាភូតំ បជានាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ
យថាភូតំ បជានាតិ អយំ អាសវនិរោធោតិ យថាភូតំ
បជានាតិ អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ
យថាភូតំ បជានាតិ អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។

មេថុនន្តិ មេថុនធម្មោ នាម យោ សោ អសទ្ធម្មោ

ប្រកបដោយវិចារៈ មានបីតិនឹងសុខៈ កើតអំពីវិវេក ចូលទុតិយជ្ឈាន មិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ មានតែបីតិនឹងសុខៈ ដែលកើតអំពីសមាធិ ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុងសន្តាន ជាទីជ្រះថ្លាស៊ប់ គឺសទ្ធា មានសភាពជាចិត្តដ៏ខ្ពស់ឯក ព្រោះការរម្ងាប់នូវិតក្កៈ នឹងវិចារៈ ចូលតតិយជ្ឈាន ចូលចតុត្ថជ្ឈាន នេះ អធិចិត្តសិក្ខា ។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញាជាគ្រឿងដឹងនូវការកើតឡើងនឹងការវិនាសទៅ ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ អាចទំលុះទំលាយ ជាគ្រឿងដល់នូវការអស់ទុក្ខ ដោយប្រពៃ កិក្ខុនោះ កំដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាហេតុកើតឡើងនៃទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាគ្រឿងរំលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាបដិបទាជាគ្រឿងដល់នូវការរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាហេតុកើតឡើងនៃអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាគ្រឿងរំលត់អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាបដិបទាជាគ្រឿងដល់នូវការរលត់អាសវៈ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា មេថុនធម្ម សេចក្តីថា ដែលឈ្មោះថា មេថុនធម្ម ឋានៈជាធម៌របស់អសប្បុរស

។ เอวเมวฺ ขลุ ตาหิ เทวตาหิ ภควา ។ ฯเปฯ ตาหิ ภนฺเตติ ภควา ปจฺจสฺโสสิ ภควโต ปจฺจสฺโสสิ ภควา ตาสญฺจ เทวตานญฺจ ปฏิสฺสวมตฺเตน

ฯ เป ฯ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ฯ

ពាក្យថា បព្វជិតយើញ នូវដំណើរនុ៎ះហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បីលះបង់មេថុនធម្ម បានសេចក្តីថា បព្វជិត គប្បីសិក្សាអធិសីលផង គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីរលាស់ចោល ដើម្បីរម្ងាប់ នូវមេថុនធម្ម ฯ គប្បីពិចារណាសិក្ខាសិក្ខាទាំង ๓ នេះ គប្បីដឹងសិក្ខា គប្បីយើញសិក្ខា គប្បីពិចារណាសិក្ខា គប្បីអធិដ្ឋានចិត្តសិក្ខា គប្បីចុះចិត្តស៊ប់ដោយសទ្ធាសិក្ខា គប្បីផ្គងព្យាយាមសិក្ខា គប្បីតំកល់ស្មារតីសិក្ខា គប្បីតំកល់ចិត្តសិក្ខា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយប្រជ្ញាសិក្ខា គប្បីដឹងច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរដឹងច្បាស់សិក្ខា គប្បីកំណត់ដឹងធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹងសិក្ខា គប្បីលះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់សិក្ខា គប្បីចំរើនធម៌ដែលគួរចំរើនសិក្ខា គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ធម៌ ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្ខា គប្បីប្រព្រឹត្ត ๗ ប្រព្រឹត្តដោយប្រពៃ ប្រព្រឹត្តកន្លងក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បព្វជិតយើញនូវដំណើរនុ៎ះហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បីលះបង់មេថុនធម្ម ฯ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ยเสา ตณฺหี น ยา ปุเถ
มหายเต ภยา ตสฺส สา
ฬตมฺปิ นิสฺสา สเรยฺย
เมถุนํ วิปฺปหาตเวติ ฯ

(๒๔๓) สงฺกปฺปยมิ ปเรตา เสา ตณฺหา วิย ฉายาติ สุตฺตา ปเรส นิกฺขิตฺตสีสา ปฏิเสวนตฺถาย ตถาวิธา ฯ

(๒๔๔) สงฺกปฺปยมิ ปเรตา เสา ตณฺหา วิย ฉายาติ กามสงฺกปฺปน พฺยาปาทสงฺกปฺปน วิหึสาสงฺกปฺปน นิฏฺฐิสงฺกปฺปน สุทฺธา ปเรตา สมาหิตา สมฏฺฐิตา[๑] ตณฺหา วิย มาตุยา วิย เชฏฺฐภคินิยา วิย ฉายา วิย ปฏิจฺฉาติ ปฏิจฺฉาติ นิจฺฉาติ อวจฺฉาติ ฯ ยถา ขุทฺทกา รุกฺขสาขายี มูลสนฺตาน ตณฺหา[๒] ฉายา ปฏิจฺฉาติ นิจฺฉาติ อวจฺฉาติ ยถา เกาฏฺฐ นงฺคลีสา มาตุ ตณฺหา ฉายา ปฏิจฺฉาติ นิจฺฉาติ อวจฺฉาติ ยถา

๑ ฉ. ม. สมฏฺฐากเต ปิหิเต ฯ ๒ ฉ. ม. มูลสนฺตาเน ฯ

យសនឹងកើ្តរឈ្មោះណា(ធ្លាប់មាន) ក្នុងកាលមុន យសនឹង
កើ្តរឈ្មោះនោះ របស់បុគ្គលនោះ កំសាបសូន្យទៅ បព្វ-
ជិតយើញនូវដំណើរនុ៎ះហើយ គប្បីសិក្សា ដើម្បីលះបង់មេថុន ។
(๒๔๓) បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈចាំងឡាយ គ្របសង្កត់
ហើយ រមែងសញ្ជប់សញ្ជឹង ដូចមនុស្សកំព្រា បព្វជិត
មានសភាពដូច្នោះ លុះពួកសត្រូវសំដី របស់ពួកជនដទៃ
ហើយ រមែងអៀនអន់ ។

(๒๔๔) ពាក្យថា បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈចាំងឡាយ
គ្របសង្កត់ហើយ រមែងសញ្ជប់សញ្ជឹង ដូចមនុស្សកំព្រា អធិប្បាយថា
បព្វជិតត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយកាម ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយ
ព្យាបាទ ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយវិហឹសា ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះ
ប្រកបដោយទិដ្ឋិប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ជ្រួតជ្រាប ប្រកបហើយ រមែង
ក្តុកក្តួល សញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ ដូចមនុស្ស
កំព្រា ឬដូចជាអ្នកល្ងង់ ឬក៏ដូចជាអ្នកវង្វេងទិស ។ មៀមកាល
ស្វែងរកតណ្ហារលើមែកឈើ រមែងក្តៅក្តួល សញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់
ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ យ៉ាងណា ចចកកាលស្វែងរកត្រី ទៀបឆ្នេរស្ទឹង
រមែងក្តៅក្តួល សញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ យ៉ាងណា

วิญฺญาเณ สติ สงฺขารสมญฺญาสมญฺญาตีเร[๑] ผสฺสาทโย ปญฺญายนฺติ ผสฺสาทีสุ ปญฺญายมาเนสุ วิญฺญาณาทโย ปญฺญายนฺติ วิญฺญาณาทีสุ ปญฺญายมาเนสุ นามรูปาทโย ปญฺญายนฺติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ยสฺมึ สมเย จกฺขุ จ รูปา จ ปญฺญายนฺติ จกฺขุสฺมึ ปญฺญายมาเน รูปา จ ปญฺญายนฺติ รูเปสุ ปญฺญายมาเนสุ จกฺขุ จ ปญฺญายติ อยเมตฺถ ธมฺมฏฺฐิติ ปุพฺเพ โข ปเนตฺถ ภิกฺขเว สนฺตเมตนฺติ ยถาภูตเมตนฺติ สมฺมปฺปญฺญายาติ ตตฺถ ปญฺญาณนฺติ ยถาภูตเมตนฺติ ๆ

(๒๘๕) สุตฺวา ปเนส ภิกฺขเว สมฺมุติ เหตุ ปญฺญตฺติ ปญฺญาปนาย ปเนสา ภิกฺขเว อุปปญฺญายกา จ อาจริยกา[๒] จ สมาปุปปญฺญายกา จ สมาจาริยกา จ มิตฺตา จ สนฺทิฏฺฐา จ สมฺภตฺตา จ สหายา จ เตเนเต

๑ ม สงฺขารสมญฺญาสงฺขาตีเร ฯ ๒ ม. อุปปญฺญายโก จ อาจริยโก จ ฯ

ឆ្នាំកាលស្មែងរកកណ្តុរ ក្នុងទីជាចន្លោះតំណនៃផ្ទះ ទើងទីប្រកបដោយមន្ទិល ប្រកបដោយកត់ទើងផ្នែរ រមែងក្តៅក្តួល សញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ យ៉ាងណា លាមានការដឹកនាំជាប់ហើយ (គេប្រើមិនកើត) រមែងក្តៅក្តួលសញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ ក្នុងទីជាចន្លោះតំណនៃផ្ទះ ទើងទីប្រកបដោយមន្ទិល ប្រកបដោយកត់ទើងផ្នែរ យ៉ាងណា បុគ្គលជាអ្នកក្លាត់នោះ ដែលត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយកាម ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយព្យាបាទ ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយវិហឹសា ត្រូវសេចក្តីត្រិះរិះប្រកបដោយទិដ្ឋិប៉ះពាល់ គ្រប សង្កត់ ជ្រួតជ្រាប ប្រកបហើយ រមែងក្តៅក្តួល សញ្ជប់សញ្ជឹង ស្រពាប់ស្រពោន ជ្រួលជ្រប់ដូចមនុស្សកំព្រា ឬដូចជាអ្នកល្ងង់ ឬក៏ដូចជាអ្នកវង្វេងទិស យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈពាំងឆ្ងាយ គ្របសង្កត់ហើយ រមែងសញ្ជប់សញ្ជឹង ដូចមនុស្សកំព្រា ។

(២៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា បព្វជិតមានសភាពដូច្នោះ លុះឮពាក្យសំដីរបស់ជនដទៃហើយ ក៏រមែងអៀនអន់ ត្រង់ពាក្យថា ជនដទៃ បានដល់ ពួកជនជាឧបដ្ឋាយ៍ក្តី អាចារ្យក្តី បុគ្គលមានឧបដ្ឋាយ៍ស្មើគ្នាក្តី បុគ្គលមានអាចារ្យស្មើគ្នាក្តី មិត្តក្តី បុគ្គលដែលឆ្អាប់ឃើញគ្នាមុនអំពីលាក្តី បុគ្គលដែលឆ្អាប់គប់រកគ្នាក្តី សំឡាញ់ក្តី ជាស់គឿនថា

ตสฺส เต เขา อาวุโส อลาภา ตสฺส เต ทุลฺลทฺธ
ยํ ตุเฬ ปวารุปิ ขตฺตาโร สตฺถาโร เวเทตฺวา ปวาเรนฺติ
ฉนฺทาคเมน ปฏิจฺจ ปวารุปิ อารมฺมณา เวเทตฺวา ปา-
ณสฺส เมถุนธมฺมสฺส การณา ตุเฬ ฉนฺทา สงฺฆา
สงฺกปฺปา ปจฺจยา ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส หานิยา ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส ฐิติยา ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส วิเสสาย ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส อสมฺมุสาย ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส ปฏิลาภาย ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
ยาเหตุ กุสลสฺส ธมฺมสฺส ปจฺจกฺขกิริยาย ปาปกานมกุสลานํ
ธมฺมานํ สมาปตฺติ ยาเหตุ ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
อนุปฺปาทาย สุตฺวา สุณาตฺวา จิตฺตมาทาย ปริ-
ชานิตฺวา ปริเจฺฉทิตฺวา ปริโยสาเน ปาปกานมกุสลานํ ธมฺมานํ
อนุปฺปาทาย ปฏิปนฺโน โหติ ปฏิปนฺนตฺตา[1] โสตาปนฺโน
ตถาวาโท โหติ ฯ ตถาวาโทติ
ตถาวาโท ตาทิสา ตสฺส ลทฺธิ ตสฺส ขนฺติ ตสฺส รุจิ ตสฺส-
ภิกฺขาโย ยา สา ปาปิจฺฉตาติ สุตฺวา ปรเส ภิ-
กฺขุสฺมึ ปาปิจฺโฉ โหติ ตถาวาโท ฯ เตนาห ภควา

๑ ม. ปฏิปนฺนตฺตา ฯ

ម្នាលអាវុសោ អ្នកនោះពេញដាត់តណាកថែន ការបាន(អត្តភាពជាមនុស្ស) រួចបានដោយកម្រ ព្រោះថាជាអ្នកបានត្រូវដំបូងថាមានសភាពយ៉ាងនេះ បួសក្នុងធម៌វិន័យដែលព្រះមានព្រះភាគ សំដែងល្អហើយយ៉ាងនេះ បានពួកព្រះអរិយៈ មានសភាពយ៉ាងនេះត្រឡាំង ហើយពោលសរណៈព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខា ហើយត្រឡប់មកកាន់តែទោកថាប ព្រោះហេតុមេបុនធម្មដ៏ថោកថាប សូម្បីតែសទ្ធារបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែហិរិរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែឧត្តប្បៈរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែវីរិយៈ របស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែសតិរបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន សូម្បីតែបញ្ញារបស់អ្នកក្នុងកុសលធម៌ ក៏មិនមាន បុគ្គលអ្នកភ្លាត់នោះ លុះស្តាប់ ឮ រៀន ពិចារណា កំណត់ នូវពាក្យ គន្ថៈពាក្យ ទេសនាការប្រៀនប្រដៅ របស់ជនពាលឥឡូយនោះ ក៏រមែងអៀនអន់ ចង្អៀតចង្អល់ ក្រៀមក្រំ ឈឺចាប់ តូចចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលមានសភាពដូច្នោះ គឺបុគ្គលណា ជាអ្នកភ្លាត់ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថាមានសភាពដូច្នោះ ប្រកបដូច្នោះ ឋិតនៅដូច្នោះ មានប្រការៈដូច្នោះ មានបំ_ណែកប្រៀបដូច្នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បពិត្រដ៏មានសភាពដូច្នោះ លុះឮពាក្យសំដីរបស់ពួកជនដទៃហើយ រមែងអៀនអន់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

สงฺกปฺเปหิ ปเรโต เสา ภวณาย ฯ ณาย ฯ

สุตฺวา ปเรส ฉนฺทาทิ ฯ ทีปิโต ตถาวิโธติ ฯ

(๒๘๖) อถ สตฺถา ภิกฺขู ปรกาเยหิ เจตสา

ฆส ฯ สฺส ยถาเตเจ เมตฺเตยฺยสฺส ฯ

(๒๘๗) อถ สตฺถา ภิกฺขู ปรกาเยหิ เจตสา

เตติ อถาติ ปเทสฺเว ปเทสฺเว ปเทสฺเว ปเทสฺเว

อกฺขรสมวาเยา ฯ ฯ ปเทสฺเว ปเทสฺเว ปเทสฺเว

อถาติ ฯ สตฺถาติ ติณฺณ สตฺถา กายสตฺถ วจี-

สตฺถ มโนสตฺถ ฯ ติวิธ กายทุจฺจริต กายสตฺถ

จตุพฺพิธ วจีทุจฺจริต วจีสตฺถ ติวิธ มโนทุจฺจริต มโน-

สตฺถ ฯ ปรกาเยหิ เจตสาติ อุปชฺฌายเกหิ

ก อาจริยเกหิ ก สมานุปชฺฌายเกหิ ก

สมานาจริยเกหิ ก มิตฺเตหิ ก สนฺทิฏฺเฐหิ ก

สมฺภตฺเตหิ ก สหายเกหิ ก เจตสา

បព្វជិតនោះ ដែលត្រូវសង្កប្បៈតាំងខ្លាយគ្របសង្កត់ហើយ រមែងសញ្ជប់សញ្ជឹង ដូចមនុស្សកំព្រា បព្វជិតមានសភាពដូច្នោះ លុះឮពាក្យសំដីរបស់ពួកជនដទៃហើយរមែងអៀនអន់ ។

(๒๘๖) លំដាប់នោះ បុគ្គល ដែលត្រូវរោគៈជនដទៃដាស់តឿនហើយ រមែងធ្វើសស្លាតាំងខ្លាយ + នុះជាសេចក្តីដាប់ចំពាក់ធំរបស់បុគ្គលនោះ បុគ្គលនោះ រមែងផ្គងពាក្យកុហក ។

(๒๘๗) អធិប្បាយពាក្យថា លំដាប់នោះបុគ្គលដែលត្រូវរោគៈជនដទៃដាស់តឿនហើយ រមែងធ្វើសស្លាតាំងខ្លាយ ត្រង់ពាក្យថា លំដាប់នោះ គឺជាពាក្យភ្ជាប់បទ ជាពាក្យ ជាប់ចំពាក់ដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យ ប្រដុំអក្ខរៈ ជាពាក្យ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា លំដាប់នោះ គឺជាពាក្យលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា សស្លា ចាន់ដល់ សស្លា ៣ យ៉ាង គឺ សស្លាគឺកាយ ១ សស្លាគឺវាចា ១ សស្លាគឺចិត្ត ១ ។ កាយទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា សស្លាគឺកាយ វចីទុច្ចរិត ៤ ឈ្មោះថា សស្លាគឺវាចា មនោទុច្ចរិត ៣ ឈ្មោះថា សស្លាគឺចិត្ត ។ ពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវរោគៈជនដទៃ ដាស់តឿនហើយ គឺបុគ្គលដាឧបជ្ឈាយ៍ក្តី អាចារ្យក្តី បុគ្គលមានឧបជ្ឈាយ៍ស្មើគាក្តី បុគ្គលមានអាចារ្យស្មើគាក្តី មិត្តក្តី បុគ្គលដែលធ្លាប់ឃើញគ្នាក្តី បុគ្គលដែលធ្លាប់គប់រកគ្នាក្តី សំឡាញ់ក្តី

สมฺมาสมฺพุทฺธោ ภគวา អរហំ ភវេ
អហោសិំ បច្ចជ្ជាយ មាតា មេ ហោសេតព្ពា
នេនម្ហិ វិវជ្ជេតព្ពា ភណ្ឌតំ បិតា មេ ហោសេតព្ពោ
នេនម្ហិ វិវជ្ជេតព្ពោ ភណ្ឌតំ ភគិនី មេ ហោសេតព្ពា
ភគិនី មេ ហោសេតព្ពា បុត្តោ មេ ហោសេតព្ពោ ធីតា
មេ ហោសេតព្ពា មិត្តោ មេ ហោសេតព្ពោ អមច្ចោ មេ
ហោសេតព្ពោ ញាតកោ មេ ហោសេតព្ពោ សាលោហិ-
តោ មេ ហោសេតព្ពោ នេនម្ហិ វិវជ្ជេតព្ពំ ភណ្ឌតំ វចីសត្តំ
ភវេតំ[1] ជនេតំ សញ្ជនេតំ ឯព្ភវេតំ អភិឯព្ភវេតីតំ
អថ សត្ថាឯ ភគ្គវតេ បវាឯេថាហំ ហោឯិតោ ។

(២៤៨) ឃស ខុស្ស មហាតេជោតំ ឃសោ ហោ
អស្ស មហាតេជោ មហាវំ មហាតមហំ មហា-
ភគ្គភវេ មហាវិសមោ មហាភុដិលោ មហាមង្គោ
មហាមលិហោ មហាមលវិតោជោ មហាពន្ធំ យឯិទំ
សមฺมาสมฺพุទฺธោ ឃស ខុស្ស មហាតេជោ ។

(២៤៩) មោសវជ្ជំ បតាមតីតំ មោសវជ្ជំ

---

๑ ម. ភវេតំ សំភវេតំ ។

ជាស់តឿន បុគ្គលនោះ រមែងពោលពាក្យកុហកពាំនាំដ៏ខ្លួន គឺពោលថា បពិត្រសោកដ៏ចំរើន ខ្ញុំជាអ្នកត្រេកអរ ក្នុងបព្វជ្ជាហើយ តែថាខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមមាតា ហេតុនោះ ឈ្មោះជាខ្ញុំវិលខុស ពោលថា ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមបិតា ហេតុនោះ ឈ្មោះជាខ្ញុំវិលខុស ពោលថា ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមបងប្អូនប្រុស ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមបងប្អូនស្រី ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមបុត្ត ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមធីតា ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមមិត្ត ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមអាមាត្យ ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមពួកញាតិ ខ្ញុំត្រូវចិញ្ចឹមសាលោហិត ហេតុនោះ ឈ្មោះជាខ្ញុំវិលខុស រមែងធ្វើឲ្យកើត ឲ្យកើតព្រម បង្កើត បង្កើតចំពោះនូវសង្ខារគឺវេទនា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លំដាប់នោះ បុគ្គលត្រូវវេទៈជនជាន់ ជាស់តឿនហើយ រមែងធ្វើសង្ខារពាំនាំឡាយ ។

(๒๔๘) ពាក្យថា នុ៎ះជាសេចក្តីដាប់ចំពាក់ធំ របស់បុគ្គលនោះ គឺសភាពនុ៎ះឯងជាសេចក្តីដាប់ចំពាក់ធំ ជាព្រៃធំ ជាញាតសង្ឃាតធំ ជាផ្លូវជាប់ស្រយោលធំ ជាផ្លូវមិនស្មើ (ចម្រូងចម្រាសធំ) ជាផ្លូវរវើចធំ ជាផ្លូវល្បាប់ធំ ជាផ្លូវមានកក់ច្រើន ជាផ្លូវមានសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយធំ ជាចំណងធំរបស់បុគ្គលនោះ គឺការពោលមុសាវាទពាំនាំដ៏ខ្លួន របស់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នុ៎ះជាសេចក្តីដាប់ចំពាក់ធំ របស់បុគ្គលនោះ ។

(๒๔๙) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រមែងផ្គងពាក្យកុហក អធិប្បាយថា

ปุตฺตสิ มุสาวาเทา ฯ ปาเณ.กฺขา สกฺกจฺจา ปรสฺสฺ-
เตา ก ญาติมฺหา.เตา ก ปูชิตมฺหา.เตา ก ภยสฺสุ-
มฺหา.เตา ก อกิตฺติเตา สนฺตีปุชฺชา ยมฺหา เตา ปุริส
ยมฺ ฆาฆสิ ตสฺ ตฺวเยมีติ ฯ สา อฆาฆ ก อาหา[๑]
ฆาฆามีติ ฆาฆ ก อาหา[๒] ฉ ฆาฆามีติ อปสฺสฺ
ก อาหา[๓] ปสฺสามีติ ปสฺสฺ ก อาหา[๔] ฉ
ปสฺสามีติ ฯสิ อตฺถเหตุ ก ปรเหตุ ก
อามิสกิริยาวิกฺขเหตุ ก สมฺปฺปทานมุสา สาสติ
ฯสิ ปุตฺตสิ เหสฺสาฆฺ ฯ อปิจ ติหาการเหา มุสา-
กาเร เหาติ ปุเพฺพสฺสฺ เหาติ มุสา กณฺหสฺสฺ
กณฺหตฺตสฺสฺ เหาติ มุสา กณฺหมีติ กณฺหตสฺสฺ
เหาติ มุสา ปจฺจา กณฺหสฺมิ ฯเมหา ติหาการเหา
มุสาการเหา เหาติ ฯ อปิจ ปจฺจหาการเหา ฯ ปฺป-
หาการเหา ฯ ฉหาการเหา ฯ สกฺกหาการเหา ฯ
อตฺถหาการเหา ฯ มุสาการเหา เหาติ ปุเพฺพสฺสฺ

---

๑ . ๒ . ๓ . ๔ ม. ฆาเต ฯ

មុសាវាទ លោកហៅថា ពាក្យកុហក ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ទៅកាន់ពេងជាទីប្រជុំក្តី ទៅកាន់បរិសទ្យក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលញាតិក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលពួកក្តី ទៅក្នុងកណ្តាលពួកជត្រកូលក្តី ដែលគេនាំទៅសួរយកជាបន្ទាល់ថា ម្នាលបុរសដ៏ចំរើន អ្នកចូរមក អ្នកដឹងហេតុណា ចូរពោលហេតុនោះ ។ បុរសនោះ កាលមិនដឹង ពោលថា ខ្ញុំដឹងក្តី កាលដឹង ពោលថា ខ្ញុំមិនដឹងក្តី កាលមិនឃើញ ពោលថា ខ្ញុំឃើញក្តី កាលឃើញ ពោលថា ខ្ញុំមិនឃើញក្តី ពោលសម្បជានមុសាវាទ ព្រោះហេតុខ្លួនក្តី ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃក្តី ព្រោះហេតុអាមិសៈបន្តិចបន្តួចក្តី ដោយប្រការដូច្នេះ នេះលោកហៅថា ពាក្យកុហក ។ មួយទៀត មុសាវាទ ដោយអាការ ៣ យ៉ាង គឺ មុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះ ក្នុងកាលមុនថា អាត្មាអញនឹងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលកំពុងពោលថា អាត្មាអញកំពុងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា អាត្មាអញពោលពាក្យកុហកហើយ ១ មុសាវាទ ដោយអាការ ៣ នេះ ។ មួយវិញទៀត មុសាវាទ មានដោយអាការ ៤ យ៉ាង ។ ដោយអាការ ៥ យ៉ាង ។ ដោយអាការ ៦ យ៉ាង ។ ដោយអាការ ៧ យ៉ាង ។ មុសាវាទ ដោយអាការ ៨ យ៉ាង គឺ មុសាវាទ នៃបុគ្គលនោះ ក្នុងកាលមុនថា

เยหาติ มุสา ภณิสฺสนฺติ ภณนฺตสฺส เยหาติ มุสา ภณิตีติ ภณิตสฺส เยหาติ มุสา มยา ภณิตนฺติ วิญฺญาย ทิฏฺฐิ วิญฺญาย รุจิ วิญฺญาย สญฺญา วิญฺญาย ภาโว สเมหิ อฏฺฐหิภาเวหิ มุสาภาเวน เหาติ ฯ เมาสวฺชฺชิ ปฏิญฺญาติ เมาสวฺชฺชิ ปฏิญฺญาติ ฐิตาติ อาโรจนาติ ปริสติ เมาสวฺชฺชิ ปฏิญฺญาติ ฯ เตนาห ภควา

อถ สจฺจานิ กุรุเต ปรานุเทติ โจทิโต
ฆสฺสุสฺสุ ยถาเตเน เมาสวฺชฺชิ ปฏิญฺญาติ ฯ

(๒๕๐) ปณฺฑิเตนาติ สมญฺญาเตน ฆเฏน วายมิ อตนฺทิเตน
อตนฺทิ[๑] เมติ เยน เตน มนฺเตน ปริกฺกิสฺสติ ฯ

(๒๕๑) ปณฺฑิเตนาติ สมญฺญาเตน ฆเฏเนติ ปุริเส
[๒]
สมณาการเว กิตฺติวณฺณิเต เหาติ ปณฺฑิเตน วายเต

๑ ม. สตนฺทิ ฯ ๒ ม. กิตฺติวณฺณเนติ ฯ

អាត្មាអញ នឹងពោលពាក្យកុហក ๑ មុសាវាទនៃបុគ្គលកំពុងពោលថា អាត្មាអញ ពោលពាក្យកុហក ๑ មុសាវាទ នៃបុគ្គលពោលហើយថា អាត្មាអញ ពោលពាក្យកុហកហើយ ๑ ព្រោះលាក់ទុក នូវទិដ្ឋ ๑ ព្រោះលាក់ទុកនូវការប្លែចិត្ត ๑ ព្រោះលាក់ទុកនូវសេចក្តីពេញចិត្ត ๑ ព្រោះលាក់ទុកនូវសញ្ញា ๑ ព្រោះលាក់ទុកនូវការគេតឡើង ๑ មុសាវាទ ដោយអាការ ๘ នេះ ។ ពាក្យថា រមែងផ្តួលពាក្យកុហក គឺ ផ្តួល ផ្តួលផ្តួលទុក កំណត់ទុក ប្លែចៅ កាន់ពាក្យកុហក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះរមែងផ្តួលពាក្យកុហក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

លំដាប់នោះ បុគ្គលដែលត្រូវវាទៈដនដៃ ជាសត្រឹនហើយ រមែងធ្វើសស្លាមាំងឡាយ នុ៎ះជាសេចក្តីដាប់ចំពាក់ធំរបស់បុគ្គលនោះ បុគ្គលនោះ រមែងផ្តួលពាក្យកុហក ។

(๒๙๐) បុគ្គលដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេថុនធម្ម នឹងត្រូវបត្រូវដួស ដូចបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ។

(๒๙๑) ពាក្យថា បុគ្គល ដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលនៅកំណត់ជាសមណៈក្នុងកាលមុន ជាអ្នកពេញដោយតេរ្ច្ឆិឈ្មោះឧឡឹកឧឡារសើរ ជាបណ្ឌិតវង្វៃ

เมตฺตาวิ ตถาสฺสุตา ตตฺถกถิตา ตกฺกสฺสาณาปฺปฏิภา-
เณภา สุตฺตฏฺฐกถาตา ภาวนานยตาตา ภาวนาวิธิตา
ตา ภา ฯ เปฯ เอวสญฺญาสญฺญายตนสมาปตฺติ-
ยา ลาภีตา ภา ฌานา วุฏฺฐาตา เหตา สญฺญาตา[1]
สมฺมญฺญาตาตา ปหาตาตา สมญฺญาตา ฯ

[๒๙๒] ฝกถาวตฺถุ อตฺถิตาตา ทิฏฺฐิ การณา-
ตา ฝกถาวตฺถุ อตฺถิตา ปฏิชานนตาย ภา ก-
ตฺตาวสฺสกฺขนฺธาย ภา ฯ กถิตา ปฏิชานนตาย ฝก-
ถาวตฺถุ อตฺถิตา ฯ สพฺเพ ยถาสมาหิตาเจตสา ธมฺมา-
ตฺตา ฯ เปฯ ฝกถาปฏิชานนตาย ฝกถาวตฺถุ อตฺถิตา ฯ
กถิตา กตฺตาวสฺสกฺขนฺธาย ฝกถาวตฺถุ อตฺถิตา ฯ เสา
ฝกถา ปฏิตา สมาเหา ฝกถา อาญาวเนปตฺตาติ ปฏิกฺขา-
ฯ เปฯ ฝกถา กตฺตาวสฺสกฺขนฺธาย ฝกถาวตฺถุ อตฺถิ-
ตาตา ฝกถาวตฺถุ อตฺถิตา ฯ

[๒๙๓] อถาปิ เมตฺตาเย ยุตฺตาตา เมตฺตายนาเยน
ตาย เยา เสา อสนฺตาเย ฯ เปฯ ตาการณา

๑ ม. ปญฺญาเตา ฯ

មានប្រាជ្ញា ជាពហុស្សូត្រ មានពាក្យដ៏រិះគិត្រ មានប្រាជ្ញាល្អ ជាអ្នក-ដែលគេដឹងហើយ ដឹងច្បាស់ហើយ ដឹងសុសសាយហើយ យ៉ាងនេះថា ជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសូត្រក្តី ទ្រទ្រង់វិន័យក្តី ជាធម្មកថិកក្តី ។ បេ ។ ជាអ្នកបាននៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត ។

(២៩២) ពាក្យថា អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង អធិប្បាយថា បុគ្គលអធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាកឯង ដោយហេតុ ២ គឺ ដោយចំណែកបព្វជ្ជាក្តី ដោយការលះបង់ពួកក្តី ។ បុគ្គលអធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល ផ្តាច់បង់សេចក្តីខ្វល់ខ្វាយគឺយកវាសទាំងពួង ។ បេ ។ អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជាយ៉ាងនេះឯង ។ បុគ្គល អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង ដោយការលះបង់ពួក តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះបួសយ៉ាងនេះហើយ ជាអ្នកម្នាក់ឯង គប់សេនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រៃភូមិព្រៃធំ ។ បេ ។ អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង ដោយការលះបង់ពួកយ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិតែម្នាក់ឯង ។

(២៩៣) ពាក្យថា តែងតែក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេថុនធម្ម អធិប្បាយថា ឈ្មោះថាមេថុនធម្ម ចូនចាត់ធម៌របស់អសប្បុរស ។ បេ ។

វុច្ចតិ មេថុនធម្មោ ។ អថាបិ មេថុនេ យុត្តោតិ សោ អបរេន សមយេន តុច្ឆំ ឆម្មំ សង្ឃំ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តិត្វា មេថុនធម្មេ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោតិ អថាបិ មេថុនេ យុត្តោ ។

(๒๕๔) មន្ធោវ បរិកិស្សតីតិ កបណោ វិយ[1] មោមូហោ វិយ កិសោ បរិកិសោ បរិកិលិសោ ថាណាម្បិ ហានតិ អនិដ្ឋម្បិ អានិយតិ សង្កិម្បិ ឆិទ្ទតិ ជិណ្ណាបម្បិ ហារតិ ឱកាការកម្បិ ករោតិ បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ បរិយាយម្បិ តច្ឆតិ មុសាបិ កណតិ ឱរម្បិ កិ-សោ បរិកិសោ បរិកិលិសោ ។ តមេនំ ពាលាតិ តហេតូ វិនិ កម្មការណា ការេន្តិ ករោហិបិ តាឡេន្តិ វេត្តេហិបិ តាឡេន្តិ អឌ្ឍទណ្ឌកេហិបិ តាឡេន្តិ ហត្ថម្បិ ឆិន្ទន្តិ បាទម្បិ ឆិន្ទន្តិ ហត្ថ-បាទម្បិ ឆិន្ទន្តិ កណ្ណម្បិ ឆិន្ទន្តិ នាសម្បិ ឆិន្ទន្តិ កណ្ណនាសម្បិ ឆិន្ទន្តិ វិលង្ឃថាលិកម្បិ ករោន្តិ សង្ខមុណ្ឌិកម្បិ ករោន្តិ រាហុមុខម្បិ ករោន្តិ

---

๑ ម. ឯត្ថន្តរេ មន្ទោវិយាតិ ទិស្សតិ ។

ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ។ ពាក្យថា តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេថុនធម្ម គឺសម័យខាងក្រោយ បុគ្គលនោះ ពោលលាព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខា រំលែមកដើម្បីគេច ចោកចាប ប្រកប តាក់តែង ប្រជុំនប្រជា ប្រកបព្រមក្នុងមេថុនធម្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេថុនធម្ម ។

(๒๙๔) ពាក្យថា នឹងត្រូវជាបត្រដួស ដូចបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះ នឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង ដូចមនុស្សកំព្រា ឬដូចមនុស្សល្ងង់ខ្លៅ គឺរមែងសម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនឲ្យខ្លះ កាត់គំណ (នៃផ្ទះ) ខ្លះ វាយប្រហារទាំងបួនខ្លះ ធ្វើអាការកំហែងក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរចាំស្ទាក់ដណ្តើមយកខ្លះ គប់រកប្រពន្ធរបស់ជនដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ នឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មងយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ព្រះរាជាទាំងឡាយឲ្យចាប់បុគ្គលនោះឯងហើយ ឲ្យធ្វើកម្មករណ៍ផ្សេងៗ គឺឲ្យគេវាយដោយរំពាត់ខ្លះ ឲ្យគេវាយដោយផ្លៅខ្លះ ឲ្យគេវាយដោយដំបងខ្លីខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ដើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងដើងខ្លះ កាត់ស្មៅត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ទាំងស្មៅត្រចៀកទាំងច្រមុះខ្លះ ធ្វើវិលង្គថាលិកកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើក្បាល ឲ្យដូចជាឆ្នាំងដាក់ទឹកត្រីខ្លះ ធ្វើសង្ខមុណ្ឌកកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើក្បាល ឲ្យលើងដូចជាសម្បកសង្ខខ្លះ ធ្វើរាហុមុខកម្ម គឺអំពើដែលគេធ្វើមាត់ ឲ្យដូចជាមាត់ពហួខ្លះ

ฉนฺทสมาธิสงฺขาร ปธานสมาธิสงฺขาร จิตฺตสมาธิสงฺขาร
วีมงฺสาสมาธิสงฺขาร ปฐมฌานสมาธิสงฺขาร ทุติยฌานสมาธิสงฺขาร
ตติยฌานสมาธิสงฺขาร จตุตฺถฌานสมาธิสงฺขาร อากาสานญฺจายตนสมาธิสงฺขาร
วิญฺญาณญฺจายตนสมาธิสงฺขาร อากิญฺจญฺญายตนสมาธิสงฺขาร
เนวสญฺญานาสญฺญายตนสมาธิสงฺขาร สญฺญาเวทยิตนิโรธสมาธิสงฺขาร
สทฺธินฺทฺริย วิริยินฺทฺริย สตินฺทฺริย สมาธินฺทฺริย ปญฺญินฺทฺริย
สทฺธาพล วิริยพล สติพล สมาธิพล ปญฺญาพล
สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ สมฺมาญาณ สมฺมาวิมุตฺติ
ตตฺถ กตมา สมฺมาสติ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ กาเย กายานุปสฺสี
วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา-
โทมนสฺสนฺติ เวทนาสุ เวทนานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสนฺติ จิตฺเต จิตฺตานุปสฺสี
วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌา-
โทมนสฺสนฺติ ธมฺเมสุ ธมฺมานุปสฺสี วิหรติ อาตาปี สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสนฺติ อิทมฺปิ ตตฺถ

ผู้ชอบติมาลิกกรรม คือ ผู้ชอบไถที่ดินเป็นต้น ให้มีลักษณะเป็นร่องน้ำ
ขุด ชื่อว่า ผู้ชอบปฏิบัติกรรม คือ ผู้ชอบไถที่ดินให้เป็นร่องน้ำขุด ชื่อว่า
ผู้ชอบวัตถุกรรม คือ ผู้ชอบทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบวาสิกรรม
คือ ผู้ชอบทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบณายกกรรม คือ ผู้ชอบ
ทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบวิสมกรรม คือ ผู้ชอบถมที่ดินที่ต่ำ
ให้เต็ม ชื่อว่า ผู้ชอบขณกรรม คือ ผู้ชอบขุดที่ดินที่ไม่ราบเรียบ ชื่อว่า
ผู้ชอบปปฏกกรรม คือ ผู้ชอบทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบ
ปปฏิกกรรม คือ ผู้ชอบทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบปกติกรรม
คือ ผู้ชอบทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบอุปกติกรรม คือ ผู้ชอบ
ทำที่ดินให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบอุปกัฏฐกรรม คือ ผู้ชอบทำที่ดิน
ให้เป็นที่ราบเรียบ ชื่อว่า ผู้ชอบกสิกรรม คือ ผู้ชอบไถที่ดินให้เป็นร่องน้ำ
ขุด ชื่อว่า ผู้ชอบวปนกรรม คือ ผู้ชอบหว่านพืชลงในที่ดินที่ไถแล้ว
ชื่อว่า ผู้ชอบกสิวปนกรรม คือ ผู้ชอบไถที่ดินให้เป็นร่องน้ำขุดและหว่าน
พืชลงในที่ดินที่ไถแล้ว ชื่อว่า ผู้ชอบวณิชกรรม คือ ผู้ชอบขายของ
ชื่อว่า ผู้ชอบปณิยกรรม คือ ผู้ชอบขายของ ชื่อว่า ผู้ชอบโครักขกรรม
คือ ผู้ชอบเลี้ยงโคนม ชื่อว่า ผู้ชอบโปสิยกรรม คือ ผู้ชอบเลี้ยงสัตว์ ชื่อว่า
ผู้ชอบปาทุปปาทกรรม คือ ผู้ชอบทำให้เกิดขึ้นซึ่งเครื่องใช้ ชื่อว่า ผู้ชอบ
ปาทุปปาทิกรรม คือ ผู้ชอบทำให้เกิดขึ้นซึ่งเครื่องใช้ ชื่อว่า ผู้ชอบ
ปกติกรรม คือ ผู้ชอบทำให้เกิดขึ้นซึ่งเครื่องใช้ ชื่อว่า ผู้ชอบอุปกติกรรม
คือ ผู้ชอบทำให้เกิดขึ้นซึ่งเครื่องใช้ ชื่อว่า ผู้ชอบอุปกัฏฐกรรม คือ ผู้ชอบ
ทำให้เกิดขึ้นซึ่งเครื่องใช้ ชื่อว่า ผู้ชอบกสิกรรม คือ ผู้ชอบไถที่ดินให้เป็น
ร่องน้ำ

តណ្ហាលេបំ តច្ឆតិ តណ្ហាសិលំ តច្ឆតិ តាលរុក្ខំ តច្ឆតិ មរណាចារំ[1] តច្ឆតិ វេសុទ្ទំ តច្ឆតិ វេរ-បថំ តច្ឆតិ ជវំ តច្ឆតិ តេមលំ[2] តច្ឆតិ វរុណំ តច្ឆតិ ឥន្ទវន្ទនំ តច្ឆតិ សុវណ្ណាភូមិំ តច្ឆតិ សុវណ្ណាភូមិំ តច្ឆតិ តម្ពបណ្ណិំ[3] តច្ឆតិ សុបប្ផារំ[4] តច្ឆតិ ភរុកំ[5] តច្ឆតិ សុរដ្ឋំ[6] តច្ឆតិ អង្គណោកំ[7] តច្ឆតិ តង្គណំ[8] តច្ឆតិ បរតង្គណំ[9] តច្ឆតិ យោនំ[10] តច្ឆតិ បិនំ[11] តច្ឆតិ អស្សសន្ធំ[12] តច្ឆតិ មរុកន្ធារំ តច្ឆតិ ឧណ្ណាបថំ តច្ឆតិ អឌបថំ តច្ឆតិ មេណ្ឌាបថំ តច្ឆតិ សញ្ជុបថំ តច្ឆតិ ឆត្ត-បថំ តច្ឆតិ វំសបថំ តច្ឆតិ សក្កុណាបថំ តច្ឆតិ ម្ងសិ-កាបថំ តច្ឆតិ ឧរុបថ តច្ឆតិ វេត្តាចារំ[13] តច្ឆតិ ឃាមឃ្ឃិ កាសិឃ្ឃតិ បរកាសិឃ្ឃតិ បរកាលិសិឃ្ឃតិ ។ បរិយេសន្តោ ច លភតិ អលាភម្ងលភម្បិ ទុក្ខំ ឧោមនស្សំ បដិសំ-វេទេតិ ឃាមឃ្ឃិ កាសិឃ្ឃតិ បរកាសិឃ្ឃតិ បរកាលិសិឃ្ឃតិ ។

---

๑ ម. បុរបុរំ ។ ๒ ឧ. តមលំ ។ ๓ ម. តម្ពបាណំ ។ ๔ ម. សុប្បារកំ ។ ๕ ឧ. ភរុកច្ឆំ ។ ម. ភារុកច្ឆំ ។ ๖ ឧ.ប. សុរដ្ឋំ ។ ๗ ម.ភង្គណោកំ ។ ๘ ម.ភង្គណំ ។ ๙ ម.សរមតំ គណំ ។ ๑๐ ឧ.ម.យោនំ គច្ឆតិ បរមយោទំ គច្ឆតិ ។ ๑๑ ឧ. បិនត្តិនទ-ស្សតិ ។ ម.វិនកំ ។ ๑๒ ម.អូលបថំ ។ ๑๓ ម.វេត្តាចារំ ។

ភៀកាន់ស្រុកតក្កោលៈ ភៀកាន់ស្រុកតក្កសិលា ភៀកាន់ស្រុកកាល-
មុខៈ ភៀកាន់ស្រុកមរណធារៈ ភៀកាន់ស្រុកវេសុង្គៈ ភៀកាន់ស្រុក
វោរបថៈ ភៀកាន់ស្រុកជវៈ ភៀកាន់ស្រុកតមលិ ភៀកាន់ស្រុកវង្កៈ
ភៀកាន់ស្រុកឯឡវទ្ធនៈ ភៀកាន់ស្រុកសុវណ្ណកូដៈ ភៀកាន់ស្រុកសុ-
វណ្ណភូមិ ភៀកាន់ស្រុកតម្ពបណ្ណិ ភៀកាន់ស្រុកសុបប្បារៈ ភៀកាន់ស្រុក
ភរុកៈ ភៀកាន់ស្រុកសុរដ្ឋៈ ភៀកាន់ស្រុកអង្គណេកៈ ភៀកាន់ស្រុក
គង្គណៈ ភៀកាន់ស្រុកបរមគង្គណៈ ភៀកាន់ស្រុកយោនៈ ភៀ
កាន់ស្រុកបិនៈ ភៀកាន់ស្រុកអលសន្ទៈ ភៀកាន់មរុកន្តារៈ ភៀកាន់
ផ្លូវ ដែលគេគប្បីភៀដោយដង្ហើម ភៀកាន់ផ្លូវដែលគេគប្បីភៀដោយ
ដៃ ភៀកាន់ផ្លូវដែលគេគប្បីភៀដោយពពែ ភៀកាន់ផ្លូវដង្គត់ ភៀ
កាន់ផ្លូវ ដែលគេគប្បីភៀដោយធំត្រែ ភៀកាន់ផ្លូវប្រកបដោយព្រៃឫស្សី
ភៀកាន់ផ្លូវសត្វស្វាប ភៀកាន់ផ្លូវកណ្តុរ ភៀកាន់ផ្លូវជ្រោះ ភៀកាន់
ផ្លូវមានបទ្ធាផ្លៅ បុគ្គលនោះ នឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង
ដោយប្រការយ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលកាលស្វែងរកមិនបាន រមែង
ទទួលទុក្ខដ៏ធំតាមនស្ស ដែលមានការមិនបានជាមូល បុគ្គលនោះ
នឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង ដោយប្រការយ៉ាងនេះខ្លះ ។

ปริเยสนฺโต ลภติ ลทฺธา จ อาสวกฺขยสมฺปาปกมฺปิ ขุกฺขุ-
โทปมสฺสปิ ปฏิสารเวเตสิ กิมงฺคปน เมเต ภาติโร เยว ภคิ-
นิโย เยวายฺยกา มาเตยฺยกา จ อตฺถิ ฉเฬภิญฺญา จ ขุทฺทกา
จ มหลฺลกา จ อปฺปิยา นามนาม มาเตยฺยกฺขนฺธ
สสฺส ปริ รกฺขเณ เคเปตเพฺพ[๑] เคหา ปพฺพชิ-
ตฺวาน[๒] ปพฺพโชกมฺปิ ขุกฺขุโทปมสฺสปิ ปฏิสาเร-
เวสิ กิมงฺคปน ปพฺพชิตสฺส[๓] ปริกฺขารานมฺปิ ปริกฺขาร-
ปริโภคสฺส ปริกฺขารปริโภคสฺส ๆ เปฯ ภคฺค

ปณฺฑิโตปิ สมฺปนฺนโต ฌานจารีย์ อนิฏฺฐโต
อปาปิ เมตฺถุเป ยุตฺโต มาตาปิตฺติสฺสตีติ๎ ๆ

(๒๙๕) ฌานมาธิปรี ญตฺวา มุนิ ปุญฺญผเร ๕๘
ฌานจารีย์ ธนฺเย กยิรา ธมฺมเสวเน เมธุนิ ๆ

---

๑ ฉ. อ. ฌ. ตฺถ. เคเตพฺพ ทิสฺสติ ๆ ๒ ฉ. ม. ฌ. ตฺถ. เสเต ทิสฺสติ ๆ ๓ ฌ. ตฺถ. สปาปิ เมตฺถุเป ยุตฺโตติ ทิสฺสติ ๆ ฉ. อปาปิ เมตฺถุเป ยุตฺโตติ ทิสฺสติ ๆ

បុគ្គល កាលស្វែងរក ទ្រព្យបាន លុះបានហើយ ក៏ទទួលទុក្ខទឹនឹងទោមនស្ស មានការថែរក្សាជាមូលថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎ ព្រះរាជាទាំងឡាយនឹងមិននាំយកទៅ ចោរទាំងឡាយ នឹងមិនលួចយក ភ្លើងនឹងមិនឆេះ ទឹកនឹងមិនបន្សាត់ទៅ ជនដាទាយាទមិនជាទីស្រឡាញ់ នឹងមិននាំយកភោគៈទាំងឡាយរបស់អញ កាលបុគ្គលនោះ កំពុងរក្សាកំពុងគ្រប់គ្រងយ៉ាងនេះ ភោគៈទាំងឡាយ ក៏វិនាសទៅ (បុគ្គលនោះ) រមែងទទួលទុក្ខទឹនឹងទោមនស្ស មានការព្រោតប្រាស់ជាមូល បុគ្គលនោះនឹងលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ សៅហ្មង ដោយប្រការយ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលទឹងត្រងជាបត្រដួស ដូចជាបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលដែលគេដឹងច្បាស់ហើយថាជាបណ្ឌិត អធិដ្ឋានការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯង តែខាងក្រោយមក ជាអ្នកប្រកបក្នុងមេថុនធម្ម នឹងត្រងជាបត្រដួស ដូចបុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ ។

(๒๙๕) មុនិក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដឹងច្បាស់ហើយ ក្នុងកាលមុននឹងកាលខាងក្រោយ គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ មិនគប្បីសេពសមេថុនធម្មទេ ។

(๒๙๖) ឯតមានីនាំ ញត្វា មុនិ បុញ្ជមរេ ឥជាតិ ឯតន្តំ បុត្វេ សមណាភាវេ យសោ ច កិត្តិ ច អបរភាគេ តុដ្ឋិ ឆម្មំ សង្ឃំ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តស្ស អយសោ ច អកិត្តិ ច ឯតំ សម្បត្តិវិបត្តិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ។ មុនីតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានិតា ។បេ។ សន្តំ ជាលេមតិច្ច សោ មុនិ។ ឥជាតិ ឥមិស្សា និដ្ឋិយា ឥមិស្សា ខន្តិយា ឥមិស្សា រុចិយា ឥមស្មឹ អាទាយេ ឥមស្មឹ ឆម្មេ ឥមស្មឹ វិនយេ ឥមស្មឹ ឆម្មវិនយេ ឥមស្មឹ ចារិត្តេ ឥមស្មឹ ព្រហ្មចរិយេ ឥមស្មឹ សត្ថុសាសនេ ឥមស្មឹ អត្តភាវេ ឥមស្មឹ មនុស្សលោកេតិ ឯតមានីនាំ ញត្វា មុនិ បុញ្ជមរេ ឥជ ។

(๒๙๗) ឯកាទសិយំ ឧទ្ធច្ចំ កុយិរាតិ ទ្វីហិ ការណេហិ ឯកាទសិយំ ឧទ្ធច្ចំ កុរេយ្យ បច្ចុដ្ឋាសង្ឃាគេន វា តណ្ហាវសេ្សក្ខដ្ឋេន វា ។

(๒๙๖) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដឹងទោសនុ៎ះហើយ ក្នុងកាលមុន នឹងកាលខាងក្រោយ ត្រង់ពាក្យថា នុ៎ះ សេចក្តីថា យសនឹងកើតឡើងដោយ ក្នុងភាពនៃបុគ្គលជាសមណៈក្នុងកាលមុន អាប់យសនឹងអាប់កើតឡើងនៃបុគ្គលពោលលាព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ នឹងសិក្ខាត្រឡប់មកកាន់គេទៅថាកថាក្នុងកាលខាងក្រោយ មុនិ ដឹងច្បាស់ ស្គាល់ ស្តង់ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវសម្បត្តិនឹងវិបត្តិនុ៎ះ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានខាងប្រាជ្ញាការដឹងច្បាស់។ បេ។ មុនិនោះ តន្ទដ្ឋបណ្ឌាញជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់។ ពាក្យថា ក្នុងធម្មវិន័យនេះ គឺក្នុងទិដ្ឋិនេះ ក្នុងការគួរនេះ ក្នុងសេចក្តីពេញចិត្តនេះ ក្នុងសេចក្តីប្រកាន់នេះ ក្នុងធម៌នេះ ក្នុងវិន័យនេះ ក្នុងធម៌វិន័យនេះ ក្នុងពាក្យជាប្រធាននេះ ក្នុងព្រហ្មចរិយៈនេះ ក្នុងសាសនានៃព្រះសាស្តានេះ ក្នុងអត្តភាពនេះ ក្នុងមនុស្សលោកនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដឹងច្បាស់នូវទោសនុ៎ះហើយ ក្នុងកាលមុន នឹងកាលខាងក្រោយ។

(๒๙๗) ពាក្យថា គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ អធិប្បាយថា បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ដោយហេតុពីរ គឺដោយចំណែកបព្វជ្ជា ឬដោយការលះបង់ពួក។

កថំ បឋ្ឋាសង្ខាតេន ឯកចរិយំ នត្ថុ តេរេយ្យ។ សទ្ធំ ឃរភាសបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា បុត្តទារបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា ញាតិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា មិត្តាមច្ចបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា សន្និធិបលិពោធំ ឆិន្ទិត្វា កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិត្វា អាកិញ្ចញ្ញំ(๑) ឧបគន្ត្វា ឯកោ ចរេយ្យ វិហរេយ្យ ឥរិយេយ្យ វត្តេយ្យ បាលេយ្យ យបេយ្យ យាបេយ្យ ឯវំ បព្ពជ្ជាសង្ខាតេន ឯកចរិយំ នត្ថុ តេរេយ្យ ។

កថំ តណ្ហាវិវដ្ដនេន ឯកចរិយំ នត្ថុ តេរេយ្យ ។ សោ ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ ឯកោ អរញ្ញវនបត្ថានិ បន្ថានិ សេនាសនានិ បដិសេវេយ្យ អប្បសទ្ទានិ អប្បនិគ្ឃោសានិ វិជនវាតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ បដិសល្លានសារុប្បានិ ។ សោ ឯកោ គច្ឆេយ្យ ឯកោ តិដ្ឋេយ្យ ឯកោ និសីទេយ្យ ឯកោ សេយ្យំ កប្បេយ្យ ឯកោ គាមំ បិណ្ឌាយ បវិសេយ្យ ឯកោ បដិក្កមេយ្យ ឯកោ រហោ

๑ ម. អសញ្ញតការំ ។

បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ដោយចំណែកបព្វជ្ជា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលកាត់ការកង្វល់ គឺយកវាសនាំអស់ កាត់ការកង្វល់គឺបុគ្គលវិយោ កាត់ការកង្វល់គឺញាតិ កាត់ការកង្វល់គឺមិត្តនឹងអាមាត្យ កាត់ការកង្វល់គឺការសន្សំ កោរសក់នឹងពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់ជ្រលក់ដោយទឹកចត់ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវភាពនៃខ្លួនមិនមានកង្វល់ ត្រាច់ទៅ សម្រាកសម្រាន្ត សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ តែម្នាក់ឯង បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ដោយចំណែកបព្វជ្ជាយ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ដោយការលះបង់ពួក តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនោះ បួសយ៉ាងនេះហើយ ជាបុគ្គលម្នាក់ឯង តែងគប់រកសេនាសនៈស្ងាត់ គឺព្រៃគួចនឹងព្រៃធំ មិនមានសំឡេង មិនមានការគឹកកង ជាទីប្រាសចាកឡែលដែលកើតអំពីកាយនៃជន ស្ងាត់កំបាំងរបស់មនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្ងំ ។ បុគ្គលនោះ ដើរតែម្នាក់ឯង ឈរតែម្នាក់ឯង អង្គុយតែម្នាក់ឯង សម្រេចការដេកតែម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បីបិណ្ឌបាតតែម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញតែម្នាក់ឯង

นิสีเทยฺย ฯเปฯ จงฺกมํ อธิฏฺเฐยฺย ฯเปฯ จเรยฺย วิหเรยฺย ปริเยยฺย วตฺเตยฺย ปาเลยฺย ยเปยฺย ยาเปยฺย ฯลฯ ตณฺหาวเสฺสฺจ ฉินฺเท ฯเปฯ ธมฺมํ เทเสยฺย[๑] ฯ ฯเปฯ ธมฺมํ เทเสยฺย ปริปุณฺณเมว เทเสยฺย นานพฺยญฺชนเมว เทเสยฺย อสฺส อตฺถปฏิสมฺภิทาปเภทปฺปตฺโต ภเวยฺย ฯเปฯ ธมฺมํ เทเสยฺย ฯ

(๒๙๘) น นิสีเทยฺย เปฏฺฐนฺเต เปฏฺฐนเมว นาม ยาว สา อสนฺตา ฯ เป ฯ ตโต ปรา วุจฺจติ เปฏฺฐนเมว ฯ เปฏฺฐนมฺปิ น เสยฺยาย น นิเสยฺยาย น สมฺเสยฺยาย น ปฏินิเสยฺยาย[๒] น นิเสยฺย เปฏฺฐนํ ฯ เตนาห ภควา

ฯลฯ ปุน ปุญฺญวเร ๙๘

ฯเปฯ ธมฺมํ เทเสยฺย น นิเสยฺย เปฏฺฐนนฺติ ฯ

---

๑ ฉ.ม. กเรยฺยาติ ฯ ๒ ฉ.ม น ปฏินิเสเยยฺย น จเรยฺย น สมาจเรยฺย น สมาทาย วเตฺตยฺยาติ ทิสฺสนฺติ ฯ

អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់តែម្នាក់ឯង អង្ឃឹងនបង្ក្រួមតែម្នាក់ឯង គ្រាប់ៗសម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញុំាងអត្ត-ភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតែម្នាក់ឯង បុគ្គល គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ដោយការលះបង់ពួកយ៉ាងនេះ ។ បុគ្គល គប្បីធ្វើនូវការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯង ឲ្យមាំ ធ្វើឲ្យខ្ជាប់ខ្ជួន មានការសមាទានដ៏មាំ មានការសមាទានតាំងនៅ ក្នុងធម៌ជាកុសលតាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ ។

(๒๙๘) ពាក្យថា មិនគប្បីសេពសមមេថុនធម្ម សេចក្តីថា ដែលឈ្មោះថា មេថុនធម្ម ចានដល់ធម៌របស់អសប្បុរស ។បេ។ ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ។ បុគ្គល មិនគប្បីសេព មិនគប្បីសេព សម មិនគប្បីសេពព្រម មិនគប្បីសេពចំពោះនូវមេថុនធម្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសេពសមមេថុនធម្ម ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> មុនិ ក្នុងធម្មវិន័យនេះ ដ៏ឆ្នើមសន្លុះហើយ ក្នុងកាលមុនទីឆ្ងាយ កាលខាងក្រោយ គប្បីធ្វើការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯងឲ្យមាំ មិនគប្បីសេពសមមេថុនធម្មទេ ។

(๒๕๙) វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេថ ឯតទរិយានមុត្តមំ
នែន សេដ្ឋោ ន មញ្ញេថ ស រេ ធម្មេសុ ឆ្ឌិកោ ។

(๒๖๐) វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេថាតិ វិវេកោតិ តយោ វិវេកា កាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបធិវិវេកោ ។ តត្ថមោ កាយវិវេកោ ។ បេ ។ អយំ ឧបធិវិវេកោ ។ កាយវិវេកោ ច វុបកដ្ឋកាយោនំ[1] នេក្ខម្មាភិរតានំ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធចិត្តានំ បរមវោទានប្បត្តានំ ឧបធិវិវេកោ ច និរុបធីនំ បុគ្គលានំ វិសង្ខារគតានំ ។ សិក្ខាតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេថាតិ វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាទាយ វត្តេយ្យាតិ វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេថ ។

---

๑ ម. វិវេកដ្ឋកាយានំ ។

(๒๕๙) បុគ្គល គប្បីសិក្សាវិវេកតែមក្នុង (ព្រោះថាវិវេក) ទុំះ ជាធម៌ដ៏ខ្ពង់ បេស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ បុគ្គល មិនគប្បីសំគាល់ថាខ្ជិនប្រសើរ ដោយវិវេកនោះទេ បុគ្គលនោះ (ឥឡូវនេះ) ក្នុងទីជិតព្រះនិព្វាន ។

(๒๖๐) ពាក្យថា បុគ្គល គប្បីសិក្សាវិវេកតែមក្នុង សេចក្តីថា វិវេកមាន ๓ គឺកាយវិវេក ๑ ចិត្តវិវេក ๑ ឧបធិវិវេក ๑ ។

កាយវិវេក តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះ ឧបធិវិវេក ។ វិវេករបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានកាយចៀសចេញ ចាកពួក ត្រេតអរចំពោះនេក្ខម្មៈ ឈ្មោះថា កាយវិវេក ១ វិវេករបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់នូវសេចក្តីផ្សះផ្សាដ៏ក្រៃលែង ឈ្មោះថា ចិត្តវិវេក ១ វិវេករបស់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមិនមានឧបធិកិលេស ដល់នូវវិសង្ខារគឺព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា ឧបធិវិវេក ១ ។ ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ๓ គឺអធិសីលសិក្ខា ๑ អធិចិត្តសិក្ខា ๑ អធិបញ្ញាសិក្ខា ๑ ។ បេ ។ នេះ អធិបញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សាវិវេកតែមក្នុង បានសេចក្តីថា គប្បីសិក្សា ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តព្រម សមាទាន ប្រព្រឹត្តឲ្យនូវវិវេក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីសិក្សាវិវេកតែមក្នុង ។

(๒๖๑) ឯតទរិយានមុត្តមដ្ឋំ អរិយា ពុទ្ធំ ពុទ្ធា ច តុទ្ធសញ្ញវកា ច បច្ចេកពុទ្ធា ច អរិយានំ ឯតំ អគ្គំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ថាមោក្កំ ឧត្តមំ បវរំ យទិទំ វិវេកចរិយាតំ ឯតទរិយានមុត្តមំ ។

(๒๖๒) តេន សេដ្ឋោ ន មញ្ញេថាតំ តាយ វិវេក-ចរិយាយ ខុណ្ណាតិ ន ការេយ្យ ខុណ្ណាមំ ន ការេយ្យ មានំ ន ការេយ្យ[๑] ឥម្ភំ ន ការេយ្យ ន តេន មានំ ជនេយ្យ ពន្ធំ ន ការេយ្យ ន តេន ថទ្ធោ អស្ស បគ្គន្ធោ បគ្គហិតសិរោតិ តេន សេដ្ឋោ ន មញ្ញេថ ។

(๒๖๓) ស វេ ឯញ្ញនសន្ថវេតិ សោ ឯញ្ញនស្ស សន្ថវេ សាមគ្គោ អាសន្នេ អវិទូរេ ឧបការេតិ ស វេ ឯញ្ញនសន្ថវេ ។ តេនាហ ភគវា

๑ ម. ឯត្ថន្តរេ ឥមំ ន ការេយ្យាតិ ទិស្សតិ ។

(๒๖๑) พากฺยว่า ธุรชาตมหคฺคต รโส ปรมตฺถิยา เสจกฺกีว่า ปรมตฺถิกา เสวกสฺส ปรมตฺถิกา เสวกสฺส ปรมตฺถิกา เสวกสฺส

វិវេកញ្ញេវ សិក្ខេថ ឯតទរិយានមុត្តមំ

តេន សេដ្ឋោ ន មញ្ញេថ សរេ ធម្មានសន្តិកេតិ ។

(๒๖๔) វិត្តស្ស មុនិនោ ចរតោ កាមេសុ អនបេក្ខិនោ

ទុក្ខតិណ្ណស្ស បហាយិត្ថ កាមេសុ កង្ខតា បជា ។

(๒๖๕) វិត្តស្ស មុនិនោ ចរតោតិ វិត្តស្សាតិ

វិត្តស្ស វិវិត្តស្ស បវិវិត្តស្ស កាយទុច្ចរិតេន វិត្តស្ស

វិវិត្តស្ស បវិវិត្តស្ស វចីទុច្ចរិតេន មនោទុច្ចរិតេន រា-

គេន នោសេន មោហេន កោធេន ឧបនាហេន

មក្ខេន បឡាសេន ឥស្សាយ មច្ឆរិយេន មាយាយ

សាឋេយ្យេន ថម្ភេន សារម្ភេន មានេន អតិមានេន

មទេន បមាទេន សព្វកិលេសេហិ សព្វទុច្ចរិតេហិ

សព្វទរថេហិ សព្វបរិឡាហេហិ សព្វសន្តាបេហិ សព្វ-

អកុសលាភិសង្ខារេហិ វិត្តស្ស វិវិត្តស្ស បវិវិត្តស្ស ។

មុនិនោតិ មោនំ វុច្ចតិ ញាណំ យា បញ្ញា បជានណា

។ បេ ។ សង្គជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។ ចរតោតិ

ปุคฺคลคปฺปิสกฺกวิเวกตคมฺภีร (ព្រោះថាវិវេក) នុ៎ះ ជាធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ របស់ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ បុគ្គល មិនគប្បីសំគាល់ថា ខ្ជូនប្រសើរ ដោយវិវេកនោះទេ បុគ្គលនោះ (ទើបបិតនៅ) ក្នុងទីជិតព្រះនិព្វាន ។

(๒๖๔) ប្រជាជន ដែលជាប់ចំពាក់ក្នុងកាមទាំងឡាយ រមែងស្រេឡាញ់មុនិ ដែលជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត អ្នកមិនមានសេចក្តីអាឡោះអាល័យ ក្នុងកាមទាំងឡាយ អ្នកធូនុយៈ ។

(๒๖๕) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកទេ គឺជាអ្នកទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ គឺថាជាអ្នកទេ ស្ងាត់ស្ងាត់សូន្យ ចាកកាយទុច្ចរិត ជាអ្នកទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកវចីទុច្ចរិត ចាកមនោទុច្ចរិត ចាករាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីពេលពាលទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ ឬានខាន្តិជ្ញា ការដើរចង្ក្រម ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងបណ្តាញ គឺគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា អ្នកប្រព្រឹត្ត

จรเตา วิหรเตา อิริยเตา วตฺตเตา ปาลยเตา ยเม-
ยเตา ยาปยเตาติ วตฺตสฺส มุนิโน จรเตา ฯ

(๒๖๖) กาเมสุ อนเปกฺขีโนติ กามาติ อุทฺธา-
นเตา เทฺว กามา วตฺถุกามา จ กิเลสกามา จ ฯเป ฯ
อิเม วุจฺจนฺติ วตฺถุกามา ฯเป ฯ อิเม วุจฺจนฺติ กิเลส-
กามา ฯ วตฺถุกาเม ปริญฺญาย กิเลสกาเม ป-
หาย ปชหิตฺวา วิโนทิตฺวา พฺยนฺตีกริตฺวา อนภาวงฺ-
คเมตฺวา กาเมสุ อนเปกฺขวา[๑] จตฺตกาเมา วนฺตกาเมา
มุตฺตกาเมา ปหีนกาเมา ปฏินิสฺสฏฺฐกาเมา จตฺต-
เตา[๒] วนฺตเตา มุตฺตเตา ปหีนเตา ปฏินิสฺส-
ฏฺฐเตา นิจฺฉาเตา นิพฺพุเตา สีติภูเตา สุขปฺปฏิสเวที
พฺรหฺมภูเตน อตฺตนา วิหรตีติ กาเมสุ อนเปกฺขีโน ฯ

(๒๖๗) ทิฆตฺตาสฺส ปหายนฺติ กาเมสุ ก-
ถิตา ปชาติ ปชาติ สตฺตาธิวจนงฺ ฯ ปชา กาเมสุ
วตฺตา ติฏฺฐา ภวิตา มุจฺฉิตา อชฺฌาปนฺนา ลคฺคา ลคฺคิตา

๑ ม. อนเปกฺขมาเน ฯ ๒ ฉ. ติตฺตเตา ฯ ม. ติตฺตเตา จตฺตเตา ฯ

អ្នកប្រព្រឹត្តសម្រាក សម្រាន្ត សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញុំាងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត ។

(៤៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា អ្នកមិនមានសេចក្តីអាឡ័ះអាល័យ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ត្រង់ពាក្យថា កាមទាំងឡាយ បើតាមទុកនាន ជាន ដល់កាម ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។បេ។ នេះ ហៅថាវត្ថុកាម ។បេ។ នេះ ហៅថាកិលេសកាម ។ បុគ្គលកំណត់ដឹងវត្ថុកាម លះបង់កំចាត់បង់ បន្ទោរបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានទូទៅកិលេសកាម មិនមានអាល័យក្នុងកាម មានកាមលះចោល មានកាមខ្ជាក់ចោល មានកាមដោះរួច មានកាមលះបង់ មានកាមរលាស់ចោលហើយ មានរាគៈលះបង់ មានរាគៈខ្ជាក់ចោល មានរាគៈដោះរួច មានរាគៈលះបង់ មានរាគៈរលាស់ចោលហើយ មិនមានក្រហ្មថ្នា មានទុក្ខរលត់ ជាអ្នកមានចិត្តត្រជាក់ ទទួលសេចក្តីសុខ មានចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីអាឡ័ះអាល័យ ក្នុងកាមទាំងឡាយ ។

(៤៦៧) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រជាជនដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងកាមទាំងឡាយ រមែងស្រឡាញ់ (មុនិ) អ្នកឆ្ងន់ឧឃៈ ត្រង់ពាក្យថា ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះរបស់សត្វ ។ ប្រជាជនត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ធ្លាក់ចុះ ងាប់ងប់ ជ្រុលជ្រប់ ពាក់ ថ្នក់ ព័ន្ធព័ទ្ធ ក្នុងកាម

สตฺตมោ តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេសោ

បលិពុទ្ធោ តា[1] តោ ឃោឃំ តំ ណ្ហាសុ្ស អវោឃំ តំ ណ្ហាសុ្ស
ឱឃោឃំ តំ ណ្ហាសុ្ស អវិជ្ជោឃំ តំ ណ្ហាសុ្ស សព្ពសំសា-
របថំ[2] តំ ណ្ហាសុ្ស ទុត្តំ ណ្ហាសុ្ស ឯតំ ណ្ហាសុ្ស អតីតាភវេសុ្ស
សមតិក្កមេសុ្ស វីតិវត្តេសុ្ស ចារតាសុ្ស ចារប្បត្តេសុ្ស
អទ្ធតាសុ្ស អទ្ធប្បត្តេសុ្ស តោជតាសុ្ស តោជប្ប-
ត្តេសុ្ស បរិយទ្ធតាសុ្ស បរិយទ្ធប្បត្តេសុ្ស ភវេសាឧត-
តាសុ្ស ភវេសាឧប្បត្តេសុ្ស តាណាគតាសុ្ស តាណប្បត្តេ-
សុ្ស លេណាគតាសុ្ស លេណប្បត្តេសុ្ស សរណាគតាសុ្ស
សរណប្បត្តេសុ្ស អភយាគតាសុ្ស អភយប្បត្តេសុ្ស អច្ចុ-
តាគតាសុ្ស អច្ចុតប្បត្តេសុ្ស អមតាគតាសុ្ស អមតប្បត្តេសុ្ស
ឥញ្ជនាគតាសុ្ស ឥញ្ជនប្បត្តេសុ្ស ឥច្ឆិតេ សាធិយិតេ បត្ថ-
យិតេ បិហយិតេ អភិជប្បិតេ ។ យថា ឥណាយិកា[3]
អាទាណាំ បត្ថេតិ បិហយតិ យថា អាពាធិកា អា-
រោគ្យំ បត្ថេតិ បិហយតិ យថា ពន្ធនពទ្ធា ពន្ធន-
មោក្ខំ បត្ថេតិ បិហយតិ យថា ឆាសា ភុជិសុ្សំ បត្ថេតិ

---

๑ ម. តេ ។ ๒ ឧ. សព្ពសង្ខារបថំ ។ ម. សព្ពសង្ខារបុញ្ជំ ។ ๓ ម. ឥណាទាយិកា ។

ប្រជាជនពាំនោះ រមែងប្រាថ្នា ត្រេកអរ ពប់កេ ស្រឡាញ់ ក្លិច
កាន់ (ចំពោះមុនិ) ដែលធ្វើអន្ទាក់គឺកាម ធ្វើអន្ទាក់គឺភព ធ្វើអន្ទាក់គឺ
ទិដ្ឋិ ធ្វើអន្ទាក់គឺអវិជ្ជា ធ្វើ ធ្វើឡើង ធ្វើចេញ កន្ទុយ ឈានកន្ទុយ
ប្រព្រឹត្តរំលងនូវផ្លូវនៃសង្សារពាំនពួន ជាអ្នកឈ្មោលត្រើយ ដល់ត្រើយ
ឈ្មោលទីបំផុត ដល់ទីបំផុត ឈ្មោលហើយកាន់ទីខាងក្នុង ដល់ទីខាងក្នុង
ឈ្មោលទីបំផុតជុំវិញ ដល់ទីបំផុតជុំវិញ ឈ្មោលទីជាទីចប់ស្រេច ដល់
ទីជាទីចប់ស្រេច ឈ្មោលទីពំនាក់ ដល់ទីពំនាក់ ឈ្មោលទីជ្រកកោន
ដល់ទីជ្រកកោន ឈ្មោលទីពឹង ដល់ទីពឹង ឈ្មោលទីមិនមានភ័យ
ដល់ទីមិនមានភ័យ ឈ្មោលទីមិនច្យុត ដល់ទីមិនច្យុត ឈ្មោលទីមិន
ស្ងប់ ដល់ទីមិនស្ងប់ ឈ្មោលព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន ។ ពួកជន
អ្នកចំពាក់បំណុល រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ នូវភាពជាអ្នកមិនមាន
បំណុល យ៉ាងណា ពួកជនមានដម្បី រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ នូវ
ភាពជាអ្នកមិនមានរោគ យ៉ាងណា ពួកជនដែលជាប់ចំណង រមែង
ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ នូវការរួចចាកចំណង យ៉ាងណា ពួកជនជាទាសៈ
រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ នូវភាពនៃខ្លួនជាអ្នកជា យ៉ាងណា ពួកជន

ปิหายนฺติ ยถา กณฺฑารฏฺฐานิ ปกฺกฏฺฐา[๑] เขมนฺตภูมึ
ปตฺเถนฺติ ปิหายนฺติ ฯเปฯ ปชา กามเหสุ รตฺตา คิทฺธา
คธิตา มุจฺฉิตา อชฺโฌปนฺนา[๒] ลคฺคา ลคฺคิตา ปลิ-
พุทฺธา ตา[๓] กามโหยตณฺหาสฺส ภวโหยตณฺหาสฺส
ฯ เปฯ อนาคตสฺส อทฺธานสฺส ปจฺจุปฺปนฺนสฺส อิจฺฉนฺติ สาทิ-
ยนฺติ ปตฺถยนฺติ ปิหายนฺติ อภินนฺทนฺติ อิมสฺมึ ปณฺหาสฺส
ปิหายนฺติ กามเหสุ คธิตา ปชา ฯ เตนาห ภควา
วิรตฺตสฺส มุนิโน จรโต กามเหสุ อนเปกฺขิโน
อิมสฺมึ ปณฺหาสฺส ปิหายนฺติ กามเหสุ คธิตา ปชาติ ฯ

---

๑ ม. ปกฺขา ฯ ๒ ม. อชฺฌาปนฺนา ฯ ๓ ม. เต ฯ

ដែលចេញទៅ កាន់ផ្លូវឆ្ងាយជាច់ស្រយាល រមែងប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ខ្លាំងក្រៃ យ៉ាងណា ពួកប្រជាជន ត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ភ្ជាក់ចុះឆុលឆប់ ជ្រុលជ្រប់ ពាក់ ថ្នក់ ព័ន្ធព័ទ្ធ ក្នុងកាមធាតុទាំងឡាយ ប្រជាជនទាំងនោះ រមែងប្រាថ្នា ត្រេកអរ រាប់រក កួចកាន់ (ចំពោះមុនិ) ដែលធ្វើអន្ទាក់គឺកាម ធ្វើអន្ទាក់គឺតណ្ហា ។ បេ ។ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ដល់ព្រះនិព្វាន យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រជាជន ដែលជាប់ចំពាក់ក្នុងកាមធាតុទាំងឡាយ រមែងស្រឡាញ់មុនិ អ្នកធ្វើនុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ប្រជាជន ដែលជាប់ចំពាក់ ក្នុងកាមធាតុទាំងឡាយ រមែងស្រឡាញ់មុនិ ដែលជាអ្នកទេ អ្នកប្រព្រឹត្ត អ្នកមិនមានសេចក្តីអាឡោះអាល័យ ក្នុងកាមធាតុទាំងឡាយ អ្នកធ្វើនុះ ។

ចប់ តិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេស ទី ៧ ។

(២៦៨) ឥធេវ សុទ្ធិ ឥតិ ភិក្ខយន្តិ

ឆាឡេសុ ឆម្ភេសុ វិសុទ្ធិមាហុ

យំ និស្សិតា តត្ថ សុភាវនាយ

បច្ចេកសច្ចេសុ បុថូ និវិដ្ឋា ។

(២៦៩) ឥធេវ សុទ្ធិ ឥតិ ភិក្ខយន្តិតំ ឥធេវ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ វដ្ដេ កថេន្តិ កណេន្តិ ធីបយន្តិ ភិមហន្តិ សស្សតោ លោកោ ឥធមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ វដ្ដេ កថេន្តិ កណេន្តិ ធីបយន្តិ ភិមហន្តិ អសស្សតោ លោកោ អន្តវា លោកោ អនន្តវា លោកោ តំ ជីវំ តំ សរីរំ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរំ ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា ហោតិ ច ន ច ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណា

បស្សរសុត្តទិទ្ធសូត្រ ទី ៨

(៦៦៧) (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន តែងពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ មិនពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌ដទៃ អាស្រ័យសការៈណា រមែងពោលថាលុក្នុងសការៈនោះ ជាអ្នកតាំងនៅមាំក្នុងពួកសច្ចៈដោយខ្លែក ។

(៦៦៨) ពាក្យថា តែងពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ អធិប្បាយថា (សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ) តែងពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ក្នុងធម៌នេះថា លោកទៀង ពាក្យនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដ៏ទៃជាមោឃៈ ពោល សំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ថា លោកមិនទៀង លោកមានទីបំផុត លោកមិនមានទីបំផុត ដីរៈនោះ សរីរៈនោះ ដីរៈដទៃ សរីរៈដទៃ សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មាន សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ មិនកើតទៀតក៏មាន សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មាន មិនកើតទៀតក៏មាន

នេវ ខោតំ ន ន ខោតំ តថាគតោ បរម្មុខោ
ឥធមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធិ
មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ វដ្ដេ កថេន្តិ កលាបេ ឆឌ្ឌយន្តិ
ភេមារន្តិតំ ឥធេវ សុទ្ធិ ឥតិ ភាឧយន្តិ ។

(๒๗๐) ជាញ្ញេសុ ជម្មេសុ វិសុទ្ធិមាហ្មតំ អត្ត-
ឆោ សត្ថារំ ជម្មក្ខាឆំ កលាំ ឆិដ្ឋិ បដិបឆំ មក្ខំ ប-
ឆេត្វា សព្ពេ បរវាឆេ ឆិបន្តិ ខុក្ខិបន្តិ បរិក្ខិបន្តិ សោ
សត្ថា ន សព្ពញ្ញូ ជម្មោ ន សាក្ខាតោ តលាភោ ន
សុប្បដិបន្នោ ឆិដ្ឋិ ន កង្ខិតា បដិបឆា ន សុប្បញ្ញត្តា
មត្តោ ន ឆិយ្យាឆិតោ ឆត្តែត្ត សុទ្ធិ ភ វិសុទ្ធិ ភ បរិសុទ្ធិ
ភ មុត្តិ ភ វិមុត្តិ ភ បរិមុត្តិ ភ ន តត្ថ[1] សុដ្ឋុទ្ធិ ភ
វិសុដ្ឋុទ្ធិ ភ បរិសុដ្ឋុទ្ធិ ភ មុច្ចន្តិ ភ វិមុច្ចន្តិ ភ បរិ-
មុច្ចន្តិ ភ ហីនា ឆិហីនា ឋិមកា លាមកា ឆន្តុក្កា
បរិត្តាតំ ឃវមាហំសុ ឃវំ កថេន្តិ[2] ឃវំ កលាន្តិ

---

๑ ម. ឥត្តែត្ត ។ ๒ ម. ឯវំ វទន្តិ ឯវំ កថេន្តិ ។

សត្វបន្ទាបអំពីសេចក្តីស្ងាប់ មិនកើតទៀតក៏មិនមែន កើតទៀតក៏មិនមែន ពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃ ជាមោឃៈ បានពោលសំដែង ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការស្អាត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ ។

(๒๗๐) ពាក្យថា មិនពោលនូវការស្អាតក្នុងធម៌ដទៃ គឺលើកតំកើងនូវគ្រូរបស់ខ្លួន នូវធម៌ដែលគ្រូនោះពោលហើយ នូវគណៈ នូវទិដ្ឋិ នូវបដិបទានឹងមគ្គ ហើយបោះចោល លើកចោល ទំលាក់ចោលនូវវាទៈដទៃទាំងអស់ថា សាស្តានោះ មិនមែនជាសព្វញ្ញូ ធម៌សាស្តានោះ មិនមែនសំដែងដោយប្រពៃទេ គណៈមិនមែនប្រតិបត្តិដោយប្រពៃទេ ទិដ្ឋិមិនមែនចំរើនទេ បដិបទា មិនមែនបញ្ជូតដោយប្រពៃទេ មគ្គ មិនមែនជាទីស្រោចស្រង់សត្វទេ ការស្អាត ឬស្អាតវិសេស ឬសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ការរួច ឬរួចវិសេស ឬរួចស្រឡះ មិនមានក្នុងធម៌ទុ+នេះឡើយ ពួកសត្វមែនមិនស្អាត ឬមិនស្អាតវិសេស ឬមិនបរិសុទ្ធ មិនរួច ឬមិនរួចវិសេស ឬមិនរួចស្រឡះ ក្នុងធម៌ទុ+នេះឡើយ ទិដ្ឋិនោះហើតទាប ទន់អន់ ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ តិចតួច ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ

ឃរំ ឆឌយន្តិ ឃរំ ភេមារន្តីតិ ឆាទ្យាសុ ឆម្នេសុ វិសុទ្ធិមាហុ ។

(๒๗๑) យំ ឯសន្និតា តត្ថ សុភាវនាតិ យំ ឯសន្និតាតិ យំ សត្តាវ ឆម្នាកំ តណាំ ឯដ្ឋឹ បដិបទំ មគ្គំ ឯសន្និតា សន្ទិសន្និតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈាសិតា អធិមុត្តា ។ តត្ថតិ សកាយ ឯដ្ឋិយា សកាយ ទិដ្ឋិយា សកាយ រុចិយា សកាយ លទ្ធិយា ។ សុភាវនាតិ សុភាវនា សោភនភាវនា បណ្ឌិតភាវនា ឆ័ភាវនា ញាណភាវនា ហេតុភាវនា លក្ខណភាវនា ការណភាវនា ឋានភាវនា សកាយ លទ្ធិយាតិ យំ ឯសន្និតា តត្ថ សុភាវនាតិ ។

(๒๗๒) បច្ចេកសច្ចេសុ បុថូ ឯវិដ្ឋាតិ បុថូ សមណព្រាហ្មណា បុថុបច្ចេកសច្ចេសុ ឯវិដ្ឋា បតិដ្ឋិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈាសិតា អធិមុត្តា សស្សតោ លោកោ ឥទមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ ឯវិដ្ឋា បតិដ្ឋិតា អល្លីនា ឧបគតា អជ្ឈាសិតា

ថ្ងៃឆ្ងាយនេះ ដោយប្រការដូច្នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនពោលនូវការស្អាតក្នុងធម៌ដទៃ ។

(៤៧១) អធិប្បាយពាក្យថា អាស្រ័យសការៈណា រមែងពោលថាល្អក្នុងសការៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា អាស្រ័យសការៈណា គឺអាស្រ័យពីនផ្នែក ជាប់ស្អិត ជល់ស៊ប់ ចុះស៊ប់ ដើរជាប់នូវគ្រូ ធម៌ដែលគ្រូនោះពោលហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គណា ។ ពាក្យថា ក្នុងសការៈនោះ គឺក្នុងទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន សេចក្តីគួរបស់ខ្លួន សេចក្តីគាប់ចិត្តរបស់ខ្លួន លទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ពោលថាល្អ គឺពោលថាល្អ ពោលថាស្អាត ពោលថាជាបណ្ឌិត ពោលថាជាអ្នកប្រាជ្ញ ពោលថារបស់គួរដឹង ពោលថាជាហេតុ ពោលថាជាលក្ខណៈ ពោលថាជាការណ៍ ពោលថាជាហានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាស្រ័យសការៈណា រមែងពោលថាល្អ ក្នុងសការៈនោះ ។

(៤៧២) ពាក្យថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ដ៏ច្រើន ជាអ្នកតាំងនៅមាំ ក្នុងពួកសច្ចៈដោយខ្លួនឯង សេចក្តីថា ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន ជាអ្នកមុតមាំ តាំងនៅ ជាប់ស្អិត ជល់ស៊ប់ ចុះស៊ប់ ដើរជាក់ក្នុងពួកសច្ចៈដោយខ្លួនដ៏ច្រើន គឺជាអ្នកមុតមាំ តាំងនៅជាប់ស្អិត ជល់ស៊ប់ ចុះស៊ប់ ដើរជាក់ថា លោកខ្ញុំនេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ

อนิมิตฺตา อสงฺคหีตา ลหุโตปิ ฯ เปฯ เนว หีนา น มชฺฌิมา นปิ ปณีตา ตณฺหาทิฏฺฐีหิ ปรมฺปรลาภา ฌานเมว สงฺฆํ โอหาย มญฺญติ อนิจฺจา ปติฏฺฐิตา อสงฺขตา อุปคตา อชฺฌาสิตา อนิมิตฺตาติ ปโรปกสเทฺธสุ ปุคฺคเล อนิจฺจา ฯ เปฯ ตาหิ ภิกฺขุ

ฌานเมว สงฺฆํ หิตา ภวยาติ

ตาญฺเจสุ ฉมฺเหสุ วิสงฺขิตาหิ

ยถา อสฺสุตา ตตฺถ สุภาวนาติ

ปโรปกสเทฺธสุ ปุคฺคเลสุ อนิจฺจาติ ฯ

[๒๗๓] เตน ภิกฺขเวติ ปริสา วิคยฺห

ตาลํ หนฺตฺวา มุขา อญฺเญ

ฌานเมว สงฺฆํ หิตา อสิตา

ปสํสกามา กุสลาวทาติ ฯ

[๒๗๔] เตน ภิกฺขเวติ ปริสา วิคยฺหาติ เตน ภิกฺขเวติ เตน ภิกฺขเวติ ภิกฺขา ภิกฺขกา ภิกฺขาจริยาภิกฺขุปฏิญฺญกา

ជាអ្នកមុតមាំ តាំងនៅ ជាប់ស្និត ជល់ស៊ប់ ដើម្បីដាក់ថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មានមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន នេះជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន ជាអ្នកតាំងនៅមាំ ក្នុងពួកសច្ចៈដោយខ្លួនឯក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ច្រើន តែងពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌របស់ខ្លួននេះ មិនពោលនូវការស្អាត ក្នុងធម៌ដទៃ អាស្រ័យសភាវៈណា រមែងពោលថាល្អ ក្នុងសភាវៈនោះ ជាអ្នកតាំងនៅមាំ ក្នុងពួកសច្ចៈដោយខ្លួនឯក ។

(๒๗๓) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកប្រាថ្នាវេទៈ ចុះកាន់បរិស័ទ ជាជនមានគូ ដុតគ្នាទៅវិញទៅមក ថាពាល ជនទាំងនោះ អាស្រ័យសភាពដទៃ ពោលពាក្យឥតន័យ ជាអ្នកប្រាថ្នាការសរសើរ មានវេទៈដ៏ឈ្លាស ។

(๒๗๔) អធិប្បាយពាក្យថា ជនទាំងនោះ ប្រាថ្នាវេទៈ ចុះកាន់បរិស័ទ គ្រង់ពាក្យថា ជនទាំងនោះប្រាថ្នាវេទៈ គឺជនទាំងនោះ ប្រាថ្នានូវវេទៈ ត្រេកអរដោយវេទៈ ប៉ុនប៉ងនូវវេទៈ ធ្វើវេទៈឲ្យតាំងនៅខាងមុខ

ภาเธยฺยสนฺตกา ๆ ปริสา วิคยฺหติ ขตฺติยปริสา พฺราหฺมณปริสา คหปติปริสา สมณปริสา วิคยฺห ติฏฺฐติ อาลปติ สลฺลปติ กถา สมุทาหรติ ยถา กถนฺติ ปริสา วิคยฺห ๆ

(๒๗๕) ตาลปณฺณานิปิ ฉินฺนานิ มิลาตานิ ยานิ ตานิ ตาลปตฺตานิ ยานิ ตานิ ตาลปตฺตานิ ยานิ ตานิ ตาลปตฺ

ត្រាច់ទៅស្មើរកវាទៈ ។ ពាក្យថា ចុះកាន់បរិស័ទ គឺចុះទៅ លុកទៅ ចុះសំដៅ ចូលទៅរកខត្តិយបរិស័ទ ព្រាហ្មណបរិស័ទ គហបតិបរិស័ទ សមណបរិស័ទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនទាំងនោះ ប្រកបក្នុងវាទៈ ចុះកាន់បរិស័ទ ។

(៤៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា ជាជនមានគូ ជុតគ្នាទៅវិញទៅមកថាពាល ត្រង់ពាក្យថា ជាជនមានគូ គឺគ្នាពីរនាក់ គឺថាអ្នកធ្វើនូវដំណើរពីរនាក់ អ្នកធ្វើនូវការប្រកួតប្រកាន់ពីរនាក់ អ្នកធ្វើនូវតិរច្ឆានកថាពីរនាក់ អ្នកធ្វើនូវវិវាទពីរនាក់ អ្នកធ្វើនូវអធិករណ៍ពីរនាក់ អ្នកលោកនិយាយពីរនាក់ អ្នកបរបាទៅមកពីរនាក់ ជនទាំងនោះ តែងជុត មើលឃើញ ក្រឡេកមើល សំឡឹងមើល ពិចារណាមើលនូវគ្នានឹងគ្នា ថាពាលថោកទាប ថោកទាបពេក ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ តិចតួច ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាជនមានគូ ជុតនូវគ្នាទៅវិញទៅមក ថាពាល ។

(៤៧៦) ពាក្យថា ជនទាំងនោះ អាស្រ័យសភាវៈដទៃ ពោលពាក្យឥតខ្លឹមថា គឺអាស្រ័យ ពឹងផ្អែក ជាប់ស្អិត ជល់ជិប ចុះជិប ដឿជាក់នូវសាស្តា ធម៌ដែលសាស្តានោះសំដែងហើយ គណៈ ទិដ្ឋិ បដិបទា មគ្គដទៃ ។ ការឈ្លោះ ប្រកួតប្រកាន់ ទាស់ទែង វិវាទ បែកខ្ញែកគ្នា លោកហៅថា ពាក្យឥតខ្លឹមា ។ មួយទៀត ពាក្យថា ពាក្យឥតខ្លឹមា

សា កថា ។ កេនដ្ឋេន វេទល្លំ កេលមាំ វេទល្លំ កល្លាណំ វេទល្លំ ឆេកមាំ វេទល្លំ វិភាគំ វេទល្លំ មេធគំ វេទល្លំ កលាបគ្គំ នីបយន្តំ ភេទាវគ្គីតំ វេទល្លំ នេ អញ្ញាសិតា កេនដ្ឋេន ។

(២៧៧) បសំសកាមា កុសលាវទានានតំ បសំសកាមានតំ បសំសកាមា បសំសត្ថកាមា បសំសាធិប្បាយា បសំសបុរេក្ខារា បសំសមរិយេសនំ ចរន្តា ។ កុសលាវទានានតំ កុសលវាទា បណ្ឌិតវាទា ធីរវាទា ញាណវាទា មោនេយ្យវាទា លក្ខណវាទា ការណវាទា ឋានវាទា សកាយ លទ្ធិយានតំ បសំសកាមា កុសលាវទានា ។ តេនាហ ភគវា

តេ ភាគកាមា បវិសំ វិគយ្ហ
ញាលំ ឧហន្តិ មិថុ អញ្ញមញ្ញំ
វេទល្លំ នេ អញ្ញសិតា កេនដ្ឋេ
បសំសកាមា កុសលាវទានានតំ ។

គឺសំដីនោះ មិនមានតុដា ។ ដនពាំងនោះ ពោលពាក្យ មិនមាន តុដារស គឺពោលដំណោះ ពោលការប្រកួតប្រកាន់ ពោលការពាស់ ទែង ពោលវាទ ពោល ពណិនា បំភ្លឺ ថ្លែង នូវការបែកខ្ញែកគ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដនពាំងនោះ អាស្រ័យសការៈដ៏ទ ពោលពាក្យឥតតុដា ។

(๒๗๗) ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាថ្នាការសរសើរ មានវាទៈដ៏ឈ្ងោស ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកប្រាថ្នាការសរសើរ គឺប្រាថ្នាការសរសើរ ត្រូវការ ការសរសើរ ប៉ុនប៉ងការសរសើរ ធ្វើការសរសើរ ឲ្យតាំងនៅខាងមុខ ត្រាច់ស្វែងរកការសរសើរ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានវាទៈដ៏ឈ្ងោស គឺ មានវាទៈដ៏ឈ្ងោស មានវាទៈជាបណ្ឌិត មានវាទៈជាអ្នកប្រាជ្ញ មានវាទៈ ប្រកបដោយញាណ មានវាទៈជាហេតុ មានវាទៈជាលក្ខណៈ មានវាទៈ ជាការណ៍ មានវាទៈជាហានៈ ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ជាអ្នកប្រាថ្នាការសរសើរ មានវាទៈដ៏ឈ្ងោស ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> ដនពាំងនោះ ជាអ្នកប្រាថ្នាវាទៈ ចុះកាន់បរិស័ទ ជាដនមាន គ្នា ជុំគ្នាទៅវិញទៅមក ថាពាល ដនពាំងនោះ អាស្រ័យ សការៈដ៏ទ ពោលពាក្យឥតតុដា ជាអ្នកប្រាថ្នាការសរសើរ មានវាទៈដ៏ឈ្ងោស ។

(๒๗๘) យុត្តោ កថាយំ បរិសាយ មជ្ឈ
បសំសមិច្ឆំ វិនយាតិ ហោតិ
អធាមានស្មឹ បន មក្កំ ហោតិ
ឯត្ថាយ សោ កុប្បតិ រន្ធមេសី ។

(๒๗๙) យុត្តោ កថាយំ បរិសាយ មជ្ឈតិ ខត្តិយបរិសាយ វា ព្រាហ្មណបរិសាយ វា គហបតិបរិសាយ វា សមណបរិសាយ វា មជ្ឈ អត្តនោ កថាយំ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ សម្បយុត្តោ កថេតុន្តិ យុត្តោ កថាយំ បរិសាយ មជ្ឈ ។

(๒๘๐) បសំសមិច្ឆំ វិនយាតិ ហោតីតិ បសំសមិច្ឆន្តិ បសំសំ ជោមនំ កិត្តឹ វណ្ណភារយំ ឥច្ឆន្តោ សាធិយន្តោ បត្ថយន្តោ បិហយន្តោ អភិជប្បន្តោ ។ វិនយាតិ ហោតីតិ បុព្វេ សណ្ឋាតា កថំ កថី វិនយាតិ ហោតិ ជយោ ឆុទោ មេ ភវិស្សតិ បរាជយោ ឆុទោ មេ ភវិស្សតិ កថំ ឯត្តហំ ភវិស្សាមិ កថំ បដិញ្ញំ ភវិស្សាមិ កថំ វិសេសំ ភវិស្សាមិ កថំ បដិវិសេសំ ភវិស្សាមិ

(๒๗๘) បុគ្គលណា ប្រកបការពោល ក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ ប្រាថ្នាសេចក្ដីសរសើរ បុគ្គលនោះ រមែងបង្អើតចិត្ត កាលបើគេបំផ្លាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសនោះ រមែងខឹង ព្រោះការនិន្ទា ។

(๒๗๙) ពាក្យថា ប្រកបការពោលក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ គឺប្រកបប្រកបរឿយ ។ ប្រកបខ្ជូរ៉ៅ ប្រកបខ្ជូរ៉ៅព្រម ប្រកបរឿយៗព្រម ក្នុងពាក្យរបស់ខ្លួន ដើម្បីពោល ក្នុងកណ្ដាលខត្តិយបរិស័ទក្ដី ព្រាហ្មណបរិស័ទក្ដី គហបតិបរិស័ទក្ដី សមណបរិស័ទក្ដី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រកបការពោល ក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ ។

(๒๘๐) អធិប្បាយពាក្យថា ប្រាថ្នាសេចក្ដីសរសើរ បុគ្គលនោះ រមែងបង្អើតចិត្ត ត្រង់ពាក្យថា ប្រាថ្នាសេចក្ដីសរសើរ គឺប្រាថ្នាត្រេកអរ ប៉ុនប៉ងធ្វើ ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវសេចក្ដីសរសើរ សេចក្ដីស្ងើច កើរឈោះ សេចក្ដីចំរើនដោយគុណ ។ ពាក្យថា រមែងបង្អើតចិត្ត គឺមានសេចក្ដីសង្ស័យនឹកការចរចា រមែងបង្អើតចង្អល់មុនថា អាត្មាអញ នឹងមានជ័យឬ ឬថាអាត្មាអញ នឹងបរាជ័យ អាត្មាអញ នឹងធ្វើការផ្ចុញផ្ចាល់ដូចម្ដេចហ្ន៎ នឹងធ្វើការបន្ទុយដូចម្ដេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឲ្យវិសេស ដូចម្ដេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឲ្យវិសេសតបវិញ ដូចម្ដេចហ្ន៎

ករំ អាវេឋិយំ ករំសប្បមិ ករំ ឯឡេឋិយំ ករំសប្បមិ ករំ ឆេទំ ករំសប្បមិ ករំ មណ្ឌលំ ករំសប្បមីតិ វា បុព្វេ សញ្ញាចា ករំករំ វិឯឃាតំ ហោតីតិ បសំសមិច្ចំ វិឯឃាតំ ហោតិ ។

[๒๘๑] អថាហតស្មឹ បន មុគ្គេ ហោតីតិ យេ តេ បញ្ហាវីមំសកា[๑] ចារំសជ្ជា ចាសឯកា[๒] តេ អបហារដ្ឋំ អត្តាបតតំ កណិតដ្ឋំ អត្តតោ អបហារដ្ឋំ ព្យញ្ជាបតតំ កណិតដ្ឋំ ព្យញ្ជនតោ អបហារដ្ឋំ អត្ត-ព្យញ្ជាបតតំ កណិតដ្ឋំ អត្តព្យញ្ជនតោ អបហារដ្ឋំ អត្តា តេ ទុដ្ឋីតោ ព្យញ្ជេតិ ទុភេបិតំ អត្តព្យញ្ជនេ ទុដ្ឋីតំ ទុភេបិតំ ឯក្ខេហោ តេ អកតោ បដិកម្មេ ទុក្ខជំ វិសេសោ តេ អកតោ បដិវិសេសោ តេ ទុក្ខ-ជោ អាវេឋិយោ តេ អកតា ឯឡេឋិយា តេ ទុក្ខជា ឆេទោ តេ អកតោ មណ្ឌលេ ទុក្ខជំ ទុក្ខជីតំ ទុក្ខណិតំ ទុលូបិតំ ទុរុត្តំ ទុក្ខាសិតដ្ឋំ អបហារដ្ឋំ ។

๑ ម. បញ្ហេ វីមំសកា ។ ๒ ម. ចាសាទិកា ។

នឹងធ្វើឲ្យភ្ញុះភ្ញាយដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឲ្យភ្ញុះភ្ញាយរហូតដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឲ្យជាប់ដូចម្តេចហ្ន៎ នឹងធ្វើឲ្យមានមណ្ឌលដូចម្តេចហ្ន៎ ជាអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យនឹងការចរចា រមែងចង្អៀតចង្អល់មុនយ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ រមែងចង្អៀតចិត្ត ។

(๒๘๑) ពាក្យថា កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ អធិប្បាយថា ពួកជនណា ជាបរិស័ទ អ្នកពិចារណាន្លូវប្រស្នា មានសេចក្តីអាណិត ជនទាំងនោះ តែងបំបាត់ គឺបំបាត់ព្រោះអត្ថថា លោកពោល ប្រាសចាកអត្ថ បំបាត់ព្រោះព្យញ្ជនៈថា លោកពោល ប្រាសចាកព្យញ្ជនៈ បំបាត់ព្រោះអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈថា លោកពោល ប្រាសចាកអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ បំបាត់ថា អត្ថ លោកទាំងពួងឈ្មោះ ព្យញ្ជនៈ លោកលើកឡើងខុស អត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ លោកទាំងពួងឈ្មោះ លើកឡើងខុស លោកធ្វើការសង្កត់សង្កិនមិនកើតទេ លោកធ្វើការបន្ថយខុស លោកធ្វើឲ្យរំសែមិនកើតទេ លោកធ្វើឲ្យរំសែសតបវិញខុស លោកធ្វើឲ្យភ្ញុះភ្ញាយមិនកើតទេ លោកធ្វើឲ្យភ្ញុះភ្ញាយរហូតខុស លោកធ្វើឲ្យជាប់មិនកើតទេ លោកធ្វើឲ្យមានមណ្ឌលខុស សំដែងមិនល្អទេ ពណ៌នាមិនល្អទេ ចរចាមិនល្អទេ និយាយមិនល្អទេ ថ្លែងមិនល្អទេ ។

អថាហតស្មិំ បន មក្កំ ហោតីតិ អថាហតស្មិំ មក្កំ ហោតិ បីឡិតោ ឃដ្ដិតោ ព្យត្ថិតោ[1] នោមនសិ្សតោ ហោតីតិ អថាហតស្មិំ បន មក្កំ ហោតិ ។

(๒๘๒) ជិគុច្ឆាយ សោ កុប្បតិ វជ្ជមេសីតិ ជិគុច្ឆាយាតិ ជិគុច្ឆាយ ករោយ អកិត្តិយា អវណ្ណាហារកាយ ។ កុប្បតីតិ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ បតិដ្ឋយតិ កោបញ្ច អោសញ្ច អបច្ចយញ្ច ជាតុកាមតីតិ ជិគុច្ឆាយ សោ កុប្បតិ ។ វជ្ជមេសីតិ វជ្ជមេសី វិវជ្ជមេសី អបវជ្ជមេសី ខលិតមេសី កឆ្ឌិតមេសី វិវរមេសីតិ ជិគុច្ឆាយ សោ កុប្បតិ វជ្ជមេសី ។

តេនាហ ភគវា

យុត្តោ កថាយំ បរិសាយ មជ្ឈេ
បសំសមិច្ឆេ វិគរោតិ ហោតិ
អថាហតស្មិំ បន មក្កំ ហោតិ
ជិគុច្ឆាយ សោ កុប្បតិ វជ្ជមេសីតិ ។

---

๑ ម. ព្យាធិតោ ។

ពាក្យថា កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ បានសេចក្តីថា កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ គឺ មានសេចក្តីលំបាកចិត្ត ចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត តឹងចិត្ត ខោមនស្ស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលបើគេបំបាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ ។

(៤៨២) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសនោះ រមែងខឹងព្រោះការនិន្ទា ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះការនិន្ទា គឺព្រោះការនិន្ទា ព្រោះការតិះដៀល ព្រោះការបង្អាប់ ព្រោះការមិនចំរើនដោយគុណ ។ ពាក្យថា រមែងខឹង គឺរមែងខឹង ប្រទូស្ត ក្រេវក្រោធ ធ្វើសេចក្តីក្រោធផង ទោសៈផង សេចក្តីមិនត្រេកអរផង ឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ រមែងខឹង ព្រោះការនិន្ទា ។ ពាក្យថា ស្វែងរកទោស គឺស្វែងរកទោស ស្វែងរកទោសផ្សេងៗ ស្វែងរកកំហុស ស្វែងរកសេចក្តីកំងំភ្នាត់ ស្វែងរកសេចក្តីឃ្លៀងឃ្លាត ស្វែងរកចន្ទោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោសនោះ រមែងខឹង ព្រោះការនិន្ទា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> បុគ្គលណា ប្រកបការពោល ក្នុងតណ្ហាលបរិស័ទ ប្រាថ្នា
> សេចក្តីសរសើរ បុគ្គលនោះ រមែងចង្អៀតចិត្ត កាលបើគេ
> បំបាត់សំដីហើយ រមែងអៀនអន់ បុគ្គលអ្នកស្វែងរកទោស
> នោះ រមែងខឹង ព្រោះការនិន្ទា ។

(๒๘๓) ยมสฺส ภเนฺต ปริหีนมาหุ

อชาหาตำ ปญฺหาวิมุตฺตกา เย

ปริเจรติ สีลวตำ หีนภาเคา

อุปจฺจคา มจฺจุ อนฺตกาติ ฯ

(๒๘๔) ยมสฺส ภเนฺต ปริหีนมาหุนฺติ ยำ ตสฺส ภเนฺต หีนำ ฉินฺนำ ปริหีนำ ปริโกปิตำ น ปริปูริตำ ฌานมาหิสุ ฌำ กเรยฺยาติ ฌำ กณาเยยฺยาติ ฌำ ธิยเยยฺยาติ ฌำ เกหานิตาติ ยมสฺส ภเนฺต ปริหีนมาหุ ฯ

(๒๘๕) อชาหาตำ ปญฺหาวิมุตฺตกา เยติ เย เต ปญฺหาวิมุตฺตกา ชาวิสชฺชา ชาสนิกา เต อปหาตฺวา อตฺตาปกตำ กณิตาติ อตฺเตา อปหาตฺวา ฆฺญาปกตำ กณิตาติ ฆฺญาเตา อปหาตฺวา อตฺตฆฺญาปกตำ กณิตาติ อตฺตฆฺญาเตา อปหาตฺวา อเตฺต เต ธุตฺตาเตา ฆฺญาเตาเต ธุเรปิตำ อตฺตฆฺญาเตาเต ธุตฺตาตำ ธุเรปิตำ ปิกฺขิตฺตาเยวา เต อกเตา ปฏิกมฺมาเต ธุกฺกฏำ วิเสเสา

(៤៨៣) ពួកជន អ្នកពិចារណាប្រស្នា ឃ្លានពោលវាទៈ របស់ជននោះ ថាថោកទាប ថាគួរបំបាត់ចោល បុគ្គលអ្នកមានវាទៈថោកទាប រមែងយំរៀបរាប់ សោកស្តាយ តួញាំត្អែរថា គេកន្ត្រឹងអាត្មាអញ ។

(៤៨៤) ពាក្យថា ពោលវាទៈ របស់ជននោះ ថាថោកទាប គឺពោលយ៉ាងនេះ សំដែងយ៉ាងនេះ ពណ៌នាយ៉ាងនេះ បំភ្លឺយ៉ាងនេះ ថ្លែងយ៉ាងនេះ ន្ទូវាទៈ របស់បុគ្គលនោះ ថាថោកទាប ទន់អន់ទន់ទាប សាបសូន្យ មិនបរិបូណ៌ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលវាទៈ របស់ជននោះ ថាថោកទាប ។

(៤៨៥) ពាក្យថា ពួកជន អ្នកពិចារណាន្ទូវប្រស្នា...ថា គួរបំបាត់ចោល គឺពួកបរិស័ទណា ជាអ្នកពិចារណាប្រស្នា មានសេចក្តីអាណិតពួកបរិស័ទនោះ តែងបំបាត់ គឺបំបាត់ព្រោះអត្ថថា លោកពោលប្រាសចាកអត្ថ បំបាត់ព្រោះព្យញ្ជនៈថា លោកពោលប្រាសចាកព្យញ្ជនៈ បំបាត់ព្រោះអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈថា លោកពោលប្រាសចាកអត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ បំបាត់ថា អត្ថលោកនាំចេញខុស ព្យញ្ជនៈលោកលើកឡើងខុស អត្ថនឹងព្យញ្ជនៈ លោកនាំចេញខុស លើកឡើងខុស លោកធ្វើការសង្កត់សង្កិនមិនកើតទេ ធ្វើការបន្ថយខុស លោកធ្វើឲ្យវិសេសមិនកើតទេ

เต อกุสลา ปฏิสนฺธิวเสน เต ขนฺธกฺขโย อายตนิยา เต อกุสลา นิพฺพตฺติยา เต ขนฺธา เตสญฺจ เต อกุสลา มจฺจุมุขเมว ขนฺธกฺขยญฺจ มจฺจุกฺขณญฺจ ขนฺธปฏิปาฏิญฺจ ขนฺธปฺปวตฺตญฺจ ขนฺธปฺปพนฺธญฺจ อนุปุพฺพมรณญฺจ ยา ๆ

(๒๘๖) ปริเทวสีสานิ โสจนฺติ หีนภาเวนาติ ปริเทวสีสานิ อญฺญา มยา อาวฏฺฏนิ อญฺญา จิตฺตนิ อญฺญา อุปฺปาทนิ อญฺญา อุปลทฺธินิ เสา มหาปญฺญา มหาปริเสา มหาปริภาเว ปริเสา ชาเย วตฺตา น สมตฺตา สมตฺตาย เหตุ[1] ภควาสฺสาโต ปุน ภญฺเญสฺสามีติ เย ฆาวุโต จาตุมหาภูเตโต นิปฺผนฺนาโต ลาลปฺปา ลาลปฺปายนา ลาลปฺปายิตตฺตนิ ปริเทวนิ ฯ โสจนีนิ ตสฺส ฌายนิ โสจนิ มยฺหิ ปรฌายนิ โสจนิ ตสฺส ลาภนิ โสจนิ มยฺหิ อลาภนิ โสจนิ ตสฺส ยสนิ โสจนิ มยฺหิ อยสนิ โสจนิ

---

๑ ม. ปริสาย เหตุ ฯ

លោកធ្វើឲ្យវិសេសតបវិញខុស លោកធ្វើឲ្យធ្លុះធ្លាយមិនកើតទេ លោកធ្វើឲ្យធ្លុះធ្លាយល្អតខុស លោកធ្វើឲ្យដាច់មិនកើតទេ លោកធ្វើឲ្យមានមណ្ឌលខុស សំដែងមិនល្អទេ ពណ៌នាមិនល្អទេ ចរចាមិនល្អទេ និយាយមិនល្អទេ ថ្លែងមិនល្អទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនអ្នកពិចារណាប្រស្នា... ថាគួរបំបាត់ចោល ។

(៦៨៦) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមានវាទៈដ៏ថោកទាប រមែងយំរៀបរាប់ សោកស្តាយ ត្រង់ពាក្យថា រមែងយំរៀបរាប់ គឺការចរចាដោយវាចា ការចរចារឿយ។ ការយំរៀបរាប់ អាការយំរៀបរាប់ ភាពនៃការយំរៀបរាប់ណា មានសភាពយ៉ាងនេះថា អាត្មាអញនឹងយើញរបស់ដទៃ គិតយើញរបស់ដទៃ ចាំទុករបស់ដទៃ កត់ត្រាទុករបស់ដទៃ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានពួកច្រើន មានបរិស័ទច្រើន មានបរិវារច្រើន ឯបរិស័ទនេះ ជាពួកមិនត្រមត្រូវគ្នា ទាំងការចរចាដោយពាក្យ ដើម្បីសេចក្តីត្រមត្រូវគ្នា ប្លែកមានចុះ អាត្មាអញនឹងបំបែកវិញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងយំរៀបរាប់ ។ ពាក្យថា សោកស្តាយ គឺ សោកស្តាយថា គេមានដំណើរ សោកស្តាយថា អាត្មាអញបាត់ដំណើរ សោកស្តាយថា គេមានលាភ សោកស្តាយថា អាត្មាអញឥតលាភ សោកស្តាយថា គេមានយស សោកស្តាយថា អាត្មាអញឥតយស

ตสฺส ปสวิสวาติ สเวจติ มญฺเ ฉฑฺเฑติ สเวจติ ตสฺส สุวิฉฺเ สเวจติ มญฺเ ขุทฺทกิฉฺเ สเวจติ สเว สกฺกาเร ครุกาเร มาเน ปูเช อปจิเต ลาภี จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานิ อหมสฺมิ อสกฺกาเร อครุกาเร อมาเน อปูเช อนปจิเต น ลาภี จีวรปิณฺฑปาตเสนาสนคิลานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารนฺติ สเวจติ กิเลสติ ปริเนวติ ขุทฺทานุขุทฺเก กมฺมนฺเต สมฺปาเทติ อปฺปตีติ ปริเนวติ สเวจติ ฯ หีนาหีเนติ หีนาหีเน นิหีนาหีเน ปริหีนาหีเน ปริหาปิตาหีเน น ปริปูริเตติ ปริเนวติ สเวจติ หีนาหีเน ฯ

(๒๘๗) อุปจฺจคา มนฺติ อนุตฺตราติ สเว มานเน ภเน อจฺจคา อุปจฺจคา อติกฺกนฺเต สมติกฺกนฺเต วีติวตฺเตติ เอวมฺปิ อุปจฺจคา มนฺติ ฯ อถวา มานเน ภเน อกิตฺติยา อเวณฺณิยา ปริยาทยิตฺวา มทฺทิตฺวา[1]

๑ ม. มทฺทยิตฺวา ฯ

សោកស្តាយថា គេបានសេចក្តីសរសើរ សោកស្តាយថា អាត្មាអញបាន និន្ទា សោកស្តាយថា គេបានសុខ សោកស្តាយថា អាត្មាអញបានទុក្ខ សោកស្តាយ លំបាកចិត្ត យំរៀបរាប់ យំគក់ទ្រូង ដល់នូវសេចក្តីវង្វេងថា បុគ្គលនោះ មានគេធ្វើសក្ការៈ គោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ជាអ្នកបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ អាត្មាអញ គេមិនធ្វើសក្ការៈ មិនគោរព មិនរាប់អាន មិនបូជា មិនកោតក្រែងមិនបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យំរៀបរាប់ សោកស្តាយ ។ ពាក្យថា មានវាទៈដ៏ថោកទាប គឺមានវាទៈដ៏ថោកទាប មានវាទៈទន់អន់ មានវាទៈសាបសូន្យ មានវាទៈខ្វះខាត មានវាទៈមិនបរិបូណ៌ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមានវាទៈថោកទាប រមែងយំរៀបរាប់ សោកស្តាយ ។

(៦៨៧) ពាក្យថា ក្អួញត្អែរថា គេកន្ទួងអាត្មាអញ គឺក្អួញត្អែរថា គេបំពាន រំលោភលើ ប្រព្រឹត្តកន្ទួង រំលងពីលើ រំលោភពីលើវាទៈ ដោយវាទៈនឹងអញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្អួញត្អែរថា គេកន្ទួងអាត្មាអញយ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ក្អួញត្អែរថា បុគ្គលនោះ ត្រូបសង្កត់ ពន្ធិចពន្ធនំ រួបរឹត ញាំញីនូវវាទៈ ដោយវាទៈនឹងអញ

จตฺตาโร วิภงฺคา อาโรเปตพฺพา ปาฬิยา ยถาเปตพฺพา
ยถาเปตพฺพานิ ปาฏิยา อุปฺปฏิปาฏิยา อนุโลมโต ปจฺจนีย-
โต ลาภวิภงฺโค อลาภวิภงฺโค ลาภาลาภวิภงฺโค ลาภา-
ลาภลาภวิภงฺโค อุปฺปฏิปาฏิยา อนุโลมโต ปจฺจนีย-
โต ฯ

เตนาหุ ปุพฺพาจริยา

ยเมสฺส ภาโค ปริหีนมาหุ
อจาหเมวาติ ปภาวิมีสกา ยเต
ปริเนวาติ สโภชนาติ ปีณกาเรน
อุปฺปฏิปาฏิยา อนุโลมาทีนิ ฯ

(๒๘๘) ปาเฐ วิภงฺเค สมเณสุ ชาตา
ปาเฐสุ อุปฺปาทิตเมวาติ เหตุ
ปาตพฺพา นิสฺสา ปริเย อเชฏฺฐา
ย ปาฬิยาคตฺตา ปสีสลาภา ฯ

(๒๘๙) ปาเฐ วิภงฺเค สมเณสุ ชาตา-
ติ สมณาติ เยเกจิ ปเรา ตปาทิ

ហើយត្រាច់ទៅសម្រាន្តនៅ ញុំាងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ញុំាងការប្រព្រឹត្តិឥរិយាបថឲ្យកើតឡើង រក្សាឥរិយាបថ បំពេញឥរិយាបថ បង្អែបឥរិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរញ៉ែនៅថា គេតទូធំអាត្មាអញយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ការចរចាដោយវាចា ការចរចាផ្សេងៗ ការយំរឿបរាប់ អាការយំរឿបរាប់ ភាពនៃការយំរឿបរាប់ លោកហៅថា ការគួរញ៉ែនៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរញ៉ែនៅថា គេតទូធំអាត្មាអញ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> ពួកជន អ្នកពិចារណាប្រស្នា បានពោលវាចៈ របស់ជននោះ ថាថោកទាប ថាគួរបំបាត់ចោល បុគ្គលអ្នកមានវាចៈដ៏ថោកទាប រមែងយំរឿបរាប់ សោកស្តាយ គួរញ៉ែនៅថា គេតទូធំអាត្មាអញ ។

(๔๘๘) វាចៈទាំងនុ៎ះ+ កើតក្នុងពួកសមណៈ កិរិយាជួរចិត្តនឹងការតឹងចិត្ត រមែងមាន ព្រោះវាចៈទាំងនេះ បុគ្គលឃើញទោសនេះហើយ ត្រូវវៀរចាំសំដីមិនមានទុដ្ឋ ជ្រុតប្រយោជន៍ដ៏ទៃមិនមាន ព្រោះកិរិយាបាននូវពាក្យសរសើរទេ ។

(๔๘๙) អធិប្បាយពាក្យថា វាចៈទាំងនុ៎ះ+ កើតក្នុងពួកសមណៈ ត្រង់ពាក្យថា ពួកសមណៈ គឺពួកជនណាមួយ ដែលបួសទៅកាន់ផ្លូវ

ปริญฺญาปฺปตฺตา ปริญฺญาสโมสรณฏฺฐา ฯเปฯ นิฏฺฐงฺคตา-
ลยา นิฏฺฐงฺคมนา นิฏฺฐาวิคฺคหา นิฏฺฐาวิวาทา นิฏฺฐาเขมตา
สมเณสุ ฐานา สญฺญตา นิพฺพุตา อกิเลนิพฺพุตา
จาตุกฺกตาติ ฯเปฯ สมเณสุ ฐานา ฯ

(๒๙๐) ฯเปฯ อุกฺขาตนิยาติ เกนาติ ฉย-
มภวเยน เกนาติ ลาภาลาเภน เกนาติ ยสายส-
เสน เกนาติ นินฺทาปสํสาย เกนาติ สุขทุกฺเขน เกนาติ
เสาตนสฺสุนาตนสฺสุ เกนาติ ฉฏฺฐายตนสฺส เกนาติ
อนุนยปฏิฆสฺส เกนาติ อุกฺขาตนิยาติ เกนาติ อนุ-
เกตวิเกตสฺส เกนาติ ฉเยน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ
ภวเยน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ ลาเภน ตณฺหา
อุกฺขาตนา เกนาติ อลาเภน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ
ยเสน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ อยเสน ตณฺหา
อุกฺขาตนา เกนาติ ปสํสาย ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ
นินฺทาย ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ สุเขน ตณฺหาอุกฺขาตนา
เกนาติ ทุกฺเขน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ เสาตน-
สฺเสน ตณฺหาอุกฺขาตนา เกนาติ เสาตนสฺเสน ตณฺหา

ฌานปจฺจยฏฐ ปจฺจยปจฺจยฏฐ อาสวาทิเภทาสุ ปน ธมฺมาสุ อิเมสุ ฉสุ ปเทสุ ทสฺสนฏฐ สวรณฏฐ ปหานฏฐ สวรปหานฏฐ ปฏิสงฺขานฏฐ สวรปฏิสงฺขานฏฐ วิเวกฏฐ สวรวิเวกฏฐ วิเวกนิสฺสิตฏฐ สวรวิเวกนิสฺสิตฏฐ ขยฏฐ สวรขยฏฐ วยฏฐ สวรวยฏฐ วิราคฏฐ สวรวิราคฏฐ นิโรธฏฐ สวรนิโรธฏฐ จาคฏฐ สวรจาคฏฐ ปฏินิสฺสคฺคฏฐ สวรปฏินิสฺสคฺคฏฐ ฯ

(๒๙๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๒๙๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๐๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๑๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๒๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๓๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๔๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๕๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๖๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๗๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๘๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๓๙๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๐๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๑๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๒๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๓๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๔) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๕) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๖) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๗) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๘) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๔๙) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๕๐) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๕๑) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๕๒) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ ฌานปจฺจยฏฐ ฯ

(๔๕๓) ฌานปจฺจยฏฐ กิริยาพฺยากตธมฺมปจฺจยา จิตฺตสมุฏฐานานญฺจ รูปานนฺติ

ឯក្ខាតិតំ ហោតិ ទុណ្ណាតយោ ចិត្តំ ទុក្ខាតិតំ ហោតិ ទុណាតិយោ ចិត្តំ ឯក្ខាតិតំ ហោតីតិ ឯតេសុ ទុក្ខាតិ-ឯឃាតិ ហោតិ ។

(២៩១) ឯតម្បិ ឯស្ស វិវរមេ ករោន្តស្ស ឯតម្បិ ឯស្សាតិ ឯតំ អាធីនំ ឯស្ស បស្សន្តា តុលយិត្វា តីរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិភូតំ កត្វា ឯដ្ឋកថាយោសុ ឯដ្ឋកណ្ឋនេសុ ឯដ្ឋវិក្ខម្ភនេសុ ឯដ្ឋវិភនេសុ ឯដ្ឋមេធ-តេសូតិ ឯតម្បិ ឯស្ស ។ វិវរមេ ករោន្តស្ស ករោដ្ឋិ វុច្ចតិ កថាយោ កណ្ឋំ វិក្ខម្ភោ វិភនោ មេធតំ ។ អដ្ឋភ ករោន្តស្ស អនោធវន្តិ សា កថា ។ ករោដ្ឋិ ន ករយ្យ កថាយ ន ករយ្យ កណ្ឋំ ន ករយ្យ វិក្ខម្ភំ ន ករយ្យ វិភនំ ន ករយ្យ មេធតំ ន ករយ្យ កថាយ កណ្ឋនវិក្ខម្ភវិភនមេធតំ រន្ធមោយ្យ វិនោនេយ្យ ឥច្ចស្ស ករយ្យ អនភាវំ-មេយ្យ ។ ករោមេ កណ្ឋនវិក្ខម្ភវិភនមេធតា អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ ឯក្ខន្តោ ឯស្សន្តោ

ព្រោះការប៉ាន់ស្មើន ចិត្តតឹង ព្រោះការគ្រាមភ្លុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការធ្លុះចិត្តនឹងការតឹងចិត្ត រមែងមានព្រោះវាទៈទាំងនេះ ។

(๒๙๑) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោសនេះហើយ ត្រូវវៀរបង់សំដីមិនមានទុជ្ឈ ត្រង់ពាក្យថា ឃើញទោសនេះ គឺឃើញ យល់ ថ្នឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវទោសនេះ ក្នុងការឈ្លោះព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការប្រកួតប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការទាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងវិវាទព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឃើញទោសនេះ ។ ពាក្យថា ត្រូវវៀរបង់សំដីមិនមានទុជ្ឈ គឺដំ-លោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការទាស់ទែង ការវិវាទ ការបែកខ្ញែកគ្នា លោកហៅថា សំដីមិនមានទុជ្ឈ ។ មួយទៀត ពាក្យមិនមានទុជ្ឈនោះ ហៅថា សំដីមិនមានទុជ្ឈ ។ បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើសំដីមិនមានទុជ្ឈ គឺមិនគប្បីធ្វើដំ-លោះ មិនគប្បីធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើការទាស់ទែង មិនគប្បីធ្វើការវិវាទ មិនគប្បីធ្វើការបែកខ្ញែកគ្នា គប្បីលះបង់ គប្បីបន្ទោបង់ គប្បីធ្វើឲ្យវិនាស គប្បីឲ្យដល់នូវការមិនកើតមានដំលោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការទាស់ទែង ការវិវាទ នឹងការបែកខ្ញែកគ្នា ។ បុគ្គលគប្បីជាអ្នកធ្វាយវៀរស្រឡះ វៀរចំពោះ ចៀសវាង លះបង់ ផុតស្រឡះ ប្រកបដោយសចាកដម្ងោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការទាស់ទែង ការវិវាទនឹងការបែកខ្ញែកគ្នា

วิปฺผนฺทิตฺตา วิสญฺญิตฺตา วิมริยาติ เอตฺตเกน เตสญฺจ วิเสสาธิคมาย ปฏิปตฺติ ปจฺจเวกฺขิตพฺพา ฯ

(๒๙๒) ๘ มหาญาณตฺถิ ปรสนฺตานาทีสุ ปรสนฺตานา อญฺญา อตฺตา ๘ตฺถิ อตฺตตฺตา ๘ ปรตฺตา ๘ อุภยตฺตา ๘ อิมสฺมิงภเว ๘ อตฺตา สมฺปรายิกตฺตา ๘ อตฺตา อุจฺฉินฺนา ๘ อตฺตา ตณฺหาย ๘ อตฺตา ทิฏฺฐิยา ๘ อตฺตา ปฏิปฺปสฺสทฺธิยา ๘ อตฺตา ยาวตา ๘ อตฺตา อนวชฺชา ๘ อตฺตา นิกฺกิเลสา ๘ อตฺตา เวทนาย ๘ อตฺตา ปรมตฺตา ๘ อตฺตา ๘ตฺถิ ๘ สทิสตฺถิ อุปาทิยิตฺวาปิ ๘ มหาญาณตฺถิ ปรสนฺตานาทีสุ ฯ เตนาหา ภควา

ปเร วิกาเรย สมาสเนสุ ฉาสา
ปเรสุ อุกฺขิตฺตนิหีนตาสิ เยหิ
ปตฺตพฺพา นิสฺสา วิเวเก ตาโยสฺมิ
๘ มหาญาณตฺถิ ปรสนฺตานาทีสุ ฯ

ហើយសម្រាន្តនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើញ្ញាទោសនេះហើយ ត្រូវរៀបចំសំដីមិនមានទុដ្ឋ ។

(๒๙๖) ពាក្យថា ដ្បិតប្រយោជន៍ដទៃមិនមាន ព្រោះការបាន សេចក្តីសរសើរ សេចក្តីថា ប្រយោជន៍ដទៃមិនមាន ព្រោះការបានសេចក្តីសរសើរ គឺប្រយោជន៍របស់ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍របស់បុគ្គលដទៃក្តី ប្រយោជន៍ខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី ប្រយោជន៍លាក់ក្តី ប្រយោជន៍កំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលត្រូវដឹកនាំក្តី ប្រយោជន៍ដែលដឹកនាំហើយក្តី ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ផូរផង់ក្តី ប្រយោជន៍មានអត្ថដ៏ឧត្តមក្តី រមែងមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដ្បិតប្រយោជន៍ដទៃ មិនមាន ព្រោះការបានសេចក្តីសរសើរ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

វិវាទកាំងនុ៎ះ កើតក្នុងពួកសមណៈ កិរិយាជូរចត្តនឹងការតឹងចិត្ត រមែងមាន ព្រោះវិវាទកាំងនេះ បុគ្គលយើញ្ញាទោសនេះហើយ ត្រូវរៀបចំសំដីមិនមានទុដ្ឋ ដ្បិតប្រយោជន៍ដទៃ មិនមាន ព្រោះការបានពាក្យសរសើរទេ ។

(๒๙๓) បសំសិតោ ភិក្ខវេ តថាគតេន អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន ទ្វេ ធម្មទេសនា អគារិយធម្មទេសនា ច អនគារិយធម្មទេសនា ច។ តត្ថ អគារិយធម្មទេសនា នាម ទានកថា សីលកថា សគ្គកថា កាមានំ អាទីនវកថា នេក្ខម្មេ អានិសំសកថា។ អនគារិយធម្មទេសនា នាម សព្ពេសំ ពុទ្ធានំ សាមុក្កំសិកា ទុក្ខសច្ចកថា សមុទយសច្ចកថា និរោធសច្ចកថា មគ្គសច្ចកថា។ តត្ថ ទានកថាយ តាវ អានិសំសោ វិភាវេតព្ពោ សីលកថាយ តាវ អានិសំសោ វិភាវេតព្ពោ សគ្គកថាយ តាវ អានិសំសោ វិភាវេតព្ពោ កាមានំ អាទីនវកថាយ តាវ អានិសំសោ វិភាវេតព្ពោ នេក្ខម្មេ អានិសំសកថាយ តាវ អានិសំសោ វិភាវេតព្ពោ។

(๒๙๓) មួយទៀត បុគ្គលនោះពោលវាចៈក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ ត្រូវគេសរសើរ ក្នុងសភាវៈនោះហើយ រមែងរីករាយក្រអើតក្រអាង ដោយហេតុនោះ ដល់នូវប្រយោជន៍នោះហើយ ជាបុគ្គលមានចិត្តតាំងនៅដូចដើម ។

(๒๙๔) ពាក្យថា ក្នុងសភាវៈនោះ របស់ពាក្យថា មួយទៀត ត្រូវគេសរសើរហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ គឺត្រូវគេសរសើរ លើកតំកើង ប្រកាសគុណ ពណ៌នាគុណក្នុងទីដ្ឋិរបស់ខ្លួន ក្នុងការគួររបស់ខ្លួន ក្នុងសេចក្ដីពេញចិត្តរបស់ខ្លួន ក្នុងលទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត ត្រូវគេសរសើរហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ ។

(๒๙๕) ពាក្យថា ពោលវាចៈក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ គឺពោល ប្រាប់ វាចៈរបស់ខ្លួន ពោល ប្រាប់ បំពេញ បំពើន សំដែង បើក្ដី ថ្លែងកំណត់អត្ថវាចៈរបស់ខ្លួន ក្នុងកណ្ដាលខត្តិយបរិស័ទក្ដី ព្រាហ្មណបរិស័ទក្ដី គហបតិបរិស័ទក្ដី សមណបរិស័ទក្ដី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពោលវាចៈ ក្នុងកណ្ដាលបរិស័ទ ។

(๒๙๖) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រមែងរីករាយ ក្រអើតក្រអាងដោយហេតុនោះ គឺបុគ្គលនោះ រមែងត្រេកអរ រីករាយ ស្រស់ស្រាយ មានចិត្តត្រេកអរ មានចិត្តត្រិះរិះពេញលេញ ដោយប្រយោជន៍គឺការឈ្នះនោះ ។

អថវា ឆន្ទរាគំ ហាសមាលោតិ សោ ហាស្ជតិ ។ ទុណ្ណាមតិច្ចេ តេជាតិ សោ តេន ជយតេន ទុណ្ណាសោ ហោតិ ទុណ្ណាមោ ឆជោ សម្បក្កាលោ តេតុតុកម្យ-តា ចិត្តស្ស្ជតិ សោ ហាស្ជតិ ទុណ្ណាមតិច្ចេ តេន ។

(๒๙๗) បប្បុយ្យ តមតុំ យថាមលោ អហូតិ តំ ជយតុំ បប្បុយ្យ តាបុណិត្វា អធិគន្ត្វា វិន្ទិត្វា បដិលភិត្វា ។ យថាមលោ អហូតិ យថាមលោ អហុ យថាចិត្តោ អហុ យថាសន្តុដ្ឋោ អហុ យថាវិញ្ញាណោ អហូតិ បប្បុយ្យ តមតុំ យថាមលោ អហុ ។ តេនាហ ភគវា

បសំសំសោ វា បន តត្ថ លោតិ
អក្ខាយ វាទំ បវិសាយ មជ្ឈេ
សោ ហាស្ជតិ ទុណ្ណាមតិច្ចេ តេន
បប្បុយ្យ តមតុំ យថាមលោ អហូតិ ។

มฺยเขฺวต បុគ្គលកាលសេចបញ្ចេញឆ្នេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះរីកពយ ។ ពាក្យថា ក្រអឺតក្រអោង ដោយហេតុនោះ គឺបុគ្គលនោះ មានចិត្តប៉ោងឡើង មានចិត្តខ្ពស់ឡើង មានចិត្តដូចជាទង់ជ័យ មានចិត្តដងឡើង កាពនៃចិត្តមានសេចក្តីប្រាថ្នាដូចជាទង់ ដោយប្រយោជន៍គឺការឈ្នះនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះរីកពយ ក្រអឺតក្រអោង ដោយហេតុនោះ ។

(๒๙๗) ពាក្យថា ដល់នូវប្រយោជន៍នោះ ជាអ្នកមានចិត្តតាំងនៅដូចដើម គឺដល់ លុះ សម្រេច បាន បានចំពោះនូវប្រយោជន៍ គឺការឈ្នះនោះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានចិត្តតាំងនៅដូចដើម គឺជាអ្នកមានចិត្តដូចដើម មានគំនិតដូចដើម មានសេចក្តីត្រិះរិះដូចដើម មានការដឹងដូចដើម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានដល់នូវប្រយោជន៍នោះ ជាអ្នកមានចិត្តតាំងនៅដូចដើម ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> មួយទៀត បុគ្គលនោះពោលវាទៈ ក្នុងកណ្តាលបរិស័ទ ត្រូវគេសរសើរហើយ ក្នុងសភាវៈនោះ រមែងរីកពយក្រអឺតក្រអោង ដោយហេតុនោះ ដល់នូវប្រយោជន៍នោះហើយ ជាបុគ្គលមានចិត្តតាំងនៅដូចដើម ។

(๒๙๘) ยา ขุฑฺฒาติ สาสฺส วิญาตภูมิ มาฆาตมาโน วิธเต[๑] ปเทเสา ฯเปฯ ฉ วิภงฺเคยฺย ฉ หิ เตน สุทฺธิ กุสลา วิทนฺติ ฯ

(๒๙๙) ยา ขุฑฺฒาติ สาสฺส วิญาตภูมิตา ยา ขุฑฺฒาตา ขุฑฺฒาภาโว ฉโต สมฺผสฺสาโย เกวลกมฺม-ตา จิตฺตสฺส สา ตสฺส วิญาตภูมิ ขุทฺทาตภูมิ ปีฬนภูมิ ฆฏฺฏนภูมิ ขุปทฺทวภูมิ ขุปสคฺคภูมิตา ยา ขุฑฺฒาติ สาสฺส วิญาตภูมิ[๒] ฯ

(๓๐๐) มาฆาตมาโน วิธเต ปเทเสาติ เสา ปุคฺคโล มาฆญฺจ วิธติ อติมาฆญฺจ วิธตีติ มาฆาต-มาโน วิธเต ปเทเสา ฯ

(๓๐๑) ฯเปฯ ฉ วิภงฺเคยฺยาติ

---

๑ ม. ปวเต ฯ ๒ ม. จิตสฺสาติ ยา ขุฑฺฒาติ ฯ สาสฺส วิญาตภูมิตา สา ตสฺส วิญาตภูมิ ขุปฆาตภูมิ ปีฬนภูมิ ฆฏฺฏนภูมิ ขุปทฺทวภูมิ ขุปสคฺคภูมิตา สา ขุฑฺฒาติ สาสฺส วิญาตภูมิตา ทิสฺสนฺติ ฯ

(๒๙๙) ការប៉ោងឡើងណា ការប៉ោងឡើងនោះ ជាកូមិនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់របស់បុគ្គលនោះ មួយទៀត បុគ្គលនុ៎ះ រមែងពោលនូវមាន: នឹងអតិមាន: បុគ្គលឃើញទោសនេះហើយ មិនគួរវៀរទេ ដ្បិតជនអ្នកឈ្លាសតាំងឡាយ មិនពោលនូវការស្អាត ដោយវៀរនោះឡើយ ។

(๒๙๙) ពាក្យថា ការប៉ោងឡើងណា ការប៉ោងឡើងនោះ ជាកូមិនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ របស់បុគ្គលនោះ គឺការប៉ោងឡើង ការខ្ពស់ឡើង ចិត្តដូចទង់ជ័យ ការផ្គងឡើង ភាពនៃចិត្តមានប្រាថ្នាដូចជាទង់ណា នោះជាកូមិនៃការចង្អៀតចង្អល់ ជាកូមិនៃសេចក្តីតានតឹង ជាកូមិនៃការបៀតបៀន ជាកូមិនៃសេចក្តីខាំងខ្ជប់ ជាកូមិនៃឧបទ្រព ជាកូមិនៃឧបស័គ្គរបស់បុគ្គលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការប៉ោងឡើងណា ការប៉ោងឡើងនោះ ជាកូមិនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ របស់បុគ្គលនោះ ។

(๓๐๐) ពាក្យថា មួយទៀត បុគ្គលនោះ រមែងពោលនូវមាន: នឹងអតិមាន: គឺបុគ្គលនោះ ពោលនូវមាន:ផង ពោលនូវអតិមាន:ផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត បុគ្គលនោះ រមែងពោលនូវមាន: នឹងអតិមាន: ។

(๓๐๑) ពាក្យថា បុគ្គលឃើញទោសនេះហើយ មិនគួរវៀរទេ

ឯតំ អាយតនំ ឯតស្ស បសាទាយ តុលយិតាយ តីរយិតាយ វិភាវ-
យិតាយ វិភូតំ ភវតិ ឯដ្ឋកលហេសុ ឯដ្ឋកណ្ហនេសុ
ឯដ្ឋវិក្ខេបេសុ ឯដ្ឋវិភនេសុ ឯដ្ឋមេឆកេសុតំ ឯតមត្ថំ
ឯស្ស ។ ឯ វិភនយេជាតំ ឯ ភយលជ្ជា ភរយ្យ
ឯ ភណ្ហនំ ភរយ្យ ឯ វិក្ខេបំ ភរយ្យ ឯ វិភនំ
ភរយ្យ ឯ មេឆកំ ភរយ្យ ភយលជ្ជាភណ្ហនវិ-
ក្ខេបវិភនមេឆកំ បដិច្ចាយ វិនោនេយ្យ ឥច្ឆិតរយ្យ
អនភាវគ្គាមេយ្យ ។ ភយលជ្ជាភណ្ហនវិក្ខេបវិភនមេឆភា
អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ
វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញុត្តោ វិមរិយាទិភូតេន ចេតសា
វិហរេយ្យាតំ ឯតមត្ថំ ឯស្ស ឯ វិភនយេថ ។

(๓๐๒) ឯ មា នេន សុទ្ធិំ ភុសលា វេឆ្ឌិតំ
ភុសលាតិ យេ តេ ខន្ធភុសលា ធាតុភុស-
លា អាយតនភុសលា បដិច្ចសមុប្បាទភុស-
លា សតិប្បដ្ឋានភុសលា សម្មប្បធានភុសលា

សេចក្តីថា បុគ្គលយើញ យល់ ថ្នឹង ពិចារណា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដនូវទោសនេះ ក្នុងជម្ងោរព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការប្រកួតប្រកាន់ព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការចាស់ទែងព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការវាទៈព្រោះទិដ្ឋិ ក្នុងការបែកខ្វែកគ្នាព្រោះទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលយើញទោសនេះ ។ ពាក្យថា មិនគួរវាទៈទេ គឺមិនគួរធ្វើជម្ងោះ មិនគួរធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ មិនគួរធ្វើការចាស់ទែង មិនគួរធ្វើការវាទៈ មិនគួរធ្វើការបែកខ្វែកគ្នា គប្បីលះបង់ គប្បីបន្ទោបង់ គប្បីធ្វើឲ្យវិនាស គប្បីធ្វើមិនឲ្យមានដូចជម្ងោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ការចាស់ទែង ការវាទៈនឹងការបែកខ្វែកគ្នា ។ គឺជាអ្នកឆ្ងាយ រៀរស្រឡះ រៀរចំពោះ ចៀសចេញ លះបង់ ផុតស្រឡះ ការប្រកបប្រាសចាកជម្ងោះ ការប្រកួតប្រកាន់ ចាស់ទែង ការវាទៈ នឹងការបែកខ្វែកគ្នា គប្បីសម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) យើញទោសនេះហើយមិនគួរវាទៈទេ ។

(៣០២) អធិប្បាយពាក្យថា ដ៏តជនអ្នកឈ្វាសចាំង ឆ្ងាយ មិនពោលនូវការស្អាតដោយវាទៈនោះទេ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកឈ្វាសចាំង ឆ្ងាយ គឺពួកជនណា ជាអ្នកឈ្វាសក្នុងខន្ធ ឈ្វាសក្នុងធាតុ ឈ្វាសក្នុងអាយតនៈ ឈ្វាសក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ ឈ្វាសក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ឈ្វាសក្នុងសម្មប្បធាន

ឥដ្ឋិយា ឧកុសលា ឥន្ទ្រិយេ កុសលា ពលេ កុសលា ពោ-
ជ្ឈង្គេ កុសលា មគ្គេ កុសលា ផលេ កុសលា និព្ពាន-
កុសលា តេ កុសលា និដ្ឋិតកលេហេន និដ្ឋិតឈ្លានេន
និដ្ឋិវិក្ខេហេន និដ្ឋិវិតេនេន និដ្ឋិមេឌគេន សុទ្ធិ វិសុទ្ធិ បរិ-
សុទ្ធិ មុត្តិ វិមុត្តិ បរិមុត្តិ ន វេនដ្ឋេ ន កេឧដ្ឋេ ន កណាដ្ឋេ
ន ទិបយន្តេ ន ភោហរដ្ឋេតិ ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា
វេនដ្ឋេ ។ តេនាហ ភគវា

យោ ខុល្លាតិ សាសវ្ជ វិយាតភូមិ
មានាតិមានំ វេនតេ បនេសោ
ឧតមវ្ជ និស្សា ន វិតេនយេ
ន ហិ តេន សុទ្ធិ កុសលា វេនដ្ឋេតិ ។

[๓๐๓] សុភេ យតា ភវិ១នាយ បុដ្ឋោ
អភិតដ្ឋមេតិ បដិសូរមិត្តំ

ឈ្មោសក្តុងឥន្ទិយាទិ ឈ្មោសក្តុងឥន្ទ្រិយ ឈ្មោសក្តុងពលៈ ឈ្មោសក្តុងពោជ្ឈង្គ ឈ្មោសក្តុងមគ្គ ឈ្មោសក្តុងផល ឈ្មោសក្តុងនិព្វាន ដនអ្នកឈ្មោសតាំងនោះ មិនពោល មិនសំដែង មិនពណ៌នា មិនបំភ្លឺ មិនថ្លែងនូវការអ្នុត ស្អាតវិសេស បរិសុទ្ធិ ការរួច រួចវិសេស រួចស្រឡះ ដោយដម្កោះព្រោះទិដ្ឋិ ដោយការប្រកួតប្រកាន់ ព្រោះទិដ្ឋិ ដោយការតាស់តែងព្រោះទិដ្ឋិ ដោយការរិះគន់ព្រោះទិដ្ឋិ ដោយការបែកខ្ញែកគ្នាព្រោះទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដនអ្នកឈ្មោសតាំងខ្លួយ មិនពោលនូវការស្អាត ដោយការរិះគន់នោះទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

> ការប្រាថ្នាណា ការប្រាថ្នានោះ ជាកូមិនៃសេចក្តីបង្អែតចង្អល់របស់បុគ្គលនោះ មួយទៀត បុគ្គលនោះ រមែងពោលនូវមោនៈ គឺធម៌មានៈ បុគ្គលយើញទោសនេះហើយ មិនគួររិះគន់ទេ ប៉ុន្តែដនអ្នកឈ្មោសតាំងខ្លួយ មិនពោលនូវការស្អាត ដោយរិះគន់នោះឡើយ ។

[๓๐๓] ដូចបុគ្គលអ្នកភ្លៀវភ្លា ដែលគេចិញ្ចឹម ដោយខាទនីយៈ ភោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា កាលប្រាថ្នា បុគ្គលអ្នកភ្លៀវភ្លាគប រមែងនឹកម្រាមចូលមក ម្នាលអ្នកភ្លៀវភ្លា

យេនេវ សោ តេន បលេហិ សទ្ធ

បុព្វេ ឧត្តិ យនិធំ យុជាយ ។

[๓๐๖] សុភេ យថា ភវនេ[1] បុជ្ជាតិ សុភេតិ សុភេ វីភេ វិញ្ញត្តោ អភិរុ អច្ចន្តី អនុត្រាសី អបលាយី ។ ភវនេយ បុជ្ជាតិ ភវនេនីយេន ភវនេយ្យេន បុជ្ជា តោសិតោ អារាធិតោ បដិ-អារិតោ វត្តិតោតិ សុភេ យថា ភវនេយ បុជ្ជា ។

[๓๐๗] អភិភវ្យាមេតិ បដិសត្តមិច្ចត្តិ សោ ភវ្យាតោ ទុក្ខវ្យាតោ អភិភវ្យាតោ ឯតិ ទុបេតិ ឧបភច្ចតិ បដិ-សត្តុំ បដិបុរិសំ បដិសត្តុំ បដិមល្លំ ឥច្ចាតោ សាធិយ្យាតោ បត្តយ្យាតោ បិហាយ្យាតោ អភិភវ្យាតោតិ អភិភវ្យាមេតិ បដិសត្តមិច្ចត្តិ ។

• ម. ភវនាយ ។

បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិនោះ (នៅ) ក្នុងទីណា អ្នកឯងចូរនៅក្នុងទីនោះចុះ ជ្រាតអំពើដែលប្រព្រឹត្តនៅ ដើម្បីតយុទ្ធគ្នា មិនមានតាំងអំពីដើមមក ។

(៣០៤) អធិប្បាយពាក្យថា ដូចជាបុគ្គលអ្នកភ្ជៀវក្អែ ដែលគេចិញ្ចឹមដោយខាទនីយកោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា ត្រង់ពាក្យថា អ្នកភ្ជៀវក្អែ គឺបុគ្គលអ្នកភ្ជៀវក្អែ អ្នកប្រឹងប្រែង អ្នកខ្នាញ់ មិនខ្ជិល មិនរំលើប មិនតក់ស្លុត មិនរត់ ។ ពាក្យថា ដែលគេចិញ្ចឹមដោយខាទនីយកោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា គឺ គេចិញ្ចឹម រក្សា បីបាច់ ថែទាំ ឲ្យចំរើនដោយខាទនីយៈរបស់ព្រះរាជា ដោយកោជនីយៈរបស់ព្រះរាជា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចជាបុគ្គលអ្នកភ្ជៀវក្អែ ដែលគេចិញ្ចឹមដោយខាទនីយកោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា ។

(៣០៥) ពាក្យថា កាលប្រុងថ្នាបុគ្គលអ្នកភ្ជៀវក្អែតប រមែងគម្រាមចូលមក គឺបុគ្គលនោះ កាលគម្រាម កាលសង្ឃឹក កាលសង្ឃឹញចូលដើរចូលទៅ ឈានចូលទៅ ដើរចូលទៅជិត កាលចង់ ត្រេកអរ ប្រុងថ្នា ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត នូវបុគ្គល អ្នកភ្ជៀវក្អែតប នូវបុរសជាសត្រូវ នូវសត្រូវតប នូវអ្នកជាលំតប់តប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលប្រុងថ្នាបុគ្គលអ្នកភ្ជៀវក្អែ រមែងគម្រាមចូលមក ។

[๓๐๖] ยาเนว สาว เตน ปโยเคน สฺวายเมว ยาเนว สาว ฉนฺทกตาว เตน ปโยเคน เตเนว วาว เตน ตนฺติ เตน อภิกฺกมฺม สาว ตุณฺหี ปฏิสฺสเว ปฏิปุริสาว ปฏิสตฺถิ ปฏิมณฺฑาเตติ ยาเนว สาว เตน ปโยเคน สฺวาย ฯ

[๓๐๗] ปุเพว ทนฺตี ยทิทํ ยุตฺตายาเตติ ปุเพว กาตพฺพา ปุเพว กรณียา ปุเพว สมฺมนฺตนา ปุเพว สมฺมนฺตนา ปุเพว สลฺลาปา ปุเพว สลากคฺคหณา ปุเพว สลากวิสชฺชนา ปุเพว อุปลาปนา ปุเพว สณฺหวาจา ปุเพว ปฏิสนฺถาโร ปุเพว ปุรกฺขารา ปุเพว อนุปฺปวตฺติตา ญาณสฺมิญฺหิ ทนฺเต ฯ ยทิทํ ยุตฺตายาเต ยทิทํ ยุตฺตตฺตาย ปโยคตฺตาย ปโยชนตฺตาย ปโยคตฺตาย วิปฺผนฺทิตตฺตาย เอตฺถ ปุเพว ทนฺตี ยทิทํ ยุตฺตาย ฯ

(๓๐๖) ពាក្យថា ម្នាលអ្នកក្មេវក្មា បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងខិដ្ឋនោះ (នេះ) ក្នុងទីណា អ្នកចូរទៅក្នុងទីនោះចុះ សេចក្តីថា បុគ្គល លុះក្នុងខិដ្ឋនោះ (នេះ) ក្នុងទីណា អ្នកចូរទៅក្នុងទីនោះ ចូរឈានទៅក្នុងទីនោះ ចូរដើរទៅក្នុងទីនោះ ចូរដើរតម្រង់ទៅក្នុងទីនោះ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកក្មេវក្មាតប ជាបុរសសត្រូវ ជាសត្រូវតប ជាអ្នកជាល់តប់តបរបស់អ្នកហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលអ្នកក្មេវក្មា បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងខិដ្ឋនោះ (នេះ) ក្នុងទីណា អ្នកចូរទៅក្នុងទីនោះចុះ ។

(๓๐๗) ពាក្យថា ដ្បិតអំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតយុទ្ធគ្នាមិនមានតាំងអំពីដើមមក អធិប្បាយថា កិលេសទាំងឡាយណា ធ្វើជាសេនាតប ធ្វើខំនាស់ ធ្វើជាបន្ទាតប ធ្វើជាបដិបក្ខ កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមាន មិនកើត មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺតថាគត លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ គ្របសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតបាន ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ដ៏តគល់ពោធិព្រឹក្ស តាំងអំពីដើមមក ។ ពាក្យថា អំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតយុទ្ធគ្នា គឺអំពើណាប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រយោជន៍តយុទ្ធគ្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ដម្ងូះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រកួតប្រកាន់ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការខាស់ខែង ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការវាយ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការបែកខ្ញែកគ្នា ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អំពើដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីតយុទ្ធគ្នា មិនមានតាំងអំពីដើមមក ។

តេនាហ ភគវា

សុភេ យថា ភដ្ឋេនាយ បុដ្ឋោ
អកិញ្ចដ្ឋមេតំ បដិសូរមិច្ចំ
យេនេវ សោ តេន បលេហិ សុរ
បុព្ពេវ នត្តំ យទិទំ យុជាយាតិ ។

(๓๐๘) យេ ទិដ្ឋមុតយ្ហ វិវាទយន្តិ
ឥធមេវ សច្ចន្តិ ច វាទយន្តិ
តេ តំ វទស្សុ ន ហិ តេន អត្ថិ
វាទម្ហិ ជាតេ បដិសេនិកត្តា ។

(๓๐๙) យេ ទិដ្ឋមុតយ្ហ វិវាទយន្តីតិ យេ ទ្វាសដ្ឋិយា ទិដ្ឋិគតានំ អញ្ញតរញ្ញតរំ ទិដ្ឋិគតំ គហេត្វា ឧគ្គហិត្វា គណ្ហិត្វា បរាមសិត្វា អភិនិវិសិត្វា វិវាទយន្តិ កលហំ ករោន្តិ ភណ្ឌនំ ករោន្តិ វិគ្គហំ ករោន្តិ វិវាទំ ករោន្តិ មេធគំ ករោន្តិ ន តុំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាសិ អហំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានាមិ កឹ តុំ ឥមំ ធម្មវិនយំ អាជានិស្សសិ មិច្ឆាបដិបន្នោ ត្វមសិ អហមស្មិ សម្មាបដិបន្នោ

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ដូចបុគ្គលអ្នកភ្ញៀវក្នុង ដែលគេបម្រើមោយ ខាទនីយភោជនីយាហារ របស់ព្រះរាជា កាលច្រើនបុគ្គលអ្នកភ្ញៀវក្នុងតបវិមង្គលម្ហូបចូលមក ម្នាលអ្នកភ្ញៀវក្នុង បុគ្គលអ្នកលុះក្នុងទិដ្ឋិនោះ (នេះ) ក្នុងទីណា អ្នកឯងចូរនៅ ក្នុងទីនោះចុះ ដ្បិតអំពើដែលប្រព្រឹត្តនៅ ដើម្បីតយុទ្ធគ្នា មិនមានតាំងអំពីដើមមក ។

(៣០៨) ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយវែងឆាសក់ដែងគ្នា មួយទៀតតែងពោលថា នេះឯងជាពាក្យពិត អ្នកចូរពោលនឹងពួកជននោះចុះ កាលដែលវាទៈកើតហើយ តិរៈស្ទាំងឡាយណា ឈ្មោះជាសេនាតប តិរៈស្ទាំងឡាយនោះ មិនមានក្នុងទីនេះទេ ។

(៣០៩) ពាក្យថា ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយ វែងឆាសក់ដែងគ្នា សេចក្តីថា ពួកជនណា ប្រកាន់ កួចកាន់ ទទួលយក ស្ទាបអង្អែល ជ្រៀសិប់ នូវទិដ្ឋិ ៦២ ទិដ្ឋិណាមួយហើយ វែងឆាសក់ដែងគ្នា ធ្វើដម្ងោះដើម្បីការប្រកួតប្រកាន់ធ្វើការឆាសក់ដែង ធ្វើការវាទៈ ធ្វើការបែកខ្ញែកគ្នាថា អ្នកមិនដឹងច្បាស់នូវធម្មវិន័យនេះទេ ខ្ញុំដឹងច្បាស់នូវធម្មវិន័យនេះ អ្នកដឹងច្បាស់នូវធម្មវិន័យនេះដូចម្តេចបាន អ្នកជាបុគ្គលប្រតិបត្តិខុស ខ្ញុំជាអ្នកប្រតិបត្តិត្រូវ

សហិតម្ហេ អសហិតន្តេ បុរេ វចនីយំ បច្ឆា អវច បច្ឆា វចនីយំ បុរេ អវច អនន្វយំ ឧបារម្ភំ អារោបិតោ តេ ភាសោ ឯត្តាវតាសិ ចរ ភទន្ត-មោក្ខាយ ធម្មេឆេហិ ភ សចេ បហោសីតិ យេ ធម្មមុក្កយ្ហា វាចនយន្តិ ។

(៣១០) ឥធមេវ សច្ចន្តិ ច ភាចយន្តីតិ សស្សតោ លោកោ ឥធមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ ភាចយន្តិ កថេន្តិ កលាន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តិ អសស្សតោ លោកោ។បេ។ ឥមេ ហោន្តិ ន ន ហោន្តិ តថាគតោ បរម្មរណា ឥធមេវ សច្ចំ មោឃមញ្ញន្តិ ភាចយន្តិ កថេន្តិ កលាន្តិ ទីបយន្តិ វោហរន្តីតិ ឥធមេវ សច្ចន្តិ ច ភាចយន្តិ ។

(៣១១) តេ តុម្ហេ វាចស្សុ ន ហិ តេច អត្ថំ ភ-ធម្មិ ជានេ បដិសេនិកត្តាតិ តេ តុម្ហេ និដ្ឋកតិកេ វាចស្សុ

សំដីរបស់ខ្ញុំ ប្រកបដោយប្រយោជន៍ សំដីរបស់អ្នក មិនប្រកបដោយប្រយោជន៍ សំដីដែលត្រូវនិយាយមុន អ្នកបែរជានិយាយក្រោយ សំដីដែលត្រូវនិយាយក្រោយ អ្នកបែរជានិយាយមុន ពាក្យដែលអ្នកសន្យាមកអន្លែងហើយ ត្រូវខ្ញុំឲ្យវិលត្រឡប់ហើយ វាទៈ (ទោស) ខ្ញុំលើកជាក់លើអ្នកហើយ អ្នកជាបុគ្គលត្រូវខ្ញុំ ផ្តួញ់ផ្តាល់បានហើយ អ្នកចូរគ្រាច់ៗ ដើម្បីដោះវាទៈចុះ ប្តូបើអ្នកអាច ចូរដោះចុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយ រមែងឋាស់ខែឆ្អឹងគ្នា ។

(៣១០) ពាក្យថា មួយទៀត តែងពោលថា នេះឯង ជាពាក្យពិត គឺតែងពោល និយាយ ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកទៀងពាក្យនេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ តែងពោល និយាយ ពណ៌នា បំភ្លឺ ថ្លែងថា លោកមិនទៀង ។ បេ ។ សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ កើតទៀតក៏មិនមែន មិនកើតទៀតក៏មិនមែន នេះ ជាពាក្យពិត ពាក្យដទៃជាមោឃៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត តែងពោលថា នេះ ជាពាក្យពិត ។

(៣១១) ពាក្យថា អ្នកចូរពោលនឹងពួកជននោះចុះ កាលដែលវាទៈកើតហើយ កាលសង្ឃឹងឡាយណា ធ្វើជាសេនាគប កាលសង្ឃឹងឡាយនោះ មិនមានក្នុងទីនេះទេ អធិប្បាយថា អ្នកចូរនិយាយ

ដំក្តរោន ដំក្តបាំ បដិកម្មេន បដិកម្មំ វាសេសេន
វាសេសំ បដិវាសេសេន បដិវាសេសំ អាវេដិយាយ អា-
វេដិយំ ដំព្វេដិយេរាយ ដំព្វេដិយំ ឆេទេន ឆេទំ មណ្ឌា-
លេន មណ្ឌលំ តេ ភុយ្ហំ បដិសុកា បដិបុរិសា បដិ-
សត្តូ បដិមណ្ឌាតំ តេ ភុំ វាទសុ្ស ។ ន ហិ តេន អត្ថ
ភាទម្ហិ ជាតេ បដិសេនិកត្តាតំ ភាទេ ជាតេ សញ្ញាតេ
ដំព្វត្តេ អកំដំព្វត្តេ ចាតុភូតេ យេ បដិសេនិកត្តា បដិ-
លោមកត្តា បដិកណ្ណាកកត្តា បដិបក្ខកត្តា កាល-
ហិ ការេយ្យុំ កណ្ហាំ ការេយ្យុំ វាក្តបាំ ការេយ្យុំ វាភាំ
ការេយ្យុំ មេឆកំ ការេយ្យុំ តេ ឆត្តំ ន សន្តំ ន សំវិជ្ជតំ
ឧុបលព្ភតំ បហីនា សមុច្ឆិន្នា វូបសន្តា បដិប្បស្សទ្ធា
អភព្វុប្បត្តិកា ញាណាក្តិនា ឌឌ្ឍាតំ តេ ភុំ វាទសុ្ស ន
ហិ តេន អត្ថ ភាទម្ហិ ជាតេ បដិសេនិកត្តា ។

ពាក្យផ្តួញផ្តាល់ ដោយពាក្យផ្តួញផ្តាល់ ពាក្យតបត ដោយពាក្យតបត ពាក្យវិសេស ដោយពាក្យវិសេស ពាក្យវិសេសតប ដោយពាក្យវិសេសតប ពាក្យទំលុះទំលាយ ដោយពាក្យទំលុះទំលាយ ពាក្យដោះស្រាយ ដោយពាក្យដោះស្រាយ ពាក្យកាត់ផ្តាច់ ដោយពាក្យកាត់ផ្តាច់ ពាក្យមានមណ្ឌល ដោយពាក្យមានមណ្ឌល នឹងជនៈដែលប្រកបដោយទិដ្ឋិទាំងនោះ (ព្រោះថា) ជនទាំងនោះ ជាអ្នកតូរ្ជៀក្ងាតប ជាបុរសសត្រូវ ជាសត្រូវតប ជាអ្នកជាល់តបតបនឹងអ្នក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរពោលនឹងជនទាំងនោះចុះ ។ ពាក្យថា កាលដែលវាទៈកើតហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ឈ្មោះជាសេនាតប កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមានក្នុងទីនេះទេ គឺកាលដែលវាទៈកើតមាន កើតព្រម កើតឡើង កើតប្រាស់ កើតប្រាកដហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ឈ្មោះជាសេនាតប ជាទំនាស់ ជាចម្រូង ជាសត្រូវ គប្បីឈ្មោះជាអម្ចាះ ឈ្មោះការប្រកួតប្រកាន់ ឈ្មោះការទាស់ទែង ឈ្មោះការវាទៈ ឈ្មោះការបែកខ្ញែកគ្នា កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមាន មិនកើត មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺតថាគតលះបង់ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ត្រូបសង្កត់ មិនគួរឲ្យកើតបាន បានដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកចូរពោលនឹងពួកជនទាំងនោះចុះ កាលដែលវាទៈកើតហើយ កិលេសទាំងឡាយណា ឈ្មោះជាសេនាតប កិលេសទាំងឡាយនោះ មិនមាន ក្នុងទីនេះទេ ។

តេនាហ ភគវា

យេ និដ្ឋមុក្កយ្ហ វាឯនយន្តិ
ឥធមេវ សច្ចន្តិ ច ឯនយន្តិ
តេ តំ វេទស្ស ន ហិ តេន អត្ថ
ឯនម្ហិ ជាតេ បដិសេនិកត្តាតិ ។

(๓๑๒) វិសេនិកត្វា បន យេ ចរន្តិ
និដ្ឋីហិ និដ្ឋឹ អវិវុដ្ឋមានា
តេស្វុ តំ កឹ លភេថោ បស្សរ
យេសីធ នត្ថី បរមុក្កហីតំ ។

(๓๑๓) វិសេនិកត្វា បន យេ ចរន្តីតិ សេនា វុច្ចតិ មារសេនា ។ កាយទុច្ចរិតំ មារសេនា វចីទុច្ចរិតំ មារសេនា មនោទុច្ចរិតំ មារសេនា កតោ មារសេនា នោសោ មារសេនា មោហោ មារសេនា កោធោ ឧបនាហោ មក្ខោ បឡាសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ មាយា សាឋេយ្យំ ថម្ភោ សារម្ភោ មានោ អតិមានោ មទោ បមាទោ សព្ពេ កិលេសា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ពួកជនណា ប្រកាន់ទិដ្ឋិហើយរមែងឆាស់ខែនឹងគ្នា មួយទៀត តែងពោលថា នេះ ឯងជាពាក្យពិត អ្នកចូរពោលនឹងពួកជននោះចុះ កាលដែលវាទៈកើតហើយ តិរៀសទាំងឡាយណា ឆ្លើជាសេនាតប តិរៀសទាំងឡាយនោះ មិនមានក្នុងទីនេះទេ ។

(៣១២) មួយទៀត ពួកជនណា ឆ្លើសេនាឲ្យរៀនាសហើយ ប្រព្រឹត្តទៅ ពួកជននោះ មិនប្រទូស្តទិដ្ឋិដោយទិដ្ឋិទាំងឡាយ ម្នាលអ្នកជាបុគ្គលភ្លៀវភ្លាតប ការប្រកាន់ថាក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ នៃពួកជនណាមិនមាន អ្នកគប្បីបានអ្វី ក្នុងពួកជននោះ ។

(៣១៣) ពាក្យថា មួយទៀត ពួកជនណា ឆ្លើសេនាឲ្យរៀនាសហើយប្រព្រឹត្តទៅ អធិប្បាយថា មារសេនា លោកហៅថា សេនា ។ កាយទុច្ចរិត ជាមារសេនា វចីទុច្ចរិត ជាមារសេនា មនោទុច្ចរិត ជាមារសេនា រាគៈជាមារសេនា ទោសៈជាមារសេនា មោហៈជាមារសេនា កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាឋេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ តិរៀសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ ការក្រៃលែក្រៃរ៉ាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់

ธรถา สเพฺว ปรินฺทฺรหา สเพฺว สณฺฐถา สพฺพกุสลากิสฺมิง มารเสนา ฯ วุตฺตํ เหตํ ภควตา ตถา มารเสเน ปมาเสนา ธุตฺยารถ วุจฺจถ ฯ เป ฯ ฉตฺถา จ ลกเต สุขฺลิ ฯ ยเถา จตฺถา อรียมคฺเคหิ สพฺพา จ มารเสนา สเพฺว จ ปฏิเสนิกรา กิเลสา ชิตา จ ปรชิตา จ กตฺถา วิปฺปลุตฺถา ปรมฺมุขา เตน วุจฺจนฺติ วิเสนิกตฺถา ฯ เยถ อรหาตฺเต ขีณาสวา ฯ จรนฺตีติ จรนฺติ วิหรนฺติ อรียนฺติ วุตฺตนฺติ ปาเลนฺติ ยเปนฺติ ยาเปนฺตีติ วิเสนิกตฺถา ปน เย จรนฺติ ฯ

(๓๑๔) ธิฏฺฐิหิ ธิฏฺฐิ อวิชฺชมาตฺถิ เตสิ ทิฺวาสฏฺฐิ ธิฏฺฐิคตาธิ ปหีนาธิ สมุจฺฉินฺนาธิ วูปสนฺตาธิ ปฏิปสฺสทฺธาธิ อภพฺพุปฺปตฺติกาธิ ญาเณน ทฏฺฐาธิ เต ธิฏฺฐิหิ ธิฏฺฐิ อวิชฺชมาตฺถิ อยฏฺฐิยมาตฺถิ อปฺปฏิหญฺญมาตฺถิ อปฺปฏิหตมาตฺถิ ธิฏฺฐิหิ ธิฏฺฐิ อวิชฺชมาตฺถิ ฯ

សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ជាមារសេនា ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា កាមទាំងឡាយ ជាសេនាទីមួយរបស់អ្នក អរតិលោកហៅថាជាសេនាទី ២ របស់អ្នក ។ បេ ។ លុះតែបុគ្គលឈ្នះសេនានោះ ទើបបានសេចក្តីសុខ ។ ព្រោះមារសេនាទាំងអស់ នឹងកំណើតធ្វើជាសេនាតបទាំងអស់ ពួកជនទាំងនោះ បានឈ្នះ បានផ្តាញ់ បានកាប់បំបាក់ បានកំទេចកំទី ដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ ជាសភាពមានមុខក្នុងទីដ៏ថ្លៃ ហេតុនោះ លោកពោលថា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាស ។ ពាក្យថា ពួកជនណា បានដល់ព្រះអរហន្តខីណាស្រព ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តទៅ គឺប្រព្រឹត្តទៅ សម្រាន្តនៅ ញុំាងឥរិយាបថឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ញុំាងការប្រព្រឹត្តិឥរិយាបថឲ្យកើត រក្សាឥរិយាបថ បំពេញឥរិយាបថ បន្ត្រាប់ឥរិយាបថ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត ពួកជនណា ធ្វើសេនាឲ្យវិនាសហើយប្រព្រឹត្តទៅ ។

(៣១៤) ពាក្យថា មិនប្រទូស្តទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិទាំងឡាយ គឺទិដ្ឋិទាំង ៦២ ពួកជននោះ បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ត្រូបសង្កត់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតបាន ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណ ពួកជននោះ មិនប្រទូស្ត មិនភាំងរួប មិនចង្អៀតចង្អល់ មិនទន្ទឹកទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រទូស្តទិដ្ឋិ ដោយទិដ្ឋិទាំងឡាយ ។

(៣១៥) តេសុ តំ កិំ លភេថោ[1] បស្សកតំ តេសុ អរហន្តេសុ ខីណាសវេសុ កិំ លភេថោ បដិស្សវ បដិបុរិស បដិសត្តុ បដិមល្លាតិ តេសុ តំ កិំ លភេថោ បស្សវ ។

(៣១៦) យេសំ ឆត្តំ បរមុក្កហីតង្គំ យេសំ អរហន្តានំ ខីណាសវានំ ឥទំ បរមំ អក្ខំ សេដ្ឋំ វិសេដ្ឋំ ឆាមោក្ខំ ឧត្តមំ បវរន្តិ កហិតំ បរមដ្ឋំ[2] អាជ្ឈាសំតំ អធិមុត្តំ ឆត្តំ ន សំវិជ្ជតិ ឧបលព្ភតិ[3] បហីនំ សមុច្ឆិន្នំ វូបសន្តំ បដិប្បស្សទ្ធំ អភព្វុប្បត្តិកំ ញាណគ្គិនា ទឌ្ឍន្តិ យេសំ ឆត្តំ បរមុក្កហីតំ ។ តេនាហ ភគវា

វិសេនិកត្វា បន យេ ចរន្តិ
ទិដ្ឋីហិ ទិដ្ឋិំ អវិរុជ្ឈមានា
តេសុ តំ កិំ លភេថោ បស្សវ
យេសំ ឆត្តំ បរមុក្កហីតង្គំ ។

---

១ ម. កិញ្ច លភេថ ។ ២ ម. ឯត្តន្តរេ អភិនិវិដ្ឋន្តិ ទិស្សតិ ។ ៣ ម. ឆត្តំ ន សន្តិ ន សំវិជ្ជន្តិ ឧបលព្ភន្តិ ។

(๓๑๕) ពាក្យថា ម្នាលអ្នកដាប្តីគួលក្តៀវក្តាតប អ្នកគប្បីបាន អ្វី ក្នុងពួកជននោះ សេចក្តីថា ម្នាលអ្នកដាប្តីគួលក្តៀវក្តាតប ដាបុរសសត្រូវ ដាសត្រូវតប ដាអ្នកដាល់តប់តប អ្នកនឹងបានអ្វី ក្នុងពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រពនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ម្នាលអ្នកដាប្តីគួលក្តៀវក្តា អ្នកគប្បីបានអ្វី ក្នុងពួកជននោះ ។

(๓๑๖) ពាក្យថា ការប្រកាន់ថាក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ នៃពួកជនណាមិនមាន គឺការប្រកាន់ ការស្អប់អង្កែល ការចុះចិត្តស៊ប់ ការបង្អោនទៅថា របស់នេះក្រៃលែង ដាកំពូល ប្រសើរ ប្រសើរវិសេស ដាប្រធានដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ប្រសើរក្រៃលែងដូច្នេះ នៃពួកព្រះអរហន្តខីណាស្រពណាមិនមាន មិនមានព្រម មិនកើតមាន គឺលោភលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ត្រជាសង្កត់ មិនគួរឲ្យកើតបាន ដុតបំផ្លាញដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការប្រកាន់ថាក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ នៃពួកជនណាមិនមាន ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

> មួយទៀត ពួកជនណា ឆ្កើសេនាឲ្យវិនាស ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ពួកជននោះ មិនប្រកួតប្រជែង ដោយទិដ្ឋិតាំងឡាយ ម្នាលអ្នកដាប្តីគួលក្តៀវក្តាតប ការប្រកាន់ថាក្រៃលែង ក្នុងលោកនេះ នៃពួកជនណាមិនមាន អ្នកគប្បីបានអ្វី ក្នុងពួកជននោះ ។

(๓๑๗) อถ ภควา ปารายนมาคมา
มญฺเญ นิทฺเทสตาย จิตฺตยนฺโต
เกนเสน ยุตฺโต สมาคมา
อโห ภควา สกฺกจฺจ สมฺมุยฺหตเว ฯ

(๓๑๘) อถ ภควา ปารายนมาคมาติ อถาติ ปทสนฺธิ ปทสโมสฺสคฺโค ปทปารปูรี อกฺขรสมวายโย ฯเปฯ นิปาตปริวฏฺฏนา ปทาภุปุพฺพกเมตฺถ อถาติ ฯ ปารายนมาคมาติ ตณฺหาย ปารายนฺติ ปารายนฺโต สมฺปชฺชนฺติ[1] ปารายโน ขุ เหเต ปารายโน ขุ เหเต ปารายนฺติ กเถ ติณฺณมา กเถ ปติกมฺมา กเถ ปาเรสา กเถ ปติปาเรสา กเถ อาเวฬยา กเถ นิเวฬยา กเถ เฉทา กเถ มณฺฑลา ปารายนฺติ ปารายนฺโต ปารายนฺติ ปารายนฺโต สมฺปชฺชนฺติ อาคตาสา คตาสา สมฺปตฺตาสา ปารายโน สทฺโท สมาคตาสาติ อถ ภควา ปารายนมาคมา ฯ

(๓๑๙) มญฺเญ นิทฺเทสตาย จิตฺตยนฺโตติ มญฺเญติ ยถา จิตฺตา มญฺเญ มานสา มานยา ปณฺฑา

---

๑ ฉ. ม. ตณฺหาย ปารายนฺติ ปารายนฺโต สมฺปชฺชนฺติ ฯ

(๓๑๗) มฺยเขฺวต อฺกตฺริ:เร:หาิยมก กาลคิตนฺวาทิฏฺฐิคาต
ฆฺฆาย:ฉาิยจิตฺต เหาิยมกฉุบฉุาฉาคู นิ๘ฺ๘ฺ๘ฺ

មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធោ តណ្ហា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ចក្ខុនា ឯដ្ឋិក-
តានំ ចក្ខុន្ទ្រិយានំ វិចក្ខុន្ទ្រិយានំ សស្សតោ លោកោតិ វា
អសស្សតោ លោកោតិ វា ។ បេ ។ នេវ ហោតិ
ន ន ហោតិ តថាគតោ បរម្មរណាតិ វាតិ មនសា
ឯដ្ឋិកតានំ ចិន្តយន្តោ ។

(៣២០) ជោនេន យុតំ សមាគមា ន ហិ ភុំ
សក្ខិសំ សម្បយោគវេតំ ជោនា ភុច្ចតិ បញ្ញា
បញ្ញា បជាននា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មា-
ទិដ្ឋិ ។ កិំការណា ជោនា ភុច្ចតិ បញ្ញា ។ កាយ
បញ្ញាយ កាយទុច្ចរិតំ ឆុតញ្ច ជោតញ្ច សន្ធោតញ្ច
ឯន្ធោតញ្ច ។ បេ ។ សព្ពកុសលាភិសង្ខារា ឆុតា ច
ជោតា ច សន្ធោតា ច ឯន្ធោតា ច ។ អយំ សម្មា-
ទិដ្ឋិយា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឆុតា ច ជោតា ច សន្ធោតា ច
ឯន្ធោតា ច ។ បេ ។ សម្មាវិមុត្តិយា មិច្ឆាវិមុត្តិ ឆុតា
ច ជោតា ច សន្ធោតា ច ឯន្ធោតា ច ។

ភវង្គចិត្ត មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ តើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ។ កាលគិត កាលគិតផ្សេងៗ
នូវទិដ្ឋិតាំងឡាយដោយចិត្តថា លោកទៀង ឬថា លោកមិនទៀង ។បេ។
ឬថា សត្វបន្ទាប់អំពីសេចក្តីស្លាប់ តើតទៀតក៏មិនមែន មិនតើតទៀតក៏មិន
មែន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលគិតនូវទិដ្ឋិតាំងឡាយដោយចិត្ត ។

[๓๒๐] ពាក្យថា មកជួបជុំជាគូៗនឹងព្រះពុទ្ធអ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់អ្នកមិន
អាចដើម្បីដល់នូវគូឡើយ អធិប្បាយថា បញ្ញាលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់
បានខាងប្រាជ្ញា ការដើងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វែង ការពិចារណា
ធម៌ ការឃើញប្រពៃ ។ ប្រាជ្ញាដែលលោកហៅថាប្រាជ្ញាកំចាត់ តើព្រោះ
ហេតុអ្វី ។ កាយទុច្ចរិតបុគ្គលកំចាត់បង់ផង លាងផង លាងសំអាតផង
កំចាត់ចេញផង ដោយប្រាជ្ញានោះ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់
បុគ្គលកំចាត់បង់ផង លាងផង លាងសំអាតផង កំចាត់ចេញផង ។ មួយ
ទៀត មិច្ឆាទិដ្ឋិបុគ្គលកំចាត់បង់ផង លាងផង លាងសំអាតផង កំចាត់
ចេញផង ដោយសម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ មិច្ឆាវិមុត្តិ បុគ្គលកំចាត់បង់ផង
លាងផង លាងសំអាតផង កំចាត់ចេញផង ដោយសម្មាវិមុត្តិ ។

អថវា អវិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន សព្ពេ អកុសលា សព្ពេ ទុច្ចរិតា សព្ពេ ឥរិយា សព្ពេ បរិឡាហា សព្ពេ សន្តាបា សព្ពាកុសលាភិសង្ខារា ឆុតា ច ឆោតា ច សន្ឆោតា ច ឯន្ឆោតា ច ។ ភគវា ឥមេហិ ឆោឡេយ្យេហិ ឆម្មេហិ ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបគតោ សមុបគតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមង្គីភូតោ តស្មា ភគវា ឆោឡោ ។ សោ ឆុតវាចោ ឆុតបរិយាយសមន្នាគតោ ឆុតបរិឡាហោតិ ឆោឡោ ។ ឆោឡេន យុត្តំ សមាគមោ ន ហិ តុំ សក្ខិសិ សម្បយោតវេតិ បស្សវេ បរិញ្ញាឆោ ឆបញ្ញដិតលោ ឆោឡេន ពុទ្ធេន ភគវតា សទ្ធឹ យុត្តំ សមាគមោ សមាគច្ឆិ យុត្តាហំ តណ្ហិតុំ សាកច្ឆេតុំ សល្លបិតុំ សាកច្ឆិំ សមាបជ្ជិតុំ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។ បស្សវេ បរិញ្ញាឆោ ហីឆោ ឯហីឆោ ឋិមោ លាមោ ឆតុក្កោ បរិត្តោ ។ សោ ហិ ភគវា អត្តោ ច សេដ្ឋោ ច វិសេដ្ឋោ ច ឆាមោក្ខោ ច បវរវេ ច ។

មួយទៀត អកុសលតាំងអស់ ទុច្ចរិតតាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយតាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយតាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងតាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារតាំងអស់ បុគ្គលកំចាត់បង់ផង លាងផង លាងសំអាតផង កំចាត់ចេញផង ដោយមគ្គមានអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅកៀក ចូលទៅកៀកព្រម ប្រកបដោយធោនេយ្យធម៌តាំងនេះ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះនាមថា មានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ឃើញកំចាត់ពាគៈ កំចាត់ឃាប កំចាត់កិលេស កំចាត់សេចក្តីក្តៅក្រហាយ ហេតុនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា មានប្រាជ្ញាកំចាត់ ។ ពាក្យថា មកជួបជុំជាគួរនឹងព្រះពុទ្ធ អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់ អ្នកឯងមិនអាចដើម្បីដល់នូវគួរឡើយ ឃើញសេចក្តីថា អ្នកជាបរិព្វាជក អ្នកមានសេចក្តីភ្លៀវភ្លា មកជួប មកប្រទះ ជាគួរនឹងព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ មានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនអាចនឹងផ្តួសាកសួរ ចរចាទៅមក ដល់ព្រមនូវការសាកសួរទេ ។ ដំណើរនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ។ ព្រោះថាអ្នកជាបរិព្វាជក មានសេចក្តីភ្លៀវភ្លា ជាបុគ្គលថោកទាប ទន់ខ្សោយ ទន់ទាប លាមក អាក្រក់ កំណែចមនុស្ស ។ បំណែកព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាកំពូលផង ប្រសើរផង ប្រសើរវិសេសផង ជាប្រធានផង ប្រសើរក្រៃលែងផង ។

យថា សទ្ទោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ មង្គេន មាតង្គេន សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ យថា តោដ្ឋកោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ សីហេន មិគរញ្ញោ សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ យថា វច្ឆកោ តរុណោ ខេឡុបកោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ ឧសភេន ពលវ-ភ្ជាតរុណោ សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ យថា ឆឡ្ហោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ តរុឡ្ហេន វេឡនេ-យ្យេន សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ យថា ចណ្ឌាលោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ រញ្ញោ បក្ក-វត្ថិនោ សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ យថា បំសុបិសាចកោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ ឥន្ទ្រេន ទេវរញ្ញោ សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ ឯវមេវ បស្សទ្ធោ បរិឡាហកោ ឧប្បជ្ជតិ ពលោ នោនេន តុន្ទេន អកវាតា សទ្ធិំ យុគំ សមាគមោ សមាគច្ឆតិ យុគគ្គាហំ គណ្ហាតុំ សាកច្ឆតុំ សល្ល-បិតុំ សាកច្ឆំ សមាបជ្ជិតុំ ។ តំ កិស្ស ហេតុ ។

បស្សសេត្តនិទ្ទេស ទី ៨

ទន្យាយ ជានមកបួប មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងដំរីសារ ដែលចុះប្រែង មិន
អាចផ្គូជានយ៉ាងណា ចចកមកបួប មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងស៊ីហៈ ជា
មិគ រាជ មិនអាចផ្គូជានយ៉ាងណា កូនគោនៅតូចកំពុងដោមេ ជានមកបួប
មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងគោឧសភដែលមានបួកដំបាំ មិនអាចផ្គូជានយ៉ាង
ណា ក្អែកជានមកបួប មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងគ្រុឌ វិនតេយ្យ មិនអាច
ផ្គូជានយ៉ាងណា មនុស្សច្រណាល ជានមកបួប មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងស្តេច
ចក្រពត្តិ មិនអាចផ្គូជានយ៉ាងណា ប៉សុបិសាច ជានមកបួប មកប្រទះ ជា
គួគ្នានឹងព្រះឥន្ទ្រជាស្តេចទេវតា មិនអាចផ្គូជានយ៉ាងណា ម្នុកជាបរិញ្ញាដក
មានសេចក្តីក្តៀវក្តា ជានមកបួប មកប្រទះ ជាគួគ្នានឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះ
ភាគ អ្នកមានប្រាជ្ញាកំចាត់ មិនអាចនឹងផ្គូ សាកសួរ ចរចាទៅមក
ដល់នូវការសាកសួរ តើយ៉ាងនោះដែរ ។ ជំរើសណាំនោះ ព្រោះហេតុវ៉ា ។

បស្សកោ បរិញ្ញាវគោ ហីនបញ្ញោ ឯហីនបញ្ញោ ទិដ្ឋ-
កប្បញ្ញោ លាមកបញ្ញោ ឧត្តុក្កបញ្ញោ បរិត្តបញ្ញោ ។ សោ ហិ ភគវា មហាបញ្ញោ បុថុបញ្ញោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខបញ្ញោ និព្ពេធិកបញ្ញោ បញ្ញាបភេទកុសលោ បភិន្នញាណោ អធិគតបដិសម្ភិទោ ចតុវេសារជ្ជប្បត្តោ ទសពលញាណី បុរិសាសភោ បុរិសសីហោ បុរិសនាគោ បុរិសាជញ្ញោ បុរិសធោរយ្ហោ អនន្តញាណោ អនន្តតេជោ អនន្តយសោ អដ្ឋោ មហាដ្ឋោ ឆឌភិ ដេតា វិដេតា អនុដេតាសញ្ញាបេតា និជ្ឈាបេតា បេក្ខតា បសាទេតា ។ សោ ហិ ភគវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស ឧប្បាដេតា អសញ្ជាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ជាដេតា អនក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញូ មគ្គវិទូ មគ្គកោវិទោ ។ មគ្គានុគា ច បនស្ស ឯតរហិ សាវកា វិហរន្តិ បច្ឆា សមន្នាគតា ។ សោ ហិ ភគវា ជានំ ជានាតិ បស្សំ បស្សតិ ចក្ខុភូតោ ញាណភូតោ ធម្មភូតោ

ព្រោះថាអ្នកជាបរិព្វាជក មានសេចក្តីក្រៀមក្រំ តែមានប្រាជ្ញាដោកតាប មានប្រាជ្ញាទន់អន់ មានប្រាជ្ញាទន់តាប មានប្រាជ្ញាលាមក មានប្រាជ្ញាអាក្រក់ មានប្រាជ្ញាតិចតួច ។ ចំណែកព្រះមានព្រះភាគ អង្គនោះ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញាភ្លឺភាយ មានប្រាជ្ញារហ័ស មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងទំលុះទំលាយ ទ្រង់ឈ្វាសក្នុងប្រភេទប្រាជ្ញា ទ្រង់បៃតព្រះញាណ ទ្រង់ជ្រាបសម្រេចបដិសម្ភិទា ទ្រង់ដល់នូវចតុវេសារជ្ជញាណ ទ្រទ្រង់នូវកំឡាំង ១០ ជាបុរសអាសភៈ ជាបុរសសីហៈ ជាបុរសនាគ ជាបុរសអាជានេយ្យ ជាបុរសអាចនាំទៅនូវធុរៈបាន មានអនន្តញាណ មានតេជៈ មិនមានទីបំផុត មានយស មិនមានទីបំផុត ទ្រង់ស្អាតស្អម មានទ្រព្យច្រើន មានធន ជាអ្នកណែនាំ ចូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ពន្យល់ ឲ្យពិនិត្យ សំឡឹង ឲ្យរំលឹក ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ជាអ្នកញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់កើតច្រើនឲ្យកើតច្រើន ប្រាប់ផ្លូវដែលគេមិនធ្លាប់ប្រាប់ ទ្រង់ស្គាល់ផ្លូវ ជ្រាបច្បាស់នូវផ្លូវ ឈ្លាសក្នុងផ្លូវ ។ មួយទៀត ឥឡូវនេះ ពួកសាវ័កនៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាអ្នកដើរតាមផ្លូវប្រកប (ដោយគុណ) ក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ។ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុ ដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុ ដែលគួរឃើញ ព្រះអង្គមានចក្ខុ មានញាណ មានធម៌

ព្រហ្មភូតោ វត្តា បវត្តា អត្តស្សុ ឯត្ថេតា អមតស្សុ
ធាតា ឧប្បន្នាម តថាគតោ ។ ឯតំ តស្សុ ភគវតោ
អញ្ញាតំ អវិទិតំ អសច្ឆិកតំ អផុសិតំ បញ្ញាយ ។
អតីតំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ទុធាធាយ សព្ពេ ធម្មា
សព្ពាការេន ពុទ្ធស្សុ ភគវតោ ញាណមុខេ អាបាថំ
អាគច្ឆន្តិ ។ យញ្ចិញ្ចិ ខេយ្យំ នាម អត្ថិ(១) ជាតិតំ ។
អត្តត្ថា ច បរត្ថា ច ទុភយត្ថា ច ទិដ្ឋធម្មិកា ច អត្ថា
សម្បរាយិកា ច អត្ថា ឧត្តានា ច អត្ថា គម្ភីរា ច
អត្ថា ឆវិនិរា ច អត្ថា បដិច្ឆន្នា ច អត្ថា នេយ្យា ច
អត្ថា នីតា ច អត្ថា អនវជ្ជា ច អត្ថា និក្កិលេសា
ច អត្ថា ភាគវតោ ច អត្ថា បរមត្ថា ច អត្ថា សព្ពេ
អត្តា ពុទ្ធញាណេ បរិវត្តន្តិ ។ សព្ពំ កាយកម្មំ ពុទ្ធស្សុ
ភគវតោ ញាណានុបរិវត្តតិ សព្ពំ វចីកម្មំ ញាណានុ-
បរិវត្តតិ សព្ពំ មនោកម្មំ ញាណានុបរិវត្តតិ ។
អតីតេ ពុទ្ធស្សុ ភគវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ

---

១. ម.អត្ថិ សម្ប ។

ព្រះអង្គជាបុគ្គលប្រសើរ ពោលធម៌ ពោលដោយប្រការផ្សេងៗ ទ្រង់នាំចេញនូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ឲ្យអមតៈជាធម្មស្សាមី ជាតថាគត។ ការមិនដឹង មិនឃើញ មិនយល់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនប៉ះពាល់ដោយប្រាជ្ញា នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនមានទេ។ ធម៌ទាំងអស់ដែលអាស្រ័យអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន រមែងមកកាន់គន្ធង្គចំមុខព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយអាការសព្វគ្រប់។ ធម្មជាតអ្វីមួយដែលគួរដឹង ត្រូវដឹង។ ប្រយោជន៍ខ្លួនផង ប្រយោជន៍បុគ្គលដទៃផង ប្រយោជន៍ទាំងពីរផង ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្នផង ប្រយោជន៍ក្នុងខាងមុខផង ប្រយោជន៍រាក់ផង ប្រយោជន៍ស្រៅផង ប្រយោជន៍លាក់ផង ប្រយោជន៍កំពាំងផង ប្រយោជន៍ ដែលត្រូវនាំចេញផង ប្រយោជន៍ដែលនាំចេញហើយផង ប្រយោជន៍មិនមានទោសផង ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសផង ប្រយោជន៍ផូរផង់ផង ប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងផង ធម្មជាតទាំងអស់នោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងពុទ្ធញាណ។ កាយកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ វចីកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ មនោកម្មទាំងអស់ រមែងប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះមានព្រះភាគ។ ព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនខ្ចើសខ្ចាល់ក្នុងអតីតកាល

អនាគតេ ពុទ្ធសុញ្ញ កតរវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ
បច្ចុប្បន្នេ ពុទ្ធសុញ្ញ កតរវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ ។
យាវតកំ នេយ្យំ តាវតកំ ញាណំ យាវតកំ
ញាណំ តាវតកំ នេយ្យំ នេយ្យបរិយន្តិកំ ញាណំ
ញាណបរិយន្តិកំ នេយ្យំ ។ នេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ
ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា នេយ្យបថោ នត្ថិ ។
អញ្ញមញ្ញបរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ ធម្មា ។ យថា ទ្វិន្នំ
សមុក្កបដលានំ សម្មាដ្ឋសិតានំ ហេដ្ឋិមំ សមុក្កបដលំ
ឧបរិមំ ឯតិវត្តតិ ឧបរិមំ សមុក្កបដលំ ហេដ្ឋិមំ ឯតិ-
វត្តតិ អញ្ញមញ្ញបរិយន្តដ្ឋាយិនោ ឯវមេវ ពុទ្ធសុញ្ញ
កតរវតោ នេយ្យញ្ច ញាណញ្ច អញ្ញមញ្ញបរិយន្ត-
ដ្ឋាយិនោ យាវតកំ នេយ្យំ តាវតកំ ញាណំ យាវ-
តកំ ញាណំ តាវតកំ នេយ្យំ នេយ្យបរិយន្តិកំ
ញាណំ ញាណបរិយន្តិកំ នេយ្យំ នេយ្យំ អតិក្ក-
មិត្វា ញាណំ ឧប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា នេយ្យ-
បថោ នត្ថិ អញ្ញមញ្ញបរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ ធម្មា ។
សព្ពញ្ញុតញ្ញេសុ ពុទ្ធសុញ្ញ កតរវតោ ញាណំ បវត្តតិ ។

ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនទៅសាល់ក្នុងអនាគតកាល ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មិនទៅសាល់ក្នុងបច្ចុប្បន្នកាល របស់ដែលត្រូវដឹងមានចំនួនប៉ុន្មាន ព្រះញាណក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានចំនួនប៉ុន្មាន របស់ដែលត្រូវដឹងក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានរបស់ដែលត្រូវដឹង ជាទីបំផុត របស់ដែលត្រូវដឹងមានព្រះញាណជាទីបំផុត ។ ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់ ដែលត្រូវដឹង ឯកន្លងដែលត្រូវដឹង ក៏មិនកន្លងព្រះញាណ ។ ធម៌ទាំងនោះ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ជាតស្មុគ្គទាំងពីរ ដែលគេគ្រប់យ៉ាងដ៏ជាតស្មុគ្គជាតស្មុគ្គខាងក្រោម រមែងមិនប្រព្រឹត្តកន្លងជាតស្មុគ្គខាងលើ ជាតស្មុគ្គខាងលើ រមែងមិនប្រព្រឹត្តកន្លងជាតស្មុគ្គខាងក្រោម ជាតស្មុគ្គទាំងពីរ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ របស់ដែលត្រូវដឹងនឹងព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុត នៃគ្នានឹងគ្នា ក៏យ៉ាងនោះដែរ របស់ដែលត្រូវដឹងមានចំនួនប៉ុន្មាន ព្រះញាណក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានចំនួនប៉ុន្មាន របស់ដែលត្រូវដឹងក៏មានចំនួនប៉ុណ្ណោះ ព្រះញាណមានរបស់ដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត របស់ដែលត្រូវដឹង មានព្រះញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តកន្លងរបស់ដែលត្រូវដឹង ឯកន្លងដែលត្រូវដឹង ក៏មិនកន្លងព្រះញាណ ធម៌ទាំងនោះ ឋិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ

សព្ពេ ឆឡភិ ពុទ្ធសាវកគណវគ្គោ អាវជ្ជនបដិពទ្ធា អាកង្ខប្បដិពទ្ធោ អធិដ្ឋានបដិពទ្ធោ ចិត្តុប្បាទបដិពទ្ធោ ។ សព្ពសត្តេសុ ពុទ្ធសាវកគណវគ្គោ ញាណំ បវត្តតិ ។ សព្ពេសំ សត្តានំ គតិ អាសយំ ជាតិ អនុសយំ ជាតិ ចរិតំ ជាតិ អធិមុត្តិំ ជាតិ អប្បរជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិន្ទ្រិយេ មុទិន្ទ្រិយេ សាការេ ឆាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ ភព្វាភព្វេ សត្តេ បជានាតិ ។ សនេវគោ លោគោ សមារគោ សព្រហ្មគោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អព្ភោពុទ្ធញ្ញាណោ បវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ មច្ឆកច្ឆបា អន្តមសោ តិមិតិមិង្គលំ ឧបាទាយ អព្ភោមហាសមុទ្ទេ បវត្តន្តិ ឯវមេវ សនេវគោ លោគោ សមារគោ សព្រហ្មគោ សស្សមណព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អព្ភោពុទ្ធញ្ញាណោ បវត្តតិ ។ យថា យេ កេចិ បក្ខី អន្តមសោ គរុឡវេនតេយ្យំ ឧបាទាយ អាកាសេ បតិដ្ឋានេ ឯវមេវ យេបិ តេ សារីបុត្តសមា បញ្ញាយ

ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ធម៌ទាំងអស់ ជាប់ចំពោះ ដោយ
ការទឹក ជាប់ដោយការប្រាថ្នា ជាប់ដោយការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជាប់
ដោយចិត្តប្បាទ របស់ព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ ។ ព្រះញាណរបស់
ព្រះពុទ្ធ មានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសត្វទាំងអស់ ។ ព្រះមាន
ព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបអធ្យាស្រ័យ ជ្រាបអនុស័យជ្រាបចរិត ជ្រាបការ
ចុះចិត្តស៊ប់ របស់សត្វទាំងអស់ ជ្រាបពួកសត្វមានធូលី ក្នុងភ្នែកតិច
មានធូលីក្នុងភ្នែកប្រើន មានឥន្ទ្រិយភ្លឺរភ្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មាន
អាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឱ្យដឹងដោយងាយ ឱ្យដឹងដោយលំ
បាក មានភ័ព្វទឹងឥតភ័ព្វ ។ លោកព្រមទាំងទេវលោកមារលោក
ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិ-
ទេព នឹងមនុស្សដ៏សេស រមែងប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុងព្រះពុទ្ធញាណ ។
ពួកត្រីនឹងអណ្តើកណាមួយ រាប់យកត្រីឈ្មោះតិមិតិមិង្គលៈ ដោយ
ហោចទៅ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងខាងក្នុងមហាសមុទ្រ យ៉ាងណា
លោកព្រមទាំងទេវលោក មារលោក ព្រហ្មលោក ពួកសត្វព្រមទាំង
សមណព្រាហ្មណ៍ មនុស្សជាសម្មតិទេពនឹងមនុស្សដ៏សេស រមែងប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងខាងក្នុងពុទ្ធញាណ យ៉ាងនោះដែរ ។ ពួកបក្សីណាមួយ រាប់
យកគ្រឿងវែនតេយ្យដោយទីបំផុត រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃអា-
កាស យ៉ាងណា ដូនចាំនឿយណា មានប្រាថ្នាស្មើនឹងព្រះសារីបុត្រ

តេបិ ពុទ្ធញ្ញាណស្សេ បនេសេ បវត្តន្តិ ។ ពុទ្ធញ្ញាណំ នេវមនុស្សានំ បញ្ញំ ជនេតិ អភិជនេតិ តិដ្ឋតិ ។ យេបិ តេ ខត្តិយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា គហបតិបណ្ឌិតា សមណបណ្ឌិតា និបុណា កតបរប្បវាទា វាលវេធិរូបា តេភិន្នញ្ញា មញ្ញេ ចរន្តិ បញ្ញាគតេន និដ្ឋិគតានិ តេ បញ្ហំ អភិសង្ខរិត្វា អភិសង្ខរិត្វា តថាគតំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ ។ កថិតា ច វិសជ្ជិតា ច តេ បញ្ហា ភគវតា ហោន្តិ និន្តិដ្ឋការណា ឧបក្កិលេសិកា ច ។ តេ ភគវតោ សម្បជ្ជន្តិ ។ អថ ខោ ភគវា តត្ថ អតិរោចតិ យទិទំ បញ្ញាយាតិ ញាណេន យុតំ សមាគមា ន ហិ តុំ សក្ខិ សម្បយោគវេ ។ តេនាហ ភគវា

អថ តុំ បវិតក្កមាគមា
មនសា និដ្ឋិគតានិ ចិន្តយន្តោ
ញាណេន យុតំ សមាគមា
ន ហិ តុំ សក្ខិ សម្បយោគវេតិ ។

អដ្ឋមោ បស្សវសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

ជនទាំងនោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃពុទ្ធញាណយ៉ាងនោះដែរ ។ ព្រះពុទ្ធញាណ ផ្សាយទៅគ្របសង្កត់នូវប្រាជ្ញានៃទេវតានិងមនុស្ស ។ ទោះបីជនពួកណា ជាខត្តិយបណ្ឌិតក្តី ព្រាហ្មណបណ្ឌិតក្តី គហបតិបណ្ឌិតក្តី សមណបណ្ឌិតក្តី មានបញ្ញាល្អិត ស្ទាល់ផ្នែរបស់ជនដទៃ កាលតំណាយនិដ្ឋានាំងឡាយរបស់ជនដទៃ ដោយប្រាជ្ញារបស់ខ្លួន ទំនងដូចជាខ្ចាន់ឆ្នូសាត់ចាញ់ពេមទ្រាយ ពួកជននោះ តាក់តែងរឿយៗនូវប្រស្នារួចបួលទៅសួរព្រះតថាគត ។ ប្រស្នាទាំងនោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដែងដោះស្រាយហើយផង ជាប្រស្នាមានហេតុដែលសំដែងចេញហើយផង ជាប្រស្នាដែលដាក់ហើយផង ។ បណ្ឌិតទាំងនោះ ចាន សម្រេច (សម្បត្តិជាសាវ័កឬទុចាសក ដោយការដោះស្រាយ) របស់ព្រះមានព្រះភាគ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រុងរឿងដោយបញ្ញាក្នុងឥណ្ឌាលបរិស័ទនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មកបួបជុំជាគូនឹងព្រះពុទ្ធព្រះអង្គមានជោគា អ្នកមិនអាច ដើម្បីដល់នូវគូទេ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មួយទៀត អ្នកត្រិះរិះហើយមក កាលគិតនូវនិដ្ឋានាំងឡាយ ដោយចិត្ត ហើយមកបួបជុំ ជាគូនឹងព្រះពុទ្ធ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាកំចាត់អ្នកឯងមិនអាច ដើម្បីដល់នូវគូទេ ។

ចប់ បស្សរសុត្តនិទ្ទេស ទី ៨ ។

សុត្តន្តបិដកេ
ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
ពោរសេមោ ភាគោ

មាតិកា អង្គុ

មហានិទ្ទេសេ បឋមោ កាមសុត្តនិទ្ទេសោ ១

កាមា . . . . . ,,

មនាបិករូបាទយោ វត្ថុកាមា ៣

កាមា បរិហាយន្តិ ៧

ទីឃា កាវេណហិ កាមេ បរិវជ្ជតិ . . ៩

វិក្ខម្ភនតោ កាមេ បរិវជ្ជតិ . . . . ,,

សមុច្ឆេទតោ កាមេ បរិវជ្ជតិ ១២

តណ្ហា វិសត្តិកា ១៣

ចតូហិ កាវេណហិ សតោ ១៦

ឃរាវត្ថុអាទីនិ . . . . . ,,

ចត្តារោ ភាសា ១៩

តយោ បុរិសា . . . . . ,,

ចត្តារោ ពន្ធ ១៩

វត្តិយាទយោ នព ២០

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឆេរសមភាគ

មាតិកា		ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	កាមសុត្តនិទ្ទេស ទី ១	១
	កាម ២ យ៉ាង	,,
	រូបជាទីគាប់ចិត្តជាដើម ជាវត្ថុកាម	៣
	កាមសាបសូន្យ (ចាកសត្វ)	៧
	លះវៀរកាមដោយហេតុ ៤ យ៉ាង	៩
	លះវៀរកាមដោយវិក្ខម្ភន:	,,
	លះវៀរកាមដោយសមុច្ឆេទ	១២
	តណ្ហា ជាវិសត្តិកា	១៣
	មានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ យ៉ាង	១៦
	ទីផ្ទះជាដើម	១៨
	ទាស: (ប្រុស) ៤ ពួក	១៩
	បុរស ៤ ពួក	,,
	ផៅពង្ស ៤	,,
	នរ: មានឧត្តិយ:ជាដើម	២០

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា		អង្កៀ
មហានិទ្ទេសេ	បឋមោ កាមសុត្តនិទ្ទេសោ	
	ខ្គ្គ បរិស្សយោ	២២
	សាន្តវាសិកោ តិក្ខុ	២៥
	សាចរិយកោ តិក្ខុ	"
	តយោ អន្តរាយា	២៧
	អមតំ បារំ	៣៦
	ព្រាហ្មណោ បារគូ	"
	ទុតិយោ គុហដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ	៤១
	តយោ គុហា	"
	មោហនស្មិំ បតារេ នរោ	៤៥
	បញ្ច កាមគុណា មោហនា	"
	តយោ វិវេកា	៤៦
	ខន្ធកិលេសាភិសង្ខារ ទុបធី	៤៨
	ខ្គ្គ កាមា	៤៩
	អជ្ឈាយាទយោ លោកា	៥១
	តណ្ហា ឥច្ចា	៥៣

សន្ទីកប្រៀបមាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហាធិទ្ធេស	កាមសុត្តធិទ្ធេស ទី ១	
	បរិស្សយៈ (អន្តរាយ) ៤ យ៉ាង	២២
	កិក្ខុមានបាបធម៌ជាអន្តេវាសិក	២៥
	កិក្ខុមានបាបធម៌ ជាអាចារ្យ	,,
	ធម៌ ៣ យ៉ាង ជាមន្ទិលខាងក្នុង	២៧
	ព្រះនិព្វាន ជាបារៈ (ត្រើយ)	៣៦
	ព្រាហ្មណ៍ (អរហន្ត) ជាបារគូ	,,
	គុហដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេស ទី ២	៤១
	កាយ ឈ្មោះថាគុហា	,,
	ជនលិចចុះក្នុងគ្រឿងរវៃផ្សេង	៤៥
	កាមគុណ ៥ ឈ្មោះថាមោហនៈ (គ្រឿងរវៃផ្សេង)	,,
	វិវេក (ការស្ងាត់) ៣ យ៉ាង	៤៦
	ខន្ធ កិលេស នឹងអភិសង្ខារ ជាឧបធិ	៤៨
	កាម ៤ យ៉ាង	៤៩
	លោកមានអបាយលោកជាដើម	៥១
	តណ្ហា ជាឥច្ឆា (សេចក្តីប្រាថ្នា)	៥៣

មាតិកាបត្តិ

មាតិកា		អង្គុ
មហាធិទ្ធេសេ	ទុតិយោ គុបាឡិកសុត្តនិទ្ទេសោ	
	ទុកវិសាតាទីនិ	៥៥
	កវិសាតវត្ថុ ទុប្បមុញ្ច	៥៦
	បុរេ អភេក្ខំ កវោតិ	៦០
	បច្ចា អភេក្ខំ កវោតិ	៦១
	ទ្វេ កាមា	៦៤
	មច្ចវិនោ អវិតានិយា	៦៨
	បញ្ច មច្ចវិយោនិ	”
	វិសមេ និវិដ្ឋា សត្តា	៦៩
	តិស្សោ សិក្ខា	៧២
	ទ្វីហិ ការណេហិ អប្បកំ ជីវិតំ	៧៧
	កាយកម្មាទីហិ ហីនា សត្តា	៨៧
	ទ្វេ មមត្តា	៨៩
	តណ្ហាមមត្តំ	៩០
	ទិដ្ឋិមមត្តំ	”
	តណ្ហា អាសត្តិ	៩៣

សន្លឹកប្រៀបមាតិកា

មាតិកា	ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	**គុហដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ២**
ភាសាតៈ ២ យ៉ាងជាដើម	៥៥
វត្តនៃភាសាតៈដែលសត្វដោះបានដោយក្រ	៥៦
ឆ្លើយបូរសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងកាលមុន	៦០
ឆ្លើយបូរសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងកាលខាងក្រោយ	៦១
កាម ២ យ៉ាង	៦៤
ជនកំណាញ់ ឈ្មោះអវទានិយៈ(អ្នកប្រកាន់ថោក)	៦៨
សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាង	,,
ពួកសត្វ តាំងនៅក្នុងវិសមកម្ម	៦៩
សិក្ខា ៣ យ៉ាង	៧២
ដំរីតតិច ដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៧៧
សត្វថោកទាបដោយកាយកម្មជាដើម	៨៧
ការប្រកាន់ ២ យ៉ាង	៨៩
ការប្រកាន់ដោយតណ្ហា	៩០
ការប្រកាន់ដោយទិដ្ឋិ	,,
តណ្ហា ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់	៩៣

មាតិកាបត្តាធំ

| មាតិកា | | |

សន្ទីកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហាធិទ្ធេស	គុហដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេស ទី ២	
	ទីបំផុតពីរ ។ យ៉ាង	៩៤
	បរិញ្ញា (ការកំណត់ដឹង)	៩៦
	តណ្ហា ជាគេធៈ (គ្រឿងជាប់ចំពាក់)	៩៨
	តិះដៀលខ្លួនដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៩៩
	គ្រឿងប្រទ្បាក់ ២ យ៉ាង	១០២
	បណ្ឌិតគប្បីឆ្លងទុយៈព្រោះកំណត់ដឹងនូវសញ្ញា	១០៤
	កាមសញ្ញាជាដើម	,,
	ការហួងហែង ២ យ៉ាង	១០៦
	មោនេយ្យៈ ៣ យ៉ាង	,,
	មុនិ ៦ យ៉ាង	១០៨
	ព្រួញ ៧ យ៉ាង	១១០
	ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេស ទី ៣	១១៤
	អើពើនូវរាគៈ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង	១១៥
	មុនិ មិនអើពើនូវរាគៈ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង	១១៦
	សីលនិងវត្ត	១២៣

មាតិកាបត្តាធិ

មាតិកា		អង្កៃ
មហានិទ្ទេសេ	តតិយោ ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ	
អដ្ឋ ឆុតគ្គានំ		១៤៣
ភាគាទីនំ សត្តន្នំ សន្ធា		១៣០
សត្តន្នំ ធម្មានំ កិន្នុ		១៣១
សត្តុសទ្ទោ		១៣៣
ទ្វេ បភវន្តា		១៣៤
ទ្វេ បុរេក្ខារា		”
អត្តនោ ទិដ្ឋិយា ទ្វេ អានិសង្សា បស្សតិ		១៣៦
ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋធម្មិកោ អានិសង្សោ		១៣៧
ទិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អានិសង្សោ		”
តិស្សោ សន្ធយោ		១៣៨
ទ្វីហិ ការណេហិ និទ្ទេសត្តំ		១៤៣
ទុវិធេន មានោ		១៤៨
តិវិធេន មានោ		”
ចតុព្វិធេន មានោ		”
បញ្ចវិធេន មានោ		”

សន្ទីកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៣	
	ឆុតង្គ ៩ យ៉ាន	១២៣
	ដែល ជាសន្តៈ ព្រោះសូបវាគៈជាដើម . . .	១៣០
	ដែលជាកិក្ខុ ព្រោះទំលាយធម៌ ៧ យ៉ាន. . .	១៣១
	ទស្សនៈ (កិលេសដ៏ក្រាស) ៧ យ៉ាន . . .	១៣៣
	គ្រឿងសម្រេច ៦ យ៉ាន	១៣៥
	បុរេភារៈ (ការធ្វើឲ្យតាំនទៅក្នុងខាងមុខ) ៦ យ៉ាន	"
	ឃើញអានិសង្ស ៦ យ៉ាននៃទិដ្ឋិរបស់ខ្លួន . .	១៣៦
	អានិសង្ស ក្នុងបច្ចុប្បន្ន នៃទិដ្ឋិ	១៣៧
	អានិសង្សក្នុងបរលោកនៃទិដ្ឋិ	"
	សន្តិ (សេចក្តីស្ងប់) ៣ យ៉ាន	១៣៨
	លះបង់ (នូវសាស្តាជាដើម) ដោយហេតុ ៦ យ៉ាន	១៤៣
	មានៈដោយចំណែក ២	១៤៨
	មានៈដោយចំណែក ៣	"
	មានៈដោយចំណែក ៤	"
	មានៈដោយចំណែក ៥	"

មាតិកាបត្តាធិ

មាតិកា		អង្កៀ
មហាធិទ្ធេសេ	តតិយោ ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេសោ	
	ឆព្ពិធេន មានោ	១៤៨
	សត្តវិធេន មានោ	១៤៩
	អដ្ឋវិធេន មានោ	,,
	នវវិធេន មានោ	,,
	ទសវិធេន មានោ	១៥០
	ឯកូបយោ	,,
	បត្តុត្តោ សុទ្ធដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេសោ	១៥៣
	រូបាទំ ទេស្សនំ មគ្គលំ	១៦៤
	រូបាទំ ទេស្សនំ អមគ្គិល	"
	វត្តសុទ្ធិកា សមណព្រាហ្មណា	១៦៧
	មុតសុទ្ធិកា សមណព្រាហ្មណា	១៦៨
	ហតុវិត្តាទីនិ	១៧៤
	បត្តុស្ស មគ្គុស្ស ញាណំ វេទោ . . .	១៧៥
	សត្តុនំ ធម្មានំ វិទិតត្តា វេទគូ . . .	១៧៦
	កាយទុច្ចរិតាទិកា មារេសនា	១៨០

សន្ទីកប្រៀបមាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហាធិទ្ធេស	ទុដ្ឋដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេស ទី ៣	
	មានះដោយចំណែក ៦	១៤៨
	មានះដោយចំណែក ៧	១៤៩
	មានះដោយចំណែក ៨	,,
	មានះដោយចំណែក ៩	,,
	មានះដោយចំណែក ១០	១៥០
	ឧបយៈ (ការរែអបរំនៃប) ២ យ៉ាង	,,
	សុទ្ធដ្ឋកសុត្តធិទ្ធេស ទី ៤	១៥៣
	ការយើញរូប ជាមង្គល	១៦៤
	ការយើញរូប ជាអមង្គល	,,
	ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាវត្តសុទ្ធិកៈ	១៦៧
	ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ជាមុតសុទ្ធិកៈ	១៦៨
	វត្តជំរឿជាដើម	១៧៤
	ញាណកុងមគ្គ ៤ ឈ្មោះថាវេទ	១៧៥
	ឈ្មោះថាវេទគូ ព្រោះដំណឹងធម៌៧	១៧៦
	មារសេនា មានកាយទុច្ចរិតជាដើម	១៨១

មាតិកាបត្តាធិ

មាតិកា		អង្គុ
មហានិទ្ទេសេ	បតុត្តោ សុទ្ធដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ	
	ខ្ទ កប្បា	១៨៦
	ខ្ទ បុរេក្ខារ	១៨៥
	បត្តាវេ គន្ធា	១៨៦
	បតសេប្បា សីមាយោ	១៨៩
	បញ្ចមោ បរមដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេសោ	១៩៣
	ទិដ្ឋិយា ទិដ្ឋធម្មិកោ អានិសង្សោ . . .	១៩៦
	ទិដ្ឋិយា សម្បរាយិកោ អានិសង្សោ .	១៩៧
	មុតសុទ្ធិយា ទិដ្ឋធម្មិកោ អានិសង្សោ . .	១៩៨
	មុតសុទ្ធិយា សម្បរាយិកោ អានិសង្សោ . .	,,
	ខ្ទ ខ្ទ អន្តា	២០៦
	ខ្ទ និវេសនា	២០៨
	ខ្ទ កប្បា	២១៣
	ខ្ទ បុរេក្ខារ . . . ¹	២១៤
	អមតំ និព្វានំ ជាវំ	២១៦
	អរហា បញ្ចហាការេហិ តាទិ	២១៧

សន្លឹកប្រៀបមាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	សុទ្ធដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៤	
	កប្បៈ (ការកំណត់) ២ យ៉ាង	១៨២
	បុរេក្ខារៈ (ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន) ២យ៉ាង . . .	១៨៥
	គន្ថៈ ៤ យ៉ាង	១៨៦
	សីមា (ព្រំដែន) ៤ យ៉ាង	១៨៩
	បរមដ្ឋកសុត្តនិទ្ទេស ទី ៥	១៩៣
	ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃទិដ្ឋិ	១៩៦
	សម្បរាយិកានិសង្សនៃទិដ្ឋិ	២៩៧
	ទិដ្ឋធម្មិកានិសង្ស នៃមុតសុទ្ធិ	១៩៨
	សម្បរាយិកានិសង្ស នៃមុតសុទ្ធិ	,,
	ទីបំផុត ពីរ ។	២០៦
	និវេសនា (ដម្រក) ២ យ៉ាង	២០៨
	កប្បៈ (ការកំណត់) ២ យ៉ាង	២១៣
	បុរេក្ខារៈ (ការធ្វើឲ្យជាប្រធាន) ២ យ៉ាង . .	២១៤
	អមតនិព្វាន ឈ្មោះថាបារៈ (ត្រើយ) . .	២១៦
	ព្រះអរហន្ត ទំនឹងធំដោយអាការៈ៥ យ៉ាង .	២១៧

មាតិកាបត្តាធិ

មាតិកា		អង្គ
មហាធិខ្នែសេ	ធម្មោ ជិរាសុត្តធិខ្នែសោ	២២១
	ខ្ញុំហិ ការណេហិ អប្បកំ ជីវិតំ	"
	កលលកាលាទីសុ មរតិ សត្តោ	២២៥
	ខ្នែ មមត្តា	២២៩
	ខ្នែ បរិគ្គហា	២៣០
	បញ្ច មច្ឆរិយានិ	២៤២
	តីណិ មោនេយ្យានិ	២៤៤
	សត្ត សេខា បដិលទ្ធគុណ	២៤៩
	តិស្សោ សាមគ្គិយោ	២៥៨
	ខ្នែ និស្សយោ	២៥០
	ខ្នែ បិយោ	២៥១
	ខ្នែ អប្បិយោ	២៥២
	បញ្ច មច្ឆរិយានិ	២៥៣
	ខ្នែ លេខា	២៥៦
	បញ្ញា ភោគា	២៥៧
	អរហា ភោគោ	២៥៨

សន្ទីកប្រៀបមាតិកា

មាតិកា		ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	ជារាសុត្តនិទ្ទេស ទី ៦	២២១
	ដំរិត មានប្រមាណតិច ដោយហេតុ ២ យ៉ាង	,,
	សត្វ ស្លាប់ក្នុងកាលជាដើម	២២៥
	មមត្ត (ការប្រកាន់) ២ យ៉ាង	២២៩
	បរិគ្គហៈ (ការហួងហែង) ២ យ៉ាង	២៣០
	មច្ចរិយៈ (សេចក្តីកំណាញ់) ៥ យ៉ាង . . .	២៤២
	មោនេយ្យៈ (កាយជាមុនិ) ៣ យ៉ាង	២៤៥
	សេក្ខបុគ្គល៧ពួក ឈ្មោះថាអ្នកប្រព្រឹត្តរួញថយ	២៤៥
	សាមគ្គី ៣ យ៉ាង	២៤៨
	និស្ស័យ ២ យ៉ាង	២៥០
	សការៈជាទីស្រឡាញ់ ២ យ៉ាង	២៥១
	វេបស់មិនជាទីស្រឡាញ់ ២ យ៉ាង	២៥២
	សេចក្តីកំណាញ់ ៥ យ៉ាង	២៥៣
	ការជាប់ ២ យ៉ាង	២៥៦
	បញ្ញាជាឆោនា (គ្រឿងដម្រះមន្ទិល) . .	២៥៧
	ព្រះអរហន្ត ជាឆោនៈ (អ្នកដម្រះមន្ទិល) .	២៥៨

មាតិកា		អង្កៃ
មហាធិទ្ធេសេ	សត្តមោ ពិស្សមេត្តេយ្យសុត្តធិទ្ធេសោ	២៦២
	តយោ វិវេកា	២៦៤
	ទ្វីហិ ការណេហិ សាសនំ មុស្សតិ	២៧២
	ទ្វីហិ ការណេហិ ឯកោ បុព្ពេ អបរំ	២៧៤
	តិស្សោ សិក្ខា	២៨១
	មិច្ឆាសង្កប្បេន បរវេគោ តិក្ខិ	២៨៤
	តីណិ សត្តានិ	២៨៧
	ត្យាការទីហិ មុសាវាទោ	២៨៩
	តិវិធា កម្មការណា	២៩២
	ទ្វីហិ ការណេហិ ឯកចរិយោ	២៩៦
	តយោ វិវេកា	២៩៩
	ពុទ្ធាទយោ អរិយោ	៣០០
អដ្ឋមោ	បស្សរសុត្តធិទ្ធេសោ	៣០៥
	បច្ចេកសច្ចេសុ ន វិជ្ជា	៣០៧
	នានា ការណេហិ ទុគ្គតិនិគ្គតិ	៣១៨
	កាយទុច្ចរិតាទិកា មារសេនា	៣៣១
	ភគវា ឆោរនោ	៣៣៦
	ភគវា មហាបញ្ញោ	៣៣៨

សន្លឹកប្រៀបមាតិកា ៣៥១

	មាតិកា	ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	ពិស្សមេត្តេយ្យសុត្តនិទ្ទេស ទី ៧	២៦២
	វិវេក (សេចក្តីស្ងាត់) ៣ យ៉ាង	៦៦៤
	សាសនា វិនាស ដោយហេតុ ២	៦៧២
	ប្រព្រឹត្តម្នាក់ឯងក្នុងកាលមុនដោយហេតុ ២	២៧៤
	សិក្ខា ៣	២៨១
	កិត្តុដែលមិច្ចាសង្កប្បៈគ្របសង្កត់ហើយ . . .	២៨៤
	សស្ត្រា ៣ យ៉ាង	២៨៧
	មុសាវាទ ដោយអាការៈ ៣ យ៉ាងជាដើម .	២៨៩
	កម្មការណា មានប្រការផ្សេងៗ	២៩២
	ការប្រព្រឹត្តិម្នាក់ឯង ដោយហេតុ ២ . . .	២៩៦
	វិវេក (ការស្ងាត់) ៣ យ៉ាង	២៩៩
	ព្រះពុទ្ធជាដើម ជាព្រះអរិយៈ	៣០០
	បស្សរសុត្តនិទ្ទេស ទី ៨	៣០៥
	(សមណព្រាហ្មណ៍)តាំងនៅក្នុងបច្ចេកសច្ចៈ .	៣០៧
	ការធ្លាប់ចិត្តនឹងតឹងចិត្ត ព្រោះហេតុផ្សេងៗ .	៣១៩
	មារសេនាមានកាយទុច្ចរិតជាដើម	៣៣១
	ព្រះមានព្រះភាគជាគោនៈ	៣៣៦
	ព្រះមានព្រះភាគ មានប្រាជ្ញាច្រើន	៣៣៨

វាក្យាវាក្យបត្តំ

វាក្យចាហៅ	អវាក្យចាហៅ	អង្គ	បន្ទាត់
អន្តរាធាយតិ	អន្តរធាយតិ	៣	១៤
កុដ្ឋិ	កុដ្ឋិ–	២២	៩
១ ខ.	១ ខ.	៣២	១៦
មនោញ្ញេយ្យា	មនោរញ្ញេយ្យា	៤៣	១៤
ទុព្ភនំវេធយា	ទុព្ភិនំវេធយា	៥៣	២
ចុតោស	ចុតាសេ	៦៣	១៦
បុក្ខេតោ	បុក្ខតោ	៧៩	"
បច្ចុប្បន្នោ	បច្ចុប្បន្នោ	៩៦	៣
ញាណ	ញាណំ	១០៦	១០
កោបញ្ច	ន កោបញ្ច	១១៦	៨
បរិញ្ញាដីកំ	បរិញ្ញាធិកំ	១១៨	២
អវិសុស្សតុ	អវិសោស្សតុ	១២៣	១៤
បុនព្ភវេតិ(១)។	បុនព្ភវេតិ(១)	១៣១	១២
អាទិ យន្តិ	អាទិយន្តិ	១៧៣	៣
ឯត្តាវតា មម	ឯត្តាវតា មមំ	២១៣	៩
ទិដ្ឋិ–	ទិដ្ឋិ	"	១៧
សមន្នាគតោ	សមន្នាគតោ	២៨៤	"
មធិគតោ	មជ្ឈគតោ	២៨៩	៤
វិរត្តស្ស	វិរត្តស្ស	៣០១	៨
សព្ទរថេហិ	សព្ទរថេហិ	"	១៣
ឥថោដ្ឋិ	ឥថោដ្ឋិ	៣០៩	១៧
១. ម. អត្តិ សម្ម	១ ម. អត្ថិ សម្ម	៣៣៩	"

សង្ខិត្តកប្រាប៉ាពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
កើតអំពីធម៌	សមគ្គរងលំធម៌	៤	១២
សុទ្រះ	សូទ្រះ	៩	៨
ឥណនប្បភេសដ្ឋបរិក្ខារ	ឥណនប្បច្ចុយភេសដ្ឋបរិក្ខារ	១៦	៣
ធ្យូពុងាទីតាប់ចិត្ត	ធ្យូពុទាំងឡាយងាទីតាប់ចិត្ត	២០	–
ឥទ្ធេស	ឥទ្ធេស	២៥	១
ព្រោះចាក់ស្រេះ	ព្រោះមិនចាក់ស្រេះ	៣៩	៥
អាម្មណ៍	អារម្មណ៍	៤៤	២
ព្រៃលែង	ព្រៃលែង	៥៣	១៥
កំឡាំងញាណ	កំឡាំងញាណ	៥៨	១៤
មោនេយ្យធម៌នេះ	មោនេយ្យធម៌ ៣នេះ	១០៨	១០
បរិបូណ៌	បរិបូណ៌	១២០	១៨
គោចារៈ	គោចរៈ	១២៣	៣
បជ្ជ ភត្តិកង្គៈ	បជ្ជភត្តិកង្គៈ	–	១១
សីល្បៈ	សិល្បៈ	១២៨	១៤
ភិក្ខុ ។	ភិក្ខុ	១៣១	១២
ពឹងផ្អែក	ពឹងផ្អែក	១៧១	១១
មិនភានទេ	មិនមានទេ	២០៩	១៥
ងាបិត្តិសែ័យ	ក្នុងបិត្តិសែ័យ	២១២	៤
មិនត្រឡប	មិនត្រឡប់	២១៦	៨
ថ្មើដើង	ថ្មើរដើង	២៣៨	៤
ឈ្មោះថា	ក៏ឈ្មោះថា	២៥៤	២
មិន(ទ្រាន់)	មិនទ្រាន់	២៥៦	១៨
បពិត	បពិត្រ	២៦៤	១២
មភាលំងាប់	ភាមលំងាប់	២៧២	"
មិនកើតមាន	មិនឲ្យកើតមាន	៣២៤	៨

សៀវភៅនេះ ត្រូវបានបោះពុម្ពឡើងវិញ ដោយប្រាក់អំណោយនៃ
អ្នកខាងក្រោមនេះ :

Printing costs were met through the gift of

Wat. Sotoshu Fukusenji Temple
The Rev. Seiyu Muchaku · Kiyomi Muchaku
292 Hitokuwada, Tako-machi, Katori-gun, Chiba Prefecture 289-22 Japan

この本は次の方によって復刻されました。

宗教法人 曹洞宗 福泉寺 副住職　無着成融・無着清美
〒289-22　日本国千葉県香取郡多古町一鍬田292
☎0479-75-0894

ព្រះត្រៃបិដក ភាគទី ១១០ " អភិធម្មបិដក "
ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ, ភ្នំពេញ
ការបោះពុម្ពជាថ្មីឡើងវិញ របស់សមាគមជំនួយដល់ការបោះពុម្ពព្រះត្រៃបិដកឡើងវិញ
បោះពុម្ព ថ្ងៃទី ១០ កក្កដា ឆ្នាំ ១៩៩៤
សហប្រតិបត្តិការរៀបរៀង និងបោះពុម្ពនៅប្រទេសជប៉ុន

TRIPITAKA VOL. 64 (of 110 volumes total)
"SUTTANTA PITAKA"
Published by the Buddhist Institute, Phnom Penh
Reproduced with the kind cooperation of the
TRIPITAKA PUBLISHING COMMITTEE
First edition December 8, 1994
Printed in Japan by Hirosaki Sogo Printing Ltd.

トリピタカ（南伝大蔵経）全110巻・第64巻スッタンタピタカ（経部）

発　　行：プノンペン仏教研究所
復刻救援：カンボジア版トリピタカ(南伝大蔵経)復刻救援委員会
発　　行：1994年12月8日

印刷・製本／弘前相互印刷株式会社
製作にあたり弘前相互印刷株式会社の多大な協力を得ました。

INSTITUT BOUDDHIQUE